

«ԱՎ» ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻԻ

Ֆրանսահայ վեց նկարիչներ են անոնք, միատեղությամբ «ԱՎ» ամսագրին տակ, իրականացնելու համար նպատակ մը, որ կ'ենթադրէ աշխատանք, կորով, ժամանակ, միտքանուրթիւն եւ քաջաբերանք:

Իրենց նկարած գործերուն նկատմամբ ուշադրութիւն կամ հաւանութիւն ձեռք բերելու յաջողութիւնէն աւելին է իրենց հետապնդածը, որ անշուշտ կը սկսի այդ յաջողութիւնէն, հետզհետէ վերածուելու համար նկարչական շարժումի մը: Այո, յախուռն նպատակ մըն է ասիկա, արուեստի բնագաւառին մէջ մասնաւոր խմբային շարժումներ չձանջցող մեր պարտութիւնը բարձրագոյն քաղաքացիական շինքի մը, որ նկարչական շարժումներ չունենանք նորօրեայ մեր պայմաններուն մէջ. այն ալ՝ սփռութեան: Որքան ալ մենք մեզ իրապաշտ կոչենք, բարեբախտաբար զեռեւ թաքուն հաւատք մը ունինք զգլխի հրաշքները, որոնք կ'արդիւն մեզ կամովին յանձնուելու մեզմէ մեծ ուժերուն:

1982-ին ստեղծուեցաւ «ԱՎ»-ը, երբ նրկարիչներ՝ Ալեքեան, Արշակ Գ., Պարսուհեան, Պարզեւ, Գաղանձեան եւ Զապրուհեան մտադրեցին աշխատել միասին: Արդէն 1983-ին Բարեգործական Ալեք Մանուկեան արահին մէջ «ԱՎ» խմբակցութիւնը տուաւ իր անդամակից ցուցահանգէսը: Մէկ տարի ետք, Կրօնավի մէջ ալ ցուցահանգէս մը յաջորդեց ասոր:

«ԱՎ»ի անդամները զիրար կապողը տալիս խմբակի մը յատուկ ուղղութիւնը է, առ այժմ անոնք ստեղծագործական փնտռութիւն կ'ապրին: Անհատական աշխատանքները զուրա բոլորին կողմէ ընդունում թեմաներու շուրջ ջանք կը թափեն, պատրաստուելու համար խմբակ-ցութեան ցուցահանգէսը: Այսպիսի աշխատանքի մը արդիւնքն է, որ «ԱՎ» խմբակցութիւնը կ'ուզէ ցուցադրել Հոկտեմբեր 1-էն սկսեալ, Բարեգործական Ալեք Մանուկեան արահին մէջ: Ցուցահանգէսին թեման է «Խնդրանկար»-ը: Բացումէն երկու օր վերջ՝ ամսուն 3-ին, տեղի պիտի ունենայ վիճարանական տաղիւս մը, կը որ սեղանի շուրջ, որուն մասնակցելու, ինչպէս եւ ցուցահանգէսը այցելելու հրաւիրուած է մասնաւորապէս Ֆրանսահայ գաղութը:

10 օր տեւող այս ցուցահանգէսին կը յաջորդէ երկրորդ մը, Ալեքսանդրի «Հայ Մշակութային Տան» մէջ, Հոկտեմբեր 18-էն սկսեալ, եւ կը տեւէ մօտ մէկ շաբաթ: Այս անգամ խմբակցութեան թեման է «Հայ գրողներ եւ անոնց երկերը»:

Այս գործընթացով եւ զանազան առիթներով խմբակցութիւնը յոյս ունի շարունակելու:

«ՈՋՆԻ»-Ի ՄՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

ՀԱՅ ՓՈՒԹՊՈԼԻՍՏՅՆԵՐԸ ՄԵՔՍԻԿԱՅՈՒՄ

Յայտնի է, որ Հայերը շատ են սիրում օտար անուններով կոչուել եւ իրենց գաւառներին: Թէեւ վերջին տարիներս վիճակը բարելաւուել է, այնուհանդերձ վիճակի մասին պէտք է վճռական խօսել: Ահա թէ ինչու Մեքսիկայի մեր սեփական թէթիկայից Ոճնի Փոտրոյովիչ Գոլեանը չեմփոխանուի անմիջապէս յետոյ հետախօսով յայտնեց, որ մեքսիկական առաջնութիւնում տարբեր երկրների տարբեր թեմերում խաղացել են նաեւ ծագումով հայ մի խումբ Փոտրոյովիչներ: Ահա նրանց ցուցակը (11 հոդի). - Կառլոս, Մարթին, Սոկրատ, Թոմաս, Ֆելիքս, Վիկտոր, Մարտին, Սիրակով, Ռուլ Ալպերտո, Բալ եւ Նոյնիսկ՝ Վալդ (Մարագոնայի ընկերը, որ սխալմամբ գրում էր Վալդանո...):

Էլ չենք խօսում ՍՍՀՄ հաւաքականի մասին, որ Նոյնիսկ 11 հոդի «Հայկական անուններ» ունեն Օլիգ, Իգոր, Իւան, Պետլ, Սէրգէյ, Անդրէյ, Անատոլի, Վիկտոր, Վադիմ, Վադիմիր, Ալեք - սանդր...:

Ասացէք, միթէ՞ այս բոլոր անուններով Հայեր չկան: Իսկ յետոյ ասում էք, թէ Հայեր չեն մասնակցել Մեքսիկայի աշխատհի առաջնութեանը:

Մասնակցել են: Նոյնիսկ ... երկու լրիւ հաւաքականով:

Յ. Գ. - Առ այժմ դեռ չի պարզուած Մարագոնայի, Պարտինի, Ֆէրնանդէսի, Ամարոյի, Պիտի, Լիւնկերի եւ միւս ընկերների ծագման հարցը: Ենթադրութիւններ կան, որ նրանք Նոյնիսկ Հայեր են եւ չուտով հանդէս կը դան մեր հանրապետութեան թիւերում...:

Ա. Ս.

Ջիլ հայ մշակութային տարբեր տուններում մէջ՝ Ֆրանսա թէ ալլուր: Իր գործունէութիւններով եւ ընտրած թեմաներով «ԱՎ»-ը կը փափաքէ հայ հաւաքականութիւնը մօտեցնել արուեստին եւ ազգային արժէքներու նկատմամբ անոր հետաքրքրութիւնը եւ ինքնապատահութիւնը արթնցնել, բաներ՝ որոնք հետաքրքրեալ մտանդին տակ են:

ԱՐՈՒԵՏԱՍԻՐ

ԱՅՏԱ ԱԶՆԱԻՈՒՐԻ «ԱՂԲԱՐԻԿԸ»

Ֆրանսայի հրատարակչական ալ, վերջին տարիներուն, լայն տեղ տուաւ եւ կը շարունակէ տալ գերասաններու, երգիչներու, լրագրողներու, մէկ խօսքով, մեծանուններով ծանօթ դարձած անուններու կենսագրութեանց կամ ինքնակէն - սագրութեանց: Ասոնց մէկ կարեւոր մասը, եթէ ոչ՝ բոլորը, կը գոհանան ոտոքադրելով հատորներ, զորս կը վրեն... զրեյ գիտցողները: Կան անշուշտ բացառութիւններ, ինչպէս՝ Սիմոն Սինեոտէ կամ Անրի Վերնէյ, որոնք ցոյց տալին թէ իրենց շարժարուեստը տաղանդէն զատ, ունին նաեւ գրելու անթիւն յատկութիւններ:

×

Լաֆոն հրատարակչական էր որ լոյս բնծայեց անցեալ տարի Առաջ Մարաքեանի «Մայրիկ»-ը եւ այս անգամ ալ հրատարակ կը հանէ Այտա Ազնաուր - Կառլաբերի «Petit Frère», զորում «մասնակցութեամբ Տրի տը լա Փաթըրիէ»-ի, ինչպէս յիշատակուած է հատորին վրայ:

Այտա Ազնաուր, ինչպէս կը յայտնէ գրքին խորագիրն իսկ, կը խօսի իր եղբոր՝ Շառլ Ազնաուրի մասին, ոգեկոչելով իրենց մանկութիւնը, ընտանեկան կեանքը, Միշայի եւ Քնարի (հայրն ու մայրը) հանդիպումը, ամուսնութիւնը, ապա, Փարիզի այն դժուար օրերը, զորս ապրեցան տարագիր Հայերը, երբ ոտք գրին այս հիւրընկալ ափերուն վրայ: Նման յուշերու մէջ, ընդամենը, զգացական, յաճախ, կը տիրապետէ առարկայական մօտեցումներու, ինչ որ դատարարելի պէտք է համարել: Հոս, երբ Այտա, կը տարուի երեքին, չափազանցեալ արտայայտութիւններու կամ զնահատումներու, հաւանաբար անոնք հետեանք են ջերմ սիրոյ մը: Եւ ամէն մարդ գիտէ որ սէրը՝ կոյր է:

Այսուհանդերձ, գիրքը թեւեւ չափով մը, որ վիպակներն ու կը բերէ Ազնաուրներուն հին օրերու կեանքէն եւ դադարի մը կուտայ արմատախիլ ժողովուրդի մը ընկոյրներուն ապրած տաժանելի պայմաններուն մասին:

Ա. Մ.

(*) «Petit Frère» par Aïda Aznavour - Garwarentz, Ed. Laffont, Paris 1986.

ԶԳՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ ԶԵՆԱԻՐՆԵՐԸ

ԶԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒՐ

բան մը, իսկ հեռաւեցի, շարժանկար, ձայնագրումներն ու տեսագրումները ի սպառ կը ջնջեն տարածութեան ու ժամանակի սահմանափակումները:

- Ի՞նչ բնի է ժամանակակից արուեստ:

Ժամանակակից արուեստ յորջորջումը պէտք է հասկնալ ամէնէն առաջ բառացիօրէն: Այդ այն արուեստն է, որ կայ այսօր, այստեղ - այստեղ, այս պահուն, մեր աչքերուն առջեւ: Այս իմաստով բոլոր ժամանակների ալ ունեցած են իրենց «Ժամանակակից արուեստը»: Յետոյ սակայն կը սկսի հոգմահարումը, տարվիւնան գոյութեան պայքարը ու յաջորդ սերունդներուն կանցնի այն, ինչ որ գիմանալով ժամանակի փորձութիւններուն, կը դառնայ մնայուն արժէք:

Ասկէ կը հետեւի, որ ամէն մէկ «ժամանակակից արուեստ» կրնայ իր մէջ պարունակել գործեր որոնք կը հասկցուն եւ կ'ընդունուն ժամանակակիցներու կողմէ եւ կը մերժուին յետագային: Եւ ընդհանրապէս, ԼԵՐԱՆ գործեր, որոնք չեն հասկցուն, ու չեն ընդունուի ժամանակակիցներու կողմէ եւ միայն զալիք սերունդներու գիտակցութեան կը հասնի անոնց ինչ ըլլալը: Այս ձեռով աշխարհը ստացաւ Մանէ ու Կոկէն, Վան Կոկ ու Մոտիլյանի:

(Շաբ. 1)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍՈՒԼ

■ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ... ■
■ ԱՐՈՒԵՏ... ■
■ ԼԵՋՈՒ... ■
■ ՄՇԱԿՈՅԹ... ■

Հետեւեալը հարց - պատասխան մըն է աստղափիլիսոփայ Գրիգոր - Գուրգադեանի հետ. ան «Գարուն» ամսագրի էջերուն մէջ բազմաթիւ ցիտական հետաքրքրական հարցապատմութիւններ ունի, երկուստեք քննարկուած:

×

- Ի՞նչ գիր կը խաղայ արուեստը մարդոց փոխ - յարաբերութիւններուն մէջ, եւ որո՞նք են անոր սպասածները արուեստին:

Տարբեր են արուեստի խնդիրները, ուստի տարբեր կրնան ըլլալ սպասումները: Անոնցմէ մէկը կը վերաբերի մարդկային փոխ - յարաբերութիւններուն: Նկատած էք, թէ ինչքան զիւրիւն կ'ըլլայ մօտեմունքները:

Այլը Տիկին Մկրտիչ Թաճարեան եւ
գաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց
ամուսնոյն եւ հօր՝
ՄԿՐՏԻՉ ԹԱԺԱՐԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Սեպտեմբեր 28ին :
Թաղումը կը կատարուի, Հոկտեմբեր 1,
Չորեքշաբթի, ժամը 16-15-ին չորս Փան-
թէն - Փարիզին գերեզմանատունը :
Մարմինը դադար կը դնուի Սիթէ -
Ունիվերսիթէի հիւանդանոցին մեռելա-
տունը :
59, avenue Reille - 75014 Paris
Որեւէ մահադ գրկուած չըլլալով ող-
բացեալին ընկերներէն եւ բարեկամներէն,
կը խնդրուի ներկայ իրեն այդ նկատել :

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԱԿԻ

Էրիք Մամուկեանի կսկծալի եւ վաղա-
հաս մահուան առթիւ, Սամուէլ - Մու-
րատեան Վարժարանին փոխան ծաղկեղբ-
ասկի կը նուիրեն - Տէր եւ Տիկին Անդ-
րանիկ Տաղէսեան 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին
Գրակ Ղազարեան 500 Ֆ., Պ. Ասրուշան
Ղազարեան 200 Ֆ., Պ. Զուլալ Գաղան-
ձեան 250 Ֆ., Նոյն տնտես առթիւ՝ Պ.
Պետրոս Կէօրիւր 100 Ֆ. Կապոյտ խաչին,
(ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԱՐՍՆԻՔԻ

ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ ԽՐԱԽՃԱՆՔԻ

Ձեր ուրախ օրերու յիշատակը
պահելու համար դիմեցէ՛ք՝

լուսանկարիչ՝

Պ ե ս ռ ու ի

Հեռաձայն. - 46 - 45 - 40 - 23

GARDEZ LE SOUVENIR
de vos jours heureux

FIANÇAILLES - MARIAGE ETC...

Grâce au photographe

Bedros

tél. 46 45 40 23

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ ՏԻԿԵԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐՃԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՆՈՒՅԲ

Տեսչութիւնը կը տեղեկացնէ թէ ամէ-
նօրեայ իր վարժարանի կողմէն հաս-
տատուած Չորեքշաբթի օրուան հայերէնի
դասընթացը կը սկսի Հոկտեմբեր 1-ին :
Կրնա՞նք միմեանս 14 տարեկան տղաք
եւ աղջիկներ :

Յատկեալ տեղեկութիւններու համար,
դիմել տնօրէնութեան :
1, Պուլվար տիւ Նոն 93340 - Լը Ռէնսի
Հեռաձայն. - 43 - 81 - 01 - 72

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Վիէն

Կապ. իրաւունքներու ծախսով, հա-
յերէնի դասընթացը չափազանցուած հա-
մար : Հոկտեմբեր 6, Երկուշաբթի, Երե-
կոյան ժամը 18-էն սկսեալ, Մշակույթի
Տուն :

9, rue du Cirque

ՅՈՒՇԱՅԵՐ

ԿԱՊ. ԽԱԶ-Ի Փարիզի մասնաճիւղը վե-
րամուտի առաջին անդամական ժողովը
կը գումարէ Շարաթ, Հոկտեմբեր 4,
ժամը 16-ին Մշակույթի Տունը :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶ-Ի Անիէն - Պուա - Բո-
լոմպ եւ Արժանիւթի մասնաճիւղը ընդ-
հանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկե-
րուհիները, Երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 6,
ժամը 20-30-ին :

Centre Culturel - rue Robert Lavergne
ASNIERES

OFFRE D'EMPLOI

SOCIETE FABRICATION VETEMENTS RECHERCHE D'URGENCE UN COMPTABLE

(Niveau déclarations TVA - Charges
Sociales - Connaissances informati-
ques demandées).

Lieu de travail : MONTMORENCY

Tél. : 34 - 12 - 63 - 25

CENTRE CULTUREL

ST. MESROB

10 bis, rue Thouin - Paris 5^e

Dans le cadre de ses conférences men-
suelles, le Centre Culturel Saint Mesrob
présente

Mme HILDA KALFAYAN - PANOSSIAN

qui parlera sur le thème :

« LA PREMIERE METHODE
AUDIO - VISUELLE POUR
APPRENDRE L'ARMENIEN :
EXPERIENCES AVEC DES ENFANTS
ET DES ADULTES »

Jeudi 2 Octobre à 20 h 30,
en la salle du Centre Culturel
10 bis, rue Thouin - 75005 Paris

Pour ceux qui le désirent un buffet
froid sera servi à partir de 19 h. Parti-
cipation aux frais : 45 F.

Prière de s'inscrire au moins la veille.

U. G. A. B.

PARIS

présente

le groupe de peintres A G
Alecian - Archak - Barkev
Barsoumian - Kazandjian - Zabounian

Thème : AUTO PORTRAIT

Vernissage - cocktail
le mercredi 1er octobre
de 19 h 30 à 21 h 30

Exposition ouverte
du 1er au 10 octobre
de 18 h à 21 h

Table ronde
le vendredi 3 octobre
à 20 h 30 précises

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, rue de Courcelles - 75017 Paris

ԹԵՅԱՍԵՂԱՆ

Հայ Կարմիր Պաշտպան - Պուա -
Գոլոմպ - Գոլոմպի եւ շրջաններու մաս-
նաճիւղի վարչութեան տարեկան ընկե-
րահամակրական հաւաքովը, Կիրակի,
Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-30-ին :

Salle «Robert Lavergne»

11, rue Robert Lavergne

92600 Asnières

Գեղարուեստական ճոխ բաժին անա-
կրկնակներով, եւ հիւրասիրութիւն խա-
չուհիներուն պատրաստած խմորեղէննե-
րով :

Մուտքը ազատ է :

Հաղորդակցութեանց միջոց. -

Autobus : 165 Porte de Champerret -
Quatre routes (Terminis)

ԱԷՆ - ԹԵՐԻԷՆ

Ս. ԳԻԿՈՐ ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՅ

Հոկտեմբեր 5, Կիրակի, առաւօտեան
ժամը 10-30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ
Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը
մատուցուի պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ՀՈԳԵՂԱՆԳԻՍ

Իր աղջիկներուն փափաքով եւ ներկա -
յութեամբ հոգեհանգստեան պաշտօն կը
կատարուի, Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, Փա-
րիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեց-
ւոյ մէջ՝

ՏԻԿԻՆ ԳԵՂԱՆՈՅՇ ԹԱԳԻՈՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունըփն առթիւ (մահա-
ցած Օպունի հիւանդանոցը, Օգոստոս
25-ին) :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը
յարգողներուն :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»

83, rue d'Hauteville - 75010 Paris

Commission Paritaire : No 55935

ՀՈԳԵՂԱՆԳԻՍ

ԵՒ

ԲԱՐԵՄԱՂԹՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՅՈՒՂԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՅ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕԾՄԱՆ
ՏԱՐԵԴԱՐԴՆԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, առաւօտեան
ժամը 10-30-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս -
Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ հիմնարկու-
թեան եւ օծման տարեդարձներուն ա-
ռիթով հանդիսաւոր պատարագ կը
մատուցուի : Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ
Մայր Եկեղեցւոյ հիմնարկութիւնը կա-
տարուած է 1902, Հոկտեմբեր 2-ին, իսկ
օծումը՝ 1904, Հոկտեմբեր 5-ին :

Այս առթիւ հոգեհանգիստ կը կատար-
ուի Եկեղեցւոյն բարերար՝ Աղեքսանդր
Մանթաշեանի, եւ Մայր Եկեղեցւոյ հան-
դուցեալ բոլոր բարերարներուն համար :

Նոյն առեւ Սրբաւարժեան ազօթք եւ
Մայրամբ պիտի ըլլան Մայր Եկեղեցւոյ
ի կեանս եղող բարերարներուն ու անոնց
հարազատներուն համար :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Պատարագը կ'երգուի քառածայն՝ Մայր

Եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ :

Պատարագի աւարտին՝ Մատաղ Կ'օրհ-

նուի :

×

Ս. ՅՈՒՂԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՅ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Բարերարներն են -

Եկեղեցւոյն բարերար՝ Աղեքսանդր
Մանթաշեան, Աթանազիէ Էջնայեան,
Ռաֆայէլ Մարկոսեան, Արմենակ Համ-
բարձումեան, Պողոս - Նուպար Փաշա,
Սիրանոյշ Ֆրէնկեան, Երուանդ Պարկի-
ճեան, Կարապետ Յակոբեան, Յակոբ
Տէր - Յակոբեան, Գէորգ Պաղքեան,
Վահագն Իջգալացեան, Սահաւոր Պետ-
րոսեան, Սօֆիա Պետրոսեան, Երուանդ
Պաղքեան, Ջապէլ Պէօճեան, Յակոբ եւ
Մարիամ Տամբաճեան, Միհրան եւ Թա-
դուհի Գալէպեան, Յարութիւն եւ Մարի-
թամիկեան, Հմայեակ եւ Աննիա Ալեք-
սանեան, Աշոտ Ֆրէնկեան, Նուրհան Ֆր-
էնկեան, Գրիգոր Փաթմոքեան, Արքա-
համ Դուկասեան, Յարութիւն եւ Արշա-
լոյս Միւթէլէյեան, Վահանոյշ Ջրբաշ-
եան, Ջապէլ Ալթունեան, Տիրուհի Մի-
քայէլեան, Արմինէ - Մեղիք Գալէնտէր -
եան, Ջապէլ Տէր - Սարգիսեան, Հայկ

Ի ՅԵՇԱՍԱԿ

Տոբթ. Ալիս Լեւոնեան 500 Ֆ. կը նուի-
րէ «Յառաջ»ին փոխան ծաղկեղբակը՝
Տիկին Մալվինէ Էսապալեանի մահուան
առթիւ եւ 500 Ֆ. ալ Աննուիլի վարժարայ
Ս. Սաշի Եկեղեցւոյ բարեգումման
Հայկ Էսապալեանի մահուան 6-րդ տարե-
լիցին առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՒԷՐ

Պ. Հայկ Վարդապետեան 500 Ֆ. կը
նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան վարժա-
րանին (ստանալ «Յառաջ»էն) :

Զրուանդեան, Սրբուհի Զատիկեան, Յով-
հաննէս Մալեանց, Ռոզա Պաղքեան,
Արմէն Պետրոսեան, Մելքոն Պետրոսեան,
Հերմին Գանթար, Յարութիւն Սէտիկ-
եան, Մարի Ս. Տէպեան, Մարի Օպէլ,
Իրէն - Էնիէլ Գուլումեան, Պ. Ե. Ե.
Գուլումեան, Զարուհի Թորոսեան,
Եւ փ ի մ է Աւետիսեան (Անյա),
Աստրա Թորոսեան, Վրոյր Հայկ -
լեան, Մուշեղ Պետրոսեան, Թաղէս
Սթաթեան, Մարգրիտ Շմաւոնեան, Սա-
շիկ Թորոսեան, Սրբուհի Թորոսեան,
Վերթաճ Սապալեան, Հայկ Աղապի-
եան, Սօֆի - Ռօզ Գանթեան, Նոյնիկ
Ամպէրեան, Գառնիկ Մոմեան, Գար-
րիէլ Համբարձումեան, Մովսէս եւ Նար-
դուհի Տէպիլեան, Ս. Ե. Զ. Սանթու-
ճեան - Հայկապետ, Տիգրան եւ Մարիամ
Կապադեան, Վահրամ Աւանեան, Վիք-
թորիա Աւանեան, Վալանթին Դուկա-
եան, Մարիամ եւ որդի Գուրգէն Ակոնյ-
եան, Ստեփան Բոչարեան, Մանիա Բո-
չարեան, Սեդրակ Բարեան, Վարդան եւ
Երանուհի Թրիթիլեան, Մարգրիտ Փա-
փաղեան, Աննիա Ճիհանեան, Մայրա-
նոյշ Գործունեան, Թադուհի Պետրոսեան,
Սեդրակ եւ Մարիամ Գալումեան, Վար-
դանոյշ Յակոբեան, Լէա Սէրայտարեան,
Թամար Պարպիթի, Մարիամ եւ Յով-
հաննէս Բարսեղեան, Արմէն Մամէլ,
Արեքազ Հիւրէ, Արաքսի Ակոնյան
Սիմոն Յովնանեան, Վանուհի Յովնա-
եան, Նշան եւ Միշէլ Ժամկոչեան, Վահ-
րամ Սէֆէրեան, Մարգրիտ - Միհրան Ճի-
հանեան, Արանի Թորոսեան, Յարթի
Յարութիւնեան, Թադուհի Յարութիւն-
եան, Մարիկ Տակաւեան, Հայկազ Սի-
նանեան, Միհրանոյշ Մեքսիկեան, Յով-
հաննէս Սիւրբաբ Սուրբաբեան, Եսթըր
Իջգալեան, Մեքսիկա Ս. Էնյ. Տէր -
Մեքսիկեան եւ Երեմիկը, Եսթըր Մա-
մէլ - Գարամանեան, Արաքսի Տէր - Մե-
քսիկեան, Բարսեղ եւ Թադուհի Սարգի-
սեան, Բարսեղ Տէր - Սարգիսեան, Անդ-
րանիկ եւ Փայլիկ Կէնճեան, Յովնիկ Չի-
լիկիլիկեան, Մարիամ Տակաւեան, Թոր-
դոմ Տէր - Մեքսիկեան, Միհրան Եփրե-
եան, Պատրիկ եւ Սոնիա Կէնճեան, Օսան
Տակաւեան, Արմէն Փափաղեան, Ռուբէն
եւ Մարի Որբերեան, Յարութիւն Որբե-
եան, Ռոյ Էրզրապիլեան, Տէյլի Փափաղ-
եան, Վարդուհի Տակաւեան, Սարգիս Պե-
տրոսեան, Միշէլ Պետրոսեան - Բրէթիլիկ
Գարօլ Անոյշ Պետրոսեան, Մարիամ Սէպի-
կեան, իմամուիլ Ասադիկ Պետրո-
սեան, Անահիտ Բաֆայիլ Պետրոսեան, Ար-
մինուհի Սուրբաբեան, Յովհ. եւ Լուսիա
Միտիլեան, Բարսեղ եւ Ազնիւ Տամբա-
եան, Բիւզանդ Սուրբաբեան, Սիմոն Տա-
կաւեան :

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

կը կազմակերպէ

Մ Ե Մ Ա Ր Ա Ն Ք Ի Յ Ա Յ Տ Ա Գ Ի Ր

նուիրում՝

բանաստեղծ եւ վիպասան

Ա Ն Ե Լ Ի

(Տոբթ. Կարօ Յ. Կարապետեան)

գրական գործունէութեան 40ամեակին :

Նախագահութեամբ՝ ԳԻՒՏ Եպիսկ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ-Ի

Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Պօք Կ'առնեն՝

- Տոբթ. Վիգէն Կ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ (Կենսագրականը)

- Պ. Պ. ԿԵՆՃԵԱՆ («Որդի Մարգրիտ» վէպին մասին)

- Թորգոմ Արքեպիսկոպոս ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, Առաջնորդ Հայոց Ա-
մերիկայի Արեւելեան Թեմին (Անի՛՛ մարդը եւ գործը)

— Գ Ե Ղ Ա Ր Ա Ե Մ Ա Ս Ա Կ Ա Ն Ր Ա Ս Ի Ն —

— Ալեք Մամուկեան Մշակութային Կեդրոն —

118, rue de Courcelles - 75017 PARIS

Շ ա բ ա ք, Հ ո կ տ ե մ բ ե ր 18, ժ ա մ բ 21 - ին

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ ՀԻՒՐԵՐԸ

Միջնադարեան հայ գրականութեան նը-
ւիրումը համադրումն օրերուն «Գրական
Թերթ»-ի թղթակիցը հանդիպում ունե-
ցած է կարգ մը մասնակցողներու հետ,
և իրենցմէ խնդրած է պատասխանել
հետեւեալ հարցումներուն։

×

— Ի՞նչ նշանակութիւն կ'ունենայ, մեր
կարծիքով, երեսն տեղի ունեցող մի-
ջագային անդրանիկ գիտաժողովը հա-
յագիտութեան յետագայ զարգացման հա-
մար։

— Գիտական ի՞նչ խնդիրներ կը հետա-
քննենք մեր, եւ ի՞նչով կրնա՞ք բացատրե-
րել մեր հետաքննարկումներու եւ նախա-
նորութիւններու ընտրութիւնը։

— Ի՞նչ ակնկալութիւններ ու ի՞նչ ցան-
կութիւններ ու առաջարկութիւններ ունի՞ք
գիտաժողովին մասին։

Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ. — (ԱՄՆ) Հա-
յաստանի ու Մերձուոր — Արեւելքի պատ-
մութեան փրոֆ. Մերձուոր — Արեւելքի
հիմնարկի փոխ — տնօրէն. Լոս — Անճը-
լոս։ —

— Ես անշափ ուրախ եմ, որ հայ հին
և միջնադարեան գրականութեան կարե-
ւորագոյն խնդիրները լուրջ քննարկման
ստանալով դարձան, զբաղադատման եղան
այս անդրանիկ միջազգային գիտաժողով-
ը հրաւիրելու համար։ Գիտաժողովի ա-
ռույթն իսկ նիստերը ամենայն ակնհայտ-
ութեամբ ցոյց տուին որ տակաւին շատ կան
կնճռոտ հարցեր, որ շատ կարծիքներ
պէտք է ձեռնարկ, որպէսզի հայ ժողով-
ը իր իր հայ գրականութեան պատմու-
թիւնը չխեղաթելուի։ Այստեղ հաւաք-
ւած են գիտնականներ, որոնք ես կը
ճանչնամ թէ՛ իրենց գիրքերով, թէ՛ կա-
տարած աշխատանքով, եւ թէ՛ անձնա-
պէս։ Բայց մէկ բան է կարգաւ, եւ ուրիշ
բան է տեսնել գիրքեր, հազարակից ի-
րենց հետ, լսել անոնց կենդանի խօս-
քը։

Իմ գիտական հետաքրքրութիւններու
և նախասիրութիւններու ոլորտը առա-
ջին հերթին հայ ժողովուրդի պատմու-
թիւնն է։ Յատկապէս՝ հայ ժողովուրդի
ազգային — ազատագրական պայքարը
19-րդ դարու վերջերսի եւ 20-րդ դարու
սկիզբին։ Սակայն ժողովուրդի պատմու-
թիւնը կարելի է անջատել անոր մշա-
կոյթի եւ գրականութեան պատմութե-
անէն, այնպէս որ հայ գրականութեան
պատմութիւնը գուրու է մնացած իմ գի-
տահետազոտական հետաքրքրութիւններու
ընթացքին։

Կը մտախոհեմ որ երեսն հարաւոր չա-
փով յաճախակի հրաւիրէ նման կարեւոր
և գեղեցիկ միջոցառումներ։ Համոզուած
եմ որ այդ շատ կը նպաստէ հայագիտու-
թեան յետագայ առաջընթացին, նոր նը-
ւաճումներով կը հարստացնէ գիտու-
թիւնը։

Ա. ՏԵՐԵԱՆ. — (ԱՄՆ) Միչիգանի Ան-
տրոյոզ համալսարանի պարականոն գը-
րականութեան փրոֆ. և Շիքախի հա-
մալսարանի հայագիտութեան փրոֆ. —

— Հայ հին եւ միջնադարեան գրակա-
նութեան խնդիրներուն նուիրումը մի-
ջազգային այս գիտաժողովը չափազանց
անհրաժեշտ է բոլոր անոնց համար, ո-
րոնք կ'ուսումնասիրեն հայ գրականու-
թիւնը։ Յատկապէս կարեւոր է այն, որ
տարբեր երկրներ ընտելող գիտնական —
հայագէտներ հնարաւորութիւն կը ստա-
նան իրարու հանդիպելու, գիրքը ան-
ձամբ ճանչնալու, մօտէն տեղեկանալու
իրենց զործերէններու ուսումնասիրու-
թիւններուն։ Մենք բոլորս, իրարմէ սոր-
վելիք շատ բան ունինք։ Եփումներով,
հազարակիցելով իրարու հետ, մենք հը-
նարաւորութիւն կը ստանանք ճիշդ կողմ-
նորոշուելու, իրար չլիքնելու, այսինքն
աշխատանքները համակարգելու։ Կ'ու-
զեմ նշել նաեւ այլ կարեւոր հանգամանք
մեր այլ գիտաժողովի գործնական եւ
քննարկուն ժամկետները մեզ բոլորս հա-
մարած է ներշնչումով. իսկ ներշնչումը
վարակիչ է, կը փոխանցուի նաեւ ուն-
կընդիրներու։ Հայագէտներու երեսն-

եան այս հաւաքը կը կրկնապատկէ, կը
բազմապատկէ մեր տողերումը, մեր նը-
շնչումը։

Ես կը գրադիմ Ոսկեդարեան եւ Յունա-
կան դարոցի թարգմանութիւններով եւ
այս դարաշրջաններու (5 — 11-րդ դարեր)
հայ հեղինակներու գործերով՝ Կորիւ-
նէն մինչեւ Մագիստրոս։ Հայաստան գա-
լէ առաջ աւարտեցի Մագիստրոսի տա-
ղատագրութեան անգլերէն թարգմանու-
թիւնը։ Այդ աշխատանքը կատարեցի, չեմ
ծածկեր, նաեւ Գրիգոր Մագիստրոսի
ծննդեան հազարամեակը տօնելու աղեր-
կալութեամբ (այն կը լրանայ չորս տարի
շուրջ՝ 1990-ին)։

Այս միջազգային գիտաժողովը ես կը
փափաքէի գիտել որպէս լաւ ու սքան-
չելի աւանդութեան սկիզբ։

Փ. ՔԱՌԻ. — (ԱՄՆ) — Նիւ — Եորքի
Գոլոմպիա համալսարանի Միջին — Արե-
ւելքի բաժնի Հայոց լեզուի եւ գրակա-
նութեան փրոֆ. օգնական. —

— Յաւոք սրտի, մենք՝ գրականագէտ-
ներս, պէտք է համակերպինք այն փոս-
տին, որ անցեալին հայագիտութեան մէջ
չեղած կը դուրէկ պատմութեան, լեզուա-
բանութեան, փիլիսոփայութեան, առ-
ւեստի հարցերու վրայ։ Ասոնց բով հայ
գրականութիւնը, տեսակ մը, կը նմանէր
ազգայնա ազգականի։ Յոյսով եմ որ այս
նշանակալից նախաձեռնութիւնը խթան
կը ծառայէ հայ գրականագիտական մտքի
զարգացման։ Բնական է կ'երեւի, որ
սկիզբէն կ'ուզեն հասկնալ պատմական
զարգացման համակարգը, կամ լեզուի
հիմնական տարրերը, մինչդեռ մշակու-
թեան կամ գեղարուեստական իմաստը
կարելի է բացատրել առանց ոճաբա-
նական, թարգմանական, տաղաչափա-
կան, մէկ խօսքով, բազմակողմանի քն-
նարկման։

Աստուածաշունչը հայ մատենագրու-
թեան անդրանիկ երկն է, իրաւամբ կոչ-
ուած «Թարգմանութեանց թագուհի»։
Բայց պատմական նշանակութեանէն, չա-
փազանց հետաքրքրական է նաեւ ուսում-
նասիրել այդ թարգմանութեան ազդե-
ցութիւնը Հայոց լեզուի քերականութեան
զարգացման վրայ։ Թարգմանութեան
ստալին շրջանը կը մօտենայ խօսակցա-
կան լեզուին եւ կը պահպանէ իր մէջ
կարգ մը խօսակցական ձեւեր, մինչդեռ
երկրորդ շրջանը (այսինքն սրբագրութիւ-
նը) ունի միանգամայն յղելու արական
յօրինումներ, իսկ այդ ամէնէն ակնհայտ
կերպով կը վկայէ 5-րդ դարու կրթու-
թեան վերելքի մասին։

Ձիւ շատ կը հետաքրքրէ նաեւ հայ
քննարկութիւնը, որ միջնադարեան գը-
րականութեան ամէնէն կարեւոր սեռերէն
է։ Կարելի է ըսել, որ այդ գրական սեռը
կը կապէ միջնադար մեր դարաշրջանին
հետ։ Յիշենք որ գեղեւ Պրիւսով մատ-
նանշած է, թէ հայ միջնադարեան քնն-
արկութիւնը ձեռով ազգային բլլայով,
իր գաղափարական իմաստով համաշ-
խարհային ժառանգութեան մաս կը
կազմէ։

Այս գիտաժողովը հրաշալի առիթ
գարձու, որ գիտնական — հայագէտները
համախմբուին աշխարհի չորս ծագերէն
ու մտքեր փոխանակեն գրեթէ հետաքր-
քրող թեմաներու, խնդիրներու շուրջ։
Գիտաժողովին կը սպասեմ անտիպ աղ-
բիւրներու որոնման արդիւնքներու, կը
յօսեմ որ հին խնդիրները կը լուսա-
բանուին նորովի, կը ստանան նոր
լուծումներ։

Ժ. Փ. ՄԱՀԻ. — (Յրանսա) — Սորբոնի
Հայոց լեզուի ու գրականութեան ամ-
պիոնի վարիչ. —

— Ի՞նչ երկիրներ, — յամենայնդէպս, ոչ
Յրանսան, եւ ոչ ալ Անգլիան — կրնան
Հայաստանի պէս 1500-ամեայ պատմու-
թիւն ունեցող գրականութեամբ հպար-
տանալ։ Բայց հայ գրականութիւնը ու-
շագրու է ոչ միայն իր տարիքով, այլ-
եւս հարստութեամբ ու բազմազանու-
թեամբ։

Վաղ միջնադարուն Մերձուոր — Արե-
ւելքի ոչ մէկ ուրիշ գրականութիւն այն-
քան շատ սեռեր է մշակած, այնպիսի
ինքնուրոյն եւ ինքնատիպ բովանդակու-
թիւն է ունեցած, որքան հայ գրակա-

նութիւնը։ Այդ կը նշանակէ, որ հայ
միջնադարեան գրականութեան նուիր-
ւած առաջին գիտաժողովը առաջնակարգ
նշանակութիւն ունի համաշխարհային մը-
շակոյթի հարստացման համար։

Ես այս գիտաժողովին կը մասնակցիմ
Գրիգոր Նարեկացիի «Մատենի Ողբեր-
գութեան» պոէմի կառուցումը վերլու-
ծող գեղեցիկ մտքով։ Նարեկը առաջին կար-
գայուն, իսկոյն յիշեցի այն պահը, երբ
18 տարեկանիս խանդավառուած էի Օ-
գոստինոսի խոստովանութիւններով։ Նոյն
հիացումն եմ ստացած, լաւ գիտակցելով
որ անհուն երկրի մը, անգուղակիան գը-
լուսի դործոցի մը հանդիպած եմ, եւ
ծայրէ — ծայր կը ըլլայ ու եռանդով կար-
գացի այդ հանճարեղ երկը։ Յոյս կը
փայտալիմ, որ այդ ցնծութիւնս թա-
փանցած կ'ըլլայ «Մատենի» Փրանսե-
րէն իմ թարգմանութեան մէջ։ Կ'ուզեմ
աւելցնել, որ Գրիգոր Նարեկացի կար-
գացող օտարազգի հայալեզու երեք չի
կրնար իրեն հարցնել թէ ինչու հայա-
գէտ է դարձած։ Նարեկը ինքնատիպեան
միանգամայն բաւարար չարժանիք է հա-
յերէն սորվելու համար։

Բայց նման չարժանիքներ հայ գրա-
կանութեան մէջ շատ կան։ Ողբերգիկ,
Կորեւ, Աղաթնադեղոս, Եղիշէ ... Սխա-
կը իրար կարծել, թէ այդ գրողներու վե-
րաբերեալ մեր այսօրուան գիտելիքները
նոյնն են մնացած, ինչ որ էին, օրինակ,
19-րդ դարու վերջաւորութեան։ Ոչ, այդ
գիտելիքները շատ աւելցած են, երբեմն
ալ, հիմնովին փոխուած։

Համոզուած եմ, որ այս գիտաժողովին
առիթով մենք կ'անդրադառնանք նուա-
ճումներուն եւ այն անհուն հորիզոննե-
րուն, որոնք բացուած են գրականագի-
տութեան մէջ Հայաստանի Արեւեան գը-
րականութեան հիմնարկի եւ Մաշտոց Մա-
տենադարանի միահամուռ ջանքերով։

Կը կարծեմ նաեւ, որ անհրաժեշտ է դո-
նէ քանի մը օրով նեղ մասնագիտութե-
նէ գուրու գալ՝ հետազոտութեան հիմնա-
կան նպատակները ամբողջականորէն ըմ-
բռնելու համար։ Այդ հնարաւոր է մի-
այն այսպէս գիտաժողովի առիթով, որ
թերեւս, ապագային կը համարուի հայ
գրականութեան զարգացման գլխաւոր
փուլերէն մէկը։

ԿԱՊՐԻԷԼԼԱ ՈՒԼՈՒՆՈՅԱՆ — (Իտա-
լիա) — Պոլոնիայի համալսարանի Հայոց
լեզուի եւ գրականութեան փրոֆ. —

— Միջազգային հայագիտական ներկայ
գիտաժողովի նշանակութիւնը անկարելի
է թերադաստեղծել։ Ես ամբողջ սրտով
կ'ողջունեմ այս նախաձեռնութիւնը։ Կ'ու-
զեմ յատկապէս շեշտել որ գեղեցիկ մ-
ներու նիւթերը չափազանց հարուստ են։
Շատ կը ցաւիմ որ կարելիութիւն չու-
նիմ լսելու զիս հետաքրքրող բոլոր գե-
ղեցումները։ Անշուշտ, գիտաժողովի
ամենամեծ նշանակութիւնն այն է, որ
մենք կրնանք շփուիլ իրարու հետ, մա-
նակցիլ գրական առուելիւններու, բանա-
վէճերու։

Իմ հետազոտութիւններու ոլորտը
թարգմանական գրականութիւնն է։ Այդ
պայմանաւորուած է անով, որ ես վաղուց
մասնագիտացած եմ հին յունարէնի ու
լատինիէի առաջադէպին մէջ։ Յետագա-
յին, այդ լեզուները տեսակ մը կամուրջ
գարձան հայ հին ու միջնադարեան գրա-
կանութիւններու հանդէպ իմ հետաքր-
քութեանս զարգացումին։ Աւելորդ չեմ
նկատեր նշել, որ իմ ուսանողները հիմ-
նականին մէջ Իտալացիներ են, եւ որոնք
գրեթէ ոչ մէկ պատկերացում ունին Հա-
յերու մասին, Հայաստանի մասին, մեր
պատմութեան եւ մշակոյթի, մեր գրա-
կանութեան մասին։ Ես կը ջանամ սէր
ու յարգանք սերմանել անոնց մէջ
հայ գրականութեան եւ քաղաքակր-
թութեան հանդէպ։ Սակայն նախասիրու-
թիւններս չեն սահմանափակուիլ բացա-
ռապէս հին եւ միջնադարեան շրջանի գը-
րականութեան խնդիրներով։ Ես դասա-
խօսութիւններ կը կարդամ նաեւ ժամա-
նակակից հայ գրականութեան մասին,
նախապատուութիւն տալով բանաստեղ-
ծութեան։

Ինչ խօսք, նման կարեւոր միջոցա-
ռումներ կազմակերպել գիւրդի գործ է,
մենք բոլորս այդ շատ լաւ կը հասկը-
նանք, բայց հայագիտական հաւաքութե-
ան պարբերականացումը կենսական
նշանակութիւն ու կարեւորութիւն ունի։
Կը կարծեմ, որ յանուն այդ նշանակու-
թեան ու կարեւորութեան կ'արժէ յաղ-
թահաղել ամէն տեսակի դժուարութիւն-
ներ ու տալ այս ձեռնարկումին աւանդա-
կան, պարբերական ընդթիւ։

ԷՏՄՈՆ ՇԻՒՑ. — (Հունգարիա) —

ՈՐԵՆՈՏՈ
ԱՌԱՋԻՆ ԼՐԱԳՐՈՂԸ

16-րդ դարու վերջաւորութիւնը մարդ-
կային գիտութիւններու մարզին մէջ,
Փրանսայի ամէնէն փայլուն շրջաններէն
մէկն է։ Ան կը զուգակի թէ և Փը-
րանսական պատմութեան ամէնէն մօթ
մէկ հանդերձանին. կրօնական անկը-
ջանայի պատերազմներ, համաճարակ
ներ ու Հանրի Դ-ի կողմէ խաղաղասիրա-
կան ջանքեր։

Թէոֆրաստ Ռընսո, ծնած 1586-ին,
Մոնիլիէի համալսարանին մէջ թէ լու-
թիւն ուսանելէ ետք Իտալիա, ապա Փա-
րիզ կ'անցնի խորացնելու համար իր գի-
տութիւնը։

Իր ծննդավայրը՝ Լուաֆոն վերադա-
նալով, կը սկսի կիրարկել իր արհեստը.
հոն կը ծանօթանայ կարգինալ Ռիշը-
րիէօի։ Այս վերջինին միջնորդութեամբ
Ռընսո արքունիք կ'ընդունուի, ու թա-
ղաւորին բժիշկ կը նշանակուի։ Անկէ կը
խնդրուի նաեւ որ միջոցառումներ առա-
ջարկէ պաշտարկու համար թշուառու-
թեան դէմ որ շատ ծաւալած է, պատճառ
զառնալով աւարակութեան յաճախակի
պարագաներու։ Անոր պարտականութիւն
կը տրուի նաեւ հիւանդանոցները վերա-
կազմելու. այդ շրջանին անոնք կատար-
եալ մահաբաններ են։

Լուաֆոն վերադարձին Ռընսո կը պա-
րաստէ «Թաղաւորութեան թշուառու-
րնդհանուր կանոնագրութիւն» մը, ինչ
որ չարգիլել իրեն միւս կողմէ զրաւ-
լու նաեւ գիտական աշխատանքներով։
Արդարեւ 1619-ին հանրութեան կը նը-
կալացնէ նոր գեղ մը, տեղացի դեղագոր-
ծի մը կողմէ հնարուած։

Սակայն յատկապէս մտահոգուած թը-
ւաններու հարցով, Ռընսո կը ստեղծէ
«Հանգչներու գրասենեակ» մը։ Այս դը-
րասենեակը արքայական մենաշնորհ կը
վայելէ. իսկ 1629-ին Ռորհրդարանը եւս
կը հաստատէ այդ մենաշնորհ ու նաեւ
իր պաշտօնը. ան ընդհանուր գործակալ է
թաղաւորութեան թշուառներուն։ Իր քա-
տեղծած գրասենեակին վրայ կ'աւելայ
նաեւ միջնորդէ՛ք ձեռնարկ մը. «Եթե-
ւած կամ փոխանակուած ամէն բանի դի-
մէն տասանորդ մը պիտի նուիրուի։ Ինչ
աղքատներն ու հիւանդները ձեր պիտի
օգուտին Ռընսոյի բժշկական խնա-
բէն։

Վեց տարի ետք նկատուի է արձանա-

Հունգարական տկաղեմիայի Միշին — Ա-

— Լատ իս, ներկայ գիտաժողովի կարե-
ւոր նշանակութիւնն այն է, որ գրակա-
նութեան խնդիրները կարելի է անջա-
տել յարակից գիտութիւններու խնդի-
րներէն։ Լեզուաբանութիւնը գրականու-
թութիւնն է, բայց լեզուն գրականու-
թեան հիմն է, եւ կարելի է պատկը-
կանցնել այդ երկու հասկացողութիւննե-
րու միջեւ։ Ես համաձայն եմ գիտաժող-
ովի գեղեցիկ մտքերը երեք թեմայի մա-
նաճիւղերու բաժնելու գաղափարին։ Ա-
տրամաբանական է իր կառուցումը զիս
գիտական գործունէութիւնս սկսել
հունգար — ֆիննական լեզուներու ուսում-
նասիրութեամբ։ Ֆիններէն հունգարե-
րէնի թարգմանած եմ բազմաթիւ անգը-
ծագործութիւններ։ Յետագային սկսալ
գրադիլ Հունգարիոյ հնագոյն պատմու-
թեան հարցերով, այսինքն՝ նախապա-
մութեամբ, եւ քանի որ քիզանդական
պատմութեան մէջ (քրիստոնէական) չա-
տայ սպառել տուեալներ, դիմեցի հայ
պատմիչներու։ Ինձի համար պարզու-
ցաւ որ մեր ժողովուրդներու պատմու-
թիւնները կարգ մը հատուցող եղբիւր ու-
նին, շատ ընդհանուր խնդիրներ կան,
որոնք կը հետաքրքրեն ինչպէս հայ
նոյնպէս նաեւ հունգար գիտնականները։
Թերեւս այդ է պատճառը, որ տասնամա-
յարները շարունակ կ'ուսումնասիրեմ հայ
քրիստոնէական։

Լաւ կ'ըլլար, որ այս ընդթիւ գիտաժո-
ղովներ տեղի ունենային դոնէ երեք տա-
րին անգամ մը։ Եթէ կարելի ըլլայ աւելի
րին միայն ողջու-
յանի կ'ըլլար։ Այն փաստը, որ ներկայ
գիտաժողովը կը կայանայ Հայաստանի
պայքարաբաշխ մէջ, ունի իւրաքանչիւր
նշանակութիւն։ Ես հոս շատ նոր բան
սորվեցայ, նոր թափ ստացայ։ Հոս ես
զգացի, որ աշխատանքս պէտք է մարդոց,
որ ես ի գուր չեմ ապրած։

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆԵՐ

«ՍԱՆ»Ի ԱՌԱՋԻՆ ԹԻԻԸ

գրքում յաջողություններ. Ռեմոնտ Լուի թիվը կը ներկայացնէ բարեպաշտական այլ ծրագիր մըն ալ որ անմիջապէս կ'արժանանայ արքայական հատանութեան. այդ ծրագիրը պիտի թեթեւցնէ ոչ միայն թշուառներու բնութիւնը, այլ նաեւ անոնց, որոնք կործանած ազնուականներ են, կամ ինքնապէս կրօնական պատերազմներու եւ արեւելի ծառայութեան հետեւանքով: Վերջապէս չնորհիւ Ռեմոնտի ջանքերով, թշուառութիւնը կը թուի յետքայլ ընել:

«Հասցէներու գրասենեակ»ին կողմէ պատրաստուած ցանկերը կը տպուին ու կը ծախուին այլեւս. առկէ կը ծագի զանազան կանոնաւոր կերպով հրատարակելու եւ հոն նաեւ ամբողջ աշխարհի լուրեր տեղեկանքներ: Բան մը, որ արդէն կ'ըլլայ Անգլիոյ, Վենետիկի ու Հոլանտայի մէջ:

Ռեմոնտ 1631 Մայիս 30-ին լոյս կը տեսնէ իւր կազմէ տը Ֆրանսի չորս էջերով առաջին թիւը, առաջնակարգ տեղ տալով... Օտմանեան - Պարսկական պատերազմի լուրերուն: Լուրեր՝ որոնք կու գան Պարսէն եւ կը կրեն Ապրիլ 2 թուականը, ինչ որ շատ թարմ կը նկատուի այդ շրջանին համար: Առաջին երկու թիւերը կը գրուին թագաւորին, կարգիւնայ Ռիչարդին:

Նոյեմբեր 23-ին ութի կը բարձրանայ իջնու թիւը. չորս առաջինները կուտան Ֆրանսական լուրեր, իսկ միւսները՝ գաղապան ծախքէ:

Ռեմոնտի փարուած տեղեկատուութեան ասպարէզին չի մոռցներ իրեն, թէ ինք թիւի մըն է, ու աղքատներու բարձր մը. ան կը գրէ. - «Ամէն մարդ գիտէ, թէ քանի՜ հազարաւոր աղքատներ փրկուցան մուրացականութենէ աշխատանքին շնորհիւ, զոր գտան հասցէներու գրասենեակէն: Սակայն, որպէսզի ալ իսկ հիւանդութենէ ուրիշ թրջուած միջակ չմնայ, այս գրասենեակը կը գրադի անոնց գարմանումով»:

Իսկ կազմէ-ին իրեն միացած շահուն մէկ մասը Ռեմոնտ կը յատկացնէ դարձմանտան մը հիմնումին: Այդ քայլը թշուառական ֆաբրիկէն ու շրջանի ամէնէն ծանօթ թիւիներէն է. Գ. Փաթէնի առեւտրութիւնը կը հրաւիրէ իր վրան. այնքան որ այս վերջինս 1641 Յունիս 16-ին կը գրէ պերկինաբնակ իր մէկ պաշտօնակցին. - «Եթէ Ռեմոնտ չվախելէ կարգիդին հովանաւորութիւնը, զինքը ոճաւորին գտնարան կը ներկայացնէինք, որով կ'առաջնորդուէր կառավարան»:

1644-ին Ռիչարդին եւ Լուի ԺԳ-ի մահէն ետք Փաթիւլիէն բժշկութիւնը իր գործընկէ կ'արգիլէ զինքը: Իր վերջին տարիները կը միացնին:

1653, Հոկտեմբեր 25-ին կը մահանայ Նոյեմբեր 1-ի իւր կազմէ-ն լոյս կը տեսնէ մինչեւ 1915, Սեպտեմբեր 30, - յարգանքով կ'ոգեկոչէ անոր «գեղեցիկ իրաւորութիւնները, որոնք ուզուած էին հանրագում նպատակներու»:

Թ. Օ. Մ.

Միւլթարեան Վարժարանի գիմնացը, փոքրիկ փողոցի մը մէջ հօրեայ ու փայտաշէն տուն մը կար, ուր կը բնակէր Ջահրատ այն շրջաններուն, երբ մեր գրականութիւնը մեղ մոռցուցած էր իրարու: Մէկ կամ երկու անգամ կը յիշեմ դացած ըլլալ փայտաշէն այդ երկարականի տունը, որուն նմանները դրեթէ չեն մնացած այսօր մեր քաղաքին մէջ: Այդ ալ հին ու գոյութիւն չունեցող հասցէ մըն է հիմա, որովհետեւ ինքնուրուի տեղը ունի մը կառուցուած:

Փայտաշէն տան մուտքի յարկին ետեւի կողմը փոքրիկ սենեակի մը մէջ ո՛վ գիտէ ինչ նիւթի համար հաւաքուած էինք եւ առկէ ի վեր այդ փողոցը, որ հազուա քան մեծեր երկարութիւն ունեցող փողոց մըն էր, ինչի համար կը կոչուէր «Ջահրատի փողոցը»: Այդ առաջին շրջաններուն Ջահրատ արդէն յայտնուած էր որպէս բանաստեղծութեան վարպետ մը, բայց իր ինքնուրոյն ու անկրկնելի ոճը չէր գտած տակաւին: Կը գրէր կէս դասական, տաղաչափաւ յանգստոր բանաստեղծութիւններ: Բայց այդ կարճատեւ ոճն իսկ ուշագործութիւն կը դրաւ իր ինքնատուութեամբ: Նորեքու մեր խումբին մէջ ծանրութիւն ունեցող մէկն էր, մանաւանդ որ մեզմէ երկու տարեկան աւելի մեծ էր: Միւլթարեան Սանուց Միութեան «Սան» պարբերականութիւնը մէջ է, որ հետզհետէ պիտի ծնէր իրական Ջահրատը, եւ իր «Գիւղօ»ով բերթողական յուզումի նոր աշխարհ մը պիտի բանար մեր առջեւ:

«Սան» պարբերականութիւնը պատճառ դարձաւ որ գրական եղբայրութիւն մը ստեղծուէր Ջահրատի, իմ եւ Ջահրէ Ուրախունի միջեւ: Ջահրէ Ուրախունի երբ միացաւ մեզի, մենք բաւական մեղան սպասած էինք «Ճառագայթ»ին մէջ: Ուրախունին այդ թուականէն արդէն դարձմանալիօրէն լաւ կը գործածէր մեր լեզուն: «Սան»ի առաջին թիւին, Փետրուար 1948, ան իր մասնակցութիւնը բերած էր Պարսի «Թօքաթա» զոն Գիւղէն ներշնչեալ ծանր ու խորիմաստ քերթուածով մը:

Կեցիր - Ով մարդ, որ իրիկուամ աղջամուղչի այս պաիում, Սահմանաւոր սա երկնիքին փուլումին հետաւում:

Կը քապառիս առանձնութեան խոկումներէդ վրդոված...

Եւ բանաստեղծութիւնը մէկուկէս էջ կը շարունակուէր հետեորական այս ծանր

ոճով, եւ կը սպասէր մեր Մեծասքանչին բոլոր գեղեցիկութիւններն ու ձոխ բանութիւնը:

Ջահրատն ալ լաւ կը տիրապէտէր մեր լեզուին, բայց անոր բանաստեղծութիւններուն մէջ չէին չէր զգար իր այդ ուժը: Մարդ որքա՞ն վարպետութեան պէտք ունի հայերէնի, որպէսզի կարենայ գրել սա պարզ տողերը, որոնցմով իր մասնակցութիւնը կը բերէր Ջահրատ «Սան»ի առաջին թիւին:

Հովը գորաւոր փչեց - պարտէզին կաղնին տապալեցաւ - Կ'ըսենք քէ Փարիզ աշտարակ մը կայ - Գետնէն 300 մէթր բարձր - Հաւանաբար Փարիզի մէջ սաստիկ հովեր չեն փչեր - քէ ոչ աշտարակը պիտի տապալէր:

Որովհետեւ երբ հովը գորաւոր փչեց - մեր կաղնին տապալեցաւ:

Վարը երկրորդ քերթուած մըն ալ կուտար Ջահրատ, որ աւետարեւն էր դալիք իր շատ ինքնատու պարտէզին: Քերթուածը կը սկսէր սապէս. -

Ինչ գեղեցիկ է ծնիլ ամէնուն հետ Փոքր ինչ շշուկ բերել միատեղ Նրգիլ ամէնուն հետ Մեռնիլ ամէնուն հետ Մոռցուիլ ամէնուն հետ:

Այս սիրուն քերթուածով անկասկած փոքրիկ սուտ մը կը գլորէր Ջահրատ: Իրականութեան մէջ երբեք չէր հաւատարմ եւ հաւատացող որ գեղեցիկ էր մոռցուիլ ամէնուն հետ: Ան առաջին մէկ օրէն վստահ էր իր տաղանդէն եւ իր փառքէն: Կը հաւատարմ որ օր մը պիտի անմահանայ մեր գրականութեան մէջ: Ամէն բանով յայտնի կ'ընէր իր այդ ինքնատուութիւնը:

Կասկած չկայ որ մենք ալ կը բաժնէինք իր այդ հաւատը: Մենք ալ մեր կար - գին, յատկանութիւններ չունէինք: Մենք ալ չէինք հաւատարմ որ բաներ մը պիտի շահեցնէինք մեր գրականութեան: Կը հաւատայինք: Ես արդէն յամառ ընթերցող մըն էի եւրոպական գրականութեան: Եւ կը հաւատայի որ նոր ճաշակ մը անհրաժեշտ էր մեզի: «Սան»ի այդ նշանաւոր առաջին թիւին մէջ ստորա - գրած էի ժան Փօլ Սարթրի «Գոյութեան ապաշտարակութիւնը» լայնորէն բացատրող բաւական ընդարձակ յօդուած մը: Այդ յօդուածը լայն շահագործութիւն ստեղծած էր գրասէր շրջանակներուն մէջ: Առկէ դուրս Փրանսերէնէ թարգմանութիւն մըն ալ ըրած էի: Գոյութեան ապաշտարակութիւն սիրահար մըն էի եւ թաղուած էի փրկութիւնական գիրքերու ընթերցումին մէջ...

Ջահրատ, եւ եւ Ուրախունի շատ յաճախ զիրար կը պոչէին Միւլթարեան Սանուց Միութեան Բանկալթի հաւաքավայրին մէջ: Ատիկա հասցէ մըն է որ բնաւ չփոխուցաւ, բնաւ չհիմնաւ:

Ռ. Հ.

ՀԱՅՆԵՐ ԳԱԽԱՌԵՆ

ԱՐԱՐԱՐՈՒ ԶԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ ՌԳԵԿՈՉՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - («Յառաջ»).

Կիրակի, Սեպտեմբեր 21-ին, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ, պատշաճ հանգիստութեամբ տեղի ունեցաւ ողբեկոչուած Արարայի ճակատամարտի 68-րդ տարեդարձին, նախաձեռնութեամբ՝ Փրանսական բանակի ծագումով Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու Միութեան, ներկայութեամբ Մարտէլլ քաղաքի զինուորական եւ քաղաքական իշխանութեանց ներկայացուցիչներու եւ յատկապէս Պ. Ալեքսանի՝ շրջանի նահանգապետին կցորդը նախկին Ռազմիկներու համար, բազմաթիւ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւններու, Փրանսացի եւ թէ օտար, իրենց զբօղակիրներով եւ մասնակցութեամբ հայ միութիւններու ներկայացուցիչներու եւ հասարակութեան:

Պատարագը մատուց հոգեւոր հովիւ՝ Գրիգորիս Քանյ. Քէշիշեան որ իր քարոզին մէջ անդադարձաւ օրուան պատմական իմաստին վրայ, եւ հանգիստութեան նուիրականութեան: Յաջորդեց հոգեհանգստեան կարգը ի յիշատակ բոլոր անոնց որոնք 1918-ի Սեպտեմբերին Արարայի բարձունքին վրայ, Դաշնակիցներու կողմէն ճակատացան եւ ինկան պատուոյ դաշտին վրայ թուրք - զերման բանակին դէմ, յանուն ազատութեան եւ յանուն մարդկային ազնիւ իտէարներու եւ նաեւ ի յիշատակ Միութեան հիմնադրի՝ Շառլ Տիրան թէքէեանի որուն վաստակը մեծ եղաւ Մարտէլլի հայ զաւորութիւն համար, նոյնպէս վերջին տարիներուն մահացած անդամներու՝ Սիրուն ձերմանի, Գալուստ Գուլոյեանի, Նշան Քէհայեանի, Վարդէյ Վարդանեանի եւ նորոգ հանգուցեալ Արամ Պետիկեանի:

Եկեղեցական արարողութեանց աւարտին, թափօրով, առաջնորդութեամբ զբօղակիրներու, անձնաւորութիւն եւ ժողովուրդ հաւաքուցան եկեղեցւոյ բակի պատին վրայ կնքուած յուշաքարին առջեւ, ուր տեղի ունեցաւ ծաղկեպսակի գեետեղում, վայրկեան մը լուռութիւն եւ Ֆրանսական պետական քայլերդի մեկնարանութիւն: Կարապետ Տէրտէրեան Միութեան նախագահը, հակիրճ խօսքերով ողբեկոչեց հայ լեզնականներուն զոհողութիւնը, անոնց բերած բաժինը Պաղեստինի, Լիբանանի, Սուրիոյ թրքական լուծէն ազատելու պայքարին մէջ: Նոյնպէս ողբեկոչեց Մարտէլլի ազատա - գրողութիւնը (Օգոստոս 1944) եւ հայ դիմադրականներու բերած մասնակցութիւնը: Կարապետ Տէրտէրեան նաեւ յարգանքի խօսքեր ունեցաւ Կաթոն Տրֆէտի հանդէպ: Ծնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն:

Պաշտօնական հանգիստութենէն յետոյ, ժողովուրդը խմբուցաւ եկեղեցւոյ կից սրահը ուր տեղի ունեցաւ մետալի յանձնում Մարտիրոս Թաշճեանի եւ ժան Ներսէսեանի: Այնքան Պապայեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ նախագահը գնահատեց Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը, որ ամէն տարի հաւատարմութեամբ կ'ոգեկոչէ մեր ժամանակակից պատմութեան այս գրուագը: Գինեծօնով մը վերջ գտաւ այս ձեռնարկը:

Թ.ԹԱԿԻՑ

LIVRES REÇUS

SCAMBI CULTURALI, ECONOMICI, AMMINISTRATIVI TRA GLI ARMENI E L'IMPERO OTTOMANO NEL XIX SECOLO
Baykar SIVAZLIYAN
Venezia 1986.

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

■ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ... ■
■ ԱՐՈՒԵՍ... ■
■ ԼԵՋՈՒ... ■
■ ՄՇԱԿՈՅԹ... ■

Ռեմոնտ Ժամանակակից արուեստ ըսելով կը քննէ հասկնալ, բառ երեւոյթին խառնուրդ մը՝ աղամանդէ ու աւագահատիկներէ բաղկացած, որմէ աղամանդը ճանչնալ, յայտնաբերելը ու գուրս քաշելը թուրք է, որ կը յաջողի ժամանակակիցներու: Եթէ այդպէս է, ուրեմն մեր օրերուն ամէն մէկ ցուցահանդէս կարելի է լինել որպէս խառնուրդ մը՝ հոն աղամանդը յայտնաբերելու ներքոյ հնարաւորութեամբ: Եթէ նոյնիսկ, աղամանդը ճանչնալ ու գուրս քաշելը թողունք որպէս ապագայի խնդիր: Ասկէ՜ առաջին լուր տեսնել, չաճապարենք դատաւճիռ հանելու ամէն հերթական ցուցահանդէսէ: Բայց «Ժամանակակից արուեստ» դարձածը նաեւ որոշակի հասկացողութիւն է, երբ նման բան մը, երբ նկատի կ'առնուի որ այս կամ այն գործը, ժամանակի առումով նոր, որքանով իրաւորութիւն է խաղարուեստի մէջ, ու տարբեր միջ ալ կ'ազդէ: Երբեմն, երբ

այդ տարբերութիւնը աչք ծակելու առաւելան է, կը խօսուի «արդիական»ի մասին:

Ինչպէ՞ս վերաբերուի ժամանակակից արուեստին: Իմ կարծիքով, հանգուրժողութեամբ, բառ վերը բերուած բնորոշման, իսկական յայտնաբերութիւն դառնալու համար պէտք է որ ան բուն ժամանակի քննութիւնն ու դատնայ նոր խօսք: Այս բանաձեւին առաջին կէտը (տարբերութիւնը) հասկնալու համար մեծ գիտելիքներ պէտք չեն: Ինչ կը վերաբերի երկրորդ կէտին (նոր խօսք), ապա որպէս կանոն մարդիկ աւելի յաճախ հոս կը սխալին: Է՛հ, կանխագուշակութիւնը միշտ ալ վտանգաւոր գրադում է:

Իսկ ի՞նչ է վիճակը հիմա մեր մօտ, հայ կերպարուեստին: Տարին քանի մը ցուցահանդէս կը կազմակերպուի, անհատական եւ ընդհանուր, բայց ամէն անգամ մարդ գուրս կուգայ ցուցահանդէսին տեսակ մը գլուխը կախ: Որոշումներ: Այո, կ'ըլլան ուրանալ կարելի չէ: Բայց այդ որոշումներն աւելի շատ փորձարարութիւններ են այս կամ այն աղբեղութեան ակնյայտ գրեւորութեամբ, քան փորձ սեփական ներաշխարհի ինքնուրոյն ու ինքնատու գեղացողութեան արտայայտութիւն: Մեծ անհատականութիւնը աշխարհին ոչ սովորական աչքերով նայելու սովորութիւնն է, երեւոյթներուն բո-

լորովին անսպասելի ուղղութենէ մօտենալու կարողութիւն: Մեծ անհատականութիւն կը նշանակէ ամէնէն առաջ հաւատարմ ներաշխարհ ու իւրօրինակ մտա - ծողութիւն: Այդ գիւրին բան չէ, ու պէտք չէ դարձնալ, աւելի եւս, զայրուած, որ ամէն հերթական ցուցահանդէս իրադարձութիւն չի դառնար: Մենք պէտք է հասկնանք ի վերջոյ, որ ճիշդն ու օրինաւոր այդ է՝ իսկական իրադարձութիւններու հաղորդակցութիւնը: Ամէնէն շատը, որ կարելի է ընել, փորձել ի յայտ բերել ու հասկնալ տուեալ պահուն արուեստի աշխարհին մէջ տիրող միտքերն ու նկրտումները, նախասիրութիւններն ու հակումները: Վերջին ցուցահանդէսներէն, օրինակ, ես կ'ունենամ այն տպաւորութիւնը, որ մեր մօտ սկըսած է պակսիլ, եւ խտօրէն, գոյնի ըզգացողութիւնը, գունային մտածողութիւնը: Ասոր վկայութիւնը կրնայ ըլլալ հոգադոյնով ու դարձնազոյնով ներկայացուած նկարներու առատութիւնը: Չեմ կարծեր որ նման տեղաշարժ արդիւնք է ներքին թելադրանքի ու համոզումի անհրաժեշտութեան: Հոս աւելի շատ կը գործեն զանազան աղբեղութիւններ: Թէ՛ պատ, քաւ լիցի, ոչ ոք կրնայ մերժել տեղ ունենալու իրաւունքը հոգադոյնին ու դարձնազոյնին:

(Շար. 2)

Armand Yagmourian,
Conseiller de Paris
et la famille Bouchoudjian
ont la douleur de vous faire part du décès de

GENEVIEVE YAGMOURIAN
survenu le 30 Septembre.

Les obsèques auront lieu le Vendredi
3 Octobre à 10 h 30 en la basilique Notre -
Dame des Victoires

Place des Petits Pères - Paris 2^e
Cet avis tient lieu de faire - part.

Ի ՅԻՇԱՍԱԿ

Խմբագրատուն ալցելուծեան առթիւ,
Վարանսէն Արսէն Տէր - Սարգիսեան 200
Փրանք կը նուիրէ «Յատալ»-ին իր կնոջ՝
Շուշանիկ Տէր - Սարգիսեանի յիշատակին:

Pour les vacances scolaires de Noël

mère de famille prendrait en charge
petite fille entre 10 et 12 ans pour
un séjour montagne, possibilité de
ski.

Tél. : 43 - 75 - 50 - 62

RADIO ASK

Samedi 4 Octobre, 10h05 G. Hamalian
reçoit Jean Michel Djian, ancien chargé de
mission de J. Lang au Ministère de la
Culture, actuellement directeur de l'A-
gence Eurocréation.

ԱՆ - ԹԵՊԻՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՅԵ

Հոկտեմբեր 5, Կիրակի, առաւօտեան
ժամը 10-30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ
Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ, կը
մատուցուի պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԶԱՏԻԿ ԱՔԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՄԱՐՍԻՅԸ

ՃԱՇ

Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան Մարտչի
Տիկնանց Բաժնի Վարչութիւնը ճաշ մը
կազմակերպած է, Հոկտեմբեր 19, Կի-
րակի, ժամը 12-30-ին, ի նպաստ զըղ-
րոցին:

Dans les Salles de l'U.G.A.B.
33, Cours Pierre Puget

Սեղանները ապահովել, հեռաձայ-
նելով, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի,
Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը, կէս-
օրէ վերջ ժամը 14 - 17, Հ. Բ. Ը. Մ. Մի-
ութեան քարտուղարութեան, մինչեւ
Հոկտեմբեր 16 ներստեալ:

Հեռ. - 91 - 37 - 75 - 97

Réservation :
U. G. A. B. Tél. 91 37 75 97
Chelelekian Jacques 91 37 58 58
Stepanian Kourken 91 77 84 70

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽ

Սէն - Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ թա-
ղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նը-
ւերները՝ Արամ Պետիկեանի մահուան
առթիւ - Յարութիւն Կարապետեան,
Ժորժ Թիւթիանեան, Քաչիկեան ընտա-
նիք, Սարգիսի Թիւթիան, Ժիրայր
Ոսկեան, Ասողիկ Մամուկեան 100-ական
Փրանք, Լեւոն Արզումանեան 50 Ֆ.:

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՐԱԼ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 26, ՄՇԱԿՈՑԹԻ
ՕՐ-ը: Հանդիսութիւն՝ ի նպաստ Իսի
Եկեղեցւոյ Միօրեայ վարժարանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Պ. Օհան Թիւրաթեան (Ժան Վանտոմ)
եւ զաւակները Բաֆֆի եւ Թիւթի, Տէր եւ
Տիկին Ս. Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին
Ալէքս Մաղլումեան եւ զաւակները կը ծա-
նուցանեն որ հոգեհանգստեան պաշտօն
կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհաննէս -
Մկրտիչ Եկեղեցին, Կիրակի, Հոկտեմբեր
5-ին, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, ազգական
եւ քրոջ՝

ՆԵՒԼԻ ՍԵՂՍ. ԹԻՒՏԱՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Մաղլումեան)

մահուան Ա. տարեկիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը
յարգողներուն:

Այս տխուր առթիւ իրենց ազգական յի-
շատակին՝ Տէր եւ Տիկին Ս. Սարգիսեա-
նան 500 Ֆ. կը նուիրեն Դպրոցատէրին,
300 Ֆ. Որբերու Տիկնանց Օգն. Մարմնին,
(ստանալ «Յատալ»-ին) եւ 200 Ֆ. «Յա-
տալ»-ի բարձրագոյն:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽ

Տէր - Յակոբեան, Քոչէ, Զիւլեան ըն-
տանիքները շնորհակալութիւն կը յայտ-
նեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն
յայտնեցին:

ՍՄՄՍՈՆ ՏԵՐ - ՅԱՆՈՒՅԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, (յուզարկաւորութիւնը
կատարուեցաւ Սեպտեմբեր 26-ին, Ալ-
ֆրիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին):
Մասնաւոր շնորհակալութիւններ Մի-
րիան - Վերտէ, Ակորսեան, Սիմոնեան,
Խեհեան, Յովսէփեան, Մուրաֆեան,
Քոպասեան, Պօղոսեան, Փիլիպին, Մու-
րատեան, Պրոկիւր, Անու, Զիւլեանի, ԼԵ
Քուրթէր ընտանիքներուն:

MCA d'ISSY

organise

Une

CONFERENCE - DEBAT

animée par le Pasteur René LEONIAN
auteur du livre

«Les Arméniens de France sont-ils
assimilés».

Vendredi 3 Octobre à 20 h 30

MCA : 45, rue de la Défense

Issy - les - Moulineaux

CENTRE CULTUREL ST. MESROB

10 bis, rue Thouin - Paris 5^e

Dans le cadre de ses conférences men-
suelles, le Centre Culturel Saint Mesrob
présente

Mme HILDA KALFAYAN - PANOSSIAN

qui parlera sur le thème :

«LA PREMIERE METHODE

AUDIO - VISUELLE POUR

APPRENDRE L'ARMENIEN :

EXPERIENCES AVEC DES ENFANTS
ET DES ADULTES»

Jeudi 2 Octobre à 20 h 30,

en la salle du Centre Culturel

10 bis, rue Thouin - 75005 Paris

Pour ceux qui le désirent un buffet
froid sera servi à partir de 19 h. Parti-
cipation aux frais : 45 F.

Prière de s'inscrire au moins la veille.

ԹԻՅԱՍԵՂԱՆ

Հայ Կարմիր Նաչի Անիէն - Պուա -
Գոլմայ - Գոլմայի եւ շրջաններու մաս-
նաճիւղի վարչութեան տարեկան ընկե-
րահամակրական հաւաքութիւն, Կիրակի,
Հոկտեմբեր 5, ժամը 15-30-ին:

Salle «Robert Lavergne»

11, rue Robert Lavergne

92600 Asnières

Գեղարուեստական ճոխ բաժին անա-
կանկալներով, եւ հիւրասիրութիւն խա-
չուհիներուն պատրաստած խորեղէննե-
րով:

Մուտքը ազատ է:

Հաղորդակցութեանց միջոց. -

Autobus : 165 Porte de Champerrét -

Quatre routes (Terminus)

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»

83, rue d'Hauteville - 75010 Paris

Commission Paritaire : No 55935

- LYON -

« OCTOBRE DES ARTS »

VAHE HEKIMIAN

ŒUVRES RECENTES

Galerie «Le Pantographe»

du 4 au 31 Octobre.

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԻՅԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարտչի վար-
չութեան հովանաւորած հայերէն լեզուի
միօրեայ դաստանդութիւնները սկսան
Սեպտեմբեր 10, Զորեքշաբթի օր:

22, rue St. Victoire

Ecole St. Joseph

13006 Marseille

Արձանագրութիւնները կը շարունակ-
ւին, Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ, կէսօրէ
վերջ, ժամը 14 - 17, վերեւ յիշուած
դպրոցին մէջ:

Իսկ Երկուշաբթի, Երեքշաբթի, Հինգ-
շաբթի եւ Ուրբաթ օրերը արձանագրու-
թիւնները տեղի կ'ունենան, Հ. Բ. Ը.
Միութեան դրասենակը:

33, Cours Pierre Puget

13006 Marseille

Կէսօրէ վերջ, ժամը 14 - 17 հեռա-
ձայնի թիւ 91 - 37 - 75 - 97 Զորեքշաբ-
թի օրերը հեռու ընկողներուն համար
ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Կը դաստանդուին, մայրենի լեզու,
Հայոց Պատմութիւն, Կրօնք, Աշխարհա-
գրութիւն, Երգ եւ Ձեռարուեստ:

Դաստանդութիւնները տեղի կ'ունենան
առանձին դասարաններու մէջ:

Շաբաթ օրերը մեծ սկսանակներու հա-
մար մասնաւոր ՊԱՐԱՆՈՒՅՈՒՄԻ պատ-
րաստուող հայ ուսանողներու, կէսօրէ
վերջ ժամը 14 - 16 :

×

ՎԻԵՆ

Կապ. Նաչի Նախաճեռնութեամբ, հա-
յերէնի դասընթացը չափահասներու հա-
մար: Հոկտեմբեր 6, Երկուշաբթի, Երե-
կոյեան ժամը 18-էն սկսեալ, Մշակոյթի
Տուն:

9, rue du Cirque

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ-Ի Անիէն - Պուա - Գո-
լմայ եւ Արժանթինի մասնաճիւղը ընդ-
հանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկե-
րահները, Երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 6,
ժամը 20-30-ին:

Centre Culturel - rue Robert Lavergne

ASNIERES

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42.89.27.47
à 20km de Marseille:

“Բացառիկ գեղջ «Յատալ»-ի բաժանորդներուն”

Fonds A.R.A.M

ԱՆՍԻՆԵԿԱԶՈՒԹԻՒՆ

ԸՍՏ «ԼԻԳՆԵՐԱՍԻՈՆ»-Ի

ԱՍՏԱՆԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ ԳՈՐԾԱԴՐՈՂԻ ԴԵՐ ԿԱՏԱՐԱԾ ԵՆ ՓԱՐԻԶԻ ՈՃՐԱՓՈՐՁԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Հինգշաբթի, Հոկ. 2-ի «Լիգներասիոն» թերթերը, նախ Ա. ԷՎ, ապա՝ 10-րդ, 11-րդ և 12-րդ տեղեկություններ կը հրատարակեն ըստ որոնց ԱՍՏԱՆ-ի անդամները գործադրողի դեր կատարած են Փարիզի ընթացիկ գործադրողի մէջ: Այս եղբայրացու ընթացիկ հաստատման հետեւին, իրեն հետեւող իր կատարած քննութեան: Տարբեր խաղաղականութեան վրայ, կը գրեն աշխատակիցները, սուրբական գաղտնի սպասարկութիւնները, իրանեան վարչակարգի ծախսերը ճիշդը եւ ԱՍՏԱՆ-ի անդամները փոխին ի փոխ ապահոված են իրանեան զինեալ տարրերուն (ՖԱՐԼ) հերթափոխութիւնը: Հայերը գործադրողի տալ՝ քրիստոս, կը գրէ «Լիգներասիոն» իր խաղաղած կ'ըլլան: ԱՍՏԱՆ-ի մէկ անդամները Փարիզի գտնուելու է: Ապա՝ կեղծանունով ծանօթ այս անձը, Ֆարիզի չորս տեղեկանքներէն մէկն է: Կը գրէ միակ ողջը: Սուրբա որոշ վերադարձութիւն ցոյց տալով ԱՍՏԱՆ-ի ներքին իրանեան ճիւղին: «Ապա՝ ճիշդ» ալ ճիշդին ձեռքադրուած է եղեր Պարսկաստան, ապա աղատ արձակուած: Իր ներքին Փարսիս ապստամբ կը դառնայ զանազան ենթադրութիւններու: Թերթին թղթակիցները, քիչ մըն ալ ետ կ'երթան հասնելու համար անխուսափելի Օրդին ընթացիկ (1983, Յուլիս) եւ անոր շուրջ մը մանրամասնութեան: Եղբայրացու թերթին ալ այն կ'ըլլայ որ սուրբիացի, իրանցի, ՖԱՐԼ եւ ԱՍՏԱՆ - սերտ գործակցութիւն մը ունին:

Ապա՝ կը գրեն որոշքն են դատաւ Փրանսական կառավարութեան ղեկ, որովհետեւ իրենց դէմ եղած բոլոր անարդարութիւնները սուտ են եղեր: Մեծ խաղաղը, այս առնչութեամբ, բաժն է, նաեւ թէ ի հարկին իրենց հողերն ալ կը խաղան ծախսերը ապահովելու համար, թէ երկու լիբանանցի փաստաբաններ շուրջին իսկ տրամադրութիւն յայտնած են ձեռք պաշտպանելու:

ԱՆՍԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Վերջին մէջ, ուր հաւանական էին մեծամասնութեան խորհրդարանականները, Շիրազ կը կանխ խիստ ուժ գործածեց անարդարութեան նկատմամբ, սպառնալով բայց անձանց ուղղութեամբ, քանի որ մէկ կողմէ մեղադրեց երկիրներ խաղաղ առարկայ կ'ըլլան, յետոյ կ'ըսէ թէ փաստ չկայ որ մատ ունենան: Անոր հակառակ է որ հակառակութիւնները չեն խաղաղութիւն: Այս անգամ, նախարարապետը խաղաղութիւնները ձեռքով զօրացնելու համար, Փրանսական ծայրա-

յեղ - ծայրի կարգ մը խմբակներ քննութեան տակ են: Ոչինչ, այսօր, թող կուտայ այս կամ այն երկիրը ամբաստանել իրեն մեղադրեց ոճրափորձերուն, նոյնիսկ եթէ մատը, բնագործարար, Մերձաւոր - Արեւելքի ուղղութեամբ է:

Ուստի կ'ԱՆՏԻ մահափորձէ մը աղատեցաւ, մօրը՝ Տիկին Ինտիրա Կանտի մահափորձէն ճիշդ երկու տարի յետոյ: Ձինուորական զգեստ հագած անձ մըն է, որ չորս զննակ պարպած է Հնդկաստանի վարչապետին ուղղութեամբ, առանց նպատակին հասնելու: Անմիջապէս ձերբակալուած է:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Նորթուէսթ քննչու - թերթը հարկը էր - Պիւս ապստամբ է, ինչ որ եւրոպայի համար աննախընթաց պայմանադրութիւն մըն է: Ընդհ. արժէքը 3 միլիոն 200 միլիոն տոլար է: Տարւ էր - Պիւս՝ անմիջական յանձնել (1990 - 91) մեղացեալն ալ մինչեւ դարուս վերջ:

ՊԵՐՏՈՒԹ անեանդուած Փրանսացի Գրգ պատանդը՝ Սրուսի յաջողած է խոյս տալ եւ դեպքանաւոր հասնել: Պատմած է իր փախուստը, շնորհիւ բուն փոթորիկի մը: Չէ ուղած շատ մանրամասնութիւն տալ վայրին մասին:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ԶՈՐԸ 60 հոգի կը զարմէ Ֆրանսա զաղթել, նախագահ Միթերանի այցելութեանէն ի վեր: Դեռ առկայ կը մնան նախկին վախճանարար Ժան Տէր - Սարգիսեանի պարագան, որ երեսուն տարի է արտօնութիւն չի ստանար Ֆրանսա վերադառնալու:

ՖԱՐԱՍԱՅԷՆ 32 Թուրքեր, որոնց վիճակը անկանոն էր, արտաքսուած են, երեքշաբթի օր եւ Թուրքիա զրկուած: Ասոնք ձերբակալուած էին հարաւային Արաբիաներու լեռնական ճամբու մը վրայ երբ կը փորձէին գաղտնաբար Ֆրանսա մտնել:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՓՈԽԹՊՈՂ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐԳ

«ԱՐԱՐԱՏ» յարթական

Որոհարդային ախոյենութեան մրցումներու յիսնամեակի նախօրեակին, ոտնադնդակի զաշնակցութիւնը առաջին անգամ ըլլալով կազմակերպած է Որոհարդային Դաշնակցութեան Բաժակի մրցաշարը մը, մասնակցութեամբ լիկայի 16 խումբերուն: Այս խումբերը բաժնուած են չորս ենթախումբերու: Ա. ենթախումբին մաս կը կազմեն «Արարատ», «Նեֆթչի», «Թիֆլիսի» «Դինամօ» եւ Գուրիայի «Տորպեդ»:

Սեպտեմբեր 22-ին տեղի ունեցան առաջին օրուան խաղերը: Ի դէպ, հանդիպումները տեղի կ'ունենան մէկ շրջանով: «Արարատ» Պաքուի մէջ խաղաց տեղւոյն «Նեֆթչի»-ի դէմ: Երեսուցիները ըստ իրենց խաղաղութիւն մը ցուցաբերած են՝ մտածուած, արագ, անկաշկանդ: 20-րդ վայրկեանին, խումբին նոր անդամներէն Մարկոսեանի եղբայրն ձեռքով մէկ ճաղիտ փոխանցումէն ետք հաշիւը բացած է Պ. Գուրիային: Բացառելով ջանքած են բեկանել խաղին կիցները, սակայն միայն երկրորդ կիսախաղի առաջին վայրկեաններուն է, որ առնոք կը զարմանան վերականգնել հաւասար-

ՀԱՐԱՋԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Վերջերս Փարիզի մէջ ունեցան հայ արուեստի աշխարհէն երկու ներկայացումներ. երկուքն ալ կուգային Հայաստանէն. երկուքն ալ դործն էին հայաստանցի արուեստագէտներու: Մէկը Ժապարէն մըն էր՝ Ալ. Մկրտչեանի «Մեր մանկութեան թանկօն», իսկ միւսը՝ Յ. Չէքիշեանի զեկապարած Հայաստանի ազգեմական պետական երգչախումբին համերգը: Երկուքին ալ զաջիկէն նոյն խանդավառութեամբ ու կարօտով, խանդավառութեամբ մեր անունը պանծացնելիք յաջողութիւն մը ծափահարելու, եւ կարօտով՝ սիրելիքի մեր կեանքին մէջ մեր արեւով, օդով թրծուած շունչի մը, ոգիի մը ապրումին:

Ու ի՞նչ տարբերակ է որ երկուքին ալ ներկայ գտնուելէ ետք տարբերութիւններու իշխող տարրը հանդիսացաւ «հարազատութեան» պարագան: Գուրմար այն բոլորին, որ մեզ «մենք» կը դարձնէ: Այս՝ սակայն, տարագնաց ուղղութիւններով: Երբ Ալ. Մկրտչեանի գործին ըստեղծած խանդավառութեան, հիացումին մէջ մեծ բաժին կը վերցնէր անոր հարազատութիւնը՝ պատկերացուցած միջավայրին, ժամանակին, անդին՝ այդ նոյն ազգային բացակայութիւնը կամ արհամարհուելը անտեսանելի, այլ տանցանքի պատճէ մը կ'ըլլար Հայաստանի երգչախումբին համերգին. պատճէ մը, որուն ետեւէն Կոմիտաս ու Կառապետ, Եկմալեան ու Չուխաճեան կը ձգտէին հասնիլ մեզի, «խօսիլ» մեզի, բայց կը մնային լուռ ու հեռուն:

Անշուշտ մեկնելով այս երեւոյթէն կարելի է ըսել, թէ Ալ. Մկրտչեանի գործը իր ամբողջ յաջողութիւնը կը պարտէր միմիայն հարազատութեան, կամ թէ Չէքիշեանի գործը ծախողութիւն էր ոչ: Կային այլ ազգայններ եւս. գործին տիրապետութիւնը, հմտութիւնը, թէքնիքը, զիտելու կարողութիւնը, տալու

բաղադրութիւնը: Այնուհետեւ «Արարատ»-ի տղաքը անցած են գրոհի եւ վերջին 20 - 25 վայրկեաններուն տիրապետած են զաշուն: Արազը թագ հնարքներ, կազմակերպուած գործողութիւններ տուած են արդիւնքներ: Պօզուսեան նշանակած է իր խումբի հաշտայն երկրորդ կողմ, որմէ հինգ վայրկեան ետք Վ. Սահապեան երրորդ կողմ մը ամբապնդած է «Արարատ»-ի յաղթանակը: Խաղը վերջ գտած է 3 - 1 արդիւնքով: Այս հանդիպումը երեսուն համար է «Արարատ»-ի մարզական լաւ վիճակը եւ յոյսեր ներշնչած ախոյենութեան յետադաջ մրցումներու յաջող ելքի մասին:

Միւս կողմէ, նոյն ենթախումբին թիֆլիսի «Դինամօ»-ն եւ Գուրիայի «Տորպեդ»-ն հաւասար (0 - 0) արդիւնքով աւարտած են իրենց հանդիպումը:

Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԱՆՈՑՆՈՒԹԻՒՆ

Որոհարդային ախոյենութեան Ա. դասակարգի մրցաշարի 35-րդ հանգրուանին, Արուսեանի «Կոտայք»-ը իր գաշտին վրայ ընդունած է Վոդոնիցի «Ֆալէյ»-ը: Մասնով է, որ Արուսեանցիները կէտ չհանելու համար պարտաւոր են միայն յաղթել, քանի որ անցած էին 12 հաւասարութիւններու սահմանը: Արդ, այս գիտակցութեամբ գաշտ իջնելով «Կոտայք»-ի մարզիկները չեղած դրած են սուր գրոհներու վրայ եւ իրենց յղացքներն ու գործողութիւնները կը զարմանան արդիւնքներով: 60-րդ վայրկեանին առաջին կողմ նշանակած է Ա. Յովհաննիսեան, ապա՝ երկրորդ կողմ՝ Սուքիասեան:

Վարպետութիւնը եւայլն: Բայց անմիջական, պարզ լազարատական մը կը չեղտէր այն իրողութիւնը, թէ, եթէ հարազատութիւնը միակ ու բացարձակ ազգայն էր յաջողութեան, էր սակայն անհրաժեշտ տարր մը:

Երբ Ալ. Մկրտչեանի ժապաւնին տալու թարմ տպաւորութեան տակ, իրեն հետ խօսակցութեան ընթացքին ալ կ'անդադարանային այս պարագային, ան շատ սովորական հաստատում մը կրկնող հանդարտութեամբ կ'ըսէր. - «Անմիջապէս այդ հիւանդութիւնը պատճառ կ'ըլլայ որ գործեր մէջտեղ ելլեն, որոնք հոգի չունին»:

Ու որքան բազմաթիւ է մեր մէջ թիւը անոնց որոնք զիտակց - անդիտակց, կամայ - ակամայ դահիճները կը դառնան «հոգի»-ին:

Կը ճանչնամ ծնողներ, յատկապէս մեծ մայրեր, ու զտարբեր հասած Ֆրանսա, հազիւ չուրայի Ֆրանսերէն մը սորված, տան մէջ այդ կցկոտուր ու սխալ - միայլ լեզուն կը գործածեն իրենց թոռնիկներուն հետ խօսելու համար...:

Մինչ երէկ այն միւսները, որոնք մեր հազարաւոր դիւղերէն, չէնքէն օր մը քուրեցան քաղաքներու ժողովրդին մէջ, բոնի քաղաքացիներ դառնալով, ի՞նչ տաժանքով փոխեցին իրենց հարազատ բաներու նոյնիսկ ամէնէն անշուն մանրամասնութիւնը: Որքա՞ն խորթ էր իրենց համար օրինակ, դիւղի պատեղն ու լիւթը, կամ շարոցը, ձուռեղը փոխարինուած տեսնել պապուն ցուցափեղկերու մէջ շարուած պէրոտ կարկանդակներու հետ: Կամ տակաւին իրենց ծաղկաւոր, գոյնզգոյն զգեստներուն տեղ ունենալ քաղաքներու տուածը:

Ո՞վ չի գիտեր, թէ ուրիշ կապկոյին, «այլ» ըլլալու յաւանքին ծիծաղ կամ արգահատանք կը սպասէ միայն: Ուրեմն այդքան դժուար է մեզ «մենք» ընող, մեզ մեր «տուն»ը առաջնորդող ճամբան բռնել, փոխանակ ալքալու ուրիշներու դարպասներուն շուրջ:

Ա. Թ.

Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

Այս դասակարգէն հանդէս եկող Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»-ը առաջին կիսախաղին տիրապետած է դաշտին, «Կոտայք»-ի բերդը զրկելով երկու զննակ, մինչ Պօզուսեանի, միւսը՝ Յովհաննիսեանի շնորհիւ: Երկրորդ կիսախաղին հիւրերը յաջողած են նուազեցնել տարբերութիւնը, կոլ մը նշանակելով:

Լենինականի «Շիրակ»-ը եւ իր դաշտին վրայ ընդունած է «Մեղրի»-ն, սակայն հանդիպումը վերջ գտած է առանց կոլի (0 - 0):

Աշտարակի «Օլիմպիկ»-ն իր դաշտին վրայ 1-ի դէմ 2 կէտով պարտուած է «Գեանջլիկ»-էն: Բոլոր կողերն ալ նշանակուած են երկրորդ կիսախաղին:

Ի դէպ, բարձրագոյն լիկայի մրցաշարքը կը վերսկսէ Հոկտեմբեր 4-ին: «Արարատ», Հոկտեմբեր 6-ին, Մոսկուայի մէջ կը խաղայ տեղւոյն «Տորպեդ»-ի դէմ:

Հ. Ա.

ԴԱՏԱՐԱԿ

Հաւասարութիւնը կը շարունակուի, 21-րդ խաղին յետաձգուելէն ետք: Խաղը ընդհանուած ատեն, կացութիւնը նպաստաւոր էր Գուրիային, բայց հաւանական էր նկատուել, որ յաղթէ: Հաւասար վերջաւորութիւն մը 10-ուկէս կէտ պիտի չնորհէ իւրաքանչիւրին:

ՎԱՐԱԳԱՅԻՆ ԽԱՂԻ ՏՕՆԸ

ՇԱՐՎԻԿՈՅԻ

Ս. ՆՇԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Սեպտեմբեր 28-ի Կիրակի առաւօտ Վարագայ Սահլի տօնին առթիւ հաւատացեալներու բազմութիւն մը լեցում էր Շարվիկոյի Ս. Նշան եկեղեցին:

Պատարագը մատուցանեց եւ քարոզեց՝ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Վրթանէս Աւագ քահանայ Տէրաբեկեան, բնաբան տալով «Համարձիք դա՛ս իմ ի Լեւինս, ուստի եկեղեցի ինձ օգնութիւն» ծանրացաւ Վարագայ Սահլի տօնին վրայ, որ դուռ հայկական է, Վարագայ Սահլը տեւիլքի մը եւ Աստուածային յայտնութեան մը իրագործումն է:

Պատարագի երգեցողութիւնները կատարուեցան տեղւոյն «Շնորհալի» երգչախումբին կողմէ, զեկալարութեամբ՝ Պ. Յակոբ Արքայապետեանի:

«Հայր Մեր»ի ժամանակ Վարագայ Ս. Կաթողիկոսին Օծման 31-րդ տարեդարձին առթիւ կատարուեցաւ հայրապետական մագթանք, ինչպէս նաեւ Հայրապետին առողջ կեանք եւ տոկուն քաջառօղջութեան մագթանքներ եղան տեղւոյն հոգեւոր հովիւին կողմէ. Աստուած անսասան պահէ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը ըսելով:

Բնականաբար ուխտաւորներու առաջին կարգին վրայ կը գտնուէր եկեղեցւոյ շինութեան գլխաւոր եկեղեցաշէն մեծ բարերարներ՝ Տէր եւ Տիկին Ճիւղայէլ եւ Աղատուհի Պահատուբեան, չըջապատած իրենց քնտանիքներով:

Յետ պատարագի ըստ կտակի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ ողբաբաններ՝ Նշան, Ֆիլիպ Պահատուբեանի, ինչպէս նաեւ Պաթմազեան, Սարգիսեան, Թիւթիւնեան եւ Յարութիւնեան զերգաստաններու ի հանդիստ:

Նոյն ժամանակ արեւշատութեան մագթանք եղաւ Տէր եւ Տիկին Ճիւղայէլ եւ Աղատուհի Պահատուբեանի առջին:

Ամէն տարի Վարագայ Սահլի տօնին առթիւ ըստ կտակի տեղի կ'ունենայ սոյն հոգեհանգստեան պաշտօնը, Ս. Նշան եկեղեցւոյ մէջ: Տեղւոյն Աղագային Միութիւնը եւ եկեղեցւոյ բարերարը արդէն իսկ մէկ տարի առաջ ծրագրած էին եկեղեցւոյ հողամասին վրայ շինել վարժարան մը, եւ քահանային ընկալանք մը. այս ուղղութեամբ մօտ ժամանակամիջոցին այս բարի ձեռնարկը կ'իրականանայ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Ներուն համար, շնորհաւորել անոնք՝ որոնք, օրն ի օրն, աշխատեցան խոհանոցը, հաճոյք պատճառելու համար հրաւիրեալներուն:

Հաւաքոյթը վերջ գտաւ ժամը հինգին մօտ: Հանգանակութիւն չեղաւ:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՄՔՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԳԵՐ»

ԱԼՊՈՄԸ

«Հայաստան» հրատարակչականը Երեւանի «Հայգորգ» ձեռնարկութեան հետ հայերէն, ռուսերէն եւ անգլերէն լոյս ընծայած է «Հայկական գորգեր» գունաւոր մեծադիր ալբոմը: Գորգագործական արուեստը շատ հին անցեալ ունի Հայաստանի մէջ: Արթիկի հին դամբարանէն հայ հնախոյնները պեղած — յայտնաբերած են կարպետի պատմական հրամբարանը Ն. Ք. 14 — 19-րդ դարերու թուագրութիւնը ունի: Այդ կարպետին զարդանախշերը շատ կը նմանին այսօրու գորգերու խորհրդանշաններուն: Գորգերու եւ կարպետներու պատմական յայտնաբերումն են նաեւ Կարմիր Բլուրէն (Ն. Ք. 8-րդ դար): Գորգարուեստի վերաբերեալ թանկագին վկայութիւն ունի Հերոդոտոս՝ «Կովկասի բնակիչները կարգ մը ներկատու բոյսերով կը ներկեն բուրդը եւ անկէ կը պատրաստեն նկարագրաւ բանուածքներ, որոնք ոչ ջուրէն եւ ոչ ալ ժամանակէն կը կորսնցնեն իրենց պայծառ գոյնը»: Հերոդոտոսի այս վկայութիւնը կը վերաբերի Ն. Ք. 5-րդ դարուն:

Հայկական գորգերու մասին շատ կարեւոր վկայութիւններ պահպանուած են արար մատենագիրներու մօտ: Հայաստանէն դանձուղ հարկերու մէջ կարեւոր տեղ կը զբաղէին նաեւ հայկական գորգերը: Ժ. դարուն անոնց համարը հասած էր շատ հեռուներ: Իտալացի ճամբորդ Մարքո Փոլօ, Հայաստանէն անցած է ԺԳ. դարուն, կը գրէ. — «Հայերը եւ Յոյները երեք մեծ քաղաքներու մէջ՝ Գոնիա (Իկոնիա), Գայսերի (Կեսարիա) եւ Սիվադ (Սեբաստիա), կը բանին աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ եւ ամէնէն նորը գորգերը»: Այս երեք քաղաքներու Հայերը ժ.Ա. դարուն թուրք — սելճուքներու սպառնալուծութիւններէն փրկուելու համար, գաղթած էին հոս Վասպուրահանէն, Շիրակէն ու Վանանդէն: Գաղթած էին իրենց հետ բերելով գորգա — գործութեան համեմայ ու ազգային արուեստը:

Այսպէս, հայ արհեստաւորները, գաղթելով զանազան վայրեր ու երկիրներ,

ՍՏԱՑԱՆԲ

ԲԱՋ ՆԱԶԱՐ

Յովհաննէս Թումանեան
երգիծական աւանդավէպ

պատկերազարդեց՝
ՏԻՐԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆ

Պէտրոյթ, 1986

(Հայերէն եւ անգլերէն)

իրենց հետ կը տանէին ընդ այս արուեստը՝ հաւատարիմ մնալով ազգային աւանդութիւններուն: Հայերը գորգագործութեամբ զբաղած են եղիպոտոս, Ուրբանիս, Լեհաստան, իրիւմ, Պուլկարիա, Ռոմանիա եւ այլ գաղութներու մէջ: Ուշ միջնադարուն հայկական գորգերը ծանօթ էին հարապակի երկիրներու: Հայ գորգագործական արուեստը մեծ դարձացում ունեցաւ ԺԹ. դարուն թէ՛ արեւելեան եւ թէ՛ արեւմտեան Հայաստան, ինչպէս նաեւ Պարսկահայութեան շրջանակին մէջ: Քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ բացուած են արհեստանոցներ, որ մշակուած են բուրդ ու մետաքս, բանուած են գորգեր ու կարպետներ, բուրդէ կտորներ ու մետաքսէ ընտիր հիւսուածքներ: Հայկական գորգերը սկսած են վաճառուիլ Ամերիկա ու Եւրոպայի երկիրներու մէջ: Յատկապէս մեծ համբաւ ունեցած են Կարինի, Բարերդի, Մանազկերտի, Մուշի, Սասունի, Վանի, Մոկիւի, Շատախի, Արարիկի, Ակնի եւ այլ քաղաքներու գորգերը, իսկ արեւելեան Հայաստանէն՝ Երեւանի, Կարսի, Ղարաֆրիկայի (Կիրովական), Քարվառնարայի (Իջևան), Այեքառնդրապոլի (Լենինական), Ախալքալաքի, Թիֆլիսի, Շուշիի, Գանձակի եւ հայաշատ այլ վայրերու գորգերը:

Երեւանի եւ անոր յանդիման տարիններուն, երբ կործանեցաւ ու կողոպտուեցաւ ամբողջ Արեւմտահայաստանը, եւ բնակչութիւնը կամ ջարդուեցաւ, կամ բռնի տեղահանուեցաւ իր ընդհանրապէս, Հայերու ամբողջ ունեցումները եւ անոր հետ ալ գորգերը աւար դարձան կողոպտիչներուն եւ ցրուեցան աշխարհի մէջ: Ներկայիս, շատ յաճախ անոնք կը վաճառուին այլ եւ այլ անուններով ու պատկանելիութեամբ: Հայկական գորգերը միշտ աչքի զարկած են ոչ միայն իրենց գունազարդութեամբ, հիւսուածքի թէքիքի մեծ վարպետութեամբ, այլեւ զարդանախշերու հազարամեայ հարազատութեամբ:

Հայաստանի մէջ մեծ ուշադրութիւն կը տրուի գորգագործութեան զարգացման, ինչպէս նաեւ ընդհանուր հնամենայ արուեստի աւանդութիւններու պահպանման ու հարստացման: Գորգագործ — նրկարիչները հին աւանդութիւններու օղտագործումով ստեղծած են ու կը ստեղծեն գորգերու նոր նմուշներ, որոնք համարուի ու մրցանակներու արժանացած են միջազգային ցուցահանդէսներու եւ տօնաւաճառներու մէջ: Ներկայիս այդ կարեւոր աշխատանքով զբաղած է «Հայգորգ» ձեռնարկութիւնը: Հրատարակուած ալբոմին մէջ տնտեսաւ են առաւելարար այդ ձեռնարկութեան արտադրած լաւագոյն նմուշները: Անոնց կողքին տեղ գտած են նաեւ Հայաստանի ազգագրութեան պետական թանգարանի, Բրիտանական թանգարանի, Ֆրանսայի ազգային թանգարանի, ինչպէս նաեւ անհատներու հաւաքածոներուն մէջ գտնուող հին գորգերու ընտիր նմուշներ: Ալբոմը լոյս տեսած է 10 հազար տպաքանակով:

(Շար. 4)

արեւմտ, չորս հարիւր յիսուն հոգիներ տեղ ընկեցին խաչուհիներու կողմէ յարգարժան, ծաղկազարդուած սեղաններու վրայ: Պատուոյ սեղանին, քահանայ չորս հարիւր կողքին, ներկայ էր Պ. Նազար Քանճեան, կաթողիկէ համայնքի նախագահը եւ կիներ:

Նորիս Եպիսկոպոս եւ Աղագային Միութեան նախագահ՝ Պ. Ռեշար Կարաբեան, լեզուն դիմելով, ներկաներուն ներուշառնութիւնը կը խնդրէին պաշտօնի բեղումով իրենց բացակայութեանը համար: Ձէին ըսած թէ կը գտնուէին Մարտի 11 խորհրդակցելու համար Ֆրանսայի թէ՛ ին կաթողիկէական հարցերով: Կը խոսէին յանդիման Վարագայ Սահլի երգեցողութիւն:

Հայերոյթի ընթացքին՝ որուն կը նախալին, ժպտան իրենց երեսին, տիկնիկներ եւ օրիորդներ, լայն մասնակցութեամբ իրենց վեթեան, բայց միշտ ժրտան նախագահուհի Մարիամ Հարելեանի, իրենց խօսքը ըսելու հրաւիրուեցան, յանդիման, Իսահակ Խաչակիր Բաճանայ Հեքիմեան, Յովսէպ Ա. Քահնյ. Պաշտօնեան, Միսաք Միրզէ, Կարապետ Յովակիմեան: Բոլորն ալ գրուաւ — իրենց, արտի խորէ եկած բառերով, ըմբոստի կանացի այս մեծ կազմակերպութեան նպատակներն եւ անոնց ծառայողները: Մովսէպ Ա. քահանայ, հայաստանէ ելլելով մը, հրաւիրեց երիտասարդուհիները բոլորուիլ Կապոյտ Սահլի վրայ: Միսաք Միրզէ կոչ ըրաւ անոնց՝ որոնք «մենք չեղոր ենք» ըսելով հեռուէն մնալ հայկականութենէ, զալ մասնակցի ձեռնարկներու: Ձեզօք ըլլալ կը լսանակ ոչինչ ըլլալ...

Տիկին Գառապեան, մասնաճիւղին քարտադրուհին, անթերի հայերէնով մը ինչ որ յաճախ էր որ կը լսենք Ֆրանսայի մէջ — տիկինը նախկին Էսայեանցի է — անգլագոյն կազմակերպութեան նպատակները, մասնաճիւղին գործունէութիւնն ու ծրագիրները: Մօտակայ ծրագրերը՝ փոքրիկները ընտելացնել, ամէն պարթ օրերը, հայկական Փոլիթրիք մը լսելով: Ծնողները կը հրաւիրուին արձանագրել տակ իրենց զաւակները մինչեւ 13 տարեկան:

Տիկին յիշեց որ օրուան ճաշը կազմաւորուած է մասնաճիւղին 58-րդ տարեկաններէ: Տարիները կը թաւաքեն, սերունդներ կ'անհետանան, Կապոյտ Սահլը կը մնայ: Շուրջ վաթսուս անգլահայեր կը սատարեն մասնաճիւղին ներկայ կենսունակութեանը:

Բնականաբար, ամբողջ ճաշին ընթացքին, երգ, ամուսն, երաժշտութիւն, ուղեւորարար համեղ ճաշացուցակի մը, տեղեկեցին հաճելի մթնոլորտ մը՝ որուն համար անուղի չըլլար շնորհաւոր — ինչ, ուրիշներու կարգին, մասնաճիւղ տիկնիկներ թութիւններ եւ Գառապեանը, այս վերջին իր աղջկանը հետ, իրենց երգերուն, կատակաստութիւններուն համար: Բայց նոյնքան տեղին է, բոլոր ներկա-

խանեան զարաշքանք: Անհնարին է գրեթե մշակոյթի գոնէ մէկ ասպարէզ, ուր մոնղոլաթաթարական ճոռակները թուրած ըլլան արժէք մը: Նոր մարդ կոչուած արարածը արեւակաւած աչքերով, ոտից դուռն զինուած, միշտ նմոյքի վրայ, իր գերազանց հաճոյքը կը տեսնէ սպանութիւններու եւ աւերածութիւն — ներու մէջ, այդպիսի մարդը չի կրնար ստեղծել մտքի ու զգացումի եւ ոչ մէկ արժէք. ասոնք անհամատեղելի բաներ են:

Բայց պատմութիւնը տուած է նաեւ ազգային վերելքի ու բարգաւաճման տպաւորիչ օրինակներ: Այդ նոյն Սպարտային զբաղի Աթենական Հանրապետութիւնը, օրինակ, Պերիկլէսի ժամանակ, հինգերորդ դարուն մեր թուարկութեանէն առաջ, ապրեցաւ այնպիսի հզօր վերելք ու թողուց մշակութային այնպիսի արժէքներ: Զարտաբաղտութեան, քաղաքաշինութեան, քանդակագործութեան, արուեստի, գրականութեան, գիտութեան եւ շատ ու շատ այլ բնագաւառներու մէջ, որ գերեք շարունակ ու մինչեւ հիմա եւս կը մնան որպէս հիացումի առարկայ, ձգտումի մակարդակ: Պերիկլէս իր կեանքի լաւագոյն մասը, այո՛, վատնեց անվերջ կռիւններով ու պատերազմներով: Եւ եթէ կռիւնները արտաքին թշնամիին՝ Պարսիկներու դէմ, որոնք այդ ժամանակ հաւանք էին Աթենքի պարսկացիներուն տակ, անխուսափելի չարիք էին, ապա

անոր համար կը դառնային բոլորովին անհասկնալի, երբ կը կուէր Յոյն Յոյնի զէմ: Եկաւ օր մը, երբ ան հասկըցաւ, որ աշխարհը կարելի է նուաճել ոչ միայն զէնքի ուժով: Ու կը յղանայ յանդուգն միտք մը. ինք Պերիկլէս, Աթենքը կը դարձնէ հոյակապ, նման չունեցող քաղաքի մը արժանի խոնարհման ու ընդօրինակութեան: Ան ամէն բան կ'ընէ, որպէսզի զարգանան արուեստները, փրթութիւն մշակոյթը, գրականութիւնը, դիմաւորութիւնը, ծաղկին արհեստները, առեւտուրը, որպէսզի ապահովուի խաղաղութիւնն ու անդորրութիւնը, չքանայ սարսափի ու նախանձի զգացումը, վերնայ երկպառակութիւնը: Ան իր հայրենիքը կը դարձնէ ամէնէն ազատ ու ամենաազգէն երկիրը ամբողջ Ելլատայի:

Պերիկլէս լուծեց իր խնդիրը: Քառասուն տարի ան եղաւ Աթենական Հանրապետութեան զեկալար, որու 25 տարին զնայ պատերազմներ վարելու, իսկ մնացած 15 տարին երկիրը երկիր դարձնելու: Ինք տարին ան կատուցանեց Պանթէոնը, որ դարձաւ յոյն ժողովրդի ստեղծագործական հանձարի մարմնացումն ու խորհրդանշանը: Ակրոպոլը ան վերածեց Աթենական Հանրապետութեան վեհութեան փառքի ու արիւթեան հիսաքանչ յուշարձանի մը: Ան իր երկիրը դարձուց «Ելլատա Ելլատայի մէջ»:

Պերիկլէսի օրինակը միակը չեղաւ: Արեւմտեան եւ մշակոյթի հանդէպ ունե-

ցած իր բացառիկ վերաբերումով յայտնի դարձաւ նաեւ բոլոր ժամանակներու ամենալուսնաւոր աշխարհակալ՝ Ալեքսանդր Մակեդոնացի: Ան կը սիրէր գիւտութիւնը, արուեստը, կը սիրէր ամէն բան որ գեղեցիկ էր: Իր պարսկական արշաւանքներու տարիներուն չըջապատուած եղած է ժամանակի մեծագոյն արուեստագէտներով, բանաստեղծներով, գիտնականներով. անոր հետ եղած է միշտ Լիսիպոս, հնագրեան քանդակագործութեան այդ մեծագոյն զէմքը: Ան իր բարձին տակ կը պահէր թուր — քովի, դա — շուրջն ու Հոմերոսի «Իլիականը»: Մակեդոնացին, այո, նուաճող էր, աշխարհակալ, բայց բնաւ ոչ բարբառա ու աւերիչ: Արուեստներու եւ մշակոյթի հանդէպ իր ունեցած նուիրումը անոր մէջ եղած է ներքին պահանջ, համոզում եւ հետեւաբար գործելու չափանիշ: Աւելի մեծ չափով ան կը վերաբերի գիտութեան հանդէպ իր ունեցած համոզումներուն: Իր արշաւանքներու ամենաթանկագին պահանջներուն հետեւոր Պերսեպոլիսն ան կը գրէր իր ուսուցչին՝ Արիստոտէլի. «Ես կ'ուզէի զերազանցել ուրիշները ոչ թէ իմ հզօրութեամբ, այլ բարձրագոյն խնդիրներու մասին իմ ունեցած գիտելիքներով»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ...

ԱՐՈՒԵՍՏ...

ԼԵԶՈՒ...

ՄՇԱԿՈՅԹ...

Հարեւրամեակներ գոյատեւած ըստ պատան չստեղծեց ու մարդկութեան լուսու արուեստի ու ճարտարապետութեան եւ ոչ մէկ արժէք, գիտական ոչ մէկ մտք: Ռազմական տեսակէտէ այդ հոգը պետութիւնը միեւնոյն ժամանակ աւանդաւորեց երկիրներէն մէկն էր ինչպէս տնտեսական, այնպէս ալ մշակութիւնը ասպարէզին մէջ: Ձինուորական գրութիւնը պէտք չունէր կրթութեան զարգացում մարդոց: Գրել — կարգաւ գիտելու պէտք, որ կարենային կարգաւ հրամանները: Սպարտայի մէջ էն եղած բնաստեղծութիւն ու բեմական արուեստ, էն եղած փիլիսոփայութիւն, էն եղած գիտական բանավէճեր, հետաքրքրական ելույթներ: Միակ բանը որ ունէին, ռազմաշունչ պարերն ու մարտական խմբերընէն էին:

Արեւ օրինակ մը աւելի մօտ ժամանակներէն, եւ նկատի ունիմ ձինկից-

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ
ՏԻԿԻՆ ՄԱՆՎԻՆԻ ԷՍԱՊԱՆԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Տէր Է. Տիկին Փրոֆ. Ֆրէտէրիք Ֆէյտլ
300 ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

×

Սիմոն Պայրամեան 200 ֆ. կը նուիրէ
Ս. Մարտի կրթարանին (ստանալ «Յառաջ»ին):

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » ի
ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՍԱԿԱԳԻՆԸ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահադդ	350	(415,10)
Հոգեհանգիստ	250	(296,50)
Շնորհակալիք	250	(296,50)
Հարսնիք, նշանուիք	300	(355,80)
Ծնունդ	300	(355,80)

Բոլոր ազգերու սակերուն վրայ,
հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷՎԷՄ.
(տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):
Այս գինը կը վերաբերին մէկ ան-
գամ հրատարակելի ազգերու, մինչ-
եւ մէկ քառորդ սինակ (25 տող)
մահազոյնու պարագային եւ 1/8րդ
(12-13 տող) մնացեալին:
Առեւտրական եւ այլ ծանուցումնե-
րու համար, գիմել թերթին վար-
չութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե-
ղեցւոյ թղթակցութիւնը շնորհակալու -
թեամբ ստացած է. -

Կարապետ Պոտիկեանի մահուան առ-
թիւ. - Տէր Է. Տիկին Երուանդ Տօրոմ-
եան 200, Այրի Տիկին Կիւրիզար Պոտիկ-
եան 500, Տէր Է. Տիկին Բաֆի Պոտիկ-
եան 500, Տէր Է. Տիկին Էմմա Շիմշի-
եան 500, Չուրպեան եւ Պահաւորեան
ընտանիք (Սէն - Թիթիէն) 300 ֆ.:

Էտկար Պոյաքեանի մահուան առթիւ. -
Պոյաքեան, Պանիս եւ Ելքովանեան ընտա-
նիքներ 2000 Փրանք, Տէր Է. Տիկին Ֆրիդի
Պոյաքեան 1000, Միրաքեան ընտանիք
200, Գեղամ Մարգարեան 100, Վաղար-
շակ Տէր - Վարդանեան 100, Յակոբ Էս-
կիճեան 50, ֆ. Պ. Սահակեան 100 ֆ.,
Պ. Գառնիկ Պոստամեան 50, Պ. Շահէն
Մակարեան 500, Պ. Էտուար Չապարեան
100, Տէր Է. Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեան
100, Դարբինեան ընտանիք 500, Տէր Է.
Տիկին Ժան Քաթարեան 250, Պ. Պանոյ-
եան 200, Տէր Է. Տիկին Վրէժ Ելքովանեան
500, Պ. Փօլ Կալիսեան 200, Տէր Է. Տի-
կին Ժ. Թէրզիպաշեան 200, Անժէլ Զիլին-
կիւրեան 100, Փափագեան 50 ֆ., Վահէ
Տուրոնեան 250 ֆ., Վարդգէս Տէր -
Մինասեան 150 ֆ., Սէմիդեան ընտանիք
200 ֆ., Աւետիս Եօթեղրայրեան 100 ֆ.,
Աթթոյեան ընտանիք 300 ֆ., Տէր Է. Տի-
կին Պորիս Մուսալչեան 200 ֆ., Տիկին
Մարի Մուսեան 100 ֆ.:

Այրի Տիկին Փերուզ Փափագեանի (ծըն-
եալ Թահթալեան) մահուան առթիւ. -
Տէր Է. Տիկին Ժան Լուի Քէօսէյեան 200,
Տէր Է. Տիկին Վարդան Քէօսէյեան 100,
Տէր Է. Տիկին Մանուկ Կալեբեան 100,
Պ. Ժորժ Թիթիւնեան 100, Տէր Է. Տի-
կին Սարաֆեան 100, Տէր Է. Տիկին Բիւ-
զանդ Զօրպաշեան 100 ֆ., Պ. Մալայեան
100 ֆ.:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԻՅԵ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարտիլի վար-
չութեան հովանաւորած հայերէն լեզուի
միջնակարգ դասաւանդութիւնները սկսան
Սեպտեմբեր 10, Չորեքշաբթի օր:

22, rue St. Victoire
Ecole St. Joseph
13006 Marseille

Արձանագրութիւնները կը շարունակ-
ւին, Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ, կէսօրէ
վերջ, ժամը՝ 14 - 17, վերեւ յիշուած
գոյրոցին մէջ:

Իսկ Երկուշաբթի, Երեքշաբթի, Հինգ-
շաբթի եւ Ուրբաթ օրերը արձանագրու-
թիւնները տեղի կ'ունենան, Հ. Բ. Ը.
Միութեան գրասենեակը:

33, Cours Pierre Puget
13006 Marseille

Կէսօրէ վերջ, ժամը 14 - 17 հեռա-
ձայնի թիւ 91 - 37 - 75 - 97 Չորեքշաբ-
թի օրերը հեռու ընկողններուն համար
լինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Կը դասաւանդուին, մայրենի լեզու,
Հայոց Պատմութիւն, Կրօնք, Աշխարհա-
ղբութիւն, Երգ եւ Զեարուեստ:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան
առանձին դասարաններու մէջ:

Շաբաթ օրերը մեծ սկսնակներու հա-
մար մանաւանդ ՊԱՔԱՆՈՐԷԱՅԻ պատ-
րաստող հայ ուսանողներու, կէսօրէ
վերջ ժամը 14 - 16:

×

ՎԻՆՏ

Կապ. ինչի նախաձեռնութեամբ, հա-
յերէնի դասընթացը շարունակուելու հա-
մար: Հոկտեմբեր 6, Երկուշաբթի, Երե-
կոյեան ժամը 18-էն սկսեալ, Մշակույթի
Տուն:

9, rue du Cirque

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կապույտ ինչի ԿրԸՆՈՊԼԸ մասնաճիւղին
դասընթացները կը վերսկսին. -
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 9-էն 12:
ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՉԱՓԱՀԱՆՈՒՆԵՐՈՒ
Երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 6, ժամը
20-ին:

Locaux de St. Martin d'Hères

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻ

ՄԱՐՍԻՅԵ. - Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ
թղթակցութիւնը շնորհակալութեամբ
ստացած է. - Տիկին Անժէլ Գէօրգիւմ-
եանի (ծնեալ՝ Յովսէփեան) մահուան առ-
թիւ փոխան ծաղիկապակի հետեւեալ նը-
ւիրատուութիւնները. - Աւետիս Գէօրգի-
ւանեան եւ զաւակները 300, Այրի Տիկին
Իսկուհի Յովսէփեան 200, Տէր Է. Տիկին
Յարութիւն Սալպաշեան 100, Տէր Է. Տի-
կին Զաքարիա Առաքիւն 100, Այրի Տի-
կին Լուսաւոր Շառլեան 50, Տէր Է. Տի-
կին Միհրան Քէլիշեան եւ զաւակները
100, Տէր Է. Տիկին Ռուբէն Թաթուգեան
100, Այրի Տիկին Աղասուհի Գէօրգիւմ-
եան եւ զաւակը 100, Օրիորդ Ալիս Գէօր-
գիւմեան 100, Տէր Է. Տիկին Կարապետ
Քէլիշեան 100, Տէր Է. Տիկին Սիմոն Մա-
տենեան 100 ֆ., Տէր Է. Տիկին Մարտիլ
Յովսէփեան 100 ֆ.:

Տէր Է. Տիկին Յակոբ ինչպատեան
եւ զաւակները,
Տէր Է. Տիկին Անդրէաս Պարկերճեան
եւ զաւակները,
եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր
ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ-
մօր:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՏԻԿ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Մարի Կիւմիշեան)

մահը, որ պատահեցաւ Սեպտեմբեր 30ին:
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի
Երեքշաբթի, Հոկտեմբեր 7, ժամը 14-ին
Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկե-
ղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի
Պաթիլիոնի գերեզմանատունը, ամփոփ-
ւելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազոյն շտապողներէն կը խնդրուի
ներկայ իրենց ալը նկատել:

«ՅԱՌԱՋ». - Մեր ցաւակցութիւնները
ողբացեալին զաւակներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Մարի ինչիկեան իր ա-
մուսնոյն՝ Ներսէս ինչիկեանի մահուան
քառասունըփն առթիւ կը նուիրէ 300 ֆ.
Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին
(ստանալ «Յառաջ»ին) եւ 300 ֆ. «Յառ-
աջ»ին:

×

Սիրելի Բիւզանդ խոսիկեանի մահուան
քառասունըփն առթիւ, Տիկին Եւգենի
Պօլոսեան կը նուիրէ 100 ֆ. Դպրոցատէր
Տիկինանց վարժարանին, 100 ֆ. Կեսարա-
ցիներու Հայրենակցական Միութեան եւ
100 ֆ. «Յառաջ»ին:

×

Նոյն առթիւ Տիկին Զարուհի Պապիկ-
եան (Իսապիա) կը նուիրէ 300 ֆ. «Ս.
Ղազարի Օգնութեան Ժոնտին», (ստանալ
«Յառաջ»ին):

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՄԱՐՍԻՅԵ

Ճ Ա Շ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարտիլի
Տիկինանց Բաժինի վարչութիւնը ճաշ մը
կազմակերպած է, Հոկտեմբեր 19, Կիւ-
րակի, ժամը 12-30ին, ի նպատակ դըպ-
րոցին:

Dans les Salles de l'U.G.A.B.
33, Cours Pierre Puget

Սեղանները ապահովել, հեռաձայ-
նելով, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի,
Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը, կէսօ-
րէ վերջ ժամը 14 - 17, Հ. Բ. Ը. Մի-
ութեան քարտուղարութեան, մինչեւ
Հոկտեմբեր 16 ներառեալ:

Հեռ. - 91 - 37 - 75 - 97

Réservation :
U. G. A. B. Tél. 91 37 75 97
Chelelekan Jacques 91 37 58 58
Stepanian Kourken 91 77 84 70

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻ

Կապույտ ինչի Պանէլոյ - Քաշանի
մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստա-
ցած է. - 500 ֆ. Այրի Տիկին Արփիւնէ
Սէֆէրեանէ, փոխան ծաղիկապակի Արա
Պարթեւեանի եւ Հայկ Թովմասեանի մա-
հերուն առթիւ:

DINER
DANSANT

organisé par

L'ENSEMBLE DE DANSES FOLKLORIQUES

N a i r i

Dans les Salons Hoche
9, avenue Hoche - Paris

Samedi 25 Octobre à 20 heures 30

Réservation : 48 - 24 - 86 - 85

ՅԻՄԱՆԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

կը կազմակերպէ

Մ Ե Ծ Ա Ր Ա Ն Ք Ի Յ Ա Յ Տ Ա Գ Ի Ր

նուիրում՝

բանաստեղծ եւ վիպասան

Ա Ն Ե Լ ի (Տոբ. Կարօ Յ. Կարապետեան)

զրական գործունէութեան 40ամեակին:

Նախագահութեամբ՝ Գիտ. Եպիսկ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ

Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Խօսք կ'առնեն՝

- Տոբ. Վիգէն Կ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ (կենսագրականը)

- Պ. Պ. ԿԵՆՃԵԱՆ («Որդի Մարգար» վէպի մասին)

- Թորոմ Արքեպիսկոպոս ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, Առաջնորդ Հայոց Ա-
մերիկայի Արեւելեան Թեմին (Անեղ՝ մարգր եւ գործը)

Գ Ե Ղ Ա Ր Ա Ե Ս Ս Ո Ւ Կ Ա Ն Ի Ր Ա Յ Ի Ն

Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոն

118, rue de Courcelles - 75017 PARIS

Շ ա բ ա բ, Հ ո կ տ ե մ բ ե բ 18, ժ ա մ բ 21 - ին

ՆՈՐ ՎԱՅՐ ՄԸ

Քալիֆորնիոյ նահանգային համալսարանի Լոս Անճըլըսի ճիւղը իր անդիւնքէն անունին կրճատումով Խ. Սի. Էլ. Էյ. ալլեա ծանօթ է Սփիւռքահայ մամուլի ընթերցողին։ Եթէ Լոս Անճըլըսը եղաւ նոր վայր մը՝ մեր սփիւռքեան իրականութեան մէջ, ուր Հայուն ամէն երանայն ու տեսալը կը հաւաքուի, կը վիճի, կը տապալուի մեծ հարցերու եւ մանր վրէժներու իւզով, ապա Խ. Սի. Էլ. Էյը եղաւ այդ շրջանի մանրամասն ու մանրատնայաբար, — տեղ մը՝ ուր 28.000 աշակերտութեան մէջ կը գտնուին մօտ 250 Հայեր, մեծամասնութիւնը՝ անտարբեր, փոքրամասնութիւն մը՝ կըքոտ, զործօն ու պառակտուած, ինչպէս Հայը՝ միշտ։ Սակայն նաեւ հետաքրքրական, բազմաթիւ ձեւերով՝ որոնց մանրամասնումին տեղը չէ այս յօդուածը։ Կ'ուզեմ միայն անդրադառնալ յուսատու եւ հետաքրքրական երեւոյթի մը, որ է նոր, «Վայր — Locus» երկեզու ուսանողական պարբերութիւնը։

Բոլորովին նոր երեւոյթ է հայ ուսանողական պարբերութիւնը մը հրատարակութիւնը՝ ամերիկեան համալսարանի մը մէջ։ Եթէ չեմ սխալիր, նման ձեռնարկի մը յղացման պատիւը եւ առաջին իրադրոժումը կը պատկանին Քալիֆորնիոյ նահանգային համալսարանի Ֆրէյդնոյի ճիւղին։ Հոն, մի քանի տարի առաջ, փրոֆէսոր Տրիպանի Գուլմանի առաջնորդութեամբ, ափ մը ամերիկացիին հայ ուսանողներ սկսան հրատարակել «Հայ Եարժում» անդլիտատու պարբերութիւնը, որ կը յարաւել, կը ցոյցնէ Ամերիկայի ամենահին հայ համայնքեան (հիմնուած՝ 1881-ին, 105 տարի առաջ) մէկուն, Ֆրէյդնոյի Հայութեան եւ իրտասարդ տարրին խանգալաւորութիւններն ու մտահոգութիւնները։

Երկու տարի առաջ, Քալիֆորնիոյ Լոս Ալբըն քաղաքի «Ամերիկահայ Միջազգային Գոյեթ» սկսաւ հրատարակել տարեգիրք մը, «Գլաճոր», որ պարբերութիւնը մը յաճախականութիւնն ու խմբագրական մօտեցումը չունենալով՝ չի կրնար նոյն ձեւով արտացոլել իր միջավայրը։ Տարբեր նպատակ ունեցող, տարբեր տեսակի գործ է։

Ուրախառիթ երեւոյթ է Խ. Սի. Էլ. Էյի ուսանողներու մէկ խմբակին ձեռնարկը, «Վայր»-ի հրատարակութիւնը։ Իր Պրոֆէսորական անունը կրող առաջին էջին մինչեւ վերջին էջ, հետաքրքրական է ան։ Կ'ուզեմ մանրամասնել անոր պարունակութիւնը եւ յարակից մի քանի երեւոյթներ։

×

«Վայր»ը կը պարունակէ 16 գրութիւններ, եթէ հաշուենք խմբագրի ներածականն ու թերթին նպատակը պարզող երկու գրութիւններ։ Հայերէնով գրուած են «Նպատակ», Վահէ Օշականի անգլո-գլան «Տարեգիրք»ը եւ Վահէ Օշականի հետ գրոյց մը։ Առաջինն ու վերջինը խմբագրական են անդիւնքի, եւ ուրեմն բանաստեղծութիւնը միակ գրութիւնն է «Վայր»ին մէջ, որ կ'ենթադրէ անպայման հայերէն կարդացող ընթերցողի մը ներկայութիւնը։

Այս «հաշիւ»ը վը ներկայացնեմ, որովհետեւ ան կրկին կը պարզէ վիճակ մը՝ որուն ծանօթ է ամէն պատասխանատու սփիւռքահայ ղեկավար ու մտաւորական, եւ որ սակայն յաճախ կը մերժուի, կամ աւելի ճիշդ՝ որուն թելադրած եղանակներովներն ու գործունէութեան մօտեցումները կը մերժուին։ Արեւմտահայ Սփիւռքը՝ ԱՄՆ-ի (ինչպէս նաեւ Գանատայի, Հարաւային Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ) այլեւս չարտագրեր երիտասարդ սերունդ մը, որ ինքզինքը կըրնայ արտայայտել հայերէնով, իրեն համար զոհանգեղէն կերպով։ Կամ՝ բնաւ չի կրնար հայերէն խօսիլ ու գրել, եւ կամ միայն բաւական նախնական գաղափարներ ու գզացումներ կրնայ անվրտահելի ուղղադրութեամբ ու խորթաժրեականութեամբ արտայայտել։ Թուրքա եւ Իրան մեծցող երիտասարդ սերունդները շատ ալ տարբեր չեն անոնցմէ։ 1923-էն մինչեւ 1955, թերեւս մինչեւ 1965, Թուրքիա եւ Իրան, Սուրիա եւ Եգիպտոս կրցան երկու սերունդ հայերէն կարդացող ու գրող արտագրեր։ Այսօր, անոնց թիւն ու որակը կը նուազին ան-

դադար։ Լիբանանը — Պէյրութ եւ Այնճար մասնաւորաբար — միակ երկիրն է այսօր ուր նշանակալից թիւով երիտասարդ սերունդ մը կ'աճի, որ կրնայ հայերէն գրել ու կարդալ։ Հոն ալ, սակայն, լեզուա — մտաւորական քաղցրեղներ կը վտանգեն արեւմտահայերէնի գոյութիւնը։ Գիտական, թէքնիք եւ կամ պիլզնիտի առարկէնքերու մէջ յաջողութեւ հրամայականը, քաղաքացիական 11-ամեայ պատերազմը, արար տարբերութիւնները աճող մոլորութիւնը, արտագաղթի ստեղծած անդիւնքին հոգեբանական մտայնութիւնը, նոյնիսկ հայ մամուլի եւ կուսակցութիւններու քաղաքականացման լեզուն վերածած է բարդ կաղապարներու զանգուածային կիրարկումին), — այս բոլորը կը հարուածեն նոյնիսկ Լիբանանի արեւմտահայերէնը։ Եւ անձնապէս համոզուած եմ որ փոքր, չափազանց փոքր է թիւը 1955-էն ետք ծնած հայորդիներու, որոնք թէ՛ կրնան, թէ՛ ալ կը փափաքեն հայերէն գրելով արտայայտուիլ, Լիբանանէն դուրս մանաւանդ։

Ինչո՞ւ այս երկար փակագիծը։ Պարզապէս ընդգծելու համար թէ «Վայր»-ի խմբագրական կազմը չանդաւանար այս իրականութիւնը։ Ընդհակառակը, բայց իրաց հաշուի նստած է անոր հետ, ինչ որ դուրսի երեւոյթ է ինքնին, եւ օրինակելի ու ընդօրինակելի։ Թերթին նպատակն է «հայթափել վայր մը ուր հայեր եւ հետաքրքիր ոչ — Հայեր կրնան մէկտեղել իրենց քննադատութիւնները, վերլուծումներն ու մտածումները հայկական եւ այլ կարեւոր հարցերու մասին, համալսարանական չընթանալիս մէջ» (էջ 4), ապա՝ բեմի վրայ։ Այս խմբագիրը, Արա Օշական, կը թուէ իր իսկ քննադատութիւնները, իր եւ իր շրջանակի խմբագրած թերթին մասին, — Օրինակ՝ կ'ըսէ թէ «պէտք եղածին չափ հայերէն նիւթ չունինք մեր էջերուն մէջ։ Անշուշտ հայերէնը շատ զործանուող լեզու մը չէ համալսարանին մէջ»։ Արդարեւ Խ. Սի. Էլ. Էյի կամ հայ ուսանող ունեցող ուրիշ որեւէ համալսարանի ծանօթ անձ, գիտած ու լսած է թէ ինչպէ՞ս աշակերտներու փոքր խմբակներ կը խօսին հայերէն, անդիւնքով համեմատած, սակայն ու կամ կանուխ հայերէնը անդիւնքի կը փոխուի, նոյն խօսակցութեան ընթացքին, կամ այն պատճառով՝ որ օտար բարեկամ մը կը միանայ խօսակցութեան, եւ կամ որովհետեւ համալսարանի մը մէջ ծեծուող գաղափարներու մէջ ստուար մասին յատուկ հայկական բառաթերթը կամ չունինք, եւ կամ չենք գործածեր, նոյնիսկ մեր հայտատու մամուլին մէջ, — հոգեվերլուծական, տնտեսագիտական, քաղաքագիտական ճիւղերուն մէջ, օրինակ։

«Վայր»-ի շրջանակը, ուրեմն, կ'ընդունի թէ «բաւական» ու բաւանորոշող չէ հայերէն գրութիւններու թիւը՝ թերթին մէջ։ Արա Օշական կ'արտայայտէ իր «յոյսը», որ ապագայ համայնքը աւելի մեծ թիւով հայերէն յօդուածներ պիտի պարունակեն։ Եւ կը յուսամ որ նորին պիտի լոյս տեսնէ այս պարբերութիւնը (որուն ծախքերուն հոգը ստանձնած է Խ. Սի. Էլ. Էյի Հայ Ուսանողներու Կազմակերպութիւնը, բեմ մը՝ որ ան տեսականօրէն պիտի չկարենայ կրել)։ Կը յուսամ նաեւ որ աւելի մեծ թիւով հայերէն յօդուածներ պիտի պարունակէ ան։ Եւ այս կ'ըսեմ, ո՛չ լեզուական ազդեցականութեան ոգիով տարուած, այլ որովհետեւ Արա Օշականի հայտատու գրութեան մէջ, ինչպէս նաեւ հայերէն ընթերցող սակայն անդիւնքին արտայայտուող ուրիշ մի քանի ուսանողներու գրութեանց մէջ բացառապէս չենք տեսնել իրենց գրական է արդիւնքը այն չփոխին՝ որ կը պատահի այս երիտասարդ մտածողներու եւ Սփիւռքահայ մտաւորականութեան ուրիշ տարբերուն միջեւ։ Ուղղակիօրէն կամ անուղղակիօրէն, յատուկ է որ հոն գրողներէն (հայերէն եւ անգլերէն գրողներէն) ոմանք ծանօթ են եւ ազդուած են Վահէ Օշականի, Գրիգոր Պրլտանի եւ Մարիկ Նշանեանի հայտատու գրութիւններէն, կամ գոնէ անոնց հայերէնով արտայայտած մտածումներէն։ (Ծնթ. Պրլտան եւ Նշանեան Խ. Սի. Էլ. Էյի Նաբեկացի ամպիոնի վարիչ Փրոֆ. Աւետիս Սանճեանի հրաւերով՝ ներկայ էին հա-

մալսարանին մէջ, 1986-ի դարնան, ուր երկար ժամեր դատախոսեցին ու խօսեցան աշակերտներուն հետ)։

Ուրեմն՝ «Վայր»ը հետաքրքրական է որովհետեւ հոն անդիւնքի արտայայտութիւններու մեծամասնութիւնը պատճառաւորաբար է, մէկ կողմէն՝ ամերիկեան համալսարանական մտածելակերպով, միւս կողմէն՝ Սփիւռքահայութեան հոգեբան, անոր մտաւորականութեան եւ արուեստագէտներու արտայայտած հետաքրքրութիւններով։ Եւ հոն գրող ուսանողները մերժած են լեզուական ուղղափառութեան արդիւնք անպայման հայերէն գրելու հրամայականը, որ զիրենք պիտի դատաւարաւորէ՝ կամ լոռութեան, կամ միայն երախայական մրտքերու արտայայտութեան (յարգելի են, անշուշտ, սակաւաթիւ բացառութիւնները)։

Հետաքրքրական էր, ինձի համար, տեսակ մը ընկերաբանական քննութիւն կատարել, լեզուականին դուզահեռ, տեսնելու համար թէ Լոս Անճըլըսի Հայութեան ո՞ր հատուածները ներկայ են այս էջերուն մէջ։ Այս լիօնէ կատարել՝ կարելի չէ, քանի որ Քալիֆորնիան ինձմէ բաժնող 3200 ըլլումէր տարածք մը կայ։ Տարբեր են մեր վայրերը։ Բայց եւ այնպէս յստակ է որ հոն գրողներուն մէջ մեծամասնութիւն մը կը կազմեն մանուկ տարիքի, իրենց ծնողքին հետ Ամերիկա ներգաղթողներ եւ, ամէնէն աւելի, աղ-գային շրջանակներու մէջ ծանօթ ու գործօն ծնողներու զաւակներ, որոնք աւելի քան իրենց հետ իրենց ծնողներու հետ միասին կայն Ամերիկա ծնած եւ ու յաճախած են Ամերիկահայութեան դպրոցները, մասնաւորաբար Ալեք Փիլիպոս վարժարանը, որուն առաջին սերունդի շրջանաւորներէն մի քանին նկատուի են հոն։ Գրողներու մականուններէն արդէն շատ բան կարելի է եզրակացնել, — Արա եւ Հայկ Օշական, առաջինը բնագիտութեան ուսանող, սակայն նաեւ «Վայր»-ի խմբագիր, երկրորդը՝ լրագրութեան ուսանող, դասակներն են Վահէ Օշականի, անցած են Ամերիկա մանուկ տարիքին։ Երկու լուսանկարիչները, Գեւե Մարալ Սասունի, զաւակներն են Բարդէն Սասունիի ու թոռները Կարո Սասունիի։ Թամար Ման-ճիկեանի զաւակն է Յակոբ եւ Ռիթա Ման-ճիկեանի, որոնք գործօն դեր խաղացած են Լոս Անճըլըսի միութենական կեանքին մէջ։ Նպատակ «Վայր»-ի երիտասարդ գրողներուն ծնողը շնորհաւորել չէ՞, այլ՝ ընկերաբանական կարեւոր երեւոյթ մը ճշգրտել։ Ամերիկացի ուսումնասիրողներ արդէն յաճախ նշած են սակար, որ ծանօթ է ամէն էթնիքական համախմբումի ներքին իրականութիւնները պրպտուիլ, — սերունդէ սերունդ, աղ-գային ու էթնիքական պատկանելիութեամբ հետաքրքրողները կու գան մի քանի տարբեր իրավիճակներէ։ Եթէ բընորոշներ այդ իրավիճակը, ունի մի քանի գործօններ։ Մէկը՝ ծնողներու արտայայտած ոչ-միայն բանաւոր այլ նաեւ գործնական մտահոգութիւնն է։ Երբ ծնողները միայն կը պատգամեն հայապահպանման կարեւորութիւնը, միջոցին՝ անդիւնքին խօսելով, իրենց ժամանակը օտար անլուրջ շրջանակ նուաճելու արամադրելով, եւլն, պատգամը կը մնայ ճանձնող ծնողներու մէջ։ Սակայն ծնողները չենք տեսնել իրենց ծնողներու հետ իրենց ծնողներու հետ միասին կայն Ամերիկա ծնած եւ ու յաճախած են Ամերիկահայութեան դպրոցները, մասնաւորաբար Ալեք Փիլիպոս վարժարանը, որուն առաջին սերունդի շրջանաւորներէն մի քանին նկատուի են հոն։ Գրողներու մականուններէն արդէն շատ բան կարելի է եզրակացնել, — Արա եւ Հայկ Օշական, առաջինը բնագիտութեան ուսանող, սակայն նաեւ «Վայր»-ի խմբագիր, երկրորդը՝ լրագրութեան ուսանող, դասակներն են Վահէ Օշականի, անցած են Ամերիկա մանուկ տարիքին։ Երկու լուսանկարիչները, Գեւե Մարալ Սասունի, զաւակներն են Բարդէն Սասունիի ու թոռները Կարո Սասունիի։ Թամար Ման-ճիկեանի զաւակն է Յակոբ եւ Ռիթա Ման-ճիկեանի, որոնք գործօն դեր խաղացած են Լոս Անճըլըսի միութենական կեանքին մէջ։ Նպատակ «Վայր»-ի երիտասարդ գրողներուն ծնողը շնորհաւորել չէ՞, այլ՝ ընկերաբանական կարեւոր երեւոյթ մը ճշգրտել։ Ամերիկացի ուսումնասիրողներ արդէն յաճախ նշած են սակար, որ ծանօթ է ամէն էթնիքական համախմբումի ներքին իրականութիւնները պրպտուիլ, — սերունդէ սերունդ, աղ-գային ու էթնիքական պատկանելիութեամբ հետաքրքրողները կու գան մի քանի տարբեր իրավիճակներէ։ Եթէ բընորոշներ այդ իրավիճակը, ունի մի քանի գործօններ։ Մէկը՝ ծնողներու արտայայտած ոչ-միայն բանաւոր այլ նաեւ գործնական մտահոգութիւնն է։ Երբ ծնողները միայն կը պատգամեն հայապահպանման կարեւորութիւնը, միջոցին՝ անդիւնքին խօսելով, իրենց ժամանակը օտար անլուրջ շրջանակ նուաճելու արամադրելով, եւլն, պատգամը կը մնայ ճանձնող ծնողներու մէջ։ Սակայն ծնողները չենք տեսնել իրենց ծնողներու հետ իրենց ծնողներու հետ միասին կայն Ամերիկա ծնած եւ ու յաճախած են Ամերիկահայութեան դպրոցները, մասնաւորաբար Ալեք Փիլիպոս վարժարանը, որուն առաջին սերունդի շրջանաւորներէն մի քանին նկատուի են հոն։ Գրողներու մականուններէն արդէն շատ բան կարելի է եզրակացնել, — Արա եւ Հայկ Օշական, առաջինը բնագիտութեան ուսանող, սակայն նաեւ «Վայր»-ի խմբագիր, երկրորդը՝ լրագրութեան ուսանող, դասակներն են Վահէ Օշականի, անցած են Ամերիկա մանուկ տարիքին։ Երկու լուսանկարիչները, Գեւե Մարալ Սասունի, զաւակներն են Բարդէն Սասունիի ու թոռները Կարո Սասունիի։ Թամար Ման-ճիկեանի զաւակն է Յակոբ եւ Ռիթա Ման-ճիկեանի, որոնք գործօն դեր խաղացած են Լոս Անճըլըսի միութենական կեանքին մէջ։ Նպատակ «Վայր»-ի երիտասարդ գրողներուն ծնողը շնորհաւորել չէ՞, այլ՝ ընկերաբանական կարեւոր երեւոյթ մը ճշգրտել։ Ամերիկացի ուսումնասիրողներ արդէն յաճախ նշած են սակար, որ ծանօթ է ամէն էթնիքական համախմբումի ներքին իրականութիւնները պրպտուիլ, — սերունդէ սերունդ, աղ-գային ու էթնիքական պատկանելիութեամբ հետաքրքրողները կու գան մի քանի տարբեր իրավիճակներէ։ Եթէ բընորոշներ այդ իրավիճակը, ունի մի քանի գործօններ։ Մէկը՝ ծնողներու արտայայտած ոչ-միայն բանաւոր այլ նաեւ գործնական մտահոգութիւնն է։ Երբ ծնողները միայն կը պատգամեն հայապահպանման կարեւորութիւնը, միջոցին՝ անդիւնքին խօսելով, իրենց ժամանակը օտար անլուրջ շրջանակ նուաճելու արամադրելով, եւլն, պատգամը կը մնայ ճանձնող ծնողներու մէջ։ Սակայն ծնողները չենք տեսնել իրենց ծնողներու հետ իրենց ծնողներու հետ միասին կայն Ամերիկա ծնած եւ ու յաճախած են Ամերիկահայութեան դպրոցները, մասնաւորաբար Ալեք Փիլիպոս վարժարանը, որուն առաջին սերունդի շրջանաւորներէն մի քանին նկատուի են հոն։ Գրողներու մականուններէն արդէն շատ բան կարելի է եզրակացնել, — Արա եւ Հայկ Օշական, առաջինը բնագիտութեան ուսանող, սակայն նաեւ «Վայր»-ի խմբագիր, երկրորդը՝ լրագրութեան ուսանող, դասակներն են Վահէ Օշականի, անցած են Ամերիկա մանուկ տարիքին։ Երկու լուսանկարիչները, Գեւե Մարալ Սասունի, զաւակներն են Բարդէն Սասունիի ու թոռները Կարո Սասունիի։ Թամար Ման-ճիկեանի զաւակն է Յակոբ եւ Ռիթա Ման-ճիկեանի, որոնք գործօն դեր խաղացած են Լոս Անճըլըսի միութենական կեանքին մէջ։ Նպատակ «Վայր»-ի երիտասարդ գրողներուն ծնողը շնորհաւորել չէ՞, այլ՝ ընկերաբանական կարեւոր երեւոյթ մը ճշգրտել։ Ամերիկացի ուսումնասիրողներ արդէն յաճախ նշած են սակար, որ ծանօթ է ամէն էթնիքական համախմբումի ներքին իրականութիւնները պրպտուիլ, — սերունդէ սերունդ, աղ-գային ու էթնիքական պատկանելիութեամբ հետաքրքրողները կու գան մի քանի տարբեր իրավիճակներէ։ Եթէ բընորոշներ այդ իրավիճակը, ունի մի քանի գործօններ։ Մէկը՝ ծնողներու արտայայտած ոչ-միայն բանաւոր այլ նաեւ գործնական մտահոգութիւնն է։ Երբ ծնողները միայն կը պատգամեն հայապահպանման կարեւորութիւնը, միջոցին՝ անդիւնքին խօսելով, իրենց ժամանակը օտար անլուրջ շրջանակ նուաճելու արամադրելով, եւլն, պատգամը կը մնայ ճանձնող ծնողներու մէջ։ Սակայն ծնողները չենք տեսնել իրենց ծնողներու հետ իրենց ծնողներու հետ միասին կայն Ամերիկա ծնած եւ ու յաճախած են Ամերիկահայութեան դպրոցները, մասնաւորաբար Ալեք Փիլիպոս վարժարանը, որուն առաջին սերունդի շրջանաւորներէն մի քանին նկատուի են հոն։ Գրողներու մականուններէն արդէն շատ բան կարելի է եզրակացնել, — Արա եւ Հայկ Օշական, առաջինը բնագիտութեան ուսանող, սակայն նաեւ «Վայր»-ի խմբագիր, երկրորդը՝ լրագրութեան ուսանող, դասակներն են Վահէ Օշականի, անցած են Ամերիկա մանուկ տարիքին։ Երկու լուսանկարիչները, Գեւե Մարալ Սասունի, զաւակներն են Բարդէն Սասունիի ու թոռները Կարո Սասունիի։ Թամար Ման-ճիկեանի զաւակն է Յակոբ եւ Ռիթա Ման-ճիկեանի, որոնք գործօն դեր խաղացած են Լոս Անճըլըսի միութենական կեանքին մէջ։ Նպատակ «Վայր»-ի երիտասարդ գրողներուն ծնողը շնորհաւորել չէ՞, այլ՝ ընկերաբանական կարեւոր երեւոյթ մը ճշգրտել։ Ամերիկացի ուսումնասիրողներ արդէն յաճախ նշած են սակար, որ ծանօթ է ամէն էթնիքական համախմբումի ներքին իրականութիւնները պրպտուիլ, — սերունդէ սերունդ, աղ-գային ու էթնիքական պատկանելիութեամբ հետաքրքրողները կու գան մի քանի տարբեր իրավիճակներէ։ Եթէ բընորոշներ այդ իրավիճակը, ունի մի քանի գործօններ։ Մէկը՝ ծնողներու արտայայտած ոչ-միայն բանաւոր այլ նաեւ գործնական մտահոգութիւնն է։ Երբ ծնողները միայն կը պատգամեն հայապահպանման կարեւորութիւնը, միջոցին՝ անդիւնքին խօսելով, իրենց ժամանակը օտար անլուրջ շրջանակ նուաճելու արամադրելով, եւլն, պատգամը կը մնայ ճանձնող ծնողներու մէջ։ Սակայն ծնողները չենք տեսնել իրենց ծնողներու հետ իրենց ծնողներու հետ միասին կայն Ամերիկա ծնած եւ ու յաճախած են Ամերիկահայութեան դպրոցները, մասնաւորաբար Ալեք Փիլիպոս վարժարանը, որուն առաջին սերունդի շրջանաւորներէն մի քանին նկատուի են հոն։ Գրողներու մականուններէն արդէն շատ բան կարելի է եզրակացնել, — Արա եւ Հայկ Օշական, առաջինը բնագիտութեան ուսանող, սակայն նաեւ «Վայր»-ի խմբագիր, երկրորդը՝ լրագրութեան ուսանող, դասակներն են Վահէ Օշականի, անցած են Ամերիկա մանուկ տարիքին։ Երկու լուսանկարիչները, Գեւե Մարալ Սասունի, զաւակներն են Բարդէն Սասունիի ու թոռները Կարո Սասունիի։ Թամար Ման-ճիկեանի զաւակն է Յակոբ եւ Ռիթա Ման-ճիկեանի, որոնք գործօն դեր խաղացած են Լոս Անճըլըսի միութենական կեանքին մէջ։ Նպատակ «Վայր»-ի երիտասարդ գրողներուն ծնողը շնորհաւորել չէ՞, այլ՝ ընկերաբանական կարեւոր երեւոյթ մը ճշգրտել։ Ամերիկացի ուսումնասիրողներ արդէն յաճախ նշած են սակար, որ ծանօթ է ամէն էթնիքական համախմբումի ներքին իրականութիւնները պրպտուիլ, — սերունդէ սերունդ, աղ-գային ու էթնիքական պատկանելիութեամբ հետաքրքրողները կու գան մի քանի տարբեր իրավիճակներէ։ Եթէ բընորոշներ այդ իրավիճակը, ունի մի քանի գործօններ։ Մէկը՝ ծնողներու արտայայտած ոչ-միայն բանաւոր այլ նաեւ գործնական մտահոգութիւնն է։ Երբ ծնողները միայն կը պատգամեն հայապահպանման կարեւորութիւնը, միջոցին՝ անդիւնքին խօսելով, իրենց ժամանակը օտար անլուրջ շրջանակ նուաճելու արամադրելով, եւլն, պատգամը կը մնայ ճանձնող ծնողներու մէջ։ Սակայն ծնողները չենք տեսնել իրենց ծնողներու հետ իրենց ծնողներու հետ միասին կայն Ամերիկա ծնած եւ ու յաճախած են Ամերիկահայութեան դպրոցները, մասնաւորաբար Ալեք Փիլիպոս վարժարանը, որուն առաջին սերունդի շրջանաւորներէն մի քանին նկատուի են հոն։ Գրողներու մականուններէն արդէն շատ բան կարելի է եզրակացնել, — Արա եւ Հայկ Օշական, առաջինը բնագիտութեան ուսանող, սակայն նաեւ «Վայր»-ի խմբագիր, երկրորդը՝ լրագրութեան ուսանող, դասակներն են Վահէ Օշականի, անցած են Ամերիկա մանուկ տարիքին։ Երկու լուսանկարիչները, Գեւե Մարալ Սասունի, զաւակներն են Բարդէն Սասունիի ու թոռները Կարո Սասունիի։ Թամար Ման-ճիկեանի զաւակն է Յակոբ եւ Ռիթա Ման-ճիկեանի, որոնք գործօն դեր խաղացած են Լոս Անճըլըսի միութենական կեանքին մէջ։ Նպատակ «Վայր»-ի երիտասարդ գրողներուն ծնողը շնորհաւորել չէ՞, այլ՝ ընկերաբանական կարեւոր երեւոյթ մը ճշգրտել։ Ամերիկացի ուսումնասիրողներ արդէն յաճախ նշած են սակար, որ ծանօթ է ամէն էթնիքական համախմբումի ներքին իրականութիւնները պրպտուիլ, — սերունդէ սերունդ, աղ-գային ու էթնիքական պատկանելիութեամբ հետաքրքրողները կու գան մի քանի տարբեր իրավի

համընալ եւ արտայայտել մեր իւրայայ-
տուկ կայութիւնը այսօր. իբր Սփիւռ-
քի անդամները» :

Այս նպատակի պարզումին կը յա-
նդէ՛կ իւրճ, անստորագիր, անզլիտառ
պղծած մը, որ հետաքրքրական է ա-
յր համար, որ յայտնօրէն գրի առնը-
նա՛ է քաղաքական դիտութիւններով,
տեսութիւններով գրառել, հայ քաղա-
քական կայունութեանց ծանօթ ուսանող
ը կողմէ: Հոն՝ եւրկըն հապըրմասի
էկ խօսքը կը հակադրուի հայ կադ-
մակերթական կեանքի իրականութիւն-
ներուն: Զարգացումս ու ընդլայնումս
Յարալով հանդերձ, զրուծիւնը կը մեր-
թիւէ հայ նոր քաղաքական կեանքի
էկ «արարք»ի պանծացումը եւ «տեւա-
կան լերլուծում»ի պակասը: Անշուշտ
կը մամուլին մէջ, մանաւանդ կուսակ-
լական մամուլին մէջ, տեսական մեր-
թումներ չեն պակսիր (ընկերավարու-
թեան, միջպղպալին քաղաքականութեան
նախն), սակայն անանուն զրիչին «տե-
սական»ը կը տարբերի մեր մամուլի «տե-
սական»էն: Միքայէլ Վարանդեանի դա-
րձադաշնորո մերամշակուածը գինք աշ-
քան չի հետաքրքրէր, որքան եւրոպական
լերլուծումս մտքի յարարութիւնը
սփռուքհայ իրականութեան հետ: Նման
տեսական մօտեցում բոլորովին չի պակ-
սիր մեր մամուլէն (տե՛ս օրինակ, Գ.
Պետինի զրուծիւնը, Փ. Էնտրըրնի մա-
թի, «Դրօշակ»ի Սեպ. 3, 1986 համարին
էկ), սակայն նոյնիսկ հոն կը պակսի
լերլուծումս տեսութեան կիրարկումը,
հայ քաղաքական տեսութեան դաշտին
էկ կիրարկում՝ որ պէտք է նեղէ հայ
խօսքը:

կը յաջորդէ ների Մեկքոնեան — Ուր-
խանի դեռ չամբողջացած աւարտա-
ւորին վրայ հիմնուած հատուած մը,
ամանակակից հայ տնտեսական արուես-
տի մասին: Հեղինակը իր աւարտաման-
դի պատրաստէ իւ. Սի. Էյ. Էյի մէջ,
եւ դանտեան համազումարներուն մաս-
նացած է, վերլուծելով հայ արուեստի
պատմութիւնն ու ներկայ իրականութիւ-
նը: Այս հատուածին մէջ կ'ընդգծէ որ իր
կէտքը «Հայ Արուեստը Սփիւռքի մէջ»
է, այլ «Ժամանակակից Արուեստը»
շարկական Սփիւռքին մէջ»: Չկայ արդի
արուեստի որեւէ սեռ, կ'ըսէ ան, որ
կարելի է ընդոչել իրրեւ «հայկական»:
Կան սեւեր, ուր հայկական ոճը ներկա-
րութիւն մը ունի, «ստորագրութեան» մը
պէ: Հակիրճ այս վերլուծման ամէնէն
հետաքրքրական մասն է կառոյցներու
բաղկացումը: Մեկքոնեան — Ուրֆալը-
նան իր թուէ արուեստի շարժումները
հիմնարկող ու վաւերացնող այն կա-
ռուցները, որոնք կը պահպին Սփիւռքա-
ւայ արուեստապէտին, երբ ան կ'ուզէ
ընթաց յաջորդի եւ ընդունելի հայկական
ըջանակներու կողմէ: Աստեղ կ'ընդգր-
կէ. — (ա) Արուեստի դպրոցը, (բ) կա-
ռուցին կամ ցուցադրասրահը, որ արուս-
տի վրիտ առնուած սրահ մը չէ, այլ՝ վա-
նաւորներու եւ դնորդներու հանդիպ-
ման վայր եւ շահաբեր հաստատութիւն,
(գ) Թանգարաններ, (դ) Արուեստի պատ-
մաբաններ, (ե) Արուեստի մեկենասներ,
(զ) Արուեստի յատկացուած լուրջ հրա-
տարակութիւններ: Երբ աստեղ կը պահե-
րէ, արուեստի հասկացողութիւնը կը
մայր խալ, կամ՝ ինչպէս նախապատե-
րողեան Պէյրութի պարագային, կ'ըլլայ
Արեւմտեղի մշակութային զարուծաոր-
ութեան մէկ տարրերակը միայն: Մեկ-
քոնեան — Ուրֆալեանի դրութեան այս
հատուածը կը սրէ ընթերցողին հետա-
քրքրութիւնը, հանդէպ անոր ապագայ
պատմութիւններուն:

Հայի Օչականի դրութիւնը պատրաստուած է Ուսմաններին համալսարանին մէջ իբր պրպտում՝ Ամերիկահայ մասուլի մասին: 1960-ին եւ 1983-ին զանազան թերթերու մէջ լոյս տեսնող խմբագրականներու դիւքաւորումներուն վիճակագրական վերլուծումն է: Կը պատուէ որ թէ կուսակցական, թէ ալ անհատական հակակշիռ տակ զտնտող Ամերիկահայ մասուլին մէջ որոշակի փոփոխութիւն մը տեղի ունեցած է: Բոլոր թերթերը, անխոր, աւելի հետաքրքրուած են քաղաքական հարցերով ու արարքներով, կը լրջնեն հայ մնալու կարեւորութիւնը, հայ - Ամերիկացին եւ ոչ Ամերիկահայութիւնը, ինչպէս կը զրէ հեղինակը: Կու տայ յարակից մանրամասնութիւններ, օրինակ՝ 1960-ին ոչ մէկ խմբագրական (ուսումնասիրուած հայ մասուլին մէջ) կը քննադատէր ամերիկեան կառավարութիւնը: 1983-ին, խմբագրականներուն 32 առ հարիւրը քննադատական ակնարկ մը զնէ կ'ուղեն անոր հասցէին: 1960-ին, խմբագրականներէն 2 առ հարիւրը միայն երեւնի հատուցման մասին խօսք

ունենին, 1983-ին՝ 64 տոկոսը...: Թէթ-
նիբ, վիճակադրական մտեցումի մա-
սին կարելի է նեղուղ հարցումներ ուղղել
յօղուածադրին, սակայն եղբակացու-
թիւններուն ընդհանուր պատկերը չառ-
հաստաբերական է: Կ'ընդգծէ թէ որքա՞ն
վերտածած է Վաերիկահայութեան մտա-
ծողութեանն ու գիմարիլծը, ոչ միշտ գը-
րական կերպով:

Յաջորդ յօդուածին հեղինակն է Ամե-
րիկացի կին մը՝ Բէյքըլ Սթրոլքէմի, որ
բազմաառական զբաղանութիւն կ'ուսա-
նի եւ Սասնայ Ծոռը կարգադաճ է (Ա.-
Եօրէնի) թարգմանած տարբերակը)։
Վերլուծումը Գարլ Եունկի եւ Ճօզէֆ
Գամպպէլի քիչ մը աւանդական մօտեցու-
մը եւ մեթոտները կ'օգտագործէ, եր-
բեմն զուգահեռներ զծելով իր քննաստական
եւ քարերկրական հետոյն հետ. քիչ մը
ցուածով ու աւանդէն է, սակայն ունի հե-
տաբարձրական նմաններ։

«Հարցազրույց Վահէ Օշականի հետ» առիթի կու տայ լիբանանահայ ուսանողներու մի քանի սերունդ ներշնչող բանաստեղծ – մտաւորական – ուսուցիչին, որ փոխանցէ իր մօտեցումն ու կարծիքները, նոր սերունդի մէն ալ: Հարցազրույցը վարուած է հայերէն. արուած է նաեւ անոր անգլերէն թարգմանութիւնը: Օշական կը ջատագովէ ուսանողին (նաեւ՝ ամէն'ւն) սխալ դրածելու, մտքի եւ արեւտի արկածախնդրութիւն փորձելու պատրաստութիւնութիւնը, – «Թրաֆիքի նշանները վերցուած են: Կը մնայ փորձել, քաջութիւնը ունենալ, ինչպէս Պէյրութի մէջ օթօ քչելու փորձառութիւնը: Ունենալ նաեւ խոտապահանջութիւնը, յատկատեսութիւնը, ղփղոճանքը, հայրութիւնը փոխելու եւ ղեկավարելու չարարիկութիւնը»: Հրաւիր մը՝ որ նոյնքան այժմէական էիւ՝ Սի. Էլ. Էյրի հայ ուսանողներուն համար, այսօր, որքան էր երբ կ'ուզուէր Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի կամ Հայկազեան Գոլէթի աշակերտներուն, 1965-ին: Աւելի բարդ պերահարսութեանը նոյն պատուարը կը կրրի նուրի Վահէ Օշականի հոս արտասուած բերթութեան մէջ, որ արդի հայ բանաստեղծութեան ազդու կոչ – յորդորներէն մէկն ալ է, եւ որ՝ Սասունցի Դաւիթի իր տղեկոյնումով եւ ուրիշ միջոցներով կը հրաւիրէ Հայը, – «Փողոցն ինկեր բուղարուղ / աճապարէի՝ / մարդկութիւնը հարկի տարուայ ավանան ունի վրադ / երեսայ լեւ, ալ մի՛ սպասեր տարեկարծիկ»:

Թերթը ունի ղեկարուեստական բաժին, - Մարալ Սասունի կը գծէ իմաստութից եւ շատ յաջող կողքը Թերթին, իսկ Գեւօ Սասունի կը Հայկթայթէ երկու լուսանկարներ, մերժինը՝ շատ յաջող: Այսպէս երկու փերթուածներ, յղկուած եւ արհեստավարժ՝ Սիլվիա Տաքէսեանէն: Արա Օռականէն պատմութեամբ մը, երիտասարդի մը սեռային կեանքէն, ուր սեռային իրականութիւններ կը շօշափուին ձեւով մը, որ պիտի Հյուզէ Ամերիկա մեծցած սերունդ մը, սակայն ունի իր բարդութիւնը, - յստակ Հէր ինծի թէ որքանո՞ւմ հեղինակն կը տիրապետէ իր ստեղծած գրութեան ծալքերուն, անոր Թելադրած հարցերուն եւ իրօններուն:

Թաժար Մանճիկեան կը ստորագրէ զրախօսական մը, որուն նիւթն է ինծի անձանօթ զրուիիւն մը, Մանլիօ Ար կուէճայի «Կեանքի մէկ օր» գործը, որ Սալվատորըի գիւղացիներու սարսափաւանդ կեանքէն մէկ օր կը պատկերացնէ։ Մանճիկեան կ'ամօթի զբրին պարունակուելիւն եւ կը սեւեռի անոր քաղաքան ու պատմական մտածումին եւ հետեւանքներուն վրայ։ Այս զրուիւնը, մի քանի ուրիշներու նման, քաջալերիչ է, որովհետեւ հոն բնական, ոչ-բռնաբարոյի կը թուի հայ - օտար մտածումը, անոնց միջեւ ստեղծուած կամուրջը։

X

Կը լսեմ որ «Վայր»ը արդէն հակադ
դեցութեան մը պատճառ եղած է։ Ուրիշ
ուսանողներ, ընդվզելով անոր մօտեցու-
մին զէմ, պատրաստ են հրատարակելու
«Աքսոր» անունը կրող ներքոր մը, «Աս-
պարէզ»ին մէջ։ Սնահամաձայնութեան
պատճառը կը թուի ըլլալ սա կէտը. —
«Վայր»ը Սփիւռքը կ'ընդունի իբր բնո-
րոշիչ վիճակը Հայուն։ «Աքսոր» կը մեր-
ժէ նման դերք, կ'ընդգծէ Հայրենիքի պա-
կասը։ Չեմ մանրամասներ, քանի հեռա-
ձայնով Հայաճեպ քաղուած տեղեկութիւն
մըն է այս։ Սակայն կարծեմ կ'արժէ նը-
շել որ հայերէն՝ թէ անգլերէն պէտք է
գրեւ պայթարը, թելել սահմանուած է
կրկնուելու անգլերէն լեզուով՝ Սփիւռք
թէ Աքսոր՝ հարցին շուրջ։

h. p.

ՎԱԶՐԻԿ ԲԱԶԻԼ

ՀԱՌՈՒԹԻՒՆ

Եւ բառը լրանում է լոռութեան մէջ :

Հոուքեան մէջ զգում եմ /լսելը գերանցելով/,
Բառերի խաւար իմաստը, որը
Ձերբազատում է բառը սահմանափակութիւնից:

Բառը հալում է ապա, եւ գոլորշիանում՝
Մեր մարմնից ներս եւ մեզ առաջնորդում է
Դեպի իր ամբողջական ընկալումը:

Բանաստեղծը լռութեան մէջ աւելի է բանաստեղծ :

Եւ երբ իր արտաբերած ամէն մէկ խօսքը մեզ
Առաջնորդի գէպի չատումը,
Այն ժամանակ ինքը նշանացած է
իր արտաբերածի հետ,
իր մտածածի հետ:

Հոռւթեան մէջ :

Եւ լռութիւն է եւ առանց բառի պարապ է.
Եւ ապրում է...: Բառ է սահմանափակ
Եւ յոյս է կրկին...

3 / 1 / 1985 ՎԵՆԵՏԻԿ

U4b2f

Դիշերը անցաւ,
 Եւ մարդիկ իրար երանի տուեցին.
 Երկար սպասումից յետոյ տողը իրեն գտաւ.
 Ժամանակը սկսեց իրեն ցոյց տալ,
 Այնպէս որ կարծես դաշտերը ու լեռները
 Կարող էին կանանչել միշդ հիմա, այս առաւօտ,
 Երբ վախի շարքը քափանցել էր տերեւների մէջ:
 Ու այսպէս կարծես ըմբատեղծութիւնը
 Պիտի ծնուէր գովերգելու առաւօտեան լոյսը:
 Սակայն տեղիծագործութիւնը վախ է ներշնչում,
 Ու ծնում էս
 Վատատողջ, գիշերային կիսատ մի տող.
 Գուցէ
 Գովերգելու համար հէնց առաւօտեան լոյսը:

Հին խօսք, կորսուած խօսք, անարժէք միտք:

Վերջակետ ես դնում ու մտածում:
22 / 6 / 1986

×

Բանաստեղծը ստեղծագործութիւնից առաջ
Յղեց իր խօսքը յայտնութեան մէջ :

Ստեղծագործութիւնը տեւչում է այդ խօսքին,
Գոյատեւելու համար:

Իսկ բանաստեղծը օտարացած,
Փնտռում է իրեն հարազատը,
Այդ յայտնությունից մեջ:

29 / 6 / 1986

×

Հակաճանաչ քանաստեղծական բառը՝
 Բանաստեղծություն .
 Մտածել՝
 Բանաստեղծություն .
 Մոռանալ՝
 Բանաստեղծություն :

1 / 7 / 1986

×

Փորձում եմ գտնել բանաստեղծական պատկերը :

Պարապուրթիւնը խեղդում է տողը,
Որը երկնտարանի առջեւ ընկած
Մոռացել է իր իսկ պայթիւնը:

Փորձում եմ վերագտնել բանաստեղծական պատկերը :

Երբ նայում եմ տողին, ու մտածում,
Թե կարող է ծնուել նաեւ ինքը,
Գոնէ, պատկերից բաժանուած,
Ապա մա փախնում է, չգիտեմ,
Ինձնից թէ իր յայտնութիւնից:

Պարապուլթիւնը խեղդում է տողը :

Պատկերը ծնում է պարապուրիւնը
Հէնց տողի մէջ, ուր պայթում է
Կոյր քանաստեղծի անշէջ սաղմը:

9 / 6 / 1986

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵԱՆՈՐԻ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիա : Տար. 600 ֆ. — Վեցամսեայ : 310 ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 ֆ. — Հատը : 4,00 ֆ.

61e ANNÉE — No 16329

ՊԱՊԸ ԼԻՈՆԻ ՄԵՋ

ՄԷԿ ՕՐ - ՀՈԿ. 27-ԻՆ -
ԹՈՂ ԲՈՂՈՐ ԶԷՆՔԵՐԸ ԼՌԵՆ

ՊԱՏԳԱՄԵՑ ԲԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏԸ

ՅԱՆՈՒՆ ՈՉ-ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ
ՈՂՋՈՅՆԻ ԽՕՍՔԸ ԱՐՏԱՍԱՆՅՑ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ.

ՀԱՆԻԿՈՒՄ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Ժողովրդական բացառիկ դէմք մը —
պարզապէս անհայտն է մեծահասակ
մը — Յովհաննէս — Պօղոս Բ. բազմ-
թիւներէն զօրակոչի ենթարկեց շարա-
պարհին Լիոնէն թէ՛ իւր և Փարէ — լը —
իւր: Յաջորդ երկու օրերն ալ՝ Եր-
ուսաքի և Երեւանի իմացնէր Տար-
իւն, Արս և Աննաի:

Նախապատուութիւն չնախատեսած մը-
նալ, որոշ խաղեր խաղալով հանդերձ,
Պապը կրցաւ ժամանել Լիոն — Սաթուր-
նի օրը: Շարաք առաւել, ուր զին-
քը կը զիմառնէր Հանրապետութեան
պաշտօնը, չընդադաժնաւ եօթը նախա-
պարհով, որոնց կարգին՝ Պալատիւր,
Խաղաւ, Ժ. Պ. Ռեմոն, Եւալին, Եւ-
ան: Առաջին ատիւն իսկ, Միթերանի
մէջ, զիւր — զիւր 40 վայրկեան տեսող
տեսլակութեան մը ընթացքին, Պապը
տեսնէ մասնաւորաբար անհրաժեշտ-
եան մասին: Արդէն, Հանրապետու-
թեան նախագահը անհրաժեշտ էր անոր
պարզապէս իր ուղերձին մէջ: Պապն
այդ ուղերձն էր Ժամանակի հոգեւոր
պատրիարքին, Ժողովուրդի մը՝ որ իր
անհրաժեշտ բարձրացումն է, Փասքալի
Պրիմատի Ժրանսան: Բիւժեք Եւ-
ան — Կոլորու ամփիթատրոնին մէջ է որ
այս փոխանակուէին այլ ուղերձներ:
Պապը, Ժրանսայի հոգը կը համարուէր
այս ամփիթատրոնին մէջ (Եւ ոչ,
այս ամփիթատրոնին՝ օգտակարն էր), այ-
նքէն հոն ուր Ժրանսայի առաջին ջը-
րատեսանները նահատակուած են: 177-ին
որ առաջին ջրատեսանները անորակելի
պարանոցներու ենթարկուած են Մար-
տին — Արեւիկանի օրով:

Բարի գալուստի խօսքը կ'արտասանէր
Լիոնի արքեպիսկոպոսը՝ կարգիկալ Տը-
րիւր: Որ սապէս կը սկսէր. — «Սըր-
բաթապոստալ քահանայապետ, ձեր առաքե-
լական այցելութիւնը մեր շրջանին մէջ,
որ ալի ուրեմն աղօթքով մը հռովմէա-
կան այս ամփիթատրոնին կրկէսին մէջ,
որ 177-ին, Մարտին — Արեւիկանու կայ-
քով օրով, ակնատեսը եղաւ զաղիաց-
ող առաջին մարտիրոսներու տանջանքին
մասունքն»: Ծիրանաւոր արքեպիս-
կոպոստալ, ինչեց թէ այս պատմու-
թիւնը կը պատկանէր բոլոր ջրատեսա-
ններուն և բոլոր եկեղեցիներուն, քանի
որ նահատակներէն շատեր արեւելքէն
պալին և լուսնական տնոններ ունէին
աւելցուց. —

Այդ պատճառով է, որ առաջարկե-
ցէք, ամբողջական համաձայնութեամբ
զիմուող, հայ առաքելական, բողոքա-
կան և անկլիքան մեր բարեկամներուն,
որ ձեր առաջին լրօնական այցը կատար-
էք այս քաղաքին վայրը և Էֆիմիէնի ա-
ղօթքը մը ըլլայ: Յիշելէ ետք այն զանա-
կան արարողութիւնները, որոնք պիտի
պատրաստուէին, կարգիկալը կը վերջացնէր. —
«Երբեք չեմ հաշտուիր ձեր հայրենիքի
հետ, հայ առաքելական եպիսկոպոս,
զիմուող եկեղեցիներու եղբայրներս հիմա
կարողալուին»: (Նորման Եպիսկո-
պոս խօսքը տես քիչ անդին):
Հոս, Կոմիտաս երգչախումբն ալ
Պապը — Սուրբը կ'երգէր:
Պապն առաջին ելոյթը, իր ընդհանուր
խօսքին զատ երկու կարեւոր կէտեր
պարզապէս: Յովհ. Պօղոս Բ. պիտի

ձաղկէր Ժրանսայի ջրատեսանները,
որովհետեւ «զաղապարհներ, կեանքի եղա-
նակներ, մինչեւ իսկ Աստուծոյ և մար-
դուն ճշմարիտ իմաստին դէմ օրէնքներ
կը կրծեն ջրատեսանի հաստը»: Այլ
խօսքով Պապը կը դատապարտէ արտոն-
ւած վիժումը:

Երկրորդ կէտը կը վերաբերէր կոչի մը:
Հոկտեմբեր 27-ին, Ասիդայի մէջ, տեղի
կ'ունենայ էքզիպիէն և միջ — կրօնական
օր մը, որու ընթացքին ջրատեսանի և —
այլ կրօններու պատասխանատուներ պի-
տի աղօթեն խաղաղութեան համար: Այդ
օրուան համար, կ'ընէ Պապը՝ «Կը փա-
րաքիմ հանդիսաւոր կոչ մը ընել աշխար-
հի կոչի մէջ եղող բոլոր կողմերուն,
ջերմ և ստիպողական կոչ մը, որ զոնէ
Հոկտեմբեր 27-ի ամբողջ օրը, կ'ունենը
զաղեցնեն»:

Այս առաջին արարողութեան կը յա-
ջորդէր հանդիսութիւն մը նահանգապե-
տարանը, ուր զինքը կ'ընդունէր, յանուն
կառավարութեան, էտուար Պալատիւր:
Հոս ալ ուղերձներ կը փոխանակուէին:
Հոն են բոլոր հասանքները Պապ, Խոնի,
մինչեւ ԳԺ-ամեայ երմտական հին իմաս-
տունը՝ Անթուան Փինէ: Յիշելուան հա-
զն ետք, զոր կ'ընէ Ս. Իռէնէի զարե-
վանքը, ժամը 16-ին, բացօթեայ պատա-
րազ և օրհնութիւն էքզիպիէն, ուր կը
կատարուի նաեւ հայր Շըվրէի — քահա-
նայ — բանուոր — սրբացումը: Հոս, շուրջ
600 հազար հոգի կ'անկալուէր (միայն
22 յաւելալ թէ — Ժէ — Վէ երթեկի
զրուած էին) բայց 200-էն 300 հազար
հոգի կար միայն: Գարողը ժամէ մը ա-
ւելի կը տեւէ, կրկին կը քննադատէ, կը
դատապարտէ, «աղքատներու քահանան»
(Շըվրէի) ողեկուչով, կը շեշտէ թէ այ-
սօր կասկածը, թերահաւատութիւնը,
նոյնիսկ անասունածութիւնը տեղ զրա-
ւած են:

Կիրակի օր, Թէքէի այցելութենէ ետք,
Պապը կը պատարագէր Փարէ — լը — Մո-
նիայ, բայց օրուան յայտարարին զլիաւոր
առանցքը կը կաղմէր իրիկուան հանդի-
պումը երկրասարգներուն հետ: Այնքան
ծանրաբեռնուած ժամանակացոյց մը,
պարզ է չէր կրնար ճշգրտահանութիւն ալ
յարգել, և Պապը բաւական ուշ հասաւ
Ժերման մարզարանը, ուր համախմբե-
ւած էին երկրասարգներ: Յովհ. Պօղոս
Ժ. անմիջապէս ըսաւ սակայն. — «Ձեր
տրամադրութեան տակ եմ, որքան ատեն
որ կ'ուզէք»: Ամերիկեան շօ-ի միջոցա-
րէ մը մէջ է որ կ'անցնի ամէն ինչ, պա-
րեր, կենդանի պատկերներ, որոնք կ'ընդ-
միջեն քահանայապետին ելոյթները: 15
հազար նամակ ստացած է երկրասարգ —
ներէն, որոնք տեսակ — տեսակ հարցում-
ներ կ'ընեն և Պապը կը փորձէ զոհացում
տալ: Ժպտաղէմ, կատակաբան, կը թուի
թէ միայն ինք է որ չէ յոգնած, հակա-
ռակ անոր որ ամէնէն ծանր բեռը իր ու-
սերուն վրայ է: Պապը լաւ կը խօսի, կը
խանդավառէ, կը հրահանգէ երկրասարգ-
ներուն որ իրենք պատրաստեն 2000 թը-
ւականի եկեղեցին: Հարցը հոն է, սակայն
որ քարոզը ուղղուած է անոնց որոնք ար-
դէն համոզուած են: Բնականաբար, կըր-

(Շար. Դ. Էջ)

Amphithéâtre des TROIS - GAULES

ALLOCUTION DE MONSEIGNEUR

ZAKARIAN

Votre Sainteté

Que votre visite à Lyon débute
par une célébration œcuménique nous
touche profondément. Nous savons que
les divisions qui sont apparues au cours
des siècles parmi le peuple chrétien re-
présentent l'une de vos préoccupations
constantes...

C'est avec une grande joie que, tous,
nous vous accueillons !

D'ailleurs, ce qui nous rassemble est
sans commune mesure avec ce qui nous
sépare, puisque c'est Dieu Lui-même
qui nous rassemble.

Ainsi que son Eminence le Cardinal
Decourtray vient de le rappeler, le chris-
tianisme, en Gaule, est venu d'Orient
avec St Pothin, St Irénée... Du temps
de l'Eglise indivise, Lyon vivait déjà
l'œcuménisme avant la lettre! La tradi-
tion orientale des premiers temps de
cette «époque édifiatrice» se traduit
aujourd'hui à Lyon par un intérêt très
grand des théologiens, et des fidèles pour
nos Eglises orientales; elle se traduit
également par un esprit d'ouverture aux
autres qui se manifeste, de nos jours, à
travers une intense vie œcuménique.

J'ose le dire sans exagération : la vie
œcuménique dans notre ville est authen-
tique et profonde, grâce aux efforts achar-
nés de certains et avec l'adhésion de la
majorité des chrétiens. Mais elle est essen-
tiellement un don de Dieu.

Votre Sainteté, je suis heureux de vous
dire tout ceci au nom de mes frères ici
réunis qui représentent les Eglises Ortho-
doxe, Réformée, Luthérienne, Evangéli-
que, Anglicane et Arménienne.

Par - delà les différences, voire les di-
vergences et dans le respect de notre di-
versité de rites, de langues, de sensi-
bilités, nous nous retrouvons souvent
dans des échanges fructueux, nous nous
réconfortons mutuellement dans cette
longue marche vers l'Unité. Tout d'abord,
nous prions ensemble. Je veux évoquer
tout particulièrement la Semaine de Pri-
ère pour l'Unité des Chrétiens chère au
cœur des Lyonnais, y compris les Lyonnais
d'adoption dont je suis. Elle a été
instituée, il y a plus de 50 ans, par un
prêtre lyonnais, l'Abbé Couturier, ce
grand prophète de l'œcuménisme spiri-
tuel. Animée et préparée (toujours à
Lyon) par le Centre d'Unité Chrétienne,
la Semaine de Prière réunit le peuple
chrétien dans une prière fervente.

Notre dialogue se continue en un tra-
vail approfondi au sein du Groupe des
Dombes, en de nombreuses associations
travaillant au niveau de la catéchèse, de
la pastorale, de l'information et de la
connaissance mutuelles. Cette collabora-
tion réunit le peuple chrétien lors de
journées, d'assemblées, de manifestations
œcuméniques telles que l'Exposition Bi-
blique de l'hiver 83 - 84 et tant d'autres
réalisations.

Cette amitié qui existe entre nous tous,
frères des diverses confessions chrétiennes,
a une voix : Radio Fourvière, qui
est l'expression orale de l'esprit œcumé-
nique qui nous lie tous et elle est le
résultat quotidien de nombreux efforts
d'accueil, de travail et d'écoute mutuelle.
La présence au monde de nos Eglises
s'est concrétisée ces dernières semaines
par la création d'un journal télématique
sur minitel; son inauguration à la veille
de votre arrivée parmi nous est un nouveau
signe de la vitalité de nos communautés

ԻՏԱԼԻԱ

ՀԱՅՈՑ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ
ՀԱՏՈՐ ՄԸ՝
GLI ARMENI

Շարաք օր, Հոկ. 4-ին, Միլանոյի Եւ-
րոպայի հրատարակչական տան կողմէ լոյս
տեսան Հայոց վերաբերեալ երեք հրատա-
րակութիւններ՝ խաղերէն, Փրանսերէն
և անգլերէն. —

Gli Armeni
Les Arméniens
The Armenians

Իւրաքանչիւր լեզուի նուիրուած է իր
տպագրական շքեղութեամբ և նկարա-
զարդումներով բացառիկ հատոր մը,
բաղկացած 285 էջերէ:

Այս հրատարակութեան իր գործնա-
կան աշխատակցութիւնը բերած է Հայ
Մշակոյթի Ուսումնասիրութեան Միջնո-
ցի Կեդրոնին խմբագրական կազմը, զը-
խաւորութեամբ փրոֆ. Ա. Արիալի — Նո-
վէլլոյի և բաղկացած փրոֆէսորներ՝
Կապրիէլա Ուլուսաճեանէ, Յակոբիկ
Մանուկեանէ, Հ. Լեւոն Զէքիեանէ, Ճու-
լիո Իէննէէ և Ալպէրթօ Փէնայիէ, ո-
րոնց իւրաքանչիւրը զրազած է հայադի-
տական յատուկ նիւթով մը:

Հատորներուն նկարագրողումին ի-
րենց գործակցութիւնը բերած են Արիա-
լի — Նովէլլօ (հայկ. ճարտարապետական
կոթողներ), Հրանդ Բամպակեան (հայկ.
ձեռագրական մանրանկարչութիւն) և
Նիւէ Վէքիոնէ (Նոր Զուգայի հայկ. ե-
կեղեցիներ):

Ի մօտոյ, լոյս կը տեսնէ նաեւ գերմա-
ներէն լեզուով:

ՃԱՏՐԱԿ

Շարաք օր, Գաղափարով փայլուն յաղ-
թանակ մը տարաւ 22-րդ խաղին և այլ-
ևս 11,5 կէտ ունի և միայն կէս կէտ
կը մնայ վերջնական յաղթանակին: Քանի
որ 12 կէտով տէրը կը մնայ համաշխար-
հային ախոյեանի իր տիտղոսին: Գարբով
10,5 կէտ ունի:

et du désir ardent de partager notre foi
et de témoigner de l'espérance qui nous
anime.

Les voyages de Votre Sainteté enthou-
siasment les communautés catholiques, mais
aussi ils stimulent toutes les Eglises; ils
revêtent donc pour nous tous une dimen-
sion œcuménique. Nous sommes certains
que votre passage parmi nous mobilisera
durablement toutes les énergies pour une
vie chrétienne plus intense.

Prions maintenant pour le peuple im-
mense que nous formons, au - delà de
toutes les frontières, au - delà du temps,
chrétiens d'ici et chrétiens d'ailleurs ré-
unis en souvenir des martyrs de tous les
temps et de tous les lieux.

Prions afin que nous puissions té-
moigner et réaliser notre unique voca-
tion : aimer et glorifier Dieu selon l'in-
finie diversité des dons de l'Esprit, l'Es-
prit de Dieu qui nous unit tous et «qui
fait vivre». «Laissons - nous conduire par
l'Esprit» dans notre longue marche vers
Dieu. Il nous soutiendra de sa force et
nous emplira de sa paix et de sa joie!

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԽԻՒՆԵՐԸ

Պատմ. Գիտ. Տնֆ. -
Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Մեր մօտ, Հայաստանի մէջ զգալի աշխատանք կը կատարուի պատմութեան նիւթական յուշարձաններու պահպանման ուղղութեամբ: Սակայն այս յօդուածով մեր խօսքը կ'երթայ գրաւոր յուշարձաններու արխիւային վաւերագրերու պահպանութեան: Թէ ինչ տառապանքներու եւ անձնագործութիւններու գնով մեր նախնիքը պահպանած են անցեալի գրաւոր ժառանգութիւնը, որու շնորհիւ մենք այսօր ունինք հին ձեռագիրներու գիտահետազոտական Մաշտոց հիմնարկը՝ Մատենադարանը, ծանօթ է մեր մշակոյթով զբաղող ամէն մէկ մասնորակաւին: Սակայն հայ ժողովուրդի անցեալը միայն մագաղաթներու մէջ չէ ամփոփուած: Վերջին 250 - 300 տարուան հայ ընկերային միտքը ցոլացած է աշխարհի բոլոր անկիւնները լոյս տեսած պարբերական մամուլին, ինչպէս նաեւ բազմազան ու բազմաթիւ վաւերագրերու ու գրադարութիւններու մէջ:

Չունենալով պետականութիւն, հայ ժողովուրդը հնարաւորութիւն չունէր գէթ մասամբ այդ բոլորը կեդրոնացնելու, մշակելու, պահպանելու եւ շրջանառութեան մէջ դնելու:

Կացութիւնը բոլորովին փոխուեցաւ 1920 Նոյեմբերէն յետոյ. հիմ ընդունելով Լենինի ստորագրութեամբ 1918 - 1919-ին ընդունուած յայտնի հրովարտակը, արխիւային գործի հիմնական ըսկզբունքներու մասին, երկուստեք հանրապետութեան ղեկավարներն ու հայ անուանի մատուցողները կազմակերպեցին սեփական թանգարաններն ու արխիւները:

Աւելի քան 60 տարուան ընթացքին հայ պատմաբաններ, արխիւային ծառայութեան աշխատողներ, պաշտօնական պատմական արժէք ունեցող թուղթի կոյտերու հաւաքումէն սկսելով քայլ առ քայլ առաջ տարին ժողովուրդի գրաւոր յուշարձաններու մատուցներուն ի մի կեդրոնացման գործը՝ հիմ դնելով պետական արխիւի ստեղծումին:

Դժուար է այսօր նոյնիսկ ամէնէն ընդհանուր գիծերով ներկայացնել այն ծանր ուղին, որով անցած են հայ արխիւային աշխատողները: Յատկանշական է որ մեր ականաւոր գէմքերէն Ա. Միսնիսկեան, Ս. Կասեան, Ա. Մուսեան, Ա. Յովհաննիսեան եւ միւսները կենդանի, գործօն հետաքրքրութիւն ցուցաբերած էին Հայաստանի մէջ պետական արխիւի ստեղծելու գործին հանդէպ: Անոնց ստորագրութեամբ կան բազմաթիւ պաշտօնական որոշումներ, հրահանգներ, կարգադրութիւններ արխիւային նիւթերու հաւաքման ու պահպանման կազմակերպումին մասին: Մենք պիտի չնկարագրենք այն ժամանակները, երբ արխիւները տեղաւորուած էին մութ ներքնայարկերու մէջ, առանց ամենատարբարական յարմարութեան, ունենալով ընդամենը քանի մը աշխատող:

Սկսինք այսօրուան վիճակէն:

Արխիւային ծառայութիւնը, որպէս պետական, քաղաքական, գիտական, ընկերային նշանակութիւն ունեցող բնագաւառ, իր համապատասխան օրկաններով կը գործէ կառավարութեան կից եւ կը ներկայացնէ բաւական լայն ցանց ունեցող հաստատութիւններու համակարգ: Հայաստանի պետական կեդրոնական արխիւներն են. -

Ա) ՀՍՍՀ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան եւ սոցիալիստական շինարարութեան պետական կեդրոնական արխիւ: Ամենահարուստ արխիւն է ուր կը պահուին աւելի քան մէկ միլիոն գործ կամ քանի մը տասնեակ միլիոն վաւերագիր:

Բ) ՀՍՍՀ պատմութեան պետական կեդրոնական արխիւ, որ կ'ամփոփէ 1600 - 1920 ժամանակաշրջանի, յատկապէս 1820-էն ետքի վաւերագրեր:

Գ) ՀՍՍՀ հայ պարբերական մամուլի պետական կեդրոնական արխիւ:

Դ) ՀՍՍՀ կենսոֆոթօֆոնօ փաստաթուղթերու պետական կեդրոնական արխիւ, ուր կը գտնուին Հայաստան պատրաստ-

ած բոլոր ժապաւենները, ձայնային ու պատկերային վաւերագրեր:

Ե) ՀՍՍՀ գիտաթեքնիքական փաստաթուղթերու պետական կեդրոնական արխիւ:

Չ) Երեւանի պետական կեդրոնական արխիւ. մասնաճիւղերը կը գործեն Լենինական, Կիրովական, Ղափան եւ Էջմիածին:

Արխիւներու մէջ աշխատողներու թիւը կը հասնի մօտ 800 հոգիի: Բոլոր արխիւներն ալ ունին առանձին չէնքեր իրենց աշխատանոցներով, արհեստանոցներով, ընթերցարաններով եւ գիտատեղեկատու գրադարաններով:

Կէս դարէ ի վեր աշխատանք կը տարւի Հայաստանէ դուրս ալ պետական, ազգային արխիւներու մէջ գտնուող հայ ժողովուրդի պատմութեան առնչակից նիւթերու կամ անոնց պատճեններուն Հայաստան փոխադրութեան համար: Արդէն բազմաթիւ վաւերագրեր բերուած են Խորհրդային Միութեան կարգ մը քաղաքներէն, նաեւ արտասահմանէն: Չեռք ձգուած են քանի մը հարիւր անուանի մարդոց անձնական արխիւները: Վերջին տարւոյ տարուան ընթացքին հիմնուած են արժէքաւոր ֆոնտեր, ինչպէս կաթողիկոսական դիւանը, Պօղոս Նուպարի արխիւն, Աղդրանիկի, Հ. Բժշկեանի, հայկական ջոկատներու պատմութեան, մասնաշաղկապների, ծովակալ Խաչիկի, Օրբելիներու, եւ ալ անուանի գործիչներու ֆոնտեր, որոնք յաջողութեամբ կ'օգտագործուին հետազոտողներու կողմէ:

Հայաստանի արխիւները ունին իրենց հանդէպը՝ «Բանբեր Հայաստանի արխիւներէ», որու 75-րդ համարը լոյս կը տեսնէ այս տարի: Կը հրատարակուի տարին 3 թիւ 2000 տպաքանակով: Շատ մը թիւերը նուիրուած են առանձին թեմաթիւ հարցերու:

... Վերջին 3 - 4 տարուան ընթացքին մեր աշխատողները Լենինգրադի, Մոսկուայի եւ ալ արխիւներէ թափանցանի մասին դասն առելի քան 1000 նոր փաստաթուղթեր: Շուտով կը հրապարակուին անոնք եւ ընթերցողը աւելի մօտէն կը ճանչնայ այդ մեծ գէմքը:

Հոս, կ'արժէ յիշեցնել կարեւոր ու արժէքաւոր վաւերագրերու ապահովագրական ֆոնտի մասին, որ ստեղծուած է արխիւային աշխատողներու ջանքերով: Մինչեւ այսօր աւելի քան 8 միլիոն մանրագրութիւններ հանուած են, որոնք յետոյ մշակուած են ըստ թեմաներու եւ կրնան արագօրէն մտցուիլ գիտական շրջանառութեան մէջ:

Ինչպէս ծանօթ է, մանրագրութիւնները շատ քիչ տեղ կը գրաւեն, փոխադրութեան դժուարութիւն չեն ներկայացնել, հարկ է միայն պահպանել խնամքով եւ համապատասխան գործիքները ունենալ կարգաւոր համար: Հայաստանի արխիւները ունին գրեթէ այդ բոլոր պայմանները եւ հետազոտողները հնարաւորութիւն կը գտնեն օգտուելու այդ անգնահատելի հարստութեան:

Գլխաւոր արխիւային վարչութեան գլխաւոր խորհուրդի կազմին մաս կը կազմեն այս մարզի հմուտ աշխատողներ ու անուանի գիտնականներ: Այդ խորհուրդը իր նիստերով կը քննարկէ գլխաւորապէս արխիւային գործի տեսութեան ու գործնական զարգացումի հիմնական ուղղութիւններն ու սկզբունքները, գիտահրատարակչական աշխատանքներու ծրագիրներն ու պատրաստ ժողովածուներու հրատարակութեան հարցերը:

Վերջին տարիներու ընթացքին արխիւային հարցեր հանգամանօրէն քննուած են Մոսկուայի (1964), Ուաշինկթընի (1976), Լոնտոնի (1980), Պոնի (1984) ալ միջազգային համագումարներու մէջ: Այդ հարցերը քննարկուած են նաեւ Խորհրդային Միութեան մէջ գլխական ժողովներու ընթացքին, ինչպէս նաեւ Հայաստան, ու որոշումներ տրուած են արխիւային ծառայութեան եւ գործալուծութեան բարելաւման մասին: Յիշենք այդ քննարկումներու եւ որոշումներու

ՀԵՏԱԳՐՔՐԱԿԱՆ ԷՋՆԵՐ

անասուններու

դասախարութիւնը

1962 Յունուար 24-ին Մաքս անուն կապիկ մը կը դատուէր 18-րդ թաղամասի դատարանին մէջ: Ան ամբաստանուած էր իր տիրոջը եւ զբացի յարկարածինները կողպատած ըլլալով: «Յանցաւորը ան չէ, Մաքս անկարող է աւելի մը բանալու» կ'առարկէր տէրը: Ատենի նախագահը կը հրահանգէ փորձ մը ընել տալ: Մաքս կը փութայ ներկայացուած տուփին վրայ, կը խախտէ փականքը ու կը բանայ տուփը: Տէրը պարտաւոր կ'ըլլայ հատուցում վճարելու: Մաքսին ոչ մէկ պատիժ կը տրուի, քանի որ պատժական օրինաբեկ մէջ ան նկատուած է «ստորակայ» մը, այսինքն՝ անպատասխանատու: Երջանիկ Մաքս, եթէ երկու կամ երեք դար առաջ ապրած ըլլար, ատենաւոր անկաւարձ դայն կ'առարկէր զրկած պիտի ըլլար...:

Փրանսայի մէջ կենդանիներու ամէնէն հին դատաւարութիւնը տեղի ունեցած է 1120 թուականին: Վերջացած է դաշտամուկերու եւ թրթուրներու դատաւարատութեամբ. գիւղացիները ամբաստանած էին զանոնք իրենց բերքը փճացուցած ըլլալու յանցանքով:

Անկէ ետք բազմապատկուած են զգուշի փոքր անասուններու հանդէպ կատարուած դատաւարութիւնները - թրթուրներ, մարախներ, կրծողներ, գորտեր եւ ձուկեր:

Սէն Պէռնար երբ խաչակրութեան Բ. արշաւանքին մասին կը քարոզէր Փրանսիայի մէջ, ճանձնուր բողոքներ ընդմիջեց իր խօսքերը, անմիջապէս ան արտասանեց անէծքի տարազ մը զոր օղնակները կրկնեցին երբ անպա՛մ: Մեռելային լրտուութիւն տիրեց: Ճանձնուր շանթահարուած կ'իյնային, գորգանման հաստ խուրձուցներով:

1470-ին Պէռնար հանրապետութեան վարչապետին խնդրանքով թրթուրներու դէմ պատժամիջոցներու կը դիմուի. աւելի ետք Փրանսայի եւ Լոմպարդիայի մէջ արդարութեան կը ներկայանան ուտիճներն ու թրթուրները:

1543 Սեպտեմբեր 23ին Կրենոպլի պատկան իշխանութիւնները կը դիմեն իրենց ժողովրդապետութեան որպէսզի իրաւական հետապնդումի ձեռնարկուի թրթուրներու եւ լրտուութիւններու դէմ, որոնք մեծ աւեր կը գործէին ցորենի դաշտերուն մէջ:

Կենդանիներու դատաւարութիւնները մեծ յաջողութիւն պիտի գտնեն Եւրոպայի մէջ, Վերածնունդի շրջանին:

Գործողութեան սկիզբը ընդհանրապէս կը կազմէ թեմի բարձրագոյն եկեղեցական իշխանութեան ներկայացուած գիւմուսագիր մը, զայրացած գիւղացիներու պատուիրակութեան մը կողմէ: Չայն գրի առած է փաստաբան մը Աստուածաշունչէն, յունական, լատինական գիրք - բանութեան, սուրբերու եւ թաղանթներու կեանքէն առաւ մէջբերումներով: Ահաւասիկ նմոշ մը գիմումագիրներէն:

«Պարոններ, այս թշուառ բնակիչները ծնրադիր, արցունքոտ աչքերով կը հայցեն ձեր արդարադատութիւնը, ճիշդ այնպէս, ինչպէս, Մայորքա եւ Մինորքա կղզիներու բնիկները կը դիմեն Օգոստոս Կեսարին, խնդրելով որ զինուորները պաշտպանեն զիրենք, ճագարներու պատճառած աւերներէն:

Դուք, այդ Կայսրէն աւելի հզօր զէն-

հիմնական բովանդակութիւնն ու ուղղութիւնը:

Մեկնելով ընկերային զարգացումի միտումներէն ու միլիտաւոր վաւերագրերու գոյութենէն, գիտականօրէն հիմնաւորել, թէ պետութիւններու եւ համաշխարհային կազմակերպութիւններու մէջ այդ վաւերագրերէն որը պէտք է ընտրել, որը առանձնացնել ապագայի համար ու որը ընչապէս: Առ այժմ մեր երկրին մէջ միջին հաշուով այդ վաւերագրերու 8 - 12 տոկոսը կ'երաշխաւորուի մշտապէս պահուի համար, իսկ որոշ երկրներու մէջ աւելի բարձր է այս համեմատութիւնը. ուրեմն մօտ 90 տոկոս պէտք է ընչապէս:

- Քննել արխիւային գործի մէջ թէքնիք հարցեր:

- Քննարկելու եւ արխիւի մարզին մէջ աշխատողներու մասնագիտացումի եւ ընդհ. գիտելիքներու մակարդակի բարձ-

բերու տէր էք այս թշուառ խնդրարկուները պաշտպանելու համար անասուններու պատճառած անօթութեան ու կարատութեան սպառնալիքին դէմ...»:

Հետապնդումի ձեռնարկէլէ առաջ փոխ ժողովրդապետը պէտք է վստահ ըլլայ, թէ այս կրծող անասունները երկնային անէծքով մը զրկուած չեն: Աստուածաշունչը լեցուն է չարագործ անասուններու պատմութիւններով, որոնք Աստուծոյ կողմէ զրկուած են մարդիկը պատժելու համար:

Ասիկէ ետք կը սկսին արարողութիւնները, ժողովրդապետը իր ունկնդիրներուն կը կարգայ Հին Կտակարանէն էջեր. եղիպտոսի տասը պատուհանները եւ այլն: Յետոյ գործի կը լծուին թեմի վարդապետները. անոնք կը յորդորեն իրենց հաւատացեալները որ «իրենց մեղքերը ճակնաւն ու անկեղծ զղում յայտնեն»: Երեք օր բնակիչներու ամբողջութիւնը հետեւելով իր առաջնորդին կը դառնայ անէտներու արշաւանքին ենթարկուած դաշտերուն շուրջ, սրբաբան երգեր երգելով: Սակայն անասունները կը շարունակեն գործել. ազօթքներ, պատուէրներ, օրհնուած ջուրի սրկում, ապարդիւն կը մնան: Ժողովուրդը կը նշանակէ պատասխանատու մը որ պիտի ձեռնարկէ դատական հետապնդումի:

Ամիսներ կ'անցնին. նշանակուած պատասխանատուն եւ առնչաներու ներկայացուցիչ կարգուած փաստաբանը շնկիրար համաձայնիլ: Այսօթքները կը վերադարձնեն, առնչաները կը սկսին նախաձեռնել, սակայն ոչ երկար ժամանակի մը համար: Դատաւարութիւնը կը շարունակուի. անասուններու ներկայացուցիչը կը սկսի վնասները ստորագրահատելով. «Այս ոչինչ է բազմաթիւ այն վնասներուն զորս պատճառած են մեր զբացի երկրին մէջ Նոյնկառանքէն եկած կրծող կենդանիները...: Մենք զիրենք համաձայն կենդանիները մեղաւոր չեն, անոնք ստեղծուած են մարդէն առաջ Աստուած հրամայած է որ աճին, բազմանան, ուրեմն պէտք է սնանեն: Բոյսերը ինչպէս մարդոց նոյնպէս առնչաներու սընունջն են»: Գիւղացիներու բողոքը կը միջամտէ. «ցորենը առանձին չբուսաւ, առնչաները հասան հունձի պահուն, ոչ մէկ իրաւունք ունին անոր վրայ: Անոնք կողպարիչներ, զոգեր են, պէտք է արտաքսել զիրենք»: Ամենայն պատշաճութիւն յարգուելով կը շարունակուին նիստերը: Մեկերը առեան կը կանչուին, որպէսզի իրենց հաղորդուի տրուած որոշումը. «պէտք է գրաւեալ վայրերը պարպուին»:

Այս դատաւարութիւններով հռչակուած կը դառնայ Պէռնար տը Շասանչը: Ան կ'առարկէ դատարանի գործընթացին. «ձեր որոշումը կը վերաբերի բոլոր անէտներուն. այնպէս որ պէտք է ներկայացնէ ամէն մէկ որչի, առանց հատ մը մոռնալու, որպէսզի բոլորը գիտնան»: Եղիպտոսը կ'ընդունի: Մեկերը չեն ներկայանար միշտ. իրենց փաստաբանը միշտ ըսելիք ունի. «տրուած ժամանակամիջոցը բաւարար չէ. առնչաները շատ կարճ տոքեր ունին, չեն կրնար մարդոց պէս արագ քալել. ասիկէ զատ ճամբաները շատ դէժ են, անոնք կրնան կորուսիլ: Արդէն եթէ նոյնիսկ այդպէս ըլլար անոնք պիտի չկարենային ապահով ճամբայ ելլել, երբ գիւղացիները բազմաթիւ կատուներ բերել տուած են, որոնք ճամբաներու վրայ դարան լարած ամէն վայրկեան կը սպասեն յաճախորդներու լսիլու համար: Զարմանալի չէ որ անոնք այս պայմաններու տակ չպատասխանեն ձեր կոչին»:

Եղիպտոսը առարկութիւնը ընդունե-

րացումի հարցերը, որպէսզի անոնք տիրապետեն գործին, գիտնան 2 - 3 օտար լեզուներ եւ այլն:

- Քննարկուած են նաեւ առանձին պետութիւններու արխիւային հաստատութիւններու փոխադարձ կապերու գորացման եւ այլն հարցերը:

Պէտք է հուշ տանիլ, որպէսզի արխիւային ֆոնտերը աւելի լայն տարածութեան մէջ թեմաւոր գիտական շրջանառութեան մէջ գործին ու օգտագործուին, ի նպաստ գիւմութեան, մշակոյթի ու ամէնէն առաջ պատմական գիտութեան զարգացումին: Արխիւներու պահպանումը սահմանափակ է օրէնսդրական կանոնադրով, ի նպաստ պայմանաւորուած է նաեւ իր ժողովուրդի անցեալին ու ներկային նկատմամբ ամէն մէկ անհատի գիտակցութեամբ ու ներքին մղումով:

(Ամփոփում)

Ծանոթ նկարիչ Վահէ Հէքիմեան իր վերջին գործերը կը ներկայացնէ (Հոկտեմբեր 4-էն 31), Լիոնի Փանթօկրաֆ ցուցարահը :

Ծնած Օրառու 1914-ին, Հէքիմեան ապ-
րիկեան սերունդ, Զբոնասա կը Հաստատ-
ւի 1923-ին :

Ներկայիս կ'ապրի Անժուի շքանահարկում։ Սկզբան աթ Քոնէնքը զնահատանքով կը խօսի իր մասին, այս ցուցանողէսին առթիւ լոյս տեսած հրատէր - ցուցակին մէջ, եւ կ'ըսէ ի մէջ այլոց. - «Հէքիմեանի ամբողջ գործը թարգմանն է իր կեանքին յուսահատութեան, ըմբոստութեան, յոյսի միշտ նշմարելի լուսաւորումնէրով»։

սլատիժի. 1405-ին Սէն - Միչէլ խոդ մէկ
կախաղան հանուած է . . . :

Բուրբ այս գործադրութիւնները վրաստարուէին զաճիւի մը կողմէ և ոչ թէ ապանդագործի մը: Կենդանիին տէրը ներկայ կ'ըլլայ վճիռին գործադրութեան և կը վճարէր դատաւարութեան ծախքը:

Աւելի փոքր շրջաններու եւս չարունակուած է կենդանիներու դատապարտումը 1741-ին խող մը խեղդամահ եղած է 1741-ին կով մը որ խածած էր իր փոխարէն, հրացանագրակ բրած են իսկ թուծակ մը տեղ զբաւած է ամբաստանեալի արժողոյի վրայ, որուն տէրը տարնասնունած էր իր թոշունը Հանրապետութեան գէմ մարգած ըլլալով: Վրահաներ լսած էին կենդանիին «կեցցէ՛ թագաւորը», «կեցցէ՛ն կրօնաւորները» «կեցցէ՛ն ազնուականները» կանչերը թոշունը զանոնք կրկնած էր ամբողջ դատաւարութեան ընթացքին եւ անշուշտ չէր ուշացած վճիռը, տէրը զլիառտուէր, իսկ կենդանին յանձնուած էր քաղաքացի մի ոմն Լըպոնի, որպէսզի՝ կրկին դատաւարակէ գալին:

19-րդ դարու այս կարգի դատավարութեան մը հերոսն է բարակ մը. ժան տարմանքու կողմէ կը ձերբակալուի որ տորը մը որ կ'որտար իր շունին հետ ու արդիւեակ գէնքերով: 50 Քրանք տուական վճարելու կը դատապարտուի: Իր կողմածները գրաւուած են ու պիտի փնայ ունին: Հարց կը ծագի թէ գրաւեալ առարկաներուն մաս կը կադմէ՞ նաեւ բարակը, թէ ոչ: Այո՛, կ'ըսէ նախագահը Ո՛չ, կը սրտատխանէ արքայական դատախազը: Եուն մը որսի կազմած մը չէ՞ զայն գրաւել գոգոթիւն կը նշանակէ իսկ սպաննել՝ վայրագութիւն: 1843 Յունուար 22, արքունի ոստիկան արքայացի կը պահէ պատճառարանութիւնը բարակը փրկուած է:

p. 0. U.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆԵՐ

ԳՆԱԼԸԻ ՄԷՋ
ՊԱՏՇԳԱՄ ՄԸ

Տասներհինգ, թեքեւս քան տարրի առաջ
 փլուցցին այդ փայտաշէն բարձրադիր
 երեքյարկանի շէնքը, բայց եւ տակաւին
 կը տեսնեմ զայն ամէն անգամ որ Գնալը
 կողքի երթալով պտոյտ աւ կ'ընենմ զէպի
 կարտէշի կողմը: Հոն ուր տունները վեր-
 ջանալու պէս կ'ըլլան եւ րաջօթեայ զբո-
 տարանը կը սկսի, կանդ կ'անենմ ու վի-
 կը նայիմ, զէպի բլուր: Այդտեղ արդիւն-
 կան շէնքեր կառուցուած են, բայց ա-
 նոնցմէ մէկը կը սրբուի եւ անոր տեղ
 աշքերուս առջեւ կը բարձրանայ փայ-
 տաշէն, սրճառոյս փայտի զոյնով, երեք
 յարկանի հնօրեայ տուն է մը, որուն եր-
 րորդ յարկը փոքրիկ սենեակ մըն էր,
 առջեւը պատշգամբով մը: Այդ պատշգա-
 մէն է որ, մօտաւորապէս քառասուն տա-
 րի առաջ, ես, Պերճ Ֆայլեան եւ մէկ-
 երկու ուրիշ բնիկները Գնալի խնիթ
 հովիւրուն կը յամենէինք մեր երկուս-
 տարորական երազներն ու անվերջանալի
 ծրագիրները:

Պերճ Գաղղեանին տունն էր ատիկա եւ անշուշտ այդ թիւսականներուն ոչ ոք զիտէր, կամ կընար կռահել թէ՛ զանգուր մ'աղերով, բայց ճակատով, ճաթիկուած խոշոր շրթներով այդ երիտասարդը դեռատահականն էր տաղանդը օր մը պիտի պտորտարէր մինչեւ ամէնէն հեռաւոր սահմանները: Իսկական պոէզի մըն էր տակաւին այդ օրերէն, միշտ մեծ խօսիկ բայց տեսիլք ունեցող իրաւ արուեստագէտի շնորհներով ու թերութիւններով խմորուած: Անոր հետ է որ, եւ յաճախ այդ պատշգամբ նստելով է, որ մենք՝ երկու ընկերներ, կը նետէինք թատրոնի պաշտամունքի առաջին կայծերը մէկը-մէկու հօդէն ներս:

Քանի որ տարեկան էինք տակաւին եւ արդէն մեծ երազներ ունէինք: Ան իր ծխիկի վրէպումէն, ես ալ կը բռնէիցնէի ծխամորմ, զոր ալդ կանուխ շրջանին արդէն դործածել սկսած էի մեծ հաճոյքով: Գնալիքի ալդ բարձունքէն կը զիտնէիք զիմացի ապրելու իրարու հարց կուտայինք թէ ի՞նչէր կընայինք ընկն Մխիթարեան Սանուց Միութեան բեմին վրայ: Մեր պնդումներով էր որ Մխիթարեան Սանուց Միութեան նորակառոյց չէինք մէկ ծայրը վերջին վայրկեանին աւելցրած էր բեմ մը: Այդ բեմին պատասխանատուութիւնը ճաննում էր մեր երկուքին: Ի՞նչպէս անուշամէկ էր Պերճմաղկեանը, ի՞նչպէս ալգթաւ մտերմացած էինք ալդ աստիճան, չեմ յիշեր

Դառարոնի խենթ էր: Դասական ոճի սի-
րահար էր եւ Ձեխով, Միսսէ, Շէյքըս-
փիր, Կոլտոնի, Մորլէս, Պէն ձոնսոն կը
հորովէր մինչեւ վերջ եւ կ'ուզէր որ
Թարգմանութիւններ ընէի դասական գոր-
ծերէ: Արդէն ներկայացուցած էինք
Միսսէի «Մարիանի քմայքները», Ձեխո-
վի «Վանիա մօրաք»ը: Եւ Շէյքսփիրի
«Սլաւնեբու կառաւիկերգութիւնը»: Ամա-
ռը, Գնալըի պատշգամբ նստած, կը ծը-
րադրէինք մեր նոր խաղերը: Գրողէն
պատկերներ կը հանէր, ցոյց կուտար:
Նոր խաղի մը համար իր կողմէ պատ-
րաստուած տէքստներ եւ տարադնէր էին
ստոնք: Գծապատկեր մեծ յարմարու-
թիւն ունէր, լաւ վրձին կը գործածէր:
Բայց այնքան հարուստ երեսակալու-
թիւն մը ունէր, որ կարելի էէր նոյն-
նութեամբ իրագործել իր զմաղբոսին -
էր: Արդէն Միտլթան շահեցուցած էինք
տարադներու ճոխ հաւաքածոյ մը: Ինք
թէ՛ կը խաղար, թէ՛ կը բեմադրէր: Աւելի
լաւ բեմադրիչ էր, քան թէ գերասան:
Կազմակերպչական բացառիկ կարողու-
թիւն ունէր: Միայն թէ, այնքան կար-
ողապահութիւն պահանջելով հանդերձ
իր ընկերներէն, ինք բնաւ կարգապահ
էր: Փորձերուն կ'ուշանար, երբեմն
խոստումները չէր յարգեր, ընդվզում
կը ստեղծէր: Իր բացակայութեան, բո-
լորն ալ կը դանդառէին իրմէ: Բայց երբ
կուգար ու կայծակի արագութեամբ գոր-
ծի կը լծուէր, ամէն ինչ կը մոռցը -
էր:

Յաւակնութիւններ ունէինք: Չափա-
զանց խեղճ ու ժամանակավրէպ կը գրու-
նէինք թատերական այն ներկայացում-
ները, որոնք այդ չըջանին կը սարքուէին
Առտ Մատաթեանի խումբին կամ Երեւ-
ոտաւարդաց թատերախումբի կողմէն-
կազմակերպութեան կողմէ: Կը պնդէինք,
թէ թատրոնը պէտք էր ծառայէր միա-
ժամանակ թէ՛ արուեստի եւ թէ՛ գրական-
նութեան: Գրական նոր գործեր թարգ-
մանել ու ներկայացնել պէտք էր: Այդ-
է որ կ'ընէինք: Եւ կը յաջողէինք Միւռ-
թեան մէջ ստեղծել շարժում մը, որ
յետագային ուսանողներ թիւն պիտի դառ-
նար Մխիթարեաններու մօտ:

×

Գնալընի տունը ինձի համար գոյուեցաւ 1950-ին, երբ ես Աղբիւի մէջ զինուորութեան ծառայութեանս ընթացքին լսեցէ որ Պերճ Ֆաղլեանը Թուրքիայէ բաժնուած էր եւ գտածով Վէյրուլէ: Այսօր Գանատայի մէջ հռչակաւոր բեմագործ է ան: Մեր միասնութիւնը կը շարունակուի, հակառակ այդ հեռաւորութեան: Ամէն ամառ գարձեալ կը բազմինք Գընալընի վլլցում տան երեւակայական պատշգամբին վրայ եւ զգմ առ զգմ կը խօսինք ծիւնով: Հիմա ծրագրիներ չունինք այլեւս: Անցեալի մէջ մեր բրաձերը կը լիչէնք:

Р. З.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ,

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ...

ԱՐՈՒԵՍ.

L E G N O .

УЧУ. 4 ПЗ

Որվ իրնայ հաշուել Հոռմի պապերուն
Թելը: Կը պարզուի սակայն որ անոնցմէ
բէկն էն եղած արուեստաւէր ու աւելի
ես արուեստի հովանաւոր: Միքէլանճի-
ովի տպրած տարիներուն 14 պապ փոխ-
ւած է: Բայց այն ամէնը որ ան ստեղ-
ծած ու դարձուցած է ամբողջ մարդկու-
թեան հարստութիւնը, կապուած է պա-
պերէն միայն մէկ երկուքի անունին հետ,
որոնք փառք աստուծոյ, ունեցեր են
տաանձին մ'ըւմ ղէպի արուեստները,
գլեկեկիւր են ընդհանրապէս հանդէպ մը-
շակոյթի:

կախված են եղիլստական արչաւանքի
մասնակ զօրքերու կազմին մէջ հետը ա-
ռած է դիմականներէ, հնէարաններէ,
կալքիւններէ, ճարտարապետներէ կաղ-
մած ամբողջ վաշտ մը Եղիլստոս հա-
ղական պեղումներէ, չափազորմանը
և ուսումնասիրութիւններ կատարելու
նպատակով: Այդ նախաձեռնութիւնն ու-

նկեցաւ շատ հեռուները զպոյղ հասեանքները. անով փաստօրէն զբուռեցաւ փառաւորներու շըջանի Եղիպտոսի պատմութեան սկիզբը, մշակոյթի ու յատկապէս լեզուի զիտականօրէն խոր ու լրջամիութեամբնսիրութիւններու սկիզբը, զբուռեցաւ հիմը գերտութեան բոլորովին նոր ու խիստ ընդարձակ բնագոյնացի մը, որ յետագային կոչուեցաւ եղիպտագիտութիւն: Այդ նոյն Նափոլիոնը կը մեկնէ Կրընոպլ, կը հանդիպէ Երիտասարդ, տակաւին ոչ յայտնի Շամփոլիոնի հետ, ու երկու օր շարունակ կը փորձէ պարզել թէ ինչո՞վ կրնայ օգնել իրեն: Որովհետեւ կը տեսնէր, թէ իր առջեւ հանձնար մը կանգնած է, կը կանխառեանէր, որ չուրը չհազար թջնոց զպտերէն լեզուի, այլ կորած — չքացած լեզուի բառարանստեղծողը ի վերջոյ կը վերծանէ նախկիպտական հիերոլիիֆները: Այդպէս ալ եղաւ, Նափոլիոն չսխալեցաւ իր աւելինկալութեան մէջ, Շամփոլիոն վերծանեց անվերծանելի նկատուած հիերոլիիֆները, փառաւոր էջ մը աւելցնելով իր ժողովուրդի ու ամբողջ մարդկութեան տրուած թեան ու մշակոյթի տարեկութեան մէջ:

Ի դէպ, Պերիկլէս եղած է Սովորաբար
ժամանակակիցը, Ալէքսանդր Մակեդոն-
ապին՝ Արիստոտէլի, իսկ Նաիդիոնի
Հանդէս գալը զուգադիպեցաւ Քրիստոս-
կան զիտովթեան ամենածաղկուն շրջա-
նին:

Վկայաբերություններու այս շարքը՝ դատաւական անցեալէն՝ կարելի է շարունակել: Բայց բերուածն ալ բաւական է, որպէսզի զարմանալի չթուի այն ամէնը, ինչ որ կը վերաբերի Փայլզովի երեւան զաւոն ու զործած շարքերուն: Բռնակալութեան, տեռորի, ահաբեկումի պայմաններուն մէջ կարելի է արուեստի ըստեղծումը – կարելի է միայն ոչնչացումը: Արուեստը չի կրնար կասեցնել բարբառոսութիւնը, որովհետեւ վերջինս ուժ է, իշխանութիւն, մարտիկ: Խօնչ արժէք ունեցաւ այն ամէնը, որ մեր ժողովուրդը, չայ ժողովուրդը ստեղծեց իր գաւերերու ընթացքին, երբ անոր դէմ կանգնեցաւ թրքական բարբառոսութիւնը:

Պէտք է մտածել ոչ թէ բնակավայրերի-
նը ջնջելու, այլ այն մասին, որ ան չըս-
տեղծուի ընդհանրապէս: Երբ երկիրը
կ'անցնի բախառնեղիւրներու ձեռքը
նոյնիսկ փայլուն անցեալ ունեցող ժո-
ղովուրդը ու անոր մշակութիւնը անկարող
իլ դառնան որեւէ բան ընելու: Այդ, ու-
շինչի ծառայեցին արուեստի ու մշակոյ-
թի այն վիթխարի արժէքները, որ ստեղ-
ծեր էին հին Հռոմը ու խալկական վերա-
ծընունդը. ոչինչ արեցին զերման ժո-
ղովուրդի հզօր փլիւսովալական մտա-
ծողութիւնը, ամբողջ մարդկութեան
փառքը կազմող անոր բանաստեղծու-
թիւնն ու գրականութիւնը, տիեզերական
բնկալումներն հասնող անոր երաժշտա-
կան զգացողութիւնը, դարապելունքը

բայցած յայնանգործութիւնները գիտութեան զերթէ բոլոր ընդգտառներուն մէջ, երբ այդ ժողովուրդին բախումը նորոնքն, կարեւոր չէ, թէ ինչ ճամբով, նացիզմը: Եւ այդպիսի ժողովուրդը ինկաւ, ո՛ւմ աստուած, ինկաւ, մինչեւ Մայդանիկ ու Օսկենցիմ ստեղծելու աստիճան:

Ձիօսելով արդէն արուեստի մասին, ղեկմանական գիտութիւնը յատկապէս երբեք այնքան ետ չէր եղած, ինչպէս նախորդ տարիներին: Երբեք տիրապետութեան տարիներուն նացիզմը չէր թաքցնել իր արհամարհանական վերաբերմունքը հանդէպ գիտութեան ու գիտնականներու: Գիտութիւնը անցաւ անոնց վարչաձեւի տակ ու սկսան հետապնդումներն ու հալածանքը: Ծայր առաւ ազգային անապարձութիւնն ու ամբարտաւան մեծամտութիւնը, համոզումը, որ գիտութեան մէջ այն, ինչ որ էլ յաջողի՝ ղեկմանացիին, չի կրնար յաջողի ոչ մի ուրիշ ազգի:

Իրայց թէ ազատ գլխական դործունէութեան ոգին, այն ալ 20-րդ դարուն, անհամատեղելի է տոկոմաթիւմի ու բռնակալութեան հետ, եւ բռնակալական քաղաքականութիւնը դարձնելով առաջնաին, իսկ գլխաւորութիւնը՝ երկրորդային, յիշեցնոյ անկումը պէտք է դառնար անխտոմաթիւի:

(Շաբ. Ա. էջէն)

կին յայտնումով է, որ պիտի հասնէր ծնունդին: Հոն ալ համբերութեամբ եւ ուշադրութեամբ կը լսէր զանազան ելոյթներ, նախքան իր ալ խօսք առնելը:

Հոսկի, ծայր եւ լոյս յայտագրով մը կ'որհնէր Լիոն քաղաքը եւ ամէն ինչ վերջ կը գտնէր, Կիրակի օրուան համար, հրապարակութեամբ: 15 ժամուան ծրագիր մըն է, զոր գործադրած էր Պապը, պաշտօնական ելոյթներէն զատ հանգիստ ունենալով նաեւ հիւանդներու եւ անկարներու հետ:

Նոյնքան ծանրաբեռնուած է երկուշաբթի օրուան ժամանակացոյցը:

Այս հանգիստութեանց մասնակցելու համար, Թուրքիոյ եպիսկոպոսաց ժողովը ներկայացուցիչ նշանակած է Յովհ. Արք. Զորաբեան:

Այս այցելութեան ընդհ. պիտի չէ տասը միլիոն ֆրանք, զոր կ'ապահովեն Արքեպիսկոպոսարանը, Լիոնի քաղաքապետարանը, նաեւ էնի եւ Հօթ - Սալուայի նահանգները, քանի մը ընկերութիւններ եւ մնացեալն ալ կ'ակնկալուի ժողովուրդին լուսավէպէն...:

×

Ժամանած օրը, Պապը իրեն նուիրուած ծագկեփունջերէն մէկը տուաւ Հանրապետութեան Նախագահին, ըսելով. «Առէք, Ս. Ֆրանսուայի տօնն է, այսօր»:

×

Առեւտուրը չի մոռցուիր, անշուշտ: Տեսակ - տեսակ կ'առնէքներ, 35 հազար արծաթիկ (Պապը ներկայացնող), ապակեայ անձաշակ պուեր որ ձին կը տեղացնէ Պապին զխոն, հազարաւոր հովանոցներ, վատիկանեան - ճերմակ եւ դեղին - գոյներով, Պօփոյէ - Վիլսփի յատուկ հնձան մը եւ զերազոյն ապուր շաթիւնը, որու գաղափարը ունեցեր է Միլհոլցի մը. «Ալգասի փոքրիկ հաստատութիւն մը Լիոն եւ Փարէ - լը - Մոնիալ 120 շարժական արտաքնոց պիտի գետեղէ Պապին այցելութեան առթիւ»: Լուրը կը հաղորդէ ԱՖՓ-ն:

ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ՖՐԱՆՍՍԻ ԱՍԱԼԱ-Ի ԱՆՈՒՆՈՎ

Կիրակի օր, Պէյրուի մէջ, յանուն ԱՍԱԼԱ-ի նոր սպանալիքներ եղած են Ֆրանսայի: Հեռաձայնելով արեւմտեան մամուլի գործակալութեան մը, ԱՍԱԼԱ-ի անունով խօսող բանբերը ըսած է որ եթէ Ապուլլա, Անիա Նազար եւ Վարուժան Կարպիճեան ազատ չարձակուին, ԱՍԱԼԱ ահաբեկչական արարքներու պիտի ձեռնարկէ Ֆրանսական փոխադրական (օդանավ, երկաթուղի, չողենաւ) միջոցներով:

Նոյն առաւօտը, Կիրակի, Ֆրանսական ոստիկանութիւնը Փարիզ եւ փարիզեան արուարձանները, մօտ 15 Լիւրանհայ եւ Ֆրանսահայ ձերբակալած էր դատաւոր Պուլուքի դիմումին վրայ եւ բնակարան - ներն ալ խուզարկած: Բոլորն ալ սակայն, հարցապնդումէն ետք, ազատ ձգուած էին, հակառակ ասոր, ԱՍԱԼԱ երկրորդ զեկոյց մըն ալ կուտար Կիրակի իրիկուն, նոյն սպանալիքներով:

Այս առնչութեամբ Փարիզի հայ եկեղեցւոյ հաղորդագրութիւնը վաղուան մեր թիւով:

×

Ապուլլա եւ Կարպիճեան որոնք Նազարի հետ, Սանթէի բանտը փոխադրուած էին, կրկին տեղափոխուած են: Վարուժան Կարպիճեան Քլէրմո (Օպ) տարուած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՉՁԱԼ հարցադրոյցի մը ընթացքին, «Ուալինկիթն Փոսթ»-ի իր դժգոհութիւնը յայտնած է Միացեալ - Նահանգներու գէմ, որոնք խոստումներով կը գոհանան եւ տէրը չեն իրենց յանձնառութեանց:

ՍՊԱՆԻՅԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍՍԻԱՆ միջեւ ձգկ-նորսութեան կռիւն փակուեցաւ: Արդարեւ, համաձայնագիր մը ստորագրուած է որ ձկնորսութեան որոշ տարածութիւն - ներ կը շնորհէ սպանացի ձկնորսներուն:

ԽՈՐՀԴՅԱՆ ՀԻՒԼԻՍԿԱՆ սուգանաւ մը կրակ առած է Պեմուտա եւ արդէն իսկ 3 մեռեալ կար: Մոսկուա ապահո - վութիւն կուտայ որ վատնող չկայ եւ կացութեան տէրն են: Ուալինկիթն ալ համաձայն է:

GALERIE MATIGNON
— 18, Avenue Matignon — 75008 PARIS —
Tél. : 42 66 60 32

**EXPOSITION
JANSEM**
ԺԱՆՍԵՄ

«PROCESSIONS»
«ԹԱՓՕՐ»

OCTOBRE — NOVEMBRE
Հոկտեմբեր — Նոյեմբեր

Vernissage le 7 Octobre
à partir de 17 heures

Ի ՆՊԱՍ

ՄԱՐՍԷՅԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ժորժ Փափագեանի յիշատակին. — Պետրոս Մարգարեան 100 Ժ.:

Անթառամ Գաբրիելեանի յիշատակին. — Գրիգոր Պոյաճեան 100 Ժ.:

Կարապետ Փոլատեանի յիշատակին. — Արսէն Տէր - Զաքարեան 200, Նուպար եւ Յիւլի Գաբրիելեան 250, Տէր եւ Տիկին Հրաչեան 200, Գուրգէն Փիրանեան 150, Մարի Տօրումեան, Վահրամ Ժառայեան, Շաւարշ Փիրանեան, Արայէ Պողոսեան, Կարօ Յովսէփեան, Շալեան ընտանիք 100-ական Ժ., Յակոբ Իսկիճեան 50 Ժ.:

Միկաէլ Սիւրմեանի յիշատակին. — Կիր - ճեան ընտանիք 250 Ժ.:

SOIREE DE PRESENTATION DU LIVRE

«OPERATION NEMESIS» de Jacques DEROGY

organisée par la

F R A N O R S E R O U N D

invité : Jacques DEROGY

présentée par

Anahid TER-MINASSIAN

VENDREDI 10 OCTOBRE à 20 H

17, rue Bleue, 75009 Paris

métro Cadet

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՄԱՐՍԷՅԻ

ՃԱՇ

Հ. Բ. Ը. Միւթեան Մարտիկի Տիկնանց Բաժինի Վարչութիւնը ճաշ մը կ'ազմակերպած է, Հոկտեմբեր 19, Կիրակի, ժամը 12-30ին, ի նպատակը պարոյցի:

Dans les Salles de l'U.G.A.B.

33, Cours Pierre Puget

Սեդանները ապահովել, հեռաձայնելով, երկուշաբթի, երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը, կէսօրէ վերջ ժամը 14 - 17, Հ. Բ. Ը. Միւթեան քարտուղարութեան, մինչեւ Հոկտեմբեր 16 ներառեալ:

Հեռ. - 91 - 37 - 75 - 97

Réservation :

U. G. A. B. Tél. 91 37 75 97

Chelelejian Jacques 91 37 58 58

Stepanian Kourken 91 77 84 70

ՑԱՒԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԻ. - Տէր եւ Տիկին Աստիկ Աշեան ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պէտիկեան ընտանիքին՝ մասնաւորապէս սիրելի Մլէխին եւ զաւակներուն Արամ Պետիկեանի մահուան առթիւ, ու փոխան ծաղիկապակի 200 Ժ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՎԱԼԱՆՍ

Հ. Բ. Ը. Միւթեան 80-ամեակի տօնակատարութիւն, Շաբաթ, Հոկտ. 11, ժամը 20-30-ին:

- ՃԱՇ -

ԵՐՈՒԱՆԴԻ ՀԻՄՆՈՒՄԵԱՆ սրահին մէջ

Կիրակի Հոկտ. 12, ժամը 15-30-ին

- ՀԱՄԵՐԳ -

Մարտիկէն «Գարուն» Մանկանց երգչախումբ (անօրէնուհի՝ Ժիւլիէթ Եւլմազեան) ղեկավարութեամբ՝ խաչիկ Երմազեանի:

Յայտագրող կը ըստիւրայ Մարմանեանի, Կանաչեանի, Իվէզեանի, Էտկար Յովհաննէսեանի, Ալ. Յարութիւնեանի եւ այլ յորինողներու գործերէն, Վալանի թաղապետական սրահին մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒԻ

Պէյրուի թանկ - առժամապէս Փարիզ գտնուող - Ժիւլիէթ Եւլմազեան կը փնտռէ իր ազգականներէն՝ Լեւոն Սվաճեանի ընտանիքի անդամները: Բնիկ Խորինէյի, Լեւոն Սվաճեան Ֆրանսա եկած է Պուլկարիայէն եւ հեղինակն էր՝ Ուլիւ - տէ Պալմանի հեռաձայն. - 45 - 57 - 90 - 16

M. Achdjian

22, rue Balard, Apt. 1406, 75015 Paris

ՄԱՐՍԷՅԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՏՕՆ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՅՆ ՄԵՐՈՑ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 12, ՄԱՍՏԱՂՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍԻՐՈՑ ՍԵՂԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՕԾՄԱՆ 55ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

Եկեղեցւոյ վարչութիւնը մերազն բարեպաշտ ժողովրդեան կը ծանուցանէ, թէ Կիրակի, Հոկտեմբեր 12-ին Սրբոյ Թարգմանչաց տօնին առթիւ կրօնական հանգիստութիւններ տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ մէջ եւ կը կատարուի Մատաղ-օրինութիւն եկեղեցւոյ օծման 55-րդ տարեգարձին առթիւ:

Հանգիստութեան կը նախագահէ, պատարազ կը մատուցանէ եւ օրուան պատգամը կ'ուտայ՝

ՅԱՅՈՒԹ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարազի երգեցողութիւնները կը կատարուին Սահակ - Մեսրոպ Երզնա - խումբին կողմէ ղեկավարութեամբ՝

ԽԱՉԻԿ ԵՐՄԱՅԵԱՆԻ

Պատարազէն ետք կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն հանգուցեալ՝ ԳԸՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊԻՍԿ. ՊԱՒԼՔԵԱՆԻ, ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍՏԱՆՃԵԱՆԻ, ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ, ՕՆԵԻԿ ՀԱՅԿԱՅԵԱՆԻ եւ եկեղեցւոյ այլ բարերարներու եւ ծառայողներու հոգուին:

Ապա ժողովուրդը եկեղեցւոյ սրահին մէջ կը խմբուի սիրոյ սեղանի մը շուրջ ներկայ ըլլալու մատաղի սեղանին:

Սկիզբ ժամերգութեան 8
Պատարազ՝ 9-45
Քարոզ՝ 11-15

ՎԵՐԱՍՈՒՑ

Կապ. Խաչի Խաչի մասնաճիւղը, կը ծանուցանէ թէ իրիկուան դասընթացները կը սկսին Երեքշաբթի, Հոկտեմբեր 14, ժամը 20-30-ին:

- Զափահաններու եւ պատանիներու:

- Պարագլուխի քննութիւն:

Ուսուցիչ՝ ԿԱՐՍՊԵՏ ՏԱՔԻՍԵԱՆ

Իսկ միւրեայ դպրոցը, Զորեքաբթի օրերը առտուան ժամը 9-30-էն 12: 6 տարեկանէն սկսեալ մանուկներու:

Ուսուցիչ՝ ԿԱՐՍՊԵՏ ՏԱՔԻՍԵԱՆ

Խաչի Կապոյտ Խաչի պարի դասերը վերսկսած են Հոկտ. 3-ին, ժամը 18-ին 6 տարեկանէն սկսեալ երկուս աշակերտութեան համար:

Ուսուցչուհի ԱՆՆԱ ՊՈՒՏԱՆԵԱՆ

Վիպուած Երեւանի պարարուեստի դըրոցէն:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կապոյտ Խաչի Կրնոպլի մասնաճիւղին դասընթացները կը վերսկսին. - ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 9-էն 12: ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԶԱՓԱՅԱՍՆԵՐՈՒ Երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 6, ժամը 20-ին:

Locaux de St. Martin d'Hères

OFFRE D'EMPLOI

SOCIETE FABRICATION VETEMENTS RECHERCHE D'URGENCE UN COMPTABLE

(Niveau déclarations TVA - Charges Sociales - Connaissances informatiques demandées).

Lieu de travail : MONTMORENCY

Tél. : 34 - 12 - 63 - 25

LA M. A. J. C. de MARSEILLE
12-14, rue St - Bazile - 13001 Marseille

JACQUES DEROGY

Journaliste - Grand Reporter - Ecrivain

sera à la M. A. J. C.

le Mercredi 8 Octobre à 21 h

pour présenter et dédicacer son livre

« OPERATION NEMESIS »

LES VENGEURS ARMENIENS

Editions FAYARD - Paris 1986

Préface : Gérard CHALIAND

— Entrée libre —

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

ՍԵԿՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահապ	350	(415,10)
Հոգեհանգիստ	250	(296,50)
Շնորհակալիք	250	(296,50)
Հարսնիք, նշանաւոյ	300	(355,80)
Մեղանդ	300	(355,80)

Բոլոր ազգերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% թէ. Վ.Բ. (տե՛ս փակագրի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գինը կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազգերու, մինչեւ մէկ քառորդ սինակ (25 տոդ) մահազներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տոդ) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, գինը թերթին վարչութեան:

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
8
MERCREDI
8 OCTOBRE
1986
LE NUMERO : 4,00 F

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

83, RUE d'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: (1) 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիա : Տար. 600 ֆ. — Վեցամսեայ : 310 ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 ֆ. — Հատը : 4,00 ֆ.

ՕՐԱԹԵՐԻ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԵՄԻԱՐՇ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16330

Ա.ՀԱՐԱՅԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՇՏ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԵՋ
ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱՆ Է ՍՈՒՐԻՍ

Կարգը կրկին «Արար եւ Մերձուոր» — լոնտոնյան լոնտոնյան համակարգի կողմից համակարգված է, որ ԱՄՆ-ին յաջողվելով սպառնալիքներ կը ներկայացնեն Ֆրանսայի հասցեյին: Պահանջը — փոխարին, յստակ է, երեք բանտարկելու արգելադրանքներ կը հիշատակեն: Այս կետն ալ «Լիպերասիոն» կը մեկնաբանէ, փաստը տեսնելով երկու խմբակցութեանց միջոցառումները: ԱՄՆ-ին նոր խնդիր կը չեղարկէ թէ «Արեւմտեան առաքելութեան» միակ պատասխանը յառաջիկայով յեղափոխական բրտուական զինեւն է, միջադրական չափանիշի լայն եւ բոլոր ուժերուն հետ համագործակցութիւն:

Միւս կողմէն, դատախազը յայտարարեց թէ համոզուել փաստերն ունին, որ ինքն կը հաստատեն թէ դատուող ահա — ինքն ինքն չեղարկեալ չեղարկեալ զործած է սպառնալիքներու մեղադրանքով: Հիմնադրի ալ ահաբեկիչն էր որ իրմէ յղի բարեկամութիւն յանձնած էր արեւելիկ ճամբարով մը, որ պիտի պայթէր իւր — ԱՄՆ-ի օդանավին մէջ, 358 հոգիի ալ մահուան պատճառ դառնալով: Երկուսն ալ, կը պատմէ որ ռուսներ ալ եւ 12 հազար տղար ալ, Սուրբիայի տուած են իրեն:

Միւս կողմէն, Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ «Սուրբիայ կը պատասխանէ ահաբեկչութիւնը իր բոլոր ջանքերով»:

Միւս կողմէն (Եւրոպա 1 կայանէն) կըրկէ թէ Ֆրանսայի զինուոր չէ փոխուած ահաբեկչութեան նկատմամբ՝ ոչ մէկ բաժնակցութիւն: Գերաւ. Բախուելին ալ ըսած է որ Ֆրանսա տեղի պիտի չտայ: Ֆրանսա զինուոր է Սուրբիայ որ տեղեկութիւններ տայ եւ զորավոր կենսայ զայեւր համար ահաբեկչական խմբակները:

Միւս կողմէն Ֆրանսայի 7 պատանդներն 3-ը նոր յայտարարութիւններ ըրած են տեղեկութիւններով: Գերաւ. զորս արձաձայնեց թէ եւ կը ցրուէ իսլամական ձիւթաւորները: Մարտի 30-ին, Մարտի 30-ին Ֆրանսայի եւ Ժ. Բ. Փոփման կը խօսին իրենց կիւրծուն եւ կը թուի թէ սպառնալիքն է, յոստատու եւ մահն ալ անմիջական կը նկատուի: Վստահ են որ երեսի վրայ ձգուած են:

ձիւթաւոր Բուէյթ բանտարկուած 17 ահաբեկիչներու ազատ արձակումը կը պահանջէ պատանդներուն փոխարէն:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱՄՆԱՆԻ
ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

ՄԻՇՏԱՆԻ ԵՒ ՔՕՅՄԱՆԻ ԴԵՄ

Երեքշաբթի առտու, ԱՄՆԱՆԻ անուանով, Վաշինգտոնի զեկոյց մը հեռաձայնած էր իրմէ թէ մահուան դատապարտուած է Նախագահ Միշտին, որ պատճառեց թէ Արար Պատմաճեանի մահուան: Այս, իսլամական ձիւթաւորն կը զիմէ որ — Վաշինգտոն (Իսլամական օրէնք) զործադրէ, մահապատիժի ենթարկելով Վաշինգտոն լրտես՝ Ժ. Բ. Փոփմանը: Հաւանական է, որ նուէրը պէտք է ընել Ֆրանսայի սիոնիստներուն, Շիմոն Բեթ-ժիւի Փարիզ այցելութեան առթիւ:

ՔԱՆԻ ՄԵ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՂՈՎ. ՊՈՂՈՍ Բ. Արարի մէջ կոչ ըրաւ որ կոլումբները նոր զարկ մը ստանան Ֆրանսայի մէջ: Քահանաները պէտք չէ պատմապաշտներ ըլլան, չեղարկէ Քահանայակերպը, հոն ուր Ժան — Մարի Վիլանէ զարկ կը մտայ որպէս խորհրդանշական

— COMMUNIQUÉ —
des Autorités Religieuses Arméniennes

Profondément indignés et affligés par les attentats criminels qui ont endeuillé la France, et par les menaces d'une nouvelle vague d'actions meurtrières que font peser sur elle des organisations dont certaines osent prétendre agir au nom des Arméniens,

Nous, Chefs spirituels de la Communauté Arménienne de France, entendons solennellement affirmer que celle-ci, composante, à part entière de la Communauté Nationale, condamne sans réserve et avec la plus extrême vigueur, ces agissements aussi odieux qu'irresponsables, et qui, dans tous les cas, ne peuvent que ternir la cause, quelle quelle soit, dont ils se réclament.

Evêque KUDE NACACHIAN
Prélat des Arméniens de Paris

Evêque GREGOIRE GABROYAN
Exarque des Arméniens Catholiques de France

Pasteur RENE LEONIAN
de l'Eglise Evangélique Arménienne de France

le 4 Octobre 1986

×

Վերոյիշեալ հաղորդագրութիւնը Շաբաթ օր իսկ յանձնուած էր մամուլի ֆրանսական գործակալութեան (Ա.Ֆ.Փ.) եւ հեռատեսիլի կայաններուն: Երեքշաբթի օր, «Քոքիսիւն» տը Փարիս՝ կ'արձազանգէր «Ֆրանսայի Հայերը կը դատապարտեն ԱՄՆԱՆԻ» խորագրին տակ, ահաբեկչութիւնը նաեւ հայ դատի յանձնախումբին գեկոյցին, որ իր կարգին կը դատապարտէ ԱՄՆԱՆԻ: Աւելի լայն արձագանք մը կուտար «Մաքէն» բաւական երկար մէջերուն մը կատարելով: Հեռատեսիլն ալ անդրադարձաւ երկուշաբթի իրիկուն:

տիպար քահանայական ծառայութեան: Երեքշաբթի օր, Պապը կ'անցնէր Աննուի, Փրանկիսկոս Սալեզացիի քաղաքը: Նոյն իրիկունը Յովհ. Պօղոս Բ. Հոռմ կը վերադառնար: Օդակայանը իրեն պաշտօնապէս հրաժեշտ կուտար Ժ. Շիրաք:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՒԶԱՆԱԻՐ ԸՆԿՂԵՑԵԱՆ Եւ թաղուած է 5500 մեթր խորութեամբ: Մոսկուա կը հաստատէ թէ հիւլական վարակումի որեւէ վտանգ չկայ այլեւս:

×

ԼԻՈՆ

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔ ՄԸ
ՋՈՂ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾԻ ՄԸ

ՏԻԿԻՆ ՕԶԱՆԵՍԵԱՆ ՄԵՌԱԻ

Շաբաթ զիշեր, ժամը 23.30-ի չուրջ շատ ծանր արկած մը տեղի ունեցաւ Ռիլէօ (Լիոնի արուարձան) 83 եւ 84 թիւ ազգային ճամբաներու քառուղիին վրայ: Ոստիկանութեան վարչութեան պատկառնող բեռնատար կառք մը, որ Լիոնէն կուգար, կարմիր լոյսը անցած է, շատ բուռն կերպով բախելով ֆորտ — ֆիլէսթայի մը, ուր մէկ ընտանիքի 4 անդամները կային: Տեղն ու տեղը մեռած է Տիկին Սիլվան Օհանէսեան 39 տարեկան, ամուսինը՝ Յակոբ Օհանէսեան եւ զաւակները՝ Բլաքիս (16 տարեկան) եւ Լիոնէլ (15) ծանրօրէն վիրաւորուած են, եւ էտ-էտիօ հիւանդանոցը փոխադրուած: Բնուէր — թիւն բացուած է եւ բեռնատար կառքին վարորդը պահարկումի տակ է:

Այս ահաւոր արկածը ցնցած է Լիոնի հայ զաւուր: Յակոբ Օհանէսեան Ազգ. Միութեան քարտուղարն է եւ սիրուած անձ մը:

Տիկին Օհանէսեանի յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի օր, Հոկտեմբեր 9, ժամը 14.15-ին Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՖՈՒԹԳՈՒ

Հարի մը յաղթանակներ

Ֆութպոլն ալ անտարբեր չմնաց Պապին Լիոն այցելութեանը. Ռոնի նահանգային առաջնութեան խաղերը յետաձգուեցան: Այսպէս, Վիենի մեր խումբը չկրցաւ կատարել ախոյենական մրցում: Լիկի խաղերը տեղի ունեցան սակայն: Երկրորդ յաղթանակ մը Լիոն-Տէսինի Հ.Մ.Բ.Մ.ին համար՝ որ, իր դաշտին վրայ 1-0-ով պարտութեան մատնեց Վիլֆրանշի խումբը: Հայանուն ահուածը, ուրիշ երեք խումբերու հետ, առաջնատարի զիւրքի վրայ է պատուով դասակարգին մէջ:

Երկու աստիճան վար, Վալանսի Հայ Մարզականը (2) յաջող մրցում մը ունեցած է Ռիւմուի մէջ (2-1) եւ տեղ կը բռնէ դասաւորումին 3-րդ աստիճանին վրայ:

Իսկ ահուածին առաջին կազմը, Ֆրանսայի առաջնութեան մէջ, կը շարունակէ իր երթը առանց պարտութեան. Վալանսի մէջ յաղթած է Պապին 2-0-ով: Վալանս չհաճ է, վեց մրցումներու մէջ, ութ կէտեր, երկրորդ է. առաջնատարը ունի 11 կէտեր: Վալանսի յառաջիկայ մրցումը շաբթուան վերջը, Պէլֆորի մէջ:

Լաւ լուրեր փարիզեան շրջանէն: Երեք մրցումներէ վերջ, Իսի եւ Ալֆորվիլ տալիս պարտութիւն չեն կրած ախոյենական կէտերով: Կիրակի օր, Իսի յաղթած է Պապին (4-2) եւ Ալֆորվիլ՝ Լիոնի (3-0): Հայանուն երկու ահուածները, իւրաքանչիւր իր նահանգին առաջին դասակարգին մէջ, կարող կը թուին պայքարելու վերելքի նպատակաւ:

Այս Կիրակի, Հոկտեմբեր 12, ընդմիջում ախոյենական շաբթին: Թուականը յատկացուած է բաժակարողներուն: Հ.Մ.Բ.Մ. Լիոն — Տէսին կ'ընդունին վերանալու խումբը՝ Ռիլլէօյի ահուածը: Թէեւ այս վերջինը, լիկի առաջնութեան համար, կը խաղայ աստիճան մը վար դասակարգի մէջ, բայց այդ փոքր տարբերութիւնը կը ջնջուի յաճախ դաշտին վրայ, երբ հանգիստը Ֆրանսայի բաժակին ի հաշիւ է, ինչպէս յառաջիկայ Կիրակի:

Տրոմ — Արտէշի բաժակին երկրորդ շրջանին մէջ, Վալանսի Հ.Մ.Բ.Մ.ը, իր դաշտին վրայ, կը խաղայ Սէն — Լորանի հետ:

Արդիւնք մը եւս. Լուարի 3-րդ դասակարգին մէջ, Սէն — Շամոնի «Արարատ»ը չհաճ է իր հերթական մրցումը 4-1-ով եւ կը զբաւէ դասաւորումին 4-րդ աստիճանը:

Վ. Մ.

×

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԲԱԺԱՆԻ ՄԱՐԶԱՇԱՐՔ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՅԱՆԵՑ ՔՈՒԹԱՅՈՒՍ «ՏՈՐՈՒՄԻՆ»

Երեւանի «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ, Սեպտեմբեր 28-ին, «Արարատ» ընդունած է Քոթայիկի «Տորպեդօ»ն, իւր հ. Միութեան դաշնակցութեան բաժակի մրցաշարի երկրորդ հանգրուանին, Ա. ենթախումբի խաղերու շրջանին մէջ: Ծանօթ է, որ Սեպտեմբեր 22-ին, (Շաբ. Գ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Չէրնոպիլի աղէտէն ետք ամբողջ աշխարհի վրդովեցաւ, խօսեցաւ, գրեց հիւլական վտանգին ու շոգարձակումի ըստույնի մասին: Մարդիկ անդրադարձան, թէ ինչ ահաւոր երկաշարի սուր էր հիւլական ուժը, որ թէեւ միշտ կը պատրաստուէր եղբայր ազգերու բարիքին համար, սակայն երբեմն ալ անհնկալ կերպով, անուշադրութեան հետեւանք, այսպէս կը շոյալուէր ի գուր: Չէրնոպիլէն ետք մեծաւայ երկիրներ գոյություն հրաւիրուեցան. պատահարը ազգեց այս երկիրներու անհնկալ շուկային, գոյաշրջութեան: Շոգագործօն ամպեր պատուհաւ բեռնած, շրջեցան հիւսիսէն հարաւ, արեւելքէն արեւմուտք, երկնքի ամէն անկիւնը, սարսափ ու վրդովում պատճառելով:

Այս արկածը պատճառ դարձաւ որ մութի մէջ մնացած մեզն ալ միջադէպեր ալ քարմառան յիշողութիւններու մէջ: Ամերիկա ալ սա քուականին սանկ արկած մը պատահած էր, որ վտանգաւոր էր այսչափ, այնչափ: Ո՞վ էր պատասխանատու, ի՞նչ էր պատճառը: Ու իշխանութիւններ կը հրաւիրուէին անհրաժեշտ միջոցառումներ գիմելու: Ու բոլորէն ետք կացութիւնը ամփոփուեցաւ, կարելի է ըսել, հին առաջով մը. «սխալ լիւր մարդկային է»:

Հագիւ մոռցուած այս մէկը, այս անգամ ալ կորիզային ուժանիւրով բանող խորհրդային սուգանաւու մը ընկղմելու լուրը հասաւ: Ամերիկեան ամերիկա մօտ պատահած արկածը շոգարձակումի մօտ սպառնալիքի մը վախով լեցուց սիրտերը: Նորէն գրուեցաւ, խօսուեցաւ կորիզային ուժը հակակշռելու, սպառնալիքի, խաղաղութեան ջանքերու անհրաժեշտութեան մասին:

×

Խաղաղասէր, խաղաղամուէր այս քաղաքներէն մերկայ արարին վրայ վարա — գոյրը պիտի իջնէ մօտ օրէն, երբ գրիւխաւոր գերակատարներ՝ Ռեկլին — Կորպաչով գոյրը ձեռք ձեռքի, ժպտուն ողջունով մը մերկայանան միջազգային բեմէն, սպասելով համաշխարհային ծափահարութեան:

×

Այս պիտի սկսի մօտ արար մը, այն օրը, երբ, օրինակ, հիւլական ուժ բեռնած ամերիկեան հրթիռ մը լուսնի մամբուն վրայ մոլորելով ինչոյ կարմիր հրապարակի շրջակայքը:

ԱՐՓԻ

ԺԱՏՐԱԿ

ԳԱՍՊԱՐՈՎ
ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Երկուշաբթի օր, Կարի Գասպարով ձեռք ձգելով 12րդ կէտը, կը պահէ այլեւս համաշխարհային ախոյենան իր տիտղոսը: Այս 23-րդ խաղը կը վերջանար հաւասար, ինչ որ կ'ապագովէր Գասպարովի յաղթանակը: 24-րդ խաղը տեղի կ'ունենայ 2-րդ երեքշաբթի, բայց նոյնիսկ եթէ Գասպարով յաղթէ, արդիւնքը կ'ըլլայ հաւասար, 12-12 եւ Գասպարով միշտ տէր կը մնայ իր տիտղոսին: Այնուամենայնիւ, այս 24-րդ խաղը միայն «պատուի համար» չէ, այլ անհրաժեշտ է ընդհանուր դասաւորման համար, ճշգրիտ ըստ ճատրակի միջազգային դաշնակցութեան հաստատած արժեքափոխին:

Fonds A.R.A.M

ԾԵՐՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲՈՒԹԻՒՆԸ

Տպարան եւ թերթ անխուսափելի կը դարձնէին մեր հանդիպումները: Յաճախ կը գտնուէինք զէմ գիմաց, բայց բարեւէ մը անդին չէին անցնէր մեր յարաբերութիւնները: Տարիներն անգամ Հյւսիսային Կովկասի ժողովուրդին հաստատել մեր միջեւ: Խմբագրի մօտ նստին ու անոր հետ ունեցած զրոյցը Գարեգինի մէջ կ'արթննէր: Երկուստեք յոգնած արեւը մը յաւակնուծին, որ թող չէր տար մտերմանալ գրաշարի հետ: Ամէն ոք իր տեղը: Խմբագրատուն մտած պահուս, եթէ գրչու լուսը վերցնէ՝ եկողը ստուգելու, իր բարեւը կը նմանէր զփամաճութեան, քան իրական բարեւի: Մրտո ձեռքերով մարդոց հետ գործ չունէր Գարեգինը:

Սկսնակ մը քաջալերելու խմբագրի ազնիւ զգացումին, եւ փութալի տարբեր բացատրութիւն: Կասկածի ենթարկելով խմբագրի կարողութիւնը, կ'ուզէի զիս հաւատարման թէ՛ Գարեգինի գիրերուն զեղեցկութիւնն էր թերթին մէջ զինք հիւրընկալողը: Յատուկ եւ շատ զեղեցիկ գիր ունէր ան: աչքերը դոց կարելի էր շարել գրութիւնները: Գարեգին կրնար հպարտանալ իր գիրերու զեղեցկութեամբ: Դժբախտաբար միտքը չէր նմաներ գիրերուն: Եղեռնի յիշատակներու կապումը մանկական յուզումներ՝ անարուեստ եւ շարագրական ոճով, հոգի չցնցող ազատ պատկերներով: Յետագային, անոնք վերածուեցան գիրքերու, որոնք «Ստացում գիրքեր» տարբեր յիշատակութեան չարժանացան: Տարիներու հասունացումն ալ միջակութեան մակարդակի չհասցուցին զինք: Գարեգին կը նմանէր այն մարդոց, որոնք չմտախնայած խորհրդածութեանց ու կեղծիքի ուժին, առեւտրական գործառնութեանց կը ձեռնարկէին եւ զո՛հ կ'երթնէին վարպետ խորհրդակներու խաղերուն:

Գարեգին չէր հասած եւ երբեք չհասաւ գրելու արուեստին: Միտքեր կան, որոնք անընդունակ են զարգանալու եւ տարածուելու: Բայց ամէն ոք, կապում կը մընայ կեանքին ինքնաշարժութեան խանգարումները: Գարեգինի սէրն էր գրելը: Գրեց անընդհատ, բայց մնաց հոն, ուրիշ մեկնած էր:

Անցան տարիներ: Այլեւս չէի տեսներ Գարեգինը: Ոտքը կտրուած էր գրասենեակէն: Մերացաւ ինք. ծերացաւ եւ ալ: Չարմանքս մեծ եղաւ, երբ աւելի քան երեսուն տարի ետք նամակ մը ստացայ իրմէ: Ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս մտաբերած էր զիս: «Եթէ հանդիպման օր մը նշանակես, մեծագոյն ուրախութիւնը պիտի պատճառես ինձ» կը գրէր: Յուզիչ էր նամակը: Գայի:

Անըզգի մնացած թուիլի երեւոյթ ունէր Գարեգին: Թեւեւն ու սրունքները կը նմանէին բոյսի մը բարակ շիւղերուն: Ութուանը կէտ տարեկանը, զրկանքէ չաճած մանուկի տեսք ունէր: Կը տեղափոխուէր զփութութեամբ, բայց զիս տեսնելուն արագացուց քայլերը: Ներքին հրեւոտանք կը փայլէր ալ աւելի փոքրացած աչքերուն մէջ: «Ի՞նչ լաւ բերք, որ եկար» բացառանքէ:

Բայց ծանօթները մեռած, մնացած էր միակ: Չէր ամուսնացած. չկային բարեկամներ. խօսակցիք սով էր. կը տառապէր: «Գրականութենէ հասկցող մարդ չկայ. գրական կեանք ապրող հայ չէ մնացած: Նորերը չեն հասկնար մեզ»: Կը մնար միշտ նախկին մտայնութեամբ. Գարեգինի համար գրականութիւնը կը սահմանափակուէր Թուրքի կազմակերպած կոտորածին վերաբերուածով, մինչ նորեկներու ակնարկները ուղղուած էին այլուր:

Տխրութեամբ կը պատմէր թէ՛ գրագրան ու սեփական հրատարակութիւնները կորուստէ փրկելու համար զրկած էր Նուարեան մատենադարան՝ մերկայացած սենեակը, մերկացած ինք ալ, ինքզինքը կը զգար որբ՝ աւելի քան երբեք:

«Գիտակից մարդու որբութիւնը աւելի զփնդակ է, քան մանկութեան որբութիւնը: Կը նստիմ պատուհանիս դիմաց լուռ ու մունջ. գիրքերս ալ հոս չեն հիմա, որ անոնց հետ խօսիմ: Երբեմն կ'իջնեմ սրբաւոր, կը դիտեմ կառքերը, անցորդները, օրերու անհետացումը՝ առանց մէկուս հետ բառ փոխանակելու: Երջանի եմ այսօր, որ եկար, լեցուցի Մոսկովի»:

Յ. ԶԵՔԻՋԵԱՆ ՄԱՐՍԷԼԻ Ի ՄԷՋ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԿԱԴՆԵՄԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԻՆ ՀԱՄԵՐԳՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷԼԻ. - («Յառաջ»).

Հայաստանի Ակադեմիկոս Երգչախումբի շրջապատում Ֆրանսա եւ ապա Անգլիա Մարտէլէն սկսաւ: Արամ Խաչատրեան Հիմնարկի նախաձեռնութեամբ, Մարտէլէն քաղաքապետական Օփերային մէջ, տեղի ունեցան երկու համերգ, տարբեր յայտագրերով, Սեպտեմբեր 26-ին եւ 28-ին:

Գեղարուեստական կարեւոր դէպք մը հրաժարուած հայ գաղութին եւ նոյն ատեն քաղաքի երաժշտական հասարակութեան: Երգչախումբը համապատասխան էր իր համարի մակարդակին եւ արագացուցանեց իր կատարողական արուեստը: Սակայն, համերգներու ժողովրդական յաջողութիւնը կրնար աւելի մեծ ըլլալ եթէ ունէր ինքնուրուի թիւը, հայ եւ նաեւ օտար, աւելի կարեւոր ըլլար: Թէեւ առաջին համերգը կը վայելէր ներկայութիւնը Մարտէլէն քաղաքապետ՝ Ռոպերտ Վիլիսի, իր Ա. կցորդ՝ Ժան - Վիլբոր Գորոնիսի, Մշակոյթի Հարցերու կոմիտէի մէջ Մարտէլ Փառլիի, Մարտէլի Ազգային Երաժշտանոցի տնօրէն՝ Փիլիպ Պարպիզիի եւ այլ կարգ մը երաժշտասէր եւ երաժշտապէս հրաշքալուսներու: Այս տեսակէտէն խմբավար՝ Յովհաննէս Չէքիշեանի հետապնդած նպատակը՝ «Եկաւ ունիմ Եւսեւայն Խանգարմի» (1986, Սեպտեմբեր 11-ին թիւ) չզուտ ակնկալուած արձագանքը: Յամենայն դէպս, շատ խիստ չըլլանք եւ ոչ ալ շատ յուսախաբ, նկատի ունենալով որ այսօր, նոյնիսկ, Փրանսական անուանի երգչախումբերու, նուագախումբերու համերգները զփութաւ արահ կը լեցնեն ինք միջազգային համաբաւոյն եւ բացառիկ զէմքեր, արուեստագէտներ չեւեան յայտագրին վրայ:

Սեպտեմբեր 26-ի համերգին յայտագրերը բազմազան էր յատկապէս օտար հեղինակներու դասական, ծանօթ եւ ժողովրդականացած գործերէ: Նախ, Վիլիսի-տի (1678 - 1741) «Կորիս»-ն որ իր կարեւոր ստեղծագործութիւններէն մէկն է եւ որուն խօսքերը կրօնական են եւ քաղաքական եկեղեցական գրականութեան: Երգչախումբը իր բաժինը կատարեալ զգացումով, անթերի մեկնաբանեց: Մեներգոյները՝ Յամենի Պապեան (սօփրանօ), Լիուպա Քաղարնովա-Քալիս (սօփրանօ) եւ Ֆապիլէն Կասթել (թոմթր ալթօ) կարեւոր բաժին ունին այս գործին մէջ: Երգչախումբին կ'ընկերանար Քան Փրոփան Քոթ մ'Ալիսիոն նուագախումբը: Պէթովէնի դաշնակի, երգչախումբի եւ նուագախումբի «Փանթէզի»-ն գրուած 1808-ին, արժէքաւոր ստեղծագործութիւն

Ժի թագն ու պողոտան, լեցուցի իմ սիրտը»:

Երբ կը բաժնուէի իրմէ կը յիշէի այն կինը, որ օր մը եկած նստած էր քովս, երբ օթօպիւսի կը սպասէի: Առանց արտօնութեան խօսակից ընտրելով զիս, սկսած էր պատմել իր կեանքը. «Երբ գործողութեան ենթարկուեցայ, հանեցին մէկ ծիծառ, ներքին բոլոր օրհաններս, դարձած կէս - կին: Գործողութեանց ցնցումը խանգարեց ուղեղս: Բուժուէս ետք տուն վերադարձայ: Մարդ - մարդասանք չունիմ. փողոց կ'իջնեմ խօսակից փնտելու եւ չեմ գտներ: Ժանտարտէ հեռացողի պէս կը փախիս ինձմէ: Կ'ըսեն թէ չեն ձանձնար զիս: Չեմ հասկնար թէ՛ անպայման մտերմութեամբ պէտք է ըլլալ քանի մը խօսք փոխանակելու համար: Այս ի՞նչ տեսակ ընկերութիւն է»:

Գարեգինի բաժն «Ծերութեան որբութիւնը աւելի զփնդակ է, քան մանկութեան որբութիւնը»: Աւելի կը զօրանար մտքին մէջ, երբ յիշէի այդ կինը վերջին խօսքը՝ օթօպիւս բարձրացած պահուս: «Երգչախումբին խանգարուած է. չեմ գիտեր թէ տունս ո՞ւր է. քաղաքով պէտք է երթամ, թէ օթօպիւս անուն»:

մըն է, սակայն այժմ քիչ ներկայացուած եւ որուն ընկերակցը կը գտնենք նոյն հեղինակին Գ-րգ համանունով վերջին բաժինին մէջ, գրուած 15 տարի վերջ: Միւրիմ Պիլիպ ծանօթ արուեստագէտ Մարտէլէն հանրութեան ստանձնեց դաշնակի բաժինը: Ինքնապատաս, աշխոյժ, առանց զոյգն երկմտանքի համահաւասար մնաց երգչախումբին եւ նուագախումբին եւ արժանացաւ արդար զնահատանքներու: Յետոյ, լայն հատուածներ «Նապոլեօ»-ն (Նապոլեօնոսոս) Վերտի (1813 - 1901) երկրորդ օփերան, որ երգչախումբը ունէր կարեւոր բաժին, ինչպէս Վերտիի բոլոր օփերաներուն մէջ: Լսեցինք Նապոլեօյի կարեւոր գեղարվեստներու բաժիններէն լայն մաս մը մեներգութեամբ՝ Լիուպա Քաղարնովա-Քալիս, Վալէնթին Յարուսթիսեանի (պաս) եւ Գեղամ Գրիգորեանի (թենոր): Համերգը վերջ գտաւ Տիգրանեանի «Անոյ» օփերային նախերգանքով:

Հայաստանի Ակադեմիկոս Երգչախումբը բազմազան է ընտրուած եւ մարդուած ձայներէ բոլոր խաւերուն մէջ, որոնք կատարեալ ներդաշնակութեամբ խրաբու մէջ ձուլուած են, ինչ որ արդիւնքն է երկար եւ բժանդիր աշխատանքի: Երգչախումբի անդամ - անդամուհիները ինքնապատաս են փորձառու եւ ամէն բաժիններուն մէջ ու կը պատասխանեն մեծ ճշգրտութեամբ զեկալարին բոլոր պահանջներուն: Երգչախումբը գործիք մըն է զեկալարին ձեռքը եւ իր մեկնաբանութիւնները այնպէս են ինչ որ Յովհաննէս Չէքիշեան ինք ըմբռնած ու պարտադրած է: Յ. Չէքիշեան մեծ վարպետ մըն է: Ունի զեկալարելու առանձնատաղանակ ոճ, որ առաւելապէս հիմնուած է գործողութեան ընթացքին իր վրայ կեղծողանցնելու ոչ միայն երգչիչներու ուղղորդութիւնը, ինչ որ անհրաժեշտ եւ բնական է, այլ նաեւ ունկնդիրներու ուղղորդութիւնը իր թատերական շարժումներով եւ ինքնատիպ կեցումներով: Նուագախումբը ընդհանուր ձեւով յուրմ եւ ուղղիւր մասնակցութիւն մը բերաւ: Մեներգոյները բազմաթիւ էին: Գլխաւորաբար՝ Յամենի Պապեան, սօփրանօ: Ամէն առաւելութիւններով օժտուած ձայն մը, զբաւել եւ զօրանք եւ ամէն ձայնախնդներուն վրայ հաւասար զոյն մը: «Կորիս»-ն մէջ ինքզինքը գերազանցեց: Ընդ յարմարագոյն ձայնը գործին համար: Իսկ, երկրորդ համերգին, «Անոյ»-ն մէջ յուրիչ ու կատարելապէս հմայող երգումներով մը ներկաներուն փոխանցեց Անոյի բոլոր արարումները, վերջին տեսարանի ողբերգական բաժինին մէջ: Ուրիշ մեներգոյ մը՝ Վալէնթին Յարուսթիսեանի (պաս - պարիթոն) երեւան եկաւ Վերտիի «Նապոլեօ»-ն մէջ: Հարուստ, ուժեղ, անթերի երաժշտականութեամբ լեցուն ձայն մը, արժանի ամէն զնահատանքի: Լիուպա Քաղարնովա-Քալիս, սօփրանօ, բոլոր - վին օփերային համար պատրաստուած ձայն մը: Գեղամ Գրիգորեան աչքի զարնող թենոր մը, Ալպէն Պաշտարեան ջերմ ձայնով պաս մը:

Երկրորդ համերգը, Սեպտեմբեր 28-ին, հայ հեղինակներու գործեր էին, որոնց մէջ սակայն քանի մը օտար հեղինակներ: Առանց յայտագրին մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, քանի գրեթէ նոյնութեամբ կը կրկնուէր Փարիզ, ամբողջութեամբ մէջ յաջող մեկնաբանութիւն մըն էր: Բազմաթիւ երգեր կը կրէին զեկալարին յատուկ ըմբռնումը: Ինչպէս Կոմիտասի «ճիգ դաւ, Բաշի»-ն, որ Յովհաննէս Չէքիշեանի աւելի ցոյց տուաւ երգչախումբին եւ իր թենքի կատարողութիւնը քան երգին ոգին: Նոյնպէս «Նանոր»-ն մէջ արագ կ'ընթացէր մը տըլա: Փոխարէն շատ յաջող էր գութաներգը, որ զփութալին խմբերգ մըն է:

Լսեցինք առաջին անգամ ըլլալով Յովհաննէս Չէքիշեանին երկու գործ «Ողջերգ» եւ «Գարեմառային երգ»: Օտար գործերէն Տաուրենի «Նեկրօ սփիրիթ»-ն մէջ երեւան եկան մեկնապատար Նիկա Յակոբեան (թոմթր ալթօ) որ երգեց հարապատրէն եւ կատարեալ շեւտով, տալով երգին ոգին: Կունդի «Վալս»-ը՝ առնուած «Ֆոլիօ»-ն, եւ Ռոսսինիի «Բոնչերթանտօ»-ն, որ Պարպիզի տը Սեպիլի երկրորդ արարին վերջապահ է, փակեցին համերգը առանց բան մը աւելցնելու եւ արագացուցանելու:

Ընդհանուր ձեւով, վայելք մը եղաւ Հայաստանի Ակադեմիկոս Երգչախումբին այս համերգը:

ՋՈՒՐԱԴԱՒԻՔ

ձեռնարկումը « Ո Ձ Ն Ի » ի

Եթէ երբեք չլիւս երթաւ թիւիլին մօտ, որ քեզի ըսէ յետ քննութեան թէ ոչինչ է ունեցածդ, ու դուն քաջալերուած արեւ հաւաստիքէն հարց տաս անոր, որ կեանքը պիտի ըլլայ երկարատեւ, ու երբ ան ալ պատասխանէ որ պիտի ապրիս մինչեւ հարիւր տարեկանդ, չըլլայ որ այնքան ուրախանաս, այլ նոյնիսկ վախցիր այն ատեն...: Նման բան մը կը պատահէր վախճանոց խեղճ Մարկոսին: Օրին մէկը, իր կուրծքին ձախ կողմին երբ ան կը զգար սուր ցաւ մը, շունչը կ'առնէր բռնիչին քով, որ քննելէ վերջ զինք, կ'ըսէր անոր, վտանգաւոր է այնքան զգացածդ. ու մինչ Մարկոս ապահովուած, զիտնալ կ'ուզէր թէ պիտի ապրի երկարատեւ, թիւիլին անոր վստահութիւնը ներշնչելու փութկոտութեամբ, կ'ըսէր անոր՝ որ պիտի ըլլայ հարիւրամեայ: Երջանկացած էր Մարկոս այդ վայրկեանին. չէ՞ որ այս աշխարհիս երեսին մէջ անգամուսն համար միայն պարզեւ արեւած կեանք կ'ուզեցաւ, դեռ տարիներ շատ երկար, պիտի ըլլար իր հովանին: Բայց եկուր տես որ ափսոս, հէգ Մարկոսը դեռ չհասած սեմը եօթնամասունին, սոք - փառօք դէպի անդեանական պիտի չունէր...:

Ուրիշ մէկն ալ, անունով Սեդրոս, տարիքով յիսուն, ինքն ալ յանկարծ, իր կոնակին հարուածող վատ ցաւով մը տա-

ղեցույ Տիկնանց Միութիւնը չեղ ընդունելութիւն մը կազմակերպեց ի պատիւ երգչախումբին, խմբավարին եւ Հայաստանի Մշակոյթի նախարարին՝ Ն. Մեղիք Օհանջանեանին, որ կ'ընկերանար խումբին, մշակութային կեդրոնի «Արծրունի Ջրաշէն» սրահին մէջ: Հացիկերովին ներկայ եղան Ժորժ եւ Այոս Կառավարենց, ինչպէս նաեւ երկու համերգներուն Միւնխէն՝ Տէր եւ Տիկին Հրանդ Բամպաքեան եւ այլ անձնատեղութիւններ եկած՝ Նիս-էն, Լիոն-էն: Յալոր եւ պիսկոպոս Վարդանեան եւ Նորման եւ պիսկոպոս Չաբարեան իրենց ներկայութեամբ պատուեցին հիւրերը: Տիկնանց Միութեան նախագահուհին՝ Տիկին Պատանի մաղթեց բարի դալուստ: Արլամ Պապայեան՝ Արամ Խաչատրեանի նախագահէր իր ջերմ շնորհակալութեան խօսքը բաւ երգչախումբի անդամ - անդամուհիներուն, Յովհաննէս Չէքիշեանի, Նախարար Մեղիք Օհանջանեանի, եւ քոյրը անոնց որոնք գործնապէս սատարեցին զոյգ համերգներու իրագործման: Յովհաննէս Չէքիշեան իր շնորհակալութիւնները յայտնեց Արամ Խաչատրեան Հիմնարկին եւ անոր անձնուէր եւ ժրջան նախագահին՝ Արլամ Պապայեանին, որուն յամառ աշխատանքին, զոհողութեան եւ ձեռնհասութեան արդիւնքն է այս բացառիկ ձեռնարկը: Նախարար Մեղիք Օհանջանեան շնորհեց Հայաստանի եւ Սփիւռքի հոգեկան կապի կարեւորութիւնը եւ յուշարկէր մը յանձնեց Արամ Խաչատրեան Հիմնարկին: Երգչախումբը խմբերգով մը քաղցրացուց երեկոյթը: Ներկաներէն խօսք տրուեցաւ Կարօ Յովսէփեանի եւ Սահակ - Մեքրոպ երգչախումբի խմբավար՝ Պաշիկ Երմաքեանի: Փակման խօսքը բրաւ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան: Սեդրոսապետի պաշտօնը վարեց Պերճ Կարապետեան: Ծնորհատրելէն երկեցույ Տիկնանց Միութեան անդամուհիները իրենց զեղեցիկ ընդունելութեան համար:

X

Աւելցնենք որ Հայաստանի Մշակոյթի նախարար՝ Մեղիք Օհանջանեան մամուլի ասուլիս մը տուաւ, Սեպտեմբեր 28-ին, ներկայացնելով մշակութային եւ յատկապէս երաժշտական կեանքը Հայաստանի մէջ:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

Շարաթ, Սեպտեմբեր 27-ին, Սրբոց Թարգմանչաց Սահակ - Մեքրոպ եկե-

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Շաբ. Ա. Էջ 18)

«Արարատ» 1-ի դէմ 3 կէտով յաղթած էր Պարուի «Նեֆթի»-ի:

«Արարատ» - «Տորպեդո» Բ. խաղի առաջին խաղ վայրկեաններէն երեւանցիները ցուցաբերած են կազմակերպուած խաղարկութիւն մը, ինչ որ զործողութիւններով: 35-րդ վայրկեանին, խմբապետը՝ Ա. Պաշտարեան, 20 մեթր հեռաւորութենէ զօրաւոր հարուածով մը գնդակը մխրձած է մրցակիցներու բերդին անկիւնը: Եօթը վայրկեան ետք Մարգարեան ալ եղբէն ճեղքած է մրցակիցներու պաշտպանութիւնը եւ ճշգրիտ փոխանցում մը կատարած բերդին դիմաց նպաստաւոր դիրքի մէջ դանդաղ Ռ. Քոչարեանի, որ, առանց յապաղելու, նշանակած է կողմը, կրկնապատկելով հաշիւը:

Երկրորդ կիսախաղին, երեւանցիները թէեւ չարժանակած են յարձակողական իրենց խաղարկութիւնը, սակայն չեն կրցած արդիւնքի մը յանգիլ: Ընդհակառակն, Տորպեդոյականները 64-րդ վայրկեանին յաջողած են կողմը նշանակելով նուագեցնել տարբերութիւնը: «Արարատ» այս յաղթանակով կը դառնայ իր երկուստեք խումբի առաջատարը (4 կէտ): Նկատի առած այն՝ որ նոյն երկուստեքի միւս երկուստեքները՝ «Դինամօ» Թիֆլիս եւ «Նեֆթի» հանդիպումը վերջ դրած է վերջնային յաղթանակով (0 - 1), «Արարատ», անկախ Հոկտեմբեր 12-ին Թիֆլիսի «Դինամօ»-ի հետ իր հանդիպումի արդիւնքէն, արդէն իսկ հանդէս կուգայ կէտ - աւարտականէն:

×

Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

Պաթումի մէջ, Սեպտեմբեր 25-ին տեղի ունեցած է տեղւոյն «Դինամօ»-ի եւ Արտիկանի «Գոռայր»-ի հանդիպումը, Ա. դասակարգի խումբերու արտօնութեան չըջադէմին մէջ: Ա. կիսախաղին Արտիկանցիները տիրապետած են դաշտին եւ նոյնիսկ կողմը նշանակելու առիթ ունեցած, սակայն չեն յաջողած: Երկրորդ կիսախաղին նախաձեռնութիւնը անցած է դաշտին տէրերուն, որոնք 59-րդ վայրկեանին, չնորհիւ Մենարդէի 25 մեթրէն հարուածին կողմը նշանակելով յաղթական հանդիսացած են:

×

Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳ

Սեպտեմբեր 26-ին տեղի ունեցած են Բ. դասակարգի արտօնութեան հերթական խաղերը: «Երազ» Թիֆլիսի մէջ հանդիպած է տեղւոյն «Սոկոմոսի»-ի եւ 1 - 3 արդիւնքով յաղթած անոր: Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը Ստեփանակերտի մէջ 1-ի դէմ 2 կէտով պարտուած է տեղւոյն «Վարդապետ»էն, իսկ Աշտարակի «Օլիմպիկ»ն Նախիջևանի մէջ 0-ի դէմ 3 կէտով պարտուած է տեղւոյն «Արազ»էն: Այս խաղերէն ետք «Սպարտակ» 26 կէտով կը գրաւէր դասաւորման 9-րդ տեղը, «Երազ» 19 կէտով 13-րդ, իսկ «Օլիմպիկ»ն 11 կէտով 16-րդ տեղը (16 խումբերու մէջ):

Հ. Ա.

×

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱՆՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ԶԱՂԹԵՑ
ՄՈՍԿՈՎԱՅԻ «ՏՈՐՊԵԴՈ»-ԻՆ

Մոսկուայի մէջ «Արարատ» 0-ի դէմ 1 կէտով յաղթեց «Տորպեդո»-ին, իր դիրքը ամրապնդելով դասաւորման առաջին տասնեակին մէջ:

«Արարատ»-ի յաջորդ հանդիպումը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբեր 19-ին «Կայրաթ»-ի դէմ:

ՑԱԽԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ իտալի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, ներկայիս կը փութայ իր խորին ցաւակցութիւնները յայտնել ընկերուհի Տիկին Ազաւի Զօմէլքեանի եւ Այրի Տիկին Գեորգ Զօմէլքեանի, զուակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց զաւկին, ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ Գեորգ Զօմէլքեանի մահուն առթիւ:

Այս առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Ազաւի Զօմէլքեանի եւ Տիկին Էլզաբէտի 100-ական ֆ:

ԵՐԱՐԱՐԱՏ

Տիկին Այրի - Արա Պարթեւեան եւ ընտանեկան պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին՝ ԱՐԱ. ՊԱՐԹԵՎԵԱՆԻ մահուն առթիւ:

BANQUET
au profit d'«ACHKHAR»
Dimanche 12 Octobre à 19 heures
Restaurant du Bowling
du Bois de Boulogne
Avenue de Madrid — 75016 PARIS
En présence d'invités d'Arménie
Partie Artistique
Participation : 180 frs. - Places limitées
Réservation des tables :
TADJIAN-tél.: 39.90.66.28 de 16 à 19h

**SOIREE DE PRESENTATION
DU LIVRE
«OPERATION
NEMESIS»**
de Jacques DEROGY
organisée par la
F R A N O R S E R O U N D
invité : Jacques DEROGY
présentée par
Anahid TER-MINASSIAN
VENDREDI 10 OCTOBRE à 20 H
17, rue Bleue, 75009 Paris
métro Cadet

ԵՐԳԻ. ՊԵՐԻ ԴԵՍԵՐ
Լիոն. -
Կապ. իտալի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ Լիոնի եւ Երազայից զաղութին Հայ պատանիները ի մի համախմբուելու, իրենց լեզուին, փառքերուն եւ մշակոյթին մօտէն ծանօթացնելու առաջադրութեամբ, ձեռնարկած է «Մանկանց Գեղջկական Երգի - Պարի Համոյթ»-ի մը կազմութեան:

Ուստի բոլոր անոնք, որոնք կը փախաբին արձանագրել 6 - 13 տարեկան իրենց երախները, հաճին հեռաձայնել ամէն օր, ժամը 19-էն վերջ 78 - 75 - 90 - 30 թիւին:

Փորձերը տեղի կ'ունենան Հոկտեմբեր 11, Շաբաթ օրէն սկսեալ, ամէն Շաբաթ օրերը, ճիշդ, ժամը 16 - 18, Լիոնի Սուրբ Յակոբ Եկեղեցւոյ Ազգային Տան սրահին մէջ:

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՄԱՐՍԵՅԼ

Ճ Ա Շ

Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան Մարսէյի Տիկնանց Բաժինի վարչութիւնը ճաշ մը կազմակերպած է, Հոկտեմբեր 19, Կիրակի, ժամը 12-30ին, ի նպատակը արգին:

Dans les Salles de l'U.G.A.B.
33, Cours Pierre Puget
Սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը, կէսօրէ վերջ ժամը 14 - 17, Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան քարտուղարութեան, մինչեւ Հոկտեմբեր 16 ներառեալ:

Հեռ. - 91 - 37 - 75 - 97

Réservation :
U. G. A. B. Tél. 91 37 75 97
Chelelekan Jacques 91 37 58 58
Stepanian Kourken 91 77 84 70

ԿԵՐՈՆԱԿԱՆ 100ԱՄԵԱԿ
**Գեղարուեստական
Յերեկոյթ**
ԿԻՐԱԿԻ,
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 26, ԺԱՄԸ 16-ԻՆ
Musée Guimet, 6 place d'Iéna, Paris 16^e
métro : Iéna
կը մասնակցին
Մարի - Լուիզ Ունցեան (տալի),
Ֆիլիպ Շախագեան (չրի, դուդուկ),
Յարութ Պոլնախեան (դաշնակ), Կա-
րապետ Չարաֆեան (չութակ), Ժաֆ
Շիրինեան (ալթօ) եւ Լուիզ Շիրինեան
(քաւոնակ):
ՄՈՒՏԲԸ ԱԶԱՏ Է

**ՄԱՐՍԵՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ**
ՏՕՆ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ՎԱՐԴԱՊԵ-
ՏԱՅՆ ՄԵՐՈՑ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 12, ՄԱ-
ՏԱՂՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍԻՐՈՑ ՍԵՂԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՕՍՄԱՆ 55ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ
ԱՌԹԻԻ
Եկեղեցւոյ վարչութիւնը մերազն բա-
րեպաշտ ժողովրդեան կը ծանուցանէ,
թէ Կիրակի, Հոկտեմբեր 12-ին Սրբոց
Թարգմանչաց տօնին առթիւ կրօնական
հանդիսութիւններ տեղի կ'ունենան եկե-
ղեցւոյ մէջ եւ կը կատարուի Մատաղ-
օրինութիւն եկեղեցւոյ օծման 55-րդ
տարեդարձին առթիւ:

Հանդիսութեան կը նախագահէ, պա-
տարաւ կը մատուցանէ եւ օրուան պատ-
դամը կուտայ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Պատարաւ կը երգեցողութիւնները կը
կատարուին Սահակ - Մեսրոպ Երզնա -
խումբին կողմէ ղեկավարութեամբ՝
ԽԱՅԻԿ ԵԼԼՄԱՅԵԱՆԻ
Պատարաւ կը կատարուի հոգե-
հանգստեան պաշտօն հանդուցեալ՝ ԳԼ-
ՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊԻՍԿ. ՊԱՆՈՒՅԵԱՆԻ, ՎԱՀԱՆ
ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ, ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇ-
ԵԱՆԻ, ՕՆԵԻԿ ՀԱՅԿԱՅԵԱՆԻ եւ եկեղեց-
ւոյ այլ բարերարներու եւ ծառայողներու
հոգեւոր:

Ապա ժողովուրդը եկեղեցւոյ սրահին
մէջ կը խմբուի սիրոյ սեղանի մը շուրջ
ներկայ ըլլալու մատաղ սեղանին:
Սկիզբ ժամերգութեան 8
Պատարաւ՝ 9-45
Քարոզ՝ 11-15

Հ. Բ. Ը. Մ. - ՎԱԼԱՆ
Հ. Բ. Ը. Մ. Միութեան 80-ամեակի
տօնակատարութիւն, Շաբաթ, Հոկտեմբեր
11, ժամը 20-30-ին:
- Ճ Ա Շ -
ԵՐՈՒԱՆԻ ՀԻՒՄԻՍԵԱՆ սրահին մէջ
Կիրակի Հոկտ. 12, ժամը 15-30-ին
- Հ Ա Մ Ե Ր Գ -
Մարտի 12-ին «Գարուն» Մանկանց երգ-
չախումբ (անօրէնուհի՝ Ժիւլիէթ Եւ-
մազեան) ղեկավարութեամբ՝ իտալի
Երազայիցները:
Յայտարարել կը բաղկանայ Մարտի 12-
եանի, Կանաչեանի, Իւլիէթեանի, Էտ-
կար Յովհաննէսեանի, Ա. Յարութ-
իւնեանի եւ այլ յօրինողներու գոր-
ծերէն, Վալանի թաղապետական
սրահին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՅԻՄՆՍՍԱՅԵ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՅԻ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒԳԻ
«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը
ՅՈՒՆՈՒՍ 11-ԻՆ
Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

**Ս. ԵՐԱՐԱՐԱՏ-ՄԱՐՏԻՑ
ՓԱՐԻՑ**
Շաբաթ օր, Հոկտեմբեր 11, տօն է
Սրբոց Թարգմանչաց վարդապետաց Մե-
րոց՝ Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսիսի Քեր-
թոյի, Դաւթի Անյաղթ Փիլիսոփայի,
Գրիգորի Նարեկացւոյ եւ Ներսիսի Կլա-
յեցւոյն:
Տօն է ազգային եւ եկեղեցական՝ ի մի-
շատակ գիւտի նշանադրացն Հայոց եւ
թարգմանութեան Սուրբ Գրոց:
Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս -
Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին
կը մատուցուի պատարաւ:

**Ս. ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ
ԱՆՈՐԿԻՆ**
ՄԱՏԱՂՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ
Ալֆրեդի Ս. Պոլոս - Պետրոս Եկեղեց-
ւոյ Մատաղօրհնութիւնը կը կատարուի
Կիրակի, Հոկտեմբեր 12-ին:
Այս առթիւ օրուան հանդիսաւոր պա-
տարաւ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՏԵ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՅԵԱՆ
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի
Յաւարտ պատարաւ կը կատարուի
աւանդական մատաղի օրհնութիւն:
Պատարաւ կը երգեցողութիւնները կը
կատարուին եկեղեցւոյ երգչախումբին
կողմէ:
Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ 9-ին:
Պատարաւ՝ 10-30-ին:
Կը հաւերուի Ալֆրեդի եւ չրաղա-
յից ժողովուրդը որ ներկայ դառնի սոյն
արարողութեան եւ կատարէ իր ուխտը:

OFFRE D'EMPLOI
SOCIETE
FABRICATION VETEMENTS
**RECHERCHE D'URGENCE
UN COMPTABLE**
(Niveau déclarations TVA - Charges
Sociales - Connaissances informati-
ques demandées).
Lieu de travail : MONTMORENCY
Tél. : 34 - 12 - 63 - 25

ՎԵՐԱՄՈՒՏ
Կապ. իտալի Լիոնի մասնաճիւղը, կը ծա-
նուցանէ թէ իրիկուան դասընթացները
կը սկսին Երեքշաբթի, Հոկտեմբեր 14,
ժամը 20-30-ին:
- Զաւիտեաներու եւ պատանիներու:
- Պարագայի քննութիւն:
Ուսուցիչ՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԱՔԻՍԵԱՆ
Իսկ միօրեայ դպրոցը, Զորեքշաբթի օ-
րերը առտուան ժամը 9-30-էն 12: 6 տա-
րեկանէն սկսեալ մասնակցութեան:
Ուսուցիչ՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԱՔԻՍԵԱՆ
Իսկ Կապոյտ իտալի պարի դասերը
վերսկսած են Հոկտ. 3-ին, ժամը 18-ին
6 տարեկանէն սկսեալ երկսեռ աշակեր-
տութեան համար:
Ուսուցչուհի ԱՆՆԱ ՊՈՒՏԱՆԵԱՆ
վկայուած երեւանի պարարուեստի դըպ-
րոցէն:

ԿԻՐՆՈՊԼԸ
Կապոյտ իտալի Կրքնոպլի մասնաճիւղին
դասընթացները կը վերսկսին. -
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 9-էն 12:
ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՉԱՓԱՀԱՆԵՐՈՒ
Երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 6, ժամը
20-ին:
Locaux de St. Martin d'Hères

ԵՐԱՐԱՐԱՏ
Կապոյտ իտալի Լիոնի մասնաճիւղը շն-
որհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ
Տիկին Յովակիմեանի 200 ֆ. մասնաճիւ-
ղի հիմնադրութեան 58-րդ տարեդարձին
առթիւ, եւ Այրի Տիկին Ա. Մամասեանի
200 ֆ.:
×

Կապոյտ իտալի Ալֆրեդի մասնաճիւղի
վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա-
ցած է Տիկին Սրբուհի Գեղեցիկի 100 ֆ.
իր մօր Տիկին Սուլեանի (Մարտի 12) յիշա-
տակին:

Ա.ՀԱՐԵԿԶՈՒԹԻՒՆ

ԱՊՈՒ-ԻՅԱՏ
ՍՈՒՐԻԱՆ ԿՍՄԲԱՍՏԱՆԷ

ՊԱԿ - ԱՍԱԼԱ ՀԱՇՈՒՅՏԱՐԴԱՐ

ՅՐԱՆՍԱՀԱՅԵՐԸ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵՆ
ԿԸ ԳՐԷ ՄԱՄՈՒԼԸ

Երեքշաբթի օր, Պաղեստինյան Ազատագրության կազմակերպության թիւ 2-ը Ապու Իյատ մամուլի ասուլիս մը խոսար, Փարիզի իրենց կեդրոնին մէջ երբեք չէր զլխաւորաբար անհրաժեշտ լինէր վերաբերէր: Արաֆատի անհրաժեշտ գործակիցին համար բուն հարցը ֆրանսական քաղաքականութիւնն է: Սրբաւոր - Արեւելքի մէջ եւ ոչ թէ երեք քաղաքականութիւնը ազատ արձակումը, որ պարտաւէ է: Ինչ որ կասկած չի վերաբերէր Ապու Իյատի համար, Սուրիոյ գրեթէ է այս հարցին մէջ, քանի որ կ'ըսէ Պաղեստինցիներ. - «ԱՍԱԼԱ-ի եւ ՍԷ - ԷՍ - փշ - փշ - Ա-ի վերջին զեկոյցներուն եւ անի սուրբական զազտնի սպասարկութիւնները կան»: Այս յայտարարութեան հակազդեցութիւնը անմիջական եղած է Սուրիոյ մէջ, ուր «Վահրամեան» հեռա-նայնած է մամուլի դործակալութեան մը, յայտարարելով թէ «սուտեր» են ու աւել-բացած. - «Պէտք ունինք Սուրիոյ եւ յա-նապաշտական արար երկիրներու նեցուկին անբաժնելու համար հայ ժողովուրդին պայքարը եւ ոչ թէ մեր զեկոյցները շա-տաղելու»: Ու «Սուրիացիներու համար Սալահ Ռալաֆի (Ապու Իյատի բուն անու-նը) յիշողութիւնը», Վահրամեան թը-նած է «այն ծառայութիւնները» զորս իր զինուորականները մատուցեցին են «Պա-ղեստինեան Յեղափոխութեան», ի մաս-նաւոր զէնքի եւ պայքարի յանձնում-ներով (Պաղեստին 1978, Մատրիս 1979, Փարիզ 1979, Բուէյթ 1980), շեշտելով թէ «այդ զէնքերը փոխադրուած են Ա-ՍԱԼԱ-ի անգամներուն կողմէ»: Աթէնքի լէջ ալ երկու հայկական կազմակերպու-թիւններ (Հայ Ժողովրդական Շարժում եւ Բանտարկեալներու Պաշտպան Կոմիտէ) զինուորով մը դատարարութեան են «Փրանս-ական զապթարութեան վերածնուն-դը»: Կազմակերպութեանց բանբերը՝ Բը-րիսթինա Սըրուտտիս ձաղկած է նաեւ Կիբլի օրուան ձերբակալութիւնները:

Վերադառնալով Ապու Իյատի ասուլի-սին, աւելցնենք որ ան կ'ըսէ թէ թելադ-րած է Ֆրանսական իշխանութեանց, որ յարաբերութեան մէջ մտնեն արարական լիկայի եւ Մերձաւոր - Արեւելքի այլ եր-կիրներու - ինչպէս՝ Իրան - հետ: Դեռ կը շեշտէ. «Անոնք որոնք կը պահեն պա-տանդները ի վիճակի չեն զանոնք ազատ արձակելու: Պատանդները մաս կը կազ-մեն ահաբեկչական միջազգային գործո-ւթեան մը որու նպատակն է քաղաքա-կան շահեր ապահովել անոնց հեղինակ-ներուն»:

Փրանսական մամուլը, պարզ է, լայնօ-րէն կանգնադրուած վերջին սպառնա-լիքներուն, մանաւանդ՝ ԱՍԱԼԱ-ի: Հոս, անուշտ բոլոր թերթերը շատ «պար-կալ» գեր չեն խաղար եւ «կը սիրեն» փոթել «ԱՍԱԼԱ»ն եւ Հայերը, մինչ պարզ է, չեն չիտթեր Աֆսիմ Տիւրքի-ն: Փրանսացիները: Բայց ասիկա ընթա-նիկ երեւոյթ է: Դեռ կան, մանաւանդ՝ ալ կողմը, թերթեր որոնք չեն արձա-զանդեր իսկ այն յայտարարութեանց կամ զեկոյցներուն որոնք հրապարակ հանուցան, յարանաւանութեանց պետե-րուն կամ զանազան կազմակերպութեանց կողմէ դատապարտելու համար հակաֆը-րանսական այս անհեթեթ արշաւը: Խրմ-բազրակներ ալ կան: «Մաթէմ», օրի-

նակ, որ հեղեանքով ալ կը յիշէ, Բոֆմա-նի դէմ արձակուած շարժալին առթիւ թէ «Պէտք է շատ քիչ քրիստոնեայ ըլլալ ինչ որ ենթադրուած են ըլլալ ԱՍԱԼԱ-ի ան-գամները ալդքան ընդաքաղցութեամբ պահանջելու համար իսլամական շարժա-լի դործադրումը» եւ դեռ ինչե՛ր: Բայց, թերթը, ուրիշ էջ մը կը յատկացնէ (9) Փրանսահայ զազուծի հակազդեցու-թեանց: Կը հրատարակէ հարցազրոյց մը ՀԱՆ-ի բանբերին, Արա թորանեանի հետ, որ կ'ըսէ թէ «այսօր, ԱՍԱԼԱ-ի հիմնա-դիրը՝ Յակոբ Յակոբեան, աի մը վարձ-կաններու պետն է»: Կը բացատրէ ԱՍԱԼԱ-ի անունի ներկայութիւնը վերջին սպառնալիքներուն մէջ, որպէս «ուշադ-րութեան ցրում մը եղած չըլանի Պե-տութեան մը կողմէ»: Ապա, կը ծանրանայ պառակտումի պատճառներուն վրայ ԱՍԱ-ԼԱ-ի ծոցը: Նոյն էջին վրայ, թղթակից մը կ'արձագանգէ Ալֆրիդի կատարած չըր-ջապոյտին, «անխուսափելի» Ֆրիւիի սրճարանը, կարծիքներ կը ժողվէ «մեր քաղաքագէտներէն» թերթը դեռ երկու էջ ալ կը նուիրէ «ԱՍԱԼԱ-ի Հայերուն մանուածապատ զինակցութեանց»:

«Մոնտ» ալ, Երեքշաբթի իրիկուն լայն տեղ կուտար, մանաւանդ ԱՍԱԼԱ-ի այն զեկոյցին, որ մահուան կը դատապարտէ «Միթերան Իսրայէլացիներ» եւ ուր իրենց-րոյ առարկայ է նաեւ «սիոնական դաշ-նակը» եւսայն, եւսայն: Թերթը կ'արձա-գանգէ նաեւ Հայ Դատի Յանձնախումբին զեկոյցին, որ խոստէ կը դատապարտէ «բոլոր միջոցները որոնք յաւանութիւնն ունին պաշտպանելու ինչ զատ ալ որ ըլ-լայ կոյր բրտութեամբ մը»: Յանձնա-խումբը կը յիշէ թէ՛ «որպէս Փրանսացի»՝ զօրավիզ ենք հակահարեկչական պայքա-րին Ֆրանսական հողին վրայ, որպէս ծաղումով Հայ, կը հաստատենք հայ դատին իրականութիւնն ու մնայուն դո-յութիւնը»:

× Քանա - Անշէնէ կը գրէր Հոկտ. 8ին թէ անցեալ Սեպտեմբեր 22-ին, Պէյրութի Փրանսացի զինուորական կցորդ՝ զնդա - պետ Կուրթիէնի սպանութեանէն չորս օր ետք, մարդասպանը եկած ու թափառած է մահափորձի վայրը, նոր բան մը պատ-րաստելու համար, ըստ Փրանսայի դես-պանական եւ զազտնի սպասարկութեանց տեղեկութիւններուն: Միշտ նոյն աղ-բիւրներու համաձայն Հայ մըն է, ինչ որ կ'աւելցնէ շարաթաթերթը, պատճառ է որ ԱՍԱԼԱ-ի սպառնալիքները «լուրջի առ-նելին»:

× Լիպէ նաեւ կարճ արձագանք մը կու-տար, Զորեքշաբթի օր, յարանաւանու-թեանց պետերուն, հայ դատի յանձնա-խումբի եւ ՀԱՇ-ի դատապարտումներուն: Թորանեան, Երեքշաբթի իրիկուն Եւրոպա Մէկ կայանէն ալ արտայայտուեցաւ:

× Ըստ «Թերքիսման»ի (8 / 10) Փրանսայի իշխանութիւնները ըսեր են թէ պիտի չըլլին ԱՍԱԼԱ-ի ու պայքարելու համար անոր դէմ, պիտի օգտուին Թուրքիոյ փորձառութեան: Փը-րանսայի Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատար մը ըսած կ'ըլլայ. - «Թուր-քերը մեզմէ լաւ կը ճանչնան ԱՍԱԼԱ-ն, երկու երկիրներու լրաքաղ կազմակեր -

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՉ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՍԵՊՏ. 30 - ՀՈԿՏ. 2)

ՓՐՈՖ. ՍՈՒՐԷՆ ԶՕԶՐԱՊԵԱՆ
ԴԱՍԱՆՈՍԱԾ Է
ԶՂԱՎԻՐԱՐՈՒԹՅՆԵՐՈՒ
ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ԴԱՍԱՆՈՍԱԾՔՈՒՆ

Զղափրարութեան եւրոպական ընկե-րութեան հրաւերով երկու շաբաթով Փո-թուկալ այցելած է Երեւանի բժիշկներու կատարելագործման հիմնարկի ջգաբա-նութեան եւ ջղափրարութեան ամ-պիոնի վարիչ փրոֆ. Սուրէն Զօհրապ-եան: Զղափրարութեան եւրոպական ըն-կերութիւնը ունի ջղախտաբաններու կըր-թութեան իր կոմիտէն, որ կը կազմա - կերպէ երիտասարդ մասնագէտներու կա-տարելագործման ամէնամեայ դասըն-թացները, ուր դասախօսելու կը հրաւի-րին առաջնակարգ մասնագէտներ Եւրո-պայի զանազան երկիրներէ: Դասըն-թացներու վայրը ամէն տարի կը փոխ-ւի: Այս տարի տեղի ունեցած է Փոթոթ, ուր հետաքրքրական դասախօսութիւն-ներով հանդէս եկած են Զեխոսովաքիա-ժէն, Լեհաստանէն, Ֆրանսայէն, Պել-ժիայէն, Արեւմտեան Գերմանիայէն եւ - այլ երկիրներէ ծանօթ փրոֆէսօրներ: Փրոֆ. Սուրէն Զօհրապեանի դասախո-սութիւնները արծարծած են ջղախտա-թեան եւ ջղափրարութեան, ինչպէս նաեւ նորաւարտ բժիշկներու գործնական պատրաստութեան հարցեր:

պութիւններուն միջեւ նախապէս եւս տե-ղեկութիւններու եւ զազափարներու փո-խանակում կատարուած էր: Ներքին ու Արտաքին նախարարութիւններու մակար-դակի վրայ կը շարունակուին նման փո-խանակումները փութացնելու աշխա-տանքները»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՊԸ ողջ - առողջ Հոռմ հասաւ, հեր-բելով Նոսթրատամուսին, կամ աւելի ճիշդ անոր մեկնաբանին չարաչուք դու-շակութիւնները:

ՇԻՄՈՆ ՓԵՐԷՅՍ Փարիզ ժամանեց անձ-նական ընդթ ունեցող այցելութիւն մը կատարելու համար, Պէն Կուրթիէնի հա-րիւրամեակի հանդիսութեանց առթիւ: Ապահովութեան ուժերը չունէն առնելու ժամանակ ալ չունեցան քանի Պապը հա-զիւ ողջ - առողջ ճամբու դրած, ուրիշ «փորձանք» մը ժամանեց...:

ԻՏԱԼԻԱ շատ անընական նկատուած քայլ մը առաւ Տրիպոլիս բանտարկուած չորս Թուրքացիներու փոխարէն երեք իրիպցի ահաբեկիչ ազատ արձակելով, այնպիսի առնել մը, երբ ամբողջ արեւ-մուտքը միացեալ ճակատ կ'ուզէ պարզել ահաբեկչութեան դէմ:

ՎԱՐՁԱՊԵՏ ԷՕԶԱԼ ըսած է, թէ կրնան 1988-էն առաջ օրինաբար մը պատրաս-տել, թոյլ տալու համար նախկին կու-սակցական ղեկավարներու քաղաքական հրապարակ իջնել: Ինչպէս ծանօթ է, 1983-ի ընտրութիւններուն երեք կուսակ-ցութիւն միայն արտօնուած էին մասնակ-ցելու. այս քայլը կարեւոր կը նկատուի ժողովրդավարութեան դարձի տեսակէ-տէն ալ: Ասկէ զատ, Էօզալ «ապօրինի» կը նկատէ Տէմիրէլի ընտրապայքարը եւ կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ անոր որ փողոց իջնելով յաջողի ժողովուրդը իրեն նեցուկ դարձնել: Բայց Լիթ խեղճ կ'ենայ, 1988-էն առաջ «բան» մը կ'ընենք»: Էօզալ կ'աւելցնէ թէ քա-ղաքականօրէն չի վախար Տէմիրէլէն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԿՈՂ ԳԱՑՈՂ ԶԿԱՅ

Լիւսնէմպուրկի ու Պելժոյ որոշ շըր-ջաններու բնակիչներ անցեալ շաբա-տ երկնակամարին վրայ հրագումտի մամուլ փայլուն մարմին մը նշմարել են. զայն մամուլացի են տիեզերանաւ մը, ու վախցեր, կարծելով թէ անջրպետաբան կարածներ կուգան մեր աշխարհ:

Զիսկցայ թէ ի՞նչ կար վախնալու, եթէ մոյնիսկ ճիշդ ըլլար իրենց ենթադրու-թիւնը. վախցան արդեօք որ հոս կը մնան ու կը փորձեն տեղաւորուի՞լ:

Ի՞նչ անհեթեթ վախ: Քանի՞ ժամ, կամ քանի՞ օր պիտի կարենային իրենցմէ պահել Հիթլերիմայի դաշար, ուր քառա-սուն տարի ետք իսկ տակաւին խոտ չի բուսնիր, Տէր Զօրի ոսկերտութիւն, Առշ-վիցը, կամ այսօրուան Զերմուկիլը...:

Իսկ եթէ իրենց եկած մուրալը աւելի գէ՞շ պայմաններ կը ներկայացնէր...: Այդ պարագային իրապէս յուսահատական է կացութիւնը. կը նշանակէ թէ մարդը պիտի է այլեւս սկսի մոր արարիչ մը փնտռել:

Եւ կամ կարելի է նաեւ վնասար հեր-բել, թէ մարդիկ տիեզերանաւ եւայլն տեսած են. ո՛չ, եկող գացող չկար, այլ պատահածը աչքի խաբկանք էր պարզա-պէս... ու ամէն արարած հանգիստ է ու գոհ, տիեզերքի իր անկիւնէն:

ԱՐՓԻ

ՖՈՒԹՊՈԼ

«ԱՐԾԻՒ» Կը յաղթէ
առաջասարին

Միջերկրականի լիկին մրցումները շա-րունակուեցան Կիրակի օր: Սթանէլի ար-դիւնք մը Հ. Մ. Բ. Մ. Արժիւի համար՝ որ, Մարտէյի մէջ, յաղթած է 2 - 1-ով արդիւնութեան առաջատարին, Նիսի արհեստավարժ ակումբին երրորդ կազ-մին:

Կոլերը նշանակած են Ղազարեան եւ ա-կումբին փորձառու խաղացող եւ մար-զիչ Փարատեան: Արժիւ, չորս խաղերէ վերջ, կը գրանէ դասաւորումին երրորդ աստիճանը ուրիշ երկու ակումբներու ընկերակցութեամբ:

Նոյն պատուոյ դասակարգի առաջնու-թեան մէջ, Սէն - Թ'Անթուանի Հայ Մար-զականը հաւասար արդիւնք ձեռք բերած է Քարփանթրայի հետ 2 - 2 :

Հաւասար արդիւնք նաեւ, Քոթ - տ'Ա-զիւրի առաջնութեան դժով, Նիսի Հայ Մարզականին համար, 1 - 1, Սէն-Թ'Անտ-րէի հետ՝ որ խմբակին լաւագոյններէն է:

Վ. Մ.

ԲԱԼԻԻԻՈՒ - ՍԵՆ - ՇԱՄՈՆ -
ՍԵՆ - ՄՕՐՐԻՍ ՏԸ ՊԵՆՕ - ԼԻՈՆ -
Պ. Յակոբ Օհաննէսեան եւ զաւակները՝
Քլարիս եւ Լիոնէլ,
Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Պոյաճեան,
Այրի Տիկին Կիւզէլ Օհաննէսեան,
Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Դաւիթեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Պոյաճեան
եւ իրենց ազնիւները,
Պ. Կապի Պոյաճեան,
Տէր եւ Տիկին Շառլ Աղունեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժան Պաճաճեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ալեքսի Պիւրմեան
եւ զաւակները,
Պ. Ժան Օհաննէսեան,
ինչպէս նաեւ Պոյաճեան, Թիֆլէսցի,
Նալպանտեան, Օհաննէսեան, Սիմոնեան,
Քէօրօլլեան ընտանիքները խոր ցաւով կը
ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, զաւակին,
հարսին, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՅԱԿՈԲ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
(Ծննդով՝ Սիւզան Պոյաճեան)
արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, ժամը
14-15-ին Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցին։
Յաւակցութիւն՝ ամբարով։
Մահագոյ չստացողներէն կը խնդրուի
ներկայ իրեն աշխատել։
«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
աղբացեալին ընտանեկան պարագաներուն։

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ
հոգեւորական դասը, ազգային միութեան
վարչութիւնը եւ հոգաբարձութեան ան-
դամները կուգան իրենց խորին ցաւով -
ցուցնելով յայտնելու ազգային միութեան
վարչութեան քարտուղար՝

Պ. ՅԱԿՈԲ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
եւ իր զաւակներուն, իրենց ազնուասիրտ
կնոջ եւ մօր՝
ՍԻԻԶԱՆ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
մահուան տխուր առթիւ, որ ինքնաշարժի
արկածի մը զոհ դնաց 39 տարեկանին,
Շաբաթ, Հոկտեմբեր 4-ին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՀԱՅԿԱՅԵԱՆԻ
Փարզելու համար յիշատակը Սամուէլ -
Մուրատեան վարժարանիս վաստակաւոր,
հոգեկից եւ դասընկեր 3 հայրերուն -
Հ. ՍԵՐՈՎԷԷ ՎՐԳ. ԱԳԸԼԵԱՆԻ
(վ.ս. 20.10.1980)
Հ. ՅԱԿՈԲ ՎՐԳ. ՉԱՆԹԱՅԵԱՆԻ
(վ.ս. 20.10.1985)
Հ. ԲԱՐՍԵՂ ՎՐԳ. ՉԷՓԻՃԵԱՆԻ
(վ.ս. 20.10.1986)

Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն
կը մատուցուի վարժարանիս մատրան
մէջ, Կիրակի, Հոկտ. 12, ժամը 11-ին։
Սիրով կը հրաւիրուին ազգականներ,
բարեկամներ եւ նախկին սաներ մատ-
նակցելու յուշի այս առթիւնը եւ արարո-
ղութեանց, ինչպէս նաեւ այս առթիւնով
տրուած ճաշին, վարժարանիս ճաշ -
սրահին մէջ, ժամը 13-ին։
Ճաշին մասնակցիլ փափաքողները հա-
մին սկիզբէն տեղեկացնել տեսութեանս։

ՄԱՐԿԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՄԱՐԿԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՄԱՐԿԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՄԱՐԿԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՄԱՐԿԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՄԱՐԿԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՄԱՐԿԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՄԱՐԿԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՄԱՐԿԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

Տէր եւ Տիկին Լէոն Սերոբեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Վարդան Սերոբեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Սերոբեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ալլա Սերոբեան
եւ զաւակները,
Այրի Տիկին Լիւսի Սերոբեան
եւ զաւակները,
եւ Սերոբեան ընտանիքները ցաւով կը ծա-
նուցանեն իրենց հօր, մեծ - հօր, եղբոր,
հօրեղբոր՝

ՊԱՐԳԵՆ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 7-ին,
88 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 10, ժամը 9-ին Ի-
սիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին եկեղե-
ցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի տեղ-
ւոյն զերեզմանոտունը, ամփոփուելու
համար ընտանեկան դամբարանը։
Մահագոյ չստացողներէն կը խնդրուի
ներկայ իրեն աշխատել։
«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
Սերոբեան եւ Երեմի ընտանիքներուն։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, ժամը
14-15-ին Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցին։
Յաւակցութիւն՝ ամբարով։
Մահագոյ չստացողներէն կը խնդրուի
ներկայ իրեն աշխատել։
«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
աղբացեալին ընտանեկան պարագաներուն։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՅԱԿԱՅԵԱՆԻ
Մահացողի մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 4-ին, 39 տարեկանին։
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9-ին, Լիոնի Ս.
Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը
14-15-ին։
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն
կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

OFFRE D'EMPLOI
SOCIETE
FABRICATION VETEMENTS
RECHERCHE D'URGENCE
UN COMPTABLE
(Niveau déclarations TVA - Charges
Sociales - Connaissances informati-
ques demandées).
Lieu de travail : MONTMORENCY
Tél. : 34 - 12 - 63 - 25

- BANQUET -
au profit d'«ACHKHAR»
Dimanche 12 Octobre à 19 heures
Restaurant du Bowling
du Bois de Boulogne
Avenue de Madrid — 75016 PARIS
En présence d'invités d'Arménie
Partie Artistique — — — — —
Participation : 180 frs. - Places limitées
Réservation des tables :
TADJIAN-tél.: 39.90.66.28 de 16 à 19h

ԵՐԴԻՆՆԵՐԻ ԴԱՍԵՐ
Լիոն. -
Կապ. ինչի Լիոնի մասնաճիւղի վար-
չութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ
Լիոնի եւ Երզնայից զաւուրի Հայ
պատանիները ի մի համախմբելու, իրենց
ընդունելու, փառքերուն եւ մշակոյթին մօ-
տէն ծանօթացնելու առաջադրութեամբ,
ձեռնարկած է «Մանկանց Գեղջիկական
Երգի - Պարի Համոյթի» մը կազմու-
թեան։
Ուսուցիչ Բուրժուէ, որոնք կը փափա-
քին արձանագրել 6 - 13 տարեկան իրենց
երախանները, հաճին հետաձայնել ամէն
օր, ժամը 19-էն վերջ 78 - 75 - 90 - 30
թիւին։
Փորձերը տեղի կ'ունենան Հոկտեմբեր
11, Շաբաթ օրէն սկսեալ, ամէն Շաբաթ
օրերը, ճիշդ, ժամը 16 - 18, Լիոնի Սուրբ
Յակոբ եկեղեցւոյ Ազգային Տան սրահին
մէջ։

ՎԵՐԱՍՈՒՏ
Կապ. ինչի Լիոնի մասնաճիւղի, կը ծա-
նուցանէ թէ իրիկուան դասընթացները
կը սկսին Երեզնայից, Հոկտեմբեր 14,
ժամը 20-30-ին։
- Չափահասներու եւ պատանիներու։
- Պաշտօնէական քննութիւն։
Ուսուցիչ՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԱՔԷՍԵԱՆ
Իսկ միջնակարգ դպրոցը, Չորեքշաբթի օ-
րերը առտուան ժամը 9-30-էն 12։ 6 տա-
րեկանէն սկսեալ մանուկներու։
Ուսուցիչ՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԱՔԷՍԵԱՆ
Իսկ Կապոյտ ինչի պարի դասերը
վերսկսած են Հոկտ. 3-ին, ժամը 18-ին
6 տարեկանէն սկսեալ երկուսն աշակեր -
տութեան համար։
Ուսուցչուհի ԱՆՆԱ ՊՈՒՏԱՆԵԱՆ
վկայուած երեւանի պարարուեստի դպ-
րոցէն։

ՎԵՐԱՍՈՒՏ
Կապոյտ ինչի Կրնոպլի մասնաճիւղին
դասընթացները կը վերսկսին -
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Կիրակի, Հոկտեմբեր 5, ժամը 9-էն 12։
ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՉԱՓԱՀԱՍՆԵՐՈՒ
Երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 6, ժամը
20-ին։
Locaux de St. Martin d'Hères

ՎԵՐԱՍՈՒՏ
Այնքանի Հայ Մշակոյթի Տան վար-
չութիւնը չորհրդակցութեամբ ստացած է
Տիկին Սերոբեանի Գեղջիկական 100 Ֆ. Մար-
տիկ մահացած մօրը Տիկին Սուլեանի յի-
շատակին։

ՎԵՐԱՍՈՒՏ
Այնքանի Հայ Մշակոյթի Տան վար-
չութիւնը չորհրդակցութեամբ ստացած է
Տիկին Սերոբեանի Գեղջիկական 100 Ֆ. Մար-
տիկ մահացած մօրը Տիկին Սուլեանի յի-
շատակին։

ՎԵՐԱՍՈՒՏ
Այնքանի Հայ Մշակոյթի Տան վար-
չութիւնը չորհրդակցութեամբ ստացած է
Տիկին Սերոբեանի Գեղջիկական 100 Ֆ. Մար-
տիկ մահացած մօրը Տիկին Սուլեանի յի-
շատակին։

ՎԵՐԱՍՈՒՏ
Այնքանի Հայ Մշակոյթի Տան վար-
չութիւնը չորհրդակցութեամբ ստացած է
Տիկին Սերոբեանի Գեղջիկական 100 Ֆ. Մար-
տիկ մահացած մօրը Տիկին Սուլեանի յի-
շատակին։

ՎԵՐԱՍՈՒՏ
Այնքանի Հայ Մշակոյթի Տան վար-
չութիւնը չորհրդակցութեամբ ստացած է
Տիկին Սերոբեանի Գեղջիկական 100 Ֆ. Մար-
տիկ մահացած մօրը Տիկին Սուլեանի յի-
շատակին։

ՎԵՐԱՍՈՒՏ
Այնքանի Հայ Մշակոյթի Տան վար-
չութիւնը չորհրդակցութեամբ ստացած է
Տիկին Սերոբեանի Գեղջիկական 100 Ֆ. Մար-
տիկ մահացած մօրը Տիկին Սուլեանի յի-
շատակին։

ՎԵՐԱՍՈՒՏ
Այնքանի Հայ Մշակոյթի Տան վար-
չութիւնը չորհրդակցութեամբ ստացած է
Տիկին Սերոբեանի Գեղջիկական 100 Ֆ. Մար-
տիկ մահացած մօրը Տիկին Սուլեանի յի-
շատակին։

ՎԵՐԱՍՈՒՏ
Այնքանի Հայ Մշակոյթի Տան վար-
չութիւնը չորհրդակցութեամբ ստացած է
Տիկին Սերոբեանի Գեղջիկական 100 Ֆ. Մար-
տիկ մահացած մօրը Տիկին Սուլեանի յի-
շատակին։

ՀԱՐՍՆԻՔԻ
ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ
ԽՐԱԽԱՆԻ
Ձեր ուրախ օրերու յիշատակը
պահելու համար դիմեցէ՛ք՝
լուսանկարիչ՝
Պ Ե Տ Ր Ո Ւ ի
Հեռագր. - 46 - 45 - 40 - 23
CARDEZ LE SOUVENIR
de vos jours heureux
FIANÇAILLES - MARIAGE ETC...
Grâce au photographe
Bedros
tél. 46 45 40 23

ՄԱՐՍԷԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵԼԵՑԻ
ՏՕՆ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ՎԱՐԴԱՊԵ-
ՏԱՅՆ ՄԵՐՈՑ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 12, ՄԱ-
ՏԱՂՈՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍԻՐՈՑ ՍԵՂԱՆ
ԵԿԵԼԵՑԻՈՑ ՕԾՄԱՆ 55ԲԴ ՏԱՐԵՒԱՐԵՐԻ
ԱՌԹԻՒՆ

Եկեղեցւոյ վարչութիւնը մերազն բա-
րեպաշտ ժողովրդեան կը ծանուցանէ,
թէ Կիրակի, Հոկտեմբեր 12-ին Սրբոյ
Թարգմանչաց տօնին առթիւ կրօնական
հանգիստութիւններ տեղի կ'ունենան եկե-
ղեցւոյ մէջ եւ կը կատարուի Մատաղ-
օրհնութիւն եկեղեցւոյ օծման 55-րդ
տարեդարձին առթիւ։

Հանգիստութեան կը նախագահէ, պա-
տարագը կը մատուցանէ եւ օրուան պատ-
գամը կուտայ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնները կը
կատարուին Սահակ - Մեղրոյ Երզնա -
խումբին կողմէ զեկապարութեամբ՝
ԽԱՅԻԿ ԵՐԼՄԱՅԵԱՆԻ
Պատարագէն ետք կը կատարուի հոգե-
հանգստեան պաշտօն հանգուցեալ՝ ԳԼ-
ԲԻԴՈՐԻՍ ԵՊԻՍԿ. ՊԱՆԱՔԵԱՆԻ, ՎԱՆԻ
ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ, ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՅԵ-
ԱՆԻ, ՕՆԻԿ ՀԱՅԿԱՅԵԱՆԻ եւ եկեղեց-
ւոյ այլ բարերարներու եւ ծառայողներու
հոգւոյն։

Ապա

EDITORIAL

LES ARMÉNIENS?

QUELS ARMÉNIENS?

La Communauté d'origine arménienne de France est émue, indignée. Cela se comprend. Mais elle est aussi complexée et cela s'explique moins. Il est affligeant de devoir constater que d'aucuns n'hésitent même pas à avouer une certaine honte de leur origine au vu des menaces aberrantes proférées contre la France.

Bien sûr, la manière volontairement tendancieuse dont certains organes de presse diffusent les nouvelles, n'est pas pour faciliter les choses. Comment peut-on titrer: «Les Arméniens menacent la France», alors que cela est une flagrante contrevérité, qui ne peut que jeter le trouble dans les esprits et porter préjudice à une communauté qui a si loyalement servi sa patrie d'adoption, que ce soit par ses volontaires de 14-18, ses soldats de 39-40 ou ses résistants de l'occupation.

Parle-t-on des Italiens quand les Brigades rouges menacent, ou des Allemands quand le Bader-Meinhoff se livre à des attentats? Personne ne songe à les incriminer et eux-mêmes ne se sentent nullement concernés, et encore moins coupables, par les agissements de quelques éléments, fussent-ils de même nationalité. On ne confond pas «Action Directe» avec tous les Français. Aussi faut-il éviter les dangereuses amalgames et les interprétations provocatrices, qui tendent à discréditer toute une communauté auprès d'une opinion publique, déjà survoltée, et qui ne cherche pas toujours à séparer le bon grain de l'ivraie.

Dans cette atmosphère tendue, créée par les odieux attentats de ce qui fut le Septembre noir des Parisiens, des sentiments de rejet naissent facilement chez les uns envers les autres.

Le terrorisme est une gangrène que tout homme de bon sens ne peut que condamner. S'il a vu le jour dans un contexte plus ou moins logique, parce que les grands de ce monde n'ont pas su ou voulu régler les justes problèmes des petites nations, il n'a pas tardé à dégénérer et à se transformer en une violence aveugle, qu'aucune cause, aussi motivée soit-elle, ne peut justifier.

L'Occident a longtemps ignoré la nation arménienne, qui a apporté un tribut inestimable à la civilisation et à l'humanité, non seulement par son art, son architecture et sa culture, mais aussi par le sang versé. Et voilà que cet Occident ne veut plus connaître cette nation millénaire qu'à travers quelques appellations non contrôlées de semeurs de trouble. Cela n'est pas acceptable. Voilà pourquoi il nous faut être vigilants, et ne pas permettre que des amalgames douteux viennent ternir la cause même d'un peuple — parfois justement amer de ses expériences occidentales — mais qui a toutes les raisons d'être fier de son passé, de son présent, et de croire en son avenir.

Ա.ՀԱՐԵԿԶՈՒԹԻՒՆ

ՇԻՐԱՔ

ՄԻՇՏ ՎՃՌԱԿԱՆ Է

«L'EVENEMENT DU JEUDI»
ԳԱՌՆ Է

ՀԱՅԵՐՈՒ

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՒԻՐԱԾ ԻՐ ՅՕԴՈՒԱԾԷՆ ԵՏՔ

Ազգ. Ժողովի Չորեքշաբթի օրուան նիստը շատ չէր համապատասխաներ աղանդական շարժումներին, այսինքն նիստը ահաբեկչությունները ընդունելով այն համոզումը կը տիրէր որ ընդհ. համաձայնությունը պիտի տիրէ, Շիրաքի ելույթէն ետք: Այդպէս չեղաւ: Շիրաք կրկնեց թէ Ֆրանսա ահա զի պիտի շտապ, երկու լեզու չի գործածեր, չի բանակցիր, ահաբեկչութեան դիմաց վճարական է եւ պատասխանատու:

Նախարարապետը չեղաւ թէ կը մերժէ «իրար խառնել ահաբեկչները եւ մեր հողամասին վրայ հաստատուած օտար համայնքները: Անոնք որոնք կ'ուզեն շահագործել ահաբեկչութիւնը օտարաւորացի կամ ցեղապաշտ արշաւներ կատարելու համար, պիտի չյաջողեն»:

Չառնազան հասանքներու բանքները արտադրողներէն այս առնչութեամբ 15 վայրկեան ամէն մէկը, ինչպէս կը նախատեսէ կանոնադիրը, բացի ժողովէն, որ 25 վայրկեանի հասած էր, երբ Շապուհ — Տէրմա կարգի հրաւիրեց: Կարելի չեղաւ միջադէպին առաջին ատենը: Եթէ ընկերակցական պարագայիսը բնաւ համաձայն չէ Շիրաքի հետ, որմէ նուազ խօսք եւ աւելի դործ կ'ակնկալէ, տարակարծութիւններ կան նաեւ մեծամասնութեան ծոցը: Կոտէն կ'ուզէ որ յան — ցապարտ երկիրներուն անունները տըր — ւին, Լըպէն կը զատապարտէ կառավար — րութիւնը, որ չգիտցաւ նախատեսել: «Վերջին ոճրագործները», կ'ըսէ Ազգ. ժողովար պարագայիսը, «ահաբեկչութիւնը երկրին համար, վախճեք որ օր մը մահապանդ ըլլան»: Համայնավար Լափուան — երկի համար կասկածամտութեան մըթ — նոլորտ մը կայ:

×

«Ուղի Սքրիթ ձըրնը» որ լուրջ թերթ մըն է, խմբագրականին մէջ նուիր — ւած Լոնտոնի ահաբեկչին դատաւարու — թեան (ան որ մանրամասնօրէն ծանրա — ցաւ Սուրբի կատարած դերին վրայ), կը դրէ թէ «այս չըջողճին մէջ, ժաք Շի — րաք, Ֆրանսայի նախարարապետը ապուշի — կը նմանի, բայց ծանր է, բայց կը պահ — պանենք — երբ Սուրբիան օգնութեան կը կանչէ պայքարելու համար ահաբեկչու — թեան դէմ: Աստիճան օգնութիւնը ուղի — ահաբեկչութեան դէմ, կը նմանէր անոր որ մէկը ժաք լիվանթիօրէն դիմած ըլլար վերջ տալու համար Լոնտոնի կի — ներուն վրայ յարձակումներուն»:

×

Երբ Շիրաք կը կրկնէ թէ կառավարու — թիւնը երկու լեզու չի գործածեր, կ'աղ — նարկէ եղած մերկացումներու այդ առն — չութեամբ: Քանալէն ետք, որ կը պնդէ թէ բանակցութիւններ եղած են (Քափու — չի), Հինգշաբթի օր էլիվանթիան տըր — ւին էր, որ կ'ըսէր թէ բանակցութիւններ կան Գամախուի եւ Թեհրանի հետ:

Ի դէպ, շարաքի թերթը որոշ դառնու — թիւն ցոյց կուտայ ԱՍՍԱՒ-ի վերջին ըս — պառնայիքին առթիւ Ժ. Փ. Փօֆմանի դէմ (ձիհատին կ'ըսէր որ Փօֆմանը ըս — պանիք Փերէսի այցելութեան առթիւ): Ծանօթ է որ Ժան — Փօլ Փօֆման թերթին թղթակիցն էր եւ Ժան — Ֆրանսուա Քահն

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ
ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ՄԵՌԱԾ

ՎԻՐԱԽՈՐ ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ
ՊՈՆՆ ԳՐԿՈՒԱԾ

Իրաքեան ուժերու կողմէ Սեպտեմբեր 9-ին Թաւրիզի վրայ կատարուած ուժա — կոծումներու հետեւանքով ծանրօրէն վի — րաւորուած հայ երիտասարդ մը Սեպ — տեմբեր 30-ին իր մահականացուն կնքած է Թեհրանի մէջ: Արդարեւ, Ուիլեմ Ալ — բանդի Թաւրիզի հիւանդանոցին մէջ քանի մը անգամ վիրահատութիւն ենթարկուելէ ետք Սեպտեմբեր 27-ին փոխադրուած է Թեհրանի «Շոհադատ» հիւանդանոցը, ուր երեք օր ետք կնքած է իր մահականացուն: Ծնած էր 1958-ին՝ Մաշատ: Փոքր տա — րիքին փոխադրուած էր Թաւրիզ եւ աւար — տած «Անուշիրան» միջնակարգ վարժա — րանը: Ողբացեալին յուզարկաւորութիւնը կատարուած է Հոկտեմբեր 6-ին Թաւրիզ:

×

Միւս կողմէ, այն հայ զինուորը՝ Ռո — բեր Աւետիսեան, որ Փետրուարին ծանրօ — րէն վիրաւորուած էր Իրան — Իրաք պա — տերազմի ճակատին վրայ, Նահատակաց Հիմնարկին կողմէ Սեպտեմբեր 24-ին զրկուած է Պոնն բուժուելու: Արդարեւ հայ երիտասարդ զինուորը վնասուած էր ուղեղէն, ողնաշարէն, թոքերէն ու փայ — ծաղէն, կորսնցուցած էր ձախ աջը եւ վտանգի մէջ է իր աջ աջը: Իր ծնողաց խնդրանքով երեսփոխան Վարդան Վար — դանեան նամակով մը դիմած է յիշեալ Հիմնարկի վարիչ Այաթոլլահ Քարուպին, որ անմիջապէս տնօրինելով պարան ու պատշաճը հայ վիրաւորը զրկած է Արեւ — մուտեան Գերմանիա բուժուելու:

ՃԱՏՐԱԿ

24-րդ եւ վերջին խաղը, որ տեղի պիտի ունենար Չորեքշաբթի յետաձգուեցաւ յաջորդ օրուան: Ծանօթ է որ իր 12 կէ — տերով Գասպարով պահեց համաշխար — հային ախոյեանի իր տիտղոսը եւ վերջին խաղն ալ, հաւանաբար հաւասարութեամբ վերջ գտնէ:

«Բոլորս Ժան — Փօլ Փօֆման ենք» խորա — գրին տակ գրած իր քրոնիքին տակ, կը յիշէ որ ԱՍՍԱՒ-ի սպառնալիքը կ'ընէ հիշգ շարաք մը ետք այն յօդուածէն զոր թերթը տպած է Հայերու ցեղասպանու — թեան նուիրուած: Արդարեւ, նախորդ թիւին մէջ (100, Հոկտեմբեր 2/8) Փերէ Սնեքէլ չորս էջերու մէջ, մանրամասնօրէն կ'արտայայտուի, Տէրմիի «Նեմէսիս գործողութիւն» հատորին կապակցու — թեամբ, նաեւ «Մուսա լեռան 40 օրերուն» նկարներ ալ կ'ամբողջացնեն այս շահե — կան զրախօսականը, ուր հակիրճ պատ — մականն ալ կայ հայ ժողովուրդին:

×

Պրիւսէլի «Լիպր Պեթիք» օրաթերթը կրկին կ'անդրադառնար հայկական հար — ցին, Հոկտեմբեր 9, Հինգշաբթի իր թի — ւով, ի պատասխան թրքական բողոքնե — րու: Կ'անդրադառնանք առանձին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Շէֆն ՍՈՒՊԻ ՍԱԼԷՀԻ, սիննի կրօնա — պետ, նախկին տեսուչ լեռնահեան համա — լսարանի զբաղեցնութեան լսարանին սպա — նութիւնը մեծ յուզում պատճառած է երկ — րին մէջ: Ծանօթ իբրեւ չափաւոր եւ կողմնա — կից իսլամ եւ քրիստոնեայ համակցու — թեան, 50 տարեկան, մտերիմ մըն էր վար — չապետ Քարամէլի: Այս առթիւ, Գարեգին Բ. Կաթողիկոսը եւ հայ երեսփոխանները

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԵՑՑԷ՝ ԲԱՐՈՅԹԸ

Հայեր վրդոված են տեսնելով որ վեր — ցեքս լրատվութեան շատ կը գրադին «Հայ»-ով. ու այդ՝ ոչ Գասպարովի յաղ — բանակին, ոչ ալ հայաւտարի ուրիշ պատմաւոր մը. այլ՝ ահաբեկչութեան ու ֆրանսայի դէմ կատարուած սպանակի — ցներու: Կը հեռաձայնեն մտահոգ. «Ի՞նչ պիտի ըլլայ ասոր վերջը. բան մը կ'ընէ՞ք, տէր չունի՞ք այս գաղութը...»: Կոյնիսկ անցեալ օր մէկը, դիտելէ ետք «Մեր ման — կութեան քանկին», ուր կը ներկայացուի 40-ական քուականներու լեռնակայանն ու պատերազմին աւեր մարդոց հոգեկոտորուն մէջ, ըսեր էր. «ասանկ շրջանի մը, երբ արդէն ամէն մարդ այնքան գէշ տրամա — դրուած է Հայուն հանդէպ, ի՞նչու մեզ անլի շնորհով ցոյց տալիք ժապաւէն — ներ չեն պատրաստեր»: Դժբախտաբար անորոշ մնաց այդ «շնորհով»-ին սահմա — նումը:

Վրդոված ուրիշ հայրենակից մըն ալ կը յայտնէր, քէ շատ անհանգիստ ու մը — տահոգ էր Հայերու դէմ ստեղծուած այս անախտը մթնոլորտին. իր գաւաղը յա — նախած վարժարանը ակնարկութիւննե — րու, վարկաբեկումներու ենթակալ կ'ըլ — լար ընկերներու շրջանակին մէջ: Կտրուկ միջոցառումներ պիտի էին, եւ անմիջա — պէս, որպէսզի տղան դարձնէ հայ ըլ — լալու բարդոյթ մը չըրէր տուն:

Միակ մար մը կրնային առաջարկել իրեն, գաւաղը հայկական դարձը մը դըր — կելով կրնար ջնջել հայաւերժ ընկերներու շրջանակը:

Այսպէսով մեր վարժարաններու ուսե — րուն կը բարդուի մեր առաքելութիւն մը. անոնք ոչ միայն հայ պիտի պահեն պա — տանին, այլ մանաւանդ «հայ ըլլալու բարդոյթէն գերծ հայ»:

Եւ եթէ բազմամայ նոյն մտահոգութեան տէր ծնողներու թիւը, հայ վարժարանի անհրաժեշտութեան մասին ալ վերջապէս ոչ մէկ տատամսում կը մնայ այլեւս:

ԱՐՓԻ

միացեալ զեկոյց մը հրապարակած են, ուր կը յայտարարեն թէ մասնակից են մահաբեկական համայնքներու իրենց եղ — բայրներուն սուգին ու կը շնորհակալ լինեն անոնց հետեւի արարք մըն է մեծ Լի — բանանցիի մը, հոգեւորական մեծ գէմ — քի մը դէմ, որ կ'արտայայտէր բոլոր զաւանանքներու Լիբանանցիներուն հասա — բակաց հաւատը, բարոյական եւ հոգե — տրական այն արժէքներուն մէջ, զորս կը մարմնաւորէ իսլամ — քրիստոնեայ հաս — կացողութիւնը: Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի օր եւ ամ — րօղ Պէյրութի սուգի մէջ էր, բոլոր խա — նութիւններ փակ մնացին, ինչպէս նաեւ դպրոցներն եւ դրամատունները:

ՇԻՄՈՆ ՓԵՐԷՍԻ Փարիզ այցելութիւնը Իսրայէլի Պետութեան հիմնադրին հա — բերամեակին առթիւ, վերջինն է Իսրա — յէլի վարչապետին, քանի որ փոխ ի փոխ վարչապետութեան գրութիւնը զոր կը կիրարկէ Քնիէսէթը, պատճառ է որ հեր — թապահութիւնը Շամիրի անցնի: Ծամ — բորդութեան բուն պատրուակը Պէն Կու — բինն ըլլալով հանդերձ, Փերէս զանա — զան տեսակցութիւններ ունեցաւ Շիրաքի, Միթերանի հետ եւ մտքերու փոխանա — կութիւն՝ ահաբեկչութեան շուրջ:

ԺԱՔԻՆ ՀԻԼԷԹ՝ այնքան նորը գեղեց — կութեան տէր, հեռառեւիկի նախկին խօսնակը, անձնապաշտ եղաւ 57 տարե — կանին: Հեռացուած հեռառեւիկէն, ջը — լախտէ կը տառապէր, համակերպած չըլ — լալով երեսի վրայ ձգուելուն եւ տարի — ներու թաւալումին:

ՔԱԹՈՒՐԵՐԲԵՐԵԱՆԸ ՁԱՅՆԻ ԱՆԴԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Ա...

Չարմանահրաչ են կեանքի զուգադիպություններն: 1963 թվ. Հոկտեմբեր 22-ին Բրիտանիայի Ազգային թատրոնը՝ 1848 թվ. սկսելով, բազում փորձերից յետոյ, վերջապէս կազմաւորուեց ու ըսկանց աշխատել Լոնտոնի ամենահինաւորաց թատրոնի շէնքում՝ «Օլդ Վիք»ում: «Ազգային թատրոն»ի առաջին շրջանի խաղացանկում տեղ էին դնել չորս թատերադիր՝ Շէքսպիր, Չեխով, Շո և Բըրայթսոն: Բեմադրում էր «Համլետ», «Քեռի Վանիա», «Մուրբ Ժան» և «Հորսնի ընտրանին»: Այդ օրերին ևս Լոնդոն էին հասել իբրեւ շարժապատկերի և թատրոնի ուսանող:

Նոյեմբերին Չեխովի «Քեռի Վանիա»ի հերթն էր: Բեմադրում էր Լորենս Օլի - վիէն իր զեկաւարտութեամբ և մասնակցութեամբ: Բախտի բերմամբ այնուհետ էր: Պարզ տախտակներով շրջափակուած բեմում, որ հսկայ փայտէ սնտուկի տըպաւորութիւն էր թողնում, սկսուեց խաղը: Ես լաւ դիտէի Չեխովին, գարնանը հայերէն բեմադրութեան համար ձեւաւորել էի «Քեռի Վանիա»ն: Բայց այսուհետ նկատեցի մի արտասովոր երեւոյթ: Հընարաւոր էր Չեխով խաղալ համարեա զատարկ բեմի վրայ: Սակայն նկատածս չսահմանուեց միայն դրանով: Տեղի ունեցաւ մի աւելի կարեւոր ու նշանակալից դէպք, որը մի ամբողջ խորհրդակցական ընթացքի գարձաւ և ձեւակերպեց իմ յետագայ կեանքն արուեստում: Դա հետեւեալն էր:

«Քեռի Վանիա»ի ներկայացումն աւարտուեց: Ըստ սովորութեան հասարակութիւնը սկսեց ծափահարել: Դերասաններն արագօրէն բեմ մտան և շարք կազմեցին: Մինչ այդ ամէն ինչ բնական էր, բայց յետոյ՝ Լորենս Օլիվիէն անմիջապէս մէկ քայլ առաջ տնցաւ և ձեռքն հանողարտընէ վեր բարձրացրեց: Ծափահարութիւնները զաւարեցին: Տիրեց քար լուծութիւն: Այս բոլորը կատարուեց շատ արագ: Ընդամենը մի քանի վայրկեանում: Մտքիս մէջ ծագեց մի հարց՝ «Ինչո՞ւ այսպէս վարուեց...», և այդ քար լուծութեան մէջ լուսեց հետեւեալը: «Տիրենայք և Պարոնայք, ցաւօք արտի պիտի յայտնեմ, որ այսօր ընդմիջտ մեզինից բաժանուեց մի մեծ մարդ, ազատութեան մի մեծ մշակ՝ Պրեզիդենտ Քենէդին, ահարկուելով Ամերիկայի Միացեալ - Նահանգների Դալաս քաղաքում: Ի յարգանս նրան, կը խնդրեմ յոռնկայա լուծութիւն»:

Ոչ մի ծպուտ, ոչ մի ձայն: Յնցիչ տըպաւորութեան տակ, հասարակութիւնը մէկ մարդու պէս ոտքի ելաւ: Այս երրորդ խորունկ և ցնցիչ տպաւորութիւնն էր, որ ևս երբեք ունեցել էի թատրոնում: Թատրոնը ստեղծեց այդ միակցուած խորն ապրումը, դա ոչ հեղինակ և ոչ էլ բեմադրիչ ունէր իսկ իմ ներկայութեան պատճառը պարզապէս Չեխովի «Քեռի Վանիա»ն էր: Յիշեցի Սոնիայի վերջին խօսքն ուղղուած քեռուն:

«Դու քո կեանքում չես իմացել ուրախութիւն, բայց սպասիր, Քեռի Վանիա, սպասիր... Մենք կը հանգստանանք... Մենք կը հանգստանանք...»

(Տեղեկներ մեզմ նուագում է, Մարիա Վասիլենան գրում է բրոշյուրի լուսանցքներին: Մարիան գուրպակ է դործում):

Մենք կը հանգստանանք:

«Շնորհակալութիւն» լուսեց Լորենս Օլիվիէի ձայնը լուծութեան մէջ ու այլեւս ոչ ոք ծափահարեց:

Հետեւեալ օրը հեռուստատեսից հաղորդուեց յուզարկաւորութեան պաշտօնական ծրագիրը: Յաւուր պատաճի իգոր Ստրախինսկին յօրինել էր մի ներբող ձօնուած Պրեզիդենտ Քենէդիին: Ներբողն գրուած էր Գրեգորի Քերրեանի ձայնի համար և այն պիտի կատարէր յիշուած երգչուհին: Ներբողի խօսքերն պատկանում էին ժամանակակից բա-

նաստեղծ Վ. Հ. Աուգէին: Բովանդակութիւնը թարգմանուած հայերէնի հետեւեալն է. -

Երբ մեռած է մարդն արդար Մին է ողբ ու գովք թախիծ քէ հրճուամք:

Էլ ինչո՞ւ, ինչո՞ւ ուրեմն ինչո՞ւ այսպէս, մենք կը լսեմք Երբ մեռած է նա արդէն: Լուս է երկինքին:

Նա ինչ որ էր՝ էր իսկ քէ ի՞նչ է ինքնու Մենք ենք որոշելու:

Յիշելով մաքր նրա ինչպէս որ ապրեմք Դա է իր իմաստն:

Երբ մեռած է մարդն արդար Մին է ողբ ու գովք թախիծ քէ հրճուամք:

Բայց ո՞վ էր Քաթի Բերբերեանը և ինչո՞ւ այս յատկանշական երեւոյթն շեշտուած Ստրախինսկու կողմից «Ներբողն» գրուած է յատկապէս Քաթի Բերբերեանի ձայնի համար և յիշուած օրը նա միայն պիտի կատարէ:

Ք...

Իմ ուսանողական կեանքը շարունակուեց: 1964 թիւ Բրիտանիայում յատկացուած էր Շէքսպիրի ծննդեան երեքհարիւր - ամեակին: Այս առթիւ աշխարհի չորս ծայրից Լոնտոն էին հրաւիրուել ռազմաթիւ թատրոններ: «Շէքսպիր Արքունական թատրոն» իր բեմադրութիւններին շարքին «Անգլիական թատրոն» խորագրի տակ կցել էր մի իւրաքանչիւր ծրագիր:

Վեց շաբաթուայ ընթացքում Պիտր Բրուկի զեկաւարտութեամբ «Անգլիական թատրոն»ը հարցադրման էր ենթարկուած զանազան թատերական խնդիրներ: Մըրազի վերնագրին ներշնչուած էր Անտոնին Արթուրի թատերա - տեսաբանական գրքից:

Փորձերին էր ծառայում նաեւ Արթուրի երեք բոպէ տեւողութեամբ «Արեան Ժայռ»ում՝ փոքրիկ թատերիկ: Կար նաեւ Քենէդիի մահուան զեպքից ներշնչուած մի բեմական գրուած Պիտր Բրուկի հեղինակութեամբ: Այդ գրուածութեան զերաւանները մի մեծ երկարութիւն տալու գաղաղի տեղ օգտագործելով, վար էին իջնում «Լոնտոնի Դրամատիկական և Երաժշտական Ակադեմիա» (ԼԱԴԴԱ) կոչուող արուեստի դպրոցի թատերասրահի ասորիճաններից: Նրանք կատարում էին թաղման արարողութիւնը ևս ապա գլխաւոր դերասանուհին (Գլինդա Ջակոն), որ ներկայացնում էր «պրեզիդենտի» այրուած, երկաթեայ դազաղ - տաշտին համարյա մատուցելուց յետոյ, կրկին վեր էր բարձրանում և հետանում էր շրջափակից: Վարն ամէն ինչ նոյնն էր մտած: Վեր բարձրացած այրին քիչ անց կրկին սկսում էր իջնել: Այժմ նա կատարեալ անտարբեր էր անցեալին: Աստիճանաբար հանում էր իր սեւ գգեստ - ներք սակայն այդ գործողութիւնը չէր դադարում, շարունակուած էր մինչ կատարեալ մերկութիւն: Քար լուծութեան մէջ, մերկ նա հասնում էր տաշտ - գաղաղին: Այժմ այն ծառայում էր նրան իբր լողարան:

Այս ամբողջ թատերական գրուածքն ընթացքում բացակայ էր յիշուած ներբողը,

բայց այդ գործողութիւնը տարօրինակ կերպով կարծես բեմականացում ու մարմնաւորում ներբող էր դառնում:

Գ...

1968 թվ. աշնանը Շիրազ - Պերսեպոլիս արուեստի միջազգային փառատօնի ընթացքին ինձ առիթ տրուեց բեմադրել իրանցի երիտասարդ թատերադիր Արաա Նալբանդեանի «Նորին խորն ու լայն հետազոտութիւն երկրաբանական քանհինդերորդ շրջանի քարաշէրտերում» թատերիկը: Հեղինակը, որ լրագրաւաճառ էր, լուստեղեակ էր միջազգային և ազգային գրականութեան: Նա գրել էր մի խաղ, որը ձերբագրուած էր կազմաւորուած թատերական օրէնքներից: Դիպել էր հիմնական թատերական ահուհներին պատճառ նրա, որ մէկ անգամ, այն էլ իր մանկութեան օրերին բեմադրուած երկ էր տեսել ևս ապա թատրոնը ձանաչել ու ապրել էր միայն միջազգային հարուստ գրականութեան միջոցով: Նա միայն «Գրիկ» էր այդ երկը գրել միջոցով: Նա գրա բեմական ապազան յանձնել էր կեանքին: Այդ երկի կեանքը բեմում, մեղ երկուսիս դարձրեց յիշուած փառատօնի թատերական լաճին հեռուստատեսութեան մրցանակակիրներ:

Այդ նոյն փառատօնի երաժշտական լաճում մասնակցում էին զաշնակաշար Արթուր Ռուբինշտայնը, Սորհ. Միլիթեան Բնարային Քառեակը: Արդիական երաժշտութեան մարզում՝ կատարում էր «Գրիկ» խորագրին կրող Եանիս Գիլշնաակիս երաժշտական ստեղծագործութիւնը յօրինուած տաաներկու խառն ձայնների համար: Այդ երկի ընագրին կազմուած էր հինուորաց զրադաշտական մատեաններից և ձեռնարկի առաջին միջազգային կատարումն տեղի էր ունենում Պերսեպոլիսի աւերակներում, ձօնուած «Մարզ»ու ազատագրման: Փառատօնի օրերին Շիրազում ծրագրուած էր նաեւ Քաթի Բերբերեանին յատուկ մի համերգ Մեծն Հաֆթի զերեգմանի զիմաց կառուցուած համալիրում: Երգչուհու ահուն հինգ տարի առաջ լսելուց յետոյ, սա առաջին առիթն էր անձամբ լսելու այդքան փնտռուած ու ինձ համար անդրտանիկ ստեղծուած ու երեւոյթ զարձած երգչուհուն:

Քաթի Բերբերեանը ծրագրել էր կատարել Ստրախինսկու, Բարթոկի, Բուբերլէֆի, Ջոն Քէյջի երկերը և վերջապէս իր կազմած USSR ՊՍՊԴ-ն (stripsody), (1) ներշնչուած պատկերաշին ժապաւններին հերոսներ՝ Սուփրմանի, Բաթիկանի և Չարլի Բրուսին «գրական - ձայնային - պատկերաշին» շարքերից: Երբ Ք. Բերբերեանը բեմ քայլեց, հէնց առաջին վայրկեանից նրա բեմական կարողութիւններն անուրանալի էին: Մտքումս «Ստրախինսկին» և նրա ներշնչման աղբիւր «հերոսներ»ի անունները թարգմանուեցին հայերէնի: ՊԱՏԿԵՐԱՆՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ՝ Գերմարդն, Չըլիկամարդն ու Կիկոսը:

Երկուհին հաղել էր մինչ ձաներն հառնող, երկար մետաքսեայ մի հագուստ, որն ամբողջովին ծածկում էր նրա աջ ձեռքը իսկ ձախ ուսն ու թեւը, որ մերկ էր զարդարուած էր նորը գոհարներից ու շղթաներից հիւսուած ցանցով: Նա իր հագուստն կրում էր կատարեալ վարպետութեամբ: Ամէն մի շարժում այնպէս բնականօրէն ու անբռնադրօն էր զուգակցուած երգին, որ կարծում էի թէ երգն հէնց այդ վայրկեանին է ստեղծուած: Կատակին իր ամենաբարձրագոյն մակարդակի վրայ, միշտ ներկայ էր բեմում ու երգի կատարումն աւելի ներդրածական էր դարձնում: Հանդիսատեսը միտմամանակ ծիծաղում ու յաջողում էր լուրջ հետեւել երգչուհուն և գնահատել նրա կատարողական լազմաշնորհ ձիրքը: Սա մի թատերա - երաժշտական երեւոյթ էր: Պարզ էր, եղակի ու անզուգական երգչուհու կատարմանն էի ակնատես:

Յաջորդ առաւօտեան, Շիրազի համալրարանի դահլիճում, հանդիսականների հետ հարցազրույցի ընթացքին Քաթի Բերբերեանը յիշեց. -

Ես կը սիրեմ զեղեցիկ հագնուել և ինքս կը ձեւաւորեմ հագուստներս: Ես կը սիրեմ խաղալ երգի հետ: Ես կը սիրեմ կատարման ընթացքին լըսել շրջապատիս բոլոր ձայները:

Ես կը սիրեմ կատակը: Ես կը սիրեմ երգին կցել շարժումը նրան հասկանալու ևս ապրելու համար: Ես կը սիրեմ երբ հանդիսատէր համերգի ընթացքին ազատօրէն կը քրքլայ: Ես կը սիրեմ համազրկ անհամարելիլն:

...

Եւ ապա խօսեց ժամանակակից արուեստում «քոլաժ»ի նշանակալից դերի մասին:

Գ...

Երեկոյեան Շիրազի Էռաժ ալլու տանհուծերորդ դարու հոյակերտ պալատում Պարաժ թագուհին մտերմիկ մի ընթրիքի ընթացքում, հանդիպում ունէր փառատօնին մասնակցող արուեստագէտներին հետ: Այդ երեկոյ ներկայ էինք նաեւ մենք, երեք Հայերս՝ Քաթի Բերբերեանը, Վահէ Պոջայեանը (2) և ես: Լաւ կը ձանաչէի Պոջայեանին, իսկ Քաթի Բերբերեանին դեռ չէի հանդիպել: Թագուհու հետ զրուցելիս Քաթի Բերբերեանը պատմեց իր երթը Շիրազի հին շուկայում (բազարում): Պարզուեց, որ անցորդներից մէկը երգչուհու արհեստական երկար թարթիչներն ու մազերի արտասովոր սանդղաւաճ տեսնելով, թեք էր նրա երեսին: Երգչուհին հիացած էր այդ անմիջական «արտարուեստ» արտայայտութիւնից: Նա գտել էր անկեղծօրէն արտայայտուած անմիջական մի ցոյց: Նա, որ միշտ փնտռում էր անսպասելի, Շիրազում դէմ առ դէմ էր եկել այդ անսպասելի երեւոյթին:

Պարաժ թագուհին յանկարծակի եկած թէ ժպտում և թէ միաժամանակ մտահոգուած էր երեւոյթից: «Ինչպէ՞ս թէ թեք էին մեծ ու անուանի երգչուհու գէմքին»: Փառատօնի լազման օրը իրանում տեղի էր ունեցել մի արտասովոր երկրաշարժ, ու իսկ էր ուշագործ թուով զոհեր: Այդ բերումով փառատօնը յետաձգուել էր մէկ օրով և թագուհին այդի գնալով երկրաշարժի վայրերին իրբեւ սպակիր լազակայել էր լազման արարողութիւնից սակայն, արտասովոր միջոցաւ դեռ իշխում էր քաղաքում:

Քիչ անց Պոջայեանին ինձ ծանօթացրեց Քաթի Բերբերեանին: Հայերէն լարեց ու անմիջապէս աւելացրեց՝ «Հայերէն քիչ կ'երգեմ, բայց կը ձանաչեմ ու կ'երգեմ Կոմիտաս Վարդապետին երգերը»: Նկատեցի, որ շեշտը Վարդապետը: Յետոյ կրկին երբ շարունակեց խօսքը, պարզ էր, որ երգչուհին միշտ զուգակցում էր Կոմիտաս Վարդապետ անուն իրբեւ մէկ ամբողջութիւն: Երգչուհու շեշտը ապագայում ինձ օգնեց նկատել, որ Կոմիտաս Վարդապետ ևս իր երգերն, գրառումներն ու նամակներն ստորագրելիս գրել մէկ շարունակական շարժումով զուգակցել է անունն ու տիտղոսը:

Մեր զրոյցն սկսեց զարդանալ: Չեղեւեմ ինչո՞ւ յանկարծ հարցրեմ «Ծանօթ եմ Ձեզ Արաա Յովհաննէսի երգերը»: Անմիջական էր իր պատասխանը՝ «Գիտիմ, բայց չեմ երգիլ»: Մեր զրոյցն ընթաւ ցաւ բնական. Քաթի Բերբերեանին պատմեցի Վահրամ Փափագեանի պատմական ձամբորդութիւնն իրան «Օթելլո» խաղալու համար և թէ ինչպէս նա իրանի շուկայից Շէքսպիրի «Վենետիկի վաճառական»ի համար Շայտիկի կատարեալ տիպարն իր հետ էր տարել ու նոյնիսկ յիշել՝ «Յետագարձ Հայեացք»ում: Կատակով աւելացրի՝ «Դուք եւս երեւի այդ շուկայից ստացաք ձեր վարձատրութիւնը»: Երգչուհին ժպտաց և անմիջապէս նրա հայեացքը փոխուեց խորն ու տիտղոսադրձան հայուհու ժպտուն աչքերը: Որ թախիծն երեսն եկաւ:

(Մնացեալը յաջորդով)

(1) «Սարխայուդի»ն յօրինում է Պրէմէն Ռատիլոյի պատուէրով «Ժամանակակից երաժշտութեան Փառատօն»ի համար ևս առաջին անգամ կատարուել է այդ փառատօնում 1966 թվ. Մայիսին:

(2) Վահէ Խոջայեան՝ ջութակահար և Լուդովիկ Բագրիի հետ հիմնադիր թիւրաւի «Հայ երգ» հաստատութեան: Հիմնադիր ևս առաջին զեկալար իրանի Հեռուստատեսութեան Սեֆեկային Նուագադարձան հայուհու ժպտուն աչքերը: Որ թախիծն երեսն եկաւ:

ԱԼԵԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔԸ

Երկու շաբաթի, Սեպտեմբեր 8-ին, Տիկին Մանուկեան Գլխավոր քիմիկի մէջ ենթարկուեցաւ սիրտի վիրաբուժական յանձնարարական օրը: Արդէն ան երկու շաբաթէ ի վեր վերադարձած է տուն ուր կը բոլորէ ապաքինման գոհացուցիչ շրջան մը:

Վիրաբուժութեան օրերուն թէ անկէ վերջ ստացանք ու կը շարունակենք ըստանալ բազմաթիւ հեռագիրներ, նամակներ, հեռաձայնային հաղորդակցութիւններ, ծաղիկներ եւ բարեմաղթութեանց այլ արտաղեղ արտայայտութիւններ:

Բարեմաղթութեանց այս անկեղծ ու ջերմ զգացումները մեծապէս սրտապլունդեցին մեր ընտանիքի բոլոր անդամները՝ վիրաբուժութեան անձկալի պահերուն թէ անկէ ետք:

Նկատի ունենալով որ անհաւան Է բոլորին առանձնապէս արտայայտել մեր շնորհակալութիւնները՝ ներկայիս կուզանք յայտնելու մեր անկեղծ գնահատանքն ու երախտագիտութիւնը բոլոր անոնց որոնք մեր կողքին կեցան մեր տաղանապալի օրերուն, եւ մեղմացուցին մեր յուզումները իրենց ազնիւ մտածումներով եւ արարքներով:

ԱԼԵԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Տիբբոյք, Միշ.
1986, Հոկտեմբեր 1

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Սիւզան Օհաննիսեանի կսկծալի մահուան առթիւ, զոհ ինքնաշարժի արկածի, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 4-ին, Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան միջոցով Հայկազեան վարժարանի կրթական մարմինը, պաշտօնէութիւնը, եւ աշակերտութիւնը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ողբացեալին ամուսնոյն (անդամ կրթական մարմինին), զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն:

U. G. A. B.
PARIS

présente

le groupe de peintres A G
Alecian - Archak - Barkev
Barsoumian - Kazandjian - Zabounian

Thème : AUTO PORTRAIT

Exposition ouverte
du 1er au 10 octobre
de 18 h à 21 h

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, rue de Courcelles - 75017 Paris

Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Ի
Հ Ա Ր Ի Ի Ր Ա Մ Ե Ա Կ Ի
Մ Ե Ծ Կ Ա Լ Ա
Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր 7
THEATRE DE PARIS

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Կիրակի, Մարտ 1-ին, կէսօրէ վերջ
Ժամը 2-30-ին:

Սալ Տը Լա Շիմի

Մեղմէ կը խնդրուի ծանուցանել Գարա-
կէօզեան որբանոցի նախկին սաներէն բը-
նիկ Կովտունցի (Սեբաստիա)

ՎԱՐԴԳԻՍ ԹԵՆԿԻՆԻ

մահը, 67 տարեկանին:

Յուզարկուողութիւնը կատարուած է
Հոկտեմբեր 6-ին, Իսիկ Ս. Մարիամ -
Աստուածածին Եկեղեցին եւ մարմինը փո-
խադրուած է Մանչի նահանգը:

×

Փոխան ծաղիկի, Պ. Ա. Նուբեան 100
Փրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

Ի ՅԵՇԱՏԱԿ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. - Պ. Նշան Բիրաճեան իր
կնոջ՝ Իսկուհի Բիրաճեանի եւ զարմիկին՝
Յակոբ Բիրաճեանի յիշատակին 200 Ֆ.
կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸՆ Տէր եւ Տիկին Վարուժան
Աւագեան Փարիզ Նիկողոս Նիկողոսեանի
մահուան քառասունքին առթիւ կը նուիրեն
250 Ֆ. «Յառաջ»ի, եւ Տիկին Ազնիւ
Նիկողոսեանի յիշատակին 250 Ֆ. Կապոյա
Խաչի Կրնոպլի դպրոցին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Վարդապ Ս. Խաչ Եկեղեց-
ւոյ հողաբարձութիւնը շնորհակալու-
թեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատը-
ւութիւնները Եկեղեցւոյ մատակարարու-
թեան առթիւ. -

Հրաչուհի Աճէմեանէ 6000 Ֆ., Փարիզի
Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւն
2000 Ֆ., Գրիգոր Իդիքեան 1700 Ֆ., Պո-
ղոս Սահակեան, Յակոբ Խօղկիւլեան 1500-
ական Ֆ., Լորա եւ Լիւիս Իշխանեան,
Գուրգուեան ընտանիք, Նուարդ Խաչիկ-
եան, Սիլվա Սիւնեան, Կարապետ Բո-
րէքէ, Սեօլեօզեան ընտանիք, Իսիկ-
Մուրիսի հօգ. 1000 Ֆ., Ժիրայր Սո-
գիկեան 800 Ֆ., Արթուր Վիլի հօգ. Շա-
վիլի հօգ., Արա Շիրինեան, Գրիգոր
Փափագեան, Ժիրայր Պարսիկեան, Ժա-
րուճեան, Ժիրայր Նիկողոսեան, Սիմոն
Մանճրըք, Վարդան Մանկասարեան,
Նազգաշեան ընտանիք, Միլոնի Սիւթ-
նէն, Մանուկեան ընտանիք 500-ական Ֆ.,
Ֆրէտէրիք Նշանեան 400 Ֆ., Հիմքի Այ-
գազ 380 Ֆ., Սիմոն Բէրեան, Շիւքրի
Տիւլէն, Էլիս Թօփուզօղլու 300ական Ֆ.,
Էլիզ Գոչեան, Յովսէփ Էպիօղլու 250-ա-
կան Ֆ., Նիկողոս Կուրտիկեան, Տիկին
Շերոյեան, Տիգրան Ֆէրմանեան, Տիկին
Գովուզօղլու, Տիկին Բէլպապեան, Նի-
կողոս Նիկողոսեան, Ոմն, Տիկին Զօրայ-
եան, Օննիկ Պատրեան, Հաթայեան ըն-
տանիք, Պ. Մուրատ, Տիկին Տօքթ. Ար-
դարեան, Ժիրայր Մանուկեան, Եղուարդ
Զարիֆեան, Տիկին Արգաշեան, Տիգրան
Հանգաթեան, Պ. Գարապէդ, Մուրիս-
կիւն, Յակոբ Ինճեյեան, Հայկ Հիմազօղ-
լու, Զարիֆեան ընտանիք 200-ական Ֆ.,
Գուրուիս, Եղուարդ Գափագեան, Յա-
րութիւն Արզումանեան, Սիւրան Սոյա-
եան, Յակոբ Ճիհանօղլու 150-ական Ֆ.,
Գրիգոր Տ. Գրիգորեան, Սօնա Օսմանը-
եան, Յովսէփ Խօղկէք, Սէֆէրեան,
Մարկիթ Մաթար, Տիկին Պրիման,
Գրիգոր Սարաֆեան, Իսթամպուլեան,
Տիկին Առաքելեան, Տիկին Պապաօղլու,
Յակոբ Ֆէսեան, Հրաչեան ընտանիք,
Պերճուհի Հիսարեան, Մարի Սարաֆ-
եան, Մարտա Ալեանաք, Տիկին Նիկողոս-
եան, Արթուր Սոգիկեան, Մասուն Սո-
գիկեան, Սիւրուհի Յակոբեան, Յակոբ
Երանեան, Տիկին Գարբո, Յարութիւն
Յովակիմեան, Տիկին Երկանեան, Աւե-
տիս Պարոնեան, Մարի Խաչատուրեան,
Գոհար Մանոյեան, Տէմէեան, Արամ Ե-
րանոսեան, Գէորգ Սաստիթեան, Ալիս
Տիւնեան, Դանիէլեան, Վարդանոյշ
Հարեան, Զարեհ Տէյրիմէնեան, Վար-
դան Զարու, Գրիգոր Պիւլիլի, Օհան-
եան, Նիտարեան, Տիգրան Սրապեան,
Յարութիւն Էլմայեան, Նատիա Սիւնե-
ան, Մարտիրոս Պիւլիլի, Անահիտ
Էպիօղլու, Արմենուհի Պաղտատօղլու,
Տիկին Փափագեան, Սարգիսեան,
Թորանեան, Վարդանեան, Յարութիւն
Բէլէկ, Ալիս Խանճեան, Նուարդ Ա-
գամեան, Օր. Բանթարճեան 100-ական
Փրանք, Մարի Մանուկեան 70 Ֆ., Սիւրու-
հեան, Յակոբեան, Ճէրմեան, Թէշլի-
ճեան, Օհանեան, Կիրակոսեան, Ֆէս-
ճեան, Տէյրիմէնեան, Ագեան, Սօրազ,
Գաւառօղլու, Ոմն 50-ական Ֆ., Ա. Թո-
սունեան 40 Ֆ.:

- LYON -
« OCTOBRE DES ARTS »
VAHE HEKIMIAN
ŒUVRES RECENTES
Galerie «Le Pantographe»
du 4 au 31 Octobre.

OFFRE D'EMPLOI
SOCIETE
FABRICATION VETEMENTS
RECHERCHE D'URGENCE
UN COMPTABLE
(Niveau déclarations TVA - Charges
Sociales - Connaissances informati-
ques demandées).
Lieu de travail : MONTMORENCY
Tél. : 34 - 12 - 63 - 25

ԵՐԴԻ-ՊԱՐԻ ԴԱՍԵՐ

Լիոն. -

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վար-
չութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ
Լիոնի եւ Շրջակայից դպրութիւն Հայ
պատանիները ի մի համախմբելու, իրենց
լեզուին, փառքերուն եւ մշակոյթին մօ-
տէն ծանօթացնելու առաջադրութեամբ,
ձեռնարկած է «Մանկանց Գեղջկական
Երգի - Պարի Համոյթ»ի մը կազմու-
թեան:

Ուստի բոլոր անոնք, որոնք կը փափա-
քին արձանագրել 6 - 13 տարեկան իրենց
երախները, հաճին հեռաձայնել ամէն
օր, ժամը 19-էն վերջ 78 - 75 - 90 - 30
թիւին:

Փորձերը տեղի կ'ունենան Հոկտեմբեր
11, Շաբաթ օրէն սկսեալ, ամէն Շաբաթ
օրերը, ճիշդ, ժամը 16 - 18, Լիոնի Սուրբ
Յակոբ Եկեղեցւոյ Ազգային Տան սրահին
մէջ:

ՎԵՐԱՍՈՒՏ

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, կը ծա-
նուցանէ թէ իրիկուան դասընթացները
կը սկսին Երեքշաբթի, Հոկտեմբեր 14,
Ժամը 20-30-ին:

- Զափահաններու եւ պատանիներու:

- Պաքալորէայի քննութիւն:

Ուսուցիչ՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԱՔԷՍԵԱՆ

Իսկ միջոցաւ դպրոցը, Զորքալորի օ-
րերը առտուան ժամը 9-30-էն 12: 6 տա-
րեկանէն սկսեալ ծանուցանուի:

Ուսուցիչ՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԱՔԷՍԵԱՆ

Իսիկ Կապոյա Խաչի պարի դասերը
վերսկսած են Հոկտ. 3-ին, ժամը 18-ին
6 տարեկանէն սկսեալ երկուս աշակեր -
տութեան համար:

Ուսուցչուհի ԱՆՆԱ ՊՈՒՏԱՂԵԱՆ

Վկայուած երեանի պարարուեստի դըպ-
րոցէն:

Ս. ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱՆՏՈՐԿԻ

ՄԱՏԱՂՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեց-
ւոյ Մատակարարութիւնը կը կատարուի
Կիրակի, Հոկտեմբեր 12-ին:

Այս առթիւ օրուան հանդիսաւոր պա-
տարազը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻԻՏ ԵՊԻՍԿՈՍՈՍ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Առաջնորդ Հայոց Փարիզի
Յաւարտ պատարազի կը կատարուի
աւանդական մատաղի օրհնութիւն:

Պատարազի երգեցողութիւնները կը
կատարուին եկեղեցւոյ երգչախումբին
կողմէ:

Առաւօտեան ժամերգութիւն՝ 9-ին:

Պատարազ՝ 10-30-ին:

Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի եւ շրջակա-
յից ժողովուրդը որ ներկայ գտնուի սոյն
արարողութեան եւ կատարէ իր ուխտը:

- Ճ Ա Շ -

Կազմակերպութեամբ Կապ. Խաչի Լիոնի
մասնաճիւղին, Խաչի, Գլխավոր, Մէտոնի
երէց սերունդին համար, Կիրակի, Հոկ-
տեմբեր 12, քաղաքապետարանին տա-
մարած Պիէլի դղեակը:

Օթթաւը կը մեկնի ժամը 12-30-ին,
Հայոց Եկեղեցիին առջեւէն, ժամը 12-45-
ին՝ Փլաս Լէոն Պլում, 13-ին՝ Մշակոյթի
Տուն:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, ար-
ձանագրուի խաչուհիներուն մօտ:

Գեղարուեստական բաժին:

Երգիչ Պետիկ, Շաբէ Պէնկեան, Միհրան
Էլմայեան, Տիկին Մարալ Վարդանեան:
Ճշգրտագէ ըլլալ:

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահապղ	350	(415,10)
Հոգեհանգիստ	250	(296,50)
Շնորհակալիք	250	(296,50)
Հարսնիք, նշանուիք	300	(355,80)
Մեղմիկ	300	(355,80)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ,
հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷՎԷԱ.
(տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. գումա-
րը):

Այս դիւնը կը վերաբերին մէկ ան-
գամ հրատարակելի ազդերու, մին-
չեւ մէկ քառորդ սկսեալ (25 տող)
մահապղներու պարագային եւ 1/8րդ
(12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումնե-
րու համար, դիմել թերթին վար-
չութեան:

Imprimé sur les Presses du Journal «Hatch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՅԻՄՆԱԶԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

կը կազմակերպէ

Մ Ե Ծ Ա Ր Ա Ն Ք Ի Յ Ա Յ Տ Ա Գ Ի Ր

նուիրում՝

բանաստեղծ եւ վիպասան

Ա Ն Ե Լ Ի (Տօքթ. Կարո Յ. Կարապետեան)

գրական գործունէութեան 40ամեակին:

Նախագահութեամբ՝ ԳԻԻՏ Եպիսկ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ-Ի

Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Խօսք կ'առնեն՝

- Տօքթ. Վիգէն Կ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ (կենսագրական)

- Պ. Պ. ԿԵՆՃԵԱՆ («Որդի Մարդոյ» վէպին մասին)

- Թորգոմ Արքեպիսկոպոս ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, Առաջնորդ Հայոց Ա-
մերիկայի Արեւելեան Թեմին (Անիլ՝ մարդը եւ գործը)

— Գ Ե Ղ Կ Ե Ծ Ա Ր Ա Ն Ք Ի Ի Ե Ծ Ա Գ Ի Ի —

— Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոն —

118, rue de Courcelles - 75017 PARIS

Շ ա բ ա բ, Հ ո կ տ ե մ բ բ 18, Ժ ա մ բ 21 - ին

ՀԱՐԱՇ - ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
11-12
SAMEDI-DIMANCHE
11-12 OCT
1986
LE NUMERO : 4,00 F

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: (1) 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R. C. PARIS
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Sup. 600 ֆ. — Վեցամսեայ : 310 ֆ.
Արտասահման : Sup. 700 ֆ. — Հատը : 4,00 ֆ.

ՀԱՐԱՇ — ԹԻՒ 16.333
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16333

Libre Belgique
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՄԱՅՐՈՒԿ

L'EUROPE COINCEE ENTRE LA TURQUIE ET LES ARMÉNIENS

Այս խորագրին տակ էլ արդեն, որ առաջին անգամ պեղծական ընկերային — ընկերային օրաթերթը ամբողջ էջ մը կը զբաղվի Հայերու ցեղասպանութեան, Սեպտեմբեր 22-ին (տես՝ «Յաւազ» Սեպտեմբեր 24) : Ըստ երեւոյթի, այդ պատճառով վերջուստները, վկայութիւնները, ցեղասպանութեան մէջ ընկերայինները, որոնք հերքումներ տեղացուցած են իրենց և էլ կը կողմոյն զլիսուն, ինչ որ առիթ տուած է այս նոր անդրադարձին :

Միջին Թէյս բառական հեղանկով կ'արձարանք թրքական տեսակետներուն ուրախ «շարժում» իրենց առած են, քանի որ Անգարա չի վարանիր բաւարարել ինչ որ հայկական Հասարակականութիւնը վաղեմի «Դարուս առաջին ցեղասպանութեան» ամբաստանութիւնը «չստ ծանախելու» կ'ըլլայ : Ասիկա, եթէ շարժում չի, կը զբէ պեղծական լրագրողը, շանթաւ մըն է ճշմարտութեան : Ու մէկ առ մէկ թուելով թրքական առարկութիւններն ու հերքումները, Միջին Թէյս փաստացի ճշմարտներ կը կատարէ, բոլորովին ընդունելով ինչ որ Թուրքերը կ'ըսեն : Այս առարկայում է նաեւ կարճ զրույթներ մը զոր կուտանք ստորեւ. —

Commentaire
A M A L G A M E
Par Michel THEYS

En cette période de barbarie renaissante qui voit des terroristes aveugles engendrer, au plus profond de la France et de l'Europe, l'horreur, la peur et, conséquence inévitable, la tentation de représailles épi-dermiques, certaines accusations, certains amalgames deviennent carrément intolérables.

Que les autorités turques nient, «preuves» à l'appui, la véracité du génocide arménien est une chose. Qu'elles cherchent, par la même occasion, à présenter l'ensemble des Arméniens comme des suppôts du terrorisme, voire même comme des terroristes en puissance, en est une autre, totalement inacceptable.

Cette affirmation diffamatoire est ridicule. Elle constitue une injure gratuite et absurde aux Arméniens de Belgique et de France, d'ailleurs aussi, qui observent avec effroi les délire des Arméniens démentés et manipulés de l'Asala.

Ces derniers forment un groupuscule qui n'a plus d'arménien que le nom, qui discrédite la «cause arménienne». Il ne faudrait pas que leur combat suicidaire fasse jeter l'opprobre sur l'ensemble de la diaspora. Le manque de discernement coupable dont les responsables turcs font preuve ne plaide pas en faveur de leur honnêteté...

«La Libre Belgique», 9 Octobre

ՕՐԱՇԽԵՆ ՃԵՋՎԷՃԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին մէջ, Սեպտեմբեր 30-ին, իր մահկանացուն կնքած է Կեղրոնական վարժարանի վաստակաւոր ուսուցչուհի և Ուսուցչաց Հիմնարկի մեծագոյն բարերարներէն Օր. Աշխէն Ճէզվէճեան, 90 տարեկանին : Ողբացեալը, Մայիս 16-ին, Սկիւտարի իր բնակարանին մօտ անկումի մը հետեւանքով կտորած էր զիստի ոսկորը և փոխադրուած հիւանդանոց, ենթարկուելով դործողութեան : Ապա փոխադրուած էր Ս. Փրկիչ հիւանդանոց :

Օր. Աշխէն Ճէզվէճեան ծնած էր 1896-ին՝ Պալլըրդիւղ : Ուսման աւարտին նախ պաշտօնավարած է Պէշեմար Մայր վարժարանին մէջ, ապա Պետրոս Աւարտինի սնորհաւորութեան օրով մտած է Կեղրոնական վարժարան, մեծ ձեռնհասութեամբ դաստանդներով Փրանսերէն և անգլերէն լեզուները : Տարիներու իր նուիրումին և մայրական հոգածութեան արգիւնք՝ աշակերտութիւնը զինք կոչած է «Կեղրոնականի մայրը» : Հանդատեան կոչուելէ ետք ալ Օր. Ճէզվէճեան շարունակած է իր նուիրումը և օգտակար ըլլալու համար վարժարանին, ամէն Հինգշաբթի սիրով հակած է Ղալաթիոյ եկեղեցւոյ Կեղրոնականի պնակին : Գնահատելով Ուսուցչաց Հիմնարկի դործունէութիւնը, իր կալուածները՝ երեք յարկ և խանութ մը, երկու տարի առաջ նուիրած էր Հիմնարկին :

Պատրիարքարանի կարգադրութեամբ Օր. Ճէզվէճեանի ազգային յուզարկաւորութիւնը կատարուած է Հոկտեմբեր 3-ին, Գումգափուի Մայր եկեղեցին, ուր ներկայ եղած են համայնական մարմիններու ներկայացուցիչներ, հին ու նոր Կեղրոնականիներ, կրթական մշակներ և հոծ բազմութիւն մը :

Արարողութեան նախագահած է Ծահան Եպիսկ. Սվաճեան, որ՝ «Եւ արար Աստուած մարդ, ըստ պատկերի Իւրում» բնարանով խօսած իր դամբանականին մէջ, բնութագրելով մարդուն արժէքն ու կոչումը՝ նշած է. «Մարդը երեւան բերելով աշխարհի վրայ, Աստուած ուզեց որ կերպով մը իր դործը շարունակուի, աշխարհը դեղեցկացնէ և ծաղկեցնէ ան և ամէն մարդ առաքելութիւն մը ունի աշխարհի վրայ իրեն սահմանուած այս կեցութեան ժամանակամիջոցին : Օր. Աշխէն Ճէզվէճեան, իրեն ուսուցչուհի, լաւագոյնս արդիւնաւորեց իր այդ կոչումը տարիներ ծառայելով կրթական օճախի մը և հասցնելով բազմաթիւ աշակերտներ» :

Ողբացեալին մարմինը փոխադրուած է Սկիւտարի Ս. Կարապետ Պաղաճաւարի դերեզմանատունը, ուր, յանուն Կեղրոնականիներու դամբանական մը կարգացած է հարիւրամեակի շրջանաւարտներէն Յակոբ — Արգիշտի Կոպէլեան :

ՃԱՏՐԱԿ

ՎԵՐՋՆԱՊԷՍ
ՎԵՐՋՆԱՅԱԻ

Ինչպէս կը սպասուէր, Հինգշաբթի օր, Գարբով համաձայնեցաւ վերջին խաղը հաւասար — ոչ ոքի — նկատելու և այս փոխ վրէժի հանդիպումը, որ Լոնտոն ըսկըսած էր Յուլիս 28-ին, վերջ գտաւ Լեւինդրադ Հոկտեմբեր 9-ին : Գրասպարով 12-5 կէտով 11-5-ի զէմ, համալրարհային ախոյեան կը մնայ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՓԵՐԸ

ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ ՇՈՒՏ ՍԿՍԱԻ ...

ՌՈՒԱՆ ՏԻԻՄԱ
ԿՐԵՏՐՈՒԻ ԱՋԻ ԶԱՅՆԵՐՈՎ

Հինգշաբթի օր, մեծամասնութիւնը բաւական ուղարկի պատկեր մը պարզեց Ազգ. Ժողովի արտաքին հարցերու յանձնախումբին նախագահի ընտրութեան առթիւ : Ներքին մրցակցութիւններն ու տարակարծութիւնները ի՞նչ — Տէ — Էմ — Ի — և Էմ — Փէ — Էմ — Ի — միջև նոր չեն, բայց զոնէ առժամայէս բարձր թող եղած էին, այսօրն շուտ յուսալար չընկելու համար ընտրողները : Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ պատահեցաւ Հինգշաբթի շատ խօսուն է : Մեծամասնութիւնը թեկնածու կը ներկայացնէր Նախագահի այդ աթոռին՝ Պերնար Սթադի : Այս մէկը թէեւ քիչ մը ձախ կը նկատուի որոշ աշխարհ կողմէ, մանաւանդ զաղթողներու նկատմամբ : Յարգ. նախագահը Լըքանիէն էր, այսինքն Սէ — Տէ — Էմ մը (ընկերային դեմոկրատներու կեղրոն), ուրեմն համաձայնութիւն կայ որ նոյն հասանքէն ըլլայ յաջորդն ալ, կ'առաջարկուի Սթադի :

Առաջին քուէարկութեան (երկու առաջին շրջաններուն բացարձակ մեծամասնութիւն անհրաժեշտ է) յանձնախումբին 73 անդամներուն վրայ 67 քուէարկող կայ : 66 արտաքայտուած քուէներէն 27-ը կ'երթան Ռ. Տիւմայի, 18-ը՝ Տէնիոյի, որ թեկնածու չէր, 16 ձայն կ'առնէ Սթադի, 3 համայնապար Մոնտարթան, մէկ ձայն կ'առնէ (պարզ է՝ իրը...) Ժիւքար տիւթէն, հատ մըն ալ Ալէն Փէլլըֆիթ : Բ. չըմանին, 68-ի վրայ 65 քուէ կայ : 3 հատ չեղեալ կամ ճերմակ, Տիւմայ 30 ձայն կը ստանայ, Սթադի՝ 29, Տէնիո 5, Ժիւքար մէկ (միշտ ի՛րը, անշուշտ) : Հուսկ, երրորդ շրջանին, 66 քուէի վրայ Տիւմայ կը ստանայ 35 ձայն Սթադիի 31-ին զէմ, ու կ'ընտրուի : Եթէ ճիշդ է որ վայրած է ծաղրայեղ — ալ Ազգ. Ծակատի ձայները, ինչպէս թքնելու պէս երեսին կը նետէր Ուրբաթ առտու «Իւմանիթ» (ի զէպ, համայնապարներն ալ Տիւմայի տուն իրենց քուէները), պիտի չբաւէր եթէ «զաւաղիր»ներ չըլլային ի՞նչ — Էմ / Էմ — Փէ — Էմ կողմը : Ի՞նչ — Տէ — Էմ — Էմ — չի հանգուրծեր Սթադին : Գալով Տիւմայի չուրեր Լը Փէնի և ալի շնորհիւ ընտրուած ըլլալ ու կը նախընտրէ «զուամարմններու» և զաղտնի քուէար — կութեան ապաւինիլ :

Յիշենք որ Ազգ. Ժողովը 6 յանձնախումբ ունի — Արտաքին, Օրէնքներու, Մշակութային, Եւրոպական, Ազգ. Պաշտպանութեան և Արտադրութեան ու Փոխանակութեան : Կը քնեն ու կը բարեփոխեն օրէնսդրութիւնը նախ քան Ազգ. Ժողովի օրակարգի դրուիլը : Կազմուած են Ազգ. Ժողովի խումբերու համեմատու — թեան վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԻՄՈՆ ՓԵՐԷՍ Միթերանի և Շիրաքի հետ ներկայ եղաւ Պէն Կուրիոնի հարիւրամեակի հանդիսութեան, նախքան Իս —

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՐԾԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄ

Փոքրամասնութիւն եմք, Հայը, Հրեան, Լիբանանցի, Յոյնը, Ալժերացի, եւ այլնաւ ուրիշներ : Թողունք միւսները, ամէն առիթով որ կ'անդրադառնանք ըստ փիւղի կեանքի մեր ցաւերուն, յատկապէս անյաջողութիւններուն, սովորութիւն դարձած է անմիջապէս բազաւտական մը ընել Հայուն եւ Հրեային միջեւ :

Ու այս գուգաեղը, ծանօթ յանկերգէն ետք — քափառական, ցրուած, խաւած — ամոնք ալ մենք ալ — կը խանգարուի եւ գայն կազմող ուղիները հետզհետէ կը հեռանան իրարմէ գիմելով գէպի այլ ուղիներ : Միջեւ եւ ինչ որ մեր գաղութային — ընկերային կեանքի իւրաքանչիւր անյաջողութեան ախտասանք կը հակադրենք անոնց յաջողութիւններուն :

Մեր Սփիւռքը, հետեւաբար գաղութը, ոչ տէր ունի ոչ տիրական. մեր գործերը կազմակերպչական ոչ մէկ կնիք կը կրեն. ընդհանրապէս. ամէն առիթով կը գծենք ցան ու ցիր, անգլուխ հօտի պատկերը : Միջ անոնք... Ըսինք. գուգաեղին ուղիները կ'ընթանան տարբեր ուղիներուն :

Արդեօք կարելի չէ՞ գործի բաժանում մը առաջարկել : Իրենց յանձնեմք քաղա — քական, քաղաքական մեր գործունէութեան գոնէ կազմակերպումը : Ի՞նչ կը կարսնցնենք. ի՞նչ մնացած է կորսնցնել — լիք : Ասոր փոխարէն մենք ալ մեր մասնագիտութիւններու բնագաւառին մէջ կը մասնակցինք այս գործակցութեան. քա — քան, քաղաքներ կը գրենք իրենց համար, պարահանդէսներ, քաղք կը կազմակերպենք ու յուշարձան, մահարձան, յուշակոթող, յուշատախտակ կը կանգնենք :

Եթէ անշուշտ այս բոլորը տակաւին տեղ ու իմաստ ունին անոնց իրականութեան մէջ :

ԱՐՓԻ

Բայէլ վերադարձը : 48 ժամուան այս այցելութեան առթիւ, զանազան տեսակ — ցութիւններ ունեցաւ : Ըսաւ որ Յորդանան, Մարոք եւ Եգիպտոս կողմնակից են ուղղակի բանակցութիւններու Իսրայէլի հետ :

ՊիճՐՈՒԹԻ քրիստոնեայ կողմն է այժմ, ուր սարսափ կը տիրէ : Արգարեւ, կարճ — կտրուկ մաքրագործումները կը բազմա — նան և զիսկները կը զիջուին : Ասոնց թիւը արդէն 21-ի հասած է, քանի մը օր — ուսն մէջ : Վերջինը՝ երիտասարդ փաստա — բանի մը մարմինը 15 զնդակէ ծակծկ — ւած :

ՏԱՐԵՑ անձերը պէտք է սեռային զոր — ծունեայ կեանք մը ունենան, ըստ շուս — տացի հետազոտողներու, որոնք ուսում — նասիրութիւն մը կատարած են 1600 հո — ցիի վրայ և նկատած թէ անոնք որոնք կանխահասօրէն կը զարգեցնեն սեռային կեանքը, կը կորսնցնեն իրենց մտաւորա — կան կարողութիւնները : Փրոֆ. Նիլսոն կ'ըսէ թէ՛ զլիսաւորաբար յիշողութիւնը շատ կը տկարանայ : Ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուած է, որ 70 տարեկանին այրե — րու կէսը և կ'ենթու 48%-ը կը շարու — նակեն սեռային կեանքը : 75 տարեկանին, համեմատութիւնը կ'ընէ՛ 3-ի վրայ մէկ այր մարդու և 5-ի վրայ մէկ կնոջ : 80-էն ետք, զրեթէ ոչ մէկ կ'իւր կը գտնուի և այրերու 88%-ն ալ զարգացուցած է սե — րային իր կեանքը :

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ
ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ

ՔԱԹԻ ԲԵՐԲԵՐԵԱՆԸ
ՁԱՅՆԻ ԱՆԴԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

(Բ. Ե. ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՍ)

Ե...

1969 թվականին Կոմիտաս Վարդապետի ծրայնդեան հարկերամեակին նուիրում երկհատոր ձայնագրային վրայ՝ Ալան Յովհաննէսը դեկլամարել էր Կոմիտաս Վարդապետի ներդաշնակութեամբ մի քանի ժողովրդական երգ եւ հատուածներ պատարագից ոչ հայ երգիչներին կատարումով։ Այդ միեւնոյն ձայնագրային վրայ մի քանի հայ անուանի դաշնակա - հարներ, երգիչ - երգչուհիների կողքին իր մասնակցութիւնն էր բերել նաեւ Քաթի Բերբերեանն երկու երգով։ -

«Գարուն ա, ձուն ա արել
վա՛յ, լէ, լէ, վա՛յ լէ, լէ,
վա՛յ լէ, լէ, լէ, լէ՛,
իմ եարմ ինձնից ա սառել։

Ա՛յս, չորնա՛յ, վա՛յս, ա՛յ եար,
Ձար մարդու լեզուն։

...

Ձե՛ւմ, չե՛ւմ, չե՛ւմ, կըրնայ խաղայ,
Ձե՛ւմ, չե՛ւմ, չե՛ւմ, կըրնայ խաղայ,
Մաս փափուքս կը քրքրեալայ,
Անթիւ փութ կը գրգռեալայ։

Ձե՛ւմ, չե՛ւմ, չե՛ւմ, կըրնայ խաղայ,
Ձե՛ւմ, չե՛ւմ, չե՛ւմ, կըրնայ խաղայ,
Վարդ կօշիկըս կը քրքրեալայ,
Կեսուրս կը գայ կը վրովեալայ։

Զ...

Միւս տարին, 1970 թվականին էր, որ կրկին հանդիպեցի Քաթի Բերբերեանին Լոնտոնի «Էլիզաբէթ Թատրոն» համերգատրուս»-ում։ Վաշինգտոն Բերկոյի մշակած ժողովրդական բազմալեզու՝ խաղերէն, սպաներէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, ռուսերէն, թրքերէն եւ այլ, երգերի շարքում երգեց նաեւ հայերէն՝ «Լուսնեակն ելաւ էն սարին...»։

Է...

Խորունկ հայեացքով, թախծալից աչքերով, կատակաւ Քաթի Բերբերեանին եւ կրկին տեսայ 1971 թվականին Պերսեպոլիսի աւերակների մէջ, Արգոսքերքէն երրորդի դամբարանի գիմաց բեմադրւում։ Այդ թատերիկը, որ օգտագործում էր հին նաւորց ծիսական լեզուներ՝ Աւեստա, հին յունարէն, լատին եւ ձայնաշարային լեզուական նոր կազմ, բեմադրւում էր Պիտր Բրուկի եւ երեք այլ բեմադրիչների համագործակցութեամբ։ Այդ չորս բեմադրիչների շարքում էի նաեւ ես։ Բեմադրութեան Պրոմէթէոսեան առասպելն էր իր միջնադարին լայն ընկալումով ու արձագանքով մինչեւ Քաթի Բերբերեանը։ «Կեանքն Ներսէս», ներառեալ Արտաւազդի առասպելը Շանթեան տարբերակով։ Քաթի Բերբերեանը ներկայ էր վերջապահին բեմադրուող այդ երկին եւ քանի որ երկը յանձնա յիշուած ծիսական մոտացումն ու կորած համարուող լեզուները, զօրեղ հնչունային կազմ ու հարցադրում ունէր, Քաթի Բերբերեանը հետաքրքրուած լինելով, հրաւիրուած էր ներկայ գտնուելու այդ բեմադրութիւններին։

Խիտ նշանակալից էր այդ միեւնոյն փառասունի ընթացքին՝ Սեպտեմբերի 5-ի երեկոյեան ժամը ութին, Պերսեպոլիսում աւերակների մէջ կայացած փառասունի վերջին համերգը զեկավարութեամբ՝ Բրուկի Մարգերիայի, ուր Քաթի Բերբերեանը Թարաճ Թագուհու ներկայութեամբ երեւոյթ զարճեց միեւնոյն զեկավարի յօրինած՝ «Այսի Ժայթքում» (Ausstrahlung) երգն իր անդրանիկ միջնադարին կատարման մէջ։

Պերսեպոլիսի աւերակների մէջ, Քաթի Բերբերեանն իր ձայնով հնչեցրեց հինուորց Աւեստայի Գաթաների հիման վր-

այդ կազմում յիշեալ յօրինումներն ուր լայն ու ձայնը, շնորհիւ նրա կատարողական ու ձայնային ունակութիւնների ուղղակի շարժակցեցին դարերը։ Երգչուհին իր այդ կատարումով փայլուն աւարտի էր հասցնում 1971 թվականին փառասունն՝ ուր թատերական եւ երաժշտական կատարումների ընթացքում, հարցա - զրբման էր ենթարկուում հինաւորց լեզուների մէջ դարերի խորքից կուտակուած ձայնի զօրութիւնը։

Քաթի Բերբերեանը Պերսեպոլիսում կայացած զուգորդումն աւելի մտերմիկ աստիճանի հասցրեց երբ եօթնասուն - երկու թուին՝ Պիտր Բրուկի կողմից հրաւիրուեց ներկայ գտնուելու «Մարիլիէ Նասիոնալ»-ի շէնքում կատարուող «Միջնադարին Թատերական Հետազոտութիւնների Կենտրոն»-ի (ՄԻԿԵ) աշխատանքներին։ Այդ օրերին նա իր փորձառութիւնն ու հմտութիւնը փոխանցեց ու բաժանեց յիշեալ թատերական հաստատութեան անդամների հետ։ Ապագայում նա այսպէս լիչեց Բրուկին՝ «Նա ինձ այնքան եփեց մինչ փափկեցի ու դարձայ այն ինչ որ իրապէս էի - վերջապէս ամբողջական, իմ յատուկ շարժառիթների ու կարծիքների տէր»։

Ը...

1978 թվականին Լոնտոնում կազմակերպւում «Միջնադարին» համապատասխան - համերգների ընթացքում՝ Օգոստոսի 9-ին, Քաթի Բերբերեանը կազմեց ու ներկայացրեց «Ժողովրդականն ու Կոմպոզիտորը» շարքը, ծանոթացնելով հայ - կական եւ արեւելաեւրոպական երգի։ Այդ օրը նա բացեց իր ծրագիրն հետեւեալ խօսքերով։ - «Հայ երաժշտութեան պրոպագանդ»... Նրա ծրագրում կար նախ երեք հայերէն երգ։ «Ինձ համար ամենա - հինաւորցը, քանի որ ես, երբ անչափահաս աղջիկ էի, զբաղեց սովորել եմ տնում»։

«Ինչո՞ւ մանուշակ, ինչո՞ւ
ես լո՛ւլ...
«Այ վարդ լըսիր աղաչանքիս»...
«Կեանքս քեզ համար»...

... Յետոյ յաջորդ չորսը դասաւորւած իր կոմպոզիտորների շարք։ Առաջինն՝ «Ժմ երգը»... Ալէքսան, իսկ վերջինն՝ «Խնձորի ծառի տակին»...։ Երգերի երթը Բէթհովենի ներդաշնակութիւնների գծով կցուած էր միջնադարին - նին եւ արեւելաեւրոպական երկրներն շրջելով հասնում էր գնչական երգին։ Հայերէն շարքը յաջորդում էր գնչական եւ կրկին երեւան էր գալիս յանձնին Կոմիտաս Վարդապետի։ Քաթի Բերբերեանը երգում էր։ -

«Ձիւնը ես...
«Քէլէ՛, քէլէ՛»...
«Գարուն ա...
«Ձե՛ւմ, չե՛ւմ կըրնայ խաղայ»...

... Յետոյ մէկական երգ Ալան Յովհաննէսի եւ Գոհարիկ Ղազարոսեանից ու ապա կրկին սկսուած էր միջնադարին աւերակաւ երգերի շարքով, այս անգամ Իւզոնալիայի եւ Բուլգարիայի գծով։ Առաջինն պոպարեկութեան ու ծրայնդեան նուիրում ծիսական երգ էր։ Այս երկու պոպոյ, համեմատած Քաթի Բերբերեանին յատուկ, սրամիտ ու իմաստուն կատակներով, աւարտում էր մէկ հայերէն պարերգով։ Նախքան երգն երգելն յիշում էր՝ «Երբ երկտասարդ էի, անդամն էի հայ ակումբի ու այս պարը պարելուց ճանա կոտրեցի...» եւ պարերգն լայն լայնելով, երգչուհին արագօրէն անցնում էր բուլգարական աշխատանքային ծիսական կանչի... Յիշում օրը նա ոտարողիկ էր բեմ ելել...

Այդ օրը ես բացակայ էի ձեռնարկից, սակայն ինձ բախտ վիճակուեց լսել համարի ձայներիցը։ Քաթի Բերբերեանի ծրագիրն իր կազմով, բովանդակութեամբ

եւ կատարողական վարպետութեամբ միջնադարին անդադական արժէք ներկայացրեց, անդնատեղի դոհար է աւանդուած ու կուտակուած ապագային՝ կատարեալ նուէր հայ երաժիշտ կոմպոզիտորներն ու կատարողներին։ Այնտեղ կայ անուրանալի խորհուրդներ եւ մոգական ուժ։ Յուսամք մի օր այդ ձայներիցն «պարտադիր» ուսումնասիրութեան նիւթ պիտի դառնայ մեր երաժշտութեան ուսանողների համար։

Ժամանակին յիշուած համերգն իր բովանդակութեամբ դիւր չէր եկել հայ ունկրդիներէից ոմանց։ Ընդհանուր առմամբ երգչուհու միտքն ու կեցումն էր, բէրն էին ըմբռնել։

«Ինչո՞ւ ոտարողիկ բեմ ելաւ»։
«Ինչո՞ւ «Միջնադարին» խորագիրն կրող համապատասխան - համերգին, երգեց այլապէս երգեր»։

Յիշեցի երգչուհու զրոյցն Շիրազում՝ «Ես կը սիրեմ համադրել անհամադրելին»։

«Միջնադարին» յայտագրի մէջ համեմատելն Ք. Բ. ստորագրուած «Ժողովրդականն ու Կոմպոզիտորը» խորագիրն կրող երեք փաթեթի պարերգութիւնից բազմապատկառ բաժինը, լրանում է հետեւեալ տողերով։ - «Երբ ընդհանուր ծաւալ ստացող հետաքրքրութիւն է նկատուած դէպի ժողովրդական երաժշտութիւնն ու աւանդը կը նշանակի հարկ է դրացուած վերագտնել անհատի ակունքներն ու արմատներն եւ որոշ դէպքում ինքնութիւնը»։

Թ...

1979 թվականին Փարիզի Աթենէ Թատրոնում, Երկուշաբթի երեկոյեան՝ այն օրն երբ առհասարակ Փարիզում համարում է թատրոնների եւ համերգատրուսների արձակուրդի օր, Քաթի Բերբերեանը կատարում - բեմադրում էր երգեր Թատրոնայի երաժիշտներից՝ Օֆէն-րախ, Դերիուի, Սէն - Սանս եւայն...։

Բեմին դասաւորուած էր իրեն տասնիններորդ դարու մէկ ընդունարան։ Դաշնամուրի կողքին կար նաեւ բազմոց եւ այլ զանազան արդ ու զարդեր։ Դաշնակահարն ու Քաթի Բերբերեանն այդ երեկոյի «դերասաններն» էին։ Ամէն մէկ երգ, ստանց խախտելու ընդհանուր երեկոյի համադրումը, մէկ կատարեալ թատերական երեւոյթ էր դառնում։ Ամէն ինչ թատերայութիւն համոզել էր։ Կարծես «Գոգոյեան» ներկայացում էինք դիտում։ Փարիզեան Սալոնների բոլոր անց ու դարձն ընդամենը մէկ երգչուհի - դերասանուհու եւ կատակահարի օժանդակութեամբ էր կատարուում։ Ծիծաղն ու թրքիչն անպակաս էր սրահից բաց թէ ինչպիսի վարպետութեամբ էր այդ ներդաշնակութեամբ Քաթի Բերբերեանի կատարումների հետ, անհար է ինձ դա զրոյով բացատրել։ Դա իրական երաժշտական միաձուլ յանդարտապից ներկայացում էր, որն երգչուհին հմտօրէն ու անկաշկանդ վարում էր իր ծիրքով։ Սրահը կատարեալ լրացուցիչն էր ամէն մէկ երաժշտական հատուածի։

Այդ երեկոյեան ծրագրի գագաթնակէտն դարձաւ Սէն - Սանսի համաւաւոր «Մահուան Պարը» երբ Քաթի Բերբերեանը յայտարարեց՝ «Այստեղ ջութակներ չկան, ուրեմն երբ ես կը սկսեմ երգել «Ձիւն - Ձիւն - Ձիւն» դուք պատկերացէ՛ք, որ մահատեւիլ կմախքները ջութակի վրայ են նուագում»։ Եւ անմիջապէս դաշնակահար ընկերակցութեամբ սկսեց կատարել այդ «Մահուան Պարը» իրական սարսուռն ու ծիծաղն այնպէս արագօրէն իրար միակցելով, որ ակամայ խորհէլ տուեց՝ «Ինչպէ՞ս յաջողեց այս բոլորն միաձուլել այսպէս պարզ ու հանդիսա»։

Թ...

Քաթի Բերբերեանի վերջին ելոյթը, որին ակամատես եղայ, տեղի ունեցաւ 1979 թվականի Օգոստոսին Ժընեւում մի բացօթեայ ապարանքի շրջափակում։ Կրկին ծրագրուած էր ժողովրդական երգերի շարքը Բերկոյի ներդաշնակութեամբ։ Նորից երգեց «Լուսնեակն ելաւ էն սարին»...

Ի...

1981 թվականի Ապրիլին՝ ընդամենը երկու շաբաթ իր մահուանից առաջ (Մայիս 7), Քաթի Բերբերեանն իր օրագրում յիշատակել էր հետեւեալ տողերը։

«Երաժշտութիւնն ինձ մասնագիտութիւն պարգեւեց։ Այն ինձ բերեց տան-

Հոկտեմբեր 3, Ուրբաթ, ժամը 17-30-ին Թրանսպիէ Հայկական Թանգարանին մէջ բացուող կատարուեցաւ «Հայկական արուեստը Փրանսական հաւաքածոնեւրումէջ» ցուցահանդէսին։ Ան կը վաղէկ հովանաւորութիւնը Ծերակոյտի նախագահ Ա. Փոհէրի եւ նախագահութիւնը հայրենադարձներու ենթանախարար Ա. Սանթիերի։

Ներկայներուն մէջ կը գտնուէին Գիւլա Եպիսկոպոս Երզնկեան, Դաւիթ Եպիսկոպոս Սահակեան, Տիրան Արեւիկի, Ներսիսեան, Վաչէ Արեւիկի, Յովնէի-եան՝ առաջնորդ Միայեալ - Նահանգներու արեւմտեան թեմի (Էջմիածնական), Ատրիշ Արք. Հրէշու՝ կեդրոնական եւ արեւմտեան Եւրոպայի ռումէն արքեպիսկոպոսարանի Արեւիկիսկոպոս, Իրէնի Փէյրու՝ Ծերակոյտի նախագահական դրասենեակի փոխ - տնօրէն, Թրանսի Մարիանի - Տիրեթ՝ մշակոյթի նախարարութեան խորհրդատու, փրոֆ. Ժ. Տէտեան՝ Մոնթրիլէի համալսարանէն, ու հայ համայնքէն բազմաթիւ այլ անձնուորութիւններ։

Հիմնարկի նախագահը՝ Ն. Ֆրէնկելն իր ողջոյնի խօսքով նախ շնորհակալութիւն յայտնեց ենթանախարար Ա. Սանթիերի, ապա տուաւ ամփոփ դիմեր թանգարանի անցեալին։ Հիմնուած 1949-ին, 1953 Ապրիլ 24-ին ան փոխադրուած էր ներկայ վայրը։ Ն. Ֆրէնկելն ապա շնորհ տեղի անբաւարարութեան հարցը ու երեք նորութիւններ հիմնարկէն ներս հայագիտական գրադարանը, երաժշտական ու լատենոգրական բաժինները։

Իրմէ ետք խօսք առաւ Ա. Սանթիեր, որ զրուատեց կատարուած աշխատանքը, ապա անգրադատնալով այն պարագային որ տեղի անբաւարարութեան պատճառով հազիւ հասարակած կոտորներու կէսը կա-

ջանք եւ քրքուամբ։ Այն ինձ մուրեց անհուն սէր եւ երբ սէրն հասաւ իր վախճանին երաժշտութիւնն լցրեց պարագլի իր միջի ուժով, ապրեցրեց ինձ իմ ինքնութեանը ու կատարեալ ամբողջութեամբ եւ ես դադարեցի միայն կոյր աղի լինելուց։ Այն ազատեց իմ կամայնութիւնն, այն դարձրեց իմ ստեղծագործական անկախութիւններն եւ ինձ վստահեց խորհուրդ եւ ներքին անգործ։ Երաժշտութիւնն այն օգն է, որ ես շնչում եմ եւ այն մոլորակն ուր ես բնակուում եմ։ Միակ մամբան, որի գծով ես կարող եմ իմ պարագլն վնարել երաժշտութեան՝ այն ամբողջ սիրով միաններին ընմայնելն է։

Այդ տողերն զրելու օրերին Քաթի Բերբերեանը «Շիմէր Բուլգ» հրատարակչական տան պատուէրով խմբագրում էր կրկին կոմպոզիտորներին նուիրում մէկ հատոր։ Սոյն զրբում, նա Ստեփանոս Սիւնեցու քոյր Սահակադուխտ Սիւնեցուն ներկայացնում է իրեն առաջին կրկ երաժիշտը, որի յօրինած երգերը զրել են առնուած, պահուած ու մեղ հասած։

... «Էր սորա (Ստ. Սիւնեցոյ) քոյր մի, ի մանկութենէ ստացեալ զվարս կուսութեան եւ առանձնացեալ իր ձուրակն Գառնոյ յայրի միջի եւ անտանիկ հզնութիւն կրէր յանձնի, որոյ անուն Սահակադուխտ։

Սա յոյժ հմուտ էր երաժշտական արհեստին, որ եւ ի ներքոյ վարպետի նստեալ՝ ուսուցանէր զբազմաւ։ Եւ արար կցորդս եւ մեղեդիս քաղցր եղանակաւ, յորոց մին՝ որ իւրով անուամբ յօրինեալ է»։

Քաթի Բերբերեանի կազմած հաւաքածոյում յիշուած լատենոգր երաժիշտ Սահակադուխտին է պատկանում հետեւեալ հինաւորց շարականն իր եղանակով եւ բառերով։

«Սրբուհի Մարիամ, սպիտո ոսկի եւ տապանակ կտակարանաց։
Որ զի վերուստ գիացն կեանց
Պարգեւեցիր բազմալ բնութեան։

Առ նա միշտ բարեխոսեալ
վասն բաւութեան մեղաց մեքոց»։

բիւլի եղած էր ցուցադրութեան դնել, ըստ. — «Յնչպէս Արարիչը, անկատար կը հետաքննէ ձեր գործը: Կը հասկնամ ձեր այս գրքերը, որովհետեւ յաճախ ատիժը գրկեմք: Անհնամ անձնական զրադարանիս հայտնական քանի մը գործերուն զիմելով, յայտնէի մէջ, որ Մատենադարան այցելելի անդադառնալ ձեր մշակոյթին ու տարեստին տարողութեան»: Ան շարձանքից. — «Քաղաքակրթութիւն մը, մշակոյթ մը կը զնահատուին ժամանակի ընթացքին, կը հասունանան յամբոյն, կը շարունակուին ամէն միջակութիւն: Երբ շարունակուի յայտնէի, պիտի որակէի զայն նոր մեկնում, որ սակայն տալով յայտնէի չէ այլեւ, այլ վերստին փարում մը ձեր հպարտութեան: Պէտք է պահպանել, արժեւորել անցեալը, սակայն նաեւ կառուցանել ապագան, անդ զարեւոյթ ժամանակակից աշխարհին մէջ: Զեր արեւմտ իրեր նոր բաժիններով եւ կը կառնէմ այս նախանձախնդրութիւնը տեսնել: ... Զեր ներկայութիւնը հոս, Հայաստանի այս բեկորին վրայ ճակատագրի յորձանքէն պահպանուած, կը բացատրուի այն տառապանքով զոր կը պարէ ձեր գործուն գործերով չկարենալ արտայայտուել »:

ին թխանխարար Սանթինի ապա յիշե-
լինով թէ կարելին կ'ընէ ըն-
դասեցիու համար հայ գաղու-
թէն եկած կոչերուն, խոստացաւ այ-
նահետեւ եւս շարունակել իր Զանգերը:
Կարենայ իրականացնելու համար այս
ուղածստեղծարար պարպուած էին թմայա-
րանի սրահները, հոն կային հետեւեալ
քաժիկները.

- Ուրարտական - ցուցադրուած էին
նոյն արձանիկներ, սլրոնդէ եւ հոդէ զա-
նազան իրեր :

- Զեռագիրներ - Հոս ալցելուհները գի-
տելի 14-15-16-րդ դարերու հայկական
ձեռագիրներ :

- Հայերէն գիրքերու առաջին տպագրութեան օրինակները. Ամսթերամէն, Վենետիկէն, Պոլիսէն :

- Պրոնդէ եւ պղինձէ ժողովրդական
անթեր :

- Եկեղեցական արծաթեայ սպասներ ,
սկիւ , բուրձառ , եւ այլն :

- Գինքեր :
- Կոտլինայի եւ Սերաստիոյ սերամիքի
զործերու նմոյշներ . տնական մանօթներ՝

գաւաթ, արիւն էւ ալլըն :
- Կերպասեղէններ, ասեղնադործութիւն, գորգադործութիւն ու հայկական զրամներ :

Հետաքրքրական այս ցուցահանդեսը
խրեիի կղած էր իրականացնել մեծ մա-
տի անձնական հաւաքածոներէ առնը-
ած կտորներով: Այս առթիւ պատ-
րաստուած էր նաեւ քաթալոյ մը, խմ-
բարութեամբ Անն - Մառի Գէորգեանի,
այս իրմէ զատ գրութիւններ ունին վը-
րթՖ. Ժ. ֆ. Մահէ, իրոքՖ. Ժ. Մ.
Թէէտի:

ፆጊፆሢካቱ

ԼՈՆՏՈՆ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Վեհեպետիկ Մխիթարեան Միաբանու-
թեան տնտեսական ծանր տաղնապլին
լուծման ի խնդիր կազմակերպուած հա-
մադրապատկան ճիգերուն, Լոնտոնի դա-
մապատկան ի չորագոյն անտարրեր գտնուիլ եւ
ըրեւիլ ի չորագոյն մասնակցութիւնը:

Ստուգիւ, Սեպտեմբեր 27-ի Երեկոյ-
եան, Նուարգ Կիւլպէնկեան սրահին մէջ,
նախագահութեամբ Եղիշէ Եպիսկոպոս
Կիլիբրեանի եւ մասնակցութեամբ Լոն-
տոնի Հայկական Եկեղեցական, մշակու-
թեամբի եւ մարզական Միութիւններու
ներկայացուցիչներուն, տեղի ունեցաւ
Ճոխ թէյսեացան մը եւ հանգանակութիւն։

Նախ խօսք առաւ Եղիշէ Եպիսկոպոս, սահմանելով նպատակը այդ օրուան հաւաքոյթին. ապա կարգաց նամակը Մըխիթարեան Միաբանութեան Մեծաւոր Տօր՝ Հ. Ներսէս Վարդապետ Տէր - Ներսէսեանի, որով կուգար իր եւ Միաբանութեան բոլոր հայրերուն անունով հաւորոյթի աղօթքը, ողջոյնները, երակոյտակարար զգացումներն եւ ջերմ չորհրդակալութիւնները եպիսկոպոսին եւ Լոստոնի գաղութի բոլոր անդամներուն :

Այս առիթով Մխիթարեան Միաբանութիւնը կը ներկայացնէր Հ. Վարդան Վրդ. Բէշլեան, տեսուչ Փարիզի Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին: Խօսքը ուղղելով ներկաներուն շնչոց թէ՛ «նպատակը երեկոյթին, նուիրական նպատակներ էր քանի կը միտէր սրբազրեկ մարդկային սխալ մը որ ծանր կրնար կշռել Հայ մշակութային անդամատէն ներս, միաժամանակ վեր հանելով այն մեծ համակրանքը եւ համազործակցական ուղին բոլոր դաշտութներու կողմէն, այս տխուր օրերուն»: Իր կողմէն, հրաւիրեց լայնօրէն մասնակցել այդ նուիրական ձեռնարկին, զիտակցելով որ մարդ «տալով է որ կ'անաւանայ». տալով իր անձին, իր հոգիէն, իր մտային պաշարէն եւ իր ունեցածէն»...

Հուսկ խօսք առաւ տորթ. Յակոբիկ Մանուկեան եւ անչլերէնով ըրաւ պատմականը տնտեսական այս ծանր կացութեան, անդրադարձաւ «ՍԻՓԱՄ»-ի կատարած աշխատանքներու եւ յանդած եղբայրացութիւններու, դրամատուններու եւ պարտաւորներու նկատմամբ...:

Ի վերջոյ եղիշէ Եպիսկոպոս րաքոսած
յայտարարեց հանդանակութիւնը՝ յոր-
դորելով որ Միութիւնները եւ անհատներ
լայիօթէն բերեն իրենց մասնակցու-
թիւնը... Տեղւոյն վրայ հաւաքուեցաւ
15-800 սթերլին եւ 5000 տոլար (ցանկը՝
ստուսձին) :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Տ Ա Ր Օ Ր Ի Ն Ա Կ
Ս Ե Ղ Ա Ն Ա Կ Ի Ց Ն Ե Ր

Այսօրիացիները ծանոթ են իրենց տարօրինակութիւններով, նաեւ կենդանիներուն հանդէպ իրենց սիրով։ 1870-ական թուականներուն Մալչեղա բնակող Հիւկ Լօուիւր վրայ կը կեդրոնացնէր այս երկու յատկանիշները։ Հայրենակից տիկին մը, որ համարողութեան մը ընթացքին պատեհ ձութիւնը ունեցած է Լօուի արեւադար – ձայնի պալատը մայրույց, այս մասին կուտայ հետաքրքրական վկայութիւններ։ Ան առաջուց տեղեկացուցած է իր ժամանումը ու հիւրընկալ պարոնը պատրաստութիւններ տեսած, արժանի շուքով ընդունելու համար իր հայրենակիցուհին։ Արեւելեան համազգեցնտով սենկալցի սենեկապահ մը կը զիմաւորէ զայն, կ'առաջնորդէ սենեկը, ուր լրագրողը պատրաստ կը ըսպասէ թօթափել տալու փիղերով կա-

տարուած երկարատեւ ճամբորդութեան մը պատճառած յոգնութիւնը: Յետոյ Ասամ՝ սենեկապանը, կուզայ իմացնելու թէ ընթրիքը պատրաստ է: Սեղանը լի վառիկ չութեամբ կընայ մըցիլ մեղիկա-կան ամէշէն մէծ զգեակներու անկէ սե - ղանին հետ, տեղեակգործուած ծածկոց-ներ, արծաթէ սպասարք, յախճապակիէ պը նտկեղէն, բիրեզ գաւաթներ, ծաղկեփուն-ջեր ու ամենանորբ ուտելիքներ: Գալը սեղանակիցներու, կարելի չէ նոյն բանե-րը ընել: Անգլուհին կը պատմէ. — «Պա-յուսակներս տակաւին հասած չէին ո ստիպուած էի սեղան իջնել ցեխոտ նոյն զգեստներովս. բոլորովին սեղուե-ցայ երբ նկատեցի թէ սեղանը պատրաս-տուած էր երեք հոգիին համար: Մինչև կը սպասէի անծանօթ հիւրին, Ասամ սեղա-հրաւրեց զիս, նստայ ու սոսկումով տե-սայ հսկայ շէմփագէի մը ժամանումը Ա-

տամի հետ, յետոյ աւելի փոքրիկ մը, որուն մէկ ոտքը չզխայցին աս-
թոռիս ոտքին: Այս ոտքոր կատար-
ւեցան լուրջ հանդիսաւորութեամբ մը
Լիւթիքը կընար սկսիլ: Կապկինեւ
կ'ուտէին յախճապակիէ պնակներու մէջ՝
ինչպէս՝ ես: Մեր միջեւ միակ տարրի-
նութիւնը այն էր, որ մինչ ես կը սպա-
սէի որ հրամցենեւ ինծի, մեծ կապկի-
րուական անկիթաւորած կը յափշտո-
կէր ինչ որ կ'իյնար իր ձեռքին տակ: Իս-
պգոյն իր աթոռէն փոխադրուած էր սեղա-
նին վրայ, նստած պնակիս քով, կ'ու-
տէր ինչ որ զտնէր: Ի՞նչ արտաւտոց ընթ-
րիք. սակայն ի՞նչ հաճելի...»: Այս շա-
նաստովոր հիւրերը կը կոչուէին Մահմու-
եւ Էլպիս: Լաւագոյն ու միակ բարեկամ
ներն էին Հիւկի: Այս սակաւախօս ու մե-
նակեաց մարդը, որ քանի մը տարիէ ի-
վեր կորսնցուցած էր իր կողակիցը, կ'ապ-
րէր անտառին մէջ, շրջապատուած ի-
ծառանքով: Ան շատ լաւ կը վարուէր ի-
կապկիններուն հետ, սակայն իր հիւրեր նը-
կատարած մը, որ շատ անկիրթ էին աննշ-
Գիւրեմ, որ թոյլ կուտայ որ Մահմու-

Համարաւ ձեռք բերած լեզուին մասին
Ահա թէ ինչպէս կը բնորոշէ Հայոց լե-
զունը բոլոր ժամանակներու լեզուաբա-
նուութեան հսկաներէն մէկը՝ Նիկողայոս
Մառ, 1925-ին Փարիզ հայերէն լեզուի
կարգադատ իր հրապարակային դասա-
խօսութեան ընթացքին. «Ի՛նչ առասպել

լական հորիզոններ կը բանաս մարդկու
թեան կարեւորագոյն հանրային գոր
ծիքի՝ խօսքի վերաբերմամբ այդ զար
մանալի ժողովուրդին միայն լեզուական
հարստութիւնները, եւ ինչ ահռելի նիւ
կընձեռե՞ց մեկական եւ ուրիշ ազգերու
մշակութային կապերն ու արժամանե՞րը
յոյսդ բերելու համար»։ Հայ չըլլալու
խօսքի ու լեզուի այդ տխուրն այնուհան
մենայնիւ չէ կրնար տիրապետել զէպ
Հայոց լեզուն ունեցած իր զգացումները
որպէսզի չբացադանչէ ամբողջ ձայնո
մէկ. «բացատիկ, սպաւեցուցիչ երե
ւոյթ»։

Թիւնն է: Մարդը կը մտածէ այն լեզուով
որով կը խօսի: Հետեւաբար, պէտք
ստորիկ ձիջը խօսիլ, հակիրճ, պահպան
նկելով բոլոր կանոնները եւ խօսելու ըն-
թացքին սահմանել ինքնահսկում: Այս
ձեւով կը կառավարուի նաեւ մտածողութեան
թեան հոլովոյթը: Լեզուային թափթը
փածու թիքը վերջին հաշուով կը բնուի
թաղը մարդը: Նման մէկը թափթիւս
կ'ըլլայ նաեւ իր գործին մէջ: Եթէ լե-
զուն մտածողութեան արտայայտութիւն

ጥርጊ በጥቅርታ
ጥርጊ በጥቅርታ

ՍՍՄՍԹՐՈՅ Ս. Գէորգե Եկեղեցւոյ մէջ,
Սեպտեմբեր 28-ին, եպիսկոպոսական իր-
անդրանիկ պատարագը մատուցած է Մես-
րոպ Եպիսկոպոս Մովսէսֆեան: Ներկա-
նելած են Համայնական ըլլոր մարմիննե-
րու ներկայացուցիչները եւ հոծ բազմու-
թիւն մը: Իր քարոզին մէջ Մեսրոպ Ե-
պիսկոպոս շեշտը դրած է Աւետարանական
Սոսքի շուրջմովսէան վրայ: Յատկապէս
պատարագի Հայրապետական Մաղթանք
պատարուած է: Ապա, Սահակեան Սա-
նուց Միութեան սրահին մէջ Սամաթիոյ
Թաղական խորհուրդը ճաշ մը տուած է
ի պատիւ նորոժ Եպիսկոպոսին: Սոսք ա-
ռած են Թաղական խորհուրդի անունա-
պետ Մեղքոն Գարաքէօսէ, Մանուէլ Վրդ-
երկաթեան, պապական նուիրակը, «Մար-
մարա» ի խմբագրապետ Ռոպէր Հատուէ-
ճեան, հուսկ՝ Մեսրոպ Եպիսկոպոս
Մովսէսֆեան:

×

ՎԻՐՃԻՆԻԱ. Նահանգի Ուոլֆ Թրաֆ
հանրային պարտեզին մէջ տեղի ունեցած
Մահուկներու Միջազգային 16-րդ փա-
ռատօնին մասնակցած է նաեւ Պոսթըն
«Գառնի» ժողովրդական համոյթը: Օգոս-
տոս 30 - ՆԱԿոմեմբեր 1 շարաթափելիք
տեղի ունեցած փռատօնին, որուն մաս-
նակցած են Միացեալ Նահանգներէ եւ այ-
երկիրներէ 1400 արուեստագէտներ, եր-
կու անդամ բնմ էլլելով «Գառնի» պարա-
խումբը՝ ներկայացուցած է ազգաբնակ-
չարեր՝ «Ձանդեզուր», «Ապարան», «Բո-
նորի», ինչպէս նաեւ արդի պարեր, ըն-
կերակցութեամբ ժողովրդական գործիք
ներու նուագախումբի մը:

X

ՊՈԼԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍ գացած է Հայաստանի «Կոմիտաս» քառեակը, որուն անդամներն են Եղուարզ Թադևոսեան Սուրէն Հախնազարեան, Յակոբ Պապեան և Ֆելիքս Սիմոնեան: Քառեակին կ'ընկերանան Երզնուի Էլլադա Չախոյան երգիչ Քարսեղ Թումանեան և զանազակաչարուհի Էլէոնորա Ոսկանեան: Ուումը Պուէնոս – Այրէս ժամանած է Սեպտեմբեր 22-ին:

շարժվում են խմէ՛. անդրուհին կը գրէ՛. «Եթէ ալբոմամուծիւնը մարդկային աղբան խորշիկի ունակութիւն մը չըլլար զուարճալի եղած կ'ըլլար զիտեւ աղբ կապիկը. ան կը փորձէր գուսպ մնայ կանգնել, բայց չէր կրնար՝ Կը դանդաղէ մինչեւ որ հասար աթոռի մը, տեսաւ թէ չէր կրնար նստիլ ուլ. մտաւ բարձ մը պակեկեաւ վրան, սլուխը տեղադրեց ի արմուկին վրայ, ու ֆնացաւ»:

է, ուրեմն անկարգ – անկանոն մարդո՞ւ
մտածողութիւնն ալ կ'ըլլայ անկարգ
անկանոն :

Ո՛վ է մեղաւորը: Առաջին հերթի
գալոցը: Նաեւ ընտանիքը: Մեր կեանքին
մէջ տեղ ըրած մտայնութիւնը: Եւ
ընդհանուր վիճակը: Պարզ է արդէն, ա-
լեկուի հարցին մէջ հայկական գալոցը
չկայ պահանջկոտութիւն: Պէտք է մե-
ղադրել միայն Հայոց լեզուի ուսուցիչ
ները: Սեղադրել պէտք է բոլոր նիւթե-
րու ուսուցիչները. է՛ն՞ որ աշակերտ
հայերէն կը պատասխանէ բոլոր ժամե-
րուն: Իսկ կը պատահի՞ որ օրինակ, ա-
լաբնագրութեան ուսուցիչը ուղղէ
շահկերթի մը ոչ – ձիչդ հայերէնը: Վը-
տահ չեմ: Իսկ ընտանի՞քը: Ինչ գնո-
ւալ ըլլայ երախան տեղաւորել ուսումնա-
գալոցը: Ես է հիմա որոշ ծնողները
ձգտումը: Ու սկիզբէն կը խամբի երա-
խային հայերէնի հանդէպ ունեցած վի-
րաբերումն ու հետաքրքրութիւնը: Երա-
խան կ'աւարտէ գալոցը, գիտնալով մ-
այն փոփոցի հայերէնը:

... Կարելի է հայրենասէր ըլլալ, առանց զիտնալու մայրենի լեզուն, հարենի բնաշխարհն ու հայրենի երկրպագութիւնը: Այո, նաեւ հայրենի բնաշխարհն ու բնութիւնը. չարելը բնութիւնը, ընդհանրապէս, իսկ հայրենի երրի բնութիւնը յատկապէս:

(Tup. 9)

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ...
 ԱՐՈՒԵՍՏ...
 ԼԵԶՈՒ...
 ՄՇԱԿՈՅԹ...

Հետևանքն այն եղաւ որ մենք
երկուքս տնօրէնն ու ես, չկըր-
ջաք կատեցնել հայերէն չգիտցող
խառանքէնին մէջ պարզապէս կիսազը-
րապէս գրասենեկային պիւրօքրատի մը
բաժնետէութիւնը, որմէ վերջին հաշուով
տուեց զորոք: Յաւալիւ է, բայց այդ-
պիսիները քիչ են, անոնցմայլ ողորդած
են մեր գրեթէ բոլոր հիմնարկները:

կիս արդէն դժուար է մեզի համար
պատկերացնել, թէ ինչպէս եղած է նա-
մակագրութիւնը անցեալի մէջ եւ, առա-
ւել եւս ընդունել, որ նամակադրութիւնը
կրնայ նպաստել լեզուի պահպանութեան
ու բառապաշարի հարստացման գոր-
ծին: Մարզիկ նամակներ կը գրէին
եւ կը գրէին շատ: Կը գրէին դե-
ղեկի, բովանդակալից, հետաքրքիր
գրութիւն ունէր նամակներու աշխարհ
կեանք՝ նամակներով ապրուող: Կանո-
նադրապէս նամակը գործը մարդը կը
գառաջ աւելի ուշագիւր եւ պահանջկոտ

ԻՍԻՒ ՄԵԶ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՕՐ

Կազմակերպված է իսի շաբաթը՝
Քերական Եկեղեցու հոգաբարձության և
կրթական մարմնի :

«ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՕՐ»

Հանդիսություն

ի նպատակով Եկեղեցու միջոցով վար-
ժարանին :

Երգ, նուագ, պար, արտասանություն,
երգչախումբ և պարախումբ :

Կիրակի, Հոկտեմբեր 26-ին, ժամը
15-ին Իսի Օտիթորիումի մէջ. 11 - 13
ո'իւ Տանթոն :

Մինչև 12 տարեկան փոքրերու մուտ-
քը ազատ է :

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՍ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Սէն - Ժեռոմի և Շրջակայից Ս. Սա-
հակ - Մեսրոպ Եկեղեցու թաղական
խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՝ ինչպէս
ամէն տարի այս տարի ևս կը տօնա-
խմուի Եկեղեցու շինութեան 56-րդ և
անուանակոչութեան 54-րդ տարեդարձը,
Հոկտեմբեր 19, Կիրակի օրը :

Այս առիթով կը կատարուի հանդի-
սաւոր պատարագ և հոգեհանգիստ՝
հոգիներուն համար եկեղեցու շինա-
գիւղերուն, շինութեան յանձնախումբի
և թաղական խորհուրդի անդամներուն,
օժանդակ տիկնանց միութեան անդամու-
հիններուն և բոլոր անոնց որոնք նիւթա-
պէս, բարոյապէս և ֆիզիքապէս սատա-
րած են եկեղեցու շինութեան և որոնք
այսօր առ յաւիտ բաժնուած են մեզմէ :

Նաեւ հոգեհանգիստ կը կատարուի,
Մարտիկի նախկին քաղաքապետ՝

ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԵՌԻ

հոգւոյն համար :

Այս առիթով ներկայ կ'ըլլան պատարա-
գին, Մարտիկի քաղաքապետ՝ Ռոպէտ
Վիկտոր և Պ. Ժան Վիքթոր Քորտո-
նիէ առաջին կցորդը : Նաեւ մեր շրջանի
քաղաքապետ՝

ԼԻԻՍԻԷՆ ՎԷՅԿԱՆ

Պատարագը կը մատուցանէ և կը քարո-
ղէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Օրհնութիւն Մա-
տաղի և ապա հոգեհանգիստ :

Արարողութեանց աւարտին և մատաղի
բաշխումէն վերջ տեղի պիտի ունենայ
գինեծօն՝ Եկեղեցու սրահին մէջ :

Կը խնդրուի թաղիս և Շրջակայի ժո-
ղովուրդէն որ խուսնեքամ ներկայու-
թեամբ յարգէ նուիրական յիշատակը
թաղիս ննջեցեալներուն :

Մատաղի մասնակցութիւն ընել ուզող-
ները կրնան գիմել թաղականութեան :

OFFRE D'EMPLOI

SOCIETE
FABRICATION VETEMENTS
**RECHERCHE D'URGENCE
UN COMPTABLE**

(Niveau déclarations TVA - Charges
Sociales - Connaissances informati-
ques demandées).

Lieu de travail : MONTMORENCY

Tél. : 34 - 12 - 63 - 25

ՀԱՐՍՆԻՔԻ ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ ԻՐԱԽՃԱՆՔԻ

Ձեր ուրախ օրերու յիշատակը
պահելու համար դիմեցէ՛ք՝

լուսանկարիչ՝

Պ Ե Տ Ր Ո Ս - ի

Հեռաձայն. - 46 - 45 - 40 - 23

GARDEZ LE SOUVENIR
de vos jours heureux

FIANÇAILLES - MARIAGE ETC...

Grâce au photographe

Bedros

tél. 46 45 40 23

ՅՈՒՆԱՏԵՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շրջանային Վարչու-
թիւնը փարեղեան շրջանի բոլոր խաչու-
հիները կը հրաւիրէ ընդհանուր ժողովի
Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 17, Երեկոյեան
ժամը 8-30-ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի
Տան մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՃՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂԻ
«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը
ՅՈՒՆՈՒՍ 11-ին

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

U.G.A.B. 80 PARIS

Ե.Բ.Ը.Մ. 80 ՓՎՈՒՉ

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

TROIS SOIREES EXCEPTIONNELLES

A L'OCCASION DE SON 80e ANNIVERSAIRE

ԲԱՑԱՌԻԿ 3 ԵՐԵԿՈՅԹ

JEUDI 20 NOVEMBRE

RECEPTION OFFICIELLE

VENDREDI 21 NOVEMBRE

CONCERT DE GALA

Salle Gaveau

avec la participation de :

ANI KAVAFIAN — IDA KAVAFIAN — COSIMA JOUBERT —
SUSANNA MILDONIAN — AIDA MOURADIAN —
ANI PETROSSIAN — RAFFI PETROSSIAN — BERNARD SOUSTROT

JEAN TER-MERGUERIAN

LA CHORALE SAHAK - MESROP

Direction

KHATCHIG YILMAZIAN

L'ORCHESTRE JEUNE PHILHARMONIE

Direction

JEAN-JACQUES WERNER

Œuvres de : Mozart — Debussy — Saint Saëns — Komitas —
Ekmalian — Haroutiunian — Babadjanian — Khatchadourian —
Tjeknavorian

SAMEDI 22 NOVEMBRE

DiNER — BAL

Dans les Salons de l'Hôtel Intercontinental

Location : UGAB : 11, square Alboni - 75016 Paris - Tél: 45.20.03.18

Prix des places :

— CONCERT du 21 Novembre
de 80 F à 500 F — Etudiants : 50 F
— DiNER — BAL du 22 Novembre
1000 F par personne

DINER DANSANT

organisé par

L'ENSEMBLE DE DANSES FOLKLORIQUES

N a i r i

Dans les Salons Hoche

9, avenue Hoche - Paris

Samedi 25 Octobre à 20 heures 30

animé par l'orchestre **A R T A N A G**
avec ses chanteurs **JACKY et YERVANT**

ATTRACTIONS SURPRISES

Entrée jeunes à partir de 23 h 30

Réservations par téléphone : 48. 24. 86. 85 journée
47. 50. 40. 47 soir

Points de vente des billets :

- M. C. A. 17, rue Bleue - 75009 Paris
- EPICERIE KATCHIK, 168, rue des Bourguignons - 92600 Asnières
- EPICERIE HAY ARARAT, 178bis, rue Etienne Dolet -
94140 Alfortville

Clôture des réservations le 20 Octobre

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42. 89.27.47
à 20km de Marseille:

“Բացառիկ գեղջ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն”

ԵՐԵՎԱՆԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
14
MARDI
14 OCTOBRE
1986
LE NUMERO : 4,00 F

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE d'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: (1) 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R. C. PARIS

Հիմնադրող: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16334

ՊՈԼԻՏ

ՄԱՀ

ՊԱՏՐԻԱՐԳՈՒԹԵԱՆ 525ԱՄԵԱԿ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐԳԻՆ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ 25ԱՄԵԱԿ

ՄԵԾ ՀՆԴԵԻՐՈՊԱԳԷՏ, ՊԱՏՄԱԲԱՆ, ԲԱՆԱՍԷՐ, ԼԵԶՈՒԱԳԷՏ, ՀԱՅԱԳԷՏ ԺՈՐԺ ՏԻԻՄԷԶԻԼԻ

բացառիկ հանդիսություն՝ խորապես սպառնալից

Կիրակի օր, Հոկ. 12-ին, Պոլսոյ Պատմա-
բանական զանգակալութեան 25ամեակը եւ
Պատրիարքութեան 525ամեակը բացառիկ
պայմանով տօնուած են Պոլսոյ մէջ, ուր
յանի մը օրէ արդէն ժամանած էին
բազմաթիւ հիւրեր, օտար եւ հայ կրօ-
նական թէ աշխարհական անձնաւորու-
թիւններ:

Կիրակի առաւօտ, Գումգարուի Մայր
Յիւղեցոյ մէջ խուռներամ բազմու-
թեան մը ներկայութեան մատուցուած է
պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատար-
ուած: Ներկայ հիւր եկեղեցականներու
կարգին յիշեց. — Վաղդէն Կաթողիկո-
սի ներկայացուցիչ՝ Ներսէս Արք. Պո-
ղոսական, Միսիսեալ — Նահանգներու
կաթողիկոսական թեմի առաջնորդ՝ Վաչէ Արք.
Յովսէփեան, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ
առաջնորդ՝ Տիրայր Արք. Մարտիրոսեան,
Իրաքի առաջնորդ՝ Աւագ Եպիսկ. Ասա-
ուրեան, ինչպէս նաեւ Արիւ Եպիսկ.
Նիքիթեան, Գառնիի Քահ. Եւր. Եւր.:

Պատարագի երգեցողութիւնը կատա-
րեց 250 հոգինոց երգչախումբ մը ղեկա-
ւարութեամբ Ժիրայր Արարանեանցի:

Պատարագ եւ քարոզեց Շնորհա Պատ-
րիարք առնթնեակայ ունենալով Շահան
եւ Մեսրոպ Եպիսկոպոսները: Այս առ-
թիւ, յատկապէս Պոլսի ժամանած էին
Վատիկանի, Քանթրարիի, միջ - եկե-
ղեցական թորհուրդի ներկայացուցիչնե-
րը, քառասուն օտար եկեղեցականներ:

Վաղդէն Կաթողիկոսի յատուկ կոն-
գակին ընթերցումը կատարեց Ներսէս
Արք., ապա արեւաշատութեան մարմնի
կատարեց Տիրայր Արք., մինչ անդիւրէ-
նով բացատրութիւններ կու տար Վաչէ
Արք.:

Հուսկ, ութ եպիսկոպոսներ լրիւ զգես-
տաւորուած չըմանի եկեղեցիներու ամէ-
նէն թանկագին հանդերձներով, խորան
բարձրացան հոգեհանգիստեան պաշտօն
կատարելու համար, Աթոռի 81 պատ-
րիարքներու հոգեւոյ ի յիշատակ: Այս
խորապէս տպաւորիչ արարողութենէն
ետք, ճաշ մը տրուեցաւ Պատրիարքար-
անի մէջ, օրուան հիւրերուն: Երկուշաբթի
ժամը 17ին ալ Պատրիարքարանին մէջ
պաշտօնական ընդունելութիւն մը կը
տրուէր հիւրերուն եւ զինանագիտական
Մարմնին:

Եղակի դէմք մը, տէր արտակարգ զար-
գացումի մը՝ Ժորժ Տիմէզլի մեռաւ:
Շարաթ գիշեր, զոհ ուղեղային արեւնա-
հոտութեան մը, 88 տարեկանին:

Որակումներն ու անակաւոր շէն բա-
ւեր ներկայացնելու համար անձ մը, որ
մինչեւ վերջին օրերը, տէր պաշտա-
ւաթի մը, կը շարունակէր իր հետադո -
տութիւնները: Մեծագոյն մասնագէտը
հնդեւրոպական քաղաքակրթութեան,
պարզ, ինչպէս կ'ըլլան մեծ գիտնական-
ները, Տիմէզլի բացառաբար չէր մերժած
մեծաւորութիւնը: Բնագրի իր կեանքին մէջ,
եւ քանի մը ամիս առաջ, Պերնար Փիլի-
պինը կ'ընդունէր առանձին (ափսոսքով)
եւ այդ առթիւ է, որ այս մեծ դէմքը չէր
վարաներ արտայայտել այն սարսափը,
զոր կը զգայ ի տես աշխարհի պարզած
պատկերին եւ կ'ըսէր «աշխարհի վերջին
կը սպասեմ», աւելցնելով թէ ինք կ'ու-
զէր մեռնիլ նման Սոկրատի: Այս վերջին
չըմանի մամուլին մէջ ալ լոյս տեսան
բազմաթիւ յօդուածներ եւ հարցազրոյց-
ներ, որոնցմէ քաղելով, յօդուած մըն
ալ լոյս ընծայեցինք «Յաւազ»ի մէջ (Յու-
լիս 30):

Ժորժ Տիմէզլի ծնած է Փարիզ, 1898-
ին: 1919-ին, վերադարձած պատերազ-
մէն, կը շարունակէ ուսումը՝ Նորմալ,
կ'անցնէ գրականութեան ակրեկախութիւնը
ու յաջողաբար կը ստանձնէ ուսուցչա-
կան պաշտօններ, առաւելաբար ապրուս-
տը պահանջելու համար:

Տիմէզլիի գործը հետախուզութիւն մըն
է հնդեւրոպական քաղաքակրթութեան
այսօր անյայտ դադարաւորական ժառանգ-
ութեան մարզերուն: 1938-ին ի վեր ամե-
նապէս ու հմուտ վերլուծումներով ան
ցոյց կուտայ, թէ ինչպէս եռախառն աշ-
խարհի մը ըմբռնումը բազմաթիւ երե -
սակներով կը յայտնուի հոմէրական,
հնդեւրոպական ու եւրոպական գեղար-
տութեան ու գիւցագիտութիւններու
մէջ: Բնագիտութեան ուղիղտեսի մը մէջն ան
կրցած է բերեղացնել երեք յատկանիշ-
ներ, որոնք ըստ հնդեւրոպական ըմբռ-
նումին, կը տիրապետէին աշխարհի կազ-
մաւորման մէջ. խորհուրդին գերիշխա-
նութիւնը, մարմնական ու ռազմական

ուժը, արգասաբերութիւնն ու խաղաղ
բարօրութիւնը:

Ոչ միայն լեզուագէտ, այլեւ սիրահար
մըն էր լեզուներու (չորս 30 լեզուի ծա-
նօթ) եւ փրկած հազուագիւտ եւ կորսու-
ելու դատապարտուածներ, ինչպէս կը
պատմէր սա մէկուն համար:

«Կեանքիս հրճուանքներէն մէկն է այդ -
Պոլսի կը դատաւանդէի, երբ 30-ական
թուականներու վերջաւորութեան տեղե-
կացայ, թէ ատկէ քանի մը հարիւր քմ -
անդին լեզու մը անհետանալու սեմին
հասած էր. երբ այսպէս իր ձեռքին հա-
սողութեան տակ լեզու մը ունենայ, մարդ
իրաւունք չունի անտարբեր մնալու անոր
կորուստին:

«Ուրեմն դացի տեսնել՝ ու դուայ հըն-
չինարանական տեսակէտէ աշխարհի ա-
մենաբարձր լեզուն, 82 բաղաձայններով:
Քանի մը տասնեակ ծերունիներ միայն
այդ լեզուն — ուրիշ — կը խօսէին. պա-
տերազմէն ետք կարծեցի թէ մարդ չմը-
նաց...»

«Յետոյ, 1954-ին, լեզուի թէ ուրիշ գիւ-
ղերու մէջ կ'ապրէր տակաւին լեզուն.
ամէն տարի դացի հոն: Աւելի ետք յա-
ջողեցայ Փարիզ բերել տալ քանիցս, ար-
տակարգ խելացի անձ մը, որ կը խօսէր
այդ լեզուն. ան կատարելապէս գիտակից
է իր լեզուն կարեւորութեան. մեծ հա-
ճոյք է աշխատիլ իրեն հետ. այսօր սա-
կային 80 տարեկան է, ու աշխարհի վրայ
վերջին անձը՝ որ կը խօսի տակաւին
այդ լեզունով: Ու անոր շնորհիւ լեզուն
կանգուն պիտի մահանայ, որովհետեւ ան
չատ լաւ կը խօսի դայն»:

Ծանօթ է որ Ժորժ Տիմէզլի նաեւ հա-
յագէտ էր:

Այսօր, իր մահուան առթիւ, մամուլը
լայն տեղ կուտայ այս բացառիկ մտքին,
որ «Կովկաս մը վերագտաւ» ինչպէս կը
գրէ «Լիպերապիս»-ը, շեշտելով թէ հազ-
ուագէտութիւն հմուտ միտք մը նման գործ
երեւան բերած է:

Որքան ալ կրկնուի թէ անփոխարինելի
մարդ չկայ, մահաւանդ սա միջակու-
թեանց ախոյեանական ժամանակաշրջա-
նին, Ժորժ Տիմէզլի անփոխարինելի
դէմք մըն է:

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՅԵՐԸ

ՌԵՔՐԵԿԼԻՄ

ՁԱԽՈՂԵՑԱՆ

ՈՎ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ
... ՄԻԻՍԸ

«LE MATIN» (Loisirs) «RETOUR D'UN FILS EN ARMENIE SOVIETIQUE» —X—

Այս խորագրին տակ է, որ Շարաթ,
Հոկտեմբեր 11-ի իր թիւին յաւելուածա-
կան բաժիններէն մէկուն մէջ, «Մաթէն»
սկսած է հրատարակել հայաստանեան
տպաւորութիւնները Ժերար Կէկանի,
հայ՝ Ժորժ Կոզմէ: Ծանօթացման բաժնին
մէջ, խմբագրութիւնը կը շեշտէ թէ ա-
մէնէն պղտիկն է այս Հանրապետութիւնը
իր չափերով, բայց նաեւ ամէնէն հա-
րուստը ապրուստի իր մակարդակով: Այս
առաջին յօդուածին կցուած է մեծ նկար
մը, որ կը ներկայացնէ Մատենադարանը:

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ «ՊԱՏԻՆ ՎՐԱՅԻ ԱՐԻԻՆԸ» ԿԱՄ՝ ՀԱՅԵՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ԶԱՐԴԵՑԻՆ ԹՈՒՐԳԵՐԸ...

Յունիս 21 / 22-ի մեր թիւով, առաջին
անգամ արձագանգած էինք «Պայքար»ի
տուած լուրին հեռատեսիլի Փիլմի մը
պատրաստութեան մասին: Այդ Փիլմը՝
«Պատին վրայի արիւնը» 9 ամիսէ կը նը-
կարահանուէր եւ 6 մասերէ պիտի բազ-
կանար, ըստ այն տեսն տրուած տեղե -
կութեանց, 300 դերակատար եւ 5000
փիւկիւրաններ ալ դեր ստանձնած էին,
զիստոր դերին մէջ՝ Ֆիլմէթ Հաքան:
«Պայքար» կ'ըսէր այդ նոյն թիւով, որ
չորքը ծախուած էր Ամերիկայի, Ֆրան-
սայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ Անգլիոյ
(որեւէ հեռատեսիլի համար, պարզ է,

գնելը՝ մէկ բան է, ներկայացնելը՝ ու-
րիշ):

Թրքական հեռատեսիլը սակայն սկսած
է սփռումը, որ պիտի կատարուի Հինդ -
շարթի օրերը, «քաղաքական» նախաբան
ծանուցումներով: Ֆիլմին բեմադրին է
Սաթուք Պայթան եւ նկարահանումը սկը-
սած է 1985 Մայիսին եւ տեւած 340 օր,
դէպքերը առնուել են զանազան քաղաք-
ներու եւ դաւառային շրջաններուն մէջ,
ինչպէս՝ Պոլսի, Էրզրում, Կարս, Սարը-
գամը եւ մինչեւ Պերլին: Ֆիլմը արժեք
է 375 միլիոն թրքական ոսկի հեռատեսիլի
վարչութեան:

X

Առաջին մասը տեսնողներ (Հինդշարթի,
Հոկտեմբեր 9-ին) կը յայտնէին թէ եթէ
շարունակութիւնն ալ նոյնքան «ողորմելի»
է, անոր ցուցադրումը ու տարածումը
թուրքերու ակնկալածին ճիշդ հակառակ
արդիւնքը կրնայ տալ միայն, ծիծաղելի
կողմերն ալ պակաս չըլլալով, ինչպէս
Թալաթին «անուշիկ» տրպարը...:

Մինչեւ վերջին վայրկեանը լաւատե-
սութիւն կը տիրէր: Ներկայ թղթակիցնե-
րը եւ երկու մեծերուն չըջապար լաւա-
տես էին: «Պատմական» իսկ կ'որակուէր
այլեւս ապահով նկատուած համաձայ-
նաբեր, երբ մեծաւորութեան պահուն,
ամէն ինչ ջուրը կ'իյնար: Ո՞վ էր յան-
ջաւորը, պարզ է պատասխանը՝ միւսը...:
Ինչ որ ծանօթ է, այն է որ անհամա-
ձայնութիւնը կը ծագէր այսպէս կոչ-
ւած «առողջութեան պատերազմէն», որ ա-
մէնէն է ամերիկեան «Ռազմագիտական
նախաձեռնութիւն»
(ի - Տէ - ԷՍ) ծրագրին: Կորբաշով
կոչէր որ Միացեալ - Նահանգները վերջ
գնան այդ ծրագրի փորձերուն եւ հետա-
դատութեանց շարունակութեան, Ռեկըն
բացաճակապէս կը մերժէր:

Ռեկըն եւ Կորբաշով 11 ժամ տեսնուե-
ցան, սիրալիւր ու անկեղծ, ամէն ինչ լաւ

Պ Ա Տ Մ ՈՒ Թ Ե Ա Ն Ա Ն Լ Ռ Ե Լ Ի Յ Ի Շ Ո Ղ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ը

«Սովետական Գրող» հրատարակչականը լույս ընծայած է Սերինէի «Իմ երկրային ուղին» գիրքը: Այսօրուան ընթերցողին Սերինէի անունը քիչ քան կրնայ լսել, մինչդեռ անոր նպատար մեծ է թէ՛ մեր գրարկանությունների, թէ՛ հայ ազգագրության ու բանահյուսության զարգացման մէջ:

Սերինէ Մովսէսի Ասադեան (1896 - 1971) գրել սկսած է կանուխէն: Իր առաջին տպագիր գործը եղած է ծննդավայր Արճաղի բարբառով գրուած երգիծական պոէմ մը, որ լույս տեսած է Վանի «Վան-Տոպ» թերթին մէջ: 1940-ին Երեւանի հրատարակչուած է անոր «Հայրենի բլուր» պոէմը, որ հանրածանօթ ժողովրդական հեքեաթի հետաքրքրական մշակում մը ըլլալէ զատ, կը վկայէ հեղինակին անհատականութեան մասին: Պոէմը վերահրատարակուած է նաեւ 1959-ին: Այնուհետեւ տարբեր տարիներ լույս տեսած են իր «Եղեգնեայ սրինգ» հեքեաթը, պատմութեան ու կարգ մը բանաստեղծությունները:

Սերինէի գրելին կը պատկանի նաեւ «Արճաղ» ազգագրական - բանահյուսական աշխատություններ, ուր ան համարեց իր պատմական Հայաստանի վաղուրական աշխարհի բնակավայրերէն մէկուն՝ Արճաղի ազգագրական, բանահյուսական նկարագրը: Այդ աշխատութեամբ Սերինէ ոչ միայն վերականգնացուցած է իր ծրարեղավայրի հետուր պատկերը, այլեւ լուրջ նպատակ բերած մեր ժողովուրդի իմաստական մշակութի ուսումնասիրութեան գործին:

Հայկական ցեղասպանությունիւ մասին շատ զրուած է եւ տակաւին պիտի գրուի: Իրաքանչիւր նոր գիրքի հետ հայ ժողովուրդի ողբերգությունիւ զեղարուեստական վաւարացումը կը յանու ոչ միայն իրեն ահալ մեղադրանք՝ ուղղուած թուրք ջարդարարներուն, այլեւ մեր ժողովուրդի անընկճելի ուղիի, անոր գոյատեւման պատմական յուրեքացում:

Սերինէի «Իմ երկրային ուղին» վիպակին մէջ նկարագրուող դէպքերը ականատեսի տպագրութիւններ չեն լուի, այլ հայրենասէր գրողի եւ հանրային գէմքի տարիներու խոհերու եւ մտորումներու, մեծ նուիրումի արգասիքը:

Պատմելով իր կեանքը Սերինէ կը դառնայ ամբողջ սերունդի մը տարեգիրք, սերունդ մը՝ որու վիճակած էր տեսնել իր ժողովուրդի պատմութեան ամենանախադասական զրուակները: Ինքնահայեցութեան, ինքնագննմանի միջոցով գրողը կը ձգտի թափանցել ժամանակակիցի ներաշխարհը:

Գիրքին հերոսուհին՝ Հեղինէ, իր տարիքէն շուտ կը հասունայ. անհոգ մանկութիւնը երազ կը մնայ փոքրիկին համար: Գիրքին մէջ բազմաթիւ են այն օրինակները, թէ ինչպէս մանուկին հոգիին մէջ կ'արթնան ինքնաճանաչման առաջին նշանները. ասոնք կը դառնան վիպակի հոգեբանական կարեւոր հիմքը:

Հայրը՝ Մովսէս, գրեթէ միայն առաջին մասին մէջ հանդէս կուգայ, սակայն կը մնայ հերոսուհին հետ գրքի ամբողջ ընթացքին: Իրեն մասին կը պատմեն բնկերները, կը յիշեն հարազատները, հայրենակիցները եւ այդ յուշերէն ու պատմութիւններէն ամբողջացած կը յանու ընթերցողին առջեւ զրամասնի կեանքի մը պատմութիւնը՝ հօր կեանքին պատմութիւնը: Իսկապէս անանգական հայ տղամարդու կերպար է ան՝ յատկանշուած ազգային նկարագրով եւ իր ժամանակին բնորոշ մարդկային արժանապատւութեամբ, հայրենիքին ու իր ժողովուրդին գիտութեամբ նուիրեալ, ան նաեւ ջերմ սիրով կապուած է կնոջ, զաւակներուն, ընտանիքին հետ:

Մանկամարդ աղջկան կեանքին մէջ յատուկ եւ անփոխարինելի տեղ կը գրաւէ երէց եղբոր՝ Արշակի կերպարը: Ան կը մնայ Հեղինէի յատուկ սիրոյ ու գուրգուրանքի, մնայուն կարօտի առարկայ: Ծրարեղաց կանուի կորուստէն ետք Արշակի կ'ընդունուի Վարազդի գարոցը, իսկ յետոյ կը մեկնի Կովկաս, ուր կը շարունակէ ուսումը: Հեղինէ անոր հետ կը կապէ իր յոյսերն ու երազները:

Անմոռանալի կը մնայ նաեւ հերոսուհին մօր կերպարը: Երկնագոյն զգեստով ու կանաչ «եղեգ»ով մայրիկը փոքրիկին Հեղինէի յուշերուն մէջ կը յանու երկտասարդ ու դեղեցիկ, երջանկութեան չափերով լուսաւորուած: Յանկարծ կը փոխուի պատկերը, փոքրիկ Հեղինէն գրկած, Արշակ զաւակին ձեռքէն բռնած կը վազէ հեռացող մայրիկը. փոքրիկը կը փաթթուի անոր վզին ու կը տեսնէ աչքերէն ընկած արցունքները: Ծուրը ահալ որոտ է ու զգրգոյն, մարդիկ կը վազեն ու կը հասնին մեծ, արեւոտ բակ մը, լի՝ բազմութեամբ: Սպասող մայրեր, վիրաւոր, արկնուայ երախտներ ու ծերեր եւ յանկարծ այդ լաց ու կոծի մէջ կը հնչէ մամիկներէն մէկուն ձայնը. «Լացի ժամանակ էք գտել: Գիւրգիւններ, գիւրգիւններ: Ընթ - պիտի հասցընք մեր ջիւան մեռելներին, մեր մեղաւոր ձեռքով նրանց երեսին հոգ չաղ տանք»: Ու պատահաբար զգեստներով մամիկներու խումբը կ'երթայ թաղելու զոհուած զաւակները, որոնք ինկած էին հայրենի տունն ու հարազատները բարբարոս թուրքերէ ազատելու առին:

Բնանկարը վիպակին մէջ ստացած է երկու իմաստ: Սերինէի միահիւսուած դէպքերու զարգացման ընթացքին, ան ոչ միայն զեղարուեստական մեծ վարպետութեամբ կը հաղորդէ բնութեան իրական դեղեցիկութիւնը, այլեւ կը դառնայ հեղեղահոգի տպագրուող, գլխաւոր հոգիի թրթիռներու ջերմութեամբ ազդող հայրենիքի վերաբեր: Այդ բնակարար շնչաւորուած է հոգի ու ծովու ծիւղի ձայններով, հօրեղբոր սրնդի մեղեդիով, ապլի անխնայ միայն ճառարով ու սոսկապանի երգով: Հեղինակը չօգտիւն իր կը դարձնէ բնանկարը՝ ձգտելով իւրաքանչիւր նկարագրութեամբ ամբողջացնել կորսնցուցած հայրենիքի կենդանի պատկերը:

Արտակ անոնց թաղի ամենադեղեցիկ տղան է եւ որ կարեւորն է Հեղինէի համար, ուսումնասիրող է, գիւղին լուսամար երկրասարդներէն մին է, գարոցին զարգացման պարտն, որուն միջոցով ալ գիրքը կը ստանայ Հեղինէ՝ գիւղին միակ աղջիկ ընթերցողը: «Սոս եւ Վարդիթեր», «Վէրք Հայաստանի», «Գաւթի Բէկ», հեղեղահոգ կ'ընդարձակուի Հեղինէի կարգացած գիրքերու ցանկը եւ նոյն տունն Արտակ անոր կը սորվեցնէ ու կը բացատրէ, թէ ինչ է լրագիրն ու ամսագիրը, թատրոնը... Հեղինէի հայեացքին առջեւ Արտակ կը յանու նոր լոյսով մը, երբ անոր պատմութիւններէն կ'իմանայ, որ պանդխտութեան մէջ ան զրաշար եղած է, մասնակցած «Գաղտնի գործեր»ու: Հեղինէ, որ մանկութենէն տարուած էր «ազգի գիտութեան» Տիգրան Գեորգիանի քրոջ՝ Զարուհիի նմանելու ուսման իր երազով, արդէն ալ վճիռ չունի, քան հաւատարիմ ընկեր դառնայ Արտակին՝ անոր «Գաղտնի գործեր»ուն մէջ: Իսկ այդ «գաղտնի գործեր»ու էությունը ան կը հասկնայ, երբ Արտակ անոր ծանօթացրելով Շուշանիկ Կուրդիանի բանաստեղծությունները, կը պատմէ, որ ան համակիր է Ռուսիայ սոցիալ - դեմոկրատներուն ու զգալով աղջկան հարցական հայեացքը, կը բացատրէ, թէ «սոցիալ - դեմոկրատները Ռուսաստանում կամենում են ցարին Ռուսաստանի ու բանուորների իշխանությունը հիմնել»: Աղջիկը կը հասկնայ, որ Արտակ զարձակ պիտի երթայ միանալու իր ընկերներուն, մանաւանդ որ տեղւոյ վրայ սաստկացած էին հայաթանգները: Արտակ կը մեկնի, բայց մտնում է առաջ թողնելով Հեղինէին սիրոյ նամակ մը, լեցուն՝ ապագայի յոյսերով: Անաւարտ, անկատար կը մնայ անոնց սէրը, ինչպէս նաեւ Հեղինէի միւս երազները: Կը մնայ սիրոյ պայծառ լոյսով, կարօտով ու ցաւով շարժւում յուշը, զոր Հեղինէ կը պահէ իր հոգիին մէջ մինչեւ իր կեանքին վերջը, տանելով զայն նոր կորուստներու, ցաւերու, արհաւիրքների մէջ:

Սակայն կար տակաւին ամէնէն ահաւորը: Կուգայ 1915 թուականը: Գիւրգիւ

ԱՆՈՒՆԸ՝ Մ ՈՒ Ս Ա Լ Ե Ռ

Հ Ե Ր Ո Ս Ա Մ Ա Ր Տ Ի Ո Գ Ե Կ Ո Ջ ՈՒ Մ Ը
Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն Ի Մ Է Ջ

Կրկիկիւ հարաւ, Տարուսի Ամանաս լեռնապարի հարաւ - արեւմտեան տարածութեան մէջ վեր երկարող Մուսա Լեռան լանջերուն կը ծագէին հայկական վեց գիւղեր՝ Բիթլիս, Հաճի - Հապլալի, Եոզուն - Օլուք, Հարր - Բէկ, Վաղըֆ եւ Քապուսիէն: Վեց հազարէ աւելի բնակչութիւնը կը զրաշար երկարագործութեամբ, շերտաւոր հովիտներով, մեղուարածութեամբ... զարդանէր ու եկեղեցիներ կային: Կապէին Մուսալեռնիք՝ կը արեւելին ու կ'ուրախանային, կ'երգէին ու կը ծիծաղէին, ու կը սիրէին, կը սիրէին:

Յաքեր է լուսնկան,
Թարմ է արփա բոյսը,
Մի՛ լար, եղգեակս, մի՛ լար,
Սիրեմ աչքերուդ լոյսը:

Բայց... Սուլթանական Թուրքիան Յուլիս 13-ին յատուկ հրամանով Հայերը ստիպեց թողնել իրենց հերին ու արօրը, հացն ու օրօրոցը եւ եօթը օրուան ընթացքին գաղթել Սուրիայ անապատները... Մուսալեռնիքը կ'ընդգրկէ, կ'անցնի ինքնապաշտպանութեան: Վերադարձները մինչեւ այսօր կը յիշեն այն օրերուն իրենց շրթները կրակի պէս վառող երգումը՝ «Ես հոս ծնած եմ, հոս ալ կը մեռնիմ»: Ու կը բարձրանան Մուսալեռան գագաթը՝ արեւամբ նուաճելու ազատութիւնը. կը բարձրանան մեծով ու պղտիկով, պարենի ու զինամթերքի սուկու պաշարներով, բայց կուրծքերը լեցուն՝ սրբազան վրէժխնդրութեամբ: Ու կը կուտին ոգի ի բոլի, կեանքի ու մահուան միջեւ, արկնաբաժնուով, մինչեւ որ ճակատագրի կեանքները բազմաթիւ խոչ ու խուժերու մէջէն զանաւոր կը հասցնեն խորհրդային Հայաստան:

Երեւան - Լեւոնի մայրուղիի աջ ու ձախ կողմերը փռուած է Մուսալեռ անոնք, ուր, հանդիպակաց բարձունքին վեր կը խոյանայ Մուսալեռան հերոսամարտին նուիրուած յուշարձանը (ճարտարապետ՝ Ռաֆայէլ Իսրայէլեան):

Լեցուն թուրք անկաւաններու կամայականութիւնները սահման չունին: Մայր տունը ջարդերն ու տեղահանութիւնները Արճաղի կը բերեն զրացի գիւղերու բնակչութիւնը: Վանի հետ կապը կը խզուի: Զարագուշակ լուրեր կուգան ալ զաւատներէն ջարդերու մասին: Համադիւղացիներէն շատերու հետ Արճաղէն Պառակոնիս կուգայ նաեւ Հեղինէ ու կը փրկուի կոտորածէ: Սակայն երկու օր ետք նոյն կը սպասէ նաեւ Պառակոնիսի: Կարճ գլխադրութեանէ ետք գիւղին սակաւաթիւ թիւներ, կ'որոշեն նահանջել ու զաղտնի դուրս հանել բնակչութիւնը: Եւ կը սկսին արեւան ու մահուան ճամբաները: Ու ժառանգու կիներ, երախտներ գրկին կամ կ'անկնին, օրեր ու գիշերներ փախչելով հետապնդող թուրքերէ, լեռնային գրգռար կամաններով, անգուններու եղբերով, կը հասնին Վանի մօտակայ Աւերակ գիւղը, առանց պիտանայ, որ ան պիտի դառնայ իրենց վերջին հանգրուանը: Զարգարարները մինչեւ վերջին մարդը կոտորելէ ետք, գիւղը կրակի կուտան: Հեղինէ կը փրկուի՝ մնալով սպաննուածներու մարմիններու տակ:

Հարազատ միջնակարի ջերմութիւնը եւ մահուան սարսափները վիպակին մէջ կը ստեղծեն հոգեբանական յատուկ մթնոլորտ մը: Հոս մեծ կարեւորութիւն ունի նաեւ գրելու ձեւը. այն պարզ, անպաճաճ պատմելու ձեւը, երբ զրոյր կարճէ կը խօսի իր հերոսներու լեցունով, եւ անոր պատմութեամբ կարգ մը տեղեր կը նմանի ժողովրդական խօսքի ու նոյն տունն կը մընայ միայն այդ զրոյրն յատուկ ինքնա-

կարմրուուն տուֆէ կոթող՝ երկինք միտող, նոյն տունն հաստատուն ու անկեր հայրենի հողին վրայ կանգնած, կը վեր կայէ խորհուրդը հայ ժողովուրդի յարութեան ու զոյառնման: Կարմրուուն տուֆէ կոթողը ամէն աշուն, քաղ հսկայ զանդի պէս իր շուրջը կը համարմէ հայրենարնակ Մուսալեռնիքը:

Այս տարի, Մուսալեռան հերոսամարտի 71-ամեակի հանդիսութիւնը քաղաք Մուսալեռնի զաւակ, երկրասարդ ճարտարապետ Յակոբ Գարիբեան: Ողջիկ ջերմ խօսքեր արտասանեց բանաստեղծ Գաւթի Յովհաննէս: Խօսք առաւ Սփիւքի հայ գրող Արմէն Գարեան: Կամօ Տէր Պետրոսեան, հայրենարնակ Մուսալեռնի Յակոբ Տէր - Պետրոսեանի որդին, որ բժշկի ըլլալով հանգերձ նաեւ խախտան արուեստագէտ է, կարգաց վարուստն ու Սեւակ: Իր գործերէն կարգաց Սիման Ծիրաղ: Յետոյ արդէն կը ծիւղն զոյներ, կ'ալիքուի ազգագրական խումբերու գունաւոր հանդէսը կանոն - կարմիրը: Կը հնչէ անանգական դէպ - գունան: Կը պարեն ու կ'երգեն «Մարաթուք», «Տիգրանալեռ», «Մուսալեռ» ազգագրական խումբերը: Կը պարեն Մուսալեռնիք, կը պարեն ճակատագրի արկնալեռնիքն ու հողին խաղաղ, հոգ ու երկինք ունեցող մարդու առոյգութեամբ:

Իսկ հետոն, վրաններու տակ արգէն պատրաստ է արեւածաղկն կրակին վերայ գրուած անանգական հարիւսն... 1946-էն, երբ հայրենի հողի գիւղը զարձան հարկուրուր Մուսալեռնիքը, շատ ժամանակ անցած է, ճիշդ 40 տարի: Ծառ՝ ինքնահաստատման ու ծրարականելու համար, քիչ՝ հայրենի հողէն հրանորեայ կարօտն առնելու իմաստով... 1984-ին Հայաստանի անկախութիւնը հրատարակեալն լույս ընծայեց եղակի գիրք մը՝ «Մուսալեռ» խորագրով, ուր անց գտած են հայրենագործ Մուսալեռնիքէն գրի առնուած անանգական բանահյուսութեան գրեթէ բոլոր սեւերու նրմոյնները, որոնց կ'ուղեկցին ծանօթագրութիւններ, բանաստեղծներու կենսագրականներ, նոթագրութիւններ, բանարան, Մուսալեռնիքներու բնակութիւնը ներկայացնող ուղեցոյց - քարտէս: Տըրնալան, թանկագին աշխատանք մը, որ իրականացուցած է Վերթինէ Ասադեան: Մուսալեռնիք կը շատնան, կը վերանային, կը ճիւղարձակուին... Մուսալեռնիք կան: Անոնց բազկին՝ ուժ, եւ ուժերուն՝ հողին վրայ ամուր ու շխալ կանգնելու հաւատը կը ներքալէ հայրենի հողի այն հաստածը, որ անոնց նոր ու վերակերտուած բոյրը դարձաւ: Անոնք՝ Մուսալեռ:

ԱՆԱՀԻՏ ՊԱՐՍԱՄԵՆ

տիւ գեղարուեստական մտածողութիւն: Ան կը խօսի պարզ, անպաճաճ լեզուով, իր խօսքը համեմատելով առանձնու, առանցնալներու, ժողովրդական պատկերաւոր խօսքի տարրերով, Վանայ բարբառի երանգաւորող արտայայտութիւններով:

Սերինէի պատմութեամբ բնորոշող գույնը համաոգութիւնը գիտակցական է: Ամէն գնով ան աշխատած է խուսափել արտաճրակի նկարագրութիւններու, հոգեցունց անասաններու առատութեան: Գեղարուեստական չափի զգացումը չէ դաժանանալ զրոյրին, թէ՛ եւ ներքին ինքնին լիով կը զոհանայ գինը... Սերինէի «Երկրային ուղին» անցնելով յուսալքումի, սաստկանքներու մէջէն՝ կը յանգի յոյսին, յայն՝ որ կը կապուի վերածննդ նոր հայրենիքի հետ:

Այսօր այդ արհաւիրքը անդամ անդամ է, սակայն կը մնայ հանրային յիշատակութիւնը արթուն պահելու անհրաժեշտութիւնը, որովհետեւ այսօր ալ, ինչպէս տառնամեակներ առաջ, պատմութեան զեղծարարները կը փորձեն ժխտել հայկական ցեղասպանութեան փառաւոր ճողարկելով կեղծիքով ու խաբէութեամբ:

Մեզի կը մնայ երախտալիտութեան ու արտաստեղի յայագած խօսք բաւ այն զրոյրին, որ զոգարիկ յուշ մը թողնուի մարմնականիցներուն, ուղեկով կ'ուրաւէ մայրամուտին անդառնալի կորուստի փրկել «Երկիր» ծննդավայրի յիշատակներէն փչանք մը կազմող իր կեանք «Երկրային»:

ԼԱՌԻՐԱ ՄՈՒՐԱԲԵՆՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆԵՐ

ՎԱՐԴԱՆ ԿՈՄԻԿԵԱՆԻ
ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

Հարգելի էին մինչև Բանկալթը երկա-
րող պոլիտան, քառասունական և յիսու-
սոր կերակրի նոյն Հարգելի էին ու Բան-
կալթը միջև: Հինը տարած ու անոր
անց նոր մը բերած են: Բայց բառական
լուս կը լինեմ հինը, որովհետև ունեի
բազմաթիվ ընկերներ և բարեկամներ, ու-
րոնք կը ընտելեին այդ պոլիտանին եր-
բանի չնկերուն մէջ: Այդ չնկերուն ոչ
մէկը մնացած է հիմա ևս այտք է չտու-
նիլ վառնեմ աչքերուս առջև պատկե-
րացնելու համար անոնց այն վերջին
պատկերները, որոնք օրէ օր կը տկարա-
նան յիշողութեանս մէջ:

Հարգելի էին գէպի Բանկալթը, ձախին,
գէպի ներս քաշուած քանի մը նորակա -
ռայ չնկեր կային, որոնց մէջ իր դար-
մաստունը ունէր ատամնարոյժ Տիգրան
Սամիկընեան: Ան առաւելարար ծանօթ
էր ոչ թէ որպէս ատամնարոյժ, այլ որ-
պէս երգչախումբի վարիչ, որ օր մը յան-
գրեցութիւնը ունեցած էր զեկապարելու
Պէթսովնի իններորդ Համանուսդը:
Կարծեմ այդ դարմաստան ճիշդ գիմացն
էր ատամնարոյժ Վարդան Կոմիկեանի
դարմաստանը, որ իրիկունները յա -
նախ մեղի կը ծառայէր որպէս զբոսական
հասարակութեան կեդրոնատեղի: Այդ
չնկեր ալ անցեալի մէջ մնացած է ևս
Վարդան Կոմիկեան այսօր կը բնակի
Տոկէ քանի մը քաջ աւելի վեր, նոր
չնկեր մը մէջ:

Մինչ ատամնարոյժ Մամիկոնեանի
դարմաստան մէջ կը հաւաքուէին երգ-
չախումբային ու երաժշտական աշխատան-
քի սիրահարներ, մենք՝ զբաղանդեալ
նուիրուած երիտասարդներ ալ կը ժա-
նապարհէինք զիմացը՝ Վարդան Կոմիկ-
եանի ասպնջական դարմաստան մէջ:
Պոմիկեան, իր սպիտակ կարճ շապիկով
և երկասարկ հոսիկով, բազմակնքով,
խորհրդանշան մըն էր մեզի համար,
խառնակ երէց մը, նորերու համակրանք
ունեցող զրոյ մը, լաւ նորավիրապիւր
մը, մանաւանդ «Նոր Օր»-եան շարժումի
մագնիսանցած փորձառու մտաւորական
մը:

Բայց ուրիշ գէպք մը մեզ, մանաւանդ
զիս աւելի մօտեցուցած էր Վարդան Կո-
միկեանի: Թուականը պէտք է ըլլայ
1955 - 1956: Պոլսահայ զբաղանդեալեան

մէկ համայնապատկերը ներկայացնելու
կոչուած գիրք մը պիտի հրատարակուէր
Արամեան Սանուց Միութեան նախաձեռ-
նութեամբ: Խմբագրողներու կազմին մէջ
էս ալ կայի, անմիջական գործակից ու-
նենալով Վարդան Կոմիկեանն ու Վ. Ս.
Մովսիսը: Արամեան Սանուց Միութեան
կը մասնակցէին Տիգրան Պալեան, Անդան
Էօզէր և Արրահամ Եանդեան:

Այս աշխատանքը յառաջ տանելու հա-
մար պարբերաբար կը հաւաքուէինք Կո-
միկեանի դարմաստան մէջ որ չնկեր
մասքի յարկին վրայ, խորը, փոքրիկ
դարմաստան մըն էր: Հոն է որ կը բնո-
ւոնանային վիճարանութիւններ
կ'ունենայինք պատրաստուելիք զրբին
բովանդակութեան մասին: Որո՞նք էին
այն զրոյները որոնց տեղ պիտի արուէր
հատորին մէջ, որքա՞ն տեղ պիտի յատ-
կացուէր անոնցմէ իւրաքանչիւրին, ա-
նոնց ո՞ր կտորները պիտի ընտրուէին
իրեւ Գլխաւոր նմոշ, որո՞նց լուսանը-
կարները պիտի տպուէին:

Անոնք որ ապրած են այդ ջրմանը, չատ
լաւ պէտք է յիշեն թէ որքան ազմուկ
ստեղծուեցաւ զրբին հրատարակութե-
ան նա առաջ և վերջը: Ծառեր դժգոհ մը-
նացին և իրենք զիրենք անիրաւուած
զգացին: Չսիրեցին դատաւորման ձեւն
ու կարգը: Թշնամութիւններ հրահրուե-
ցան խմբագրողներուս նկատմամբ: Բայց
մինչև այսօր միշտ կը հաւատամ որ
զիրքը կատարեալ էր, և մենք չարժած
էինք ուղղադրու կերպով: Ի՞նչպէս չըն-
դունէինք որ բարձրութեան ու որակի
տարբերութիւններ պէտք է գտնուէին զր-
բողներու միջև: Կարելի՞ էր որ խմբագ-
րութիւն մը նկատի չառնէր զրոյի մը
զործերուն որակն ու քանակը:

Մեզի համար պաշարի և աշխատան-
քի անմոռանալի օրեր եղան այդ օրերը
և մէջտեղ հանուած գիրքը այսօր ալ կը
պահէ իր արժէքը: Եւ այսօր եթէ կարգ
մը վրէպներ ու պարագլուխներ տես-
նուին այդ զրբին մէջ, ատոնք յա -
ռաջ եկած են զրբին հրատարակութեան
վերջ արձանագրուած զարգացումներէն:
Այսպէս «Համայնապատկեր Հանրապե-
տական Երջանի Իսթանպուլահայ Գրակա-
նութեան» հատորը լրիւ կը ներկայացնէր
այդ ջրմանի զբաղանդեալեան ընդհանուր
պատկերը, իր տաղանդաւորներով և հա-
մեառ ուժերով:

Երբ կը յիշեմ Կոմիկեանի հին դարմա-
ստանը, մէկ բան կը ցուցնէ սիրտս:
Ատիկա կարօտն է այդ ջրմանին, ուր ու-
նէինք անհամար զրոյներ, մեծ կամ
փոքր: Եւսուն ջրման մըն էր, զազա -
փարական պաշարներով, վէճերով, բա-
նավէճերով լեցուն: Չարեր ալ կային մեր
չուրջ: Բայց զոնէ ջրջապատուած չէինք
անապատով, անջրդի հողով: Լուր ան-
գամ չունէինք, որ քառասուն տարի
վերջ, տարօրինակ կարօտով մը պիտի
փնտռէինք այդ օրերու ամէնէն անտա-
ղանդ մարդն իսկ:

Ռ. Հ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Թալապի հայրենակիցներ Սեպտեմ-
բեր 28, Կիրակի, ճաշ մը կազմակերպած
էին մեծարելու համար Ամերիկայի «Յու-
նաշխմատէր միութեան» անդամներէն
Ալապի Կիւլպէնկեանը, որ հիւրաբար
Փարիզ կը գտնուէր:

Ճաշը տեղի ունեցաւ «Լը Թրիանոն» ճա-
շարանը խաղաղաւ միջոցառումի մէջ. սե-
ղանապետ Յ. Վէլլիքեանի ողջոյնի խօս-
քերէն ետք կատարուեցան արտասանու-
թիւններ, երգեր, յատկապէս Թալապի ա-
ւանդական հորովներէն:

Անիէն - Պոլս Գործադիր Կարմիր Պաշ-
տի թէյտեսղան մը ստրքեց Հոկտեմբեր
5, Կիրակի օր, որուն ներկայ էին բազ-
մաթիւ խաչուհիներ ու համակիրներ: Բա-
ցումը կատարեց օրուան հաւաքովին
նախագահուհի Տիկին Ժանէթ Հէքիմեան.
ան նախ ընդհակադրութիւն յայտնեց Ա-
նիէնի քաղաքապետին որ սիրալոյսով
տրամադրած էր սրահը, ու ապա ներկա-
ներուն: Յետոյ ան հակիրճ տեղեկու -
թիւն տուաւ կատարուած աշխատանք-
ներու մասին - այցելութիւններ՝ հան -
դրատեան զոյգ տուններու, հիւանդանոց-
ներու և տարեց անձերու, օժանդակու-
թիւն՝ հասնող զաւթականներու:

Թէյտեսղանին ընկերացան մենեքներ,
արտասանութիւններ: Անահիտ Սվաճը-
եան երգեց հայրենաշունչ երգեր, իսկ
Անուշ Եօրիտա ներկայացուց երեւան-
եան երգեր: Փոքրիկ Մարի ու Ստեփան
Հէքիմեան երգեցին ու արտասանեցին
հայերէն: Պօք առին նաեւ Տ. Ոսկերիչ-
եան և Մ. Կիւլպէնկեան: Հաւաքովը ա-
ւարտեցաւ Տիկին Վէլլիքեանի արտասա -
նութիւնով ու ընդհակադրութեան խօս-
քերով:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԿԱՐԴԱՅԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

■ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ... ■
■ ԱՐՈՒԵՍ... ■
■ Լ Ե Զ Ո Ւ... ■
■ ՄՇԱԿՈՅԹ... ■

Մեծ է վնասը այն արատաւոր կեցութեան
փոքր, ցաւօք տեղ գտած է մեր ոչ հայ-
կապի զարոյցներուն մէջ: Այդ զարոյց-
ներու մեծ մասին մէջ, կարծես խօսք
մէկ ըրած, որ իրեւն թէ երախտները լաւ
պիտանեան ունենէին, ամէն ինչ
վրան հեռու պահելու հայերէն խօսելէ,
անոնք գէշ գիտեն հայերէն երկրին պատ-
մութիւնը, անտարբեր են հայերէնի բնու-
թեան նկատմամբ: Այդ մտայնութեամբ
զարոյցը աւարտած հայ տղաներէն ու
յաւակապէս աղջիկներէն ոմանք քամահը-
րական վերաբերում ու մեծամիտ, ամ-
բարասան կեցութեանը ունին Հայոց լեզ-
ւի, պատմութեան, զբաղանդութեան հան-
դէպ: Իսկ ինչպէս իրենք կը խօսին, քիչ
բացատրութեամբ, այն լեզուով որով զրոյ-
րոցը աւարտած են՝ ուսուցիչներով, ակա՞նջ
ձախող չեղանդութեամբ ևս աղգային
պատկանելիութիւնը մատնող առողջանու-
թեամբ: Ու այդքան աշխատակի մեծ ու
թանկելի լեզուն՝ Պուշկինի, Գոգոլի Զե-
լիով լեզուն:

Կամ աւելին: Ամենաբնորոշն ու ամէ-
նէն անտանելին՝ նախադասութեան բա-
ռերու կէտը՝ հայերէն, կէտը՝ ուսուցիչն,
աւելցուցէք ատոր ուսակական բառերը հա-
յերէն քերականութեամբ: Այսպէս կը
խօսին տունը, փողոցը, հեռախօսով,
գործատեղին, ամէն տեղ, ամէն ժամ:
Պժգալի պատկեր, ակա՞նջ պէտք է ատոր
գիմանալու համար, կարելի է խելագա-
րիլ: Այդպէս կը խօսին իրարու հետ
նաեւ, ինչ կը կարծէք, ուղեք՝ Երեւան
նոյնինքն իրենք՝ լեզուի դասախօսները,
ու այդ՝ ուսումնական բարձրագոյն հաս-
տատութիւններու մէջ. ալ ի՞նչ պահան-
ջաւ անոնք աշակերտներէն: Մինչդեռ
լեզուի ուսուցիչը պէտք է նկատուի իս-
կայն, փարսախ մը հեռաւորութենէ,
իր խօսելով՝ կիրթ, զբաղեալ, մա-
քուր, անթերի առողջանութեամբ, և ուր
որ ըլլայ՝ յարմար, փողոցը, տունը:

Ժողովուրդի մեծագոյն սրբութիւնը
իր լեզուն է, պէտք է սիրել, պէտք է
ծնրազգիւր խնկարկել այդ սրբութեան:

... Ի զէպ, մենք կ'ընենք մայրենի լե-
զու, այլ ոչ հայերէն լեզու, ինչպէս ու-
րոշ աղգեր: Այդպէս եղած է սկիզբէն.
այն, ինչ յատկապէս թանկագին է մեզի
համար, կը համեմատուի մօր հետ...:

Ախրա՞ն չէ: Հնարաւոր է բան մը փո-
խել: Յամենայնդէպս, ևս հիմեր չեմ
տեսներ այս հարցին մէջ լուստեսն ըլ-
լալու:

Ես կը խնդրեմ որ զիս ճիշդ հասկնան:

«ՈՂՆԻ»Ի
ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բուժքոյրը հիւանդին.
- Պարո՞ն, արթնացէ:
- Ի՞նչ է պատահել:
- Քնարեր դեղն ընդունելու ժամն է:

×
- Ո՞ր բժշկի մօտ գնամ, որ հիւանդու-
թիւնս վերջնականապէս պարզուի, - հար-
ցընում է մի կին իր ընկերուհուն:
- Գնա՛ տղթ. Վիկտորի մօտ:
- Երբեք: Վերջերս նա մէկին ուղիղ ե-
րեք ամիս բուժում էր զեղնախտից, բայց
պարզուեց, որ հիւանդը ճախնացի էր...

×
ՀԱՐՑ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆ
- Ինչո՞ւ չես ասում՝ երգիր, - ծառի
տակով անցնող աղուէսին հարցրեց աղ-
ասը:
- Որովհետեւ պանիր չունես, - հոգոյ
հանեց աղուէսը:

×
- Լոռեցի Սաքոն ինչո՞ւ խելագարուեց:
- Նրան թուաց, թէ վերահսկիչներ են
եկել, որ հաշուեն ոչխարները:

×
- «Մի կաթիլ մեղրը» հէքեաթում չո-
բանը ինչո՞ւ սպանեց խանութպանին:
- Որովհետեւ մեղրը շաքարից էր պատ-
րաստուած:

×
ԻՐԱՐ ԶԵՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ
- Երեխաներ, - հարցրեց ուսուցիչը, -
ո՞վ կարող է ասել այնպիսի, առարկա-
ների, մարմինների կամ հասկացողու-
թիւնների անուններ, որ իրար երբեք չեն
հանդիպում:
- Տաք և սառը ջրերը, - պատասխա-
նեցին աշակերտները, որոնք ապրում են
Կիւեան 4/3 չէնքում:

×
Ամուսնայութեան ժամանակ դատա-
ւորը հարցնում է հայուր ամուսնուն.
- Իսկ ձեզ ո՞վ է ժամանակին ծանօթա-
ցրել ձեր կնոջ հետ:
- Մենք պատահաբար ենք ծանօթացել,
այնպէս որ՝ ես ոչ ոքի չեմ կարող մե-
ղադրել:

×
- Վերադարձրու պարտքը:
- Յաւօք սրտի, չեմ կարող:
- Դէ լաւ իմացիր՝ բոլոր սրտաբաստե-
րերիդ ասելու եմ, որ դու իմ պարտքը
մարել ես...

լեզուն մեր ամենամեծ հարստութիւնն է,
անգնահատելի, գանձ մը և որ ոչինչով
չփոխարինուող այդ հարստութեան հետ
այդպէս անփոյժ կարելի չէ վարուիլ:
Ստեղծուած և կուտակուած է այդ հա-
րստութիւնը դարերու ընթացքին, մաք-
րուած, յղիւած ու կատարելագործուած
նոյնպէս զարերու ընթացքին: Մինչև
մեզի հասնիլը իր այսօրուան տեսքով
այդ լեզուն անցեր է զժուարին ճամբայ,
չարչրուելով, բազմիցս անգամահատուելով
ու դարձաւ ապաքինելի: Հարկաւոր
բառ - ձեռքբերումները արեւելքի և
արեւմուտքի տարբեր - տարբեր ժողո-
ւորներէն ապրեր են դաժան փորձու-
թիւններ, մինչև որ իրաւունք ստացեր
են միանալու, միաձուլուելու մայր լեզ-
ւին հետ և այդ կերպ աւելի եւս հարեա-
տացնելու զայն: Աւելցնենք որ անոր բա-
ցառիկ ձկուն ու հարուստ չեղանգրու -
թիւնն ու կէտագրութիւնը, պատկառանք
ներչնող քերականական ինքնատիպ,
կուռ ու ներդաշնակ կառուցութեամբ՝ ինչ-
պէս բարձրագոյն չէինք մը ներքնամարդ
խիստ ճիւղաւորուած ու հրաշլիօրէն
չաղկապուած: Յամենայնդէպս, երբ տա-
րիներ առաջ առիթով մը փորձեցի ծանօ-
թանալ Մատի 1903-ին Պետերբուրգ հրա-
տարակուած «Գրաբարի քերականու-
թեան», եկայ այն եզրակացութեան, որ
աշխարհիս երեսին ասակ աւելի բարդ
ու զժուարին գիտութիւն չի կրնար գո-
յութիւն ունենալ:

(Շաք. 10)

(Շաբ. Ա. Էջիմ)

այսքան իրարու մօտ չէին եղած: Բայց, կ'աւելցնէր թէ Ամերիկա չէր կրնար նրման զիջում ընել, քանի ատկեալ ինչորոշ առարկայ պիտի ընէր Միացեալ - Նա - հանգներու եւ իրենց զինակիցներուն ապահովութիւնը: Ռեկըն կ'ըսէր թէ բոլորովին նոր առաջարկ մը ըրած էր՝ տասը տարեով յետագայի ուղղութեամբ ամեն ինչեան եւ խորհրդային զննարկը բոլոր հրթիռներու բնաջնջումին փոխարէն: Կորբալով ըսած կ'ըլլայ որ կ'ուսումնասիրէ այդ գաղափարը «միայն այն պարագային երբ ի - Տէ - ԷՍ-ի հետագոտական աշխատանքները սահմանափակուին տարրալուծարանի աշխատանքներով»:

Շատ ըստեցաւ թէ այս հանգիստմը նախաբանն էր բուն վեհաժողովին, որ տեղի պիտի ունենար Նոյեմբերին, կամ ամէնէն ուշը՝ Դեկտեմբերին Ուաշինգթոն: Իրաց ներկայ կացութեան մէջ, այդ ժամադրութիւնը յետաձգուած է, ցնոր տնօրինութիւն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԼՎԱՏՈՐԻ երկրաշարժը շատ ծանր եղած է եւ ինչպէս կը պատահի նման պարագաներու մէջ, օրէ օր, նոյնիսկ ժամէ ժամ կ'աւելնայ զոհերու թիւը: Առաւելաբար մայրաքաղաքն է որ ցնցուած էր: Երկուշաբթի օր, մեռելներու թիւը 900 կը նկատուէր, 10 հազար վիրաւոր եւ 200 հազար անապաստան: Օգնութիւն կը հասնէր ամէն կողմէ:

ԺՈՍՓԷՆ կ'ուզէ որ ընկերվարական կուսակցութեան համալուծարին թուականը յառաջանայ: Այս է առաջարկը զոր բերաւ կուսակցութեան Ա. քարտուղարը, Ալվալոն, հանրապետական կոչունքին ընթացքին: Համալուծարը սկզբունքով, նախատեսուած էր 1987-ի աշնան համար: ԾԻԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ թեկնածուներէն այլեւս հանգիստաւոր երգում պիտի պահանջուի: Արդարեւ, եթէ Արդարութեան նախարարութեան օրինագիծը վաւերացուի խորհրդարանին կողմէ, Քրանսացի քաղաքացի դարձողը նախապէս պէտք է յայտարարէ. - «Կ'երգում հաւատարմութիւն Մահմադրութեան, Հանրապետութեան օրէնքներուն, եւ պարկեշտօրէն կատարել Քրանսացի քաղաքացի պարտականութիւնները»: Ըստ նոր օրինագիծին, որ նախքան խորհրդարանին ներկայացուիլը պիտի քննուի Պետութեան խորհուրդին կողմէ, այն երախան որ Ֆրանսա կը ծնի հինգ տարիէն աւելի Ֆրանսա բնակող օտար ծնողքէ, ինքնաբերաբար Ֆրանսացի պիտի չըլլայ (բացի եթէ ծնողքէն մէկն ու միւսը Ֆրանսա ծնած է): Այս երախան չափահասութեան կրնայ Ֆրանսացի ըլլալու փաստաքը արտայայտել: Այլեւս պիտի չըսուի նաեւ Ֆրանսացիի մը հետ ամուսնանալ Ֆրանսացի դառնալու համար: Ամուսնութիւնը թոյլ կուտայ միայն, որ օտար ամուսինը հինգ տարուան բնակութեան պարտաւորութենէ վերջ ըլլայ զիմուսին համար: Հուսկ, զաւակները այն ծընողներուն, որոնք Ֆրանսահայտաւորութեան իրենց զիմուսնագրին մէջ չեն նշանակած զաւակները, Ֆրանսացի չեն ըլլար:

833 ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ մարմիններն են, որ Ֆրանսա փոխադրուեցան երբեմնի հնդկաչինէն, ուր ինկած էին հայրենիքին համար: Վերջերս զոյապած համաճարկութեան մը շնորհիւ է, որ կարելի եղաւ կատարել այս փոխադրութիւնը, որ առաջինն է, համաճարկութիւնը կ'ընդգրկէ 25-520 մարմին, որոնք «գնուած են» 12 միլիոն Ֆրանքի: Հնդկաչինի պատերազմին, Ֆրանսայի կորուստները կը հասնին 57.000 մեռելներու, որոնց 11.710 լէզէնական՝ սպայ, ենթասպայ թէ զինուոր: 1954-ին ստորագրուած համաճարկարէն ետք (Ժընեւ) 12 հազար մարմին փոխադրուած էին արդէն: Ընդհանուր փոխադրութիւնը, հաւանաբար վերջ գտնէ 1987-ի վերջը:

ՊՈՆ-ի մէջ սպաննուած է Արտաքին նախարարութեան մէկ բարձր պաշտօնատարը՝ Կերոլտ Ֆոն Պատուսմուհի, երբ տունը հասած էր արդէն եւ կ'իջնէր թաքսիէն: Առաջին անգամն է, որ գերման ահաբեկիչներ քաղաքական գէմքերու վրայ կը յարձակին, ցարդ ճարտարարւեստի մեծերը կը կազմէին գլխաւոր թիրախները: Մահափորձին տէր եղաւ «Կարմիր զինեալ խմբակ» ծայրայեղ ձախ շարժումին՝ ինկրիտ Շուպրիթ բոմանոսն:

Տիկին Անէթ Սիբանուսան զաւակներն ու թոռները, Տիկին Մալվինէ Եղիայեան - Սիբանուսան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Սիբանուսան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալեքսանդր Սիբանուսան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Քլոտ Մալլուսեան եւ զաւակը, ցառով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, զաւակն, եղբոր, հօրեղբոր եւ մօրեղբոր:

ԱՐՄԱՆ ՍԻԲԱՆՈՍԵԱՆԻ արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 9, 54 տարեկանին: Յուշարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, Հոկտեմբեր 13, ժամը 17-15-ին Նիսի Ս. Աստուածածին Եկեղեցին:

Ի ՅԵՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Առաքել Սերոբեան Պարգեւ Սերոբեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները կատարած են. - 250 Ֆ. Իսիլ Եկեղեցւոյ պայծառութեան, 250 Ֆ. «Յառաջ»ին, 250 Ֆ. Իսիլ Կապրյոյ խաչի մասնաճիւղին եւ 250 Ֆ. Կարմիր խաչին:

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՖՈՆՏԻՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԱԾ (Սեպտեմբեր 27-ին)

Տոլար	5.000
Քիւրքճեան Եղարայնէր	սքեթլին
Հ. Բ. Բ. Միութիւն	2.500, Թէքէեան Մշակ. Միութիւն 2.000, Եկեղեցւոյ խորհուրդ, Հ. Մ. Բ. Մ. Վարչութիւն, Պերճ Գալաճեան, Անահիտ Միութիւն, Տէր եւ Տիկին Մարտունի Գաղանեան իրենց հօր յիշատակին իրենց անունով, Տէր եւ Տիկին Վարդան Ուզունեան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Կիւզէլեան 1.000-ական, Տէր եւ Տիկին Տիտոնեան, Տէր եւ Տիկին Սուրբամեան, Տէր եւ Տիկին Աղբեան 500-ական, Պ. Արք. Մանուկեան, Պ. Կ. Զարդարեան, Պ. Կ. Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Վարդուկեան, Տէր եւ Տիկին Բ. Պողոսեան, Տէր եւ Տիկին Մարյա, Տէր եւ Տիկին Սո. Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրանեան, Պ. Էմին, Տէր եւ Տիկին Քէշիշեան, Ոմն 100ական, Տիկին Անահ. Կորկոտեան, Տէր եւ Տիկին Փայմուսեան 50-ական:
Գումար՝	15.800 Սթերլին:

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մանագլ	350	(415,10)
Հոգեհանգիստ	250	(296,50)
Շնորհակալիք	250	(296,50)
Հարսնիք, նշանուիք	300	(355,80)
Փնտնու	300	(355,80)

Բոլոր ազգերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷՎԷՍ. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. գումարը): Այս գինը կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազգերու, մինչեւ մէկ քառորդ սինակ (25 տող) մահազոհներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին: Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

ՆԱՍԻ ՈՒՆԵԱԿ

Կապոյտ խաչի Սեւրան - Լիլիթ Կառնի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝ ՆՈՅՆՄԲԵՐ 15-ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Այլի Տիկին Մլքէ Թիւթիւնեան զաւակներն ու թոռները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտարարեն անոնց որոնք ծաղիկով, փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ թէ զըրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր եւ մեծ - հօր՝ ԱՐԱՄ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Salle Gaveau
45, rue la Boétie - 75008 Paris
Métro : Miromesnil - Tél. : 45. 63. 20. 30

SAMEDI 18 OCTOBRE
à 20 heures 30

Jean - Marie Fournier Productions

D U O
**CORRE
EXERJEAN**

— Fauré — Bizet — Infante —
Schostakowitsch — Milhaud — Chabrier
(4 Mains 2 pianos)

Հ. Բ. Բ. Մ. - ՄԱՐՍԷՅԼ

Ճ Ա Շ

Հ. Բ. Բ. Միութեան Մարտչլի Տիկնանց Բաժինի Վարչութիւնը ճաշ մը կազմակերպած է, Հոկտեմբեր 19, Կիրակի, ժամը 12-30ին, ի նպաստ զըրոյին:

Dans les Salles de l'U.G.A.B.
33, Cours Pierre Puget

Սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը, կէսօրէ վերջ ժամը 14 - 17, Հ. Բ. Բ. Միութեան քարտուղարութեան, մինչեւ Հոկտեմբեր 16 ներառեալ:

Հեռ. - 91 - 37 - 75 - 97

Réservation :
U. G. A. B. Tél. 91 37 75 97
Chelelekian Jacques 91 37 58 58
Stepanian Kourken 91 77 84 70

ՇՆՈՐՀԱԿԱԿ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար հետեւեալներ Ազգ. Միութեան կը նուիրեն. - Արմենուի Պոլոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղիկ. Տէր եւ Տիկին Մարգարեան 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արթուր Մանուկեան 250 Ֆ.:

Գեորգ Զեմպլեֆեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղիկ. Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Միլքճեան 200 Ֆ. Եկեղեցւոյ:

ԻՍԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՕՐ

Կազմակերպութեամբ Իսիլ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ կրթական մարմին:

«ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՕՐ»

Հանդիսութիւն՝

ի նպաստ Իսիլ Եկեղեցւոյ միօրեայ վարժարանին:

Երգ, նուագ, պար, արտասանութիւն, երգչախումբ եւ պարախումբ:

Կիրակի, Հոկտեմբեր 26-ին, ժամը 15-ին Իսիլ Օթթօրիումի մէջ. 11 - 13 սիւ Տանթօն:

Մինչեւ 12 տարեկան փոքրերու մուտքը ազատ է:

«ՅԱՐԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԿԱՆԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒՐՈՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. - Տէր եւ Տիկին Ժիրար Գարաճեան 200 Ֆ. առ ի փառհասութեան Հոկտեմբեր 10-ի (Քրանսերէն) խմբադրականին:

ՆԷՕՅԻ. - Տէր եւ Տիկին Արմենակ Գումարճեան 100 Ֆ.:

ՎԻԼԺՄԱՐՊԼԸ. - Պ. Երուանդ Գոյումճեան 100 Ֆ.:

×

ՊՕՄՈՆԻ Ս. Գրեգոր Լուսաորիէ Եկեղեցւոյ միջոցաւ. -

Տիկին Ճիվանեանի (ճեւալ՝ Ս. Զաքարեան) մահուան առթիւ, Սահակ - Մեքսոյ երգչախումբ 100 Ֆ.:

Էսկաթ Պոյաքեանի մահուան առթիւ. - Պոյաճեան, Երբովանեան, Պանելիս ընտանիքները 2000 Ֆ., Միլաքեան ընտանիք եւ Տիկին Ս. Փիլիկեան 100-ական Ֆ.:

ԱԷՆ - ԹԷԹԷՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՈՐԻԷ

Հոկտեմբեր 19, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-30-ին, Ս. Գրեգոր Լուսաորիէ Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ԶԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Կը յիշեցնենք Սէն - Թէթիէնի եւ չըրջանի Հայութեան, թէ ամսուան առաջին եւ երրորդ Կիրակիները պատարագներ կը մատուցուին:

ԱԷՆ-ԺԵՐՈՄ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Սէն - Ժեռօմի եւ Շրջակայից Ս. Սահակ - Մեքսոյ Եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդս կը ծանուցանէ թէ՛ ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս կը տօնալըմէ Եկեղեցւոյ շինութեան 56-րդ եւ անուանակոչութեան 54-րդ տարեդարձը, Հոկտեմբեր 19, Կիրակի օրը:

Այս առթիւ կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ՝ հոգիներուն համար Եկեղեցւոյ հիմնադիրներուն, շինութեան յանձնախումբի եւ թաղական խորհուրդի անդամներուն, օժանդակ տրիկանց միութեան անդամուհիներուն եւ բոլոր անոնց որոնք նիւթապէս, բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս աստուած են Եկեղեցւոյ շինութեան եւ որոնք այսօր առ յաւատ բաժնուած են մեզմէ:

Նաեւ հոգեհանգիստ կը կատարուի Մարտչլի նախկին քաղաքապետ՝

ԿԱՍՈՐՆ ՏԷՖԷՈՒ

հոգւոյն համար:

Այս առթիւ ներկայ կ'ըլլան պատարագին, Մարտչլի քաղաքապետ՝ Ռոպէն Վիկուուր եւ Պ. Ժան Վիքթօր Գորտօնի եւ առաջին կցորդը: Նաեւ մեր չըրջանի քաղաքապետ՝

ԼԻԻՍԻԷՆ ՎԷՅԿԱՆ

Պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Օրհնութիւն Մատակի եւ ապա հոգեհանգիստ:

Արարողութեանց աւարտին եւ մատակի բաշխումէն վերջ տեղի պիտի ունենայ գինեճօն՝ Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը խնդրուի թաղիս եւ Շրջակայի բոլորովորդէն որ խուռներամ ներկայութեամբ յարգէ նուիրական յիշատակը թաղիս ննջեցեալներուն:

Մատակի մասնակցութիւն ընել ուզողները կրնան դիմել թաղականութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ Շրջանային Վարչութիւնը փարիզեան շրջանի բոլոր խաչուհիները կը հրաւիրէ ընդհանուր ժողովի Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 17, երեկոյեան ժամը 8-30-ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

ՆԱՍԻ ՈՒՆԵԱԿ

ԾԻԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՅԻԿԻ «ՄԱՆՈՒԿԵՐՈՒ ՕՐ»Ը ՅՈՒՆՈՒՍԻ 11-ին

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔԱԲԹԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
15
MERCREDI
15 OCTOBRE
1986

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: (1) 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R. C. PARIS

LE NUMERO : 4,00 F

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻԱՔԵԱՆ

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16335

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ
ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆ

ՄԻԹԵՐԱՆ.—

ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԵԼՈՒ
ՄԻՏՔ ԶՈՒՆԻՄ
ԲԱՅՑ...

Նախագահ Միթերանի այցելությունը մեր կատարել է թարն է Կառնոն նախագահի մեջ Գալլիանի զինուորական ճամբարը, երկու շաբաթ օր, երբ իրեն հարց տրուեցաւ թէ մտադիր է, թեկնածու ըլլալու նոր շրջանի մը համար: Փակագիր ժէժ, աւելորդ չէ թերեւս ի գին կրկնություններու, նկատել այն «քնտրախտը» որմէ կը տառապի Ֆրանսան: Տեւականորէն ընտրութեան մղձաւանջը կ'ապրի, կամ երկէք, կամ ալսօր է, կամ վաղը, յաճախ նոյնիսկ՝ վաղը չէ միւս օրը, ինչպէս պարզան է նախագահական ընտրութեան (1988 Մայիս), բայց վնաս չունի միշտ որուն օրակարգն է:

Միթերան չառ երկդիմի պատասխան մը տուաւ, նիւթ հայթայթելով լրագրողներուն, որոնք «Ինչ բան ուզեց»ին վերայ կրնան այլեւս չաղակրատել: Արդաւել, Միթերան սապէս պատասխանեց. — Սկսեալ անգամ որ կը խորհիմ ալ չհարցին, ամէն բան ինծի կը թելադրէ՝ բան է, թեկնածու պիտի չըլլամ: Պաշտօնս կատարած կ'ըլլամ եւ փոխանորդութիւնը չի մեր գլխ տեղադրուելու: Կրնա՞նք միւս լամել գէպքեր, որոնք ինծի բանն՝ սրտալ է: Չեմ ենթադրեր: Սկզբունքով մեզի 17 ամիս կը մնայ ատոր համար»: Այս խոսքերը արդէն իսկ միկտուած են եւ կը լիւրջին (ու պիտի յիշուին) որպէս՝ Գալլիանի յարաբարութիւնը:

Դանթէն է որ ալ թէ ձախ բաւական հըր՝ մըտաւ կայ հիմախուրէն: Չախ կողմը՝ Միթերանի թեկնածութիւնը կրնայ տունը ետեցնել տալ ուսման (առնուալի) փաշտօնը, որ երկուստար ըլլալով, չի յուսաւոր, 88 չեղաւ, 95 կայ, 2002 եւայլն, եւայլն), նոյնը չէ ալ կողմի պատկերը, որ չկայ այն քաղաքապետի անձնաւորութիւնը, որ միւսներուն ախորժակները մարեցնէ:

ՔԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈՎ

Ազգ. Ժողովին մէջ, ընդդիմութեան ներկայացուցած մերժումի բանաձեւը հարկ եղած մեծամասնութիւնը չստացաւ, ինչպէս արդէն կ'ակնկալուէր: Ընկերակաւան խումբն էր որ ներկայացուցած էր բանաձեւը, որ 281 ձայն ստացաւ (288 ձայն անհրաժեշտ է): Հարցը կը վերադարձնուի կտրուական կտրուական օրինակներով: Շիրաք կրկին կրնայ օգտագործել սահմանադրութեան թիւ 49 / 3 յօդուածը: Բանաձեւին ի նպաստ քուէարկեցին բացի ընկերակաւաններէն՝ համայնութիւնները, Ազգ. Ճակատը (բացի՝ Ֆրեանք Տիւրանէ) եւ չորս չարձանադրուած: Մերժող, յանուն իր կուսակցութեան կատարելիք թէ Շիրաքի կուսակցութեան համար չափի վրայ կատարուած կարգաւորում մըն է, մինչ Շիրաք կը

ԵՐԿՐԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՍԵՄԻՆԱՐ
ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՄԵՋ

Լենինականի մէջ տեղի ունեցած է երկրորդական դասարանի համաժողովներու անձինքը մը՝ «Հնարաւոր դաշտերու մեկնաբանութեան տեսութիւնն ու դործնականութիւնը նիւթին շուրջ, որ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է մասնագէտներու շրջանակին մէջ: Սեմինարին մասնակցած են գիտա-հետազոտական եւ արտադրական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ՝ ՊորՏ. Միտիւնի 30 քաղաքներէ: Տասը օրուան ընթացքին կարգադրուած են աւելի քան 200 դասախոսութիւններ, զեկուցումներ եւ հարցազուարթներ:

ՄՈՆԿՈՒ ՀԱՅԱԳԵՏԻՆ
ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մոնկոլիոյ մասին տեղեկութիւններ պահպանող միջնադարեան հայերէն ձեռագիրներու ուսումնասիրութիւնն ու թարգմանութիւնը կարելիութիւն կ'ընծայեն հարստացնելու մեր ազգային պատմագրութիւնը, ըսած է մոնկոլ հայագէտ Գալոնդընդ Բալարապիւսան, հայ միջնադարեան գրականութեան նուիրուած երեւանեան համալսարանի: Երեւանի պետական համալսարանի շրջանաւարտ Մոնկոլուհին ուսանողութեան տարիններուն իւրացուցած է հայերէն լեզուն եւ գրաբարը, ինչ որ կարելիութիւն տուած է իրեն ուղղակի ուսումնասիրելու Մատենադարանի հինաւուրց ձեռագիրները: Ան մոնկոլերէն կը թարգմանէ խորհրդաւոր գրութիւններէ գործեր: Երեւանի համալսարանը աւարտելէ ետք ան Ուլան Բատորի ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկին մէջ երկու տարի ուսումնասիրած է Մոնկոլիոյ պատմութեան վերաբերեալ հայկական ձեռագիրներու մէջ պահպանուած տեղեկութիւնները: Երեւանի համալսարանի անոր կարգացած զեկուցումին նիւթը եղած է՝ «Հայկական ազգիւրներու մէջ դործածուած մոնկոլերէն քանի մը եզրերու մասին» հայագէտը գիտել տուած է, թէ մոնկոլերէն լե-

զուն նկատելի հետք ձգած է հայ ժողովուրդի միջնադարեան քաղաքական-տնտեսական կեանքը եւ պետական-վարչական համակարգը ներկայացնող եզրաբանութեան վրայ: Այդ մասին կը վկայեն մոնկոլերէն այն բառերը, որոնք տեղ գտած են միջնադարեան հայերէն գրաւոր աղբիւրներու մէջ: Կիրակոս Գանձակեցիի հայ-մոնկոլերէն բառացանկը չառ հետաքրքրական է (50 բառ): Ընդհանրապէս Գանձակեցի օգտուած է մոնկոլերէն զբաղուող աղբիւրներէ: Այս ցոյց կուտայ համեմատական սկզբունքը: Ասիկա ալ իր կարգին կը հաստատուէ, որ ան ծանօթ եղած է մոնկոլերէնի: Բացի Գանձակեցիէ, մոնկոլ պատմութիւնը ուսումնասիրողներու համար զիտական արժէք կը ներկայացնեն նաեւ Ստեփանոս Օրբելեանի, Գրիգոր Պատմիչի եւ այլ հայ պատմագիրներու աշխատութիւնները:

ՕԴԱԶՈՒ ՍԵՐԳԵՅ ԲՈՒՌՆԱԶԵԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՅԱՆԵՐԺԱՅՈՒՐԸ

Օղաչու Սերգէյ Բուռնազեանի յիշատակը յաւերճացնելու համար, Երեւանի Տէր-Գարրիէլեան փողոցի թիւ 42 բնակարանի մուտքին փակցուած է յուշատախտակ մը, որուն վրայ գրուած է. — «Այս տանը 1933 — 1939 թթ. ապրել է Սովետական Միութեան հերոս, աւագ լէյտենանտ Սերգէյ Բուռնազեանը»: Օղաչին տորմիդի հրամանատար Սերգէյ Բուռնազեան Բ. Աշխարհամարտին մասնակցած է Ստալինգրադի ճակատամարտին եւ Ուկրաինայի ազատագրման: Իր գլխաւորած տորմիդը կատարած է 815 մարտական թռիչք, մղած է օդային 65 մարտ եւ վար առած է թշնամիի 62 օդանաւ: Իսկ Բուռնազեան ինք անձամբ կատարած է 224 մարտական թռիչք եւ ոչնչացուցած հակառակորդի 28 օդանաւ: Զոհ դացած է 1943 Ապրիլ 15-ին: Իր անունով կոչուած են Երեւանի փողոցներէն մին, Սիւսիանի շրջանի Սպանդարեան միջնակարգ դպրոցը, Երեւանի պիոներներու եւ զբոսայգիներէն մէկը: «Ստալին» աւանդական մարտական բաժինը եւայլն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ
ՄԻՋԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ
ՎՐԵԺԸ

Ենթանախարար Ա. Սանթինի հայկական արուեստի ցուցահանդէսի մը բացումին խօսք անելով, կ'ըսէր. «Քաղաքակրթութիւն, մշակոյթ կը գնահատուին ժամանակի ընթացքին. կը հասունանան յամբարէն, դուրս չալուելով ամէն միջակութիւն...»: Այսպէսով, ան իր գնահատմամբ կ'արտայայտէր հանդէպ բազմադարեան հայ արուեստին: Յարգելի ենթանախարար այդ պահուն մտքէն չէր կրնար անցնել անշուշտ, քէ այդ հաստատումը, է՛ր նաեւ ախտահանաւոր մը, մեր ներկայ վիճակին: Յաւանք ցաւով կ'անդրադառնամք քէ անցեալով միայն հպարտացող ժողովուրդի մը վերածումը եմք, քէ հագուազիւտ են ներկայի իրաւ արժէքներ, ու հրապարակը ողորուած է խեղճութիւններով: Անշուշտ, երբ բազմադարեան մեր մշակոյթն ու արուեստը այսօր ժամանակ դուրս չալուած են իրենց ծոցէն բոլոր միջակութիւնները, հետգիտել աւելի ու աւելի գտնելով, քիւրեղանալով, այսօր ալ անոնք ազատ ապարդէ գտած, ահա հայ իրականութեան վրէժը կը լուծեն իրենց դարաւոր կեղեքումին ու անտեսումին: ԱՐՓԻ

ԺՈՐԺ ՏԻՄԵՋԻԿԻ
ՄԱՀՈՒՆ ԱՌԹԻ

Հնդկերայագէտ, պատմաբան, հայերէնագէտ (նախկին պատասխան Արեւելեան Լեզուներու վարչատնօրէն), բացառիկ հմտութեան տէր Ժորժ Տիմէճիկի մահուն անթիւ, «Յաւաթ» խմբագրութիւնը ուղարկեց հետեւեալ ցաւակցական հեռագիրը ընտանիքին. —

La direction du quotidien de langue arménienne Haratch, profondément affectée par la grande perte que viennent de subir la pensée française et la culture universelle en la personne de Georges Dumézil, vous présente ses condoléances émues et s'incline devant sa dépouille.

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի խիստ մտերմական շրջանակի մէջ:

պաշտպանէ օրինադիրը, գիտել տալով թէ ըստ իրեն խաղաղ է կարծել թէ ընտրական քարտէսի մը փոփոխութիւնը կրնայ յաղթանակ ապահովել այս կամ այն կուսակցութեան, վճռողը՝ ժողովուրդն է:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ — ՓԻՐԵՆԵԱՆՆԵՐՈՒ չըրջանը հեղեղային անձրեւներ աւեր դործած են, մինչեւ իսկ երկուստարը կին մը քշուած է ջուրերուն հետ եւ մարմինն իսկ չէ գտնուած: Ծամբաները կտրուած, օղանաւերը ուղղութիւն փոխած, երկաթուղին դադարած, պատահածը այնպիսի համեմատութիւններ առած է, որ քնակիւններն իսկ կ'ըսեն թէ նման բան չէին տեսած:

ԷԼԻՋԱՊԵԹ Բ. պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ Չինաստան, ինչ որ

չէր պատահած բրիտանացի պետական ղեկավարի մը ժողովրդական Հանրապետութեան հիմնադրութենէն ի վեր (1949):

ՇՈՒՐՁ 20 ԻՐԱՆՅԻ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ քանտարկուած են ու չարհարանքի ենթակայ Սէուլէն Թեհրան իրենց վերադարձին ի վեր: Ասանց մէջ են ուաքըր-վալոյի Ազգ. խումբի երկու անդամ: Ասիկա հետեւանք կը նկատուի այն համակամութեան զոր մարդիկները ցոյց տուած են Հարաւային — Փորթայի մայրաքաղաքը իրենց չորս ընկերներուն հանդէպ, որոնք իրաւի ղեկավարները ապաստանած էին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թաղապետական ընտրութիւնները զգալի յաղաղութիւններ ցոյց տուին աշխիւ եւ վտանգեցին իշխանութեան գլուխ գտնուող ընկերավարական Փաւսէին զիրքը, նոյնիսկ բերդաքաղաք-

ներուն մէջ, ինչպէս՝ Աթէնք, Սեւանիկ եւ Փիւրէա: Բազմաթիւ պարագաներու մէջ, Բ. չըջանին, համեմատականի մը նայած ցանկերն են՝ ալ եւ Փաւսէ:

ՌԵԿԸՆ — ԿՈՐԲԱԶՈՎ հանդիպման ծախսութիւնը պէտք չէ յոռետեսութիւն պատճառէ, ըստ քաղաքական Փրանսայի պատասխանատուներու (Միթերան, Շիրաք): Ռեկըն իսկ, վերադարձին արտասանած իր ճառին մէջ, կ'ըսէ թէ գրական բազմաթիւ կէտեր կային եւ թէ իր հրաւերը միշտ ի դուրս կը մնայ:

ԻՍՐԱԷԼԻ վարչապետը Փերէս առժամապէս (6 ամիս) Շամիրի յանձնեց: Ծանօթ է վերջին ընտրութիւններէն ետք, երկու հոսանքներու ղեկավարները փոխ ի փոխ կը վարեն նախարարապետութիւնը:

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ԸՆԴՄԵՋԵՆ ՑԱՅՏՔՈՂ ԽՆԴՈՒՔԸ

ՓՈՐՁԸ ՓՈՐՁԱՆՔԻ ՉԷ

ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՆՍՏԵԱՆ

«Մենք» պէ՛ մարդ» կ'ըսէր ժամանակին տոբթ՝ Հանգէր: Կը խնդային բոլորը՝ տխուրն ու արգէն ուրախը, զժրախտն ու երջանիկը, մասնաւորաբար պոլսահայ չքնաղ լեզուով բարբառող մեր հայրենակիցները: Թերեւս այդ բոլորի մէջ միակ չ'իյնար այդքան էլ: Կը ժպտէի, առանց կարենալ խնդարու: Չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ, ուրիշներու նման ես ալ խնդալ չէի ստրկւած: Կազմախօսական տկարութեան մը հետեւեալն էր այդ. նկարագրաբային թերութիւն, թէ դառնութիւններով լեցուն, տանջանքով ապրող կեանքի մը ստեղծած բնատուրութեան քարտ - ցում: Յաճախ այսպէսով եմ նոյնիսկ խնդացողը, զարմանալով թէ ինչպէս կը համարձակին խնդալ կացութեան մը առջեւ, որ արցունք միայն պէտք է թափուէր: Կը յիշեմ, որ ես երբեք ա՛յնքան չեմ լացած, որքան «Լախը Պայագո» (Պայագոյի խնդուքը) ֆիլմի ներկայացման պահուն: Պայագոն հապիտ մըն էր եւ հայրենաբնակ գերեզնի էր հանդիսանալով զոտընդուն, կուշտ ու կուտ խնդացնել: Իմ ուժերէս վեր էր ծիծաղել մարդկային տկարութիւններու գէժ եւ Պայագոյի ծպտումի ու ներկերու ետին կար արցունքի ամբողջ հովիտ մը: Բոլորուած էակի, սիրտը յոշոտուած ծպտածուի կեանքը:

Շատ քիչ են ինձ նման տխարները: Հանդիպած եմ մէկ քանի հոգիներու, որոնք կամ ծանրախոհ լուրջ մարդիկ էին, կամ գէժքէն ժպտալի մը իսկ չ'ընող անհասներ, որոնց մասին կարելի էր երգելու, թէ բնաւ չ'են խնդացած:

Գիտովի մը անբնական շարժումներուն, ուղեղը խանգարուած խնթի մը յիմարութիւններուն, ապուշի մը ապուշութիւններուն կը խնդայ ժողովուրդը՝ ապուշի պէս: Ո՞վ կ'ընայ բնել, սակայն, թէ ան կը խնդայ իր ներքին վիշտերը առնելու համար, թէ ուրիշի զժրախտութեան վրայ: Արդեօք իրաւունք չունի՞ր Պորիս Վիսնի, երբ կ'ըսէ թէ «խնդուքը յուսահատութեան կիրքն է»: Ինքնաշատ զործիք մըն է խնդուքը, որ զսպանակի քակումով խնդուք կ'արձակէ եւ իրաւունք ունի Հանքի Պերկուն, երբ կը գրէ թէ «խնդուքը մարմնին փակած մեքենայ մըն է»:

Երեւի, իմ մարմնի մեքենայի պակասողը այդ զործիքն էր, որ խնդուք չէր արտադրեր:

Սակայն, այդ զրազէտներէն ամէնէն աւելի ճիշդ ու լայն բացատրութիւն տրուողն է Փիլիպ Կրիստիանը: «Յնդուքը՝ սոսկումի տխրապետելու ձեւն է: Անոր տխրապետելու երկու միջոց կայ: Առաջինը՝ վախով գայլի, զիտի հետեւն եւ անով պատրաստել արուեստը: Երկրորդը՝ սոսկումը դարձնել անվախ, ծիծաղելի, նուազագույնի, ուրիշի ծնունդ պիտի առնէ կատակերգութիւնը»: Հոս արգէն յատկորէն կը տեսնուի թէ՛ գաւառներու ծաղկերուն մէջ թաքնուած կը մնայ ողբերգութիւնը: Պորիս Վիսնի «յուսահատութեան փառաբանութիւնը»:

Իսկ տոբթ՝ Յ. Պ. Պոզնանի գիտականօրէն քննարկելէ ետք խնդալու հոգեբանութիւնը, կը հասնի հետեւեալ եզրակացութեան. -

Ա) Միայն արտայայտութիւն: Երբ մանկիկը իր ծնողներ տեսնել կամ քաղցածի մը հանդիպի, անվերապահ կերպով՝ իր ժպիտն ու խնդուքը:

Բ) Ատելութեան արտայայտութիւն: Երբ մէկը տեսնել իր թշնամին կամ հակառակորդը, առհասարակ անոր վրայ կը խնդայ թէ՛ գայլի ծաղկելու եւ թէ իր ներքին մաղձի ու վրէժի գագաւորին ելք տալու համար:

Գ) Անցեալի յիշատակներուն վերագրութեամբ ու խուժումը գէպի գիտակցութիւն, որոնց ազդեցութեամբ ներքին, յանկարծ, ենթական կը սկսի խնդալ:

Բայց որովհետեւ խնդուքը ո՛չ միայն կը փոխէ շրջապատի արտադրութիւնը,

Բոլորի նման Աղեւաբան էլ աւարտեց զպրօքը: Բոլորի նման էլ կը թուրթան վկայական ստացաւ: Ուրախալի էր: Բոլորի նման՝ ոչ շատ եւ ոչ էլ քիչ:

Լաւ է, երբ աւարտում են զպրօքը: Աղեւաբանի համար էլ էր լաւ: Չէ՞ որ բաց էին կեանքի բոլոր բոլոր գոտիները: Սակայն, ինչպէս յաճախ է պատահում, երբ ընտրելու լայն հնարաւորութիւն է ընձեռում, նա չ'ընտրէր, թէ ո՞ր գոտի ընտրէր: Ասենք, բախելու կարիք բնաւ չ'էր զգացում, քանզի, ինչպէս քիչ վերելում նշեցինք, նրա համար բաց էին կեանքի բոլոր գոտիները:

- Աղջիկ ջան, - ասաց հայրը, վախճանում հայեացք գցելով հարապատ տիկնոջ, այսինքն՝ Աղեւաբանի մօր կողմը, - արի քեզ մեր գործարան տանեմ ... Էնքան ջանքեր կան մեզ մօտ, էնքան էլ բարձր աշխատավարձ են ստանում ...

- Էտ էր պակաս ճշգրտաբար: Արժողւոր չ'էր իրենք: Ինտրուում ընդունուին, իսկ իմ լուսնի պէս աղջիկը ...

- Մեր աղջիկը, սիրելիս, զպրօքը հաղթեց աւարտեց, - զարձակ վախճանում վերադարձեց հայրը: Աղեւաբանի քեզնից քիչ չեմ սիրում, բայց ...

- Ուզում ես ասել, թէ աղջիկս անընդունակ է, - ասելի բարձր ճշգրտաբար: Էդ դու ես, որ ձեռքիցդ բան չի գալիս: Ուրիշ հայրեր գործ են դաստնարում, գէս ու գէն են ընկնում, իսկ դու՝ գործարան - մործարան ...

- Ախր, ես չ'ասացի, թէ մեր աղջիկն անընդունակ ...

- Լուի, լաւ է ինչ որ ասում ... Աղեւաբանից վատ սովորողները ոչ միայն ինտրուում ու համալսարան են ընդունում, այլեւ թեկնածու դատախոս են դառնում: Վարդապետների տղան՝ Վլադիկը, քեզ օրինակ ... Ասենք, ինչո՞ւ միայն նա, էդմոնդ Պոզնանի էսքանալու, Կիրա-կոսեանի փեսան, ո՞նց էր անունը:

- Ժողէ՛Ք:

- Հա, Ժողէ՛Ք ... Ուրեմն, իմ Աղեւաբանը չեղաւ - չեղաւ, էդ Ժողէ՛Ք մոգէ՛Քի չա՛փ էլ չեղաւ ...

- Լաւ, - հնարաւորօրէն ասաց հայրը, - փորձենք: Փորձի փորձանք չէ:

Ինչպէս որոշել էին, այդպէս էլ արեւելիս՝ փորձեցին: Իսկապէս փորձանք չ'արտահայտեց, եթէ չ'արտահայտեց Աղեւաբանը՝ անյայտութիւնը, որին նա հանդիպեց ստալինի իսկ քննութեան ժամանակ:

- Չէ, բժշկականը մեր բանը չէ - վախճանում կ'ընէ կողմը նայելով ասաց հայրը: Մենք չ'ուզեցինք վարդապետներ չ'ենք:

- Ընչո՞ք է, քեզ նման անպաշարն ո՞ւր, վարդապետների պէս տղամարդն ո՞ւր, - զժպտալով անհայեցող մայրիկը: Ախր ես էլ տղամարդ չեմ, թէ չէ իմ երեխան չէի թողնի դուրս մնալ:

- Է, եթէ ընդունուէր Աղեւաբան, հիւանդները գլխին պատուհաս պիտի դառնար, խօսքը փոխեց հայրիկը: Ախր, նրանից ինչ բժշկի կը ստացուէր ... Յի-

այլեւ անհատի քայքայող մերմարդնութիւնը կը վերածէ պայծառ օրումն, օդի եւ ջերմութեան, սնունդի, պէտք է խնդալ: Մշտանորոգ արիւն է խնդուքը, որ կ'աշխուժացնէ անհատը, կը մղէ լատենական: Միայն լատենական միջոցն ալ թատրոնն է, եթէ թատրոնի եւ զերտանի լատագոյն ընտրութիւն մը կատարուի:

Ես երբեք չեմ հանդուրժած հաշակաւոր կատակերգակ՝ Լուի ար Ֆրանկի պոռնոգրաֆերները: Տառի Գոլ, շատ քիչ անգամ ստիջողած է ժպտեցնել զիս: Ինձի խնդալ ստիջողողները եղան Ռեմի, Պուրվիլ, Ֆերնան Ռենո, Գոլուշ, բայց նաեւ՝ Մհեր Մկրտիչեան եւ Ուրի: Անոնց արուեստը ո՛չ միայն «մեծնող» իսկ կը խնդացնէ, այլեւ զանազան երջանկութիւն կը պարզուէ, այլեւ երգիծանքի նիզակներու ուժով կ'ընայ խաղաղութեան բեմեր անգամ տապալել:

Լաւ է խնդալ. կուշտ ու կուտ խնդալ, քան եղբարմայրերու վերածուելը:

չո՞ւմ ես, երբ պառկած էի հիւանդանոցում, ինչ տեսակ բժշկիներ ու բժշկու - հիւներ տեսնեմ ...

- Հերիք է ստից բաներ խօսես, - դայրայից ամուսնուն ընդհատեց կինը: Եթէ իմ երեխան ընդունուէր, բժշկի էլ կը դառնար, փորձէ՛ս օր էլ ... Իսկ միւս տարի պոլիտեխնիկականում կը փորձենք:

- Փորձենք: Փորձի փորձանք չէ:

Ինչպէս ասել էին, այնպէս էլ արեւելիս: Պոլիտեխնիկականում փորձեցին: Գարձեալ փորձանք չ'արտահայտեց, եթէ չ'արտահայտեց անքան, որ Աղեւաբան, ինչպէս անցեալ ամբար, այս անգամ էլ կտրուեց:

- Չէ, պոլիտեխնիկականը մեր բանը չէ, - վախճանում կ'ընէր նայելով ասաց ամուսինը: - Մենք էդմոնդ Պոզնանի չ'ենք:

- Էդ դու, դու էդմոնդ Պոզնանի չ'ես, զժպտալով փնջացեց մայրիկը: Նա կարգին մարդ է, իսկական տղամարդ ...

- Է, եթէ Աղեւաբան ընդունուէր, ինչ ինձեանք պիտի դառնար, կ'ընէր ասածը չ'աւելու տալով, վրայ բերեց հայրիկը: Մեր գործարանում մի քանիսր կան ...

- Ինչո՞ւ ես ինձ ջղայնացնում. եթէ մեր երեխան ընդունուէր, շատ էլ լաւ ինձեանք կը դառնար: Ախր, հիմա ինձեանքի պիտի չ'արկարարեմ չէ, որովհետեւ մեքենաներն են նրանց փոխարէն հաշուում, զժպտալով, մտածում ... Մոռանա՞նք: Յաջորդ տարի գործերը յանձնում ենք կոնսերվատորիա:

- Կոնսերվատորիա՞:

- Հա՛: Իսկ ի՞նչ կայ զարմանալու, - ճշգրտաբար: Չհամարձակուես ասել, թէ Աղեւաբան երաժշտական ընդունա - կութիւններ չ'ունի: Նրա ընդունակութիւններով էլ կարելի է երգչուհի կամ դաշնակահարուհի դառնալ: Հասկացա՞ր:

- Հասկացայ, - հեզօրէն պատասխանեց հայրիկը: Կը փորձենք: Փորձի փորձանք չէ:

Այդպէս էլ արեւելիս: Եւ նորից, արդէն քանիներորդ անգամ, փորձանք չ'արտահայտեց, եթէ չ'արտահայտեց անքան, որ Աղեւաբան չ'ընէր ընդունուեց:

- Չէ, կոնսերվատորիան էլ մեր բանը չէ, - ինչո՞ք ասաց քեզնից հայրիկը: Մենք Կիրակոսեանը չ'ունենք:

- Դու ոչ միայն Կիրակոսեան չ'ես, այլ նոյնիսկ Քաղաքեան էլ չ'ես, ջղայնացաւ մայրիկը: Լուսնի պէս երեխան քո երեսից ոչ բժշկուհի գարձաւ, ոչ ինձեանք, ոչ էլ դոնէ երգչուհի ...

- Լաւ, այ կ'ընի, ես ի՞նչ կարող եմ անել, եթէ Աղեւաբան ...

- Չհամարձակուես, դուրս գալ, թէ անընդունակ է: Էդ դու ես անընդունակ, որ չ'ես կարող մի երեխի ինտրուում ընդունել: Ախ, ախ, ես տղամարդ չեմ, թէ չէ քեզ ցոյց կը տայի:

- Եթէ ուզում ես իմանալ, - խօսքը փոխեց հայրը, - լաւ եղաւ, որ կոնսերվատորիայի դործը չ'արտահայտեց: Ինչո՞ք նրան կը լինէր, եթէ մեր աղջիկը երեսի դոնով կոնսերվատորիա ընդունուէր, երեսի դոնով երգչուհի դառնար ... Հէնց բեմ ելնէր, դաշնի՞նք տհաճութեամբ կը կ'ընտրէր գէժքը, եթէ հեռուստատեսութեամբ ելոյթ ունենար, կ'անջատէին:

- Տօ ջանգամ, թէ ինչ կ'անէին: Լաւ, ինչ եղել է՝ եղել, ամէն ինչ կորած չէ դեռ եկող տարի գործերը մանկավարժական ենք յանձնում:

- Կարելի է, - համաձայնեց հայրիկը: Ընչո՞ք է, չեմ հասկում, որ Աղեւաբան լաւ ուսուցչուհի կը դառնայ, բայց դա ինձ քիչ է յուզում:

- Ապրես, - խրատուեց կինը: Հաղի մի խելօք բան լսեցի քեզնից:

- Թէկուզ վատ ուսուցիչ դառնայ: Ի՞նչ կայ, ոչ հիւանդի հետ է գործ ունենալու, որ սխալ բուժելու գէպքում հէնց անիծեն ոչ ինձեանքի ինքն է անելու, որ սխալ պատճառով վիրաւ - միջար տեղի ունենայ: Հա՛, ոչ էլ բեմ է բարձրանալու, որ դահլիճում նստածները տհաճութիւնից կ'ընտրեն ճակատները, թող դատարան դառնայ Աղեւաբան: Երեխան էլ միջին գլխի ընկնէ, թէ ու է իրենց դատարան, կը փոխարինեն բարձր դատարան ... Փորձենք: Իսկապէս փորձի փորձանք չէ:

ՇՐՋԱՊՈՏՈՑ ՓՈՐՁԱՆՔՆԵՐՈՒ ԿԱՆՈՒԱԾԵՆ ՆԵՐՍ

Մայրաքաղաքի հրէջ կաթակերպութիւնը տարին շուրջ 250 հազար միջամտութիւն կը կատարէ, առաջն պահելով մեծ փորձանքներու, յատկապէս մարդկային գոհերու: Փարիզ, քաղաք մը որ թէեւ ունի որոշ առանձնաշնորհազօրք - հրաբխային գոտիի մէջ է, պատահաւ - փոթորիկներ չ'են պատահիր ու երկնաքար մը միջնադարէն մէկ հասնաւ կանոնութիւն ունի մեր գլխուն ինչպէս - սակայն միւս կողմէ 2·200·000 բնակիչներով, երեսունի չափ նախարարութիւններով, 130 դեպատնաւորներով ու վարչական մարմիններու կամ մեծ ընկերութիւններու գրեթէ կէսին կեդրոններով փորձանքներու համար ամէնէն վտանգաւոր ու վախ պատճառող տեղերէն մէկն է:

Այս փորձանքներու ամէնէն յաճախ գէպք, կամ հաւանական հրդեհն է: Փարիզի հրէջ խումբին մէկ պատասխանատուն բաժնէ է, թէ իրենց ամէնէն աւելի վախ պատճառող Օփերայի ու Ժուիզէօի համալսարանին մէջ ծաղիկէր ենթադրեալ հրդեհ մըն է, քանի որ զօտար է այդ վայրերու մէջ հաւանաւորաբար թիրախ դառնալու պարագայ ու նաեւ պայթուիլ բոցերու գէժ:

Ամէնէն լաւ պաշտպանուած տեղը կը թուի թէ Լուվրի թանգարանն է. եւ ի - դուր չէ անշուշտ այս նախադրուածութիւնը: Հոն 300 հազար դուրս - դործողներ խմբուած են ու օրը 10 հազար հոգի խնդրէ: Հրէջ ջոկատ մը տեղւոյն վրայ կը գտնուի մշտապէս ու հրդեհի ազդեցութեան մը երկու վայրէջան ետք բազմա - հարիւր հրէջներ գործի կը լծուին: Անշուշտ նպատակը նախ փրկել է առաւել - լագոյն թիւով գործեր, ու յատուկ հրահանգ տրուած է երկրորդական պատասխաններէ առաջ, փրկելու համար ձորնոտան:

Այլ պատահաւ մըն է ողորդումը: Այս հաւանականութեան գէժ եւս միջոցաւ - ռուսներ կան անշուշտ, արդիւնքը համար 1910-ի ողորդումին մէկ կրկնութիւնը: Թաղապետական կաթակերպութիւններ պէ՛ թանի մեծ քանակութեամբ փակած էին Սէնի քարափներու բացուածքները, սակայն տեսնուեցաւ, որ հակառակ նախապէս կատարուած աշխատանքներու, կոյուղիները կը շարունակէին ողորդումին ջուրերը թափել գետին մէջ:

Սյուր աւելի ապահովութիւն կը տրուի. նոր ջրամբար մը գործածութեան կը դրուի 1988-ին, որ կ'ըսուի թէ Փարիզի գերծ պիտի պահէ ողորդումի ամէն վտանգէ: Մինչ ուրիշներ աւելի վերապահ են, կատարուած ջրամբարը հեռու է քաղաքէն (Օպ), ազուր միջոցառում մը նրկատուելու համար: Անշուշտ ոչ ոք կը փափաքէր գործնական ապացոյց ունենալ այս թեր ու գէժ կարծիքներուն:

Երբ կը խօսուի մեծ վնաս պատճառելի փորձանքներու մասին, կան տակաւին փոխադրական, յատկապէս երկրաթուղիի աղէտները: Ակնարկելով մեթրոյի արկածներու, պատասխանատու մը կ'ըսէ. - «Մեզի համար հրդեհի մը պարագային գլխաւոր հարցը ծուխն է. անշուշտ կը տարածուի անցքերուն մէջ ու չնչնաճեղձ կ'ընէ մօտակայ կայարաններու ժողովուրդը, զփախարհելով փրկարար աշխատանքը: Մեթրոյին համար կայ տակաւին ողորդումի վտանգը, ինչպէս նաեւ փախուցիկներու տոկոսութեան հարցը, 215 քիլոմէթր երկարութեամբ փախուցիկներ ենթակայ են հողին շարժումներուն ու անոնց վտանգը կը ըստ պատկերի նոր փախուցիկներ բանալու ամէն աշխատանք: Պէտք է մշտապէս անբացնել զանոնք:

Հրէջներու փարիզեան կեդրոնը կը գտնուի Սէն - Գու. հոն է նաեւ որ հակադուրս կը կատարուի Փարիզիցիներու հիւշակահան ապահովութեան: Սակայն փորձանքի մը պարագային հոն գտնուող խմբակը կարող չէ առանձին դարձանելու վնասը ու պէտք է օժանդակութիւն ունենալ Արժանական հետազոտութեան կեդրոնին չորդարձակումներու գէժ պաշտպանութեան կեդրոնական հաստատութիւնէ: Թեան կեդրոնական հաստատութիւնն Անհրաժեշտ միջոցներու տէր են անոնք ու կ'ընեն քննութիւն անցնել օրական ու կ'ընեն քննութիւն անցնել յանձնարար միջոցներով: Այսուհանդերձ նման աղէտի մը պարագային բուն հարցը բնականութեան պարագայուն է:

Արժանական պատրաստումը մը պարագային հարկաւոր ապաստարաններ ունենալու ապահովութիւնը կ'ընեն վայելել միայն

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈՂԻԱՆ

«ԳԱՐՈՒՆ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ԶԱՐԵՆՑԱԻԱՆԻ ՄԷՋ

Չարենցաւան քաղաքին մէջ, Սեպտեմբեր 21-ին տեղի ունեցած է «Չարենցեանն պոէզիայի Օր»ը: Երեւանէն եւ Հայաստանի զանազան շրջաններէ ժամանած հիւրերը աւանտուտ եղած են նոր տօնախրմբութեան մը՝ Չարենցեան քերթողութեան օրուան ծնունդին, որ կուզայ աւելնալու Սայաթ Նովայի, Տէրեանի, Իսահակեանի, Սեւակի նուիրած Օրերու վրայ:

Չարենցի քերթողութեան նուիրում՝
հանդիսութեան բացումը կատարած է
կուսակցութեան Հրապարանի չըմանի Ա.
Քարտուղարը՝ Սամուէլ Դանիէլեան, նը-
շելով. «Այսօր մեր քաղաքի, ինչպէս նաեւ
չըմանի ողջ աշխատանքողութեան հողերը
կեանքում կարեւոր իրադարձութիւն է.
սկիզբ է դրում մի տնտեսագիտութեան,
որը վերածուելու է Հարենցեան պոէզիա-
յի ամէնամեայ աւանդական տօնի»: Սօսք
տունելով Հայաստանի Գրողներու Միու-
թեան վարչութեան քարտուղար Նորայր
Ազարեան ըսած է. «Սկզբնաւորում է ու
պիտի ծաղկի եւս մի գեղեցիկ տօն մեր
Ժողովրդի դրական կեանքում՝ հանդի-
պում հանճարեղ բանաստեղծի հետ,
տօն բոլորի համար: «Չարենցեան պոէ-
զիայի օր»ը այստեղ՝ նրա քաղաքում,
մեծ խորհուրդ ունի ոչ միայն ժամանա-
կակից սովետահայ զբոսկանութեան, նրա
երիտասարդ ու աւագ դրողների համար,
այլեւ մեր ամբողջ Ժողովրդի համար»:

Բանուոր դասակարգի խոհերն ու եւրախիքն արտայայտած է «Կենտրոնաձույլ» զործատան բանուոր Բազրատ Պետրոսեանի նշելով. «Մեր քաղաքը կարծես Չարենցի ստեղծած պոէտական պատկերի կենդանի մարմնաւորումն է եւ թուում է, թէ արեւածուի հեռունեքից քոչ լըմբերով չզարարանուն դէպի մեր քաղաքն են դալիս «զանդրահներ» պատանիները»: Նրանք դալիս են խրոխտ ու ամուր շարքերով եւ դարերի երթն են շարունակում դէպի պայծառ ապագան»: Աշակերտուհի Մարիամ Անանիկեան իր խօսքին մէջ չեւտած է. «Ինչքան որ հուր կար իր սրբուում, բոլորը տուեց, բոլորը նուիրեց, մեր սրտերում պատեց Հայաստանի անգուցական սէրը»:

Եղիշէ Զարենցի մասին խօսած են Կար-
էն Դանիէլեան եւ բանաստեղծին ազջի-
ւ՝ Արփենիկ Զարենց: Բանաստեղծին
ուիրուած իրենց գործերը կարդացած են
իւզիլի Դուրեան, Արամայիս Սահակ-
եան, Նգուշեղ Միլիտիոսեան, Միքայէլ-
Լաւորթիւնեան, Նանսէն Միքայէլեան:

արուեստագէտ ԸԼԼԱՎ: ԱկնթարթԸ՝ երբ
ամբողջ Համանուագ մը կը ծնի երգահա-
նին ներաշնորհին մէջ, երբ մաթեմատ-
իկոսի գլխուն մէջ կը փայլի դադա -
փարը, երկու պարագային ալ միատե -
սակ ուժեղ է միտքը, ասոնք մարդկային
կենցաղանութեան աստեղնային պահերն
են:

Զեմ գիտեր երբ եւ ուր յայտնուած է
այդ ձեւակերպումը բառացիորէն, «ար-
ւեստը գիտութիւն է, գիտութիւնը՝ ար-
ւեստ», սակայն իմէ՞լ ըսուած է, ես զայն
կը հասկնամ միայն վերը բերուած իմաս-
տով :

Անցեալին զխառնութեան ու արուեստի նշոյնացման փորձ մը եղած է՝ եթէ չեմ սխալիր Տըլաքըուայի կողմէ։ այդ առիթով հետաքրքրական վկայութիւն կա մտոր նշանաւոր, ծայր աստիճանի բովանդակալից «Օրագրեր»ն մէջ։ Առիթը եղած է Շոփէնի հետ ունեցած զրոյցը՝ ամբողջն օր մը տեւած, առէր ճիշդ այդ զրոյցին թիոված տպաւորութիւնը։ Շոփէնը կրէն յանդատարաստից ամբողջ դասա-խօսութիւն մը վը կարդայ երաժշտութեան տեսութեան մասին, բացատրելով թէ ինչ է հարմոնիան, ինչ է ֆոնքթրփիումը, որ փիւքը ինք՝ մաքուր տրամաբանութիւնն է երաժշտութեան մէջ, եւ որ ուսումնասիրել փիւքը կը նշանակէ հասկընալ երաժշտութեան իմաստն ու միտքը, բարեւեկ մտնող էութիւնը։ Այս բոլորը ի վերջոյ զիսեկէնքներ են, իմացութիւն, ու հոսկէ այ Տըլաքըուա հետեւութիւն կը

- ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ -

ՊՈԽԵՆՈՍ – ԱՅՐԻՄԻ մէջ, Սեպտեմբեր 17-էն 20, տեղի ունեցած է երաժշտապիլ-տուիթեան Գ. Համադումարը, կազմակերպուած կրթութեան եւ արդարութեան նախարարութեան կողմէն «Գարլուս Վեկա» պետական հիմնարկին կողմէ: Համադումարին մասնակցած են Արժանիի, Պրագիլի, Ուրուիուէլի եւ Զիլիի մասնագէտները: Սեպտեմբեր 19-ի նիստը բաՆալով զեկուցած մը կարողացած է Հայապետական Ուսման Հիմնարկի անդամներէն Զաւէն Կենազեան, իրեւ նիւթ ունենալով «Հայկական երաժշտական ազգայնային գործիչները»: Ներկայացուած են Հայկական Ժողովրդական աշխատանքի գործիչներ, քամանչա, երեք լարանի քեամանի եւ տասներկու լարանի քեամանի, մէկնարանական յատկանշներ, նուազարաններու չիտուիթեան եղանակները եւսային:

ՊՈԽԷՆՈՍ - ԱՅՐԷՍԻ մէջ, Սեպտեմբեր 27 - 28-ին, տեղի ունեցած է Հ.Օ.Մ.Ի. 38-րդ Պատգամաւորական Ժողովը, մասնակցութեամբ Պուէնոս - Այրէսի, Մոնթեվիդէոյի, Գուրտուպայի եւ Սան - Փաւլոյի մասնաճիւղերէ պատգամաւորներու։ Քննարկուած է կազմակերպութեան վերջին երկու տարւան զործունէութիւնը եւ եղած են առաջարկներ՝ յառաջիկայ ժամանակաշրջանին համար։ Ժողովի արարքին կառուած է Երջանային նոր վարչութեան քննարկութիւնը։

ՊՈԼԷՆՈՍ - ԱՅՐԻՍԻ Հայ Դատի Յանձնախումբը, Սեպտեմբեր 30-ին, տեսակցություն է ունեցած է Մարգղավյան Իրավանց Ենթաբարտուղար տղթ. Էտուարտո Ռապոսիի հետ: Հայկական պատերազմական զորք է Հայերու դժվարատարած ցեղասպանություն զորապատմաններուն եւ հետեւանքներուն վերայ, անդադառնալով Նաեւ Միջին - Արեւելքի Հայկական գաղութներու դիմա-

Չարեհնցի մասին յուշեր պատմած է Խաչիկ Հրաչեան :

Այսպէս, քաղաքին մարզպալատին վրայ դործադրուած է զեղարուեստական լալ-տապիւր մը, Չարենցի երկերու մոթիֆներով: Հանդիսութեան աւարտին մարզպալատին մէջ Հասարակած ըզմով թիւերը երգուած է «Յս իմ անոյշ Հայ ժառանգին»:

Հանէ՛ք, որ իսկական գիտութիւնը բնաւ այն է՛ք, ինչ որ սովորաբար կը կարծեն, այսինքն միմիայն իմացութիւն, արուեստէն բոլորովին տարբեր բան մը: Գիտութիւնը՝ ինչպէս զայն կը հասկնան ու կը պատկերացնեն Շոփէնի կարգի մեծութիւններ, կը գրէ Տըլաքըրուս, ոչ այլ ինչ է, քան իսկական արուեստ, եւ ընդհակառակն, արուեստը միայն այն է՛ք, ինչ որ կը կարծուի, այսինքն միմիայն ներշնչում, որ կուզայ պատահականօրէն եւ յայտնի է՛ք թէ՛ ուրիշ: Արուեստը նաեւ իմացութիւն է, որ կ'ընթանայ իր ճամբով եւ ունի իր յատուկ օրէնքները: Տըլաքըրուս կ'ըսէ թէ՛ իսկական գիտականին համար պէտք է, որ իր գիտութիւնը ըլլայ նաեւ մեծածախ բաւականութեան աղբիւր: Այս ամէնով Տըլաքըրուս չի զննար արուեստի ու գիտութեան բացարձակ նոյնութեան հարցը՝ ան կը միտի աւելի զանոնք իրարու միացնելու, մէկը միւսով լրացնելու: արուեստը գիտութեան, գիտութիւնը արուեստով:

Տըլաքուռայի այս մտքերը առանձնակի
հետաքրքրութիւն կ'արթնցնեն, եթէ նը-
կատի ունենանք, որ ան որպէս արուես-
տադէտ — մտածող, կը դասուի այնպիսի
մեծութիւններու թիւին, ինչպիսիք են
Լէոնարտոյ տա Վինչիի, Տիւրէր, Էսկըր, Վան Կոկ:

Ինչ կը վերաբերի արտաքին դրսևորման, ապա հոս արուեստագէտի առաւելութիւնն ակնյայտ է: Այս կամ այն

ղըրաւած զժուարութիւններուն: Տօքթ.
Ռապոսի հաստատած է իր զրաւան զիր-
քը Հայկական Հարցին նկատմամբ:

ՊՈԻԷՆՈՍ - ԱՅՐԻՍԻ «Արմենիա» չէնքի
«Թիթիոնհան» սրահին մէջ, Սեպտեմ-
բեր 27-ին, նշուած է Հ. Մ. Ը. Մ.-ի «Ա-
բարառ» սկաուտական խմբակի 30-ամ-
եակը, ճաշ - պարահանդէսով: Ներկայ
երաձ են 600 հոգի: Հանդիսութիւնը վա-
րած է տոբթ. Գէորգ Գարեամանուկեան:
Պօք տառն են Արմէն Մելոյեանն եւ Սեւա
Ֆլորա Գարապեան: Յուշարարած են
յուսպատկերներ՝ Լոնտոն տեղի ունե-
ցած Հ. Մ. Ը. Մ.-ի համապատգովային
3-րդ բանակումէն: «Գուրգէն Մ. Ալէմ-
շա՛» նուագախումբը եւ երգիչ Արթուր
Գույումճեան ջերմ պահեր ստեղծած
են:

ԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ Հ. Մ. Ը. Մ. ի վարչութեան կազմակերպութեամբ, Սեպտեմբեր 19 – 21, տեղի ունեցած է «Արծուիկներու Շարաք» մը, մասնակցութեամբ Մոնթէվիտէոյի Հ.Օ.Մ. ի արծուիկներուն, Պուէնոս – Այրէսի Հ. Մ. Ը. Մ. ի Արաւրատ սկստուսական խումբին եւ տեղւոյն Հ. Մ. Ը. Մ. ի արծուիկներուն: Գործադրուած է եօթեայ յայտադիր մը, բաղկացած զանազան խաղերէ, երգերէ, պարերէ, արտասանութիւններէ, լսարուհահանդէսէ եւայլն: Կիրակի առաւօտուն արծուիկներն ու սկստաները ներկայ եկած են Մ. Գէորգ Եկեղեցին, ուր պատարագած եւ քարոզած է Աւետիս քահանայ Թորոսեան:

ՖԼՈՐԵՆՍ (Արժանիքին) Վարդապետ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ տնտեսամբօրութիւնը տեղի ունեցած է Սեպտեմբեր 28-ին: Պատարա-
գած է Պրազիլիոյ Հայոց առաջնորդ Տա-
թև Եպիսկոպոս Դարիպեան, որ իր քա-
րոզով վերլուծած է խաչին խորհուրդը՝
և շեշտած հայ ժողովուրդին սէրը խա-
չափայտին նկատմամբ՝ նշելով. «Այս բզ-
պացումը դարերու ընթացքին որպէս լու-
սեղէն կետանք ուղղած է անկասկածա-
սրտերը հայ բնիկորենուն, յուսարած
է հայ ժողովուրդի պատմութեան Գոզդո-
թայի խաւար դիշերները և մասնաւոր
կուսանած է իր կեանքը»: Յաւարտ արա-
րողութեանց, վարժարանի «Եղուարդ
Պօյաճեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած է
ձաշ մը: Խօսք առած են Զարեհ քահանայ
Սահակեան, Իրիսով վարդապետ Մուրա-
տեան և Տաթև Եպիսկոպոս Դարիպեան:

արուեստագէտի կամ արուեստի զործի մասին զիտանականը կրնայ ստեղծել իր սեփական կարծիքը կամ համոզումը՝ ճիշդ թէ սխալ, բայց իմանալուսայն ինքը նուրոյն ու անկախ։ Մինչդեռ արուեստ – տաղէտը չի կրնար ստեղծել իր սեփական կարծիքը տուեալ զիտանականի մասին, որպէս ստեղծագործող։ Այնչեւթայն զիւրուիթեամբ կրնար նկատել երեսուրուսիթեան թոխչըը Փիքասոյի զործերուն մէջ, մինչդեռ հակառակն, հազիւ թէ Փիքասո Այնչեւթայնի հանդէպ իր տկնածանքը կրնայ ստեղծել յամենայն դէպոս ոչ սեփական ընկալումով, այլ որովհետեւ կ'ըսեն որ Այնչեւթայն մեծ զիտանական է ու ըրած է զանազան յայտնաւորածութիւններ։ Տխուր վիճակ զիտանականի համար։

Եթէ ճիշդ է, որ բոլոր գիտնականներուն չէ տրուած զգալ ու հասկնալ արւեստը, ապա ճիշդ է նաեւ հակառակը, երբ արուեստի սուր զգացողութիւնն ու ներքին պահանջը կը դառնայ երեւմէն յոյժիսկ ազդեցիկ, իմթանող միջոց գիտը - նախկինի ստեղծագործական հոլովոյթի մէջ: Ես աւելի քան համոզուած եմ որ Այնշթայնի, Պլանքի, Էյնշթի երաժշտական հակամշակութունը, այն, որ անոնցմէ մէկը եղած է օժտուած ջութակահար, միւսը՝ վիրքիւղ դաշնակահար, երբորդը՝ իսպլուտ երգահանահար, որոշակի գերխաղացած են իրենց գիտական որոնումներուն:

(Tup. 11)

Fonds A.R.A.M

անթաղալիության նախադասքը, վարչա-
կարգը, պաշտպանության ու տնտեսու-
թյան նախարարները... Խորհրդարանի
պետական ալմարամիներն ապահով
աղքե մը չտունին. Թուս, Պորտո կամ
լիվաթի միջին ու միջին դէմ ապահով
պատանաւարներն չեն :

Անկախաժողովուրդի ժողովուրդը ունի ապագա-
յա արժեքներ, բայց քանի որ անձի միայն
համար է ան: Ինչպես նաև Մերակո-
լի: Մեզիկի ղեկավար անձնական ապագա-
յան ունեւորութեամբ, կը մնայ փա-
ռաւոր:

Գաղթի խափանարարական տարրերն են
 ու, որոնց օրինակները ունեցանք վեր-
 երա, ճիշդ է որ կրնան զործի ծառայել
 ապագային երբ արթոնն ու չըթահայեաց
 լույսը հրախրող կոչերը, ումբերու-
 թա թաղարդուած ծրարներու պարա-
 վային։ Ստիպյն, երեսակայենք պոս-
 լի, որ ինքնասպան համադէն մը որոշէ
 անհետեւի օգնան. մը. ու թիթիախ ընա-
 չէ յիֆէլի աշտարակը։ Ոչ ոք պիտի
 չճառան մը ընէ։

կարելի է մտածել նաև որ կրնայ փորձել լրացաբար մեկուսանել երկրին մնացեալ մասէն, կամ ապակին՝ աշխարհէն։ Դիւրին բան չէ. անպատի առած էլեկտրականութեան ցանցը։ Փարիզ շրջապատում է բարձր հասանքի (400 հազար վոլթ) գոտիով մը, որ կը սնանի լազմաթիւ աղբւրներէ։ Եւ կը սնանի զբոսիւթեան մը շնորհիւ, անմիջապէս որ անոցմէ մէկը զազրի գործէլէ, շինարէն մէկը դաշն կը փոխարինէ։ Երբէն յոյն է պարագան հեռաձայնի արդարակցութեան համար։ Կեդրոնները ունին այնքան զարդացած զբոսիւթան մը, որ անկարելի է երեւակայել մարդկան լրացումը։ Միջազգային հազորակցութիւններն ալ այլեւս կապում են միակ կեդրոնի մը, այլ ցրում են զանազան շրջաններ։ Այնպէս որ երեւակելի մեծադոշն խնդարումը կրնայ առաջ գալ կեդրոնի մը ամբողջական կործանումէն։ Ինչ որ 400 հազար հոգի կը քրէի հեռաձայնէ։

Ու վերջապես դառով հեռատեսիլի հա-
 ղորումներու, էջֆէլի աշտարակը վը-
 ճատելու պարագային, անոնք շուտով
 կը կատարուին հաղորդիչ այլ կայաննե-
 րու կողմէ: Միակ հարցը որ կը ծագի,
 ընդունիչներու ուղղութիւնը փոխելու
 պարտաւորութիւնը կ'ըլլայ Փարիզցիներ-
 ք համար:

Թէև բաւական յոռետես, սակայն տը-
նոր եղբարհացութիւններու չի յանդիւ-
նարդ այս տուեալներէն. վերջին հաշ-
ով չղարձակումի վտանգի մը պարա-
զային, նկատի առած զանկուածային
փախուսանքներու դժուարութիւնը, մեծա-
նից ու ամէնչէն սպառնական հաւանա-
նականութիւնը կ'ըլլայ արժեմական պատե-
րազի մը պատանգը:

P. O. U.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ...
 ԱՐՈՒԵՍ...
 ԼԵԶՈՒ...
 ՄՇԱԿՈՅԹ...

«Արուեստը գիտութիւն է, գիտութիւնը՝ արուեստ», ի՞նչպէս կը վերաբերի այս ձեւակերպումին հետ:

Պիտույթիւնը զիտույթիւն է, արուեստը՝
արուեստ, պէտք է՝ զանոնք իրար խառ-
նել: Եւ լաւ է որ տարբեր բաներ են-
լաւ զիտանկանը կարող է նաեւ արուես-
տին ոգինէ չհասնիալ, իսկ լաւ արուես-
տագէտը զիտույթեան մասին խօսելով ա-
նպաշատը կրնայ ուսերը վեր քաշել
Պիտանկանն ու արուեստագէտը իրար կա-
պողը սակեղածպողծական տարբեր ու ը-
րեւելավործութեան ներքին չգրուած ք-
րեւքներն են. սառնք երկու պարագային
պիտան են: Առանց հօրը այնկոծումի
առանց երեւակայութեան թոխչքի, ա-
ռանց ճնոյթեան ներդաշնակութեան ե-
րեւութիւնը ներքին կապի զպացողու-
թեան եւ, վերաջպէս, առանց ինքնամո-
ռաց զուգումքի ու տառապանքի կարե-
ւէ է՝ ոչ մեծ՝ քիտանկանն եւ ոչ ալ մեծ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԲ

Տիկին Աստղիկ Պաղտասարեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները վեր յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՏՈՒԹ. ԱՐԱՄ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ
մահուան առթիւ:
Քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ժընեւի Ս. Յակոբ Եկեղեցին այս Կիրակի, Հոկտեմբեր 19-ին:

Ս. յա ախուր առթիւ, Տիկին Աստղիկ Պաղտասարեան 5000 ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Պերճ Պետրոսեան եւ զաւակները փոխան ծաղկիկ 500 ֆ. կը նուիրեն Դպրոցատէր Տիկինն Վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) Տիկին Մարի Խանգաւանի մահուան առթիւ:

Ի ՅԵՇԱՍԱԿ

Տէր եւ Տիկին Պերճ Պետրոսեան եւ զաւակները Արա Պարթեւեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ 300 ֆ. կը նուիրեն Աղքատախնամին (ստանալ «Յառաջ»էն), եւ 200 ֆ. «Յառաջ»ին:

Ս. ՅՈՒՆԱՆՔԱՍ-ՄԱՐՏԻՅՔ ՓԱՐԻՋ

Շաբաթ օր, Հոկտեմբեր 18, տօն է Սքր-բոց Աւետարանչացի՝ Մարթէոսի, Մարկոսի, Դովաւաւ եւ Յովնանոյ:
Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԲ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Միհայր Մելքոնեանէ 1000 ֆ. իրենց եղբոր Վարդգէս Մելքոնեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Դպրոցատէր Տիկինն Երկսեռ Վարժարանի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. - Տէր եւ Տիկին Զրբաշեանէ, Տիկին Կուզիկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆ., Տիկին Ռ. Գրիգորեանէ, Տիկին Նազարեթեանի մահուան առթիւ 200, Տիկին Այլի Մանուկեանէ 200 ֆ., Առնու վրէն կարգ մը երիտասարդներէ 550 ֆ., Տէր եւ Տիկին Վ. Անդրէասեանէ, Տիկին Մ. Խանգաւանի մահուան առթիւ 300, Ա. Բ. (Լիւնէն) Վերամուտի առթիւ՝ 2000 ֆ.:

Offre d'emploi

VETEMENTS CIVILS
ET MILITAIRES

M. SAADETIAN

18, rue de Picardie — Paris 3^e
Tél. : 48 - 87 - 99 - 06

RECHERCHE :

- UN CULOTTIER
- UN GILETIER
- UNE RETOUCHEUSE A TEMPS
- UN JEUNE DE MOINS DE 18 ANS.

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE

D'ALFORTVILLE

9, rue de Madrid — 94140 ALFORTVILLE

— 1976 - 1986 —
10 ANS D'ACTIVITES

Nombreuses manifestations pour fêter
ENSEMBLE cet évènement
1ERE ETAPE :

La GRANDE SOIREE DE GALA
DU 3 OCTOBRE organisée avec la
C. B. et l'U.J.A.

2EME ETAPE :

UNE SEMAINE A LA M.C.A.
du 18 au 26 Octobre

Samedi 18, 16h30. . .

Vernissage EXPOSITION

DE PEINTURE - GROUPE AG-
«Poètes et écrivains» avec :
ALECIAN, ARCHAG, BARKEV,
BARSOUMIAN et KAZANDJIAN

Dimanche 19, 15h- 18h et toute la
semaine. . .

Visite de l'exposition

Mercredi 22, 14h - 19h. . .

JOURNEE PORTES OUVERTES
Rencontre avec les ACTIVITES
de la M. C. A.

21h. . . Présentation et signature
JACQUES DEROGY «Opération
Némésis» avec Ara Krikorian.

Dimanche 26, 14h30. . .

GRAND TOURNOI de TENNIS
DE TABLE en association avec le
Yan's Club — UGAB - Jeunes
MCA d'Issy-les-Moulineaux (Salle
Blairon, 94, rue Veron, Alfort-
ville).

D'autres manifestations à venir.
INFORMEZ - VOUS !

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԲ

Կապոյտ Խաչի Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Փրանք Փիէթրո Լը Լուէն վարդապետի Էրիք Մանուկեանի դառնակակիծ մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆՇ

Փարիզի Հաճնոյ Հայրենակցական Միութեան նախաձեռնութեամբ Հաճնոյ Հերոսամարտի 66-րդ տարեդարձի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Հոկտեմբեր 19, Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ, 6 հազար դիւցազներու հոգւոյն: Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 13-ին ճաշ, մատուցելու յուշահանգէս, ճաշարան:

OPERA - LAFAYETTE

80, rue Lafayette — 75009 Paris

ճաշադիր՝ 90 ֆ.:

ՍԷՆ - ԹԷԹԻԷՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՅԵ

Հոկտեմբեր 19, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10.30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը բարոյցէ՝
ԶԱՏԻԿ ԱՐԵՂԱՅ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
Կը յիշեցնենք Սէն - Թէթիէնի եւ շրջանի Հայութեան, թէ ամսուան առաջին եւ երրորդ Կիրակիները պատարագներ կը մատուցուին:

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՄ

Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈԳ

Սէն - Ժէրօմի եւ Շրջակայից Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդս կը ծանուցանէ թէ՛ ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս կը տօնաւորմբէ Եկեղեցւոյ շինութեան 56-րդ եւ անուանակոչութեան 54-րդ տարեդարձը, Հոկտեմբեր 19, Կիրակի օրը:

Այս առիթով կը կատարուի հանգիստեւ պատարագ եւ հոգեհանգիստ՝ հոգիներուն համար եկեղեցւոյ հիմնադիրներուն, շինութեան յանձնախումբի եւ թաղական խորհուրդի անդամներուն, օժանդակ տրկնանց միութեան անդամներուն եւ բոլոր անոնց որոնք ներթափանց, բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս ստաւրած են եկեղեցւոյ շինութեան եւ որոնք այսօր առ յաւէտ բաժնուած են մեզմէ:

Նաեւ հոգեհանգիստ կը կատարուի, Մարտիկի նախկին քաղաքապետ՝

ԿԱՍՈՐՆ ՏԷՖԷՌԻ

հոգւոյն համար:

Այս առթիւ ներկայ կ'ըլլան պատարագին, Մարտիկի քաղաքապետ՝ Ռոպէն Վրկուու եւ Պ. Ժան Վերթոն Գորտնիէ առաջին կցորդը: Նաեւ մեր շրջանի քաղաքապետ՝

ԼԻԻՍԻԷՆ ՎԷՅԿԱՆ

Պատարագը կը մատուցանէ եւ կը բարոյցէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Օրհնութիւն Մատուցի եւ ապա հոգեհանգիստ:

Արարողութեանց աւարտին եւ մատուցի բաշխումէն վերջ տեղի պիտի ունենայ գինեձօն՝ Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը խնդրուի թաղիս եւ Շրջակայի ժողովուրդէն որ խոռոնեամբ ներկայութեամբ յարգէ նուիրական յիշատակը թաղիս ննջեցեալներուն:

Մատուցի մասնակցութիւն ընել ուղղորդները կրնան զիմել թաղականութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջանային Վարչութիւնը փարիզեան շրջանի բոլոր խաչուհիները կը հրաւիրէ ընդհանուր ժողովի Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 17, երեկոյեան ժամը 8.30-ին, Փարիզի Հայ Մշակութի Տան մէջ:

**DINER
DANSANT**

organisé par

L'ENSEMBLE DE DANSES FOLKLORIQUES

N a i r i

Dans les Salons Hoche

9, avenue Hoche - Paris

Samedi 25 Octobre à 20 heures 30

animé par l'orchestre **A R T A N A G**

avec ses chanteurs **JACKY et YERVANT**

ATTRACTIONS SURPRISES

Entrée jeunes à partir de 23 h 30

Réservations par téléphone : 48. 24. 86. 85 journée

47. 50. 40. 47 soir

Points de vente des billets :

○ M. C. A. 17, rue Bleue - 75009 Paris

○ EPICERIE KATCHIK, 168, rue des Bourguignons - 92600 Asnières

○ EPICERIE HAY ARARAT, 178bis, rue Etienne Dolet -

94140 Alfortville

Clôture des réservations le 20 Octobre

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

Պ. Գալուստ Մանուկեան եւ զաւակները հողեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի, Հոկտեմբեր 19, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՄԱՐԹԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին, եւ՝

ԶԱԽԷՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան 7-րդ տարեկիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա - տակը յարգողներուն։

×

Այս տխուր առթիւ, Պ. Գալուստ Մանուկեան կը նուիրէ 300 ֆ. Ռատիւ - Ադգին, 300 ֆ. Կապ. Սաշի Իսիւր մասնաճիւղին, 300 ֆ. Կարմիր խաչին (ստանալ «Յառաջ»-էն) եւ 300 ֆ. «Յառաջ»-ին։

×

Այրի Տիկին Ալիս Արա Պարթեան կը ծանուցանէ թէ հողեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Հոկտեմբեր 19-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին իր ամուսնոյն՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՇՈՐՀԱԿԱԼԻ

Մարտիկ Սրբոյ Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցին շորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. -

Զէֆմիշեանի հող.ին առթիւ. - Տիկին Փայաճուհի Կրիկորեան 200 ֆ., Տէր եւ Տիկին Տոբթ. Ժերար Կրիկորեան 200 Փրանք, Տէր եւ Տիկին Սէրժ Զէֆմիշեան 200 Փրանք, Մարգար Յակոբեան 100, Տէր եւ Տիկին Մարիքեան 100 ֆ.։

Կուկուրմեանի հող.ին առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Համբարձումեան եւ զաւակները 200 ֆ., Կուկուրմեանի բարեկամները 3000 ֆ.։

Մերիքեանի թագման առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Պերճ Իսրայէլեան 100 ֆ., Տէր եւ Տիկին Հայկ Թրէնկեան 50 ֆ.։

Տէր - Բարսեղեանի հող.ին առթիւ. - Տէր - Բարսեղեան ընտանիք 250 եւ 250 Հ. Բ. Ը. Մ. եան, Տիկին Բերուզ Տէր - Մարգարեան 100, Վարուժան Պօղոսեան 500, Շէլէյեան ընտանիք 200 ֆ.։

Վարուժան Գուլումեանի մկրտութեան առթիւ. - Վարուժան Պօղոսեան 500 ֆ.։

Գարակիւլեանի մկրտութեան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Գարակիւլեան 100 ֆ.։

Թաշեանի հող.ին առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տուրսուն 100 ֆ. Սահակ - Մեսրոպ Երզնայեան, Տէր եւ Տիկին Պերճ Գուլումեան 100 ֆ., Տոնիկեան 100 ֆ., Ոմէ. 100 ֆ., Տիկին Թաշեան 200 ֆ., Սահակ - Մեսրոպ Երզնայեան 500 ֆ., Տէր եւ Տիկին Պետրոս Նալպանեան 500 եւ 500 Սահակ - Մեսրոպ Երզնայեան 500 ֆ.։

(Շար.)

«ՅԱՌԱՅ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԵ ՆՈՒՐԵՆ

ԻՍԻ. - Տէր եւ Տիկին Մեղրեան եւ Շաքէ Գալաթեան 1000 ֆ.։

×

ՔԱՆՆ. - Տէր եւ Տիկին Ստեփան Վահանեան 400 ֆ.։

Կ. Ս. Մ.

ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻ

198 - 1987 տարեշրջանի հարցարանները ստանալու համար կրթաթոշակի թեկնածուներէն կը խնդրուի գրաւոր կերպով գիմել մինչեւ Նոյեմբեր 30։

LES ANCIENS DU LYCEE

GUETRONAGAN

151, rue Montmartre - 75002 PARIS

ԿԵՐՈՆԱԿԱՆԻ 100ԱՄԵԱԿ

Փեղարուեստական

Ֆերեկոյթ

Կիրակի,

Հոկտեմբեր 26, ԺԱՄԸ 16-ին

Musée Guimet, 6 place d'Iéna, Paris 16e métro : Iéna

կը մասնակցին

Մարի - Լուիզ Ունցեան (տաւղ), Ֆիլիպ Շապազեան (շրի, դուդուկ), Յարութ Պոշաքեան (դաշնակ), Կարպետ Զորաֆեան (ջութակ), Ժաֆ Շիրինեան (ալթո) եւ Լուիզ Շիրինեան (քաղութակ)։

ՄՈՒՏԲԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԿ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պարահանդէսը, ի նպատակ հայ վարժարաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԿ

ՅԻՐԱՆՍԱԶԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂԻ
«ՄԱՆՈՒԿԵՐՈՒ ՕՐԻԸ»
ՅՈՒՆՈՒՐ 11-ԻՆ

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՈՒ

Միջին տարիքի հայ տիկին մը գործ կը փնտռէ հայ ընտանիքի մը մօտ, որ նային գործեր կամ տարեցի մը ընկերութիւն ընել, կամ երախայ նայիլ։ Բնակութիւն, անունը եւ փոքր վարձատրութիւն մը։

Հեռագրի Պ. ՏԻԳՐԱՆԻ. -

39 - 64 - 33 - 10

ՀԱՐՍՆԻՔԻ

ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ

ԽՐԱԽՃԱՆՔԻ

Ձեր ուրախ օրերու յիշատակը պահելու համար դիմեցէ՛ք՝

լուսանկարիչ՝

Պ ե s r n u -ի

Հեռագրի. - 46 - 45 - 40 - 23

GARDEZ LE SOUVENIR

de vos jours heureux

FIANÇAILES - MARIAGE ETC...

Grâce au photographe

Bedros

tél. 46 45 40 23

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՐՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE

D'ALFORTVILLE

9, rue de Madrid — 94140 ALFORTVILLE

— 1976 - 1986 —

10 ANS D'ACTIVITES

Nombreuses manifestations pour fêter ENSEMBLE cet évènement

UNE SEMAINE A LA M.C.A.

du 18 au 26 Octobre

Samedi 18, 16h30. . .

Vernissage EXPOSITION

DE PEINTURE -GROUPE AG-

«Poètes et écrivains» avec :

ALECIAN, ARCHAG, BARKEV,

BARSOUMIAN et KAZANDJIAN

Dimanche 19, 15h- 18h et toute la semaine. . .

Visite de l'exposition

Mercredi 22, 14h - 19h. . .

JOURNEE PORTES OUVERTES

Rencontre avec les ACTIVITES

de la M. C. A.

21h. . . Présentation et signature

JACQUES DEROGY «Opération

Némésis» avec Ara Krikorian.

Dimanche 26, 14h30. . .

GRAND TOURNOI de TENNIS

DE TABLE en association avec le

Yan's Club — UGAB - Jeunes

MCA d'Issy-les-Moulineaux (Salle

Blairon, 94, rue Veron, Alfort-

ville).

D'autres manifestations à venir.

INFORMEZ - VOUS !

ՇՈՐՀԱԿԱԼԻ

Վիէն. - Վազգէն Մուրադեանի մահուան առթիւ Կապույտ խաչի (Վիէն) զպրոցին եղած են հետեւեալ նուէրները - փոխան ծաղիկի. - Սէն - Շամօնէն ընկ. Մինաս ձապուեան 100 ֆ., (Վալանտէն) Տէր եւ Տիկին Կոչկաղարեան 300 ֆ., Տիկին Սառա Առոյեան 100 ֆ., Տէր եւ Տիկին Ա. Տէրտէրեան 100 ֆ.։

×

Նոյն տխուր առթիւ, Վիէնի Հայ Մշակույթի Տունը շորհակալութեամբ ստացած է. - 500 ֆ. Կապույտ խաչի մասնաճիւղէն, 200 ֆ. Միւսաք Միւրզէն, 200 ֆ. Տէր եւ Տիկին Գլումեանէ, 500 ֆ. Տէր եւ Տիկին Ռեոէ, եւ 500 ֆ. Պ. Բարսեղեանէ։ Նաեւ 500 ֆ. Տէր եւ Տիկին Ռէն նուիրած են Վիէնի Հ. Յ. Դ. խումբին եւ Պ. Բարսեղեան 500 ֆ. «Կամք»-ին։

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍ

ԵՒ ՀՈԳԵԶԱՆԳ

Փարիզի Համնոյ Հայրենակցական Միութեան նախաձեռնութեամբ Համնոյ Հերոսամարտի 66-րդ տարեդարձի առթիւ հողեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Հոկտեմբեր 19, Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ, 6 հազար զինուորական հոգեոյն։ Իսկ կէսօրէ վերջ ժամը 13-ին ճաշ, մատակ եւ յուշահանգէս, ճաշարան։

OPERA - LAFAYETTE

80, rue Lafayette — 75009 Paris

Ճաշագին՝ 90 ֆ.։

Ս. ԵՐԿՐԱՆԵՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շարաթ օր, Հոկտեմբեր 18, առէ Սըրբոյ Աւետարանչացի՝ Մատթէոսի, Մարկոսի, Լուկասու եւ Յովհաննու։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի։

ՍԷՆ - ԹԷԹԻԷՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ

Հոկտեմբեր 19, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10-30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԶԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱՌԵՏԻՔԵԱՆ
Կը յիշեցնէր Սէն - Թէթիէնի եւ շրջանի Հայութեան, թէ ամուսնու առաջին եւ երրորդ Կիրակիները պատարագներ կը մատուցուին։

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՍ

Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Սէն - Ժէրօմի եւ Շրջակայից Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՛ ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս կը տօնախմբէ Եկեղեցւոյ շինութեան 56-րդ եւ անուանակոչութեան 54-րդ տարեդարձը, Հոկտեմբեր 19, Կիրակի օրը։

Այս առթիւ կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ եւ հողեհանգիստ հոգիներուն համար եկեղեցւոյ շինութեան շինութեան յիշուած յիշուած յիշուած եւ թաղական խորհուրդի անդամներուն, օժանդակ տիկնանց միութեան անդամներուն եւ բոլոր անոնց որոնք ներթափանցեալ եւ ֆիզիքապէս սատարած են եկեղեցւոյ շինութեան եւ որոնք այսօր առ յաւէտ բաժնուած են մեզմէ։

Նաեւ հողեհանգիստ կը կատարուի Մարտիկի նախկին քաղաքապետ՝

ԿԱՍԹՈՆ ՏԵՐԻՐԻ

հոգեոյն համար։

Այս առթիւ ներկայ կ'ըլլան պատարագին, Մարտիկի քաղաքապետ՝ Ռոպէլ Վիկտուր եւ Պ. Ժան Վիքթոր Գորասնիէ առաջին կցորդը։ Նաեւ մեր շրջանի քաղաքապետ՝

ԼԻԻՍԻԷՆ ՎԵՅԱՆ

Պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Օրհնութիւն Մատակ եւ ապա հողեհանգիստ։

Արարողութեանց աւարտին եւ մատակ բաշխումէն վերջ տեղի պիտի ունենայ դինեօն՝ Եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Կը խնդրուի թաղիս եւ Շրջակայի ժողովուրդէն որ խուսնեամբ ներկայութեամբ յարգէ նուիրական յիշատակը թաղիս ննջեցեալներուն։

Մատակի մասնակցութիւն ընել ուզողները կրնան դիմել թաղականութեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ Շրջանային վարչութիւնը փարիզեան շրջանի բոլոր խաչուհիները կը հրաւիրէ ընդհանուր ժողովի Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 17, երեկոյան ժամը 8-30-ին, Փարիզի Հայ Մշակութիւնի Տան մէջ։

Imprimé sur les Presses du Journal «Hatché»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Fonds A.R.A.M

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles
Ghazarian

Z.I. Vitrolles tél. 42. 89. 27. 47
à 20km de Marseille.

“Բացառիկ զեղջ «Յառաջ»ի քաճակորդներուն”

ՅՈՒՇԱՍԵՏԻՐ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆԸ

(«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ» ԱՄՍԱԳՐԻ 110-ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ)

Ս. ԱՌԱԳԵԱՆ

1860 - 70-ական թուականները Ղարաբաղի մէջ յայտնի են պարբերական մամուլի մէջ քանի օրկաններու հիմնադրումով: Անոնց մէջ ուշագրաւը «Հայկական աշխարհ» գրական մանկավարժական ամսագիրն է, որու Ա. թիւը լոյս կը տեսնէ 1874-ին Շուշի:

Ամսագրի տէրն ու տնօրէնն էր Ստեփանէ - պարբերական մամուլի ծանօթ անուն մը: Ան աւարտած էր Մոսկուայի համալսարանին իրաւաբանական ճիւղը եւ ստացած՝ գիտական աստիճան: 1873 թուականին զայն կը հրաւիրեն Ղարաբաղ՝ թեմական զպրոցը բուսերէն դաստանդելու: Անոր եւ տեղի հաշտարար գաղափարին ջանքերով կը հիմնուի օրիորդներու զպրոց: Ստեփանէ կը ձեռնարկէր որոշ չափով բարելաւել մայրենի խօսքի ուղղագրութիւնը: Այդ մասին խօսք կը բացուի տակաւին 1865 թուականին խոյ: «Մանուցմունք խմբագրութեան կողմից» յօդուածին մէջ ուղղակի գրուած է: «Մեր կարգադրողները արդէն կը տեսնէին, թէ ինչ կերպով կամենում ենք մենք նշանակել բառերը... զրել այնպէս, ինչպէս խօսում ենք, եւ խօսել այնպէս, ինչպէս գրում ենք, զրել այնպէս, ինչպէս արասանում ենք, եւ արասանել այնպէս, ինչպէս գրում ենք, ահա այն մեծ, բարձր ու ճշմարիտ սկիզբը, որ քարոզում ենք եւ որին կամենում ենք հետևել մենք: Այսպէս պատճառով մեր կարգադրողները կը տեսնեն, որ զրգովար բառեր մենք չենք գրում՝ զփուար, ինչպէս գրուել է մինչեւ օրս, գրում ենք՝ զրգիւլ եւ ոչ գրուել»:

Մէկ խօսքով, Ս. Ստեփանէի «Ուղղագրութեան ռեֆորմ»ի սկզբունքն էր՝ զրութիւնը համապատասխանեցնել արտասանութեան:

Եւ ուշագրաւ է, որ ուղղագրութեան իր որոշ բարեփոխումները ընդունուեցան 1922-ի ռեֆորմով:

«Հայկական աշխարհ»ը կը հետապնդէր միայն լուսաւորական, դաստիարակչական նպատակ: Այդ յօդուածին մէջ կը նշուի նաեւ, որ Շուշի հրատարակուելիք պարբերականը հանդէս պիտի գայ նոր ծրագիրով: Այդ մասին կը հաղորդեն նաեւ Անդրկովկասի կարգ մը պարբերականներուն մէջ: Ահա թէ ինչ գրուած է «Մշակ»ի 1874 Մարտ 14-ի թիւին մէջ.

«Կառավարութեան թոյլատրուած նոր ծրագրով այս 1874 Ապրիլ ամիսէն պէտք է հրատարակուի նոր օրագիր «Հայկական աշխարհ», որ կը բովանդակէ.

1.- Մանկավարժական ընտիր յօդուածներ, մանկավարժութեան ներկայ գրութեան եւ զարգացման տեղեկութիւններով զանազան լուսաւորուած աշխարհներու մէջ:

2.- Օրիորդներուն եւ պատանիներուն օգտակար ընթերցանութեան համար զըրլանդներ պատմական, բնագիտական, կենսաբանական, ճանապարհորդական, առողջապահական եւայլն:

3.- Աշխարհաբար լեզուի կանոններու եւ ոճերու քննութիւններ:

4.- Մանկավարժական եւ զարգացական գրուածքներու քննութիւն, հոգեւորականներու եւ հոգեւոր զարգացման մասին տեղեկութիւններ» եւայլն:

Իրօք, ամսագրի քանի մը թիւեր կը պարունակեն հետաքրքրական տեղեկութիւններ առանձին ժողովուրդներու նիստ ու կայքի, սովորութիւններու, բնակչութեան կազմի, գրագրութի, տարբեր երկիրներու աշխարհագրական գիւղի, պատմական անցքերու ու կարեւոր իրադարձութիւններու մասին, հայ բնակչութիւնը հաղորդակից կը դարձնեն գիտական արժէք ներկայացնող փաստերու, հայ եւ արտասահմանեան գրականութեան առան-

ձին նմոյշներու, թատրոնի, դեղագրութեան նորոգութիւններու հետ:

Ամսագրին մէջ կը տպագրուին հատուածներ Մովսէս Խորենացիի «Հայոց պատմութիւն»էն, կը ներկայացուին զըրլանդներ մեր նախնիներու հերոսական գործերէն:

Անոր էջերուն մէջ լայն տեղ կը տրուի զարգացական կեանքին: Մանուցարար կը նշուի, որ 1860 - 1870-ական թուականներուն դաւաճելի մէջ որոշ չափով աւելցած են ուսումնարանները, համեմատաբար բարելաւուած են ուսուցման մեթոդները, համալրուած ուսուցչական կուրսիւնները:

Քննադատելով ուսուցման հին եղանակները, ամսագիրը կը գրէր որ աշակերտները ուսուցիչները կը յարգէին ոչ թէ սիրելէն, այլ երկիւղէ մղուած եւ համարձակութիւն չունէին որեւէ մէկէն բացատրութիւն պահանջելու, այս կամ այն հարցին վերաբերելու: Ի հարկէ, կ'ընդգծէ «Հայկական աշխարհ»ը, այսպիսի պայմաններու մէջ չափ զփուար է զարգացնել աշակերտներու մտաւոր հորիզոնը, պէտք է հասնել այն բանին, որ անոնք սիրեն ուսումը, ան դառնայ անոնց համար կենսական պահանջ:

«Հայկական աշխարհ»ը կը շեշտէ նաեւ ուսուցիչներու համակողմանի զարգացման անհրաժեշտութիւնը:

Ամսագիրը կը տպագրէ «Գործնական խրատներ անփորձ ուսուցիչին» վերնագրով յօդուածներու շարք, որ կը խօսուի ուսուցիչներու մանկավարժական վարպետութեան, աշակերտներու մէջ կրթութեան, ուսման նկատմամբ սէր պատուաստելու մասին: Ամսագրի էջերուն մէջ բազմաթիւ նիւթեր կը գետեղւին նաեւ աշակերտներու դաստիարակութեան, զարգացման մէջ Ֆիզիքական մրցակցութի գարգացման, կարգ մը նիւթերու օգտակարութեան, տեսութեան եւ գործնականին խելացի դուրսդման եւ այլ հարցերու մասին: Ընթերցողները կը ծանօթանային առանձին զարգացման յատկութիւններուն, ուսումնական ծրագրերուն:

«Հայկական աշխարհ»ը հանդէս կուգայ նաեւ իրեն գիտութեան քարոզիչ:

Ան կը շեշտէ յատկապէս երիտասարդութեան օգտակար գործ կատարելու կարողութիւնը, կ'ընդգծէ, որ մարդ պէտք է մտածէ յաջորդ սերունդին գիտական մեծ պաշար թողուլ մասին: Ամսագիրը կը գրէ. «Բայց եթէ գիտական եւ հմուտ անձ ուզէ, որ իրմէ յետոյ եւ կողմերը կամ ապրողները իր ուսումէն ու գիտութենէն օգուտ քաղեն, այն ժամանակ ան կը գործածէ կենդանի խօսքի տեղ գրութիւնը»:

«Աղջիկներու համար օգտակար գիտութիւններ» վերնագրով յօդուածին մէջ կը նշուի, որ կիներու համար ալ հարկաւոր են ոչ միայն հասարակական գիտութիւնները, արուեստը, գրականութիւնը, այլ նաեւ մաթեմատիկը, ֆիզիքը, երկրաբանութիւնը, կենդանաբանութիւնը, բուսաբանութիւնը եւայլն:

Ամսագիրը պատշաճ տեղ կը յատկացնէ կեանքի տարբեր բնագիտական մէջ մարդու ունեցած գերի պարզաբանումին, նպատակ ունենալով զարգացնել այն միտքը, որ ըլլալով աշխարհի բոլոր էակներու ամենազարգացածն ու կատարելագործը, միայն ան հնարաւորութիւն ունի ամէն ինչ ըմբռնելու գիտակցաբար եւ ճանաչողաբար: Ուստի ան պէտք է այդ կարողութիւնը օգտագործէ խելամորթէն, բանականութեան ուժով:

Առաջ կը քշուի գիտութեան տուեալները ժողովուրդներու բարօրութեան ծառայեցնելու հարցը, կուգէ ըլլալով բարձրացնելու գիտութեան մշակներու հեղինակութիւնը: Բայց կարեւոր է նաեւ, կ'ընդգծէ «Հայկական աշխարհ»ը, որ գիտութեամբ զբաղին, ոչ միայն առանձին

ՄԻ՛ ԱՃԱՊԱՐԵՐ...

Դանդաղաշարժութիւնը կը սպաննէ զիս: Սա վերջին քսան տարիներու ընթացքին, երբ թերթ խմբագրելը առօրեայ ապրում դարձած եւ ամբողջ էութիւնս իր մէջ հակացուցած է, կեանքիս իւրաքանչիւր ժամը, իւրաքանչիւր վայրկեանը ու ըստէն կարծես անցած է եւ այսօր ալ կ'անցնի անօրինակ աճապարանքի մը մէջ: Արագ շարժելու եւ շուտ վերջացնելու մղձաւանջ մը զիս մէկ կողմէ օտարի կը պահէ, մէկ կողմէ ալ կը սպաննէ ջիւղերս: Հողիւս խորքէն բան մը կը ճեղքուի, կը փրթի կարծես երբ կը տեսնեմ մէկը որ իմ կարծիքով դանդաղ կը գրէ, դանդաղ կը կարգայ, դանդաղ կը խօսի,

անհատներ, այլեւ կոյեկոյիներ, խումբեր: «Իրեւ ընդհանուր մարդկային դաստիարակութեան էական մաս», աստի - ճանաչող գիտութեան պէտք է տիրապետեն զանգուածները: Իսկ անոր համար ամսագիրը կ'առաջարկէ հիմնովին փոխել գիտելիքներու ձեռք բերման մեթոդները, զանոնք գնել յառաջագիժ ուղղութիւններու վրայ, թող տալ մարդուն ինքնորոշարար մտածելու ու գտնելու, հրապարակ հանել իր կարծիքը:

Դեռ տասնեակ տարիներ ատաջ «Հայկական աշխարհ»ը բազմաթիւ մանկա - վարժական, հոգեբանական հարցերու հետ միասին նշած է գիրք սիրելու կարեւորութիւնը: Հրատարակիչ - խմբագիր Ստեփանէն, խմբագրութեան անդամներ համարձակ Առաքելեան եւ Յովհ. Քուշուրեկեան առաւել աչքի դարձող յօդուածագիրները՝ մեր մամուլի անխնայ մշակներէն Գրիգոր Արծրունին, Ներսիսեան ուսումնարանի հոգաբարձու Գրիգոր Իգմիրեան եւ ուրիշներ գիրքը կը համարէին մարդու հոգեւոր սնունդը, առանց որու ան կը մնայ տղէտ, անբուխական:

«Հայկական աշխարհ» կը մտահոգուի նաեւ այն բանով, որ կարգաւ կարեւան բոլորը, իւրացուին գրքին մէջ արժարժուած միտքերը եւ անոնք օգտագործուին բարի նպատակով: Աւելին, կարգաւ ոչ միայն կը մեծցէ մարդու մտաւոր կարողութիւնը, այլ նաեւ զայն կ'օժտէ լարանի համար պաշարելու ձգտումով: Եւ «Հայկական աշխարհ» բացէ ի բաց կը յայտարարէ, որ առանց գիրքի չափ զըրլանդ կ'ըլլայ գիտութեան զարգացումը: Զէ՞ որ մարդիկ առանց իրենց նախորդներու գիտական ձեռքբերումները իւրացնելու, չեն կրնար վիթխարի քայլերով առաջ երթալ եւ հասնել նոր նուաճումներու:

Եւ պարբերականը կը զարգացնէ իր առաջարկութիւնը, բարձրացնելով անոր հետ առընչուող նոր հարցեր, նոր խնդիրներ:

«Ինչպէ՞ս կը կարգաւ, նախ պէտք է կարողանալ լաւ գիրքը զանազան վատէն, ապա ընտրածը կարգաւ շատ ուշադիր, այն հաշուով, որ ընկալուին անոր միտքերը»:

«Հայկական աշխարհ» կ'երաշխայնէր առաջին հերթին կարգաւ այն գիրքերը, որոնք մարդու մէջ կը զարգացնեն եւ կ'արմատաւորեն հայրենասիրութիւն եւ ժողովրդասիրութիւն, կը բարձրացնեն անոր սրտը, իր նախնիներու հանդէպ կ'օժտեն զայն սիրով ու յարգանքով:

«Հայկական աշխարհ»ը մեծ կարեւորութիւն կուտայ շրջապատին, հասարակական վայրերուն, մշակութային օջախներուն, շեշտը գնելով կոյեկոյի կատարող ձեռնարկումներու յաջող իրադարձումին վրայ: Կրթութեան եւ գաղտնիարարութեան խնդիրները բազմաթիւ լով, պարբերականը կը յանդի այն հետեւութեան, որ երկուքն ալ մեծ գործովի են ընկերութեան «առաքելներ», բարոյական եւ օգտակար անգամները պատրաստելու, մարդու սիրտը եւ հոգին հարստացնելու համար: «Հայկական աշխարհ»ի մտահոգութիւնը հիմնականին մէջ այդ էր, այսինքն՝ տպագիր խօսքի ուժով եւ ներգործութեամբ, օգտակար խորհուրդներով, ընթերցողը գրքին կապելու միջոցով կրթելու ու գաղտնիարար կարգաւ ներքին ժողովուրդի մասին մտածող քաղաքացիները:

դանդաղ կը քայլէ, ուղղուած հարցումի մը դանդաղ կը պատասխանէ, դանդաղ կը մտածէ, դանդաղ կը ճաչէ...:

Թերթը խմբագրելու եւ զայն ժամը ժամը հասցնելու ահաւոր աշխատանքը այնպէս մը պայմանաւորած է այլեւս բնութիւնս, որ կարծես թէ կորանցնելիք մէկ երկվայրկեան իսկ չունիմ, նոյնիսկ երբ իրականութեան մէջ սովորած չեմ աղքատ աճապարելու:

Երբ մէկը կը խօսի, անհամբերութիւնը կը կրծէ հոգիս:

- Ահ, կ'ըսեմ, բուն նիւթին անցնէ եւ վերջացնէր:

Երբ մէկը կը գրէ, անհամբերութիւնը կը սպառէ ջիւղերս:

- Ահ, կ'ըսեմ, քիչ մը աւելի շուտ, քիչ մը աւելի շուտ:

Երբ մէկուն ժամանելուն կը սպասեմ, ուրիշ բան չեմ կրնար մտածել:

- Ահ, կ'ըսեմ, ինչո՞ւ կ'ունանայ, ինչո՞ւ չի զար ժամ առաջ:

Ուրիշներու դանդաղաշարժութիւնը այնքան կը սպառէ համբերութիւնս, որ հազիւ թէ ես զիս կը զուգեմ անվայել լոյթ մը ունենալ: Ամէն պարագայի անվայելի փափաքը կ'ունենամ «ձգէ ես գրեմ», «ձգէ ես ընեմ», «ձգէ, ես պատասխանեմ» բառեր: Ասիկա աճապարանք մը չէ, այլ սիրտ-հասնում, մղձաւանջ: Ընկերներս յաճախ կը յանդիմանեն զիս:

- Ինչո՞ւ աղքատ կ'աճապարես, կ'ըսեն, ժամը ոչ չէ, ահալին ժամանակ ունինք: Ինչո՞ւ սիրտ կը հատցնես, ջիւղ կը մաշեցնես:

Եւ ի վերջոյ կ'արտասանեն ամէնէն զրգուիչ ու ջղայնացուցիչ նախադասութիւնը:

- Հանդարտէ քիչ մը:

Այն ատեն կը զայրանամ:

- Դուք չէք հասկնար, կը պատասխանեմ: Դուք...

×

Անցեալ օր թերթին մէջ կարգացի դանդաղաշարժութեան միտքեան մը մասին: Դանդաղաշարժութիւն միտքեան մը կայ եղբւր Ամերիկայի մէջ եւ անոնք լաւանջելի կարգախօսք մը ունին եղբւր «Վարդան» ձգէ ինչ որ կրնաս ընել ալ ուր: Այս մարդիկը հաւաքովիներ կը կազմակերպեն վարձատրելու համար դանդաղաշարժութեան այն ամէնէն գեղեցիկ դէպքը, որ կը պատահի տարւոյն ընթացքին: Վարձատրել ձի մը որ վերջին կը հանդիսանայ ձիարշախի մը մէջ, վարձատրել մարդիկը որ վերջինը կ'ըլլի վաղը մը ընթացքին, վարձատրել չղկկառք մը, որ կը մեկնի ու ոչ մէկ տեղ կը հասնի...:

Երբ կարգացի այս լուրը, մտածեցի, որ մարդիկ մը, մարդիկ մը աւելի բանաստեղծ մը պէտք է ըլլայ, կամ կեանքի սխալ հար, որպէսզի վաղը մը ընթացքին կենայ գեղեցիկ ծաղիկ մը տեսնելով, պահ մը դանդաղի ու հիացիկ՝ գիտէ գեղեցիկ ծովափ մը, կամ քանի մը վայրկեան խոտերու վրայ ընկողմանի, արեւուն ջրէ մութեան հմայուելով: Միայն ծիծաղաւոր չա՞րժ բան մը կայ այն մարդիկին մօտ, որ այսպիսի վաղը մը ընթացքին, հանգիստ կ'արհամարհէ իր քովին սրացող միւս մարդիկները եւ կը դանդաղի գիտացի ելլող գեղեցիկութիւններուն զիմաց: Միայն ծիծաղաւոր չա՞րժ բան մը կայ ձիարշախի մը ընթացքին վերջին հանդիսացող ձին վարձատրելու մէջ: Բոլոր մրցումներու յաղթանակները միայն առաջին հանգիստացողներն են: Մրցողներու ամէնէն ետեւէն վաղը խեղճ ու համեստ մարդիկն ալ պատգամ մը չի՞ կրնար ունենալ մեղի տալիք:

Վերջին հաշուով, գիտեմ որ ընկերներս յաճախ իրաւունք ունին: Հանդարտէ՛, զուր տեղ կ'աճապարես, զուր տեղ կ'աճապարես, զուր տեղ կ'աճապարես: Ամբողջ կեանքի մէջ հեւ ի հեւ վազելով եւ այլքան աճապարելով, ընդամենը հինգ վայրկեան անդամ չեմ կրցած շահիլ կամ մէկը գնել: Ինչ որ դու չահեցար կը կարծես, քիչ վերջ գո՞ւ զնայ ուրիշի մը սխալի մը մեղքնայի մը խանդաւորումին, սխալի մը սրբաբանութեան, երկտրականութեան մէջ խղճումին, ցրուելի մը ծուլութեան, ընթերցողի մը անտարբերութեան: Եւ դու չեմ իսկ անդադարաւոր որ դուր աճապարեւեցողի ջիւղերը, զուր տեղ կ'աճապարես, որովհետեւ ոչ արեւը կրնաս հինգ ցրել, որովհետեւ ոչ արեւը ծաղեցնել, ոչ ալ վայրկեան աւելի առաջ ծաղեցնել, ոչ ալ մէկ օրուան մէջ կրնաս երկու օր ապրիլ...:

Թ. Հ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԼԻՈՒՆՔՆ

Կ Տ Ա Կ
ԼԻՈՒՆՔ

Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵԼԵՑԻՈՅ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՆԻՆԻ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ
ՆՈՒԻՐՈՒՄ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Գլխավոր կեղծողական գրադարանի
Հանգիստ մէջ տեղի ունեցած է գրական -
արտադրական ցերեկոյթ մը, նուիրուած
Գանինի վարուժանի: Բանաստեղծին
հիշատակը ներկայացուցած է Ռաֆիկ Յով-
սէփան: Գեղարուեստական բաժնին
հանգիստ եկած է օրհնարային մենեղզուհի
Ալիս Զեքիմարաշեան մեկնարանելով Վա-
րուժանի «Առկայծ ճրագ» բանաստեղծու-
թեան հիման վրայ Գրեղոր Հախիմեանի
բրնձ երգը: Այդ երգչուհին մեկնաւ -
բանած է Սփիւռքի հայ երգահաններ
հարույր կանաչեանէ, Ալան Յովհաննէսէ,
Համարձում Պէրպէրեանէ, Գուրգէն
Ալեքսանէ երգեր:

×

«ԱՆՈՅՇ»Ը ԵՐԵՒԱՆԻ ՕՓԵՐԱՅԻ ՄԵՋ

Սեպտեմբեր 18-ին, Արմէն Տիգրանեան-
ի «Անոյշ» օրհնարային ներկայացումով
բացուած է Երեւանի Ա. Սպենդիարեան
օրհնարային նոր տարեշրջանը: Անոյշի գերը
վարձարարած է Ալիս Զեքիմարաշեան:

×

Գ. ՍՈՒՆՆՈՒԿԵԱՆ ԹԱՏԵՐԱՅՈՒՄԲԸ
ՍՊԻՏԱԿԻ ՄԵՋ

Երեւանի Գ. Սունդուկեան թատերա-
խումբը Սպիտակի մէջ ներկայացուցած
է Ժ. Անանեանի «Իմ տունը քո տունը
է» կատակերգութիւնը:

×

«ԱՂԹԱՄԱՐ» ՀԱՄԱՅՈՒՐ
ԹԱԼԻՆԻ ՄԵՋ

«Աղթամար» ժողովրդական երգի հա-
մայր համերգներ տուած է Թալինի շր-
անը Արագած, Դաւթաշէն, Մատարա
գիւղերու մէջ, հնչեցնելով ժողովրդական
եւ ազգային երգեր:

×

ԱՐՇԱԽԻՐ ՂԱՐԻԲԵԱՆԻ
ՑՈՒՑԱՀԱՆԳԵԱԸ

Հայաստանի Արագածի շրանը տե-
ղի ունեցած է ներգաղթած հայ երիտա-
ւորդի մը՝ Արշախի Ղարիբեանի նկար-
չական ցուցահանդէսը: Սիրող նկարչը
հնաժամ է Սպահան, ուր նկարչական դա-
սեր առած է տեղւոյն արուեստագէտնե-
րէն, ծանօթանալով նախնական կանոն-
ներուն: 1972-ին առաջին անգամ մաս-

Լիոնէն՝ Տէր Եւ Տիգրան Մարգար Եւ
Արփինէ Մարգարեան, ի նպաստ կրթա-
կան եւ Դատարարական նպատակնե-
րու, Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ
կը նուիրեն, իրենց սիրեցեալ քրոջ եւ
ամուսնոյն՝ լուսահոգի՝ Հախիմեանի եւ
Տիգրան Փափագեանի կալուածը:
Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան վար-
չութիւնը, սոյն ստացած կտակով մտա-
դիր է Տիգրան եւ Հախիմեան Փափագեան
անունով մանկապարտէզ մը բանալու,
Լիոնի մանուկներու տոհմիկ դատարար-
կութեան համար:

×

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳԵՐՈՒ
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ
ԼԻՈՒՆ-Ի ՄԵՋ

Արեւմտեան Թեմի Առաջնորդ՝ Վաչէ
Արքեպիսկոպոս Յովսէփեան իջմիածինէն
վերադարձին, ուր մեկնած էր մասնակ-
ցելու Ամենայն Հայոց Հայրապետի Վաչ-
դէն Ա. Կաթողիկոսի զահակալութեան
31-րդ տարեդարձի հանդիսութեանց,
Լիոն այցելեց եւ խորհրդակցական հան-
գիստով ունեցաւ Լիոնի Հայր. Պատուի-
րակի փոխանորդ՝ Նորվան Եպիսկոպոս
Զաքարեանի հետ: Առաջնորդը տեղե-
կութիւններ տուաւ իջմիածնի մէջ կա-
տարուած հանդիսութիւններուն մասին:

Վաչէ Արք. Յովսէփեան Հինգշաբթի
Հոկտ. 9-ին մեկնեցաւ Պոլիս, ուր կը
մասնակցի Պոլսոյ Պատրիարք՝ Շնորհ
Արքեպիսկ. Գալուստեանի զահակալու-
թեան 25-րդ տարեդարձի հանդիսու-
թեանց:

ԼՐԱՏՈՒ

Նախկին Սպահանի մէջ նկարչական
խմբական ցուցահանդէսի եւ արժանացած
քաղաքացիներ: Այնուհետեւ որոշ հատու-
թիւն ձեռք ձգելով նկարչութեան մէջ,
1979 - 1983 թուականներուն եղած է Նոր
Զուգայի «Արմէն» թատերախումբի բե-
մանկարիչը: 1983-ին Արշախի Ղարիբեան
ներգաղթած է Հայաստան եւ հաստատ -
ուած Աշտարակի մէջ: Ներկայիս կ'ու-
սանի Գ. Սունդուկեան թատրոնի արուես-
տանոցին մէջ:

Ցուցադրուած մօտ քառասուն գործե-
րը ուղարկութիւն գրաւած են հետաքր-
քըրթման շարադրական լուծումներով:
Իր նախասիրութիւնը կ'երթայ բնական-
րի: Գնահատուած են «Արարատեան Գա-
րուն», «Մայրամուտը», «Աշտարակ»,
«Մենուորը» եւ այլ գործեր:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԼՈՍ - ԱՆՃԵԼԸՍԻ լեռնային շրջանը
գտնուող «Քեասայ» ճամբարին մէջ, Սեպ-
տեմբեր 21-ին, զանազան քաղաքներէ ե-
կած հարիւրաւոր հայորդիներու ներ-
կայութեամբ, տեղի ունեցած է Մուսա
Լեռան հերոսամարտի 71-րդ տարեդարձի
տօնակարգութիւնը, կազմակերպութեամբ
Մուսա Լեռնայի շրջանի Հայրենակցական
Միութեան Լոս - Անճելըսի մասնաճիւ-
ղին: Պատարագէն եւ հոգեհանգստեան
պաշտօնէն ետք օրհնուած է աւանդական
հերիւսայի մատաղը: Խօսք առած է Անդ-
րանիկ Ուրֆալեան (Պէյրութէն), որ շեշ-
տելէ ետք Մուսա Լեռան հերոսամարտի
կարեւորութիւնը հայ ժողովուրդի արդի
պատմութեան մէջ, ներկայացուցած է
Մուսալեռնայի ներկայ վիճակը: «Այ-
սօր կեղծողացած ենք զլիաւորարար երեք
շրջաններու մէջ՝ Լիբանան, Հայաստան
եւ Հիւսիսային - Ամերիկա: Լիբանան
տեղափոխուած մեր բազմութիւնները՝ Բ.
Ալխարհամարտին, տեղաւորուեցան ան-
հրապարակաւ մահաբեր լեռնային մը
վրայ, հիմնելով Այնճարը: 1939-էն մին-
չեւ 1946, գերմանական ճիւղերով մեր
ժողովուրդը կըցաւ Այնճարը վերածել
տիպար հայ գիւղաքաղաքի մը: Այնճա-
րէն շուրջ հինգ հազար Հայեր հայրենիք
ներգաղթեցին, միւս կողմէ գիւղ մնա-
ցող բազմութիւնները յաջողեցան մշա-
կութեան ու տնտեսական վերելքի պայ-
մաններ ստեղծել: Այսօր Լիբանանի տա-
րածքին երկուտեան զաղթական Հայերը
շեն մնացած ձեր հայրենակիցները, այլ
զարձած են իրաւագոր սնդամները այդ
երկրին: Լիբանանի տաղանալի սկզբնա-
կան օրերուն, Այնճարը զարձաւ նաեւ
սպասարանարան Պէյրութի արեւելեան եւ
արեւմտեան շրջաններէն խոյս տուող
հայ բնակիչներու համար: Այնճարը
եղաւ նաեւ սննդեղէն մատակարարող
Պէյրութի մեր ակումբներուն եւ հիմ-
նարկութիւններուն» ըսած է Անդրանիկ
Ուրֆալեան ու եզրակացուցած. - «Հայ-
րենիքէն, Այնճարէն մինչեւ արեւմտեան
այս աշխարհը, Մուսա Լեռան զաւակնե-
րը միշտ պիտի շնորհեն իրենց միասնա-
կանութիւնը եւ հաւատարմութիւնը՝ հան-
դէպ իրենց բարեբերուն ու մշակութիւն»:
Գեղարուեստական բաժնին հանգիստ
եկած են Լեւոն Գաթրճեան, Շաքէ Թուխ-
մանեան եւ Աննա Նշանեան:

×

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ Նահանգային Գերա-
դոյն Ատենան մերժած է Համբիկ Սա-
սունեանի գէմ արձակուած վճիռը վե-
րատեսութեան ենթարկելու դիմումը, որ
ներկայացուած էր իրաւաբան Զարկ
Սեփարի կողմէ: Դիմումին պաշտօնա-
կան պատասխան - նամակէն պարզուած

է, թէ Գերադոյն Ատենան նախագահ Ռոզ
Պերտ միակը եղած է, որ համաձայն
գտնուած է դիմումագրին ընդառա -
ջելով:

×

ՅՈՒՆԱՀԱՅ Թեմի Ազգային Վարչու -
թիւնը, Սեպտեմբեր 24-ին, ընդունելու-
թեամբ մը պատուած է զանազան Օր.
Մէրի Օսթրիկարտը եւ Հայուհի Օր. Սըր-
բուհի Յովսէփեանը: Գանիացի հայա-
սէրներու առաքելութիւնը իրիթքէս հաս-
տատուած է 1922-ական թուականներուն:
Բարեսիրական եւ ինստիտուցիոն հաս-
տատութեան տնօրէնի պաշտօնը 1927-էն
ի վեր վարած է Օր. Մէրի Օսթրիկարտ,
իր կողքին ունենալով Օր. Սըրբուհի Յով-
սէփեանը: Արդ, ընդունելութեան ըն-
թացքին անոնց յանձնուած է Գարեգին
Բ. Կաթողիկոսի կողմէ շնորհուած օրհ-
նութեան գիրքը: Խօսք առնելով թեմին
առաջնորդ Սահակ Արք. Այվազեան եւ
Ազգ. Վարչութեան տեսնապետ Ե. Ճա-
մուգեան գրուած են զոյգ նուիրեալ -
ներու ծառայութիւնները:

×

ՕՐԻՆՃ ՔԱՌԻՆԹԻԻ (Քալիֆորնիա)
հայ գաղութին տարիներէ ի վեր հետա-
պնդող հայապահպանման ծրագիրը՝ ե-
կեղեցի - դպրոց - սրահ համադրոյթը,
իրագործուած է: Ս. Քառանից Ման-
կանց Եկեղեցւոյ յմէջ, Սեպտեմբեր 21-ին,
պատարագած է թեմին առաջնորդը՝ Տա-
թեւ Արք. Սարգիսեան, որ իր քարոզին
նիւթ դարձուցած է ընտանեկան սրբու-
թեան պահպանումը, շնորհելով հայ բն-
տանիքի մէկ, ամբողջական եւ անբաժա-
նելի ըլլալը: Յաջորդ առաւօտեան, զրպ-
րոյցը իր գոնէրը բացած է 40 աշակերտ-
ներու առջեւ:

×

ՈՒԱՇԻՆԿԻՆԻ «Բանասիրութիւն» սը-
րահին մէջ, Սեպտեմբեր 21-ին, նշուած
է Միացեալ - Նահանգներու Փոքրամաս-
նութեանց Մշակութային Օրը, որուն
մասնակցած է նաեւ Հայ Դատի Յանձնա-
խումբը՝ 17 այլ կազմակերպութիւններու
կողքին: Գեղարուեստական յայտագը-
րին մասնակցած է Համազգայինի Լոս -
Անճելըսի «Անի» պարախումբը՝ հայկա-
կան տոհմիկ պարերով: Նոյն օրը, իրի-
կունը, «Անի» պարախումբը հանդէս ե-
կած է «Ճորճ Մէյքըն» Հայ Սքուլի սրա-
հին մէջ, ներկայացնելով 20 պարեր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՐՈՒԼ

■ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ... ■
■ ԱՐՈՒԵՍՏ... ■
■ Լ Ե Զ Ո Ւ... ■
■ ՄՇԱԿՈՅԹ... ■

Այստեղ գործառնալու շատ բան կայ:
Իր ստեղծման, կազմաւորման ու զար-
գացման աւելի քան երկու հարարամեայ
պատմութեամբ հայկական ճարտարա -
պետութիւնը կը ներկայանայ ամբողջ
բազմազանութեամբ իսկ, որպէս կուտ
ու ներդրանակ ամբողջութիւն մը, կար-
ծէք ալ ամէն մէկ մարդ ու մէկ միտք
է զոյցած: Բազմաթիւ անգամներ ըս-
ած բնութագրումներ կ'ընթացան հան-
գումանք, ծառայելին ընկալում, համա-
լսութիւններու եւ ներդրանակութեան
հարապիտ զգացողութիւն, զարդա -
րանքի գոտէ ու ճշգրիտ կիրառութիւն
կապին - ճիշդ են, անշուշտ, բայց բա-
նալ մը լրել ու սպառիչ չեն կարծէք,
բան մը կը պակսի, որ միայն մեզի կը
վերաբերի, մեր ճարտարապետութեան:
Թէ ինչ, եւ ալ կը զօտարանամ զանե -
րու: Համարենք՝ մտածողութիւնը:
Մեր անցեալի վարպետները, ի հարկէ,

նախ թուի, կամ չափազանցութիւն, բայց
եւ ներքին նմանութիւն մը կը տեսնեմ,
օրինակ, սպանացի Ա. Կառուիի՝ մեր
գարաշրջանի ճարտարապետական մտքի
այդ աղէկացողիչ, պարզապէս ցնորմա-
րեւոյթի մտաղացմամբ ստեղծուած
վիթրինայի Սակարաւոն կոչուած տաճարին
ու Աւանի գոյտրիկ վանքի յատակադի-
ժերու միջեւ: Կառուին հազիւ թէ զիտ-
նար Աւանի գոյտրիկ մասին, ուստի
տուեալ պարագային, նմանութիւնը պէտք
է վերադրել մտածողութեան ու ընկալում-
ներու միասնական ըլլալուն: Յամենայն-
դէպ, իմ երեսակայութեան մէջ Աւա-
նի ճարտարապետը կը ներկայանայ Կառու-
իի կերպարանքով՝ ձեւիճերմակ մազ -
մօրուք, ինքնամփոփ, զրեթէ ճշմարտի
կերտուածք ու տիեզերական անհունու -
թեան ուղղուած հայեացք...:

Ահա այդ՝ տիեզերական մտածողու-
թիւնն ու համապարփակ ընկալումը կը
զգտնայ մեր գաղափարներու ամէնէն
բնորոշ յատկութիւնը, շատ չանցած
ան կը յայտնուի ուրիշ գոյու - գոր -
ծոցի մը՝ իջմիածնի Ս. Հովսէփի միտ-
ճարով: Քանի մը դար եւս, եւ նոյն
այդ մտածողութիւնը, շատ անգամ հը-
գորացած ու փրկապիտակաւ շունչ ըս-
տացած, հանդէս կուգայ այս անգամ մեր
բանաստեղծութեան մէջ, յանձին՝ Նա-
րեկացիի:

Իսկ ի՞նչ ըսել Աշտարակի Կարմրաւորի

մասին, գոյտրիկ հրաշք մը, այնքան քըն-
քուշ, այնքան մտերմիկ, որ մարդ ա-
կամայ ձեռքերը կ'երկարէ ափին մէջ վեր-
ցնելու, գուրգուրաւու այդ քարէ փունջին
վրայ: Ինձի այնպէս կը թուի, որ այդ
սպիշեցուցիչ համաշարիութիւնն ու անթե-
րի ներդաշնակութիւնը ստեղծողին ա-
կանջին, զլիաճակ, մուրճն ու բրնձը
ձեռքին երբ կ'աշխատէր, հնչած է վե-
րաշխարհային համանուագ մը, երգէո-
նային նուազակցութեամբ:

Իմ սքանչացման մեծագոյն առարկան,
ի հարկէ, կը մնայ Երերոյցը: Անոր յա-
տակալիճը կատարելութիւն մըն է, որ
կարելի է երազել, ասիտս միայն որ հիմ-
նական գաղափար օտարամուտ է, կու-
գայ յունական պաղիլիկէն: Բայց ճառա-
լային լուծումները, պատերն ու յար -
դարանքը մերն են: Զի պատահիր, որ
կառավարական տան մօտէն անցնելով
ճամբարեմ Երերոյցը: Թամանեան հան-
ճար էր ... Երերոյցը երազս տեսեր եմ,
ինչպէս Գոլիգէն Հոմերի կեղծանքն քար-
տա քար տեղափոխուած Երեւան ու վե-
րաշխարհ հաւաքուած ու տեղակայուած ա-
մենամեծ հրապարակին մէջտեղը...:

ՀԱՐԱՏ - ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈՎՏԵՄԲԵՐ
18-19
SAMEDI-DIMANCHE
18-19 OCT.
1986
LE NUMERO : 4,00 F

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE d'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPİK MISSAKIAN
TEL.: (1) 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R. C. PARIS

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՀԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16338

ՄԱՐԶԱԿԱՆ
ՓՈԽԹՂՈՒ
ՀԱՐԱՏԻ 49-ՐԴ ԱՆՈՑ ԵՆՈՒԹԻՒՆ
Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳ
«ԿՈՏԱՅՔ» ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ՝ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ

Արտիստի «Կոտայք»-ը, Հոկտեմբեր
համարի, հարապատասխանում է մեզ կը
հիշեցնի «Երևանի»-ի կողմէ: Այս հանդի-
սանքը մեծ նշանակություն ունի՝ յառ-
պաժյան «Կոտայք»-ի համար, որ, ինչպէս
այսօր է, կը գտնուի վտանգաւոր դոմինան-
տի: Միայն յաղթանակն է, որ Արտիստի-
անունը կարելիութիւն կուտար չափով
կը բարեկարգուի իրենց գիրքը դաստիար-
ան մէջ: Ու այս գիտակցութեամբ ու
համակամութեամբ դաշտ իջած Հայ մար-
տիները պատուով կատարած են իրենց
պարտականութիւնը եւ Օ-ի դէմ 1 կէտով
յաղթած «Երևանի»-ի: Այս խաղէն ետք
«Կոտայք» 32 կէտով՝ «Կուրան»-ի եւ
«Մարտի»-ի «Դինամո»-ի հետ, կը կիսէր
18-20-րդ տեղերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱԵԼԵԱՆ ՕԴԱՆԱԻ ՄԸ վար առ-
նուած էր առջի իրիկուն, երբ փոխ - վը-
րէժի ոմրակոծութիւն մը կ'ընէր Սալա-
յի շրջանը, պաղեստինեան կայաններու
վրայ: Երկու օդաչուները յաջողած էին
դուրս նետուիլ, մէկը՝ դառնաւ ի խա-
յանքի մէջ: Օդաչուները կողմէ եւ իսրայէլ տար-
ւած, բայց միւսին համար հաւանական
կը նկատուի որ գերի ինկած ըլլայ:

ԹՈՒՐԿԻՆՈՅ քաղաքական կեանքը, բա-
ւական վերելքային միտքեր կ'ապրի: 22 նա-
խարարներու հրաժարումէն ետք, Իզոլ
պէտք է աւելի եռանդուն կազմ մը մէջ-
տեղ հանէ: Իր գլխաւոր մտահոգութիւնը,
այնքան իր կուսակցութեան (Անաթոլիան)
նահանջը է, որքան՝ միւսին - Տէմիլէլի -
յառաջդիմութիւնը: Նախկին վարչապետը
նորանց քննարկումէն մէջ, լուր ու մունջ դործ
տեսած է, հիմա ալ, կանխահաւ ընտրու-
թիւն կ'ուզէ:

Յամառ բնաւորութեամբ, դժուարու-
թիւններու տոկացող, շուտ չլուսահա-
տող, ապագայի լաւատեսութեամբ լեցուն
ժողովուրդ եմք ու դիւրին չենք խոնար-
հեր մեր գլուխները ձախողութիւններու
առջեւ: Իսկ երբ պարտաւորուիմք ընդու-
նի կամ խոստովանիլ պարտութիւն մը,
կը դիմենք հարազատ հայկական ապրա-
նի մը. աչքի ցանկելու մեր հոյակապ փո-
շիին: «Հայկական»՝ պատուական»-ին:
Քանի՜ քանի առիթներով կրկնած ենք ու
կը կրկնենք այս օրհնալ բանաձեւը, որ
իր ամենաբարձր փէշերուն տակ կը
պարսկէ մեր աւել տեսակի թերութիւն-
ները, նաեւ ի յառաջգումէ դուրս փա-
կելով բոլոր բնադատութիւններուն դէմ:
Ձեռ գիտեր քանիքներդ անգամ տար-
ուեցայ խորհելու այս բոլորը անցեալե-
րը, երբ կը խօսուէր հայկական հարցին
միջազգային բեմի վրայ բախած անելի

մասին, եւ ուր գաղութին մէջ քիչ շատ
խօսքի տէր տիկին մը եղաւ ապագայ. «Այս
ցոյց կուտայ թէ դիւանագէտ չենք. դի-
ւանագիտութիւնը երկրորդական է, խա-
րեայութեան արեւմտն է. ուրեմն լաւ է
որ դիւանագէտ չենք, հոգ չէ թէ այս
պատկառ ըլլայ մեր կրած ծանր հարուած-
ներուն»:

Լաւ որ չլիշեց տակաւին Քրիստոսի
խօսքը՝ ապաւինի բարիքներուն մասին...:
Այդքան ալ անգտանելի ապրանք է սա
«Իրատեսութիւն» կոչուածը: Երբ պիտի
կարենանք - ձգեմք խոստովանիլ - վեր-
ջապէս գոնէ տեսնել ամենապարզ այն ի-
րողութիւնը, որ միջազգային ատենանե-
րու առջեւ ոչ թէ իրաւունքի, այլ խօսքի՝
տէր ըլլալու համար մեր ունեցածէն տար-
բեր բան պէտք է: Եւ եթէ դիւանագէտ
չենք այդ մեր թերութիւնն է պարզապէս:
Տարբեր հարց անշուշտ, որ այս ունեւայ
թերեւս իր մեղմացուցիչ դէպք յանդա-
նալ: Սակայն առանց անցնելու ծիծաղելիին
սահմանը:

Հայկականը՝ պատուական. լաւ, մոյն-
իսկ ձախողութիւնը:

Ք. ԴԱՍԱԿԱՐԳ
«ՄԱՐՏԱԿ» - «ԼՈՒԿԱՐՈՏԻՒ» 5 - 1

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՊԷՒՄ արցանակը,
առաջին անգամ ըլլալով, տրուեցաւ
ափրիկեցի մեւ գրագէտի մը՝ Ուոլ Սո-
լինքա, որ «Կեանքի» ողբերգական ներ -
կայացում մը կը բեմադրէ բանաստեղ-
ծական արձագանքներով հարստացած»,
ինչպէս յայտարարեց Սթոքհոլմի ակադե-
միան: Բանաստեղծ, թատերագիր, վի-
պագիր, Սոլինքա ծնած է 1934-ին Նիթե-
րիոյ արեւմտեան շրջանը, բարձրագոյն
ուսումը կատարած է Լիտա (Անգլիա) եւ
երկիր վերադարձած 1960-ին, երկու տա-
րի ալ անցընելով Լոնտոնի Ռոյալ Քոլը՝
թիաթրը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ
ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ

«LE MONDE» ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԵՒ ՈՃՐԱՓՈՐՁԵՐԸ

«Մոնտ»-ի Հոկտեմբեր 17-ի թիւին մէջ
(էջ 12) երկու անգղադարձ հրատարակ-
ուած է Ֆրանսահայ գաղութի դիրքին մա-
սին ոճրափորձերու նկատմամբ:

Տանիէլ Ռուսը հարցախոյզ մը կատա-
րած է Ռոմանի (Տոմ) փոքրիկ գաղու-
թին մօտ, հաստատուելով թէ շատեր կաս-
կածամիտ դարձած են, կը խուսափին պա-
տասխանել, որովհետեւ տեղացիներ սկը-
սած է ծուռ նայիլ եւ կը վախճան որ քա-
ւութեան նորագ ծառային: Լրագրող կի-
նը ապրիլեան սերունդէն վերապրող մըն
ալ դատած է որ կը փղձիլ յանկարծ եւ
Թուրքերուն մատը կը տեսնէ Պէյրութէն
եկած այս գործողութեան մէջ: Ուրիշ մը
Վահան Թէքէեան կը յիշէ -

Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»-ը, Հոկ-
տեմբեր 6-ին, իր դաշտին վրայ փառա-
ւոր յաղթանակ մը տարած է Թիֆլիսի
«Սփորտս»-ի դէմ, արձանագրելով 5 - 1
արդիւնք: Սաղի առաջին կէսին Գեորգի-
ան եւ Ալաւան մէկական կոլ նշանա-
կան են: Երկրորդ կիսախաղին 2 կոլ նշա-
նակած է Պոլոսեան, կոլ մըն ալ՝ Բերբեր-
ան: Մրցակիցները մէկ կոլ նշանակելով
նախ պարտութեամբ հեռացած են
դաշտէն:

ՆԱՍԻՐՆԻ մօտ մեծ վաճառատուն մը,
ոճրափորձէ մը փրկուել է Հինգշաբթի
օր, ըստ «Ֆրանս» - Սուար» ժողոված վը-
կայութեանց: Ապտալլահի բարեկամու-
հին ժաքլին Էսպէր փորձեր է մեծ պա-
յուսակով մը ներս մտնել, բայց երբ ու-
ղեր են պարտական ընել, փախուստ տը-
ւել է: Շատեր ճանչցեր են կինը, վեր-
ջերս լոյս տեսած լուսանկարներու հիման
վրայ: Ժորժ Ապտալլահի կեանքի ընկե-
րուհին կը փնտռուի ոստիկանութեան
կողմէ:

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի պը-
րեզիտիոնը արդիւնաբերական չինարա-
րութեան միութեան կամ - հանրապետա-
կան նախարարութիւնը վերածած է Հա-
յաստանի շինարարութեան նախարարու-
թեան եւ Ռոբեր Յովհաննէսի Մեխեմեդ
նշանակած նախարար: Ի դէպ, նախարա-
րութեան նախկին ձեւին մէջ ալ, 1985
Գեորգիան 21-էն ի վեր, Ռոբեր Մեխե-
մեան նախարարն էր:

Ի՞նչ է Հոգին հայու հոգին՝ կը հարցնեմ
դեռ աւա՛ղ,
Ու կը դառնալ զայն ցեխի մէջ
կիսաթաղ ...
Բայց զերդ զինուոր մ'որ կը կուռի
անգաղար՝
Յեխն ալ, կ'ըսեմ, զայն աղտոտել
չի կրնար ...

Լենինականի «Երեւան»-ը եւս իր դաշտին
վրայ ընդունած է «Ղարաբաղ»-ը: Լենի-
ականցիները տիրապետած են դաշտին:
20-րդ եւ 26-րդ վայրկեաններուն թէ եւ
հիւրերուն բերդապահ՝ Պետրոսեան,
հարկի ցառքերով ետ մղած է զնշակ-
ները, սակայն 30-րդ վայրկեանին չէ
պարտ փրկել կացութիւնը եւ Սահակ-
եան - Սարգսեան - Ալեքսանեան գործու-
թիւնը աւարտած է բերդին գրաւու-
թիւնով: 14 վայրկեան ետք Սեփանեան յա-
ղթած է նշանակել «Երեւան»-ի հաշտոյն
երկրորդ կողմ: Երկրորդ կիսախաղին
Մանանդեանները ամէն կերպ ջա-
նաջած են խուսափել պարտութենէ եւ
30-րդ վայրկեանին կոլ մը նշանակելով
պարտ են նուազեցնել հաշիւին տարբէ -
րութիւնը: Սակայն վարդիկեան փնտա-
րէ մը կը կոլ վերածելով ամբարշտըած է
«Երեւան»-ի յաղթանակը:

ՊԵՐՏՈՒԹԵԱՆ ՍԷ - ԷՍ - ՓԷ - ՓԷ - Ա-ն
(Արար Բանտարեկալներու համակամու-
թեան կոմիտէ) կրկին սպառնալիքներ ը-
րաւ Ֆրանսայի եւ նաեւ Իտալիոյ: Ար-
դէն իսկ իտալական մամուլի գործակա-
լութեան (ԱՆՍՍ) գրասենեակին նամա -
կատուփին մէջ գտնուած էր սպառնական
նամակին ընկերացող յետադային պայ-
թերիք ուսմը մը: Կոմիտէն կը չեղած որ
իր վերջին ազդարարութիւնն է Իտալիոյ,
ասկէ վերջ՝ ազդարարութիւն չկայ, այլ՝
զարնել եւ վայրագորէն:

Բարութիւններ լոյս կ'ընծայէ: Ծանօթ է
որ երկու եպիսկոպոսներ Պոլիս կը զբո-
նուին Պատրիարքութեան 525ամեակին եւ
Շնորհք Պատրիարքի գահակալութեան 25-
ամեակի հանդիսութեանց պատմական
համար: Ըստ թրքերէն թերթին երկու
եկեղեցականները խիստ կերպով դատա-
պարտած են ահաբեկչական արարքները,
ի շարք ուրոյն Պոլսոյ սինակոկի դէմ գոր-
ծուած ոճրափորձը: Կարգ մը խօսքեր ալ
գրուած են Արիս Արք.ի բերանը, ինչ կը
վերաբերի հողային հայկ. պահանջներուն:
Խօսքեր՝ որոնք շատ ջուր կը վերցնեն թէ եւ
շատ բաներ ալ կրնան ըսուիլ, նայած թէ
ո՛ւր եւս եւ հարցնողը ո՛վ է...: Ի դէպ
«Լաւատեղեակ» Միլիթիթը Ներսէս Արք.ը
կը ներկայացնէ որպէս՝ աշխարհի քոլոր
հայ լուսաւորչականներու խորը...:

Հոս - հոն բոլորը կը դատապարտեն,
մէկը չուզեր արդարացում իսկ յայտնել,
քանի կ'ըսէ առիկա պիտի նշանակէր որ-
պէս ամբաստանեալ ներկայանալ, ուրիշ
մը կ'ուզէ որ հայ քաղաքական կուսակ -
ցութիւնները հեռատեսիլէն դատապար-
տեն: Ոմանք կը ցաւին որ այս պատմու-
թիւնը պատճառ կը դառնայ որ այլեւս
չխօսուի ցեղասպանութեան մասին, մինչ
ուզուածը այն է որ Թուրքիա ընդունի իր
պատասխանատուութիւնը: Յօդուածագի-
րը կ'անդադարանայ ապա մշակոյթին ու
կը յիշէ ծանօթ անուններ՝ Ալեքսանդր
Սիրանոսեան, Փիլէր - Արամ Նազարեան,
Թորոս ու առեւտրականներ՝ Քեյեան,
Ալէն Մանուկեան:

«ՕԼԻՄՊԻԱ» - «ԴԻԼԱ» 1 - 3

Աշտարակի «Օլիմպիա»-ն իր դաշտին
վրայ հիւրընկալած է Գորիի «Դիլա»-ն,
խաղ մը՝ որ դաստիարակ 4-րդ տեղը
էր զբաղէ (16 խումբերու միջեւ): Առա-
ջին կիսախաղին հիւրերը նշանակած են
3 կոլեր, որոնց ի պատասխան միայն 80րդ
վայրկեանին Բալարեկեան յաջողած է
կոլ մը նշանակելով նուազեցնել հաշիւին
տարբերութիւնը եւ «Օլիմպիա» անգամ
մը եւս պարտութեամբ հեռացած է դաշ-
տէն:

ԻՍՐԱԵԼԻ քաղաքական տաղանալ պիտի
չունենայ: Արդարեւ Շամիրի դժուարու-
թիւնները փարատեցան եւ պիտի կա-
րենայ կառավարութիւնը կազմել: Ասիկա
չնորհի Պաղեստինցիներու ձեռնադրու-
թեան: Արդարեւ, եւ որովհետեւ ամէն
չարիքէ բարիք կը ծնի, ոճրափորձը ծա-
ռայեց վերջ դնելու քաղաքական կողմերու
ներքին տարակարծութեանց:

ՄԻԼԼԻԹԵՒՄ Հոկ. 17-ի (արտասահ-
մանեան հրատարակութիւն) իր թիւին
մէջ, Ներսէս Արք. Պողոսեանի մէջ եւ Ա-
րիս Արք. Շիրվանեանի կարգ մը յայտա-

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Տիկին Թալլըր եւ Նա-
խագահ Միթերան մտքերու փոխանակու-
թիւն ունեցած են, գլխաւորաբար երկու
մեծերու հանդիպումին մասին: Նախքան
մեկնիլը, մամուլի ասուլիս մը տալով,
Միթերան ըսած էր որ Ռէյքթաւիթի մա-
սին ձախողութիւնն բացատրութիւնը վի-
ճելի է, ըստ իրեն:

ՄԵԾՆ - ԲԻՐԵՍԵՆԻՈՅ գահակից իշխա-
նը, տարիներուն հետ աւելի չի «խելոք-
նար» եւ նոյն փորձանքը կը մնայ իր
ծանրաբարձ կնոջ վրայ: Այս անգամ Փե-
քինի մէջ է, որ իշխան Ֆիլիպ աւելի -
պակաս խօսած է, յայտնելով թէ Փեքին
շատ ու շատ ձանձրացուցիչ քաղաք մըն
է եւ թելադրած է անգլիացի ուսանողնե-
րուն ժամ առաջ տուն վերադառնալ, եթէ
չեն ուզեր իրենք ալ նշանաձեւ աչքեր ունե-
նալ: Չինացիները շատ դժգոհ են, իշխ-
նագահին կը մնայ դարձանել ամուսնոյն
կափը:

Նոյն էջին վրայ թերթը «Հայկ. կազմա-
կերպութիւններ կը դատապարտեն Ա-
ՍՍԼԱ-ն» խորագրին ներքեւ կ'արձագան-
գէ հայ դատի յանձնախումբի եւ Ֆրան-
սահայ մշակութային միութեան դատա-
պարտումի գեկոյցներուն, քանի մը տող
ալ կը մէջբերէ Ֆրանս - Առմենի-էն:

ՓՐՈՖ. ՎԱՀԱԳՆ ՏԱՏՐԵԱՆԻ ՆՈՐ ՆՊԱՍՏԸ ՀԱՅ ԴԱՏԻՆ

Կազմեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԵՕԼԵԱՆ

1986 թվականի Օգոստոս ամիսը նոր հանգրուանի մը կը բանայ Հայ Դատի հետապնդման արդի շրջանի պատմութեան մէջ: Անհատականօրէն, այս հանգրուանը ցարդ չչեփորուեցաւ մեր մամուլին մէջ:

Այդ թուականին, Փրոֆ. Վահագն Տատրեանի գիտական մեծածառալ (49 էջ) յօդուածը լոյս տեսաւ Ինքնուրուի ձրերը օֆ Միտլը Իսթ Սթաւիզ պարբերականին 18-րդ հատորին մէջ: Յօդուածին խորագիրն է՝ «Առաջին Աշխարհամարտի Լինիսցիան Օսմանեան Հայերու կործանման Վերաբերող Նայիմ - Անտոնեան Փատարածութիւնը», - Յեղափոխութեան մը Մարմնակազմութիւնը: Ինքնին յաղթանակ մըն է «Ճշնոտայտ» - ցեղասպանութեան բառին գործածումը, այս խորագրին մէջ, - ոչ «Վարդ», ոչ «Ենթադրուած պատմութիւն», այլ պարզապէս՝ սերը ճերմակի վրայ, «ցեղասպանութիւն»:

Հասկնալու համար թէ ինչու՞ այսքան կարեւոր է այս յօդուածին հրատարակումը, պէտք է հասկնալ այն բարդ կառոյցը, որ ցարդ արդէն ճանաչուած է ցեղասպանութեան պաշտօնական եւ ընդհանուր ճանաչման: Այդ կառոյցին հիմնարարներն է վերը նշուած պարբերականները, որ անգլիախոս աշխարհի ամենէն ազդեցիկ ու տարածուած գիտական պարբերականներն են՝ Միջին - Արեւելեան հարցերու վերաբերեալ, եւ ունի բազմաթիւ ընթերցողներ, Ֆրանսական, Գերմանական, Թրքական եւ Արաբ աշխարհին մէջ ալ: Կը ստացուի ամէն լուրջ համալսարանական գրադարանի կողմէ, կը սերտուի Միջին - Արեւելքով հետաքրքրուող ամէն մասնագէտի կողմէ, ի միջի այլոց՝ դեպքանատներու եւ արտաքին գործոց նախարարութիւններու մասնագէտներուն կողմէ:

Այս այս գիտական պարբերականներն մէջ է հրատարակուած Փրոֆ. Տատրեանի յօդուածը: Անոր պարունակութիւնը եւ հեղինակը ներկայացնելէ առաջ, սեւեռները այն կառոյցին վրայ, որ պարզ ալ անգիտացուած ճշմարտութիւնը կը վերածէ գիտական գիտելիքի, կը վաւերացնէ զայն, եւ կամ ... կ'արդիւնէ՝ այդ վաւերացումը:

×

Հանրային կարծիքը միաձուլ բան մը չէ: Չկայ մէկ հանրութիւն, մէկ կարծիք: Զանազան համայնքներու, դասակարգերու, ժողովուրդներու կարծիքները կը հիմնադրուին տարբեր տեսակներու վրայ, կ'ունենան տարբեր արդիւնք եւ անգրագարձ: Օրինակ, Ուրուկուէյի եւ Արժանիքի տասնեակ հազարաւոր խաչարածները, իբր հաւաքականութիւն, ոչինչ գիտեն Հայութեան մասին: Զանոնք կառավարող խաչին ու պետական անձնակազմին մեծամասնութիւնը դրական, պաշտօնական յայտարարութիւններ կ'ընէ մեր մասին, որ կ'ընայ՝ որոշ պարագաներու գոյութեամբ պայմանաւորուած, որ մը օգտակար ըլլալ մեզի: Սակայն ուրուկուէյցի հովիւներու տգիտութիւնը մեծ վնաս մը չի հասցներ Հայ Դատին, իսկ Ուրուկուէյի պետութեան արտաքայտութիւնները, ի նպաստ հայութեան, դրական երեւոյթ են, առանց մեծ արդիւնք ձեռք բերելու:

Հորցը աւելի ծանրակշիւ է արեւմտեան աշխարհի ճարտարապետական մասին մէջ, այսինքն՝ Եւրոպայի, Ամերիկայի, Աւստրալիոյ մէջ: Նոյնիսկ այս «յառաջացած» երկիրներուն մէջ հանրային կարծիքը միաձուլ չէ: Հոն ալ մարդկութեան մեծամասնութիւնը իր գիտելիքները, կարծիքները եւ պաշտօնական կրօնականորէն կը ստանայ մաս - մետիքան (հեռատեսիլ, ձայնասփիւռ, մամուլ), երբեմն իր զարգացման դասագրքերէն, համայնագիտարաններէ եւ քառարաններէ, ապա նաեւ իր գեղարվար գաղափարներէ քաղաքական, կրօնական, մտաւորական եւ անտեսական հատուածներու խօսակցութիւնէն: Փաստօրէն, մաս - մետիքաններու վարիչները զերթէ երբեք անկախ կարծիքներու տէր չեն, - իրենց ցուցմունքները եւ ուղղութիւնը կը ստա-

նան վերոյիշեալ գեղարվարութիւններու այս կամ այն ընտրանիէն: Իսկ այդ ընտրանիները:

Այս ընտրանիները՝ Արեւմուտքի մէջ, զերթէ միշտ կը զգան ծանր թաթը արեւմտեական գեղարվարութեան, սակայն միայն միտումնաւ է ամէն ինչ վերագրել զուտ անտեսական շահերու հետապնդման: Ճիշդ է որ Հայութիւնը անտեսական ուժ է, կամ գոնէ չի փորձեր իր անտեսական ուժը՝ իբր հաւաքականութիւն, Գալիֆորնիայէն դուրս: Փառք Աստուծոյ, քաղաքական միացեալ եւ ազդեցիկ ուժ չըլլալու համար ալ ամէն բան կ'ընէ: Շնորհիւ ահաբեկչութեան, թուրքիոյ վարչակարգի բռնութիւններուն (աւելի ճախ - թուրքերու, Գիւրեմերու եւ Կիպրոսի՝ քան Հայութեան դէմ), ապա նաեւ շնորհիւ Ֆրանսայի Բնիկարմարական վարչակարգի կարճատեւ յաղթութիւններուն, 1975 - 1985 թուականներուն մի քանի փոփոք, շատ փոքր քաղաքական «յաղթանակներ» վայելեց Հայութիւնը: Սակայն ամէն գիտակցի եւ հասուն դատումի տէր Հայ գիտէ թէ որքա՞ն ժամանակաւոր են այդ շահերը:

Հայ Դատը գոհացուցիչ լուծում չի կրնար գտնել՝ այնքան առեւ որ Արեւմուտքի անտեսական եւ քաղաքական գեղարվարութիւնը դրական դիրք ունի թուրքիոյ հանդէպ: Սակայն այս երկու մարդերու գեղարվարութիւնները, ինչպէս նաեւ այլ ընտրանիներ, միայն չեն ազդեր, - նաեւ կ'ազդուի՛ն այլ ընտրանիներէ, ի միջի այլոց՝ մտաւորական ընտրանիներէ: Հայ Դատը հիմ, արմատ եւ խաբխիւ ունեցող, զիմացող նուաճումներ չի կրնար ունենալ ալ մարդերու մէջ, մինչեւ որոշ յաղթանակներու իրականացումը, մտաւորական - ակադեմիական մարդին մէջ, ճիշդ հոն՝ հեռու ցոյցերու հրապարակէն, ուր տեղի ունեցաւ Փրոֆ. Տատրեանի նուաճումը:

Տնտեսական եւ քաղաքական ընտրանիներու տիրապետութիւնը միահեծան չէ Արեւմուտքի մէջ: Հարցէ - հարց կը տարբերի անոր կիրարկած հակաշէյնը: Օրինակ, Հայկական Յեղափոխութեան հարցի հանդէպ զերբաւորումը միայն անոնց ցուցմունքներուն ի հետեւնը չի ձեւաւորուիր: Մտաւորական - ակադեմիական ընտրանի կարեւոր եւ կիսանկախ, գոնէ ինքնավար դեր ունի նման հարցի մը մէջ: Այս ընտրանին, իր կարգին, կը բաղկանայ վեց հատուածներէ, - կղերականներ, արուեստագէտներ, մաս - մետիքաններու գործիչներ, ուսուցիչներ, ակադեմիականներ եւ ազատ - մտաւորականներ (վերջին հատուածին պատկանողներու թիւը օրէ - օր կը նոսրանայ, համայն աշխարհի մէջ): Հայութիւնը, որ անտեսական, զինուորական եւ քաղաքական մեծ ուժ չի ներկայացներ իր ներկայի ներքին կազմակերպութեամբ եւ զերբաւորումներով, ստիպուած է սեւեռել իր ուժը, կարելի եղածին չափ, մտաւորական ընտրանիի վեց հատուածներուն վրայ:

Ճիշդ եղած են: Գարեգին Բ. Կաթողիկոս Մեծ Տանն Կիլիկիոյ, Արամ Արք. Քէշիշեան եւ Մեսրոպ Արք. Աշէնան անձնական ու պաշտօնական կապեր հաստատած են օտար կղերականներու եւ եկեղեցական վարչութիւններու հետ, եւ այս կապերը ունեցած են դրական փոքր այլ գոյելի արդիւնքներ, անգիտացուած՝ հայ մամուլին կողմէ, որ խեղդատակ ու չափանցիկ կղերը կը թուի աւելի հետաքրքրական գտնել:

Արուեստի մարդին մէջ դժբախտաբար տկար է Հայութեան ներկայութիւնը: Կան հայ արուեստագէտներ՝ Աղաւաղի Մայրը Առջին կրտսեր եւ Սարգիս, որոնք երբեմն արուեստ - մաս - մետիքան կապին ճամբով կրցած են նպաստ մը բերել Հայ Դատին, սակայն մեզի կը պակսին տաղանդաւոր, ազգային ինքնութեամբ հպարտ ու քաղաքականացած արուեստագէտներ, որոնք յաջող են ներառուած եւ ազդեցիկ: Այսպէս ալ պէտք է բակ որ նուաճումները, մասնաւորապէս մարդին մէջ, դրամով եւ ապաւորանքով չեն գար: Արուեստի հանդէպ ժողովուր-

դի մը մտայնութիւնն է որ պէտք է փոխել, իսկ Հայութեան աշխարհայայտութեան մէջ տեղի ունեցող զլխաւոր փոփոխութիւնը, 1945-էն ետք, այն է որ այլ - եւս մանր - պորթուաղիային պէս չենք մտածեր. սկսած ենք միջին - քաղցրեկութեան պէս մտածել...

Մաս - մետիքաններու գործիչները - թրք - թակիցներ, խմբադիրներ, հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի խօսակցներուն դրուած լուր հայթայթողները - անշուշտ քաղաքական եւ անտեսական գեղարվարութիւնէն կ'ազդուին, սակայն ոչ միայն անոնցմէ: Կը պրպտեն, կը փնտռեն «ընդունուած, առարկայական, վաւերականացուած կործիքներ», ակադեմիական աղբիւրներէ: Երբ 1975-էն 1983՝ հայկական ահաբեկչութիւնը մաս - մետիքաններու ուղղորդութիւնը հրաւիրեց ու սեւեռեց մեր վերայ, ամերիկեան հաստատութիւններուն ներկայացուցիչները թրքական դեպքանատներէն եւ ամերիկեան պետական խօսակցներէն անդին՝ կարծիք ու տեղեկութիւն ուղեցին նաեւ հայկական կազմ - կերպութիւններէ, ակադեմիական հեղինակութիւններէ, համայնագիտարաններէ, վաւերացուած ու վաւերացող աղբիւրներէ: Կ'ընդգծեմ վաւերականացուած բառը, որ տարբեր է վաւերականէն: Օգուտ չունի մաս - մետիքանի ներկայացուցիչին տալ Հայ Դատի յանձնարարական պատրաստած մէկ զբոյլը՝ ցեղասպանութեան մասին: Օգուտ չունի անոնց տալ Ֆրանց Վերֆէլի վէպը կամ 1916 - 17 թուականներուն զրի առնուած հատորիկներ՝ Վալքարուի Պրայսի, Արմիտ թոյնպի Հանս Մորկենթաուի, Լեփ - սիտսի ստորագրութիւնները կրող: Վերնա չունի, թերեւս փոքր օգուտ մը ունի, սակայն վճռական չէ: Նախ՝ որովհետեւ թուրք մեզմէ աւելի շատ հատորիկ կը պատրաստէ: Ապա որովհետեւ մաս - մետիքան ինքը պատմութիւնը չի պրպտեր: Անոր մասին եւ անոր վրայ հիմնուած վաւերական, հեղինակաւոր եւ առարկայական կարծիք կը փնտռէ: Ամբաստանող Հայուն եւ ամբաստանեալ Հայուն խօսքերը զերբ կը հաւասարակշռեն ու կը ջնջեն, մէջտեղ կը մնայ պարզապէս՝ ուր թուրքիոյ քաղաքական, զինուորական եւ անտեսական կշիռը չա՞տ աւելի ծանր կը կշռէ՞ քան մերը:

Սակայն ո՞վ, ո՞ր, ինչպէ՞ս կը վաւերականացնէ զէպը, կարծիքը, մեկնարանութիւնը իբրեւ իրականութիւն եւ նշանաւորութիւն: Պատասխանը պարզ է, - ամէնէն աւելի՝ ակադեմիական աշխարհի մէջ, անոր հրատարակութիւններուն մէջ: Եւ հոն, այդ կիլիկիան մէջ, անոր օրէնքներուն եւ ներքին անդիլ կանոնադրութեանց հետեւելով է որ Փրոֆ. Վահագն Տատրեան արձանագրեց այն նուաճումը՝ որ զրգապատճառն է այս գրութեան:

Անշուշտ բոլորովին չէզոք, առարկայական անձեր չեն ակադեմիականները, ի միջի այլոց անոնք՝ որոնք կը տիրապետեն Միջին - Արեւելեան պատմական նիւթերու մարդին: Վարձկաններ կան: Քաղաքական այս կամ այն համայնքներուն նուիրուած ֆանատիքներ կան: Ազգային պատկանելիութեամբ սոցիոլոգիական անձեր պատրաստ են գոհելու ճշմարտութիւնը, եւ այլ: Մեծ է թիւը անոնց, որոնք թուրքիոյ, Իսրայէլի եւ կամ, անցեալին, Իրանի Ծահնըշահին շահերը պաշտպանելու աւելի կարեւոր նկատած են, քան ճշմարտութիւնը: Միախառն պէտք է ըլլալ՝ չենք կրնար հերքել նման անձերու եւ միտումներու գոյութիւնը: Միաժամ - մանակ, զեղեցիկ իրականութիւն մըն է նաեւ պարեմելու մեկնարանութեան, առարկայական մօտեցումի եւ ճշմարտութեան փնտռութեամբ՝ Արեւմտեան ակադեմիական կառոյցներու մէջ: Հանրութեան ծանօթ եւ երբեմն անձնաւոր անձեր ու կազմակերպութիւններ՝ ակադեմիական կառոյցի ներքին օրէնքները իբր կոտան անոնցով, մեծ կամ փոքր նպաստ մը բերած են արդէն Հայ Դատի հետապնդման այս կամ այն ծախքին, - Փրոֆ. Ռիչարտ Յովհաննէսեան, Տոքթ. Գեորգ Պարտազեան, Փրոֆ. Տիւրքան Գուլումեան, այս սոցիոլոգ ստորագրողը, Զօրեան Հիմնարկ, բոլորն ալ բան մը փորձած կամ կրցած են ինքի, ուրիշներու կարգին, սակայն Փրոֆ. Տատրեանէն առաջ ոչ ոք կրցած է ակադեմիական կառոյցին գաղաթնակէ - ար նուաճել, ցեղասպանութեան ճշմարտութիւնը պարզել, եւ այդ ճշմարտութիւնը օտարին կողմէ վաւերականացնել ալ: Ինքնուրուի ձրերը օֆ Միտլը Իսթ Սթաւիզ այդ գաղաթնակէն է:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՔԱՆԻՐ ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՍ...

Արեան քննութեան մը ենթարկուելու համար Ազգային Հիւանդանոց դացած էի անցեալ շաբաթ: Բժիշկ բարեկամներ յանձնարարեցին որ սրտի էլէքթրօգրաֆիօկրաֆի մըն ալ առնել տամ:

Հազիւ քսան տարեկան բոյժ - քոյր մըն էր այս բաժնին դիւանոց օգնականուհին: Անոր հրահանգներով պառկեցաւ եւ ըստ պահանջի որ թեւերէս ու ստերէս կաշուի գործիքին: Քանի մը վայրկեանէն գործն վերջացած էր: Սրտի դարկերը արձանագրուած էին իրենց խորհրդագրերէն: Գործիքին կապերը քաշուեցան: Բոյժ - քոյրը, մեքենական բայց գիտակից շարժումներով գործիքը հաւաքելու առեւ, յանկարծ հարցուց.

- Տարի՞ք:

Պատասխանեցի.

- Վաթսուն:

Եւ նայեցայ բոյժ - քոյրին: Ինծի այնպէս թուեցաւ որ պահ մը զարմանք, կամ ստոր պէս բան մը պիտի արտայայտէր: Վաթսունը փոքրիկ տարիք մը չէ այլեւս եւ ան կերպով մը պիտի ցուէր վաթսուն տարեկանի հասած ըլլալու համար: Մինչդեռ ան կարծես չուէր իսկ պատահաւոր, մեքենական շարժումով մը բան մը արձանագրեց գործիքէն ելած երկրորդ վրայ եւ յետոյ երկրորդ սկսաւ ծալիլ:

- Այսքան, շնորհակալ եմ, բայց չաքաղաքաւար:

Հողը անգամ չէր թէ ես քանի տարեկան էի: Եւ արդէն ո՞րիկ պիտի զիտնար թէ մէկու մը ներաշխարհին մէջ փոթորիկ մը կը պայթի յանկարծ երբ ան կը ստիպուի խոստովանիլ թէ վաթսուն տարեկան է: Ո՞րիկ գաղափար պիտի ունենար վաթսուն տարեկան ըլլալու տոմար մասին, քանի որ ան տակաւին հայկ. թէ քսան տարեկան էր: Արդէն իր անձնորոշող գործը տարիքու ու հիւանդ մարդոց հետ էր: Ո՞վ գիտէ որքան ցանցաւ կը պատահէր որ իրեն պէս քսան տարեկան երիտասարդ մը զար ու սրտին զարկերը չափել տար:

×

Երբ ես երիտասարդ էի, մասնաւոր ուղղորդութեամբ կը նայէի ծերունիներուն եւ կը կարեկցէի անոնց: Բայց լրիւ կը հասկնայի՞ր արդեօք ծերանալու ողբերգութիւնը: Աւելի վերջ, հօսք հիւանդութեան օրերուն, սրտիս մէջ յաճախ ցաւ գալիս նայելով անոր ծերունագար լայն գէմքին: Ատիկա կը նշանակէր զիտակցարար կամ անդիտակցարար հաշուէլ թէ մօտաւորապէս դեռ որքա՞ն կենալու էր ան սպրկելու: Բայց յետոյ ես գիտիմարեցու տարազ մը կը գտնէի.

- Էհ, կ'ըսէի, ան ամբողջ կենալ մը տարած է մեր աշխարհ գալէն առաջ: Երբ մենք չկայինք, ան իր կենալը կ'ապրէր...: Թերեւս ալ այլեւս կ'ապրէր չէ...

Այսօր կը խորհիմ թէ եստիկանութիւն եւ անիրաւութիւն է վերինին նման մտածումը: Մէկու մը մեզմէ աւելի առաջ ծնած մեք մեզմէ աւելի երկար ապրած ըլլալը միտարարութեան ոչինչ ունի ենթակային համար, եւ այդպէս պէտք է ըլլայ ուրիշի մը աչքին: Եթէ երկու հոգի գէշ առ գէշ անօթի են, եւ ուտելիք կը փնտռեն իրենց շուրջ, ինչ կը փոխուի անոնց տարբեր տարբերութեամբ: Մէկը միտարարութեան ըսելէ. - «Բարեկամ, դուն պիտի կրնաս ըսել, - «Բարեկամ, դուն ինձմէ հինգ տարի աւելի շատ ճաշած ես: Թէ հինգ տարի աւելի շատ ճաշած ես՝ Ուրեմն հիմա նուազ անօթի պէտք է ըլլայ, կրնաս ինձմէ աւելի երկար ապրել առանց ճաշելու:

×

Ծերունին կը նայի այսօրուան կայտառ

የሚጠቅሙት
የሚጠቅሙት

«ՈՋՆԻ» Ի
ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

ՀՈԳԵԲԱՆՆ

ՓՐՈՖ. Յ. ԹԻԻԹԻԻՆՃԵԱՆ

**ՍԱՐՈՅԵԱՆԱԿԱՆ
ԵՐՐԵԱԿ**

ՀԱՅԵՐ – ՊԻԹԼԻՍ – ՅԱՌԱՋ

1900 — ԱՆՃՀԼԼՐՍԻ ճափոն — ամերիկե-
րեն թատերասահին մէջ, Սեպտեմբեր
— օգոստոս, տեղի ունեցած է երաժշտական
լիւթիք մը, մասնակցութեամբ երգիչ —
հայտնահար Վիլզէն Եագուպեանի եւ
երգիչ — կիթառահար Յարութի Պէդճեանի:
Ներկայ հաշման հետքեր 50
փորձելէն: Այս առթիւ «Ասպա-
նացիներ»-ը 19-ի թիւին մէջ որո-
շակաւ Սեպտեմբեր 19-ի թիւին մէջ որո-
շակաւ իր թղթակցութեան մէջ Ապրիլ
— Մայիս, — «Վիլզէն դաշնակի նուագով
«Փամանակալից հայ սահմախմբի բա-
նակալն եւ սահմանական ցար» արտա-
յայտող երգեր, որոնց մեծամասնութեան
կողմէնքը ինք յօրինած էր: Ժամա —
նակալից մարդն ու անոր ամէնօրեայ
մարտնչութիւնները ընտրելով ու իր
ձեռքի ցատկոտ ու պոռթկացող հնչիւնը
նշխարեցնելով անոնց, Վիլզէն հետեւ —
ումնակալի կը փորձէ մեր ալ հողին —
ուն մէջ արթնցնել մարդկային անիրա-
ւունքները ու անարդարութեան դէմ
նշխարելու ու բողբոջելու ոգին»: Յարութի
Պէդճեան ներկայացուցած է ժողովրդ-
այնական եւ կոմիտայի երգերէն փունջ մը
իրեն մասին թղթակիցը կը գրէ. — «Պէդ-
ճեան համալէ. ներկայութիւն մըն է բե-
մին վրայ: Թէ՛ ձեռով եւ թէ՛ խորքով ար-
դիւնին իր մօտեցումով, ան կարեւոր
պատճառ մը կը բերէ կոմիտայի երաժշ-
տութիւնը նոր սերունդին ծանօթացնե-
լու յիշեցում, դործ մը՝ որ իրեն համա-

կենսական արժէք ունի»:

1986 թվորի մէջ, Սեպտեմբեր 22-էն 24, անդի ունեցած էն ուսուցիչներու յա-
տուկ վերադարձաւորման դասախօսու-
թիւններ, կազմակերպութեամբ Լիբանա-
նոսայ Ուսումնական Խորհուրդին: Գ.
Կիլպէկեան Ազգ. երկրորդական վար-
ժարանէն մէջ ուսուցիչներու համար
պատեմ երեք դասախօսութիւններու նիւ-
թերը եղած են՝ «Պատիժ եւ պատժաճեւ,
գնահատանքի ձեւեր» (դասախօս՝ Մարալ
Լիթրյան), «Հայերէնի ուսուցումը»
(դասախօս՝ Երուանդ Տէմիրճեան),
«Պատասխան եւ գիտական առարկաներու
դասաւանդումը» (դասախօս՝ Մանուշակ
Յօլաճեան):

նոր օրերուն, իրիկունները, Համադ-
պալին ակումբին մէջ արուած են երեք
լաստիօտութիւններ հանրութեան հա-
մար: Դաստիօտած են՝ Գրեգոր Սոքերաս-
եան «Հայոց լեզուի պատմութիւն», Յո-
վիկ Պէրթիպեան՝ «Հայ ժողովրդական
բանասիրութիւնը» եւ Հայկ Թրլպեան՝
«Երեւոյ - ուսուցիչ - տնօրէն - հոգաբար-
ձու գիր - յարաբերութիւններ» նիւթին
լուր:

զՋլիայ հետ:
 - Իսկ զուրք խօսե՞լ էք կնոջս հետ, -
 արդենում է հայրը:
 - Այո, - պատասխանում է երիտասար-
 քը, - սակայն ինձ առելի շատ ձեր ար-
 իկն է զուր գայիս:

– Սիրելիս, ծննդեանդ կապակցութեամբ
է անակնկալ եմ պատրաստել, – ասում
վերոնաքանը Վոնջը :
– Ի՞նչ հրաշալի է, – ասում է կինը, –
և Լ^{ԹՆ} չանակնկալ է դա :
– Նոր դոսած վիրուսը կոչել եմ քո ա-
ռույտի :

- Ինչո՞ւ ես չըթնեիրդ գոյնը փոխել :
- Այս գոյնը քեզ շատ է դուր գալիս :
- Որտեղի՞ց դիտես :
- Վերնաշաղկկներից վրայի բիծերից :

— Չեւ կարողանում խմել, ինչն⁶ էւ
ամում :
— Խմել կարողանում եմ, կանգնել չեմ
կարողանում . . . :

Օրերորդ էլզան, թերթում կարդալով ա-
րուսական յայտարարութիւնը, հետե-
ւալ նամակն է ուղարկում անձանօթ Երի-
նասարդին.

«Ես մեծ բառականոթեամբ վր հանդիպեմ ձեզ յառաջիկայ Կիրակի օրը, ցերեկուայ ժամը 2-ին: Զեզ ճանաչելու համար, իրրեւ պալմանական նշան, ձեր աչքերին ձեզեցեք 46 չափի սամոյրէ մուշտակը»:

— Զեր աղջիկը հաւանարար իր մօ՞րն է
նման, — հարցրեցին մի տղամարդու :
— Դեռ չգիտեմ, — պատասխանեց տղա-
մարդը, — նա դեռեւս չի սկսել խօսել . . .

- Ինձ թուում է, - ասում է քոյրը եղբորը, - մեր տուն հիբերեր են եկել:
- Ինչի^օց ես ենթադրում:
- Մայրիկը հայրիկի պատմած կատակների մրալ սկսել է ծիծաղել:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԾԻԾԱՂ

«Արդէն աշուն է, չու՞մ են միջքաղաքային թռչունները» :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ...
ԱՐՈՒԵՍ...
ԼԵԶՈՒ...
ՄՇԱԿՈՅԹ...

Գլէշ նկարը կարելի է Հիպսիւս պատճառաբանող տաղտկալի օգերայի երգառեւորը կրնայ մնալ հեղինակին տունը ու փոշոտիլ բայց չէնք, որքան ալ դէշ ու անյաջէշ քանդել կարելի չէ, ի վերջոյ ամէն մէկ շինութիւն նպատակի մը պէտք է ծառայէ: Այստեղէն հետեւանք, անյաջող չէ՞ր ընտրու քանակը միայն կրնայ շատնալ Հակասութիւնն է: Թերեւս: Ի՞նչ ընէ՞րն է ելքը: Ըլլալ աւելի խտտապահալ նախադիմերը քննելու շրջանի՞ն: Բնորո՞ւ ծանօթ չէ, որ շատ յաճախ նախադիմի վրայ ամէն բան կրնայ հիմնաւ թուիլ, ամենքի, բայց չէնք աւարտեալ կը պարզուի որ չի ստացուիր: Նկատի չեն տոնուած այս, այս, այս կը բերուի փաստարկը, փաստարկի տեսէ, սկսած տեղի ու չըջալալու հետեւորդանկումի հարցերէն, մինչեւ շինարարին աստուած չունենալը: Յայտնաբերուած, որ ճարտարապետի համար

Վերջերս Միացեալ – Նահանգներ լոյս տեսած՝ հոգեբանութեան հարցերու նը-
ւիրուած մասնագիտական հանրագիտա-
րանին (4 հատոր) մէջ, խորհրդային ան-
ւանի քանի մը հոգեբաններու կարգին
յատուկ տեղ յատկացուած է Յովսէփ
Թիւթիւնճեանի։ Թեւանի պետական հա-
մալարանի՝ հոգեբանութեան ամպլոնի
վարիչ փրոֆ. Թիւթիւնճեանի զիտական
աշխատութիւնները լայն ճանաչում գը-
տած են ոչ միայն խորհրդային Միութեան
մէջ, այլեւ անոնք հրատարակուած են
Անգլիա, Ֆրանսա, Միացեալ – Նահանգ-
ներ եւ այլուր։ Հայ հոգեբանը, որ կը
տիրապետէ վեց լեզուներու, յաճախ կը
հրատարակէ միութեանական եւ միջազգա-
յին համագումարներու։ Բազմիցս ըն-
տրուած է արտասահմանի երկիրներու
գիտական խորհուրդներու անդամ։

Փորձ. Յուսէփ Թլխիւնճեան ծնած է 1918-ին՝ Աղեքսանդրիա։ Աւարտած է Գահրէթի տաճրիկեան Համալսարանի մանկավարժական լսարանը (1947)։ 1942 – 1947-ին որդէս ուսուցիչ է պաշտօնավարած է Գալուստեան վարժարանին մէջ։ 1947ին ներգաղթած է Հայաստան։

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԶԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ԶԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«Ես սիրում եմ մայրիկին եւ պատրաստ եմ նրա համար զոհել իմ կաշին» :

– Յերեկը շատ եմ քնել, հիմա ուզում եմ մի քիչ հանգստանալ» :

Գործամեայ աղջկան հետ մտայ խա-
նութ : Գայեանէ երկար զխոռով էր հարս-
նաբօղը :

— Ինձ ճատ է դուր գալիս սա , ինձ հա-
մար չէ՞ս գինի , ես պարտաւոր եմ նոյնիսկ
ամորսնաստ :

Գալլիթորեհայի նահանգային համալր-
աարանի (Ֆրէզնո) հրատարակչականը
դույս ընծայած է Ու. Սարոյեանի երեք
թատերգութիւնները. հատորը (195 էջ,
57 նկար) կը կրէ «Հայկական երբեակ
մը» խորագիրը: Առաջին թատերգու-
թիւնն է «Հայեր», որ կը ներկայացնէ
1921-ին հայ զաղթականները, որոնց
մտքերուն մէջ դեռ թարմ է ցեղասպա-
նութեան ողբերգութիւնը: Յաջորդը՝
«Պիթիւս», գրուած է Սարոյեանի հօրն
ու մօրը ծննդավայրը այցելելէն ետք-
իսկ վերջինը «Յառաջ» կուտայ հայա-
ծական ժողովուրդի մը տագնապը, որ
կը պատմուի «Յառաջ»ի լամբադրատան
մէջ տեղի ունեցող մտքերու ընդարձակ
փոխանակումով մը:

«Հայկական երբեակ մը»ի թատերա-
խաղերը կը ներկայացնեն անսահման մնա-
ցած Սարգիսյան մը: Ան աւելի լրջախոհ
է ու խորապէս հետաքրքրուած իր ժողո-
վուրդին հարցերով:

Թատերգությունները՝ գրուած 1970-ա-
կան թուականներուն, կը յիշեցնեն մեզի
թէ Սարգիսն մեր դարուն, Թատերգու-
թեան ճիւղին ամէնէն վաերական ու
նորարար տաղանդներէն մէկն էր։ «Պիթ-
իա»ի և «Յետաջ»ի մէջ ինք է գլխաւոր
տիպարը։

Հատորին նախաբանը գրած է Տիգրան Գույումճեան որ կը վերբուծէ ու կը պեղէ իւրաքանչիւր տիպարի անձնական ու պատմական ենթախորքը։ Ան Գալիֆորնիայի Համալսարանի Հայկական բաժնին վարիչն է։ Էր նաեւ մտերմ թարգմանիչ ու սրտակիցը Սարոյեանի վերջին տարիներուն։ Ան նաեւ նիւթ կը հաւաքէ Սարոյեանի մասին, գրքի մը համար որ պիտի խորագրուի «Փարիզի ու Ֆրէզնոյի միջեւ՝ Ու․ Սարոյեան յիսուսէն ետք»։ Սարոյեանի նման, ան ալ իր ժամանակը կ'անցընէ այս երկու քաղաքներուն մէջ։

— Որեւէ յոյս կա՞յ, բժիշկ, — հարցրեց
ծեր եւ հարուստ կնոջ երկտասարդ ամուսինը :

— Ի հարկէ, նայած թէ դուք ինչի՛ յոյս
ունէք — պատասխանեց բժիշկը:

— Մեր պահապանում այլևս տեղ չկայ, —
ասաց զրառենեակի երկուստարդ աշխա-
տակիցն իր ղեկավարին: — Արդե՞ք թոյլ
չէիք տալ ոչնչացնել վեց տարուայ հնու-
թիւն ունեցող փաստաթղթերը:

— Ի հարկէ, կարելի է, — պատասխանեց պետը, — միայն թէ նախօրօք հանկուծեցա՞ցուող փաստաթղթերի կրկնօրինակները :

նույնպես տուած հէքեաթներով ապրը
ւած այդ կեանքի հէքեաթային զաղա-
փարներու ոգիով :

... իմ համարումն ու ակնածանքը մեկ
հին ճարտարապետութեան հանդէպ շատ
մեծ է: Բնաւ մտադրութիւն չունենալու
դոյլն իսկ նաեմացնել մեր հոյակապ, ի-
րօք սքանչելի կերպարուեստը, պէտք
այնուամենայնիւ համար ըլլանք եւ ըն-
դունինք, որ մեր նկարչութիւնը՝ անցնա-
լի ու այսօրուան, քաղաքակիրթ աշխար-
հի համար արտակարգ կամ անխոտորի
նելի բան չէ՝ թող ներքէ ինծի այս յան-
դրգնութեան համար մեր մեծն նահա-
պետի՝ Մարտիրոս Սարեանի արեւ-
թաթախ վրձինը: Միջոցութեւ մեր հին ճար-
տարապետութիւնը չգոյպիւն է՝ եղաւ
ու խիտ ինքնատիպ երեւոյթ մը աշխար-
հի համար: Վերջուցէք հին հայկակա
ճարտարապետութիւնը մէջտեղէն՝ ե-
աշխարհէն, այո, բան մը կը պակսի: Այ-
ճարտարապետութեան թողա՞ծ տրամադ-
րութիւնը, մարտու ինքն իրմէ դուր-
դալու, վերանալու, հոգեպէս այլ վիճա-
կի մը անցնելու զգացողութիւնը կարե-
լի չէ փոխարինել ոչինչով: Հին Նիդե-
րլանդներու հին Յոլանտանը, ամբողջ դա-
սական ճարտարապետութիւնը, մեծ չա-
փանիչներ ըլլալով հանդերձ, այլ բանն
են, տարբեր զգացումներ:

(Շար. 15 եւ վերջ)

ԵՆՈՐԶԱԿԱՆԻՔ

ՄԱՐՍԻՅԵԼ. - Սէն - ԹՄՆԹՈՒՆԻ ՍՈՐԵՐ ԹԱՂԵՆՈՒ ԵԿԵԼԵՆՈՅ ԹԱՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈՐԶԱԿԱՐԹԵԱՄԸ ՍՈՍՅԱԾ Է ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԵՆԱԿԻ ՀԵՏԵԼԵԱԼ ՆՈՒՐԱՌՈՒՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. -

Յովհաննէս Գալայնեանի մահուան առթիւ՝ Տէր Է. Տիկին Եղուարդ Տէմիրճեան 100 Ֆ.:

Տիկին Աննէլ Մառապեանի (ծննդ.՝ Մազզոնի) - մահուան առթիւ՝ Պ. Գրիգոր Գրիգորեան 50 Ֆ.:

Տիկին Հայկանոյ Օհաննէսեանի (ծննդ.՝ Սիւսեան) - մահուան առթիւ՝ Ս. Սիւսեան ընտանիք 300 Ֆ., Տիկին Մարի Ագարեան և զաւակները 100 Ֆ., Սերապեան ընտանիք 50 Ֆ., Եղուարդ ընտանիք 50 Ֆ., Գալայնեան ընտանիք 50 Ֆ., Տէր Է. Տիկին Վահրամ Գարա - կէօզեան 100 Ֆ.:

Տիկին Զիֆլի Մարկոսեանի (ծննդ.՝ Քէօրոյանեան) - մահուան առթիւ՝ Մա - նուկ Մարկոսեան ընտանիք 100 Ֆ., Տէր Է. Տիկին Համբարձում Ագարեան 100 Ֆ., Տիկին Լուսաբեր Շտոյեան 50 Ֆ., Տիկին Կիւլիզար Թորոսեան 50 Ֆ., Տիկին Հայ - կուհի Սահակեան 50 Ֆ., Օր. Փոլէթ Տէրաբեան 100 Ֆ., Տէր Է. Տիկին Օհան - նէս Միսիրեան 100 Ֆ., Տիկին Մանուշակ Թիւրքեան 100 Ֆ.:

Ասատուր Կարապետեանի (նախ - կին թաղական - քարտուղար Եկե - ղեցեայ) մահուան առթիւ՝ Տիկին Մա - րիամ Համբարձումեան 100 Ֆ., Տիկին Պերճուհի Արթիւնեան և զաւակները 100, Տիկին Ագարեան Գալայնեան 50 Ֆ., Տիկին Մարի Ագարեան և զաւակները 100 Ֆ.:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ 56ՐԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ «ՆՈՐԸ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏ»

ՈՍԿԵՁՈՒ ԱՍՏՈՒԱՆՄՈՐ (ՄԱՐՍԻՅԵԼ)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 26, առաւօտեան ժամը 11-15-ին հայկական ծէսով ձայնա - տը պատարագ կը մատուցուի, Մարտի - լի «Նոթը Տամ Տը Լա Կարտ» Աստու - ծամօր նուիրուած ուխտաւորին մէջ, հայկական 56-րդ ուխտաւորութեան ա - ութով:

Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝ ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԻ. ԴԱԻԹԵԱՆ Ժողովրդապետ Մարտիլի և Շրջակայի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE 9, rue de Madrid — 94140 ALFORTVILLE

— 1976 - 1986 — 10 ANS D'ACTIVITES

Nombreuses manifestations pour fêter ENSEMBLE cet évènement UNE SEMAINE A LA M.C.A. du 18 au 26 Octobre

Samedi 18, 16h30. . . Vernissage EXPOSITION DE PEINTURE - GROUPE AG- «Poètes et écrivains» avec : ALECIAN, ARCHAG, BARKEV, BARSOUMIAN et KAZANDJIAN Dimanche 19, 15h- 18h et toute la semaine. . .

Visite de l'exposition Mercredi 22, 14h - 19h. . . JOURNEE PORTES OUVERTES Rencontre avec les ACTIVITES de la M. C. A.

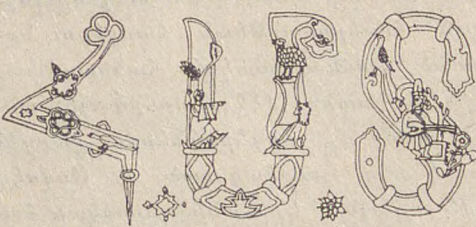
21h. . . Présentation et signature JACQUES DEROGY «Opération Némésis» avec Ara Krikorian.

Dimanche 26, 14h30. . . GRAND TOURNOI de TENNIS DE TABLE en association avec le Yan's Club — UGAB - Jeunes MCA d'Issy-les-Moulineaux (Salle Blairon, 94, rue Veron, Alfortville).

D'autres manifestations à venir. INFORMEZ - VOUS !

— ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ —

Կապ. Խաչի Մարտիլի Պուլար Օտտոյի մասնաճիւղը Կիրակի, Հոկտ. 26-ին կը ներկայացնէ հայաստ «Արիւնապարտը» ֆիլմը, ժամը 15-ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 12 - 14 ռիւ Սէն - Պաղի (յետա - ձըգուած էր կամքէ անկախ պատճառնե - րով):

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES 15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Décines

ACTIVITES POUR LES 6 - 15 ANS

Ateliers du Mercredi. Travaux manuels, histoire d'Arménie, et légendes. Ecole de Musique Arménienne : 1- Classes de piano, 2 cycles. Léon Tavadjian - Marguerite Vekilian. 2- Classe de violon, Chnorhig Nazarian. 3- Classes d'instruments traditionnels arméniens. Hagop Boyadjian Vartan Derderian. 4- Chorale d'enfants. Cours de Danses Arméniennes. Baïdzar Guédikian. Cours de Karaté. Arthur Fakrikian.

ACTIVITES A PARTIR DE 16 ANS ET POUR LES ADULTES

Enseignement de l'arménien : Vartan Kechichian. Atelier de Peinture : Achode Troupe de Théâtre. Vahé Zékian. Cours de Danses Arméniennes : Baïdzar Guédikian. Stages mensuels de littérature arménienne : Krikor Beledian Football : Jean-Marc Leylekian.

CLUB DU TROISIEME AGE

Le premier Mardi de Chaque Mois, en collaboration avec la Croix Bleue Arménienne de Décines.

—Bibliothèque —Permanence Club —Diffusion de livres,disques arméniens —Voyages, séjour d'hiver, séjour à la mer...

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԻՅԵԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարտիլի վար - չութեան հովանաւորած հայերէն լեզուի միօրեայ դաստանդութիւնները սկսան Սեպտեմբեր 10, Չորեքշաբթի օր:

22, rue St. Victoire Ecole St. Joseph 13006 Marseille

Արձանագրութիւնները կը շարունակ - լին, Չորեքշաբթի և Շաբաթ, կէսօրէ վերջ, ժամը 14 - 17, վերեւ յիշուած դպրոցին մէջ:

Իսկ երկուշաբթի, երեքշաբթի, Հինգ - շաբթի և Ուրբաթ օրերը արձանագրու - թիւնները տեղի կ'ունենան, Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը:

33, Cours Pierre Puget 13006 Marseille

Կէսօրէ վերջ, ժամը 14 - 17 հեռա - ձայնի թիւ 91 - 37 - 75 - 97 Չորեքշաբ - թի օրերը հեռու բնակողներուն համար ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Կը դաստանդուին, մայրենի լեզու, Հայոց Պատմութիւն, Կրօնք, Աշխարհա - գրութիւն, երգ և Զեռարուեստ:

Դաստանդութիւնները տեղի կ'ունենան առանձին դասարաններու մէջ:

Շաբաթ օրերը մեծ սկսանկներու հա - մար մանաւանդ ՊԱՔԱՂՈՐԷԱՅԻ պատ - րաստուող հայ ուսանողներու, կէսօրէ վերջ ժամը 14 - 16 :

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահադդ	350	(415,10)
Հոգեհանգիստ	250	(296,50)
Շնորհակալիք	250	(296,50)
Հարսնիք, նշանում	300	(355,80)
Մեղակ	300	(355,80)

Բոլոր ազգերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷ.ՎԷ.Ա. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. գումար - քը): Այս դիւնքը կը վերաբերին մէկ ան - դամ հրատարակելի ազգերու, մին - չեւ մէկ քառորդ սինակ (25 տող) մահազոյններու պարագային և 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին: Առեւտրական և այլ ծանուցումնե - րու համար, դիմել թերթին վար - չութեան:

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՄԱԼ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱԶԻԻՂԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը ՅՈՒՆՈՒՍԻ 11-ԻՆ

GRAND DINER DANSANT

au profit de l'Ecole SAINT MESROP d'Alfortville

dans les salons rénovés de l'Hôtel Méridien 81, Bd. Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS

SAMEDI 15 NOVEMBRE à 20h00

La soirée sera animée par le dynamique orchestre arménien GAIDZAKS

Réservation : Dr S. Simonian — 43 68 42 04 (après 18 heures)

ԵՆՈՐԶԱԿԱՆԻՔ

ՄԱՐՍԻՅԵԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Իսկաւ Պոյապետի մահուան առթիւ. - Պօյապետ, Երեւանեան և Պանիս ընտա - նիքները 500 Ֆ., Սօնիա Փիլիկեան 100 Ֆրանք:

Մարգրիտ Կալմեանի հոգեհանգիստեան առթիւ. - Յարութիւն Տէրոյեան 100 Ֆ.:

Իսիկ Ս. Մարիամ - Աստուածածին և Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան անդամ - անդամուհիներ իրենց փոխ - ատենակա - տի Պ. Ժան Թիւթիւնեանի մօր՝ Հայկա - նոյ թիւթիւնեանի մահուան առթիւ 4000 Ֆ. կը նուիրեն հայ դպրոցի շնոր - թեան: Ինչպէս նաեւ Տէր Է. Տիկին Մարգ - ձապուրեան 300 Ֆ., Տէր Է. Տիկին Ժան ձապուրեան 300 Ֆ.:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱԷՐ, ԹՈՒԹԻԿ, ՏՈՍՍ ԿԱՍ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱԶԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

« ՅԱՌԱՋ — HARATCH » 83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՅԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խմանում աշխատանք — Travail soigné

ՕՐՈՒՄՆ
ԴԵՊՏԵՐԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 ֆ. — Վեցամսեայ : 310 ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 ֆ. — Հատը : 4,00 ֆ.
61e ANNÉE — No 16340

ՕՐԹԱՌՈՒՄՆ
ԵՐԵՎ ԶԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԱՍԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14ԻՆ

ԺԱՆ - ԺԱՔ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ
ՆՈՐ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ
ՀՈԳԵՒՈՐ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆՈՐ ԿԱԶՄԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԱՐԴՈՒՄԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԺԱՆՐ ԲԱՆՈՒՄՆ
ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ
ՄԱՅԱՐԴՈՒՄԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԺԱՆՐ ԲԱՆՈՒՄՆ
ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ
ՄԱՅԱՐԴՈՒՄԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԺԱՆՐ ԲԱՆՈՒՄՆ
ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Հայ Յեղափոխական Բանակի 1985 Մարտ 12-ին Օթթաուայի թրքական դեսպանատնում զբաղված Բաֆթի թիթիկեա - նի, Գեորգ Մարաշեանի եւ Յովիկ Նուսրեանի դատավարությունը սկսած Օթթաուայի դատարանին մէջ, Հոկտեմբեր 14 Երեւանի օր: Դատարանն է Օթթաուայի նախագի Գերագոյն Ատենան անգամ Տէյվիտ Ուաթ:

Ինչպէս գրած էինք («Յառաջ», Հոկ. 10) Լիւսիոնի թատրոնը կը սկսին ժան - Ժաք Վարուժանի Ֆասալտ Ե թատերգութեան ներկայացումները: Այս առթիւ, Գաթիտիէն տը Փարի լայնօրէն կ'արձա - դանգէր (Հոկ. 21-ի թիւ) հեղինակին նկարն ալ հրատարակելով: Յօդուածագիրը կը խօսի Վարուժանի մասին «որ կը դրէ ինչպէս աշխարհը կը տեսնէ՝ իրատեսութեամբ եւ մեղամաղձոտութեամբ»: Ֆասալտ 2-ի մարզիկը «հերոսներ չեն», ինչ որ կ'ըսեն, կը չեղտէ Վարուժան «զէշ կ'ըսեն, բայց աւելի լաւ երբ աւելի լաւ կը մտածեն»: Գրութեան վերջին պարբերութեան մէջ, զոր լրագրողը խորագրած է «Հայկական ցեղասպանութիւնը», հակիրճ կերպով կը խօսուի անոր մասին, քանի որ՝ «Վարուժան զայն կը կրէ իր մէջ, ինչպէս ցաւոտ յիշատակ մը, պարագայ մը, բայց ոչ խնկարկէ վերջ մը՝ Հայկական ցեղասպանութիւնը, զոր այսօր եւ միշտ կ'ապրի որպէս անձնական վիրաւորանք մը, տեսնելով Արեւմուտքը անշարժ, անտարբեր արարքին ճանաչման»:

Ինչպէս յայտնի է, Սուրբ Էջմիածնում Ամենայն Հայոց Հայրապետի կողքին, իրեն խորհրդատու մարմին, կարեւոր եւ օգտակար աշխատանք է կատարում Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը (հրատարակ - ուած 1924 թուականի Յունուարի 1-ին երջանկայիշատակ Գեորգ Ե. Կաթողիկոսի հայրապետական կոնդակով) Մայր Աթոռի՝ եկեղեցական, վարչա - կազմակերպչական, շինարարական եւ ֆինանսական գործունէութեան հետ առնչուող հարցերի լուծման համար:

ՃՈՐՃ ՏԻՕՐՄԻՃԵԱՆ, Քալիֆորնիոյ խաղաղարեւը 10 կէտ առաւելութիւն ունի իր մրցակցին՝ Թոմ Պրէտիլի վրայ, ըստ Խորհրդական վերջին հարցախոյզի մը: Այս Լոս - Անճելեսի աղբիւրներուն, որոնց կ'արձագանգէր Ինքիւնընդունը (Հոկ. 21), Տէօքմէճեան երկու տուեալ ունի իրեն ի նպաստ, որոնք յաճախ կ'օգտեն պաշտօնի գլուխ եղողներուն՝ պարագրաֆի դիրքը եւ փորձառութիւնը:

Դատարանը Խնդրու Պէրճինս յայտարարեց, թէ շուրջ 25 հոգի վկայութեան պիտի կանգնէ եւ կ'ակնկալէ որ դատավարութիւնը տեւէ 2 - 3 շաբաթ:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԽՈՒՄԻ ՄԸ՝
Հ. Մ. Մ. - ՖՐԱՆՍԱ
ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ՓԱՐԻՋԵԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱԿԱԿԼՈՒՆ ՆՈՐ ԺԱՆՐ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱԿԱԿԼՈՒՆ ՆՈՐ ԺԱՆՐ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱԿԱԿԼՈՒՆ ՆՈՐ ԺԱՆՐ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱԿԱԿԼՈՒՆ ՆՈՐ ԺԱՆՐ
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱԿԱԿԼՈՒՆ ՆՈՐ ԺԱՆՐ

Դատավարութեան առաջին օրը, ապա - հովութեան խիստ միջոցներ ձեռք առնու - ած էին դատարանին շուրջ եւ ներս: Խուզարկուեցան բոլոր անոնք որոնք դա - տարան եւ դատարանէ կը մտնէին:

Այս տարի, Յունիսին, Փարիզի մէջ կը կազմուէր ռաւանդնակի նոր խումբ մը, որ «Հ. Մ. Մ. - Ֆրանս» անուն տակ պաշտօնական ճանաչումի կ'արժանա - նար:

1. Գերաշնորհ Տ. Սիւր Արքեպիսկոպոս Մանուկեան,
2. Գերաշնորհ Տ. Թորգոմ Արքեպիսկ. Մանուկեան,
3. Գերաշնորհ Տ. Յուսէկ Արքեպիսկ. Սանթրուեան,
4. Գերաշնորհ Տ. Զաւէն Արքեպիսկոպոս Զինչիեան,
5. Առաջնորդ՝ Եփիմայոսի Հայոց
6. Գերաշնորհ Տ. Վաչէ Արքեպիսկոպոս Յովսէփեան,
7. Գերաշնորհ Տ. Վարդէն Եպիսկ. Ներսիսեան,
8. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
9. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
10. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
11. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
12. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
13. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
14. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
15. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
16. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
17. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
18. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
19. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
20. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
21. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
22. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
23. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
24. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
25. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
26. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
27. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
28. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
29. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
30. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
31. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
32. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
33. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
34. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
35. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
36. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
37. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
38. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
39. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
40. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
41. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
42. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
43. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
44. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
45. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
46. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
47. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
48. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
49. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
50. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
51. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
52. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
53. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
54. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
55. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
56. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
57. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
58. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
59. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
60. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
61. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
62. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
63. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
64. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
65. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
66. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
67. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
68. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
69. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
70. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
71. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
72. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
73. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
74. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
75. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
76. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
77. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
78. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
79. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
80. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
81. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
82. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
83. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
84. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
85. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
86. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
87. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
88. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
89. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
90. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
91. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
92. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
93. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
94. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
95. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
96. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
97. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
98. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
99. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,
100. Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Եպիսկ. Աղապետիկոս,

Օթթաուային հասած այս առաջին լու - բերուն, մեր կողմէ աւելցնենք թէ պաշտ - պանութեան վկաներու կարգին է տղթ. Իվ Թերնոն, որ Օթթաուա մեկնեցաւ:

Խոն մակարդակի խումբերէն պարտը - ւող Հ. Մ. Մ. - Ֆրանս, Կիրակի, Հոկ. 12-ին, Իլ տը Ֆրանսի բաժակի խաղե - րուն՝ իր դաշտին վրայ (Պուա տը Պու - լոններ) կ'ընդունէր իրմէ 3 դասակարգ - րարձը Պոնտի խումբը եւ հաւաքական գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը 0-ի դէմ 2 կէտով կը յաղթէր: Կոլերը կը նշանա - կէին Սադո Աւետիքեան (62րդ վայր - կեան) եւ Գոգո Իշխանեան (85րդ վայր - կեան):

1. Տ. Նարեկ Եպիսկոպոս Եւքարեան,
2. Միւսապետ, անգամ.
3. Ներսէս Գարամանուկեան,
4. Միւսապետ, անգամ.
5. Միւսապետ, անգամ.
6. Միւսապետ, անգամ.
7. Միւսապետ, անգամ.
8. Միւսապետ, անգամ.
9. Միւսապետ, անգամ.
10. Միւսապետ, անգամ.
11. Միւսապետ, անգամ.
12. Միւսապետ, անգամ.
13. Միւսապետ, անգամ.
14. Միւսապետ, անգամ.
15. Միւսապետ, անգամ.
16. Միւսապետ, անգամ.
17. Միւսապետ, անգամ.
18. Միւսապետ, անգամ.
19. Միւսապետ, անգամ.
20. Միւսապետ, անգամ.
21. Միւսապետ, անգամ.
22. Միւսապետ, անգամ.
23. Միւսապետ, անգամ.
24. Միւսապետ, անգամ.
25. Միւսապետ, անգամ.
26. Միւսապետ, անգամ.
27. Միւսապետ, անգամ.
28. Միւսապետ, անգամ.
29. Միւսապետ, անգամ.
30. Միւսապետ, անգամ.
31. Միւսապետ, անգամ.
32. Միւսապետ, անգամ.
33. Միւսապետ, անգամ.
34. Միւսապետ, անգամ.
35. Միւսապետ, անգամ.
36. Միւսապետ, անգամ.
37. Միւսապետ, անգամ.
38. Միւսապետ, անգամ.
39. Միւսապետ, անգամ.
40. Միւսապետ, անգամ.
41. Միւսապետ, անգամ.
42. Միւսապետ, անգամ.
43. Միւսապետ, անգամ.
44. Միւսապետ, անգամ.
45. Միւսապետ, անգամ.
46. Միւսապետ, անգամ.
47. Միւսապետ, անգամ.
48. Միւսապետ, անգամ.
49. Միւսապետ, անգամ.
50. Միւսապետ, անգամ.
51. Միւսապետ, անգամ.
52. Միւսապետ, անգամ.
53. Միւսապետ, անգամ.
54. Միւսապետ, անգամ.
55. Միւսապետ, անգամ.
56. Միւսապետ, անգամ.
57. Միւսապետ, անգամ.
58. Միւսապետ, անգամ.
59. Միւսապետ, անգամ.
60. Միւսապետ, անգամ.
61. Միւսապետ, անգամ.
62. Միւսապետ, անգամ.
63. Միւսապետ, անգամ.
64. Միւսապետ, անգամ.
65. Միւսապետ, անգամ.
66. Միւսապետ, անգամ.
67. Միւսապետ, անգամ.
68. Միւսապետ, անգամ.
69. Միւսապետ, անգամ.
70. Միւսապետ, անգամ.
71. Միւսապետ, անգամ.
72. Միւսապետ, անգամ.
73. Միւսապետ, անգամ.
74. Միւսապետ, անգամ.
75. Միւսապետ, անգամ.
76. Միւսապետ, անգամ.
77. Միւսապետ, անգամ.
78. Միւսապետ, անգամ.
79. Միւսապետ, անգամ.
80. Միւսապետ, անգամ.
81. Միւսապետ, անգամ.
82. Միւսապետ, անգամ.
83. Միւսապետ, անգամ.
84. Միւսապետ, անգամ.
85. Միւսապետ, անգամ.
86. Միւսապետ, անգամ.
87. Միւսապետ, անգամ.
88. Միւսապետ, անգամ.
89. Միւսապետ, անգամ.
90. Միւսապետ, անգամ.
91. Միւսապետ, անգամ.
92. Միւսապետ, անգամ.
93. Միւսապետ, անգամ.
94. Միւսապետ, անգամ.
95. Միւսապետ, անգամ.
96. Միւսապետ, անգամ.
97. Միւսապետ, անգամ.
98. Միւսապետ, անգամ.
99. Միւսապետ, անգամ.
100. Միւսապետ, անգամ.

ՊԵՐՆԱՐ ՍԹԱՋԻ, որ զոհ գնաց իր մե - ծամանութեան պատկանող երեսփոխան - ներու դաւադրութեան, արտաքին յանձ - նախաձեռնող Նախագահութեան ընտրութեան անուն, սկսած է քիչ մը ջուր խառնել իր ղեկին, այսինքն նոյն ոգեւորութեամբ իր պաշտպանի դաշտիցէն: 101 Մալի - քիներու արտաքին առթիւ ալ խոհեմ է եւ կ'ըսէ. «Պէտք է խիստ կերպով պատ - իշ այն գաղթողները որոնք օրէնքը չեն յարգեր»: Պէտք է ըսել որ Սթաճի աւելի քան 200 նամակ ստացած է իր պարտու - թեան ետք: Ոմանք՝ համակրական կամ ցաւակցական, բայց չափեր՝ նախատա - կան: Մէկը կը գրէ. «Երբ մարդ մէքէֆ է, ընդունող երկրին գործերով չի զբաղիր: Օրինակ՝ Պերիկլէսի ժողովրդ - դատարանները որ Ակրոպոլսի դուռն կը բանէր մէքէֆները: Փապիլոս, Պալատիւր, Սթաճի եւ ամէն տեսակի միւս մէքէֆնե - րը դուռն մեր հանրային կեանքէն»: Ատրաքողուն է՝ «ճշմարիտ Ֆրանսացի մը» (յիշենք որ մէքէֆը որ յունական ծա - ղանք ունի, օտար կը նշանակէ թէեւ, բայց նախատական ընդթ ունի: Անոնք Ա - թիքի մէջ յատուկ կանոնադրի մը ենթա - կայ են եւ չեն կրնար հանրային կեանքի մասնակցիլ): Նման ուրիշ նամակներ ալ կան (զապէս ձեր երկիրը եւ հոն այժ ու կ'ով արածեցէք): Քանի մը ուրիշներ կըր - նան միթեմաթիկ «Գաղթողները՝ բախտ մը Ֆրանսայի համար» գիրքին հեղինակը,

Օթթաուային հասած այս առաջին լու - բերուն, մեր կողմէ աւելցնենք թէ պաշտ - պանութեան վկաներու կարգին է տղթ. Իվ Թերնոն, որ Օթթաուա մեկնեցաւ:

Հ. Մ. Մ. - Ֆրանս՝ որուն մարզին է Հրայր Ղազարեան, ցարդ մասնակցած է ախոյեանական 3 մրցումներու, որոնք վերջ դրած են իր պարտութեամբ:

Միւս մակարդակի խումբերէն պարտը - ւող Հ. Մ. Մ. - Ֆրանս, Կիրակի, Հոկ. 12-ին, Իլ տը Ֆրանսի բաժակի խաղե - րուն՝ իր դաշտին վրայ (Պուա տը Պու - լոններ) կ'ընդունէր իրմէ 3 դասակարգ - րարձը Պոնտի խումբը եւ հաւաքական գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը 0-ի դէմ 2 կէտով կը յաղթէր: Կոլերը կը նշանա - կէին Սադո Աւետիքեան (62րդ վայր - կեան) եւ Գոգո Իշխանեան (85րդ վայր - կեան):

Խոն մակարդակի խումբերէն պարտը - ւող Հ. Մ. Մ. - Ֆրանս, Կիրակի, Հոկ. 12-ին, Իլ տը Ֆրանսի բաժակի խաղե - րուն՝ իր դաշտին վրայ (Պուա տը Պու - լոններ) կ'ընդունէր իրմէ 3 դասակարգ - րարձը Պոնտի խումբը եւ հաւաքական գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը 0-ի դէմ 2 կէտով կը յաղթէր: Կոլերը կը նշանա - կէին Սադո Աւետիքեան (62րդ վայր - կեան) եւ Գոգո Իշխանեան (85րդ վայր - կեան):

ՓՐՈՓ. ՎԱՀԱԳՆ ՏԱՏՐԵԱՆԻ ՆՈՐ ՆՊԱՍՏԸ ՀԱՅ ԴԱՏԻՆ

Կազմեց՝ ԽԱՉԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(Բ. Ե. ՎԵՐԵՋԻՆԻ ՄԱՍ)

Այս պարբերականը կը խմբագրուի 17 անձերէ բաղկացած կոլեգիայի կամ խմբագրական կազմի մը կողմէ, Միացեալ-Նահանգներէն եւ դուրսէն: Կը հրատարակուի Անգլիոյ Գէյթսփըի համալսարանի հրատարակչականին կողմէ, որ 1534 թուականէն ի վեր ուսումնասիրութիւններ հրատարակելով՝ անգլիական աշխարհի ամենապատեհականն է հեղինակաւոր հրատարակչականներէն է: Տարիներով, պարբերականներ խմբագրական կազմին մէջ կարեւոր դերք ունեցած է տխրահռչակ փրոֆ. Սթէյֆորտ Շոն, ամերիկացի (կինը՝ Թուրք) որ նոյն Գէյթսփըի համալսարանի հրատարակած ծաւալուն եւ «հեղինակաւոր» պատմութեան գրքին հեղինակն է, Օսմանեան կայսրութեան մասին, - գիրք՝ որ անամօթ ալ վաւերականացուած սուտի աղբիւր եղաւ տարիներով: Ներկայիս Շո քաջուած է խմբագրական կազմէն: Ճըրմըլի խմբագրութեան մէջ կը գտնուին, - մէկ ֆրանսացի (Անտրէ Ռէյմոն, Ինիւիւերնիթի տը Փրոֆանս, էքս - ան - Փրոֆանս եւ Մարսէլ, - արեւելք ո՞ր Ֆրանսահայ կազմակերպութիւնը անպաշտօն ալ ջերմ կապ մը հաստատած է անոր հետ), մէկ գերմանացի Գերման (Եռեֆ Ֆոն Էս, Թիւրինգի), չորս ամերիկացի արար (որոնցմէ երկուքը քրիստոնեայ Արար), մէկ ամերիկացի Գերման (Փրոֆ. Փիթըր Փոն Սիլվըրզ, որ վարչ խմբագիրն է), մէկ եգիպտացի եւ մէկ թունուցի, մէկ թուրք (Փրոֆ. Էրկոն Խոզալուտին, Անգարայի համալսարան), իսկ միւս եօթը՝ Ամերիկացիներ են, անոնցմէ երկուքը՝ Հրեայ: Անշուշտ որոշ փոփոխութիւններ տեղի կ'ունենան ամէն տարի, այս անձնակազմին մէջ, եւ մասնաւոր՝ պէտք է նշել որ խմբագրական կազմին բոլոր անդամները չեն կարողար եւ վաւերացներ իրաքանչիւր յօդուած: Ընդհանրապէս յօդուածի նիւթին մասնագէտները կը յանձնարարեն դուրսէն մասնագէտներ (որոնց ինքնութիւնը չի յայտնուիր յօդուածի հեղինակին), որոնք կը գործեն իր խմբին անոնց հետ եւ իրարու հետ, մինչեւ վճիռը: Սովորաբար երկու խորհրդատու եւ խմբագրապետը կը կազմեն փոքր յանձնախումբ մը որ կը վճռէ թէ կ'արժէ՞ հրատարակել յօդուածը մը թէ ոչ: Փրոֆ. Էսօր Տատրեանի պարագային, եթէ չեմ սխալիր, չարս մասնագէտ - խորհրդատուի կարծիքը անուշաւ է: Կրնանք վստահ ըլլալ որ անոնց ինքնութիւնը դադարէ է, եւ որ սակայն անոնք դիւրաւ համոզուող անձեր չեն: Անոնց մէջ կրնան թուրք եւ հայ մասնագէտներ եղած ըլլալ, սակայն հաստատական չէ այս, եւ կամ՝ անոնց գրական ու բարոյական կարծիքները անխուսափելիօրէն հաստատարակուած են գիրար, ուրեմն՝ գիրար ջնջած: Կարեւորը այն է որ այնքան մանրակրկիտ, ծանրակրշիտ, լաւ հիմնադրուած ու լաւ մեկնաբանուած է Փրոֆ. Տատրեանի գրութիւնը, որ նոյնիսկ թրքական հակում ունեցող մասնագէտները ստիպուած են տեղի տալ, հնազանդիլ ակադեմական պարկեշտութեան հրամայականին, եւ հրատարակել այս անսովոր երկարութիւն ունեցող յօդուածը: Այս օրուինէն անդին, պատասխանատու ոչ - թուրք ու եւ լուրջ պատմագէտ, նոյնիսկ երբ ուզէ ըսել որ Յեղատպանութիւն չէ պատահած, ստիպուած պիտի զգայ նաեւ գրել, - «տարբեր է իրականութիւնը, ըստ փրոֆ. Տատրեանի. տե՛ս՝ ձերմըլ ... եւ այլն»: Ասկէ ետք, եթէ եւ երբ համայնապիտարանի յօդուածները կամ մաս - մետիայի թղթակիցը հեռաձայնէ պարկեշտ ակադեմական մասնագէտի մը, հասկնալու համար թէ բանն ինչո՞ւմն է, ան ստիպուած է ըսել, - «հեղինակաւոր մեկնաբանութիւններու շարքին, պէտք է կարողաց փրոֆ. Տատրեանի յօդուածը»: Իսկ ի՞նչ է այս յօդուածին պարունակութիւնը, եւ ո՞վ է փրոֆ. Տատրեան:

×

Կարելի չէ ամփոփել մասնագիտական

աշխատանք մը, որ ինքնին խտացուած արդիւնքն է սահմանեցուցիչ փնտռութիւն եւ գիտահետազոտական ճիւղի, որ կ'օգտագործէ Օսմանեան, նոր - թրքական, գերմանական, անգլո - ամերիկեան, ֆրանսական եւ հայկական աղբիւրներ (իմիջի ալոց, «Յառաջ» ալ իր տեղը կը գրաւէ հոս, իբր աղբիւր, քանի որ 1933 Նոյեմբեր 19-էն 1934 Փետրուար 7, ան հրատարակած է Վ. Իշխանեանի թարգմանութիւնը, թուրք յօդուածագրի մը կանոնը մէկ գործին: Կը իշխուի նաեւ «Պալաթ» օրաթերթի մէկ յօդուածը, արտասույտած՝ «Յառաջ»էն, ապա նաեւ Պոլսոյ «Փալաթ» եւ «Հակաառաջ» թերթերը: Ամէն պարագայի, այս յօդուածը պարզապէս գիտելիքներու, փաստարկութիւններու եւ վաւերացութիւններու համայնադրուային հաւաքածոյ մը չէ միայն, այլեւ կէտ - առ - կէտ հերքումը թուրք պատմաբաններու բոլոր ճիշդին՝ Նայիմ - Անտոնեան փաստագրութիւնը վաւերականութիւնը մերժելու եւ այդպէս պատմութիւնը խեղաթիւրելու:

Տատրեան կը նշէ որ 1984-էն ի վեր մասնաւոր, Թուրքիոյ զբօսը-խեղաթիւրող կեցուածքը վերածուած է նոր թափով վերսկսած գործի: Կը թուէ Օրէլի, Նուճայի, մասնաւոր Թուրքքանա Աթա-էօլի եւ Քեամուրան Կիւրիի ճիշդը, մերժելու համար Նայիմ - Անտոնեան փաստագրութիւնը վաւերականութիւնը եւ ուրեմն Թալաթ Փաշայի եւ Երեսթուրքու ոճերը: Տատրեան նախ կը նկարագրէ Անտոնեանի Մեծ Ունիթը (1921), անոր Փրանսերէն (1920), անգլերէն (1920) տարբերակ - թարգմանութիւնները, որոնք բոլորն ալ կը ներկայացնեն 50 հեռագիրներ եւ երկու նամակներ, ապա նաեւ անոնց մասին մանրա - մասնութիւններ, հայկաթիւնած Նայիմ Սէֆա Պէյի կողմէ: Կ'ընդգծէ ոչ միայն Մէհմետ Թալաթի ալ նաեւ Պէհմետին Շաքիրի մեծ գերը, Եղեռնի կազմակերպման հարցին մէջ: Կը մանրամասնէ անոնց ծրագրերը, ոչ միայն Հայերու բնաջնջման, այլ նաեւ պատմութեան անմիջական խեղաթիւրում մասին, - օրինակ՝ Թալաթ կը հրամայէ մէկ հեռագրի մէջ որ ամէն միջոց գործածուի, Կիւրիկեցի Հայերէն կործելու համար մեղադրագիր մը՝ ուր անոնք պէտք է հաստատեն թէ Դաշակցութիւնը ապստամբութիւն կը կազմակերպէ Օսմանեան Կայսրութեան դէմ (հեռագիր, թիւ 9): Նոյնիսկ երբ արդէն սկսած էր իրագործել սպանդը, Թալաթ կը նախատեսէր պատմութիւնը խեղաթիւրելու ապագայ հրամայականը:

Մանրամասնելէ ետք հեռագիրներու պարունակութիւնը (որոնցմէ մի քանին, միայն, օրինակի համար հայ որբերու բնաջնջումը հրամայող քստմեկի հեռագիրը, ծիսական կանոնադրութեամբ կը վերհրատարակուին հայ մամուլին մէջ, ամէն Ապրիլ 24-ի) Փրոֆ. Տատրեան կը վերլուծէ փաստագրութիւններուն տկար կողմերը, գիտականի եւ ճշմարտութեամբ գիտուած անձի ինքնավստահ պարկեշտութեամբ: Յոյց կուտայ որ յետ - Եղեռնեան անորոշութեան օրերուն, աճապարան - քով խմբագրուած այս փաստագրութիւնը շատ խոհեմ ու կանոնաւոր կերպով չեն ներկայացուած Անտոնեանի կողմէ: Փրոֆ. Տատրեան կը լուծէ տոմարային կարգ մը հարցեր, կը յստակացնէ կէտեր, որոնք յստակ չեն հապճեպ եւ թերեւս ընչ մը անխնամ կերպով խմբագրուած փաստագրութիւններուն մէջ, ապա իր ուշադրութիւնը կը սեւեռէ թուրք պատմագէտներու ամբաստանութիւններուն վրայ:

Անոնք հինգ գլխաւոր առարկութիւններ ունին, զորս փրոֆ. Տատրեան յստակօրէն եւ խզմտօրէն կը ներկայացնէ, ապա կը հերքէ անոնց իրաւացիութիւնը, տրամաբանօրէն եւ գիտական տուեալներու հիման վրայ: Ան կը բացատրէ նաեւ թէ ինչպէ՞ս Սահակ (Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ) պաշտօնի կոչեց յանձնախումբ մը, բաղկացած նաեւ կաթողիկ

եւ բողոքական Հայերէ, որ քննեց Նայիմ Պէյի խօսքերն ու արարքները, հաստատելէ առաջ անոր վստահութիւնը: Ապա ընդարձակօրէն կը մէջընդմէջ բազմաթիւ վիճակներ, օրինակ՝ Գերմանիոյ Հայկակ հիւպատոսը, Ռէօպէր, որուն կ'արգիլուի վկայութիւն տալ, 1921-ին Թէհրանի դատավարութեան ատեն, Գերմանիոյ Արտաքին Գործոց նախարարու - թեան կողմէ ...:

Փրոֆ. Տատրեանի գործին մէջ նշմարելի է, որ ան կը տիրապետէ երկու շատ կարեւոր եւ հայ գիտականներու համար ոչ - սովորաբար մտաշէլի լեզուներու եւ փաստերու, - Գերմանական եւ Օսմանեան (մասնաւոր՝ 1919-ին գրի առնում) փաստագրութիւնը մէջընդմէջ ներով, Թուրք Թուրքիին կողմէ դատապարտելով: Անցեալին Պրաթի նման անգլիացի, Մորկընթաուի նման ամերիկացի եւ Լեփսիուսի նման քրիստոնեայ գերմանի վկայութիւնները անտեսուցան, քանի որ անոնք, ի վերջոյ, հակա - օսմանեան կարելի էր համարել: Սակայն հոս գերման եւ թուրք պաշտօնեաներու կորսւած, զաղանի պահուած կամ անտեսուած խօսքերն է որ մէջտեղ կը հանուին, եւ ուր Շաքիրի ծրագրերն ու գերը, մասնաւոր լուսարձակի մը անողոր լոյսին տակ կը մերկացուին: Կը մերկացուի նաեւ Թալաթ անոր ենթակայ Շիւքրի - Քալայ («Մէլքիթ Ռէյի Ումումիթի», վարիչ տեղահանութիւններու), Սալի - Ջէքի (կառավարիչ Տէր Զօրի), Նազիմ Պէյ, Ա. Նուրի (տեղահանութեանց վարիչ, Հայկակ չըջան), Էյյուպ Սապրի (Նուրիի օգնականը), եւ Քէրիմ Ռէֆի (Ռաս - ու - Այնի փոխ - կառավարիչ): Մեծ ու փոքր դահիճներու կատարած արարքները կը մանրամասնուին, միշտ փաստագրութիւններու եւ օտարներու վկայութիւններուն միջոցաւ: Աւելին: Տատրեան ցոյց կուտայ թէ ինչպէ՞ս փոխ իրկուցան է ազատ արձակուցան Մուսթաֆա Ապալուսլարէ - վարիչները: Թուրք պատմաբաններ կը պատճառաբանեն որ ռազմական ատեն եւ բրիտանական իշխանութիւն ազատ պիտի չարձակէին նրման անձեր, եթէ իրօք ռազմագործներ ըլլային անոնք: Տատրեան ցոյց կուտայ որ անոնց ազատ արձակումը Մուսթաֆա Քեմալը սիրաշահելու փորձ մըն էր: Աւելին: Նուրիի եղբայրը, Եուսուֆ Քէմալ Թէնկիլըէք, Քէմալի դահիճին մէջ Տատրեանի նախարար, ապա Արտաքին Գործոց նախարար, 1920-ին Քաթթա մօտուի հայ եպիսկոպոսը Պոլսի կը գրէ, սպառնալիքով մը, - եթէ Նուրի կախախան հանուէր (ինչ որ պիտի պատահէր), Անգարայի եւ Դաւթթաօնուի չըջանին մէջ վերապրող 2000-էն 3000 Հայերը պիտի ջարդուէին:

Եղբայրակիցով, Փրոֆ. Տատրեան կը հաստատէ որ Հայութեան բնաջնջումը ծրագրեալ էր, հիմնաւորուած էր հայկական հարցի «բուժման» պատմական ու «գաղափարական» տրամաբանութեան վրայ, եւ կատարուած պետութեան մեքենան զբաղած անձնակազմի մը կողմէ, գաղտնի եւ մասնաշատու կազմակերպութիւններու օգտագործութեամբ: Գալով զոհերու թիւին, Փրոֆ. Տատրեան ցոյց կուտայ որ 1919-ի Մարտ 13-ին Թուրքերը իրենք կ'ընդունէին 800.000 զոհի թիւը: Աւելին չըսեր, որովհետեւ առողջ սովորութիւնը ունի՝ հաստատելու միայն այն, որ իր նիւթն է եւ իր ներկայացուցած է վերլուծած փաստագրութիւններուն վրայ հիմնուած է: Իսկ անոնց վերլուծումը, կրկնեք, համարած է ձերմըլի խմբագրական կազմը որ այլեւ կարելի է ընդունիլ ու գործածել «Յեղատպանութիւն» բառը: Իր բոլոր վարկով, վաւերացուած է բան մը, որ հազարաւոր Հայեր իրենց, 70 տարիէ ի վեր, սակայն այդ՝ «վաւերացուած վկայութիւն» էր, ըստ արեւմտեան գիտական աշխարհի օրէնքներուն: Եւ ուրիշ Փրոֆ. Տատրեանի աշխատանքին, հիմա՝ է՛:

×

Մի քանի խօսք, Փրոֆ. Վահագն Տատրեանի մասին: Ան իրական, թափառական Սփիւռքահայ մըն է: Եւստաւիդէ Կեսարիոյ չըջանի Կէրմէր գիւղին մէջ ծնած, սակայն Զորում հաստատուած Տատրեան քեդապատանին: Մեծ հայրը եւ զած է կերպասի վաճառական, Պոլսոյ Պատրիարքին կողմէ հռչակուած է «ազ-

գային բարերար»: Եղած է ազգական Գալուստ Կիւլպէնեանի: Հայրը յաճախ է Մարցոնիի Ամերիկեան Գոլֆը, եւ Համիտեան չըջանին եղած է սերտ զործակից Իթթիհատական գաղտնի կազմակերպութեան: Իր տան մէջ զաղանի տրուած են չըջանի Իթթիհատականներու որոնագիրները (աֆիշ, փաշթը), եւ 1908-էն ետք ան թուրք կառավարութեան կողմէ նշանակուած է դատաւոր: Զորումի մէջ հիմնած է հայկական դպրոց, հոգացած է ուսուցիչներուն թոշակը, միաժամանակ լաւ կապեր պահած է չըջանի Իթթիհատական պաշտօնեաներուն հետ: Այդ կապերուն եւ իր բախտին շնորհիւ անոր ինչպէս նաեւ իր գերդաստանի ու դրացիներու տեղահանութեան կարաւանը վերապրած է մեծ սղանդը, զոհեր տալով հանդերձ, - 1915 - 1918 անցուցած են Հայկ, Դամասկոս եւ գլխաւորաբար Յորդանան: Ահա վերապրողներու այս գերդաստանին շատուիդն է Փրոֆ. Տատրեան (որու քոյրը՝ Ատրիէ Տատրեան, կը բնակի Ֆրանսա, (Նիս), եւ հեղինակ է «Հեղինակ, Կեցիք» (1980) եւ «Զորքոյ մը կը փնտռուի» (1981) վէպերուն):

Փրոֆ. Տատրեան իր ուսումը ստացած է Վիեննայի Միւլթարեան Հայերէն, ապա՝ Պէրլինի համալսարանէն, որ ուսնած է մաթեմատիկ: Յիւրիի մէջ (Զուիցերլան) սերտած է միջազգային օրէնք: Պատմութիւնը եւ գրականութիւնը հետաքրքրած են զինք՝ համալսարանին ներս եւ անդին: Ամերիկա հաստատուելէ ետք, յաճախ է Շիւքրիի համալսարանը, ուրիշ ստացած է իր տղթորան, ընկերաբանութեան ճիւղին մէջ: Պաշտօնավարած է մեծ ու փոքր բազմաթիւ համալսարաններու մէջ (Հարվըրդ, Մասաչուսեց Ինսթիթիւտ օֆ Թեքնոլոճի, Հիւսիսային - Քարոլինայի «Տիւք» համալսարանին մէջ, Ուիլքինսոնի նահապետական համալսարանին մէջ, Ֆլորիդայի «Ալթանթիկ» եւ վերջապէս Նիւ - Եորք նահանգի ձէյնսէյսի համալսարանին մէջ, որ կը պաշտօնավարէ նաեւ ներկայիս: Յատկանշական է որ 1979-ին արժանացած է ամերիկեան կառավարութեան վարած «Նէշնըլ Սայենս Ֆաունտէշըն» կամ «Ազգային Գիտական Հիմնարկ» 47.000 տոլարի մէկ թոշակ - յատկացումին, որ պէսի խորացնէ զոհարանութեան (միլիթրիսմ) եւ ցեղասպանութեան մասին իր ուսումնասիրութիւնները: Լուի - մըրֆի կ'աշխատի, 25 տարիէ ի վեր, առանց տնտեսական օգնութիւն ստանալու հայկական կազմակերպութիւններէ, որոնք անշուշտ (մասնաւոր Ամերիկայի մէջ) միլիոնաւոր տոլարներ յատկացուած են «ազգայնահանում»-ի եւ Հայ Դատի հետ «կապ ունեցող» հարցերու: Անդին՝ Փրոֆ. Տատրեան, ի զին անձնական հանդիքի զոհողութեան եւ ... շնորհիւ ամերիկեան հաստատութիւններու եւ կառավարութեան զնահատման ու թոշակին, իրականացուց նուաճում մը, որ նոր հանդերձան մը կը բանայ Հայ Դատի ի իրեն գիր տարուած պաշարին մէջ: Յարդ անտեսուած էին իր գործերը. Հայ Մամուլին մէջ: Կ'արժէ նշել անոնց երկուքն ինչպէս մի քանին, - «Ամերիկացի Հիւսիսային Զոհակնացումը» («Վիքթիմս իմ» պարբերակներ, 1976): «Տեղական Մանրագրար Յեղատպանութեան» (Սոսիոլոճիա Ինթերմասիոնալիս, Պէրլին, 1976): «Միջհամալսարան Պայքարի Ընթացքին Յեղատպանութեան Բնորոշիչներ, մասնաւորաբար Հայերու եւ Հրեաներու պարագային», («Սոսիոլոճիա», Պէրլին, 1976), եւ այլն: Իր աշխատանքին պատասխան եղած է եւ կը մնայ սահմանել ընկերային կեանքի մէջ այն ազդակները, որոնք կարելի կը դարձնեն մարդկային վերաբերմունքի այն հակայ խախտումը, որ իր կարգին կարելի կը դարձնէ ցեղայն պատմութիւնը: Տեսական այս մօտեցումը կը ձեւաւորէ իր վերլուծումին պատմական մասը, ուր ան կը պրպաւ ոչ միայն հայկական, այլ նաեւ ուրիշ զոհուած աշխարհի կեանքին, աշխարհի զոհուած զոհերու, որոնք անխցայտ են անոր գործերուն մէջ, - գործեր՝ զորս չեն անտեսուած օտար, որոշ մասնագէտներ (Քուրթը, Լիթթըր, Զարնի), սակայն ցարդ անտեսուած են Հայութեան կողմէ, զոնէ մինչեւ ներկայ ժամանակները գործիչ հրատարակութիւնը: Մաղթելի է որ այս աշխատանքն ու իրագործումը գտնեն այն ընդունելու - թիւնը, որուն արժանի են:

ՀԱՅԿԱՅԱՍՏԱՆԻ

Այս օրը Տիգրան Անթեյի Մուրադյանի եւ զաւակները՝ Անի - Լորանս եւ Ֆրէտէրիք, Այս օրը Տիգրան Քնար Մուրադյանի եւ աղջիկը՝ Վանուհի, Տէր եւ Տիգրան Ռէյր եւ զաւակները, Տէր եւ Տիգրան Կարապետ Օհաննէսեան, Բարսեղեան ընտանիքը, Տէր եւ Տիգրան Բաֆֆի Սարգիսեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիգրան Գրիգոր Մարգար - եան, Տէր եւ Տիգրան Մանուէլ Սաթո, Մէլիքեան, Մովսէսեան ընտանիքները (Հայաստան) եւ համայն ընտանեկան պա - րազանները (Ֆրանսա եւ Հայաստան) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստեան պաշ - տօն կը կատարուի Կիրակի, Հոկտեմբեր 26-ին, Լիւնի Ս. Յակոբ Եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւակին, եղբոր, մօրեղ - բոր եւ ազգականին՝

ՎԱԶԳԷՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

վաղահաս մահուան քառասունքին առթիւ : Ի գիտութիւն ողբացելիս յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ

Տիգրան Արուսեակ Թովմասեանի մահ - ւան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Ալֆոր - վիլի Ս. Մեսրոպ կրթականը եւ Մշակույթ - թի Տունը 500-ական Թ. ստացած են Տէր եւ Տիգրան Յակոբ Նոտարեանէ, Նոյն տը - խուր առթիւ իրենց մօրաքրոջ յիշատա - կին Տէր եւ Տիգրան Սեդրակ Ալֆայեանէ 300 Թ. ստացած է Ս. Մեսրոպ կրթարա - նը :

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼՈՆ

ՏՕՆԻ ԳԻՒՏ ԽԱՉԻ

Հոկտեմբեր 26-ին, Կիրակի, Գիւտ Խա - չի տօնին առթիւ Լիւնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Եպիսկո - պոսական պատարագ :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱԲԱՐԵԱՆ

Լիւնի եւ Շրջաններու յարգոյ հայ հա - սարակութիւնը կը հրաւիրուի անխտիր մասնակցելու արարողութեան :

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8.45-ին :

Պատարագ՝ ժամը 9.45-ին :

Քարոզ՝ ժամը 11.15-ին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
9, rue de Madrid — 94140 ALFORTVILLE

— 1976 - 1986 —
10 ANS D'ACTIVITES

Nombreuses manifestations pour fêter
ENSEMBLE cet événement

UNE SEMAINE A LA M.C.A.
du 18 au 26 Octobre

Samedi 18, 16h30. . .

Vernissage EXPOSITION
DE PEINTURE - GROUPE AG-
«Poètes et écrivains» avec :
ALECIAN, ARCHAG, BARKEV,
BARSOUMIAN et KAZANDJIAN
Dimanche 19, 15h- 18h et toute la
semaine. . .

Visite de l'exposition
Mercredi 22, 14h - 19h. . .
JOURNEE PORTES OUVERTES
Rencontre avec les ACTIVITES
de la M. C. A.
21h. . . Présentation et signature
JACQUES DEROGY «Opération
Némésis» avec Ara Krikorian.

Dimanche 26, 14h30. . .
GRAND TOURNOI de TENNIS
DE TABLE en association avec le
Yan's Club — UGAB - Jeunes
MCA d'Issy-les-Moulineaux (Salle
Blairon, 94, rue Veron, Alfort-
ville).

D'autres manifestations à venir.
INFORMEZ - VOUS !

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիգրանի Միութեան Որ - բերու Օգնութեան Մարմնի, մեծ պա - րահանդէսը, ի նպաստ հայ վարժա - րաններուն՝

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7-ԻՆ

ՀԱՅԿԱՅԱՍՏԱՆԻ

Հաուրը Գարակէօզեան նախկին Սա - նուց Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգե - հանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Հոկտեմբեր 26, Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, մեծ քարերար՝

ՄԻՀՐԱՆ ԵՒ ԶԱՊԷԼ

ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

իրենց զաւակին՝

ՀԱՆՈՒՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ՝ Արամ եւ Սարգիս Գարա - կէօզեանի, Տոբթ. եւ Տիգրան Գալիքեանի եւ վարժարանի ողբացեալ ուսուցիչներու եւ սաներու յիշատակին :

Ի գիտութիւն ողբացելիս յիշա - տակը յարգողներուն :

ԿԵՐՈՆԱԿԱՆԻ 100ԱՄԵԱԿ

Քեդարուհիսակա
Յերեկոյթ

ԿԻՐԱԿԻ,

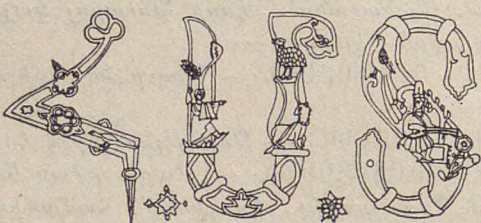
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 26, ԺԱՄԸ 16-ԻՆ

Musée Guimet, 6 place d'Iéna, Paris 16^e
métro : Iéna

կը մասնակցին

Մարի - Լուիզ Ունցեան (տաւիղ),
Ֆիլիպ Եսեպպեան (շուրի, դուդուկ),
Յարութ Պոզմաեան (դաշնակ), Կա -
րապետ Չարաքեան (շուրակ), Ժաֆ
Շիրինեան (ալթո) եւ Լուիզ Շիրինեան
(քաւալակ) :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶՍԵ Է

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

— 0 — 0 — 0 — 0 — 0 —

ACTIVITES POUR LES 6 - 15 ANS

Ateliers du Mercredi . Travaux ma -
nuels, histoire d'Arménie, et légendes.
Ecole de Musique Arménienne :
1- Classes de piano, 2 cycles. Léon
Tavadjian - Marguerite Vekilian.
2- Classe de violon, Chnorhig Na -
zarian.
3- Classes d'instruments tradition -
nels arméniens. Hagop Boyadjian
Vartan Derderian.
4- Chorale d'enfants.
Cours de Danses Arméniennes. Baïdzar
Guédikian.
Cours de Karaté. Arthur Fakrikian.

ACTIVITES A PARTIR DE 16 ANS
ET POUR LES ADULTES

Enseignement de l'arménien : Vartan
Kechichian.
Atelier de Peinture : Achode
Troupe de Théâtre . Vahé Zékian.
Cours de Danses Arméniennes :
Baïdzar Guédikian.
Stages mensuels de littérature armé -
nienne : Krikor Beledian
Football : Jean-Marc Leylekian.

CLUB DU TROISIEME AGE

Le premier Mardi de Chaque Mois,
en collaboration avec la Croix Bleue
Arménienne de Décines.

—Bibliothèque
—Permanence Club
—Diffusion de livres,disques arméniens
—Voyages, séjour d'hiver, séjour à la
mer...

tf1

L'EGLISE EVANGELIQUE
ARMENIENNE
A LA TELEVISION

Dimanche 26 Octobre à 9h30 sur TF1
(Emission de Gérard Stephanesco)

Consécration du

Pasteur Joël MIKAELIAN

avec la participation de :

Mme Anahide TER-MINASSIAN

Le Père Irénée DALMAIS

Les Pasteurs Jean-Daniel SAHAGIAN

et René LEONIAN

EGLISE APOSTOLIQUE
ARMENIENNE
6, rue Père Komitas — 92370 Chaville
o
PRESENTATION, DEBAT ET DEDICACE
DU LIVRE
«LES ARMÉNIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILÉS?»
Par l'auteur :
Le Pasteur René Léonian
Samedi 25 Octobre à 20h45
Entrée libre

ՑԱԽԱՎՈՐԹԻՒՆ

Հայրենակից, Ռուբէն Սողոմոնի (Տա -
րօնցի) մահուան առթիւ, Մարտէյլի Տա -
րօն Տուրուբերանի Հայրենակցական
Միութեան վարչութիւնը եւ իր բոլոր ան -
դամները իրենց խորին ցաւակցութիւննե -
րը կը յայտնեն իր զաւակներուն եւ աղ -
բակիցներուն եւ այս առթիւ 150 Թ. կը
նուիրեն «Յառաջ»ին :

×

Կապոյտ Խաչի Խաչի մասնաճիւղը ցա -
ւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիգրան Ա -
ռաքել Սերոբեանի եւ ողբացեալին զա -
ւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն
Պարգեւ Սերոբեանի մահուան առթիւ :

— ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ —

Կապ. Խաչի Մարտէյլի Պուլվար Օտտոյի
մասնաճիւղը Կիրակի, Հոկտ. 26-ին կը
ներկայացնէ հայախօս «Արիւնապարտը»
ֆիլմը, ժամը 15-ին Հայ Մշակույթի Տան
մէջ, 12 - 14 ռիւ Սէն - Պազիլ (յետա -
ձըգուած էր կամքէ անկախ պատճառնե -
րով) :

ANI CAHIERS ARMÉNIENS A MARSEILLE

Après PARIS, le CENTRE DE RECHERCHES SUR LA DIASPORA
ARMENIENNE organise

○ Dans le cadre du dialogue et des échanges inter-culturels entre
Français et Arméniens

○ et sous le signe de l'accord entre les universités de MONTPELLIER
et d'EREVAN

une CONFERENCE — DEBAT où la revue ANI sera présentée
au public

sur le thème POUR UNE CULTURE A LA RENCONTRE DU PUBLIC

Le vendredi 24 Octobre à 20 heures 30

Dans la salle Saint-Georges — 97, ave. de la Corse — Marseille 7^e
sous la présidence de Monsieur CLAUDE LAURIOL

Vice-Président de l'Université de MONTPELLIER III, Délégué aux
Relations Internationales

avec la participation à la tribune de :

Jean-Claude BOUVIER (Université Aix-Marseille I) Gilles BOETSCH
(Université Aix-Marseille I), Christian BROMBERGER (Université
Aix-Marseille I), Gérard DEDEYAN (Université Montpellier III),
Raymond JEAN (Université Aix-Marseille I), Jean-François MAR-
GUERIN (Ministère de la Culture), Gérard GUEGAN (le MATIN de
Paris), Edouard KHAYADJIAN (auteur), Pierre TER SARKISSIAN
(CRDA).

La Revue «ANI — «CAHIERS ARMÉNIENS» sera diffusée dans les
kiosques et librairies de la région marseillaise à partir du 22 Octobre

Pour d'autres informations : CRDA : 36, rue de Trévise—75009 Paris
Tél. : (1) 42 - 46 - 05 - 58

ՀԱՅԿԱՅԱՍՏԱՆԻ 56ԴԴ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՀՆԹԵՐԸ ՏԱՄ ՏԵ ԼԱ ԿԱՐՏ,
ՈՍԿԵԶՕՐ ԱՍՏՈՒԱՅԱՄՈՐ
(ՄԱՐՏԷՅԼ)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 26, առաւօտեան
ժամը 11.15-ին հայկական ծէսով ձայնա -
ւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարտէ -
յի «Նոթրը Ծամ Տը Լա Կարտ» Աստուա -
ծամօր նուիրուած ուխտավարին մէջ,
հայկական 56-րդ ուխտագնացութեան ա -
ռիթով :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԴ. ԴԱԽԻԹԵԱՆ
Ժողովրդապետ Մարտէյլի եւ Շրջակայքի
Հայ Կաթողիկէ Համայնքին

Կ. Ս. Մ.

ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ ԵՄԵՆԱՆՈՒՄԻ

1986 - 1987 տարեշրջանի հարցարան -
ները ստանալու համար կը թափախուի
թեկնածուներէն կը խնդրուի գրաւոր
կերպով դիմել մինչեւ Նոյեմբեր 30 :

LES ANCIENS DU LYCEE
GUETRONAGAN
151, rue Montmartre - 75002 PARIS

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի
մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստա -
ցած է. - Ի նպաստ դպրոցին. - 1500 Թ.
Պ. Եղեկեանէ, 1000 Թ. ընկերուհի Ար -
սինէ Պառաւեանէ, 200 Թ. ընկերուհի
Վարդանոյշ Էսէնճէ, 75 Փրանք Տի -
կին Պանքէօզեանէ եւ 1000 Փրանք ընկե -
րուհի Լիւսի Տէրտէրեանէ, 300 Թ. Տէր
եւ Տիգրան Փաշայեանէ, 100 Թ. ընկերուհի
Մարի Գորգիլեանէ, ինչպէս նաեւ 200 Թ.
ընկերուհի Մելինէ Օսմանեանէ իր տա -
րարախօս քրոջ՝ Տիգրան Թափեանի մահուան
քառասունքին առթիւ : 300 Թ. ընկերու -
հի Գորգիլեանէ տոբթ. Արամ Պաղտասար.
եանի մահուան քառասունքին առթիւ :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Հ. Մ. Բ. ՄԻՈՒԹԻԻՆԸ ԱՅՍՈՐ

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

1922-ի ամրան պոլսահայությունը կ'ապ-
րի տաղանապալից օրեր: Դաշնակից, յազ-
թական պետություններու զորքը - անգ-
լիական, ֆրանսական, իտալական, մա-
նաւանդ - որ, 1918 Նոյեմբերէն ի վեր,
զբաւման տակ կը պահէ մայրաքաղաքը,
օրէ օր նուազ տեսանելի կը դառնայ փո-
ղոցը: Իրազեկներու համար, անխուսա-
փելի է այլեւս Մուսթաֆա Բէմալի դի-
մադրական շարժումին յաջողութիւնը: Հա-
յերու արտագաղթը կ'արագանայ: Անոնք
մանաւանդ՝ որոնք ճաշակած են թրքական
բարբարոսութիւնը, սպանդէն ճողովարած,
ապաստանած են Պոլիս, կը ջանան անյա-
պաղ մեկնիլ, մղուած նոր վտանգի մը
մղձաւանջէն:

Սեպտեմբերին, քեմալական ուժերը կը
զբաւեն յունացած Իզմիրը՝ որ կ'այրի:
Գրիստոնեաները կը ջարդուին՝ կամ ծովը
կը նետուին: Յունական բանակը վերջ-
նականապէս պարտուած է: Այդ օրերուն
Հ. Մ. Բ. Մ. ունի սկաւառական հսկայ
հաւաքոյթ մը Պոլսոյ մէկ արուարձանին
մէջ: Այդ պիտի ըլլայ այս կազմակեր-
պութեան վերջին ելոյթը Օսմանեան Պե-
տութեան մայրաքաղաքին մէջ: 1922,
Սեպտեմբեր 16-ին, կեդրոնական վարչու-
թիւնը ի տես քաղաքական վիճակին, յար-
մար կը դատէ լուծուած յայտարարել Հ.
Մ. Բ. Մ. ր:

Բայց Հ. Մ. Բ. Մ. չի մեռիր: Ար-
դէն, այդ թուականներուն իսկ, նոյն ա-
նունին տակ, քանի մը ակումբներ կը գոր-
ծեն արտասահմանի մէջ, Միացեալ - Նա-
հանգները, զոր օրինակ:

Ուր որ հայ գաղթականներ կը հաս-
տատուին կամ կ'ունենան հանգրուան, հոն
կը ծլին, առաջին օրերէն սկսեալ, Հ. Մ.
Բ. Մ. ի խումբեր, խմբակներ:

X

Մեր նպատակը, հոս, Հ. Մ. Բ. Մ. ի
սփիւռքեան պատմութեան վրայ հակել
է: Կ'ուզենք միայն ամփոփ կերպով ներ-
կայացնել այս համազգային միութեան
ներկայ վիճակը:

Ծանօթ է որ Հայ Մարմնակրթական
Ընդհանուր Միութիւնը - Հ. Մ. Բ. Մ. -
հիմնուած է Պոլսոյ մէջ 1918 Նոյեմբերին,
քանի մը մարզախմբներու կողմէ որոնք
կը հաւաքուին Գրիգոր Յակոբեանի զը-
րասենակին մէջ: Երբ կը գրենք այս տո-
ղերը, հիմնադիրներէն միակը ողջ է
Տիգրան քհնյ. Պոլեան. կը բնակի Ուս-
շինկթըն:

Հ. Մ. Բ. Մ. ի նպատակն է զբաղիլ
մարզական եւ սկստական շարժումնե-
րով, եւ անոնց միջոցաւ կերտել առողջ,
հայրենասէր հայ երիտասարդութիւն մը:

Սփիւռքի մէջ ներկայիս Հ. Մ. Բ. Մ. ը
միակ հայ մարմնակրթական կազմակեր-
պութիւնը չէ, ոչ ալ՝ միակը սկստա-
կան: Այսուհանդերձ կը մնայ մեծա-
զոյնը ան՝ որուն կարեւոր հաւաքոյթնե-
րը ամէնէն աւելի բազմութիւններ շարժ-
ման մէջ կը գնեն, Մերեւուր - Արեւել-
քի մէջ, Միացեալ - Նահանգները, Յու-
նաստան, Հարաւային - Ամերիկա:

Կան ուրիշ լուրջ կազմակերպութիւն-
ներ: Յրանալի մէջ կայ Հայ Արիւնրու
Միութիւնը, որ իրեւ հայկական կազմա-
կերպութիւն, միակն է յարաբերութիւն
ունեցող սկստական միջակայքին գրա-
սենական հետ, կը մասնակցի համաշ-
խարհային ճէմպօրներուն, հայկական
եռագոյնը պարզած իր բանակատեղիին
վրայ:

Մարզական եւ սկստական մարզին
մէջ, կը գործեն նաեւ Հայ Բարեգործա-
կան Ընդհանուր Միութիւն խումբերը:
Լիբանան, Հ. Մ. Բ. Մ. ի զուգահեռ, Հայ
Մարզական Միութիւնը - Հ. Մ. Մ., -
թէեւ ներկայիս չունինք, անձնապէս, տ-
րոջ տեղեկութիւն այս կազմակերպու-
թեան վիճակին մասին: Հ. Յ. Դեան
երիտասարդական կազմերը եւս, մանա-
ւանդ Ամերիկայի մէջ, կը զբաղին մար-
զական խաղերով:

Այս կեդրոնաձիգ կազմակերպութիւն-
ներէն զատ, Սփիւռքի մէջ բազմաթիւ են

անջատ հայանուն մարզական ակումբ-
ներ որոնք կապ չեն հաստատած որեւէ
հայ կեդրոնի հետ: Կ'անդամակցին միայն
իրենց երկրին մարզական դաշնակցու-
թիւններուն, կարենալ մասնակցելու
համար տեղական արիւնջութիւններու:
Առոնց գլխաւոր օրինակները ունինք Փը-
րանսայի մէջ՝ ուր նոյնիսկ Հ. Մ. Բ. Մ.
անունին տակ գործող Փութպոլի եւ պա-
քէթպոլի ակումբներ (Մարսէյլ, Լիոն -
Տէսին, Փարիզ) յարաբերութեան մէջ չեն
Հ. Մ. Բ. Մ. ի կեդրոնական վարչութեան
հետ:

X

Հ. Մ. Բ. Մ. ունի արդարեւ կեդրոնա-
կան ղեկավարութիւն մը: 1974 Դեկտեմ-
բեր 15-էն ի վեր, կայ վարչական կազմ
մը՝ ընտրուած զանազան շրջաններու
պատգամաւորներուն կողմէ: Կեդրոն Պէյ-
րութ: Յառաջիկայ պատգամաւորական
ժողովը - չորրորդը - ծրարուած է 1987
Ապրիլին համար:

Ծնորհու առաջին նախագահ՝ ողբաց-
եալ Վարդգէս Տէր - Կարապետեանի եւ
իր գործակիցներուն ջանքերուն, այդ
թուականին յաջորդող տարիներուն ըն-
թացքին, Միութիւնը, զանազան երկր-
ներու մէջ, ստացած է հաստատուն կա-
ռոյց մը: Օգտուելով Ամերիկահայերու
օժանդակութենէն, կեդրոնական վար-
չութիւնը, քանի մը ամիսներէ ի վեր,
ունի իր սեփական չէնքը, նստավայրը
Պուրճ - Համուտի մէջ: Կը հրատարակէ
ամսաթերթ մը, «Մարզիկ» (փոսթարկ
11 - 9143 Պէյրութ), պատկերազարդ հե-
տաքրքրաշարժ պարունակութեամբ: Ա-
ռաջին թիւ 1980 Փետրուար 22:

Վերջերս «Մարզիկ» լոյս ընծայեց թիւ
մը - 59-րդը ուր, 1985-ի զրութեամբ, կը
ներկայացնէ Հ. Մ. Բ. Մ. ի անդամական
կացութիւնը թիւերով: Ընդհանուր դու-
մար՝ շուրջ 16-500 հոգի:

Առաջատարներն են Միացեալ - Նա-
հանգները՝ 4100 անդամներով, յետոյ
կուզան Սուրիա՝ 3198, Լիբանան՝ 2791,
Արժանթին՝ 1470:

Ահաւասիկ միւս թիւերը. - Քանադա՝
1156, Աւստրալիա՝ 1147, Յունաստան՝
637, Քուէյթ՝ 445, Եգիպտոս՝ 394, Անդ-
լիա՝ 238, Յրանսա (Փարիզ, Վալանս)՝
228, Ամման՝ 190 Յորդանան՝ 179, Կիպ-
րոս՝ 132, Իտալիա՝ 126:

Առոնց մէջ կան օժանդակ անդամներ,
մարզիկներ, սկստական, աղջիկ, մանչ:

X

Անշուշտ ցուցակագրութիւն մը կրնայ
ունենալ իր վրիպակները: Կ'արձանագըր-
ւին, երբեմն, վեր ի վերոյ թիւեր, ինչ-
պէս, անկասկած, Միացեալ - Նահանգ-
ներու պարագան: Կը յայտարարեն կլորիկ
թիւ մը:

Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, տրուած
ցանկը, բազմաթիւ երկիրներու անուն-
ներով, ցոյց կուտայ թէ Հ. Մ. Բ. Մ. ի
1922-ի ստիպողաբար կատարած հարա -
քիքին ոչինչ ունեցաւ վերջնական: Յարու-
թիւնը շուտով յաջորդեց, մասնաձիւղերու
ցանցը մեծցաւ: Միութիւնը, վերջին կէս
դարուան ընթացքին, իր համագաղու -
թային մարզահանդէսներով, սկստա-
կան բանակումներով, Միջին - Արեւելքի
եւ վերջերս Քալիֆորնիոյ ու Քանադայի
մէջ, չզգարեցաւ հարստացնել իր
պատմութիւնը եւ անկասկած Հ. Մ. Բ.
Մ. ի առջեւ կան՝ տակաւին փառաւոր օ-
րեր եւ լայն աշխատանքի առիթներ՝ ի
սպաս հայ երիտասարդութեան, անոր
հայապահպանման:

X

Մեր ընթերցողները նկատեն թերեւս
երեք կէտեր ու, զարմացած, հարց տան.

- Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ Լիբանանի վերջին
տասնամեակի տարաբախտ վիճակին մէջ,

AMNESTY INTERNATIONAL

ԿԱՄ՝

25 ՏԱՐԻ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱԽՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ԾԱՌԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Լոնտոնի շրջակայ բնակավայրերէն մէ-
կուն մէջ բազմաթիւ շէնք մը, որ իր
զրասենեակներով մեղուներու փեթակի
մը կը նմանի, կեդրոնատեղին է «Էմնըս-
թի Ինթերնէշնըլ» ի:

1961 Մայիսին ի վեր, երբ անգլիացի
իրաւագէտ մը յանուն «մոռցուած բան-
տարկեալ»ներու կողմէ խմբադրեց «Յոյ-
զըրվըր» մէջ մարմին առաւ մարդկային
իրաւունքներու պաշտպանութեան մեծա-
զոյն կազմակերպութիւնը որ քառորդ
դարու մէջ համախմբեց աւելի քան 500
հազար անդամ ու զօրավիդ անդամներ,
150 զանազան երկիրներու մէջ: Նոյն ժա-
մանակամիջոցին ընթացքին պիւտճէն 70
հազար Փրանքէն բարձրացած է 650 մի-
լիոնի: Համաւր իրեն շահեցուցած է
նոյնիսկ Նոպելեան խաղաղութեան մրցա-
նակ մը:

Դժուար է, անշուշտ արժեւորել ազդե-
ցութիւնը որ կրնայ ունենալ այս կազ -
մակերպութիւնը, ամբողջ աշխարհի
մարդկային իրաւանց պարզած կացու-
թեան վրայ: Անոր վերջին տեղեկագիրը
կ'ըսէ այսուհանդերձ, թէ «կառավարու-
թիւններու հետզհետէ բազմացող թիւ
մը կը պատասխանէ այն ճնշումին, որ կը
կատարուի, իրենց յարգել տալու համար
մարդկային իրաւունքները»:

Էմնըսթի կը չեւոյէ նաեւ, թէ «հազարէ
աւելի տեղական անկախ կազմակերպու-
թիւններ եւ խմբակցութիւններ պայքար
կը մղեն յանուն մարդկային իրաւունքնե-
րու, կամ զայն առած են իրենց ծրագրի-
ներուն մէջ»: Միջամտութիւններ, որոնք
կրնան երբեմն ապագային թուիլ, սա-
կայն քանի՞ բանտարկեալ իրենց ազատ
արձակումը կը պարտին արտասահմանի
ու իրենց իսկ երկրին մէջ կատարուած
քարոզչութեան. քարոզչութիւն մը, որ
կը վրդովէ արտաքին երեւոյթները փըր-
կելու հետամուտ վարչաձեւերը:

Էմնըսթի 500 հոգիոց անձնակազմէն
զատ, որոնց քսանը Լոնտոնի կեդրոնա-
տեղին կը գտնուին, ունի տեղական խմ-
բակներ ու թղթակիցներ: Այս խմբակ -
ները «գաղափարի բանտարկեալներ»
«կ'որդեգրեն», կը պրպտեն անոնց պարա-
զան, նամակներու եւ հեռագրերու տա-
րափով մը կ'ողջեն զանոնք բանտար-
կողները, կը մղեն լրագրողները որ ու-
շաղորդիւն դարձնեն անոնց կացու-
թեան... Այսպէս Յրանսայի մէջ 25 հա-
զար հոգի մաս կը կազմեն Էմնըսթի խմ-
բակներու:

Տարեկան տեղեկագիրը տեղ գրաւած է

Հ. Մ. Բ. Մ. կ'ապրի եւ նոյնիսկ ունի
կառնուաւոր պաշտօնաթերթ:

Ատիկա հրաչք մըն է՝ զոր միայն Պէյ-
րութիցները կրնան բացատրել եւ ի գլուխ
հանել...

- Իրան ունի հոծ հայ գաղութ մը: Ին-
չո՞ւ չկայ հոն Հ. Մ. Բ. Մ.:

Իրանի մէջ կը գործէ մասնաւորաբար
«Արարատ» Միութիւնը: Թեհրան նախ,
եւ մասնաձիւղեր գաւառի մէջ: «Արա-
րատ» Թեհրանի մէջ տէր է հսկայ մար-
զական համալիրի մը, շինուած Շահին
շրջանին: Միութիւնը ունի յարաբերու-
թիւն Հ. Մ. Բ. Մ. ի հետ, բայց կը մնայ,
թերեւս քաղաքական պատճառներով,
անջատ եւ անկախ:

- Յրանսայի համար քիչ չէ՞ միայն
228 անդամներ:

Անկասկած: Յրանսահայ մարզական ա-
կումբներ կան, աւելի քան տասնեակ մը:
Մէկ քանի հատը ունին, իւրաքանչիւրը,
200 - 300 անդամներ, իրաւ, մէկ մասը՝
ոչ - հայ:

Միայն Հ. Մ. Բ. Մ. Յրանս (Փարիզ)
եւ Հ. Մ. Բ. Մ. Պուրկ - լէ - Վալանս
(Տրոմ Նահանգին մէջ) կապուած են Պէյ-
րութի կեդրոնին: Այս երկու մասնաձիւ-
ղերը հիմնուած են, ընդհանրապէս, Ա-
րեւելքէն վերջին տարիներուն գաղթած
երիտասարդներու կողմէ:

Յրանսահայ միւս ակումբները որեւէ

կազմակերպութեան վաւերացրելու
հատորին մէջ, որ հրատարակուած է 120
հազար տպագրանակով ու թարգմանուած
ինը լեզուներու:

Էմնըսթի Ինթերնէշնըլը վաղեմ
վարկը արդիւնք է տրուած տեղեկութիւն-
ներու վաւերականութեան եւ տեղին կա-
տարուած լրատուութիւններու: Աշխար-
հի չորս ծագելէն հասնող նշումներ ոչ
մէկ կերպով սարսած են անոր կառոյցը,
հակառակ քանի մը տխուր բանալէճերու
որոնք տեղի ունեցան ինչպէս, օրինակ,
Յրանսայէ արտաքուստ երկու իրադր-
ներու պարագային, կամ ներքին քննա-
դատութիւններով:

Կազմակերպութեան չափանիշները հե-
տեւաներն են. -

- Ան կը պահանջէ, որ ամբողջ աշխար-
հի մէջ ազատ արձակուին իրենց համա-
գումներուն, մորթի գոյնին, ազգային
պատկանելիութեան, լեզուին կամ կրօն-
քին պատճառով բանտարկուած անձեր,
որոնք բրտութեան արարքներու չեն
գիւմած:

- Կը ջանայ ապահովել տրամաբանա-
կան ժամանակի մը մէջ քաղաքական բան-
տարկեալներու անաչառ դատաւարու-
թիւն մը:

- Դէմ է մահապատիժի, չարչարանք-
ներու եւ ամէն տեսակ վայրագ, անմարդ-
կային պատիժի անխտիր, ամէն տեսակ
բանտարկեալներու համար:

Քսանհինգ տարիէ ի վեր աշխարհի Պե-
տութիւններուն կէսը համաձայն գտնը-
ւած են իրենց հայրենակիցները խնայելու
կամալական ձերբակալութիւններէ ու
չարչարանքէ, սակայն իրականութեան
պատկերը բաւական տարբեր է ու չեն
յարգուիր այս յանձնառութիւնները:

Հրատարակուած տարեկան տեղեկագր-
րին մէջ տեղ գրաւած են ՄԱԿ-ի 160 ան-
դամներէն 128 երկիրներ, ի մէջ այլը
Յրանսա, զինամերժ երիտասարդներու
արդեւափակումին եւ Նուէլ Քալտոնի
կացութեան համար:

1985-ի պատահարներուն վրայ հիմնը-
ւած այս տարուան տեղեկագիրը ամենա-
լայն տեղը կը յատկացնէ հարաւային -
Աֆրիկէի (7 էջ): 1984-ի վերջաւորութե-
նէն ի վեր այդ երկիրը կ'ապրի սեւա-
մորթներու կէք-օններու արիւնալի ապը-
տամբութեան ու ափքաբաշխի վարչա -
ձեւին կողմէ անոնց կիրարկուած ճնշու-
մներու քառուր: Էմնըսթի մտահոգ է, հոն
ուսանց դատաւարութեան բանտարկուած-
ներու զաղափարի բանտարկեալներու,
մեծ թիւով «անհետացածներ»ու, «չափ-
չարաւմի հեքափկումներ»ու կացու-
թեամբ, սպաննուածներու յարաճուն թի-
ւով:

Միշտ Հարաւային - Աֆրիկէի մէջ,
«բազմաթիւ ընդդիմադիրներ յարձակու-
մի ենթարկուած, առեւտրուած կամ

լուրջ փափաք չեն ցուցադրած միջնէն հի-
մա Հ.Մ.Բ.Մ. ի հովանիին տակ մտնելու:
Նոյնիսկ անոնք՝ որոնք Հ. Մ. Բ. Մ. ա-
նունը կը կրեն: Ինչո՞ւ: Թերեւս անոր հա-
մար որ՝ քսանական, երեսունական թը-
ւակներուն, մեր քաղաքական կու-
սակցութիւնները, Յրանսայի մէջ,
ունեցան անտեղի միջամտութիւններ՝
Հ. Մ. Բ. Մ. ի մասնաձիւղերուն մէջ: Առոնց
վարչներուն մէկ մասը՝ որոնց նպատա-
կը միայն մարզական շարժումն էր,
զատուեցան մայր կազմակերպութիւնէն:

Ուրիշ անուններով ակումբներ մէջտեղ
ելան. անկէց ի վեր, վարչները սերունդ
փոխեցին, բայց աւանդը մնաց: Միայն
վախը՝ որ կուսակցական որեւէ միջամտ-
ութիւն խանդարէ ակումբին, առանց
ատոր ալ, արդէն դժուար մատակարար-
ութիւնը, հաւասարակշռութիւնը:

Այսպէս կը բացատրենք մենք Փրանսա-
հայ ակումբներուն դիրքը հանդէպ Հ. Մ.
Բ. Մ. ի կեդրոնաձիգ ջանքերուն: Միւս
կեդրոնաձիգը ջանքերուն կողմէ, իրաւ ալ ի
որ այս ակումբներու չեն
վարչներէն շատեր տեղեկակ անդամ չեն
Հ. Մ. Բ. Մ. ինչ ըլլալէն: Իրենց
գործունէութեան խարխիւր Փութպոլն է,
երբեմն պաքէթպոլը եւ իրենց մաս-
հոգութիւնը՝ հայ անուան ներկայութիւն
է Փրանսական մարզաշխարհին մէջ: Ու
այդ տեսակէտով, յաջողած են:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՅԵՆ

մեկնեցող զոհ դարձած են այնպիսի պայ-
մաններում մեջ, որոնք կասկած կը ներ-
կայեն «մահուան ջոկատներ»-ում զոյու-
նեան մասին: Եմբարթի Ինթէնէնզընը
թեման է իշխանութիւններէ, որ քննու-
նելու մը կատարեն ու ճշգրիտ թէ այս ա-
մբարթները կառավարական գործակալնե-
րու ձեռքով եղած են:

Հարաւային - Ափրիկէի երկիրներէն
կառ իմըթիի տեղեկագրին մէջ տեղ
գրուած են Իրան եւ Իրաք. յատկապէս
գրուած մէջ «մեծ թիւով քաղաքական
խռովութիւններ կը սպառնան», հապ-
ճեալ դատաւարութիւններէ ետք: Կազ-
մակերպութիւնը 470 սպանութեան պա-
րտադր ճշգրտ է, սակայն բուն թիւը
կատարելի կերպով աւելի բարձր կը գնա-
նատուի:

Ինքնաթիռի հաստափոր թղթածրարներէն
մէկը կը վերաբերի Խորհ. Միութեան.
Հոն ուղարկու է յատկապէս «բանտերու,
պարտադիր աշխատանքի խումբերու եւ
հողերու փախուստներու մէջ զէշ վերաբե-
րումը»:

1985-ի ընթացքին կազմակերպութիւնը
արդեւորած է խորհրդային 580 հայրենա-
պետներ, արդէս գաղափարի բանտարկե-
ալներ կամ հարցաքննութեան համար
կաշտուածներ: «Այսուհանդերձ իրական-
ութեան շատ ցած է տրուած թիւը»:
Տեղեկագիրը կ'աւելցնէ, թէ Խորհրդային
Միութեան մէջ քաղաքական բանտարկե-
ալներ կանոնաւոր կերպով զէշ վար -
մունքի կ'արժանանան ու երբեմն ալ չար-
արարքի կ'ենթարկուին: Այս տեսակէ-
տով երկու գեր - մեծերը նոյն մակարդա-
կի վրայ չեն գտնուիր: Միացեալ - Նա-
նիստներու մէջ մահապատիժն է որ էմ-
բարթի գլխավոր մտահոգութիւնը կը
կազմէ. անցեալ տարի 18 բանտարկեալ-
ներու մահապատիժը գործադրուած է:

Եթովպիա, Ուկրաինա, Չիլի, Գոյոմ-
պլա, Գուպա, Նիքարագուա, Չինաս-
տան, Քորէա, Աֆղանիստան, Պանկլա-
տէ, Ինտոնէզիա, Վիէթնամ, Սրի -
լանքա, Սուրիա, Ռումանիա ... Ցանկը
երկիրներու, որոնք կ'ամբաստանուին
մարդկային իրաւունքներու ստնակո -
խումով: Բարեբախտաբար ամէնքը նոյն
գլխի վրայ չեն գտնուիր. սակայն եւ այն-
պէս տարբեր միջոցներով ու նպատակնե-
րով չարարանքն ու բանտարկութիւննե-
րը կը մնան երկրադունտին վրայ լաւա-
բար ձեռով բաժնուած բաններու կար-
գին:

Թ. Ա. Թ.

ՍՍՏՏԱՆԵՐ

ՈՒՒԼԻԸՄ ՍԱՐՈՑԵԱՆԻ
ԼԱԹԱՔԻՈՑ ԳԻՇԵՐԸ
Գրեց՝ ՅԱԿՈԲ ԱՂԱՄԵԱՆ
Պէտրոթ, 1985

ԱՐԴԻԱԿԱՆ
ՀԱՐՑԵՐ,
ԲԱՑԱՅԱՅՑ
ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ

Մտածել ի՞նչ բանի: Ի՞նչ դիտարկու-
թեամբ:
Ներու տարբեր հարցումներ են: Առաջին
հարցումին պատասխանը պիտի գայ,
կոր աչքի անցնենք միասին այս էջե-
րուն պարունակութիւնը: Առաջին աղ-
նակով, առաջին սահմանումով՝ մտա-
ծումին առարկան պիտի ըլլայ սփիւռեան
գոյալիճակը, եւ մտածումին արդիւնքը՝
այդ գոյալիճակէն ծնած հարցերն ու
հարցադրումները: Բայց ամէն մարդ դի-
մէ, թէ այսպիսի խնդիրներու շուրջ՝ որ-
քան տարածած է սահմանը մտածելուն եւ
կարծիքի յայտնելուն միջեւ: Ու «մտա-
ծում» բառով ալ՝ կրնաք հասկնալ ինչ
որ կ'ուզէք: Կը կարծեմ որ Զօրեանի գի-
տածողութիւնը իւրայայտութիւնն հոգ իսկ
է. կազմակերպչները, գիտակցաբար
կամ ոչ, այնպիսի ձեռով կարգադրեր են
հանդիպումը, որ կանխակալ կարծիքնե-
րը «մտածում»ի մասին կանխակալմ հաս-
կացողութիւնները պէտք է քակուէին հե-

ՊՈԼԻՍ
ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ 525ԱՄԵԱԿ
ԵՒ
ՊԱՏՐԻԱՐԲԻՆ ԳԱՅԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
25ԱՄԵԱԿ

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՓՐԿԻԶ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ,
ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ,
ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՅ ՏՕՆ
ԵՒ ԱՅԼ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
— X —

Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքութեան
հիմնարկութեան 525ամեակի եւ Շնորհ
Պատրիարքի գահակալութեան 25ամեակի
հանդիսութիւններու շրջագծին մէջ, Կի-
րակի, Հոկ. 12-ի պատարագէն եւ կրօ-
նական նշումէն ետք (տե՛ս «Յառաջ»,
Հոկ. 14-ի թիւ), Երկուշաբթի, Հոկ. 13-ի
կէսօրին, Պատրիարքարանի դիւանապետ
Մեսրոպ Եպիսկ. Մուրաֆեանի առաջ-
նորդութեամբ ութ հիւր Եպիսկոպոսները
այցելած են Ս. Փրկիչ հիւանդանոց եւ
շրջած դանդաղան բաժինները: Իշխանու-
թիւնները ապահովութեան խիստ մի-
ջոյններ ձեռք առած են եւ բաղմաթիւ
պաշտօնեաներ մօտէն հսկած են հիւրե-
րուն վրայ:

Ճաշի սեղանին շուրջ յանուն Հոգա-
բարձութեան խօսք առնելով տոբթ. Օն-
նիկ Չալքեան անդրադարձած է Հիւան-
դանոցին հիմնարկութեան զրուակներուն
եւ մատակարարման եղանակներուն, նը-
շելով որ այս տարուան պիտոճէն կը հաս-
նի մէկ միլիառ լիրայի: Բժշկապետ Մար-
տիրոս Ենիեօրկան բժշկական տեղեկու-
թիւններ տալէ ետք շեշտած է, թէ Հի-
ւանդանոցը կ'ապրի պատմական օր մը,
որովհետեւ առաջին անգամ է որ այսքան
մեծ թիւով բարձրատիճան հոգեւորա-
կաններ կը պատուեն Աղբ. Հիւանդանոցը:
Ապա Հոգաբարձութիւնը Մեսրոպ Եպիսկ.
Մուրաֆեանի նուիրած է Հիւանդանոցի
թանգարանէն Նարոյեան Պատրիարքի
Պանակէն:

Հուսկ բանքը արտասանած է Ամենայն
Հայոց Կաթողիկոսի ներկայացուցիչ Ներ-
սէս Արք. Պողոպալեան, որ յիշած է թէ
երբ կը մեկնէր Մայր Աթոռէն
զէպի այս Աթոռը, Վազգէն Կաթողի-
կոս ըսած է իրեն՝ «Պոլիսը ինչպէս
անցեալին, այսօր ալ մեզի համար
կը մնայ Հայոց Պատրիարքութեան որ-
պէս հիմնական կեդրոնը, խարխալը ամ-
բարձեան, հայ մշակոյթի եւ գրականու-
թեան դարգացման օրրաններէն մէ -
կը»: Ապա աւելցուցած. «Ես շատ
ուրախ եմ այսօր ձեր մէջ գլու-
նելով: Այնքան ջանքերով եմ խո-
րունկ զգացումով մեզ դիմաւորեցիք,
պարզ ձեռքի թօթիւմ չէր ձերը, պարզ
աչք-աչքի հանդիպում չէր մերը, այլ մեր

նախնեաց հոգին էր, որ կը շարժէր եր-
կու կողմերը, մեր անցեալի պատմու-
թիւնը, մեր մշակոյթը, մեր աւանդու-
թիւնները եւ ամէն ինչ, որ հայկական է,
այն էր՝ որ այստեղ դէմ դիմաց կու գար
ուխտ կնքելու, դաշինք կնքելու, որ մենք
մէկ ժողովուրդի հարազատ, անբաժնելի
անբաժանելի դաւաններն ենք, աշխարհի
որ կողմն ալ ապրինք»:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ի ՊԱՏՐԻ ՀԻՒԻՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻՆ

Ժամը 17-ին, Պատրիարքարանին մէջ
տեղի ունեցած է ընդունելութիւն մը ի
պատիւ Պոլիս ժամանած օտար եկեղեցա-
կաններու, բաղմաթիւ երկիրներու հիւ-
պատոններու, Հայ եկեղեցւոյ բարձրա-
տիճան հոգեւորականներու: Ներկայ ե-
ղած են գերման հեռատեսիլի եւ օտար
մամուլի թղթակիցներ, համայնական
զէմբեր: Ժամը 18-ին ժամանած է Պոլսոյ
կուսակալը՝ Նէպոլտ Այազ: Շնորհ Պատ-
րիարք եւ Կուսակալը ուղերձներ արտա-
սանած են:

ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՅ ՏՕՆ

Զույգ հանդիսութիւններու նախատօնա-
կը եղած է Թարգմանչաց տօնի նշումը,
Հոկտեմբեր 11-ին, բարձրատիճան հայ
եւ օտար հիւր հոգեւորականներու ներկա-
յութեամբ:

Սկիւտարի Ս. Սաշ Եկեղեցւոյ մէջ պա-
տարագած է Գառնիկ քնյ. Հալաճեան
(Նիւ - Երբէք): Քարոզած է Շնորհ
Պատրիարք, որ ծանրանալով Թարգման-
չաց Տօնի մշակութային իմաստին վրայ
եւ շեշտած է Թարգմանիչ վարդապետ-
ներու դերը մեր պատմութեան մէջ:

Եկեղեցւոյ սրահին մէջ տրուած է ճաշ
մը ի պատիւ հիւրերուն: Բացումը կա-
տարած է յանուն Թաղական Սորհուրդի
Յակոբ Քէսքին: Սօսք առնելով Ռումա-
նիոյ եւ Պուլկարիոյ առաջնորդ Տիրայր
Արք. Մարտիրեան ի մէջ այլոց նշած է.-
«Մշակոյթի կարեւորութիւնն անհոյ մար-
դը ասպարէզ կ'իջնէ իրեն հետ իրբեւ օ-
թիտ տանելով իր ուղերը, իր շնորհը, որ-
պէսզի կեանքի մէջ չսայթաքի, չայլա-
լի, միշտ մնայ առողջ եւ յաջողակ: Ան
իրբեւ օթիտ ունի նաեւ իր մայրենի լե-
զուն, որպէսզի դիմադրէ բոլոր փոթո-
րիկներուն: Ժողովուրդի մը մեծութիւ-
նը նիւթական հարստութեան քանակով,
զէնքով չի չափուիր, այլ կը նայուի թէ
կ'ընթան դէմ է տուել քաղաքակիրթ աշ-
խարհի, գրականութեան եւ մշակոյթի:
Եթէ այդ չափանիշով հաշուենք, կը կար-
ծեմ որ հայ ժողովուրդը կը հասնի միւն-
չեւ Մասիա»: Սօսք առած են նաեւ Քէն-
թըրպըրի Արքեպիսկոպոսին ներկայա-
ցուցիչը, Արիս Եպիսկ. Շիրվանեան եւ
ուրիշներ:

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ճաշէն ետք հիւրերը այցելած են Ս.
Սաշ Գալիկեանը, ուր դիմաւորուած են

ԳԱՂԱՌԻՒՆ
ԳԱՂԱՌԻՒՆ

ՊՈԼՍՈՑ մէջ մահացած է գրագէտ -
գրաքննադատ Օննիկ Բալուեան (Հոկտեմ-
բեր 7): Ծնած 1910-ին, շրջանաւարտ
Կեդրոնական Վարժարանէն, գրական
ասպարէզէն ներս մուտք գործած էր բա-
նաստեղծութիւններով: Ունի նաեւ պատ-
մուածքներ, թարգմանութիւններ. իսկ
վերջին տարիներուն առաւելաբար ծա-
նօթ էր «Մարմարա»ի գրական թիւերուն
մէջ հրատարակուած իր գրախօսական-
ներով:

X

ՄՈՆՐԻԱԼԻ հայ կեդրոնին մէջ Հոկ-
տեմբեր 11-ին մեծաբանքի երեկոյ մը
տեղի ունեցած է, նուիրուած քաղաքա -
պետ Տրափոյի: Ներկայ եղած են հայ
համայնքի ներկայացուցիչներէն զատ,
քաղաքական բաղմաթիւ անձնաւորու -
թիւններ, լրագրողներ: Գինեձօնէ եւ
ընթրիքէ զատ կիրարկուած է դեղար -
ուեստական յայտագիր մը, հայ երաժըշ-
տութեան բաժինով: Քաղաքապետ Տը-
րափօ պատասխանելով իր անձին համար
չապլուած մեծաբանքներու, ըսած է,
թէ կատարուած դործը արդիւնք է հա-
ւաքական աշխատանքի: Ապա խորհրդ-
դական Ժեմէն Ռուս մեծ խանդավառու-
թիւն պատճառած է, յայտնելով որ Հայ
Կեդրոնի առջեւի հրապարակը կը վերա -
կողուի Փլաւ տ'Արմէնի ու հայ համայն-
քին կը տրամադրուի Կեդրոնին կից զբո-
նուող հոգաչեքուր:

տեսուչ Հայկ Նշանի, խնամակալներու
եւ Տիկնանց Յանձնախումբի անդամնե-
րուն կողմէ: Հիւրերը դիտած են լեզուի
լապտրաթուարը եւ վարժարանի այլ բա-
ժինները:

Ապա հիւրերը այցելած են Սկիւտարի
Ս. Կարապետ Եկեղեցին, ուրկէ անցած
են Պաղարպաշի դերեզմանատունը եւ
Ներսէս Արք. Պողոպալեան Հոգւոց մը
արտասանած է Պետրոս Դուրեանի շիրի-
մին առջեւ: Այնուհետեւ հիւրերը այցե-
լած են Մատթէոս Զարիֆեանի, Ռեթէոս
Պէրպէրեանի, Հինդլեանի, Պարեաններու
շիրիմները եւ իրենց յարգանքը ընծայած
անմոռանալի զէմբերուն:

Իրիկունը, Դաւաթիոյ Ս. Գրիգոր Լու-
սաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ Լոյս Զուարթի
Կիրակնամուտքի արարողութեան նա-
խագահած է Շնորհ Պատրիարք: Յա-
ւաքաւ արարողութեան, Պատրիարքը,
հիւր հոգեւորականները եւ ներկայ բազ-
մութիւնը լուսանկարուած են Կեդրոնա-
կանի պատմական դրան առջեւ:

տեղհետէ: Պատասխաններու համակար -
գային արժեզրկում մը: Որպէսզի երե-
ւան գայ մէկ իրողութիւն. անհրաժեշ -
տութիւնը մտածելուն: Եւ մէկ հարց -
նշանակութիւնը մտածումին: Որպէսզի
կարելի ըլլայ այլեւս հարցնել՝ «մտա-
ծել ի՞նչ բանի», եւ ասոր տեղը դան «այս
պայմաններուն մէջ՝ ինչպէ՞ս մտածել,
ի՞նչ է մտածելը» հարցումները: Պիտի
հետեւինք անշուշտ հոս, երբեմն ման-
քամամուծութեամբ, ըսուածներուն: Բայց
յոտակ պէտք է ըլլայ առաջուրէն, որ
մեզի համար ալ՝ կարեւորը ըսուածնե -
րուն ետին «ինչպէ՞ս մտածել, ի՞նչ է մը-
տածելը» հարցականութեան յանդիման է:
Այդ է, այդ պէտք է ըլլայ, առաջին օր-
ուան խօսակցութիւններուն արդիւնքը:

Ի՞նչ դիտարկութեամբ: Զօրեան վաւե-
րագրական եւ հետազոտական Հիմնարկ
մըն է: Իր նպատակն է ուրեմն՝ հետազո-
տական աշխատանքներուն ուժ տալ, եւ
ուղղութիւն տալ: Իր կազմակերպած գի-
տածողութիւնով՝ կ'ենթադրեմ որ կ'ուզէ
կարգ մը մտաւորականներ ըլլ - ըլլի
բերել, անոնց մէջ խմբական կայծ մը ար-
թնայնել: Բայց կ'ուզէր փոխադար -
ձաբար անոնցմէ գաղափարներ լսել.
գիտահետազոտական ի՞նչ ուղղութիւններ
կ'առաջարկեն Զօրեանին: Ասիկա երկ-
րորդ օրուան խօսակցութիւններուն նիւ-
թը դարձած է: Այդ նիւթին պիտի չանդ-
թը դարձնամ հոս: Զօրեանի արագալ գոր-
ծունէութեան շուրջ կատարուած գործ-
նական առաջարկներուն մէջ՝ մեզի հա-

մար նորութիւն չկայ: Ինչ որ զգալի է
ընդհանրապէս, առաջին օրուան լայնա-
շունչ վիճարկումէն յետոյ, վերադարձն
է դէպի դասականացած կեցութեանն ու
առաջադրանքները, որոնցմէ անդին քայլ
մը չենք կրցած նետել առնուազն երեք
տասնամեակէ ի վեր, Եւրոպայի, ինչպէս
Ամերիկայի մէջ: Կ'անհարկեմ ընկերա-
բանական հետազոտութեան դիւրին ճամ-
բաներուն, որոնք այնքա՞ն թեկնածունե-
րուն: Այդ թեկնածունեքը գոնէ օր մը
ճամբայ ելլէին ու տեղ մը հասնէին, որ-
պէսզի մենք ալ բան մը սորվէինք, եթէ
կայ բան մը սորվելիք այդ ուղղու-
թեամբ:

«Ի՞նչ հարցում ուղղել»: Այս հարցու-
մին շուրջ կազմակերպուած հանդիպումին
արտաքին կառոյցը հետեւեալն է: Նախ՝
երեք գեկուցարները՝ Կարպիս Գորթեան,
Ճիւան Թապիպեան եւ Լորէթթա Նատար
(էջ 1 - 16): Ասոնց կը հետեւին երեք «վի-
ճարկումներ» (էջ 17 - 33): Ասկէ յետոյ
կը ծաւալի երկար վիճարկութիւն մը,
մինչեւ էջ 130 (*): Զիս հետաքրքրող
բաժինը ասկէ անդին չանցնիր: Հոս է,
Ա. հերթին՝ սկզբնական գեկուցումներուն
մէջ, որ բացումը վիճարկութիւնը կը
ներկայացուի իբրեւ ժամանակակից հայ
կեանքը վերլուծելու մէկ փորձը, թերեւս
աւելի ճիշդ ըլլալը բնէ՛ մէկ կողմ: Տ.
Շիրվանեան (որ այդ օրերուն Ամերիկա
գտնուելով՝ մասնակցած է գիտաժողո -
վին) տեղ մը կ'ըսէ. - «Հոս արտայայ-
տուած գաղափարները ... շատ հաւանա-
բար ուրիշ տեղեր ալ արտայայտուած են,

առանց ձայնագրուած, արձանագրուած
ու հաղորդուած ըլլալու: Գիտեմ որ այդ
գաղափարներէն ոմանք լսած եմ Ձրան-
սայի մէջ, բայց հոն Հիմնարկ մը չկար:
Մէկը բան մը չկերտեց անոնց վրայ» (էջ
140): Ճիշդ է՝ Ձրանսայի մէջ ծաւալ-
նոյն տեսակի վիճարկութիւնները չար-
ձանագրուեցան, եւ դուք՝ տեղ մը ալ
չյանգեցան: Ես ներկայ էջերը կարդացի
մեծապոյն լարուածութեամբ, եւ մեծա-
գոյն զարմանքով: Զարմանքս կուգար
անկէ, որ նոյն տիպի մտահոգութիւններ
ու հարցադրումներ կը տեսնէի հոս, գա-
նոնք կրող ու ապրող անձերուն կողմէ
կեզկի հասունութեան մը եւ յատկու-
թեան մը բերուած: Բայց կարելի՞ է արդ-
եօք մտածելու հրաւերը եւ վերլուծական
կեցութեան մը որդեգրելու կոչը տեղ մը
«յանգեցնել»: Կարելի՞ է դասական հա-
կադեցութիւններու, արմատացած ու
ամբարկալ անդուտակցութիւններու ամբար -
տակը ճեղքել, բայց մասնաւոր՝ այդ
ճեղքին վրայ բան մը «կերտել»: Կարելի՞
է Արեւմտեան Սփիւռքին՝ իր դիմագիծը
տալ, եւ աշխարհի շուրջը գզալ վերջա-
պէս՝ մեր գէմբերուն: Ասոնք ալ՝ ի՞մ
հարցումներս էին: Այդանուանի մէկ ա-
փէն միւսը վանցնէի, եւ սակայն վստահ
չէի թէ ո՛ր չափով հաղորդակցութիւն մը
ստեղծուած է երկու ասիերուն միջեւ:

(Շար. 2)

(*) Պետք է գեղջել 97 - 107 էջերը,
որոնք սպաղարկան սխալի մը հետեւան-
ալ՝ նախորդներու կրկնութիւնն են:

Այլը Տիկին Բերկունհի Փիրեան
Եւ զաւակները՝ Անտրէ Եւ Ալէն,
Եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր
ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զարմիկին՝
ԱՍՍՏՈՒՐ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Հոկտեմ-
բեր 19-ին Լառիպուլազիէն հիւանդանոցը:
Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
այս Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 24, ժամը
10.30-ին Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ
Եկեղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրու-
ի Փանթէն - Փարիզիէն գերեզմանա -
տունը:
Մահագոյ չստացողներէն կը խնդրուի
ներկայ իրեն աշխ. նկատել:
«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
Փիրեան ընտանիքին:

tf1

L'EGLISE EVANGELIQUE
ARMENIENNE
A LA TELEVISION

Dimanche 26 Octobre à 9h30 sur TF1
(Emission de Gérard Stephanesco)
Consécration du
Pasteur Joël MIKAELIAN
avec la participation de :
Mme Anahide TER-MINASSIAN
Le Père Irénée DALMAIS
Les Pasteurs Jean-Daniel SAHAGIAN
et René LEONIAN

ՄԱՐՍԷՑԻ
Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ
ԵԿԵՂԵՑԻ

- ՀՈՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ -

Ժամանակին յայտնած էինք մեր ազնիւ
Ժողովուրդին թէ Մարտէյլի Ս. Կարապետ
Եկեղեցին պիտի ենթարկուի ընդհանուր
նորոգութեանց եւ բարեփոխումներու
եւ թէ այս առթիւ պիտի կառուցուի նաեւ
նոր զանգակատուն մը:
Մեր կոչը ուղղած էինք մեր հայրենա-
կիցներուն, խնդրելով ամէն մէկուն նիւ-
թական օժանդակութիւնը, ժամանակին
իրականացնելու համար նախատեսուած
ծրագիրները:

Բարեբախտաբար, ինչպէս միշտ, այս
անգամ եւս մեր հաւատացեալ Ժողովուր-
դը օգնեց մեզի եւ զօրացուց մեր վճռա-
կանութիւնը գործադրելու նուիրական
մեր պարտականութիւնը:

Ուրախութիւն է մեզի համար այսօր,
յայտնել թէ ծրագրուած աշխատանքնե-
րուն առաջին մասը արդէն վերջացած է:

Հիմնովին փոխարինուած են Եկեղեցւոյ
և խորհրդարանի առաստաղները, կառուց-
ուած է եկեղեցապատկան սեփականու-
թեան մէկ կարեւոր մասին շրջապատը,
նորոգումներու ենթարկուած է Ե-
կեղեցւոյ ու հովուատան պատշգամբներու
եւ եկեղեցին օծուեցաւ հայկական ոճով
Զանգակատունով մը:

Մօտ ատենէն պիտի սկսի նախատես-
ուած ծրագիրներու, երկրորդ մասին
գործադրութիւնը:

×

Այս առթիւ, մեր վարչութիւնը շնոր-
հակալութեամբ ստացած է արդէն հետեւ-
եալ նուէրները. -

Ա. ՅԱՆԿ

Պ. Նաչիկ Տալապանեան 25.000, Տէր
Ե. Տիկին Մանուկ Փիէր Դադարեան 10.000,
Տէր Ե. Տիկին Յարութիւն - Ֆէրնան Ժամ-
կոչեան 10.000 Ֆ., Տէր Ե. Տիկին Նաչիկ
Ճամօեան 5.000 Ֆ., Պ. Մկրտիչ - Բլոս
Պիւլիւլեան 3.000 Տէր Ե. Տիկին Ռոպէր
Արթիւնեան 2.500, Տէր Ե. Տիկին Մարիւս
Քէօշկէրեան 2.000, Տէր Ե. Տիկին Սէրժ
Սիւլալեան 1.500, Տէր Ե. Տիկին Կրէ-
կուար Ժամկոչեան 1.500, Տէր Ե. Տիկին
Կարապետ Սալապանեան 1.200, Տէր Ե.
Տիկին Ալպէր Տէր - Սահակեան, Մինադ-
եան եղբայրներ, Պ. Արքայապետ Տուռու-
եան, Տէր Ե. Տիկին Արթիւր Աֆարեան,
Տէր Ե. Տիկին Պօղոս Պօղոսեան, Տէր Ե.
Տիկին Միհրան Կոկանեան, Տէր Ե. Տի-
կին Բլոս Մաքսիմեան, Տէր Ե. Տիկին
Ռոժէ Սարգիսեան 1.000-ական Ֆ., Վար-
դանեան եղբ. 2.000 Ֆ., Տէր Ե. Տիկին
Ժաք Աճէմեան 1.000 Ֆ., Հայրու Մշա-
կութային Միութիւն 1.000 Ֆ.:

Յանկի գումարը՝ 73.700 Ֆ.

Կը խնդրուի նուիրատուութիւնները
ուղարկել Եկեղեցւոյ հասցէին. -

Eglise Arménienne Apostolique
St. Garabed
Camp Frèze - St. Antoine
13015 Marseille
Tél.: 91 - 96 - 18 - 83

ԿԵՐՈՆԱԿԱՆԻ 100ԱՄԵԱԿ

Փեղարուեսական
Ֆեռելոյթ

ԿԻՐԱԿԻ,

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 26, ԺԱՄԸ 16-ԻՆ

Musée Guimet, 6 place d'Iéna, Paris 16^e
métro: Iéna

Կը մասնակցին

Մարի - Լուիզ Ունցեան (տաւիղ),
Ֆիլիպ Շահապեան (շրէ, դուրուկ),
Յարութ Պոլնաքեան (դաշնակ), Կա-
րապետ Զորաքեան (շուրթակ), Ժաք
Շիրինեան (ալթո) եւ Լուիզ Շիրինեան
(քաւալ-քալ):

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Կ. Ս. Մ.

ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ ՅԱՆԶՆԱՆՈՒՄԻ

1986 - 1987 տարեշրջանի հարցարան-
ները ստանալու համար կը թափառուի
թեկնածուներէն կը խնդրուի գրաւոր
կերպով դիմել մինչեւ Նոյեմբեր 30:

LES ANCIENS DU LYCEE
GUETRONAGAN

151, rue Montmartre - 75002 PARIS

C. C. A.

L'association CREATIONS CONTEM-
PORAINES ARMENIENNES, dans la
perspective d'élargir ses activités culturel-
les et créer un centre, lieu de rencontres
d'auteurs et d'artistes arméniens, cherche
local, de préférence sur Paris. Urgent.

Pour tout contact:

38, rue de la Défense

92130 Issy-les-Moulineaux

Tél.: 46 - 33 - 97 - 84

- ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ -

Կապ. Նաչիկ Մարտէյլի Պուլիւր Օտտոյի
մասնաճիւղը Կիրակի, Հոկտ. 26-ին կը
ներկայացնէ հայախօս «Արիւնապարտը»
ֆիլմը, ժամը 15-ին Հայ Մշակոյթի Տան
մէջ, 12 - 14 ռիւ Սէն - Պաղիլ (յետա -
ճըրդուած էր կամքէ անկախ պատճառնե-
րով):

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻ

Կապոյտ Նաչիկ Սէն - Մօրիսի մասնա-
ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է
հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղիկի՝
Տօնիկ Գամպէրեանի մահուան առիթով. -

Լիոնի Ս. Յակոբեկեղեցիին. -

Վարդեմառ Գամպէրեան (Մարտէյլ)
200 Ֆ., Վարդէյն Ողոքեան (Մարտէյլ)
100 Ֆ., Այրի Տիկին Թամար Գամպէրեան
100 Ֆ., Գամպէրեան զաւակներ 200 Ֆ.:

Կապ. Նաչիկ մասնաճիւղին. -

Վարդեմառ Գամպէրեան (Մարտէյլ)
200 Ֆ., Տէրան Համբարձումեան (Տէսին)
100 Ֆ., Գամպէրեան զաւակներ 200 Ֆ.:

«Յառաջ»ին. -

Այրի Տիկին Թամար Գամպէրեան 100,
Գամպէրեան զաւակներ 200 Ֆ.:

«Հայաստան» ճայնափոխին. -

Այրի Տիկին Թամար Գամպէրեան 100,
Գամպէրեան զաւակներ 200 Ֆ.:

Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան. -

Գամպէրեան զաւակներ 200 Ֆ.:

×

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ պայ-
ծառութեան համար հետեւեալները Ազգ.
Միութեան կը նուիրեն. -

Սիւզան Օհաննիսեանի մահուան առիթ.
փոխան ծաղկեպսակի Եկեղեցւոյ. - Տէր
Ե. Տիկին Ճէպրայէլ Պահատուրեան 1000,
Տէր Ե. Տիկին Արման Պահատուրեան 500,
Տէր Ե. Տիկին Ալպէր Սյանեան 200 Ֆ.:

×

Մանիկ Փամպուրեանի մահուան առ-
թիւ. - Գրիգոր Փամպուրեան 500 Ֆ.,
Տէր Ե. Տիկին Մարգար Մարգարեան 100
Փրանք:

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ
ՏՕՆ՝ ԳԻՒՏ ԽԱՉԻ

Հոկտեմբեր 26-ին, Կիրակի, Գիւտ խա-
չի տօնին առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր
Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Եպիսկո-
պոսական պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Լիոնի եւ Շրջաններու յարգոյ Հայ Հա-
սարակութիւնը կը հրաւիրուի անխտիր
մասնակցելու արարողութեանց:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8.45-ին:

Պատարագ՝ ժամը 9.45-ին:

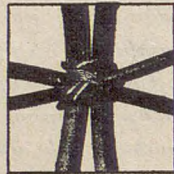
Քարոզ՝ ժամը 11.15-ին:

PHOTOS
MARIAGE, etc.

PORTRAITS
ET
PRESS - BOOK
A VOTRE DOMICILE

Tél.: 43 - 57 - 99 - 28

U.G.A.B. 80 PARIS

Ե.Բ.Ը.Մ. 80 ՓԱՐԻԶ

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

TROIS SOIREES
EXCEPTIONNELLES
A L'OCCASION DE SON 80e ANNIVERSAIRE

ԲԱՑԱՌԻԿ 3 ԵՐԵԿՈՅԹ

JEUDI 20 NOVEMBRE

RECEPTION OFFICIELLE
sur invitation

VENDREDI 21 NOVEMBRE

CONCERT DE GALA

Salle Gaveau

à 20 heures 30 précises

avec la participation de:

ANI KAVAFIAN — IDA KAVAFIAN — COSIMA JOUBERT —
SUSANNA MILDONIAN — AIDA MOURADIAN —
ANI PETROSSIAN — RAFFI PETROSSIAN — BERNARD SOUSTROT

JEAN TER-MERGUERIAN

LA CHORALE SAHAK - MESROP

Direction

KHATCHIG YILMAZIAN

L'ORCHESTRE JEUNE PHILHARMONIE

Direction

JEAN-JACQUES WERNER

Œuvres de: Mozart — Debussy — Saint Saëns — Komitas —
Ekmalian — Haroutiunian — Babadjanian — Khatchadourian —
Tjeknavorian

SAMEDI 22 NOVEMBRE

DÎNER — BAL

Dans les Salons de l'Hôtel Intercontinental

Location: UGAB: 11, square Alboni - 75016 Paris - Tél: 45.20.03.18
Prix des places:

— CONCERT du 21 Novembre

de 80 F à 500 F — Etudiants: 50 F

— DÎNER — BAL du 22 Novembre

1000 F par personne

Fonds A.R.A.M

EGLISE APOSTOLIQUE
ARMENIENNE
6, rue Père Komitas — 92370 Chaville
o
PRESENTATION, DEBAT ET DEDICACE
DU LIVRE
«LES ARMÉNIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILÉS?»
Par l'auteur:
Le Pasteur René Léonian
Samedi 25 Octobre à 20h45
Entrée libre

ՀԱՅԱՍՏԱՆ 56ԴԻ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
«ՆՈԹՐԸ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏ»
ՈՍԿԵԶՕՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՈՐ
(ՄԱՐՏԻՅԵԼ)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 26, առաւոտեան
ժամը 11.15-ին հայկական ծէսով ճայնա-
ւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարտէյ-
լի «Նոթրը Տամ Տը Լա Կարտ» Աստու-
ծամօր նուիրուած ուխտաւայրին մէջ,
հայկական 56-րդ ուխտազնացութեան ա-
ռիթով:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԴ. ԴԱԻԹԵԱՆ
Ժողովրդապետ Մարտէյլի եւ Շրջակայքի
Հայ Կաթողիկէ Համայնքին

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: No 55935

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐՏԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ
ԵՐԵՎԱՆ
(ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14 - 21)

ՓՐԱՆՍԱ կը բանակցի Սուրբիոյ հետ եւ արաւաղիւր է գէնք հայկաթիւն եւ վար-
կիւր ալ բանալու: Այս է լուրը, զոր կու-
տայ «Լիպեթախիոն», յայտնելով Փը-
րանսական իշխանութիւնները զինամթեր-
քի պայմանագրութեան մը շուրջ, բա-
նակցութիւններ կը վարեն Դամասկոսի
հետ: Եթէ վճարականութիւն կայ, կ'ըսէ
թերթը, ահաբեկչութեան նկատմամբ,
լաւք կը թափուի նաեւ որ Սուրիա չմնայ
խորհրդային աշակցութեան եւ իրանեան
ճակատին տակ: Որոշ մասնագէտներ սա-
կայն, մտահոգ են գէնքերու վերջին հան-
գրուանին կապակցութեամբ: Արգարեւ
որեւէ զնորդ Պետութիւն կրնայ ուրիշին
յանձնել (այս պարագային, վախը՝ Ի-
րանն է) թէեւ պայմանագրութիւնը սահ-
մանափակիլ յօդուած մը պիտի ունենայ
«Եւրոպայի սեփականութիւն» ապիւնը՝ ար-
գելք մը գնորդին որ ուրիշին կարենայ
փոխանցել:

ՓԱՆՏՐՕ, Ապահովութեան պատասխա-
նատու Ներքին նախարարութեան մօտ,
լայտնեց Ազգ. Ժողովին - բաւական ազ-
նուկ ալ ստեղծելով - որ Սեպտեմբեր 9-ի
որէնքին գործադրութեանէն ի վեր 1700 օ-
տարական արտաքուստ են երկրէն: Ա-
ռոնք բոլորն ալ անկանոն կացութեան մէջ
էին, ըստ նախարարին, որ կ'աւելցնէ. -
«Եւ պիտի շարունակենք, որովհետեւ
անկանոն վիճակի մէջ օտարներու թիւը
լատ աւելի մեծ է քան կը կարծէք: Օ-
րէնքը համապատասխան է սահմանադրա-
կան իրաւունքին եւ գործադրուած է»:
Պարզ է որ, նման մթնոլորտի մը մէջ,
լորն ալ թացին հետ կ'երթայ եւ աւելի
յանձնէ չորը: Մնաց որ առիթ է նաեւ
բիւր - շատ «օտարատես» պաշտօնէու-
թեան որ թոյլտուութիւնը չարաչար
գործածէ, չըսելու համար առիթն օգ-
տելով շահագործէ անարդարօրէն:

ՄՈՍԿՈՎԱՅԻ մէջ, մահուան դատա-
պարտուած է Ատոլֆ Տոլկաչեւ, դաւա-
նանութեան յանցանքով: Ամբաստանուած
էր որպէս լրտես ամերիկեան սպասար -
կութեանը հաշտին: Մահապատիւը գործա-
դրուած է:

ԻՐԱՔԻ փոխ - վարչապետը, որ նաեւ
Արաբիան նախարար է անակնկալ այցե-
լութիւն մը կատարած է Փարիզ, առջի
օր, եւ ընդունուած Արաբիան նախարա-
րին կողմէ, այս վերջնային իսկ փափա -
քով: Իրաքի փոխ - վարչապետը, որ Ժը-
նեւ կ'երթար դասախօսութիւն մը տալու,
կը խորհէր շատ աւելի կարճ ժամանակ
Փարիզ մնալ:

ԱԹԵՆՔԻ մէջ, պաղեստինեան Վրէժի
կազմակերպութիւնը (Տէյր Եսաին խմբ-
ակ) տէր եղած է պաղեստինցի պատաս-
խանտու՝ Արու Ղազարայի սպանու-
թեան: Այս վերջինը անդամ էր Փաթախի
(ՊԱԿ-ի մէկ մարմինը) յեղափոխական
խորհուրդին եւ պաղեստինեան յեղափո-
խութեան ուժերու բարձրագոյն խոր-
հուրդին: Մեռած էր, առջի գիշեր, իր
իսկ կողքին մէջ, պայթումի հետեւան-
քով: Այս նոյն կազմակերպութիւնը ըս-
տանձնած էր Պոլսոյ սինակոնի ոճրա-
պիւրը:

Թիէթի ԼԸ ԼԻԻՐՈՆ, համակրելի դե-
րասանը, այնքան յաջողութիւն գտած
մասնաւոր որոշ կապիւլաներու համար,
հիւանդանոց փոխադրուած է չնչոյական
գործարաններու խլիբի պատճառաւ:
Նախագէս հերքած էր կարգ մը տարա-
ձայնութիւններ (սիւտա-ի վերաբերեալ)
բայց անցեալ Դեկտեմբերին արդէն, հի-
ւանդանոց փոխադրուած էր ուղեղատապի
հետեւանքով եւ յետագային խոստովանած
թէ շատ յոգնած է զորթիզոնի եւ ման -
րէնպանի դեղերու գործածութեան պատ-
ճառաւ: Ներկայիս, դերասանին վիճակը
թոյլ էր տար որ կարենայ իր յանձնա -
րութիւնը կատարել Հոկտեմբեր 29-էն
սկսելով Փալէ տէ ֆոնկը:

Մարդիկ կան, անաղմուկ ու ամբողջու-
թեամբ կը յանձնուին իրենց հետաքրքը-
րութիւններուն, որոնք անձնական շա-
հադրութեան անդին կը դառնան օգ-
տաւած գործ: Այս կարգի մէկն է Եղ -
ուարը Միհրաբեան, որ լծուած է հաւա-
քածոյ մը պատրաստելու Պ. Սեւակի մա-
սին: Ան շուրջ մէկուկէս տասնամեակէ ի
վեր կը հաւաքէ բոլոր այն նիւթերը ո-
րոնք առնչուած են բանաստեղծի կեան-
քին ու գործին: Ան մեծ գոհողութիւնով
մաս - մաս հաւաքած է 4,5 հազար նիւթ
գիրքեր, ամսագրեր, թերթեր, լուսանը-
կարներ, ձայնագրութիւններ: Հաւաքա-
ծոն բաժնուած է 17 մասի: Հաւաքուած
նիւթերը դասաւորուած են. յիշուած է
նոյնիսկ այն մարդոց անունը, որոնք երե-
կոյթներու ընթացքին արտասանած են
բանաստեղծի գործերը կամ խօսած ա-
նոր մասին: Կը մնայ միայն ամսոսալ,
որ անցեալին եւս նման նուիրումի տէր
մարդիկ չեն եղած մեր գրականութեան
նաեւ միւս մեծերուն շուրջ:

ՊԱՐԳԵՆԵՐ
ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ

Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուր-
դի պրէզիդիումը շքանշաններով եւ մե-
տալներով պարգևատրած է մշակոյթի
հիմնարկներու եւ ձեռնարկութիւններու
աշխատողները, այդ կարգին գրականու-
թեան եւ արուեստի մարզերէ գէմքեր:
Հայաստանէն «Աշխատանքի կարմիր դը-
րօշ» շքանշան ստացած է Ժորա Յարու-
թիւնեան, «Պատուոյ նշան» շքանշան՝
Սեփակ Գիւլնազարեան, Արամ Գրիգոր-
եան, Արամայիս Սահակեան, «Աշխա-
տանքի գերագնացութեան համար» մե-
տալ՝ Կարլէն Չաչանեան եւ Անահիտ
Սեկոյեան:

ՔԱՐԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Տուֆ քարով կառուցուած է Հայաս-
տան: Անով շինուած են տուններ, հրա-
պարակներ, դպրոցներ, գործարաններ,
հիւանդանոցներ: Քարտաշներ կտրած
են այդ սառած լաւան զանազան ձեւե -
րով, անոր վրայ նախաշնորհած են նուռ,
խաղողի ողկոյդ, երգող թռչուններ ու
քարը կը ծաղկի: Վարպետները կարծես
հրաշագործ այգեպաններ ըլլային: Ու
այս մարզին մէջ Արթիկ քաղաքը շահած
է մեծ համբաւ:

Հին գրոյց մը կ'ըսէ. - «Աստուած կը
ցանէր հողը իսկ քարերը կը նետէր մէկ
կողմ, ապապայ Հայաստանի տարածքը»:
Իրականութիւն է, որ Հայաստանի տա-
րածութեան երեք քառորդը կը զբաւեն
քարերը. Ժայռ, լեռ, քարատարած դաշ-
տեր: Ու այդ քարը սկսած է օգտագոր-
ծուիլ մարդկանց օգուտին: Հայաստանի
երկրաբանութեան վարչութեան առեւ-
թեր ստեղծուած է քարի թանգա -
րան, ուր կարելի է տեսնել թէ քարի ար-
դիւնաբերութեան մէջ ինչ օգուտ կը քաղ-
ուի բարէն: Ծակոտկէն քարէն ձեռք կը
մղուին բազմազան մետաքսաթելեր,
սուֆը նրբաթելի կը վերածուի, կը
մարմնաւորուի խեցեղէն անօթներու,
բերդապակիի մէջ:
Երեւանի գիտնական Ս. Եսայեան ծո-

**ԲԻՒՐՈՆ ԶԵՂԵԱԼ ԿԸ ՀՌԶԱԿԷ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻՆ
ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ
ԵՒ ՀԱՐՑԸ ԿՐԿԻՆ ԱՆՈՐ
ԿԸ ՅԱՆՁՆԷ**

Անգամ մը համար, լաւ լուր մը: Ար-
դարեւ, Զորեքչարի, Հոկտեմբեր 22,
Ժամը 18-ին, Եւրոպական Խորհրդարանի
ընդլայնուած Բիւրօն մեծամասնութեամբ
չեղեալ կը հռչակէր քաղաքական յանձ-
նախմբի այն որոշումը, ըստ որուն ձե-
ռահման չէր Հայերու ցեղասպանութեան
տեղեկագիրը քննելու եւ յանձնելու Խոր-
հրդարանին քուէարկութեան:

Յիշողութիւնները թարմացնելու հա-
մար, ըսեմք թէ Յունիս 26-ին էր, որ
Եւրոպայի Խորհրդարանի քաղաքական
յանձնախմբը անգամ մը եւս իր օրա-
կարգին վրայ ունէր Ժ. Վանտմէօլպը-
րուքի տեղեկագիրը հայկական ցեղաս-
պանութեան մասին: Քանի մը անգամ
երթալ - գալէ եւ յաւելուածական պար-
բերութիւններով «Ճոխանալէ» ետք, այս
տեղեկագիրը որ քաղաքական լուծում մը
կը թելադրէ հարցին, յանկարծ կը բախէր
բոլորովին անսպասելի խոչընդոտի մը,
որ կը Ժայթքէր յանձնախմբին խտալա-
ցի նախագահին - Պորմիլոնի - խելա-
պատակէն՝ յանձնախմբը ձեռնհաս չէ:
Քուէի կը դուրսէր այս «գիւտը» եւ ար-
դիւնքը կ'ըլլար՝ 20 թեր, 19 դէմ, չնորհիւ
Ֆրանսական ալիւն, բայց՝ զլիաւորաբար
Եւրոպայի կարգ մը ընկերավարականեւ
բացակայութեան: Պարզ է որ բողոքները
կը տեղային ամէն կողմէ եւ Վանտմէօլ-
պըրուք իսկ բողոք կը ներկայացնէր: Ան-
նուազն տարօրինակ էր, արգարեւ որ ա-
ւելի քան տարի մը քննելէ ետք հարց
մը, յանկարծ անձեռնհասութեան պատ-
մութիւն մը ծագէր:

Ուրեմն, Հոկտեմբեր 22-ին, Խորհրդա-
րանի ընդլայնուած Բիւրօն կը բեկանէր

քաղաքական յանձնախմբին որոշումը,
առարկելով թէ նախագահ Պորմիլոնի
«Կանոնադրի մեկնաբանութեան չարաչա-
հութիւն» գործած է եւ ուրեմն տեղեկա-
գրի քննութիւնը կրկին կը յանձնուի քա-
ղաքական յանձնախմբին, որովհետեւ
բոլորովին հակոտնեայ է որ վիճարանու-
թիւնները ընդհատուած ըլլան:

Յիշեմք թէ ընդլայնուած Բիւրօն, կը նը-
շանակէ որ Խորհրդարանի դիւանին միա-
ցած են Խորհրդարանի խմբակցութեանց
նախագահները: Աւելցնենք նաեւ, որ
այս դրական արդիւնքին կարելի եղած է
յանգիւր շնորհիւ բրիտանացի... պահպա-
նողականներուն, որոնք ապահոված են
մեծամասնութիւնը: Թեր քուէարկած էին,
պարզ է, ընկերավարականները, համալ-
նավարները եւ առէ ան սիէլի (Վանտը-
մէօլպըրուքի բնութեանպաշտ կուսակ-
ցութիւնը) անդամները: Դէմ եղած են
դեմոկրատ - քրիստոնեաները, ազատա-
կանները, Եւրոպայի դեմոկրատները (ի
մասնաւորի՝ ՀՀԷ): Սիմոն Վէյլ եւ Տըլա
Մալէն ուզած են որ հարցին քննութիւնը
յանձնուի կանոնադրի յանձնախմբին:

Ամէն պարագային մէջ, ուրախալի է
հաստատել որ անգամ մը համար գոնէ,
դրական որոշումի մը կարելի վ'ըլլայ
յանգիւր եւ ուրեմն պէտք է բոլորովին
յուսահատել, քանի որ դեռ կը գտնուին
պարկեւտ քաղաքագէտներ, որոնք Պը-
տմէօլպըրուքի ճշմարտութիւնը կը սիրեն:
Անկախաձեռն, Հայկական կազմակերպու-
թեանց (Ֆրանքեհայկական համակա-
մութիւն եւ հայ դատի յանձնախմբը)
բողոքներն ու կրկնակի դիմումներն ալ,
Վանտմէօլպըրուքի նամակներուն կողքին
իրենց դերը խաղացած են:

վային հարթ ծանրաբարեւու նոր կիրար-
կութիւն մը գտած է. զանոնք նկարիչ -
ներու կուտայ նախադարձման համար,
ողորկ մակերեսին վրայ կը պատկերուի
ընանկար, իսկ զոնաւոր տուֆի խորա-
նարները կը շարունակեն վրայ վրայ կազ-
մելով սիւններ:

Մեծ խանդավառութեամբ տեղի ունե-
ցած է «Էրեբունի - Երեւան» աւանդական
տօնահանգէսը: Լենին հրապարակը կա-
ռուցուած պատուոյ օթեակին մէջ տեղ
գրաւած են Կ. Դեմիւրճեան, Հ. Ոսկան-
եան, Ֆ. Սարգսեան ու նաեւ այլ զեկա-
վար գէմքեր: Ողջ առնելով Երեւանի
քաղկոմի Ա. քարտուղար՝ Լ. Սահակեան
արտասանած է բարի գալուստի խօսք:
Որպէս տօնախմբութեան փառեղ հնչած

է «Էրեբունի - Երեւան»ը: Ապա յայտա-
բարտած է Երեւանի քաղաքային խոր-
հուրդի որոշումը՝ Ս. Կապուտիկեանը,
նկարիչ Գ. Պանջեանը, Խորհ. Միութեան
Գործընկեր Միութեան քարտուղար՝ Մ.
Դուրեմը, Հայաստանի գերագոյն խոր-
հուրդի երեսփոխան Հ. Արքահամեանը,
Երեւանի մարթեմատիկական մեքենանե-
րու գիտահետազոտական հիմնարկէն Ա.
Ղուչուկեանը Երեւանի պատուաւոր քա-
ղաքացի ընտրելու մասին: Պատուոյ վը-
կայագիրներու եւ մետալներու յանձնու-
մէն ետք խօսք առած է Ս. Կապուտիկ -
եան:
Աւելի ետք Արիւրեղի ստորոտը իրե-
րունի հիմնաքարին մօտ տեղի ունեցած է
«Քաղաքի ծննդեան օրը» թատերականա-
ցած հանգէսը: Ան խորհրդարանած է Ե-
րեւանի երեքհազարամեայ պատմական
դժուարին ուղին: Երեւանի տօնին մաս-
նակցած են նաեւ քոյր քաղաքներու պատ-
ուիրակութիւնները:

ԱՄԷՆ ԶԱՆԳԱԿ ՂՈՂԱՆՋ ՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ԺԱՄԻ ԻՐ ԻՆՔՆԱՅԱՏՈՒԿ ԶԱՅՆԸ

Որքան անցած է հեղափոխական իմաստ ու ընտանիքի, հոգի ու պարտեզի գեղարվեստ նկարը եւ ինչպէս շուտ անցան խաղի ու պարի, մանկական երազներու ժամերը:

Հեռու են օրերը, ժամանակն ալ հալած, մաշած: Պայծառ աղաքացի պէս հանդարտ է հոգին: Տրտունջ չունիմ. ո՛չ ալ աղբնայն: Լաւ է ապրիլ այսպէս ու սպասել...:

Յիշատակներու գերի չեմ եղած եւ անցեալը դիտած եմ հեռուէն՝ մաշած հնութեամբ սիրտ չմաշեցնելու վախէն: Բայց ինչո՞ւ այսօր կը տեսնեմ քոյրս՝ անցած մեր նոնենիի ալ կողմը, իսկ ես ձախին, չենք կրնար բաժնել լուսինը: Իբրեւ թէ երկու լուսին գոյութիւն ունենար, ան կ'ըսէ. - «ասիկա իմ լուսինն է»: «Այս ալ՝ իմ» կը սեփականացնեմ, ծառի միւս կողմէն երեւցող լուսինը:

Զկայ քոյրս. լուսինն ալ վերածուել է աղօտ ու անիմաստ՝ մէկ կտոր սկաւառակի:

Ծաղիկ վիճակի մէջ մեր նարինջները գնող Հայկ պիւ վաճառականները չեն դարձել: Ո՞րք են հիմա այն ծոյլ ու ավաքայլ էֆէնտիկները, որ մեր տունը կուգային միմիայն փող կշտացնելու: Ո՞րք է հայրս, որուն թուրք բարեկամները երգում կ'ընէին տեղահանութենէ ու ջարդէ ազատելու Նազարէթ էֆէնտիկ ու զաւակները:

Այնքան հեռացած է ժամանակը, որ չեմ տեսներ իսկ Նազարէթին դէմքը, որ հիւանդ վիճակով Նապոլեոնի քաղաքապետարանի դիմած էր օգնութիւն մուրալու գաղթականութեան եւ դրամը բաժնած պահուն գետին տապալած իբրեւ գող՝ ժանտարմաներու մտրակի հարուածներուն տակ:

«Աւետարան կարդալ դիտող» գիտուն մըն էր հայրս եւ ոտքիդնները չէին ներած գուլթ շարժելու եւ ոսկիներով վերադառնալու անոր խօսքին զօրութիւնը: Ու անօգնական ու անօթեւան, երեք օրուան հետիտան ճամբորդութենէ ետք, անոր ընտանիքը ապաստանած էր Երուսաղէմի Հայոց վանքը:

Հեռացած ժամանակի մատախուղի մէջէն կը դիտեմ «Քէլէկեան»ի օրերը եւ չեմ գտներ ո՛չ դասընկեր, ո՛չ խաղընկեր: Ո՞րք են անոնք հիմա. ո՞րք ապաստանած, ո՞րք քարի տակ թաղուած:

Հովի մը արագութեամբ, ֆիւգի մը սլացքով անցեր է ժամանակը եւ չեմ գիտեր թէ ապրած ենք ժամանակին հե՛տ, ժամանակին մէջ, թէ ժամանակէն դուրս՝ օդին մէջ երեւուն:

Ու ահա սպիտակահեր անտառ է չուրջըս: Ժամանակը չէ՛ անցնողը. այլ մաղերն են ճերմկողը: Լեռներու ձիւնէն առաջ, մեր գլուխներուն իջաւ ձիւնը: Ծառերու ձիւղերէն առաջ, փոթորիկը մեր թեւերն ու տաքերը կտորեց: Զիւնէն ու ցուրտէն կը սարսափ մարմինները:

Ինչո՞ւ չգործեցաւ մեր Գողգոթայի գրական պատմութիւնը, կը պոռան քրքումն: Ո՞վ պիտի գրէր: Եղբայրակապ մահ առաջնորդող մեր մտաւորականները. բայց անոնք թուղթ ու մատիտ չունէին՝ օղակի մէջ առնուած իրենց ձեռքերուն մէջ: Երիտասարդական շրջանէ չանցած եւ յանկարծ ծերացած, անուս ու անօթի թշուառները. բայց անոնց մտածումը կեդրոնացած էր քաղցէ չմեռնելու, ցնցոտիէ ազատելու մասին եւ ոչ թէ կեանքի դրուագ պատմել, ողբերգութիւն գրելու: Իսկ ուշը՝ ուշ էր արդէն: Ուսանողներէն ու Փարիզէն

դիւրին չէր տեսնել անապատի արեւն ու անովախ չօրութիւնը: Ազարակներու արօրն ու կովերու թրիքի մաքրութիւնը արին կը հոսեցնէին պատուած ձեռքերէ: Գործարաններու անիւները կը քամէին գրէչ բռնելու ուժը: Կարմիր շրթներէն համրոյրներուն վախճըր մոռցնել կուտար. երէկուան ծարաւն ու աղիքներու տառապանքը:

Սակայն ի՞նչ պիտի փոխուէր, եթէ հրաշքով հանճար մը յայտնուէր յանկարծ եւ ստեղծագործէր ցաւերու մեծագոյնին գլուխ - գործոց գրականութիւնը: Դարձեալ պիտի չկոկոսային համաշխարհային ազգաները: Առաջին քանի մը կեղծաւոր խօսքէ ետք, հանճարը պիտի չվերածուէր անօրակ տափակութեան. ոճիւրը պիտի չմեղմանար, չմեղմանար, մինչեւ դառնար՝ երեւակայական յղացք. հասարակ պատահարի մը ցաւալի արդիւնք:

Վէպը աւելի պիտի լայնցնէր մարդկութիւնը, քան բուն իսկ ազգի մը տառապանքին իրականութիւնը: Ո՞վ չի տեսներ՝ հայկական խաչելութեան դէմ ամերիկեան փրփրած բերաններու լորձուները: Ո՞վ անտեղեակ է, որ արդարութիւն պաշտպանելու երգում ըրած Ատլանտանը, նեցուկն է ոճրագործին: Գաղտնիք է միթէ, թէ Եւրոպական խորհուրդ կոչուածը՝ դրամական հաշիւներու մէջ կորուսած, բոլորովին մոռցած է մարդկայնութեան խորհուրդը: Եկեղեցիէ դուրս հանած «Ալեյուկան», իբրեւ Աւետարանի խօսք, Հայուն կը կարդայ: «Մայն Բամֆ»ի դէմ եւրոպական դիմադրութիւն պանծացնողը, հայկականին կուտայ ոճիւրի տիտղոս: Արեւելքէն ներմուծուած անհատական ձեռնարկներուն կը տրուի հայկական գոյն, որքան ալ մենք տեղացիէ աւելի խանդավառութիւնը Մարի Գաթիլի, Փրոսթի, Հանրի Լըքոնթի յաղթանակով, Ֆրանսայիէ աւելի ցաւինք ոտնազնդակի խոմբի պարտութեամբ եւ մեր արցունքները թափին առատօրէն, ի տես ականներու անմեղ զոհերուն:

Փոխուած բարձրն ու սովորութիւնները կ'առաջնորդեն մեր քայլերը: Կը հետեւինք արագութեան թափին եւ դիտենք որ պիտի հնազանդինք թեքիքի դարու պահանջներուն ու, ձերմակ կամ սեւ մագերիով, օրտնաթէօրէն ու սաթեկլիթներէն պիտի քաղենք օրերու անուշիւր, ապրինք այսօրն ու վաղը: Զենք կրնար, իրաւունք ալ չունինք անջատուել մեր շրջապատէն, կտրուել հայրենիքի իրօնութենէն, կազմել առանձին միաւոր, ապրել՝ կղզեակի առանձնութիւնը: Որոշուած է մեր ճակատագիրը ու գրուած մեր պատմութիւնը: Ի՞նչ հոգ թէ՛ նոր պատմութիւնը ուղէ գրել թուրքը: «Պատի վրայի արիւնը» չի կրնար կասեցնել Եփրատի արեան գոյնը, ոչ ալ մոռցնել տալ Տէր - Չօրի կմախքները: Պերճախօս լեզուով, դարերու դիմացող տառերով ու բառերով, կան ու կը մնան արխիւները:

Իրարու բախող ու ջարդող կտորներ, հրկիզող կամ ձգմուղ օդանաւեր, Շալանձէրի պայթուածներ իսկ չեն կրնար աղարտել փաստաթուղթերու լեզուն: Մագաղաթներու զօրութեամբ, անշեղ ու անսայթաք կը քալէ պատմութիւնը իր ճամբէն: Ապրիլը եղած է ու կը մնայ իբրեւ վաւերականութիւն եւ Հայոց վրայ կատարուած ցեղասպանութեան վրայ յորինուած, մանրանկարն է Պոլիսիպարոս ու Աուշիցը: Եթէ դրամ ու մամուլ կը բանին միմիայն երկրորդի հաշուին, հեռացող ժամանակն անգամ պիտի չգաղթի բանիլ առաջինի հաշուին:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈՂԻԱՆ

ԵՐԱԺԻՇՏ ԵՐԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Կամերային երաժշտութեան տանը եւ լոյթ էր ունենում ուստիոյ եւ հետեւաւորութեան կամերային երգչախումբը: Ծրագրերը կազմուած էր հայկական ժողովրդական երգերից, որոնք ներդաշնակել եւ մշակել է Սովետական Միութեան ժողովրդական արտիստ, կոմպոզիտոր Էդգար Յովհաննիսեանը: Երգերի մեծ մասը, թէեւ հարազատ եւ մայրենի, սակայն, թուում է, վաղուց չեն հնչել՝ մոռացուած կոչուելու աստիճան: Երեւոյթն ուղարկու է: Ահա քանի տարի է մեր կեանք ու առօրեայ ներխուժած աշխարհի երաժշտական ընդարձակ «շուկայ», նաեւ մեզանում ծնունդ ալարան հնչեցնելի դէմն առնելու մղումով մի շարժում է սկսուել, որի հետագայը հայ ժողովրդական երգի կենսունակութիւնը եւ մշտագոյութիւնն է: Շարժումն սկսել են ինքը՝ երգող ժողովուրդը, մասնաւորականութիւնը, ուսանողութիւնը, զիւրի մարդիկ, մանուկները: Նկատելի չափեր ընդունած երեւոյթն սպասում էր հայ կոմպոզիտորին: Ահա եկել է Էդգար Յովհաննիսեանը՝ հայ երգերի պատկառելի մի փունջ բարձրացնելու՝ այս ընդհանուր շարժման կողմնակից ու հաւատաւոր իբրեւ... եւ երգում է երգչախումբը:

Կոմպոզիտորական «համբարութեան» միայն մակերեսային, միայն յաւուր պատշաճի հետաքրքրութիւն բաւարարող լուրջ կեցողութեամբ ներկայացող եւ մշակութային որեւէ պատկանելիութիւն չունեցող, նոյնիսկ կոմպոզիտորական տեխնիկայի պատշաճ մակարդակ չապահովող մեր քանի՞ - քանի սիմֆոնիստներ են նման լուրջ ժանրի այլ գործերի ծրուանքը: Թերեւս, կարելի էր բացատրել այդ երկերն ստեղծող երաժիշտների քաղաքացիական յեղեղովի դիրքորոշմամբ՝ առաջին հերթին:

Էդգար Յովհաննիսեանը հայ ժողովրդական երգին հաւատացողների առաջատար լինելով, հայ երաժշտի որոշակի նկարագրի է ներկայացնում՝ գործունէութեան յստակ ծրագրով, անդաւանդական պատկանելութեամբ: Կամերային երաժշտութեան տանը հնչած համերգն ուղարկու է նաեւ այս տեսակետից:

Մոռացուած կոչուելու աստիճան վաղուց չհնչած երգերից շատերը ներկայանում են եւս մի ուղարկու կողմով: Ներանց ելեւէջները վաղուց ի վեր սին են Էդգար Յովհաննիսեանի երաժշտութիւնը. տարբեր ժանրերով ստեղծած նրա երկերը՝ լինի քառեակ, համանուագ կամ բեմապար: Յովհաննիսեանական են դարձել այս ելեւէջները, եւ բազմաբեռ ստեղծագործական ժառանգութիւն ունեցող կոմպոզիտորն այս երգերով իր ակունքները հաւաստիութեան փաստային վկայութիւնն է բերում: Ահա թէ իր երաժշտութեան լիցքն ու հոգեբանական խորքը նախնական ինչ պարզ ու անապատ արտայայտութիւն են ունեցել: Գեղեցիկ են այդ երգերը, գեղեցիկ են այդ երգերը՝ յովհաննիսեանական մշակումները, նոյնքան գեղեցիկ է տարիներ շարունակ այդ երգերի խորքը պեղելու եւ դրանցով կոմպոզիտորական մեծ ընդհանրացումների մտածողութեամբ աշխատելու նրա օրինակը:

Համերգից յետոյ հարցնում եմ կոմպոզիտորին՝ այդ երգերը դո՞ւք էք առաջինը դրի առել, արդեօք: Պատասխանը լիւնում է կարճ՝ ոչ, դրանք հրատարակուած են: Զարմանք ու տարակոյս յայտնելու աւելորդ է: Եղածը տեսնել է պէտք: Այդպէս է: Ի հարկէ, եղածը տեսնելու կարողութեամբ են գնահատուած Կոմիտասի հանճարը, ինչպէս արեւելի հանճարը: Այն հաւատն ունեմ, որ մի օր յատկապէս երկու ենք բանահիւսութեանը դիմող կոմպոզիտորներին՝ իրարից բաժանելով ժողովրդական երգի լիցքն ու խորքը բարձրացնողներին ժողովրդական երգը սպառողներին: Երեւոյ իրաւացի էր Արամ Խաչատրեանը, երբ մերժում էր իրեն ուղարկուած «մեծ աշուղ» կամ «Փոլիկոսի» բնորոշումները: Հանճարի ուժն ուղիղ խօսելու կարողութիւնն է: Ինչո՞ւ հնարել նոր իրականութեան լեզուական հիմքեր, երբ այդ հիմքերը կան սպառիչ հաստատութեամբ, ու դրանք տեսնել է պէտք: Ի հարկէ, Արամ Խաչատրեանը

մերժում էր ժողովրդական երգն սպառողի սկզբունքը՝ իր արածը զեղարուտական նոր իրականութիւն ստեղծողի, իր ասելիքը ուղիղ եւ հաւաստի ներկայացնողի հաւատամբն էր: «Փոլիկոսի»-ը այս պարագային յաւելալ եւ մակերեսային արտայայտութիւն է: Շատերն են սովորել, սովորելու ենք դեռ Կոմիտասից, Արամ Խաչատրեանից: Սովորում ենք նաեւ ուղիղ եւ հաւաստի լինելու անշափ դժուարին արուեստը: Մեզանում հայ երաժշտութեան մեծերի այս հաւատամբը լաւագոյն ձեւով է իւրացրել Էդգար Յովհաննիսեանը: Սա, թերեւ, իր անմիջական ուսուցչից՝ Արամ Խաչատրեանից ժառանգած ամենաբեղունակ դիրքորոշումն է: Այսպէս են ծնունդ առնում «Անտունի» (յիշենք, որ բալետի հերոսը Կոմիտասն է՝ իր կերպարով իր երաժշտութեամբ), «Սասունցի Դաւիթ» (նրա շուրջ ստեղծուած հնարքներով), «Էրեբունի» քանթատը (որ քաղաքի հիմնադրման սեպագիր արձանագրութեան ընդգրկն է երգում), Աւետիք Խաչատրեանի յիշատակին նուիրուած լարային քառեակը, Միհայիլ յիշատակին ձոնուած Սոնաթ-էպիտաֆիան թաւջութակի եւ դաշնամուրի համար, Պարոյր Սեւակի յիշատակին ձոնուած Սիմֆոնիան, վերջապէս բոլոր գործերը (թերեւ, չնչին բացառութիւններով):

Ստեղծագործական երկար ճանապարհ է անցել Էդգար Յովհաննիսեանը, եւ այդ ճանապարհի բոլոր փուլերը յաղեցած են: Սկզբից եւեթ արուեստագէտի իր անհատականութիւնը ինքնաճանաչման որոշակի դրոշմ է ունեցել իր վրայ, եւ նա զարմանալի հաւատարմութեամբ է նուիրուել թերեւս առաջին երկերի հետ ի յայտ եկած ստեղծագործական ծրագրին: խորհուրդներ չի ունեցել: Ինքն իրենից աւելի արդիական երեւալու մղումը, կոմպոզիտորական տեխնիկայի այլեւայլ գայթակղիչ հնարքների նկատմամբ աչքածախսութեան զրգիւր նրան չեն դրուել: «Ինձ մոտեցնիս թող չկոչեն», լսել եմ իրենից: Ժիշդ այսպէս: Եթէ այդպէս չլինէր, թերեւ, Էդգար Յովհաննիսեանը «չուկուկ» զրազեցնող անուշիկ երգեր գրէր՝ այս ուղղութեամբ վարակելով իրենից յետոյ եկող կոմպոզիտորներին եւ չստեղծէր «Էրեբունի» - Երեւանը, «Արփա - Սեւան»ը: Գրուել են այս երգերը՝ ներկայանալով թէ՛ համաժողովրդական լարային, թէ՛ աշխարհի շրջանագրութեամբ ապրող Հայութեանը: Եւ այս երգերում թեւածող քաղաքացիական առնական ոգին ու էպիկական շունչը միջերաժշտութեան այնքան կարեւոր բաց են լրացրել:

Սիրուած կոմպոզիտոր է Էդգար Յովհաննիսեանը: Կոմպոզիտորի նրա նկարագրի վաղուց է համընդհանուր գնահատանքի արժանացել: Նա մեղ ներկայացել է ծանր բեռ տանելուն մշտապէս զինուորագրուած աշխատող: Ինքնագործութեան միջոցով ստեղծող գնահատանքների դէմ դուռը մշտապէս փակ պիտի պահես, որպէսզի հասցնես զրդի հինգ բալետ: Միայն այսքանն ասենք: Աւելացնեմ նաեւ Արամ Խաչատրեանի «Դիմակահանդէս» բեմապարի խմբագրման տարողունակ աշխատանքը:

Ականատես եմ եղել, երբ Էդգար Յովհաննիսեանի տան դուռն է բացուել Թաւրիշ չընկնից եկած մի անձնագիծ ընտանիքի անդին: Ընտանիքը, որ ներկայացնում էր պապից մինչեւ թոռը, ջահել տղաներով, հարսներով: Թաւրիշը այս ընտանիքի անդամները ծաղիկ ու ուրախութեան ծաղիկ էին բերել կոմպոզիտորին, որովհետեւ իրենց «Սասունցի Դաւիթ»ն էին տեսել օփերային թատրոնում: Անոյ ընտանիքն ունէր կոմպոզիտորի մշտական լուսկեացութիւնը, որ իմ միջից փոխադարձ գոհունակութեան բառեր գտնելու փոխարէն, ծաղիկները ծաղկամանում տեղաւորուելու երկար աշխատանք էր տանում: Ու չզիտեմ պահի յայտնութիւնը հիւրերի անակնկալ տեղեկութիւնն էր, թէ՛ կոմպոզիտորը՝ ասոնական վիճակի մէջ մտնելու անկարողութիւնը: Զգիտեմ այդ պահին դո՛ւնաւ կուլութեան ինչ եղանակով էր Էդգար Յովհաննիսեանը բացել իր դուռը, սակայն նրա ներքը, զգում էի, քիչ յետոյ կատարելիք իր աշխատանքի համար էր բաց առաւելապէս:

Բացմամբն ու հարուստ է Էդգար Յովհաննիսեանի ստեղծագործական ժառանգութիւնը: Բալետները յիշեցինք: Գուրգուլները սիմֆոնիստները, վոկալ - սիմֆոնիկ երկերը, տարբեր ծաւալի կամ - րային գործերը (այդ թւում՝ նշանաւոր

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԵՆ

Լ Ի Ռ Ն

ԲԱՑՈՒՄ ՖԻՆԱՆՍԱԶԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՐԿՐՈՐԻ ՍԱԼՈՆԻՆ

Լինի քաղաքացիությունը Հոկտեմբեր ամիսը հռչակած է արուեստներու ամիս: Այդ ծիրին տակ եւս մտաւ Փրանսահայ արուեստագէտներու երկրորդ սալոնը՝ որուն բացումը կատարուեցաւ Ուրբաթ, Լինի Հայ Տան սրահին մէջ: Ներկայ էին ծերակուտական քաղաքացիներ՝ Պ. Քոլոն, ինչպէս նաեւ շրջանի քաղաքացիները: Լինիներու անդամներէն ոմանք: Ազգային Միութեան նախագահ Պ. Ռիշար Կաղարեան ըրաւ բացման խօսքը, լսողներով որ Հայ Համայնքը եւս իր համատեղ լինելը կը բերէ քաղաքացիութեան անդամներուն իրաւունքները: Պ. Ֆրանսիս Գոլոն շնորհակալութեան կողմէն քաղաքացիութեան իրաւունքները, գործիքային ստիպումները, երգերը (նաեւ՝ մանկական), շարժանկարի երաժշտութիւնը... Այս ամբողջը արուեստագէտի երանգի ու ակտիւութեան արտայայտութիւնն է, ի հարկէ: Ասուածին պէտք է տեսնենք նաեւ, որ կոմպոզիտորի գրութիւնը նախընտրուած է մտնել իրականութեան մի խորը, որ բարդ ու կոնֆլիկտային է՝ ինչի ալ պիտի կարգուի շնորհակալութեան արտայայտութիւնը, թէ մերօրեայ հոգեբանական դրամա: Նրա գրութիւնը, մասնաւորապէս, նախընտրուած է մեղեդիական լարերի յետագիծ թողնել, որոնք նիւթեղէն են եւ ամուր: Բազմալարութեան ըստ իրարմէն երաժշտութեան մէջ պոլիֆոնիկ մէջ կոչուած, եւ սա շատ բնորոշ է Յովհաննիսեանի ստեղծագործութեանը: Պոլիֆոնիկը կոմպոզիտորի համար գերազանց ինքնատուած միանշանակ տեխնիկայ է: Այն ընտրուած է երաժշտութեան խտութիւնը բնորոշող նախնական ակունքներէ, որոնք միաժամանակ են ձեւաւորուած ասեղիք նիւթի ու նրա արտայայտութեան եղանակը: Մեղեդիական ամուր գծերի յովհաննիսեանական ողջ հիւստածքը դառնում է հնչիւնների արուեստով ստեղծուած Հայաստանի երկրի մեծածաւալ պաննո՝ պատմութեան իր խորքերով, օրերի ծաղիկներով, ապրելու, յարստեղծելու իր ուժով:

ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՆՍՈՒՐԵԱՆ

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔԻՃԱՆ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 3-Ի ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԵՋ

Ալֆորվիլի երեք միութիւններ՝ Հայ Մշակույթի Տուն, Կապոյտ Ուսուցիչ Եւ ԻՒ - ԺԻ - Ա. կը կազմեն գաղութային կեանքի զանազան երեւոյթներու կենդանի օրինակ մը: Վերոյիշեալ երեք միութիւններէն իւրաքանչիւրը իր կարգին երկարատեւ է ի վեր աշխատած է Ալֆորվիլի Հայ գաղութը սպեկտրելու, որպէսզի ան պահէ ազգային աւանդական արժէքները: Յիշենք այստեղ որ Ալֆորվիլի մէջ կը գտնուին ուրիշ Հայկական Հաստատութիւններ եւ միութիւններ, որոնք իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն սոյն գործին: Ընթացիկ 1986 տարին, նշանակալից տարի մըն է գաղութին միութեան կան կեանքին մէջ, որովհետեւ Հայ Մշակույթի Տան բացման տարեգրութեան ընթացքը, Կապոյտ Ուսուցիչ Կայանին եւ ԻՒ - ԺԻ - Ա. յիշամեակին է: Այս բոլորին հանդիսաւոր, չքեղ երեւոյթ մը տալու համար, երեք միութիւններու պատասխանատուները, իրենց ջանքերը միացնելով, կազմակերպած էին հանդէս մը, որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 3-ին, Ալֆորվիլի «Լէօ Լակրանտ» սրահին մէջ, որուն մասնակցեցան գաղութի եւ երեկոն կազմակերպող միութիւններու բաւելած Հայ արուեստագէտներ, որոնք եւ կազմէին ցուցադրելու իրենց արուեստը առանց որեւէ նիւթական վարձատրութեան: Ներկայ էին գաղութի հոգեւոր

հոգիները: Հայր Ներսէս Բաղուճեան, Ալֆորվիլի քաղաքացիական Ժողովի Ֆրանչիսկոս եւ իր օգնականները, ինչպէս նաեւ Հայ եւ օտար արուեստագէտներ: Օրուն խօսակցի էր Փրանսական հեռատեսիլի խօսակցի Փիլիպ Գոլիար, որ վեր առաւ պատասխանատուներու եւ օրուն արուեստագէտներու մէջ նկատած բարձր ազգային զգացումը եւ ոգեւորութիւնը: Ելոյթներ ունեցան Աղթամար, Նախասարգ եւ Հայ Մշակույթի Տան Փիլիպ 1915 պարախոտները, երգիչներ՝ Յարութ, Եղօ, Վիգէն, Յակոբ Պատուեան եւ Պետիկ, Նուարդ եւ Ժիրայր Մատիւնեան մենապարեր կատարեցին, իսկ Ժանէթ Մաֆեան - Ալթունեան դաշնակի վրայ, Արամ Պաշտարեանէ երկու կըտոր նուագեց: Այսպէս, մինչեւ ուշ երեկոյ սրահին մէջ հնչեցին զոգարիկ երգեր, երգեր՝ որոնց մէջ ամփոփուած էր մեր լեզուի գեղեցկութիւնը, Հայ ժողովուրդի անցեալը եւ ներկայի Հայ անհատիկ ապրումները: Թողաց նաեւ Հայկական պարը ընկերակցութեամբ Հայկական նուագախումբներու: Հոկտեմբեր 3-ի գիշերը, ներկաները ապրեցան մեր երգերու եւ պարերու հմայով, որոնք այդ օրը կարծէք հնչեցին նոր հրաշքով:

Հայ Մշակույթի Տան համար սոյն երեկոն առաջինն է ուրիշ շարք մը ձեռնարկներու, հաստատութեան բացումին տարածական ծիրին մէջ: Մագիստրը որ այս գեղարուեստական երեկոն միանալով միւս ձեռնարկներուն, կենդանացնէ գաղութին յոյսը, եւ զօրացնէ իր հաւատքը գէպի Հայ Մշակույթը, որ դարձնէ ի վեր եղած է Հայու գոյատեւման հսկայ սիւնը:

ՏԱԼԻԹԱ

- ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ -

ԼՈՍ - ԱՆՃԵՐԼՈՍԻ մէջ «Համազգային» շրջանային վարչութիւնը կազմած է իր երաժշտական միաւորը: Իրեն անդրանիկ գործունէութիւն ձեռնարկուած է իր - արհեստավարժ երգչախումբի մը կազմութեան վ. Պարսումեանի խմբավարութեամբ: Վ. Պարսումեան եղած է Պէյթլութի Ամերիկեան Համալսարանի երաժշտական խմբավար: Խմբավարի մասնագիտութեան հետեւած է Նիւ - ձերքի, Ուէսթմինսթըր Գոլֆֆի մէջ: Տուած է բազմաթիւ համերգներ Պէյթլութի, Սուրիոյ, Միացեալ - Նահանգներու մէջ: Վ. Պարսումեան հիմնած է «Համազգային» Լիբրարին շրջանային վարչութեան հովանաւորութիւնը վայելող «Բ. Կանաչեան» երաժշտանոցը:

×

ՊՈՍԹԵՆԻ մէջ, Հոկտեմբեր 10 - 12-ին,

մակերպիչները եւ մասնակից արուեստագէտները: «Սրահին ներս մտնելու իսկ, անմիջապէս, սքանչելիօրէն տպաւորուեցայ: Ծարունակեցէք, ձեռք - ձեռքի, միշտ ձեռնարկող մնալ այսպէս»:

Ազգային Միութեան վարչութիւնը եւ Տիկնանց Միութիւնը՝ որ սպասարկեց նաեւ ձոխ ընդունելութեան մը, յաջողած են արգարեւ, այս տարի, մէջտեղ հանել որակաւոր ցուցահանդէս մը՝ որ, իր ամբողջութեան եւ զանազանութեան մէջ, տպաւորիչ է նոյնիսկ անոնց համար՝ որոնք զեղանկարչութեան լեզուն ընտանիքն է:

Ցուցահանդէսին կը մասնակցին, իրենց կարեւոր ստեղծագործութիւններէն մէկը քանդակելով, Պարոնեան, Տէր - Մարգարեան, Ժերմեան, Փամպուճեան, Փափազ եւ իրեն ոչ - Հայ հրաւիրեալ Անսէլմօ, Եղեռնէն ներշնչուած իր տաճարակ մը գործերով: Փափազ եւ Անսէլմօ, բոլորովին տարբեր ոճերով, կը մեկնարարեն տառապանքը եւ կը յուզեն: Փափազը «Արեւան» (Շարտան), «Ժողովակ կղզի» (Ամալ Գլոբի) եւ «Փշոտ թագ» (Քուրդուտիլի), մասնաւորապէս տպաւորեցին Պ. քաղաքացիները:

Քանդակի բաժինը կը ներկայացնէ, հարաւային - Ֆրանսայի մէջ մանաւանդ, հանրաժանութիւն թորոս: Սուրիահայ արուեստագէտը՝ որ քանի մը տարիներէ ի վեր արդէն Ռոման հաստատուած է, բերած է իր նոր եւ հին գործերէն ոմանք: Նորագոյնը՝ չորս ամիս առաջ աւարտած հսկայ քանդակ մը՝ գործնականաւոր է «Վեհանմունքի» եւ որ հաւանաբար տեղ պիտի բռնէ շրջանի քաղաքացիտարաններէն մէկուն մուտքին մէջ:

Ցուցադրող բոլոր արուեստագէտները ներկայ էին բացման հանդիսութեան, բացի Անսէլմօյէ՝ գործը կը ներկայացնէր Տիկնանց: Ցուցադրութիւնը կը շարունակուի մինչեւ Կիրակի, Հոկտեմբեր 26:

×

Նոյնպէս արուեստի ծիրին տակ, միջազգային շրջանակներու ծանօթ լինող Բանկ Լուսանկարիչ Ուսանեան Լիպիլի Նուվիլի մէջ կազմակերպած է անձնական ցուցահանդէս մը՝ ուր գեղարուեստի շրջանային համալսարանի անձնաւորութիւններու կամ նուազ ծանօթ անհատներու զիմանկարներ՝ որոնցմէ շատեր կ'ապացուցանեն թէ Ուսանեան մըտերով է լուսանկարչական խրթին արուեստին բոլոր գաղտնիքներուն հետ:

Ցուցադրութիւնը կը տեւէ մինչեւ Նոյեմբեր 16:

×

Այսօր Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 24, իրիւրուն, Լիւսահայ Տիկնանց Միութեան կազմակերպութեամբ, Տիկնանց Ազնաւոր Կառնալները կը ներկայացնեն, Հայ Տան սրահին մէջ, իր երգերը մասին գրած գիրքը:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔԻՃԱՆ

Իսկ պիտի յայտնէի, որ կրցողը ձեռք առնէ այս հատորը ու փորձէ կարգաւ դաշն, այնքան էական ու յափշտակիչ կը դառնա՝ հոն տարագրուի եկածները:

Գ) Համադրական փորձ մը կ'ենթադրէ պարտադրաբար՝ ընտրութիւն մը: Ներկայ գրութեան սահմաններուն մէջ՝ պիտի չմտնեմ նաեւ վիճարկումի այս կամ այն գաղափարին հետ: Ընդհանուր կեցածքս յուսամ՝ հետզհետէ զգալի դառնալ կատարած ընտրութեան եւ շեշտած կէտերու ձամբով: Համադրութիւնը ինքնին՝ գաղափարներու ետին կը բնորոշէ ու կը գաղտնիք տարբերակուած կեցումները: Իմ դերս հոս՝ այդ բնորոշումին մէջ կը կայանայ:

Դ) Հատորը անգլերէն է: Պէտք է անտեսել այն կէտը, որ համադրական փորձը հոս՝ նաեւ թարգմանական փորձ մըն է:

×

- 2 -

Կարալի Գործեանի գեղեցկութիւնը իսկապէս հարցումով մը կը սկսի. «Արդեօք Հայերը ունին որեւէ հարց մը որ նշանակալից ունենալ իմացական աշխարհի ընդհանուր ինքնակազմութեան մէջ»: «Իմացական» բառը գործածեցի, հոն ուր Գործեան կ'ըսէ intellectuel: Յստակ է, որ իրեն համար՝ միակ չափանիշը ա-

րեւմտեան իմացականութիւնն է: Արեւմտեան մտաւորականութեան գլխաւոր յատկանիշներն են՝ «ազատութիւն» եւ «բանականութիւն»: Այս բառերուն շուրջ՝ Գործեան յաւելեալ լուսարարութիւններ չի տար իր ունեցողներուն, բայց իր ապացուցածը պարզ է. արեւմտեան իմացականութեան հասարակաց հրապարակէն դուրս, եւ մասնաւորաբար՝ նեղ իմացով «Հայ» մտաւորական աշխարհին մէջ, չկայ ո'չ ազատութիւն, ո'չ ալ բանականութիւն: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ Հայ մտաւորական յորձրոյնածը երբեք չէ անցած «լուրջ տագնապ»ի մը: Տագնապ՝ քիսիք: Մինչդեռ իմացական աշխարհի փորձերը քիսիք մը, եւ հետեւաբար իր յատկանիշն է՝ քիսիքը, քննադատութիւնը: Յայտնի է որ հին յունաբէնով՝ քիսիքը բաժանումն է. քննադատը այն է, որ կը բաժնուի ու կը բաժնէ: Գործեան չի արցադրել այս կապակցութիւնը: Կը զննէ գլխաւոր, ու լման գիտաժողովին ընթացքին՝ թերեւս միակ զրոյթը կը մնայ հետեւեալը. «Հայ մտաւորականը կրնայ լուրջ հարցադրութիւն մը ծագեցնել միայն ու միայն արեւմտեան քաղաքականութեան ու մշակութիւնի մէջ»: Նորէն հրամայական մը ուրեմն, ու շատ յստակ. պէտք է պատկանիլ, լրիւ իրաւունքով, արեւմտեան շրջանակին, ձայն մը, հարց մը լսելի դարձնելու համար...: Եթէ Հայերը իսկապէս հար-

(Շար. 3)

ԿԱՐԴԱՅԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ս. ՂԱԶԱՐԸ
ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄԵՆԻ
ՁԵՆՆԱՐԿԸ
ՀՈՎԱՆԱԴՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
ԵՐԵՎԱՆԻ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ
ՊԵՏԵՐՈՒՆ

ՁԱՇ - ԵՐԵՎԱՆ
SOFITEL - LYON
Չորեքշաբթի, Հոկտեմբեր 29
Ժամը՝ 20-ին
Տեղերը ապահովելու համար հեռա-
ձայնել՝ -
Մովսեսի վրդ.ի
78 - 60 - 52 - 03

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱԶԱՆՆԵՐ
ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻԴՆԵՐ
ՄԱՐՍԷԼԻՆ՝ - Տիկին Ա. Տիրատուրեան
100 ֆ. :
ԱՄՖՈՐՎԻԼ՝ - Տէր Ե. Տիկին Լեւոն Մա-
ղազճեան 200 ֆ. :

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ
Պ. Յակոբ Օհաննէսեան եւ զաւակները՝
Բլաքիա եւ Լիւնէլ, Այլի Տիկին Օհաննէս-
եան եւ զաւակները, Պօյաճեան ընտանի-
քը, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պա-
րագաները իրենց խորին շնորհակալու-
թիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց ո-
րոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղիկի նը-
ւէրներով, անձամբ թէ զրաւոր, մասնա-
կից եղան իրենց սուգին՝
ՍԻՒԶԱՆ ՕԶԱՆՆԵՒԵԱՆԻ
(ծննդ՝ Պօյաճեան)
արկածալի դառնակսկիծ մահուան առ-
թիւ :

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԱԿԻ
Տէր Ե. Տիկին Յարթթ Յարութիւնեան
հայրենակից Պարգեւ Սեդրեանի մահ-
ւան առթիւ 250 ֆ. կը նուիրեն իր շատ
սիրած «Յառաջ»ին եւ այդ առթիւ ցա-
ւակցութիւն կը յայտնեն Առաքելին եւ
Եղիային :

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ
Կապոյտ խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը շը-
նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ
նուիրատուութիւնները. - Տիկին Սարա-
ճեան 100 ֆ., Տիկին Ժանին Ճառլէան 80,
Պ. Ժան Ումեան 300 ֆ. :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԻՍԻՒ ՄԷՉ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ

Կաղմակերպութեամբ Իսիի Հայ Առա-
քելական Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ
կրթական մարմնի :
«ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»
Հանդիսութիւն՝
ի նպատակով Եկեղեցւոյ միօրեայ վար-
ժարանին :
Երգ, նուադ, պար, արտասանութիւն,
երգչախումբ եւ պարախումբ :
Կիրակի, Հոկտեմբեր 26-ին, ժամը
15-ին Իսիի Օտիթօրիոմի մէջ. 11 - 13
ոժի Տանթօն :
Մինչեւ 12 տարեկան փոքրերու մուտ-
քը ազատ է :

VIENT de paraître
La cuisine
Arménienne
et
Orientale
par Mireille H. Doniguan
Maison d'Édition
G. DONIGUAN ET FILS
887, Rue du Fleuve
Beyrouth — Liban
Tél.: 446201 — 443971
Telex: GEDFIL 43486 LE
En vente chez tous les Libraires
Prix: 175 F. F.

tf1
L'EGLISE EVANGELIQUE
ARMENIENNE
A LA TELEVISION
Dimanche 26 Octobre à 9h30 sur TF1
(Emission de Gérard Stephanesco)
Consécration du
Pasteur Joël MIKAELIAN
avec la participation de :
Mme Anahide TER-MINASSIAN
Le Père Irénée DALMAIS
Les Pasteurs Jean-Daniel SAHAGIAN
et René LEONIAN

- ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ -
Կապ. խաչի Մարտէյլի Պուլվար Օտտոյի
մասնաճիւղը Կիրակի, Հոկտ. 26-ին կը
ներկայացնէ հայախօս «Արիւնապարտը»
ֆիլմը, ժամը 15-ին Հայ Մշակոյթի Տան
մէջ, 12 - 14 ռիւ Սէն - Պաղիլ (յետա -
ձըգում էր կամքէ անկախ պատճառնե-
րով) :

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ
ՏՈՆ՝ ԳԻԻՏ ԽԱՉԻ

Հոկտեմբեր 26-ին, Կիրակի, Գիւտ խա-
չի տօնին առթիւ Լիւնի Ս. Յակոբ Մայր
Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Եպիսկո-
պոսական պատարագ :
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱԲԱՐԵԱՆ
Լիւնի եւ Շրջաններու յարգոյ հայ հա-
սարակութիւնը կը հրաւիրուի անխտիր
մասնակցելու արարողութեանց :
Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8.45-ին :
Պատարագ՝ ժամը 9.45-ին :
Քարոզ՝ ժամը 11.15-ին :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ 56ՐԴ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
«ՆՈՐԸ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏ»
ՈՍԿԵՁՕՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ
(ՄԱՐՍԷԼԻՆ)

Կիրակի, Հոկտեմբեր 26, առաւօտեան
ժամը 11.15-ին հայկական ծէսով ձայնա-
ւոր պատարագ կը մատուցուի, Մարտէյ-
լի «Նոթըր Ժամ Տը Լա Կարտ» Աստու-
ծամօր նուիրուած ուխտաւորներին մէջ,
հայկական 56-րդ ուխտադնացութեան ա-
ռիթով :
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԴ. ԴԱԻԻԹԵԱՆ
Ժողովրդապետ Մարտէյլի եւ Շրջակայքի
Հայ Կաթողիկէ Համայնքին

ՇՆՈՐՀԱՎԱԿԻ
Կապոյտ խաչի Իսիի մասնաճիւղը շը-
նորհակալութեամբ ստացած է Հոկ. 12ի
իր ձախին առթիւ. - Տէր Ե. Տիկին Սրապ-
եան, Պ. Թօփալեան, Պ. Հրաչ Հանտալ-
եան, Տէր Ե. Տիկին Փափաղեան, Պ. Մ.
Էլմայեան, Տիկին Քոտոյեան, Պ. Քէօշ-
կերեան, Տէր Ե. Տիկին Քիրէմիթեան,
Տէր Ե. Տիկին Թուրիկեան, Տէր Ե. Տիկին
Ապաճեան 200ական ֆ., Տիկին Սար-
լուէան 300 ֆ., Տիկին Ալեքսանեան, Տի-
կին Դարբինեան, Տիկին Նազըճեան, Տի-
կին Ճնտոյեան 150ական ֆ., Տիկին Սի-
րանոյշ Պաղտասարեան, Պ. Վարդգէս
Մաքիմեան, Տիկին Հայկանոյշ, Տիկին
Բալայեան, Պ. Միրիճեան Շիրվանեան,
Տիկին Մանիսեան, Տիկին Պաղտատ, Տի-
կին Ղուկասեան, Տիկին Քելէճեան, Տի-
կին Նափուճեան, Տիկին Սրբիճեան, Պ.
Շերպէճեան, Տիկին Պողոսեան, Տիկին
Պէնիկեան, Տիկին Դալըճեան, Պ. Արմա-
ղանեան, Տիկին Մինասեան, Տիկին Հա-
պէճեան, Պ. Յարութիւն Շիրվանեան,
Պ. Արիս Գարեան, Տիկին Սօֆի Ըմբաթ-
եան, Տիկին Սոմոնեան, Տիկին Ժամ-
կոճեան, Պ. Դաշնակեան, Ոմն, Տիկին
Խմբոյեան, Տիկին Գիւլիկեան, Տէր Ե.
Տիկին Տառալեան, Տիկին Վարդանեան,
Տիկին Քէլէճեան 100ական ֆ., Տիկին
Մանուկեան, Տիկին Պունուիթ 50ական ֆ. :

ՀԱՐՍՆԻՔԻ
ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ
ԽՐԱԹՃԱՆՔԻ
Ձեր ուրախ օրերու յիշատակը
պահելու համար գիւնեցէ՛ք՝
լուսանկարիչ՝
Պ k s r n u -ի
Հեռաձայն. - 46 - 45 - 40 - 23
GARDEZ LE SOUVENIR
de vos jours heureux
FIANÇAILLES - MARIAGE ETC...
Grâce au photographe
Bedros
tél. 46 45 40 23

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ 100ԱՄԵԱԿ
Քեղարուեստական
Յեռեկոյք
Կիրակի,
Հոկտեմբեր 26, ժԱՄԸ 16-ին
Musée Guimet, 6 place d'Iéna, Paris 16^e
métro : Iéna
Կը մասնակցին
Մարի - Լուիզ Ունցեան (տալի),
Ֆիլիփ Շահպազեան (շուի, դուբուկ),
Յարութ Պոլնաբեան (դաշնակ), Կա-
րապետ Չորաբեան (շուի), Ժաֆ
Շիրինեան (ալթ) եւ Լուիզ Շիրինեան
(քաղութակ) :
ՄՈՒՏԲԸ ԱՋԱՏ Է

EGLISE APOSTOLIQUE
ARMENIENNE
6, rue Père Komitas — 92370 Chaville
o
PRESENTATION, DEBAT ET DEDICACE
DU LIVRE
«LES ARMÉNIENS DE FRANCE
SONT-ILS ASSIMILÉS?»
Par l'auteur :
Le Pasteur René Léonian
Samedi 25 Octobre à 20h45
Entrée libre

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՀԱՐԱՆԵԱՆ ՀՐԱԷՐ, ԹՈՒՌԻՑԻ,
ՏՈՍՍ ԿԱՍ ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ
ՋԱՆԱՋԱՆ ԹՈՒՂԵՐ
(ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԵ,
ՊԱԶԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS,
PROSPECTUS,
DIVERS TRAVAUX DE VILLE
(TÊTE-DE-LETRE, FACTURES,
ENVELOPPES, ETC.)

« ՅԱՌԱՋ — HARATCH »
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI,
DE 14 à 18h. 30
SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30
ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻԷ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

Meubles
Ghazarian
Z.I. Vitrolles tél. 42.89.27.47
à 20km de Marseille.

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

“Բացառիկ զեղջ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն”

Fonds A.R.A.M

ՀԱՐԱՇ - ԿԻՐԱԿԻ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
25-26
SAMEDI-DIMANCHE
25-26 OCT.
1986

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
TEL.: (1) 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R. C. PARIS

LE NUMERO : 4,00 F
ՀԱՐԱՇ - ԹԻՒ 16.343
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16343

ՓՈԽԹՊՈԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

«ԱԼՖՈՐՎԻԼ» առաջադրում

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑԱՀԱՆԻՐ

«ԱՐԱՐԱՏ» պարտում
ԲԱՅՑ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ
ԿԵՍ - ԱՒԱՐՏԱԿԱՆԻՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ալֆորվիլի Հայ Երեսմասարդութեան
Միութիւնը խոստմանալից է այս մրցա-
շարին: Չորս խաղերէ ետք, տակաւին
պարտուած է: Կիրակի օր, յաղթելէ
վերջ Շարանթոնի (1-0), կը գլխաւորէ
առանձին վալ տը Մարնի Ա. դասակար-
գի փոխնութեան դասաւորումը:

Իսի Հայ Մարզականն ալ Հօ տը Սէնի
նոյն դասակարգին մէջ, Կիրակի օրուան
իր նոր յաղթանակով, Թէռնի վրայ (2-0)
կը մնայ դասաւորումին գլուխը Սեւրի
քիւրակցութեամբ:

×

Թոն - Արիւի շրջան, Հ. Մ. Բ. Մ.
Լոն - Տէսինի պարտութիւնը Մոնթէ-
լիմարի մէջ (1-0), չի փոխեր իր դիր-
քը դասաւորումին վրայ: Կը մնայ երկ-
րորդ: Այս Կիրակի, Հոկտեմբեր 26,
Հ. Մ. Բ. Մ. կ'ընդունի վալտի խումբը:
Կարելի է ակնկալել Լիոն - Տէսինի յաջո-
ղութիւնը:

Երկու դասակարգ վար, վալտանի պա-
նետին շնորհիւ Թէրգեանի նշանակած
երկու կուրուս, յաղթած է Թէրնուարի
(2-0) եւ տեղ կը բռնէ դասաւորումին
երկրորդ գծին վրայ:

Իսկ ակումբին առաջին խումբը, վա -
լտանի մէջ, գոհացած է հաւասարու -
թեամբ (1-1) մը Տամփիէրի հետ: ութ
խաղերէ վերջ, միակն է, իր մրցակիցնե-
րուն մէջ, որ տակաւին չունի որեւէ
պարտութիւն: Յառաջիկայ մրցումը
Պալանտին մէջ: Կարելի է յուսալ նոր
յաջողութիւն մը վալտանի համար: Պա-
նետին կը ճամբորդէ Լորմ (Լուար):

Վուարի մէջ, երրորդ դասակարգ, Սէն-
Նամանի «Արարատ»ը Սէն Թ - Բրուայի
պարտաւորած է առաջին պարտութիւն մը
(2-1) «Արարատ» ալ խոստմանալից է
իր ներկայ ելոյթներուն մէջ:

×

Միջերկրականի լիկէն պատուոյ դա-
սակարգի մեր երկու ակումբները հաւա-
սարութեամբ վերջացուցած են իրենց խա-
ղերը հակառակորդի դաշտի վրայ, եր-
կուսն ալ առանց կոլի, Սէն - Թ'Անթուան
Կարտանի մէջ եւ Հ. Մ. Բ. Մ. Արմի-
ֆորմէի Բանթոնի դէմ: Ինչպէս որ յա-
նախ մ'ըլլայ այդ պարագային, բերդա-
պահները փայլած են, Մաշուկեան Հ. Մ.
Բ. Մ. ի բերդին մէջ, վարդանեան Սէն -
Թ'Անթուանի: Նշենք նաեւ որ Կարտանի
բերդապահն ալ կը կոչուի Թէրգեան:
Հոկտեմբեր 26, Կիրակի, Հ. Մ. Բ. Մ.
Արմի - կ'ընդունի Կարտանը եւ Սէն -
Թ'Անթուան Բանթոնը:

Հաւասարութիւն նաեւ Նիսի Հ. Մ. ին
համար, նահանգային առաջնութեան գը-
նով, Վիլֆրանշի դէմ (1-1): պահես-
տին յաղթած է 2-1-ով:

Ինչպէս կը տեսնուի, ընդհանուր առ-
մամբ անցեալ Կիրակին նպատաւոր ե-
ղած է հայանուն ակումբներուն համար:

ՎԱԶԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

Որհնդկային Միութեան Դաշնակցու-
թեան կազմակերպած բաժակի մրցում-
ներու առաջին հանգրուանի հանդիպում-
ները վերջ գտած են Հոկտեմբեր 12-ի
խաղերով: Ծանօթ է, որ «Արարատ»,
նախքան այդ օր Թիֆլիսի «Դինամօ»ի հետ
իր հանդիպումը, առաջին երկու խաղե-
րուն իր արձանագրած յաղթանակներով
ապահոված էր արդէն կէս - աւարտա-
կանին իր մասնակցութիւնը, իրեն իր
ենթախումբի դասաւորման առաջատար:
Հոկտեմբեր 12-ին, Թիֆլիսի մէջ «Արա-
րատ» 0-ի դէմ 2 կէտով պարտուած է
տեղւոյն «Դինամօ»էն:

Այսպէսով, բաժակի կէս - աւարտա-
կան հանդիպումները տեղի կ'ունենան
Հոկտեմբեր 26-ին եւ 27-ին, Լենինգրադի
մէջ՝ «Զէնիթ» - «Արարատ», իսկ Դինեպ-
րոպետրովսկի մէջ՝ «Դինեպ» - «Սպար-
տակ»:

Աւարտական խաղը տեղի կ'ունենայ
աւելի ուշ՝ չեղոք դաշտի մը վրայ:

×

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՆՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳ

«ԿՈՏԱՅՔ»Ի ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. դասակարգի փոխնութեան շար-
քին Արմիւանի «Կոտայք»ը իր դաշտին
վրայ հիւրընկալած է Կեմերովոյի «Կուզ-
բաս»ը: Հակառակ անոր որ Արմիւանցի-
ները խաղը սկսած են սուր զրոհներով եւ
ցոյց տուած առաւելութիւն մը մրցա -
կիցներու նկատմամբ, սակայն եւ այն-
պէս, 22-րդ վայրկեանին, բերդապահ
Անտոնեանի սխալին պատճառով հիւրերը
նշանակած են կոլ մը: Քանի մը վայր-
կեան ետք, յետապահ Փարսադեանի
մէջ սխալի հետեւանքով հիւրերը յաջո-
ղած են նշանակել երկրորդ կոլ մը: Այ-
նուհետեւ Արմիւանցիները բազմաթիւ
ճիգեր գործադրած են խաղին արդիւնքը
փոխելու համար եւ կրցած են միայն կոլ
մը նշանակել (Ա. Յովհաննիսեան) եւ
1-2 պարտութեամբ աւարտել խաղը:

×

Բ. ԴԱՍԱԿԱՐԳ

Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը իր
դաշտին վրայ ընդունելով «Դիլա»ն, փա-
ռաւոր յաղթանակ մը տարած է: Քառորդ
ժամուան մէջ Գեւորգեան երկու կոլ
նշանակած է: 60-րդ վայրկեանին ի նը-
պաստ «Սպարտակ»ի փենալթի մը նշա-
նակուած է, սակայն Յովսէփեան չէ կըր-
ցած արդիւնաւորել դաշն: Եօթը վայր-
եան ետք Գրիգորեան հաշիւը դարձուցած
է 3-0:

Լենինականի «Շիրակ»ը եւ իր դաշտին
վրայ ընդունած է «Արաքս»ը եւ 1-ի դէմ 2
կէտով պարտուած: «Շիրակ»ի հաշիւն
կոլը նշանակած է Ալեքսանեան, 75-րդ
վայրկեանին:

Աւարտակի «Օլիմպիա»ն 1-2 արդիւն-
քով պարտուած է իր իսկ դաշտին վրայ:
«Օլիմպիա»ի կոլը նշանակած է Հայրա-
պետեան:

Հ. Ա.

ՊՈՔԱՍԱ, Կեղերնափրիկէի նախկին
«կայսր»ը գլուխը առած Պանիկ վերադար-
ձած է, անձանօթ պատճառներով եւ, ըստ
երեւոյթին, խաղի բերելով իր պահակ-
ները, քանի որ հսկողութեան տակ կ'ապ-
րէր Հարաբիքուի զգեակը: Իրեն կ'ընկե-
րանային կինը եւ զաւակներէն (54) հին-
գը: Այս վերջինները չեն ընդունուած,
մինչ ինք ձերբակալուած ու բանտ առաջ-
նորդուած է: Պոքասա մահուան դատա-
պարտուած է իր երկրին մէջ, ի բացա-
կայութիւն, հազարումէկ ամբաստանու-
թիւններու պատճառաւ, որոնցմէ ամէնէն
սարսափելին եթէ աշակերտներու ջարդն
է, կայ նաեւ մարդակերութիւնը: Պարզ
է որ այս վերադարձին բուն պատճառ -
ները շատ պարզ չեն, քանի տրամաբանա-
կան չի թուի որ խելք գլուխը մէկը կա-
մովին ապրած իր զգեակէն փախի, երթա-
լու համար երկիր մը ուր կրնայ գնդա -
կահարուել, կամ լաւագոյն պարագային
բանտի մը խուցը նստիլ, ինչ որ պատա-
հեցաւ...: Ծիշդ է որ Պոքասա խելքը
գլուխը մէկուն համբաւ չէ վայելած
ցարդ, նոյնիսկ երբ «պապա» կ'ըսէր Տը
Կոլի կամ ազամանդներ կը բաշխէր Ժիւ-
քարի:

ԷԼԻՉԻՆ նոր խորհրդատու նշանակուե-
ցաւ անխաղաչին կողմէ իսկ իր տղան՝
Ժան - Քրիսթօֆ Միթերան: Յարդ կը-
ցորդն էր ավիրիկեան հարցերու բուն
խորհրդատուին՝ Կի Փէնն, որ Եւրապայում
նախընտրելով, ձգած է իր պաշտօնը:
Ժան - Քրիսթօֆ երեց տղան է նախագա-
հին, ծնած 1946-ին, ուսումը շարունա-
կած է Մեծն - Բրիտանիա եւ Միացեալ -
Նահանգներ: 1969-ին ալ աշխատած է
խորհրդական կիպուուցի մը մէջ: Աշխա -
տած է նաեւ Ա. - ԷՅ - Փէ, ապա Էլիզէ
անցած հօրը ընտրութենէն ետք:

ՆԻԿՈՍԻՍՏԻ ԱՓՈՒԼԸ Պոլիս չգնաց
Պէշիքթաշի խումբին հետ մրցելու հա-
մար եւ այս վերջինը յաղթական հռչակ-
ուեցաւ ի չզոյժ մրցողի...: Ակումբնե-
րու բաժակին ութերորդ աւարտականին,
այնպէս վիճակուեցաւ, որ դէմ - դիմաց
նշանակուին յոյն - Կիպրացիներն ու
թուրքերը: Ողբալ՝ դրաւորին հետ:
Ինչպէս կարելի է: Յաւելեալ ճամբորդա-
կան հարցեր ալ կային: Նիկոսիայէն Պո-
լիս, ինչպէս երթալ, ցամաքէն, հիւ-
սիսային Կիպրոսի շինծու Հանրապետու-
թեան ճանաչումը պիտի նշանակէր:
Վերջն ալ Պէշիքթաշի խումբը չի կրնար
Նիկոսիա երթալ քանի որ կ'ուրանայ ա-
նոր օրինաւոր զոյուլթիւնն իսկ: Յիշենք
որ կիպրական խումբին մաս կը կազմէ
Արա Պետրոսեան:

ՓԱՐԻՉԻ երթեւեկին կարգաւորման
համար տրականողական ծրագիր մը պատ-
րաստուած է, ըստ «Ֆիկառօ»ի (Հոկտեմ-
բեր 24)՝ քաղաքապետին կցորդին կողմէ:
Հաւանական կը թուի որ նախատեսուած
ծրագիրը բանալիէն եւ վիճաբանու -
թիւններու առիթ տայ: Արգարեւ, նա-
խատեսուած կէտերու կարգին են. -
Արգիլիլ յանձնումները ժամը 8-էն ետք,
Փարիզը բաժնել 3 գօտիի՝ կարմիր, կա-
պոյտ, կանաչ (առաջին)՝ գօտիին մէջ՝
ոչ մէկ կառք կրնայ կենալ, եւայլն, եւ-
այլն:

ՊԵՐՈՒԹԻ ՄԷՉ, Հեղպոլլան (Աստու-
ծոյ կուսակցութիւն) յայտարարած է թէ

«Հարաւային - Լիբանանը եւ Պա-
ղեստինը կ'ազատագրուին իսլամ դի-
մադրականին զէնքով եւ ոչ թէ
միջազգային բանաձեւերով»: Մամուլին
յանձնուած այս յայտարարութեան մէջ
զեռ կ'ըսուի. - «Կարեւորագոյն դասը զոր
կարելի է քաղել Երուսաղէմի ոճրափոր-
ձէն եւ Սայտայի կռիւէն այն է որ դի-
մադրական իսլամին հրացանը միայն
կրնայ ազատագրել Պաղեստին ու հա-
րաւային - Լիբանանը եւ ոչ յաջորդական
բանաձեւերը, որոնք մահազգներ են
զրաւեալ հոգամասերուն համար»:

ՎԱՏԻԿԱՆ «մրցանիշ» բաց մը կը նա-
խատեսէ 1986-ի համար, որ 56 միլիոն
տոլարի պիտի հասնի:

ՆԱՊԱՍԻ (Լիբանան) մէջ, Երկուշաբ-
թի օր ռմբակոծութեան մը հետեւանքով
երեք հոգի վիրաւորուած են, որոնց մէջ՝
ձոնի - Յակոբ Տէմիրճեան:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ԲԻՐՈՅԻՆ
ՈՐՈՇՈՒՄԻՆ ԱՌԹԻՒ
×

Սթրազբուրգի մէջ, Եւրոպական խոր-
հրդարանի ընդլայնուած բերդին տը -
ւած որոշումին առթիւ («Յառաջ», Հոկ-
տեմբեր 24) Սոլիստաիթ Ֆրանկօ - Ան-
մէնիէն հետեւեալ հաղորդագրութիւնը
հրապարակած է. -

×

— COMMUNIQUE DE PRESSE —
Paris, le 22 - 10 - 1986

L'Association «SOLIDARITE FRANCO -
ARMENIENNE» enregistre avec satisfac-
tion la décision prise le 22 / 10 / 1986 par
le Bureau Elargi du Parlement Européen
de renvoyer à la Commission Politique
l'examen du rapport sur la question ar-
ménienne.

En effet, le 26 juin dernier, invoquant
l'incompétence de la commission basée sur
l'Article 84 du règlement, le Président
de la Commission politique, Mr FORMI-
GONI mettait aux voix l'irrecevabilité du
rapport, votée par 20 voix contre 19; par
cet artifice de procédure, la Commission
politique du Parlement Européen mettait
provisoirement un terme au débat engagé
depuis deux années sur le génocide armé-
nien.

En invalidant le vote intervenu au mois
de juin, le Bureau du Parlement Européen
a désavoué l'interprétation du règlement
donnée par cette majorité de circonstance.

Nous nous félicitons que les protestations
dont nous nous sommes faits l'écho aient
été prises en compte par le Bureau du
Parlement.

Nous voulons croire que la Commission
politique qui aura à se saisir prochaine-
ment du dossier arménien écartera tout
amalgame entre le terrorisme et la juste
cause arménienne.

Nous appelons la Communauté armé-
nienne et tous ceux qui sont attachés aux
droits de l'homme à se mobiliser pour
obtenir la reconnaissance du génocide ar-
ménien par le Parlement Européen.

S. F. A.

Fonds A.R.A.M

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԵՆՔ ԿԸ ՎԵՐՋԱՑՆԵՆՔ, ՈՒՐԻՇԸ ԿԸ ՍԿՍԻ

Ինչպէս ամէն առաւօտ, այդ առաւօտ
այժմ եօթնին դրան սեմէն վերցուցած
էի օրուան թերթը եւ նախաճաշին հետ
միասին, սկսած էի կարդալ: Ատիկա բո-
ւր թերթերուն մէջ նախասիրածս է, ա-
մենալուրջը, բովանդակալիցը, վստահե-
լիս եւ հետաքրքրականը: Ամէն առաւօտ
գրեթէ այդ թերթին է որ կուտամ առա-
ւել թարեւ: Նախ կը նայիմ ընդհանուր
խորագիրներուն, յետոյ կը սկսիմ փնտ-
րել մասնատարար գիտ հետաքրքրող
ուրիշը: Ընթերցումս կը շարունակեմ
ապաւան երթալու ատեն, ամբողջ ճամ-
բու տեւողութեան, կարդալով յօդուս -
նագիրներու անկիւնները, լուրերու ման-
րաբանութիւնները: Մինչեւ տպարան,
արդէն աւարտած կ'ըլլամ թերթը:

Այդ առաւօտ ալ այդպէս ըրած էի:
Երբ կ'առաւօտն հասայ, թերթը արդէն
ձեռքիս, կարծես հինգած, սպառած,
ինչի՞ համար ամբողջ հրապոյրը կորսն-
ցուցած էր: Ծաղեցի ու նետեցի պայու-
սակս մէջ եւ սկսայ թափել զէպի տպա-
րան: Տպարանին անկիւնը յանկարծ զի-
մացաւ ելաւ երիտասարդ մը, որ հոն նըս-
տած կոյր լրագրավաճառէն կը զնէր նոյն
թերթին օրինակ մը: Առաւ թերթը ու
բացաւ առաջին էջը: Նոյի - նոր, մա-
քուր, տպարանէն նոր ելած թերթ մըն
էր: Հետաքրքրութեամբ նայեցաւ առա-
ւել էջի ընդհանուր խորագիրներուն: Եւ
եւ անցայ դացի քովէն: Ու մտածեցի թէ
թերթի ճակատագրին մասին: Այն պա-
հուն երբ նոյն թերթը ինծի համար ըս-
պառած ու ձեռքիս տալով շնորհագործի ե-
ղած էր, ուրիշի մը համար կը սկսէր
գոյութիւն ունենալ: Հինգ ալ ուրիշը
պիտի կարդար բոլոր այն լուրերը, յօդ-
ուածները, մեկնաբանութիւնները, գորս
եւ կարդացած էի քիչ առաջ: Ան ալ զա-
նոնք պիտի ապառէր կէս ժամէն, մէկ
ժամէն, երկու ժամէն եւ անդին պիտի
լրացէր թերթը, ձեռքիս տալով, գործած-
ուած, նստարանի մը վրայ լքուած: Եւ
միջոց այդ պահուն ո՞վ գիտէր զեռ քանի-
ներ լրագրավաճառէ մը պիտի գնէին նոյն
թերթը, հետաքրքրութեամբ բանալով ա-
նոր կոյս ու մաքուր էջերը...:

×

Կեանքի այս տարօրինակ կշռոյթը ա-
մէն վարկեան կը նորոգուի մեր շուրջ,
առանց որ մենք յաճախ նշմարենք: Մենք
կը վերջացնենք, ուրիշը կը սկսի: Արդէն
մենք սկսած էինք, երբ ուրիշը վերջա-
ցուցած էր:

Ներստուն տարի առաջ մեր քաղաքին մէջ
ամերիկացի զինուորականներ կային

ամէն կողմ, որոնք քանի մը տարի կը
պաշտօնավարէին հանգստաւէտ պայման-
ներու մէջ եւ յետոյ իրենց երկիրը կը
վերադառնային: Վերադառնալէ առաջ
իրենց ամբողջ ունեցածը աճուրդով կը
ծախէին:

Անգամ մը անոնցմէ մէկէն յաջորդեցայ
ձեռք ձգել շատ գեղեցիկ կարասիներ:
Կարասիներուն միջեւ երաժշտական սէթ
մըն ալ կար, բազմաթիւ ձայնապնակնե-
րով: Աճուրդի վերջաւորութեան մեծ
ուրախութեամբ կը փոխադրէի գնած-
ներս: Դռնէն ելլելու ատեն տեսայ Ա-
մերիկացիին արտայայտութիւնը: Ինծի
այնպէս թուեցաւ որ մարդը գաղտնի
ժպիտ մը ունէր: Հաւանաբար կ'ուրախա-
նար որ փրկուած էր իր գործածուած
կարասիներէն եւ նորեք պիտի գնէր իր
երկիրը վերադառնալէ վերջ: Ուս թօթ-
վեցի: Չէ՞ որ ես ալ իրեն չափ դո՛հ էի:

Երբեմն, շոգեմառով մէկ ժամ, մէկ -
ու կէս ժամ տեւող անախորժ ճամբոր-
դութենէ մը վերջ երբ նաւամատոյց կ'իջ-
նեմ, երկաթներուն ետին կը տեսնեմ
հարկաւոր ուղեւորներ, որոնք կը ըս-
պասեն որ մենք ելլենք որպէսզի իրենք
մտնեն:

Շարժանկարի սրահէ ելլելու ատեն,
ներս մտնելու համար գուրաք սպասողնե-
րուն կը նայիմ ու կը խորհիմ. ասոնք
քիչ վերջ նոյնութեամբ պիտի տեսնեն
այն ինչ որ ես տեսայ քիչ առաջ: Նոյն
յուզումները պիտի ունենան, նոյն հա-
ճոյքը պիտի առնեն եւ անկէ վերջ պիտի
ելլեն իրենց տեղերը ուրիշին ձգելու
համար:

Պանդուկէ մը մեկնելու ատեն, անպայ-
ման դիմացս կ'ելլեն նոր ժամանողներ:
Ես դո՛հ եմ մեկնելուս համար, անոնք կը
ճառագայթեն նոր պանդուկ մը հասած ըլ-
լալու ուրախութեամբ:

1951-ին, զինուորական ծառայութիւնս
աւարտելով երբ քաղաք վերադարձայ,
գրեթէ նոյն օրը զինուոր ճամբեցի մտե-
լիմ ընկերներէս մէկը: Իմ ուրախու-
թիւնս տարօրինակ կշռոյթով մը կը ընդ-
թալուէր անոր տրեւութեան: Եւ անոր
տխրութիւնն ալ օր մը ուրախութիւն պի-
տի դառնար, կապուելով ուրիշի մը տրեւ-
ութեան:

Մեր ամբողջ կեանքին մէջ այս է որ
կ'ընենք: Կը ձգենք, ուրիշը կ'առնէ: Կը
պարպենք, ուրիշը կը լեցնէ: Կը քնա -
նանք, ուրիշը կ'արթնայ: Կը մեռնինք,
ուրիշը աշխարհ կուգայ...:

×

Այն յաւիտենական աչքը, որ վերէն ու
հեռուէն կը հսկէ այս անփոփոխ կշռոյ-
թին վրայ, ինչ կը զգայ արդեօք այս բո-
ւրը գիտելով: Ամերիկացի զինուորա-
կանին նման կը ժպտի՞, հինը նորին հետ
փոխած ըլլալու ուրախութեամբ:

Ռ. Հ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԵՆ

ԺԱՔ ՏԵՐՈՒԹԻ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Սօֆիթէլ պանդուկին մէջ, Ժաք
Տէրոթի ստորագրեց աւելի քան հարիւր
օրինակ իր վերջին հրատարակութենէն՝
«Օփերապիս Նեմէսիս»: Հաւաքոյթը կազ-
մակերպուած էր Լիոնի շրջանի Հ. Յ.
Դ. Կեան Հրաչ Փափագեան կոմիտէին կող-
մէ, Շաբաթ, Հոկ. 18 իրիկունը: Ներ-
կայ էին շուրջ 150 հոգիներ, լայն մեծա-
մասնութեամբ երիտասարդներ: Այս կար-
գի հաւաքոյթներու մէջ, ուրախալի է
նկատել հետզհետէ կատարուող սերնդա-
փոխութիւն մը. եթէ երէցները կը մնան
տունը, աթոռները պարապ չեն մնար: Ան-
շուշտ երկու սերունդներու մտածելակեր-
պը եւ գրգռապատճառները նոյնը չեն. կը
մնայ սակայն նոյն հետաքրքրութիւնը
հայկականութեան հանդէպ:

Երեկոյթը բացաւ Տէսիի Մշակոյթի
Տան տնօրէնուհի Հիլտա Չոպոյեան: Տը-
նօրէնուհին, ներկայացնելէ վերջ գրեթէ
հեղինակը՝ Փրանսայի մամուլին մէջ հան-
րածած իր պոէզիան, համաբաւոյր
խանդարէ մը իր հարց - հետազոտու-
թիւններով (աւիւթ), չեւոր դրաւ այն ի-
րողութեան վրայ, թէ հայ ընթերցողը,
մինչեւ հիմա, ամբողջական գաղափար
մը չունէր քանական թուականներուն
պատահած դէպքերուն՝ որոնց ընթացքին
ցեղասպանութեան թուրք պատասխանա-
տունները իրենց արժանի պատիժը գտան
հայ վրէժխնդիր ձեռքերու միջոցաւ, չը-
նորհիւ թէ՛ չլիբեանի մը, Շիրակեանի մը
եւ ուրիշներու, իրենց գաղափարակից
ընկերներուն անձնագոհութեանը:

Տիկին Չոպոյեան դիտել տուաւ նաեւ
թէ «Օփերապիս Նեմէսիս» ընթերցումը
վերջ կրնայ տալ օտարներու մտքին մէջ
մնացած այն տպաւորութեան թէ՛ Հայերը
մոլորեցուցելու չէին ոչխարներ եղած են:
Ժաք Տէրոթի գործը ցոյց կու տայ որ ի-
րականութիւնը տարբեր է եղած: Գիրքը
պիտի հասնի Փրանսայիս ժողովուրդնե-
րու բազմութեան մը՝ շնորհիւ հեղինակին
ունեցած համբաւին:

Ժաք Տէրոթի մանրամասնօրէն պատմեց
թէ ինչպէս, երկար վարանումներէ յե-
տոյ, որոշած է, Ժէրար Շալեանի պըն-
դումներուն վրայ, յանձն առնել գրելու
այս հատորը: Իրեն համար շատ խրթին
գործ մըն էր այդ. գրեթէ անտեղեակ էր,
գործի սկսելէ առաջ, Եղեռնի պատմու-
թեան: Անտեղեակ էր գոնէ մինչեւ Փա-

ԳԱՂԱԻԹԷ ԳԱՂԱԻԹ

ԽՈՊԱՐԻ (Սառուի Արարի) «Ա.Բ.Գ.»
միօրեայ վարժարանի 86 - 87 տարեշրջա-
նի բացումը կատարուեցաւ Հինգշաբթի
Հոկտեմբեր 16-ին: Այս ծրագիրը, որ
կը գործադրուի 1984-էն ի վեր կը ձգտի
տեղւոյն հայ գաղութի մանուկները մա-
քուր հայերէնով արտայայտուելու, գը-
ծադրութեան, երգի ու տարրական թուա-
բանութեան կարողութիւններով օժտելու:
Դաստիարակչական կամաւոր աշխատան-
քը կը տանին հինգ հայ տիկիներէ՝ ապա-
հովելով մասնակցութիւնը մօտ քսան
մանուկներու, 3 - 10 տարեկանի սահ-
մաններուն մէջ: Ձեռնարկը, պետական
արտօնութենէ զուրկ ըլլալուն, պաշտօ-
նական տեղ չունի եւ զորք կը գրուի
Հինգշաբթի օրերը արամադրուած քնա-
կարաններու մէջ: Կազմակերպիչ եւ ամա-
վերջի առիթներով կը կազմակերպուին
ճոխ յայտագրով հանդէսներ: Վարժա -
րանի խորհրդակցական թոշակներէն գո-
յացած գումարը, տարեվերջին կը յատ-
կացուի բարեսիրական նպատակներու
կարգ մը ազգային հաստատութիւններու
ի նպաստ:

Երգի «Վան» ահաբեկչութեան դատաւա-
րութիւնը՝ որուն հետեւած էր իրրեւ լը-
րագրող:

Ի վերջոյ, Փրանց Վէրֆէլի գրեթէ ըն-
թերցումէն վերջն է որ կրցած է տալ իր
հաստատութիւնը Ժէրար Շալեանի: Տէրոթի
կը նկատէ «Մուսա լեւոն 40 օրերը»՝ ու-
րուն մէկ նոր տպագրութիւնը մէջտեղ
կ'ըլլէ այս օրերս, 20-րդ դարու պատ-
մական լաւագոյն վէպերէն մէկը:

Ժաք Տէրոթի երկու անգամ գացած եւ
մնացած է Պոսթըն. պրպրած է իր նիւ-
թին շուրջ փաստեր Հ. Յ. Դաշնակցու-
թեան արխիւներուն մէջ: Հաւաքելէ վերջ
բազմափուլ տեղեկութիւններ, «մարտե-
լէ» յետոյ զանոնք, գրած է «Օփերապիս-
նեմէսիս» մէկ ամսուան ընթացքին, անցեալ
Յունիսին:

«Օփերապիս Նեմէսիս» իրականին մէջ
փաստաթուղթերու շարք մըն է, բայց
ներկայացուած հեղինակին կողմէ ոստի-
կանական վէպի մը շարագրութեամբ,
միշտ մնալով հաւատարմ փաւերականու-
թեան:

«Որոշեցի մէջտեղ հանել գործ մը՝ ուղ-
ղուած ընթերցողներու լայն խաւի մը»
չեւտեց Ժաք Տէրոթի որ գոհ էր երեւի ըս-
պառումին ներկայ ընթացքէն: Արդէն,
երեք իրարու յաջորդող երեքով, հրա-
պարակ դրուած է քաներեք հազար օ-
րինակ: Հաւանական է որ «Օփերապիս
Նեմէսիս» հասնի 30-000 տպաքանակի մը:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԲՃԵՆՆ

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ, ԲԱՑԱՅԱՅՏ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆՆԱՆ

ձեպան Թապիպեանի մտածումին ու
կեցութեան արտակարգ կարեւորութիւնը
առաջին մօտեցումով՝ թերեւս բացա -
րայօրէն չեղեւի: Բայց հիմա կուրծէ
կուրծէ ըսել որ ամբողջ գիտափոխումը
մէկ ծայրէն միւսը կը կրէ իր ուժեղ կը-
նիքը: Իր մօտը կայ Սփիւռքի ընդհանուր
կացութեան բացառիկ խնդիրները,
մտածումին կիրքը, եւ իր մտածումը
տարալուրի բերելու ջնորհը: Առաջին
օրուան իր բոլոր միջամտութիւնները, եւ
մանաւանդ «Իշխանութեան» հարցին
շուրջ իր երկար անդրադարձը (էջ 107 -
112) կը կազմեն ներկայ հատորին բուն
կողմը, որուն հետզհետէ պիտի մօտե-
նան:

Իր սկզբնական գեկուցումին մէջ, Թա-
պիպեան նախ եւ առաջ՝ հարց կուտայ
ինքնին, թէ ինչո՞ւ «մտաւորական»
կեցութեամբ այդքան արժեքը կուտէ է ա-
մերիկահայութեան մօտ: Պատճառներու
թուումը կը բերէ զինքը առաջին եզրա-

կացութեան մը. պէտք է ազատագրուինք
համայնական նեւմտութենէն: Հոս ալ՝
հրամայական մը, շատ նման՝ Գործեանի
գրողին: Անհրաժեշտութիւնը՝ երկա-
խօսութեան եւ մտածողութեան: Բայց
ինչպէ՞ս օրինաւոր դարձնել մտածողա-
կան խօսքը, որ պարտադրաբար՝ քննա-
դատական խօսք մըն է: Մէկ ուսումնով՝
կը գտնուինք արդէն իսկ՝ հարցին էա-
կանութեան մէջ, «օրինաւորութեան» իւր-
դիրով: Բայց ինչ կը նշանակէ «օրինա-
ւոր դարձնել», ուրիշ կը գրուին այդ
հարցն ու հարցումը: Անկէ՞ որ Սփիւռ-
քը կ'ընդունի, կը վաւերացնէ միայն իր-
րեւ խօսք այն, ինչ որ կը համապատաս-
խանէ իր գաղափարաբանութեան, Թա-
պիպեան կ'ըսէ՝ իր հիմնաւոր «առասպե-
լին»:

«Գաղափարաբանութիւն» բառը կը գոր-
ծածենք Փրանսայի մէջ, նշելու համար
ինչ որ Թապիպեան կը կոչէ «առասպել»:
Յղացքը կէտ առ կէտ՝ նոյնն է, բառերը
միայն կը տարբերին: Հատորին մէջ «գա-
ղափարաբանութիւն» բառը երբեք չեղե-
ւի իր «Եւրոպական» իմաստով: Ներկայ
էջերուն մէջ՝ պիտի ըսեմ «գաղափար -
բանական առասպել», որ կարծեմ՝ լա-
ւագոյնն է «առասպել» ի բնոյթին շուրջ
թիրիւմացութիւններէն խուսափելու հա-
մար: Ինչ է ուրեմն գաղափարաբանական
առասպել մը: Առաջին մօտեցումով՝ ի-
րականութեան դէմ գործած գտնէ մըն է,
կարծիքներու եւ համոզումներու ցանց մը,
իրականութիւնը բռնելու, ըմբռնելու, մեկ-
նաբանելու եւ ձեւազեղելու համար շին-

ւած համակարգ-մեքենայ մը: Ո՞ր կը բանի
այդ համակարգ մեքենան: Ամէն կողմ,
ամէն տեղ: Լեզուին մէջ, մտայնութիւն-
ներուն մէջ, արարքներուն, կեցութեա-
ններուն մէջ, իշխանութեան վերաբերող
երեւոյթներուն մէջ: Ու տուած սահմա-
նումս գեռ բաւարար չէ, քանի որ ցոյց
չի տար թէ ինչո՞ւ կը կազմուի եւ ինչ -
պէս կը գործէ գաղափարաբանական ա-
ռասպելը: Այդ մասին՝ աւելի ուշ: Իր
գլխաւոր յատկանիշը սակայն այն է, որ
կը մնայ անվերջ եւ անյոյզողով, ինչ ալ
ըլլայ անհատական թէ հաւաքական փոր-
ձառութիւնը: Իսկական փորձառութիւնը
անախելու, չհզուցանելու, մինչեւ իսկ՝
ոչնչացնելու, աննկատ ու անզոյ դար-
ձնելու աներեւակային ուժ մը կը պա-
րունակէ իր մէջ: Գաղափարաբանական
առասպելը օտարումի (alienation) գե-
րազանց ուժ մըն է:

Ճ. Թապիպեանին կողմէ գրուած պա-
հանջը ուրեմն՝ գաղափարաբանական ա-
ռասպելին քանդումն է: Որովհետեւ ո՛չ
մէկ խօսք, ո՛չ մէկ վերլուծում լսելի պի-
տի չդառնան, պիտի չզետեղուին գիտակ-
ցութիւններուն մէջ, այնքան ատեն որ
գաղափարաբանական առասպելը շարու-
նակէ գործել: Ո՛չ մէկ մտածողութիւն
պիտի կարենայ ստեղծել իր օրինաւոր
մայրը, ու պիտի վաւերացուի: Քննադա-
տական մտածողութիւնը ուղղուած է ա-
ռաջին հերթին՝ գաղափարաբանական ա-
ռասպելին դէմ: Գաղափարաբանական ա-
ռասպելը չէ՞ որ պիտի վաւերացնէր
զայն:

Հարկ է հետեւաբար՝ այն վայրն ու
շրջանակը ստեղծել, որուն մէջ քննադա-
տական խօսքը պիտի կարենայ գետեղ -
ուիլ, եւ յայտնուիլ: Անախորժ հարցերու
ծագումը պէտք է գտնէ իր տեղը, ստեղ-
ծէ իր տեղը. եւ ամէն հարց անախորժ է
երբ վերլուծական կեցութեամբ մը կը ըլնի:
Ճ. Թապիպեան կ'ըսէ. -

The imperative is to create an environ-
ment in which the examination of the un-
safe is itself a safe activity»

Վերլուծական կեցութեամբ վտանգ մը
կը ծագեցնէ, որ վտանգ է անշուշտ գա-
ղափարաբանական առասպելի իշխանու-
թեան ծիրին մէջ: Վերլուծողը պէտք ու-
նի ուրեմն institutional շրջանակի մը,
որպէսզի իր խօսքը դիմանայ անխուսա-
փելի չեղծացումին, եւ որպէսզի ինքը
դիմանայ իր խօսքին պատճառած հա-
կադեցութիւններուն: institutional բա-
ռին դէմ՝ անկարող եմ հայերէն համա -
պատասխան մը դնելու, եւ հաւանաբար
ալ՝ պատահական չէ եթէ մեր լեզուն
չունի ո՛չ բառը, ո՛չ ալ մանաւանդ զայց-
քը: Բայց այդ է Սփիւռքի առաջին ու
գլխաւոր պակասը. վերլուծական արար-
քը «օրինաւոր» դարձնող «հաստատու -
թիւններ»։ Եւրոպայի մէջ՝ այդ դերը
կը կատարէ մասամբ՝ համայնաբանը, եւ
մասամբ՝ հոգեվերլուծումը իրրեւ
հաստատութիւն:

(Շար. 4)

ՓՈՒԱՆ ԾԱՆԿԵՊՍԱԿԻ

Լիոնէն, «Յառաջ»-ի բարեկամ մը 1000 ֆրանք մը նուիրէ «Յառաջ»-ի բարեկամ-ման համար, փոխան ծաղկեպսակի՝ Տի-կին Սիւզան Օհանէսեանի կողմէ մաս-ւան առթիւ:

Ա Յ Ց

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԱՐԱՆԻՆ

Յրանաճաշ Գրողներու Ընկերակցու-թիւնը, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Նոյեմբեր 1, Շաբաթ օր, յարգանքի եւ ոգեկոչման խմբական այց մը կուտայ Պանէօ Փարիզիէնի գերեզմանատունը, Հայ Մատուցականներու Դամբարանին: Ներկայիս երեսուներեք զէմքեր կը հանգ-չին այնտեղ:

Այս առթիւ, սիրով կը հրաւիրուին, ող-բացեալներու ընտանեկան պարագաները, գրողներ, արուեստագէտներ եւ հասա-րակութիւնը անխտիր:

Ծաղիկի գետեղումէն վերջ, շիրմօրհ-նէք եւ յարգանքի արտայայտութիւններ համայն անհետացող հայ մատուցակա-ններու յիշատակին:

Հաւաքուիլ՝ ժամը 15.30-ին, Սիմբիէ-տը Պանէօ Փարիզիէնի գլխաւոր մուտ-քին (Ավրիլ Մաքս Տարմուա):

Կը խնդրուի ճշգրտապէս ըլլալ: Երբեմնեկութիւն. - Փորթ տ'Օրլէանէն առնել թիւ 128 պիւսը եւ իջնել՝ Սիմբիէ-տ Փարիզիէն կայանը:

×

ԴԱՄԱՐԱՆ

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Տոքթ. Վահրամ Թորգոմեան	1858 - 1942
Տիկին (Ծն. Գալստիանեան) Թորգոմեան	
	1864 - 1942
Լեւոն Բաշաբեան	1868 - 1943
Էտկար Շահին	1874 - 1947
Տէօվլէթ Գէորգեան	1887 - 1949
Արամ Անտոնեան	1879 - 1951
Արշակ Զօպանեան	1872 - 1954
Ստեփան Բոչարեան	1894 - 1955
Շահան Պէրպէրեան	1891 - 1956
Յովհաննէս Ալիսագեան	1881 - 1958
Տիկին Ալիսիէն (Ծն. ձէլալեան) Պօյաճեան	1881 - 1958
Լեւոն Մոզեան	1890 - 1958
Արամ Պարպեան	1878 - 1959
Օննիկ Պէրպէրեան	1888 - 1959
Յակոբ Տէր - Յակոբեան	1880 - 1960
Մկրտիչ Երեցանց Թադրմեան	1891 - 1960
Մանիկ Պէրպէրեան	1883 - 1960
Տ. Աղբէ Բահայ. Փայլակեան	1887 - 1961
Տ. Հմայեակ Վրդ. Պարթիւրեան	
	1879 - 1961
Արամ Հանչէր	1885 - 1962
Ահարոն Տատուրեան	1887 - 1965
Արշամ Խոնդկարեան	1881 - 1965
Հրանդ Թորոսեան	1886 - 1966
Գրիգոր Զիլմէճեան	1905 - 1966
Հրանդ Բալուեան	1904 - 1967
Մենտոր Պոնիթեան	1887 - 1969
Աղանի Փիլիքեան	1910 - 1973
Սեդրակ Քարեան	1889 - 1978
Զարեհ Մուրադեան	1907 - 1980
Աւետիս Մեսումեան	1905 - 1981
Գրիգոր Պետիկեան	1908 - 1981
Պետրոս Զարոյեան	1903 - 1986
Արա Պարթեւեան	1902 - 1986

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԻՅԻ. - Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Փիլանեան կը նուիրեն 250 ֆ. «Յառաջ»-ի բարեկամման ի յիշատակ իրենց բարե-կամ Արա Պարթեւեանի:

Ի ՆՊԱՍՏ

Ս. ՂԱԶԱՐԻ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՖՈՆՏԻՆ

ՄԱՐՍԻՅԻ. ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄԻՆԻ
ԺԶ. ՅԱՆԿ

Տէր եւ Տիկին Վ. Ճառայեան (Արաժ Պետիկեանի մահուան առթիւ) 200 ֆ.:

×

Հ.Բ.Ը.Մ. Կառուան 3.000
Տէր եւ Տիկին Լ. Պաղտատեան 3.000
Տէր եւ Տիկին Էմմա Պողեան 2.000
Տէր եւ Տիկին Տանիէլ Աղճայեան 2.000
Ժերար Պողոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Պ. Խիւտայեանեան, Նոր-Սերասիա Միու-թիւն 1.000-ական ֆ., Արքայաճ Տոտու-եան 500, Երուսղ Պապոյեան, Մկ. Տէլի-Ղազարեան, Կ. Մօրուքեան, Բ. Տէլի-ճեան, Կ. եւ Գ. Միլասեան, Օ. Փիլիպ-պոսեան 200-ական ֆ.:

(Գումար՝ 14.900)

Նախորդ դումար՝ 383.320
Ընդհ. դումար (Մարտչիլի) 398.220 ֆ.:

- Կ Ո Չ -

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԻՅԻ. - Վասպուրականի, - Յաղ-թական, - հերոսամարտի 72-րդ տարե-դարձը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 12, Մարտչիլի Հայ Մշակույթի Տան «Վաս-պուրական» սրահին մէջ:

Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը նուիրուած է մեծ հոգեւորական Խրիմ-եան Հայրիկի մահուան 80-ամեակին:

Կեդրոնական վարչութիւնս որոշած է «Խրիմեան Հայրիկի յիշատակը յաւեր - ժացնելու համար հիմնել «Խրիմեան հիմ-նադրամ ֆոնդ» որուն միջոցաւ պիտի պահուին հայկական դպրոցներու մէջ սա-նէր, եւ միեւնոյն ժամանակ օգնութիւն պիտի կատարուի կրթական եւ դրական ձեռնարկներու:

Ուստի, կոչ կ'ընենք Ֆրանսահայ դա-ղութի բոլոր մեր հայրենակիցներուն, զօրավիզ կենալու այս պատուարեր եւ օգտակար ձեռնարկին իրենց նիւթական սրտաբուխ նուէրներով: Նուիրատու-ներու ցանկը կը յայտարարուի «Յա-ռաջ»ով:

Դրամական առաքումները պէտք է ըլ-լան հետեւեալ հասցէին. -

UNION DE VAN
Mr Gracian
40, ave. de la Petite Suisse
3012 Marseille France
Կանխայտ շնորհակալութիւններով՝

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ
ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԿԵԴ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(Կնիք)

ԻՍԻՒ ՄԵՉ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ

Կազմակերպութեամբ Իսիի Հայ Առա-քելական Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ կրթական մարմնի:

«ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ»

Հանգիստութիւն՝

ի նպաստ Իսիի Եկեղեցւոյ միօրեայ վար-ժարանին:

Երգ, նուազ, պար, արտասանութիւն, երգչախումբ եւ պարախումբ:

Կիրակի, Հոկտեմբեր 26-ին, ժամը 15-ին Իսիի Օտիթօրիոմի մէջ. 11 - 13 ռիւ Տանթօն:

Մինչեւ 12 տարեկան փոքրերու մուտ-քը ազատ է:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հայրենիքի մէջ, Տարօն Աշխարհի փա-ռապանձ անցեալին ի յիշատակ, Ազրիւր-Յուշարձանի կառուցման առթիւ, Պր. Մարտիկ Օհան Տակառեան հետեւեալ նը-ւէրները կ'ընէ. -

Գորոցասէր Վարժարանին 3.000 ֆ.
Կապոյտ Խաչի Կայանին 2.000 ֆ.
Ռատիօ - Ազգ-ին 1.000 ֆ.
Կարմիր Խաչին 500 ֆ.
Յր. Հայ Գրողներու Ընկերակցութեան 500 ֆ.
«Կամք»ին 500 ֆ.
«Աշխարհ»ին 500 ֆ.
«Յաղթանակ»ին 500 ֆ.
(Ստանալ «Յառաջ»էն),
Եւ «Յառաջ»ին 1.500 ֆ.:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Ալիս Պարթեւեան իր ամուսնոյն Արա Պարթեւեանի մահուան քառասուն-քին ի յիշատակ 400 ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 200 ֆ. «Յառաջ»ին:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԵՆՈՐՀԱԿԱԼԻ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհա-կալութեամբ ստացած է 500 ֆ. Պ. Պա-պայեանէ, 200 ֆ. Փանոսեանէ եւ 100 ֆ. Ճնտոյեանէ:

×

Ի նպաստ շարաթօրեայ իր դպրոցին Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը ստա-ցած է 200 ֆ. Տէր եւ Տիկին Ետիգար-տաշեանէ, Տիկին Մալվինէ Էսապալեանի մահուան առիթով:

U.G.A.B. 80 PARIS

Ն.Բ.Ը.Մ. 80 ՓՎՐԻԶ

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

TROIS SOIREES
EXCEPTIONNELLES
A L'OCCASION DE SON 80e ANNIVERSAIRE

ԲԱՑԱՌԻԿ 3 ԵՐԵԿՈՅԹ

JEUDI 20 NOVEMBRE

RECEPTION OFFICIELLE
sur invitation

VENREDI 21 NOVEMBRE

CONCERT DE GALA

Salle Gaveau

à 20 heures 30 précises

avec la participation de :

ANI KAVAFIAN — IDA KAVAFIAN — COSIMA JOUBERT —
SUSANNA MILDONIAN — AIDA MOURADIAN —
ANI PETROSSIAN — RAFFI PETROSSIAN — BERNARD SOUSTROT

JEAN TER-MERGUERIAN

LA CHORALE SAHAK - MESROP

Direction

KHATCHIG YILMAZIAN

L'ORCHESTRE JEUNE PHILHARMONIE

Direction

JEAN-JACQUES WERNER

Œuvres de : Mozart — Debussy — Saint Saëns — Komitas —
Ekmalian — Haroutiunian — Babadjanian — Khatchadourian —
Tjeknavorian

SAMEDI 22 NOVEMBRE

DÎNER — BAL

Dans les Salons de l'Hôtel Intercontinental

Location : UGAB : 11, square Alboni - 75016 Paris - Tél: 45.20.03.18
Prix des places :

— CONCERT du 21 Novembre
de 80 F à 500 F — Etudiants : 50 F
— DÎNER — BAL du 22 Novembre
1000 F par personne

Fonds A.R.A.M

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ս. ՂԱԶԱՐԸ

Լիոնի եւ ՇՐԱՆԻ
ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄԻՆԻ
ՋԵՆՆԱՐԿԸ

ՀՈՎԱՆԱԿՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
ԵՐԵԲ ՅԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆՈՒԹԵԱՆՑ
ՊԵՏԵՐՈՒՆ

ՋԱՇ - ԵՐԵԿՈՅԹ

SOFITEL - LYON

Չորեքշաբթի, Հոկտեմբեր 29
Ժամը՝ 20-ին

Տեղերը ապահովելու համար հեռա-
ձայնել. -
Մալմեան վրդ.ի
78 - 60 - 52 - 03

La terre promise du pelerin de Venise

C'était une nuit de l'année 1749.
Manoog Bédrossian,
devenu l'Abbé Mekhitar,
heureux de ce titre le plus humble dans
la hiérarchie de l'église, allait se coucher
ce soir là pour ne plus se relever.

Une ancienne maladie contractée pen-
dant les longues années d'errances, de
persécutions et de souffrances, venait de
nouveau le frapper.

Le 26 Août de cette même année, en-
touré de ses fils spirituels, Mekhitar l'Ar-
ménien, à soixante-treize ans, rendait son
âme en murmurant les paroles du Chant
de David :

«Le soir il y aura des pleurs
mais le matin sera rempli de joie».

×

Quelques deux siècles plus tard, j'ai
assisté à l'un de ces matins de joie,
rêvé par le Père Mekhitar sur son lit de
mort.

Venise dormait, épuisé de ses fêtes de
la nuit.

Au débarcadère une modeste barque
m'attendait. Le Père Seropé vint m'em-
brasser et puis il fit un signe au gondolier
sans chanson qui se mit à ramer.

Autour de nous, c'était le grand silence
du petit matin. Il n'y avait plus que le
clapotis régulier de la rame qui cares-
sait les eaux immobiles.

Au fond, dans l'aube blanche, l'île se
précisait peu à peu au milieu du lac.

Soudain, le Campanile de San Lazzaro
se mit à égrener les notes claires de l'An-
gélus. Alors au loin s'élevèrent les mé-
lopées tristes du Jamerkoutioun chantées
par les moines et les novices.

Խորհուրդ խորին անհաս անսկիզբն

Le monastère des Mekhitaristes s'éveil-
lait.

Après la messe, les moines se dis-
persaient pour accomplir chacun sa
tache et veiller sur les quatre mille ma-
nuscris qui constituent le fond arménien
le plus riche d'Europe.

Je me souviens des Pères venant à ma
rencontre et puis soudain, au-dessus d'eux,
plus grand que nature, superbe sur son
socle de pierre, dominant ce morceau
d'Arménie, se dressait l'Abbé Mekhitar,
ses mains tendues vers le voyageur, des
mains qui n'avaient pas les doigts courbés
en forme de scabie pour quêter, des mains
largement ouvertes, des mains pour don-
ner...

Առէ՛ք կերէ՛ք, այս է մարմին իմ,
Որ յազազս ձեր եւ բազմաց բաշխի,
Ի քաղաքիս եւ ի քողովիս մեղաց

Ce fut mon premier contact avec cette
«Terre promise» du pèlerin de Venise.

×

Je me souviens très bien de mon en-
fance que j'ai vécue, plongé dans la
Communauté arménienne où l'on s'entre-
déchirait souvent au nom d'une arménité
multicolore.

Mais je me souviens aussi très bien d'un
nom, qui à peine prononcé, déclenchait
soudain l'unité. Tous les clans dans une
unanimité miraculeusement retrouvée,
s'inclinaient avec respect pour exprimer
leur admiration et leur reconnaissance.

Ce nom était celui de Mekhitarian.

Alors, je me suis mis à lire la belle his-
toire de ces hommes, comme on lit Jules
Verne.

Quelle fabuleuse aventure que celle de
ce fils d'un obscur marchand de l'Asie
Mineure qui va naître un 17 février 1676
à Sivas.

L'enfant est précoce. Il apprend vite
et embarrasse plus vite encore son vieux

professeur, dépassé par les questions de
son jeune élève. Pour trouver ces ré-
ponses, le futur Mekhitar va quitter sa
ville natale pour vingt-cinq années d'er-
rances à travers le froid, la faim, les
tortures, les persécutions turques, les
fanatismes religieux et surtout les épi-
démies. Car tout le monde meurt autour
de lui de la peste, sauf lui qui pourtant
les a tous soignés.

Quant à son tour, il est frappé par le
fléau, il sera seul encore à guérir malgré
des médecins aussi ignorants que ceux de
Molière.

L'Ambassadeur de Louis XIV écrira de
Constantinople au Roi Soleil : «Sire j'ai
donné aux Arméniens persécutés tous les
secours que je pouvais. J'ai donné asile
à...»

... C'est à Mekhitar qu'il a donné
asile.

En suivant l'itinéraire de ce grand pré-
dicateur, mais aussi de cet homme des
grands silences, des méditations et des
contemplations, je me suis demandé un
instant si le Christ n'était pas Arménien.

De refuge en asile, fuyant une fois
encore les Turcs qui vont débarquer dans
le Péloponnèse, le Père Mekhitar accom-
pagné de ses onze religieux, va une der-
nière fois traverser les mers sur une
vieille carcasse déclassée.

Au bout de trente jours de voyage,
il débarquera à Alberoni. Ce sera sa
dernière étape. Le 26 Août 1716 par un
acte de location à vie, le Doge de la Ré-
publique de Venise va lui offrir l'île de
son choix.

Sur la lagune vénitienne, l'Abbé Mek-
hitar choisira la plus déshéritée de toutes,
celle de Saint-Lazare. C'est là qu'il va
s'installer et fonder sa petite Commu-
nauté.

C'est là qu'il va poursuivre cette
œuvre gigantesque que l'on sait : la
préservation de la culture traditionnelle,
l'enrichissement progressif de l'héritage
du passé, la transmission et la diffusion
de ce patrimoine vers la diaspora disper-
sée dans le monde, et enfin la traduction
en arménien littéraire ou moderne des
grands classiques du monde. On pourra
désormais lire en arménien, la Bible ou
Lamartine, Corneille et Fénelon, Racine
ou Voltaire, Virgile, Aristote, Tacite, Sé-
néque, Marc Aurèle et tant d'autres. Selon
ses conceptions et ses vœux, on fondera
les célèbres écoles Moorat - Raphael, à
Venise, Paris, Istanbul, Alep, Buenos -
Aires, Beyrouth. Il va publier le grand
dictionnaire de la langue arménienne.

De l'îlot de Saint - Lazare, jadis ré-
servé aux lépreux, avec son bâtiment en
pierre et son paysage de mort, les Pères
Mekhitaristes, avec une exquise sensi-
bilité, en ont fait un jardin fertile qui
éclate de luminosité, avec ses arbres mul-
ticolores, ses potagers et ses parterres de
fleurs au milieu desquels se dressent le
cloître, le musée, la prodigieuse biblio-
thèque, l'académie et cette célèbre im-
primerie qui possède les caractères de tous
les alphabets du monde.

Les mérites de la Congrégation dans
le domaine de la culture et de l'art sont
reconnus du monde entier.

Lorsque Napoléon Bonaparte en pleine
gloire, maître de l'Italie, décrète la sup-
pression de tous les monastères, la Congrè-
gation des Mekhitaristes bénéficie d'un
traitement de faveur. Par décret spécial,
l'Empereur ordonne la continuation de
la Communauté arménienne sans aucune
modification de leurs activités, parce
qu'il leur reconnaît le caractère éminem-
ment culturel et leur accorde dénomi-
nation d'Académie des Sciences qu'ils
ont conservée jusqu'à ce jour.

Pardon à son fondateur.

Pardon à vous tous, mes bons Pères
Mekhitaristes d'avoir schématisé votre
œuvre. Mais nous vivons un temps où

la culture est sur ordinateur, le style doit
être informatique, on ne se parle plus
que par téléscripteur et les longs ré-
cits, paraît-il, font perdre le lecteur.

×

Sur l'île de Saint - Lazare, ce soir dans
la nuit vénitienne, on vient d'allumer le
signal de détresse.

Pour l'Arménien, ce S. O. S. veut dire
que son héritage de croyances, de cou-
tumes et de connaissances, lentement ac-
quises au cours des siècles, est en danger.

Le temple du témoignage sacré de la
Civilisation arménienne, construit pierre
par pierre par Mekhitar l'Arménien, ce
temple qui conserve le passé, le présent
et assure la continuité de notre culture
millénaire, va disparaître.

Il va disparaître... Si nous ne faisons
pas face, à temps, à la lourde échéance
que des hommes d'argent nous imposent.

Tel est le défi, mes chers compatriotes,
dans sa tragique simplicité, qui vient
d'être lancé aux Arméniens de la Dias-
pora.

De la réponse de ces Arméniens, mes
frères y compris bien entendu ma petite
personne, de cette réponse à l'ultimatum
glacé et sans appel des banques, dépendra
donc la conservation ou la destruction de
ce monument de la mémoire d'un peuple
en exil.

Mais cette réponse, par delà le problème
spécifique qu'elle aura ou qu'elle n'aura
pas résolu, cette réponse témoignera
surtout de la santé de l'arménité de la
Diaspora.

Car voilà l'Arménien face à la minute
de vérité qui lui interdit le luxe de ses
minauderies et de ses sensibilités diffé-
rentes, cette minute de vérité qui le prend
en flagrant délit d'agitations stériles,
de divisions stupides, d'amours propres
encombrantes, de «շփացած» suscep-
tibilités et de ces états d'âmes où l'on pense
certes comme les autres, mais pas tout à
fait de la même façon.

Voilà donc l'Arménien face à l'acte
qui dérange : à l'ouverture poétique et
abstraite du cœur, on lui demande l'ou-
verture de son porte - feuille... pour
donner grand... et presque anonymement.

Si ce rendez-vous de la Diaspora avec
son avenir était par malheur raté, alors
le plus logiquement du monde se poserait
la suprême question.

Que reste-t-il de l'héritage de cet Armé-
nien guerrier et bâtisseur descendu de
l'Ourartou neuf siècles avant Jésus -
Christ ? Vous souvient-il encore d'un
Grégoire l'Illuminateur qui fait de l'Ar-
ménie et avant Rome, le premier pays
chrétien du monde ? De Mesrob Mach-
totz qui donna un jour les trente - six

petits diamants des lettres de notre al-
phabet ?

Que reste-t-il de ces Arméniens de la
bataille d'Avarair, de ceux de Vartan
Mamigonian, de Naregatzi, de Sayat Nova
ou de Komitas ? Où sont donc passés les
fils d'Antranik, ceux des héros de Van,
de Zeitoun ou de Moussa Daghi, et toi,
l'arménien inconnu, anonyme, mort hé-
roïquement pour préserver l'autonomie
spirituelle et culturelle de ta race, où
donc as-tu disparu ?

Derrière la réponse négative à ce bref
retour en arrière, il apparaîtrait alors en
filigrane, le profil de l'Arménien nou-
veau, à la silhouette quelque peu épais-
sie dans un embourgeoisement confort-
table, tranquille dans sa sécurité retrouvée
et la douceur de vivre du pays d'accueil.

La réussite et l'argent qu'il doit à de
profondes qualités puisées dans sa race,
ont quelque peu ramolli son arménité.

Pour avoir bonne conscience, il donne,
un peu, sans que cela ne le dérange trop.
Il parle en général haut et fort pour af-
firmer sa fierté et son attachement à ses
origines, pourvu que d'autres en assument
les lourdes charges.

Nous sommes paraît-il deux millions,
dispersés dans le monde avec une enve-
loppe charnelle d'Arménien et le cœur
qui lentement s'enrobe dans la mauvaise
graisse de l'indifférence.

Certes cet Arménien nouveau a les cir-
constances atténuantes de vivre dans un
Occident qui a perdu son ciel. Un Occi-
dent où le cynisme remplace si souvent
le civisme.

Quand un temple du savoir est détruit
par la barbarie ou par la fureur des guer-
res, rien n'est tout à fait perdu. Les vi-
vants se relèvent, la paix retrouvée, pour
bâtir de nouveaux temples.

Nous sommes en train de perdre notre
temple dans la quiétude d'un temps de
paix, en feignant d'ignorer que les civili-
sations sont mortelles sans la vigilance de
ses farouches gardiens.

Là où les Turcs ont échoué par le gé-
nocide, l'argent, cet empereur des temps
modernes, est-il en train d'achever l'œuvre
d'extermination ?

Il reste encore à l'Arménien, à l'Armé-
nienne, l'arme suprême : ce sursaut dont
il a cent fois, mille fois, donné la preuve
dans le passé.

Parce que cette fois, «Սիրելի հայրենա-
կիցներ», il nous sera difficile d'invoquer
l'injustice universelle, la cruauté des uns
ou l'indifférence des autres.

Nous nous serions, le plus simple-
ment du monde, auto - détruits sans ef-
fusion de sang, sans violence, tout dou-
cement en vendant nos âmes à ce diable
qui, en échange de nos reniements et de
nos «chacun pour soi», nous aura accordé
quelques commodités...

Tandis que là-bas, debout sur son île,
les mains tendues en geste de bienvenue,
le pèlerin de Venise nous contemple de
son beau regard et son sourire de l'inno-
cence trahie.

Achod Malakian

Մի թիվար Արքահայր, մահուան անկողինէն, իբրեւ կոտակ կը թե-
լադրէր Հեռեւեալ տողերը իր անձնական քարտուղարին՝ Հ. Մկրտիչ
Անանեանի :

«Խոնարհ սրտով քեզի կը նուիրեմ, ով Հայ ժողովուրդ, իմ բազ-
մամեայ աշխատանքիս պտուղը, իբրեւ սիրոյ պտուղը, իբրեւ սիրոյ
ձօն : Սրտագին կը տեմչամ իմ վաստակս քեզի պարգեւել եւ բոլոր ա-
նոց որ քու պայմաններուդ մէջ կը գտնուին. որովհետեւ ինչ որ իմ
է, անկախ քեզի կը պատկանի, եւ ինչ որ քուկդ է՝ անկախ իմիսն ալ է :
Անոր համար ինձի պարծանք է քեզի ծառայել, մանաւանդ թէ ասիկա
լրումն է իմ եւ իմիններուս պաշտօնին. որովհետեւ սկիզբէն ի վեր,
ինչպէս եւ, այս Միաբանութիւնն ալ սահմանուած է Հայ ժողովուրդ-
դի մշակութային ծառայութեան եւ Աստուծոյ փառքին...» :

(Հմտ. Հայկազեան Բառարան, տպ. 1749, էջ 19, յտաճարան)

ԿՐԹԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
Հ. ԿԵԻՐԵՂ ԳԻՊԱՐԵԱՆ

ጊ. ሂ. ቶፖግራፊካል

(Շաբ. Ա. Էջէն)

դաւր: Ամբողջ դատաւարութեան ընթացքին, Նեղար Հինաուրի կ'ամբաստանէր Սուրբիան, որպէս զրգիւնը ահաբեկչութեան: Փաստերն այլ կը ներկայացնէր, մինչեւ սուրբիական անցագիր մը, որ չընտրուած էր իրեն: Հինաուրի 45 տարուան արգելափակման կը դատաւարարուէր: Անմիջապէս ետք, Լոնտոն կը խզէր Դամասկոսի հետ: Ուսանողներն, որ ապերախ չէր ուզէր երեւոյ Տիկին Թաշըրի նկատմամբ, որ զօրավիզ եղած էր իրեն Լիբիոյ դէմ դործողութեան ատեն, ետ կը կանչէր իր գեապանը, առանց մինչեւ խզում երթալու: Նոյնը կ'ընէր Օթաուա: Անգլիոյ մէջ, այս դէպքը աննախընթաց միասնականութիւն մը կը ստեղծէր ու բոլորը, այսինքն աշխատաւորական ընդդիմութիւնն ալ, մէկ սիրտ մէկ հոգի կը կենային Տիկին Թաշըրի կողքին: Շարաթ առաւօտ, լոնտոնեան օրաթերթերը, աւելի քան խօսուի խորագրերով կ'ողջունէին որդւոմը՝ «դուրս, պարոն մարդատարները, դուրս, նորին վաճառութիւն ահաբեկչը՝ մահուան գլուխազէտ» եւ այլն, եւայլն: Փարիզ, որ չուզէր բացակայիլ Մերձագործ - Արեւելքէն, վերապահ կը մնար:

Մուրիա, իր կարգին, եօթը օր պայմանաժամ տուաւ անգլիացի գլխաւորագէտներուն մեկնելու համար:

Մեղքիական մամուլը կը պնդէ որ Ֆրանսա 2 միլիարդ ֆրանքի զէնք ծախելու պայմանագրութիւն մը կը ստորագրէ Սուրբիոյ հետ: Մաթինեոն հերքեց այս լուրը, զոր «Մաթէն» տուած էր, թէ եւ «Սըմտէ» - Թայմզ» նկատի չառնէր հերքումը: Բայց, հոն ուր նման վաճառք մը չատ աւելի կատարի հակազդեցութիւններ ունեցած է քան Լոնտոն ... Երուսաղէմ է:

×

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆԱՑՈՒՄ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՀԱՐԱԻ - ԱՓՐԻԿԵԻ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄՈՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԴՐԺԵ ԻՐ ԿՈՉՈՒՄԻ ԽԱԿ

o

Աննախընթաց դէպք մը, որու հետեւանքները ծանր կրնան կշռել: Միջազգային կարմիր խաչը իր 25-րդ ընդհանուր ժողովին 25-ի դէմ 159 ձայնով արտաք - սելով հարաւ - Ափրիկէն դաւեց իր իսկ մարդասիրական, ապաքաղաքական եւ չեզոքութեան նուիրական սկզբունքներուն: Ե՛ւ մը կը դառնայ իր պատմութեան մէջ եւ այլեւս Կարմիր խաչը չի կրնար ըլլալ ինչ որ էր, երբ զուեցեքացի Անրի Տիւնան դայն կը հիմնէր, աւելի քան դար մը առաջ (1864):

Քննարկի առաջարկով է, եւ արիւնքեան ու արեւելեան պլոքի երկիրներու շնորհիւ որ Շարաթ օր Ժընեւի մէջ, հարաւ - Ափրիկէի արտաքուստ քուէարկուեցաւ անփառքիւն իր դատաւարութիւնը քաղաքականութեան պատճառով: Անընդունելին հոն է, որ Կարմիր խաչը իր կոչումովն իսկ հեռու պէտք է մնայ քաղաքականութենէ, բացառականապէս չեզոք եւ հասնի հոն, որեւէ տեղ, որեւէ վարչակարգի տակ գտնուող երկիր, ուր մարդ մը իրեն կարիք ունի: Այսօր, այս քուէարկութիւնը ոչ միայն մտահոգիչ ապագայի մը առջեւ կը դնէ այս կազմակերպութիւնը, այլեւ իր առջեւ դուռները կը փակուին հարաւ - Ափրիկէի, ուր այնքան տառապողներ, վիրաւորներ, չարչարուողներ, մանուկներ պէտք ունենին իր հոգածու - թեան եւ խնամքին: Ինչ որ կատարուե - ցաւ վնասակար արարք մըն է հանգէպ Ափարթիճէյտի բոլոր զոհերուն: Դէմ քուէարկող 25 Պետութիւններն էին արեւմտեան երկիրները:

Ինչպէս ըսինք, հետեւանքները ծանր են: Կարմիր խաչը պիտի չկարենայ երթալ հոն ուր անհրաժեշտ է իր ներկայութիւնը: Վասնզի, այլեւս պատճառ չկայ որ Փրեթորիայի ճակատագրին չենթարկուին ուրիշներն ալ, օրինակ՝ Զիլի եւ տասնեակներով Զիլիներ: Ո՛ր, այսօր յարգուած են Ժընեւի պայմանագրու - թիւները: Հակադրականագրային այս ուրուշումով ո՛վ է որ պատժուեցաւ այսօր՝ Ափարթիճէ՛յտը թէ ... անոր զոհերը:

×

Անրի Տիւնան (1828 - 1910) այս կազմակերպութեան անհրաժեշտութեան գա-

ղափարն ունեցած էր, երբ կը գտնուէր Սուրբիոյի ճակատամարտին (1859) ռազմադաշտին վրայ: Չորս բարեկամ - ներով կեանքի կը կոչէր առաջին մարմին մը, որ կը կազմակերպէր միջազգային առաջին համադրումը մը, ուր կը ճշգրտէին հիմնական սկզբունքները: Պայմանագրութեան չեզոքութեան սկզբունքին պէտք է հսկէ միջազգային կոմիտէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՆ - ՍԵՊՏԱՅԻՆԻՆԻ մէջ, զինուորական ԵԹԱՆ իր ամէնէն վայրագ ահաբեկումներէն մէկը գործեց: Տեղւոյն զինուորական կառավարիչն է, իր կնոջ եւ զաւկին հետ, որոնք մէկ երկվայրկեա - նէն սպաննուեցան, երբ իրենց կառքը պայթեցաւ մազնիսացած ռումբով մը, զոր ահաբեկիչները նետեցին կարմիր լոյսի մը կեցած իր կառքին վրայ:

ԱՏԵԼԱՅԻՏԻ (Աւստրալիա) մէջ, Ալէն Փրոստ չորս երկվայրկեան առաւելութեամբ, յաղթեց եւ երկրորդ անգամ ըլլալով աշխարհի ախոյեան դարձաւ:

ՊԱՐՍԻՑ ԵՍՀՈՒՆ Բանակի մէկ նախկին գնդապետը սպաննուած է Պոլիս, առջի օր: Ըստ թրքական ռադիոյնութեան, մահափորձը գործած են իսլամական Պարսիկ Հանրապետութեան զաւորի սպասարկութեանց պատկանող անձեր: Պարսիկ այս սպան երրորդն է որ զոհ կերթայ նոյն պայմաններուն մէջ:

- Կ Ո Չ -

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԻՅԵԼ - Վասպուրականի, - Յաղթական, - հերոսամարտի 72-րդ տարե - դարձը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 12, Մարտի 11-ի Հայ Մշակոյթի Տան «Վասպուրական» սրահին մէջ:

Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը նուիրուած է մեծ հողեւորական Որիմ - եան Հայրիկի մահուան 80-ամեակին:

Կեդրոնական վարչութիւնն որոշած է «Որիմեան Հայրիկի յիշատակը յաւեր - ժացնելու համար հիմնել «Խրիմեան հիմնադրամ ֆոնդ» որուն միջոցաւ պիտի պահուին հայկական դպրոցներու մէջ սա - ներ, եւ միեւնոյն ժամանակ օգնութիւն պիտի կատարուի կրթական եւ գրական ձեռնարկներու:

Ուստի, կոչ կ'ընենք Փրանսահայ գաղութի բոլոր մեր հայրենակիցներուն, զօրավիզ կենալու այս պատուաբեր եւ օգտակար ձեռնարկին իրենց նւիրական սրտաբուխ նուէրներով: Նուիրատուներու ցանկը կը յայտարարուի «Յառաջ»ով:

Դրամական առաքումները պէտք է ըլլան հետեւեալ հասցէին.

UNION DE VAN
Mr Gracian
40, ave. de la Petite Suisse
3012 Marseille France

Կանխայտ շնորհակալութիւններով՝

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԿԵՆՐ. ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ (ԿՈՒԲ)

ՇՈՐՀԱԿԱՆԻ

Առնուվիլի Վարդապ Ս. Ուաշ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, փոխան ծաղիկի՝ Յարութիւն Տէմիրքեանի մահուան առթիւ. - Տիկին Զարթիք Առաքելեան, Տէր եւ Տիկին Գամբի Գոշեան, Տէր եւ Տիկին Նիկոլոս Կուրտիկեան 200-ական Ֆ., Տիկին Ալիս Բուր (Ծնեալ՝ Արթիւնեան) 300 Ֆ. իր նշնանը յիշատակին: Տիկին Լամպէր Տոյէ (Ծնեալ Ժանէթ Քիւրիճեանէ) 3-300 Ֆրանք վասն պայծառութեան:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀԱՄԵՐՓ

Կազմակերպութեամբ՝
Ս. Ուաշ Դպրեւանքի Գոյութիւնը
Տեւականացնելու

Համագործակցութեան Միութեան
Կիրակի, Նոյեմբեր 2, Ժամը՝ 15-30-ին
Մարտի 11 Մայր Եկեղեցւոյ Ա. Զրաշեան
սրահին մէջ:

Մասնակցութեամբ՝
ՍՏԵՓԱՆ ԱԳԵԱՆԻ
(սանթուր)

Եւ Գ. Պաղտատարեան Միօրեայ դպրոցի
Ժողովրդական նուագախումբին:

Տոմսակներու համար հեռաձայնել. -
91 - 77 - 84 - 70

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Շարաթ, Նոյեմբեր 1-ին, տօն է «Ամե - նոյն Սրմոց հնոց եւ նորոց յայտից եւ անյայտից Կրքնուլի «Նօթըր - Տամ - Տը - Լա - Տէլիվան» Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ ԽԶԻՐ. ՔԶՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄԻՆԻ
ՁԵՆՆԱՐԿԸ

ՀՈՎԱՆԱՌՈՐԹԵԱՄԲ
ԵՐԵՎ ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ
ՊԵՏԵՐՈՒՆ

ՁԱՇ - ԵՐԵԿՈՅԹ

SOFITEL - LYON

Զորեմշաքի, Հոկտեմբեր 29
Ժամը՝ 20-ին

Տեղերը ապահովելու համար հեռա - ձայնել. -

Մալեան Վրդ.ի
78 - 60 - 52 - 03

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Նկատի առած որ տարիէ մը ի վեր հայերէնը ընդունուած է Պաքիստանի պետական քննութիւններուն համահա - ւասար օտար այլ լեզուներու, իբրեւ Առաջին կամ Երկրորդ լեզու եւ միեւ - նոյն դնահաստանքով,

Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարա - նին տեսութիւնը, զոհացում տալու համար հասած դիմումներուն, կը կազմակերպէ, Հոկտեմբեր 1-էն սկսե - րէ հայերէն լեզուի դասընթացը, եր - կու մակարդակով:

1. - Նախապատրաստական դասա - րան սկսնակներու համար:

2. - Բարձրագոյն դասարան - պա - քալորէայի քննութեանց ներկայացող աշակերտներու համար:

Դասերը տեղի կ'ունենան վարժարա - նիս մէջ, ամէն Հինգշաբթի, Ժամը 17-էն 19:

26, rue Troyon - 92310 SEVRES
Tél. : 45 34 68 28

Մասնակցող աշակերտներուն կը տրուի համապատասխան վկայագիր եւ ամէն ետմիտի վերջաւորութեան նիւ էւ դնահաստանք, որպէսզի կարե - նան, յաճախած իրենց լիսնեւէն ներս ազատ ըլլալ երկրորդ օտար լեզուի մը հետեւելու պարտականութենէն:

Առթիւն է որ մեծ թիւով հայորդիներ խանդավառութեամբ եւ գիտակցօրէն հետեւին այս դասընթացներուն, քա - նի ստով ոչ միայն սորված պիտի ըլ - լան իրենց մայրենի լեզուն այլ նաեւ դիւրացուցած Պաշտի քննութեանց ի - րենց յաջողութիւնը...

Յաւելեալ տեղեկութիւններու հա - մար գիմէլ ուղղակի վարժարանիս տեսչութեան:

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ

Ա Յ Ց

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՆԻ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցու - թիւնը, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Նոյեմբեր 1, Շարաթ օր, յարգանքի եւ ոգեկոչման խմբական այց մը կուտայ Պանէօ Փարիզիէնի զերեզմանատունը, Հայ Մատուրականներու Դամբարանին: Ներկայիս երեսուներեք դէմքեր կը հանգ - չին այնտեղ:

Այս առթիւ, սիրով կը հրաւիրուին, ող - բացեալներու ընտանեկան պարագաները, գրողներ, արուեստագէտներ եւ հասա - րակութիւնը անխոր:

Ծաղիկի զետեղումէն վերջ, չիթօրհ - նէք եւ յարգանքի արտայայտութիւններ համայն անհետացող հայ մտաւորական - ներու յիշատակին:

Հաւաքուիլ՝ Ժամը 15-30-ին, Սիմբիէն տը Պանէօ Փարիզիէնի գլխաւոր մուտ - քին (Ալլըմիլ Մաք Տրմուա):

Կը խնդրուի ճշգրտագէ ըլլալ: Երթեւեկութիւն. - Փորթ Կ'Օրլէանէն առնել թիւ 128 պիւսը եւ ինչեւ՝ Սիմբիէն Փարիզիէն կայանը:

ՇՈՐՀԱԿԱՆԻ

Ալֆրեդիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկե - ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը Մատաօր - նութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ըս - տացած է.

Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Պաղտատար - եան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Նազդաշեան, Պր. Գեղամ Թորոսեան, Տիկին Ազատ Կեռնիւ, Տէր եւ Տիկին Հրաշ Պալեան 1-000-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աղաճեան, Այրի Տիկին Աղաւի Թաղուր - եան, Այրի Տիկին Սիւրբոյ Գարսեան, Սան - կոսեան ընտանիք, Իսիլ Մուրիսի Նո - դաբարձութիւն, Պ. Յակոբ Գույումճեան, Առնուվիլի Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւն 500- ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Նուպար Փա - փազեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Ունճը - եան 600-ական Ֆ., Արմենուհի Փէճիլ - վանեան 200, Տէր եւ Տիկին Գեղորդ Տէր - մէփաշեան 200, Տիկին Ուաշիկեան Էլիզ 200 Ֆ., Անդրանիկ Շահինեան 200, Հակիկ Սէհրօշեան 300, Քարայ ընտանիք 200, Այրի Տիկին Ազատուհի Նազդաշեան 200, Այրի Տիկին Սննա Քարաթիփէ, Տիկին Ապա, Պօղոսեան ընտանիք, Այրի Տիկին Մարիամ Պետիկեան, Այրի Տիկին Մա - րիամ Մանուկեան, Մարիամ Գայան, Պր. Ուաշիկ Գիւմրի, Տիկին Գալիքեան Ար - մէն, Այրի Տիկին Արշալոյս Գեղորդեան, Տիկին Վերթօրիա Շահապ, Տիկին Արշա - լոյս Քապաք, Տիկին Օրադ, Տէր եւ Տի - կին Ալէքս Քիւրճեան, Տէր եւ Տիկին Կա - րապետ Տեղիկեան, Տիկին Օլիա Փա - փազեան, Ոմն, Տիկին Փայլակ Քէթիլ 100-ական Ֆ., Տիկին Սրբուհի Քիւրճ 70, Տիկին Էրսէ 70, Տիկին Իշխանեան 50 Ֆ., Տիկին Շիրինեան Մառի 150, Տիկին Օրադ, Տիկին Մաղազեան, Տիկին Հասի - Ար - թիւեան 50-ական Ֆ., Տիկին Քէպէլեան Արշալոյս 30, Ոմն 150 Ֆ.:

×

Լիւնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ պայ - ծառութեան համար հետեւեալները Ազ. Միութեան կը նուիրեն. - Սիւզան Օհան - նեան մահուան առթիւ փոխան ծաղի - քեկեց. - Լիւնի Հայ Սկստաւորներու ըն - տանիքներու կողմէ 1-800 Ֆ., Լիւնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ հոգաբարձութի - թիւնը 500 Ֆ.:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ԼՍՈՂԱ-ՏԵՍՈՂԱԿԱՆ ՄԵԹՈՏՈՎ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԵՋ

Գրեց՝ ՀԻՂՏԱ ԳԱԼՖԱՆԱՆ - ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Ներկայ յոգուածիս նիւթ պիտի կազմէ հայ լեզուի ուսուցման այն եզակի փորձը, որ տեղի ունեցաւ Վենետիկ, Օդոս-տոս ամսուն, Վենետիկի Պետական Հա-մալսարանի Հայ լեզուի եւ Գրականու-թեան ամպիոնին եւ Միւլթարեան վար-դապետ Հ. Լեւոն Զէքեանին միասնաբար կազմակերպած Հայ Լեզուի եւ Մշակոյթի Ամառնային Դասընթացներու ծիրին մէջ:

Դէպքը եզակի էր նախ այն իրողու-թեան համար, որ Եւրոպայի տարածքին առաջին անգամն ըլլալով Պետական Հա-մալսարան մըն էր որ կը կազմակերպէր հայ լեզուի ամառնային դասընթացներ: Եւ ապիւր՝ համալսարանական մակար-դակով, աշխատանքի եւ քննկութեան յարմար պայմաններով, նաեւ ուսանող-ներու տրամադրութեան տակ զննելով ար-դիական սարքաւորումներով օժտուած լեզուական աշխատանոց մը (Laboratoire des Langues):

Դէպքը եզակի էր նաեւ այն իրողու-թեան համար, որ մեր իրականութեան մէջ, Սփիւռքի տարածքին, առաջին ան-գամն ըլլալով պիտի կիրարկուէր հայե-րէնի յատուկ կերպով պատրաստուած լը-սոգա - տեսողական (audio - visuelle) մեթոտ մը՝ զանազան երկիրներէ եկած եւ բոլորովին հայերէն չգիտցող հայ թէ՛ օտար չափահասներու:

Այս բոլոր եզակի եւ նպաստաւոր պայ-մաններու մէկտեղումով, հայերէնը կը դառնար կենդանի լեզու մը, բոլոր միւս օտար լեզուներուն նման եւ անոնց կար-գին, որ կը դասաւանդուէր Եւրոպական Համալսարանի մը կողմէ, հայերու թէ՛ օտարներու, արդիական եւ ազգու մեթո-տով մը, լեզուի ուսուցման ժամանակա-կից սարքերու օգտագործումով: Այսին-քըն՝ ճիշդ այն ձեւով, որով կը դասա-ւանդուին բոլոր օտար լեզուները, աշ-խարհի ամէն կողմը եւ մասնաւորաբար՝ յառաջացած երկիրներու մէջ: Կարծէք թէ՛ հայերէնը չըլլար գոյութիւնը վը - տանդուած լեզու մը կամ իր ուսուցման ժամանակավրէպ ու սխալ դրութեամբ տարիներէ ի վեր դարձած չըլլար մեր միջձաւանջը...: Միջձաւանջ մը, որ ծը-նունդ տուաւ, քանի մը տարի առաջ, հայերէնի լսող - տեսողական մեթոտին ստեղծումին:

Հանրութեան ծանօթ է որ այս մեթոտը ստեղծուած է իմ կողմէս, փորձարկուած է միօրեայ վարժարաններու աշակերտ-ներու եւ չափահասներու վրայ, շատ լաւ արդիւնք տուած է եւ ես նախ տարիէ ի վեր զոյգ կը կիրարկեմ Եւրոպայի միօր-եայ դպրոցի ամբողջովին օտարախօս ա-շակերտներուն: Հանրութիւնը այս մեթո-տին գոյութեան ծանօթացաւ 1985, Դեկ-տեմբեր 14-ին Փարիզի Առաջնորդարա-նի սրահը, Փարիզի Հայոց Առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկոպոս Նազդաշեանի հովա - նաւորութեան տակ կայացած, մեթոտի կիրարկման եւ արդիւնքներու հրապարա-կային ցուցադրութեան շնորհիւ: Այս մասին «Յաւաջ»-ի մէջ լոյս տեսած էր թղթակցութիւն մը՝ Ա. Թ. Կոտրազու-թեամբ (տե՛ս «Յաւաջ», 1985, Դեկտեմ-բեր 21 - 22, «Ինչպէս հայերէն սորվե-ցնել»): Այնուհետեւ, Փրանսահայ հա-յադիր թէ՛ Փրանսագիր մամուլին մէջ իրարու յաջորդեցին հարցազրոյցներ, կը-լոր սեղաններ, Միութիւններու մէջ՝ դա-սախօսութիւններ, որոնց բոլորին բերի մասնակցութիւն: Ամենակարեւոր դը-րութիւններն են «Յաւաջ»-ի մէջ լոյս տե-սած հարցազրոյցը ինծի հետ (տե՛ս «Յա-ւաջ», 1986, Մարտ 8 եւ 9 - 10, «Հայե-րէնի հարցը՝ այսօր եւ վաղը»), նաեւ «Կամֆ» օրաթերթի կազմակերպած կլոր սեղանին առթիւ դրած յոգուածս (տե՛ս «Կամֆ», 1986, Ապրիլ 21, 22, 23 եւ 24):

Կը կարծեմ թէ՛ այս բոլորին հետեւան-քով էր որ հրաւիրուեցայ Վենետիկ, հայ եւ օտար չափահասներուն հայերէն ու-սուցանելու՝ այս արդիական մեթոտով:

Դասաւանդութիւնները սկսան Երկու-շաբթի, 1986, Օգոստոս 4-ին: Հայ լեզուի դասընթացը կ'ընդգրկէր չորս մակար -

դակ, որու առաջին մակարդակը, աշ-խինքն բոլորովին հայերէն չգիտցողներու խումբը վստահուած էր ինծի: Պիտի դա-սաւանդէի միայն երկու շաբաթ, մինչեւ Օգոստոս 15:

Մասնակցողները. - Իմ խումբիս մէջ ներգրաւուած էին տասներեք անձեր, ու-րոնցմէ ութը՝ օտարներ: Ուրեմն, խում-բը բաղկացած էր մէկ բառ հայերէն խո-սիլ չգիտցող հինգ ծագումով հայերէ՛ 15 - 25 տարեկան՝ կուզային Գերմանիա-յէն, Ամերիկայէն, Իտալիայէն եւ Հո-լանտայէն: Օտարները՝ քիչ մը աւելի տա-րիքոտ՝ 25 - 45 տարեկան անձեր էին: Կուզային Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիաներէն, Հոլանտայէն, Ամերի-կայէն, Իտալիայէն եւ Ֆրանսայէն: Այս օտարներու մէկ մասը արեւելագէտներ էին (լեզուագէտ, պատմադէտ, եկեղե - ցագէտ), որոնք մասնագիտական պա-հանջէ մղեալ է որ կ'ուզէին սորվիլ հա-յերէն: Օտարներու միւս մասը հայերէն սորվելու փափաք ունեցող ոչ - համա-լրսարանական անձեր էին:

Դասաւանդութեան ընդհանուր ժամա-քանակը. - Մենք օրական չորս ժամ եւ շաբաթը հինգ օր աշխատեցանք: Ուրեմն, երկու շաբթուան ընթացքին ընդամենը՝ 40 ժամ: Ինչպէս կը տեսնուի, ասիկա չա-փազանց խոտցած եւ չափազանց արագ դասաւանդութիւն մըն էր:

Դասաւանդութեան ձեւը եւ մեթոտին կիրարկումը. - Գիտենք թէ՛ լսողա - տե-սողական մեթոտը միօգտագործէ լուսա-պատկերներ եւ ձայներից. այսինքն լաւ տեսողական միջոցներ, սարքեր: Մեկնե-լով այն իրողութենէն, որ խօսքը բե-րանացի արտայայտութիւնն է կենսիկ ի-րադարձութիւններու եւ խօսքի ինչ նշա-նակէ փոխասացութիւն (dialogue), լը-սողա - տեսողական մեթոտով կը ներ-կայացուին առօրեայ խօսակցութեան տեսարաններ պատկերող նկարներու ի-րերայաջորդութիւն մը՝ լուսապատկե-րներով, որուն կը զուգակցուին համա-պատասխան նախադասութիւնները՝ ձայ-ներիցով: Ի հարկէ, նիւթերը, ինչպէս նաեւ ամէն մէկ նիւթի մէջ ուսուցող լեզուական կառոյցները ընտրուած են տուեալ լեզուի համար հաստատուած քե-րականական յառաջնորդացման համա - ձայն: Նպատակադրուածը հետեւեալն է. - Աշակերտը տեսնելու եւ լսելու շնորհիւ պիտի հասկնայ խօսքերուն իմաստը, որ-մէ յետոյ անթիւ անհամար կրկնութիւն-ներու շնորհիւ եւ կապիւրմի ճամբով պի-տի խրաքնէ այդ խօսքերը՝ կենսիկ մէջ համանման պարագաներու կարողանալ օգտագործելու նպատակով զանոնք:

Արդ, տրուած ըլլալով որ հայերէնի լը-սողա - տեսողական մեթոտը դեռ չէ տը-պագրուած, հետեւեալ լուսապատկե-րներն ու ձայներիցները պատրաստուած չեն, Վենետիկի մէջ ես օգտագործեցի tableau de feutre կոչուած չուխայէ պատառ մը, որուն վրայ խաւաքարտէ պատրաստուած անձերու եւ առարկանե-րու կերպարներ (figurines) յաջորդա-բար փակցնելով, հանելով, տեղափոխե-լով կը կազմէր խօսակցութեան տեսա-րանը եւ կը ստեղծէր շարժում, այս-պիսով փոխարինելով լուսապատկերները: Այս չուխայէ պատառը, լսողա - տեսո-ղական սարքաւորումներով օժտուած դասարաններու մէջ կ'օգտագործուի որ-պէս օժանդակ միջոց: Ուրեմն, ի չգոյն իսկական տեսողական միջոցներու, ես օգտագործեցի օժանդակ միջոցները (չու-խայէ պատառը եւ կերպարները), իսկ ձայներիցն ալ փոխարինեցի իմ բնական ձայնովս: Այսինքն, չուխայէ պատառ - ուն վրայ խօսակցութեան տեսարանը կազմուեցաւ կերպարներով, որոնք ըն-շաւորուեցան եւ իրարու հետ խօսեցան իմ ձայնովս, նաեւ՝ իմ զիմնադրելովս եւ շարժումներովս:

Նիւթին այս ձեւով ներկայացումն ու բացատրութիւնը մեթոտի կիրարկման

առաջին փուլն է, որու ընթացքին ուսու-ցիչը դերասանի մը նման պարտաւոր է կենդանացնել տեսարանը՝ զիմեւով ամէն միջոցի որ կրնայ զիւրացնել անծանօթ բառերու իմաստներուն հասկացողութիւ-նը: Նպատակադրուածը հետեւեալն է. - Չգիմե՛լ թարգմանութեան, չօգտագոր-ծե՛լ աշակերտին մայրենի լեզուն, չիյնա-լու համար անոր ծուգակին մէջ, չունե-նալու համար բախում անոր հետ, այլ տեսողութեան եւ լսողութեան շնորհիւ զիւ-րացնել անծանօթ իմաստներու ըմբռ-նողութիւնը: Այսպիսով, ուսուցչու՛ղ լեզուին միջավայրին մէջ մշտապէս պա-հնելով աշակերտը:

Պէտք է ըսել, թէ Եւրոպայի միօրեայ վարժարանին մէջ ալ այս կերպով կը դասաւանդեմ: Սակայն, Վենետիկի մէջ իմ դէմս ունէի հասուն մարդիկ, մա-նաւանդ՝ օտարներ, որոնցմէ մէկ քա-նին, իրենց երկիրներուն մէջ քոչվի կամ համալսարանի դասախօսներ էին զանազան ճիւղերու եւ հիւմ, Վենետիկի մէջ աշակերտի վերածուած, հայերէն պիտի սորվէին:

Այս առաջին փուլին կը յաջորդէ կրկ-նութեան փուլը, որու ընթացքին իւրա-քանչիւր նախադասութիւն ըստմաթիւ անգամներ կը կրկնուի, նախ՝ հաւաքա-բար, յետոյ՝ փոքր խումբերով եւ ի վեր-ջոյ՝ անհատաբար: Այս անհամար կրկ-նութիւնները կը ծառային յիշողութեան սեփականութիւնը դարձնելու տուեալ պատրաստի նախադասութիւնները: Վե-նետիկի մէջ շատ տպաւորիչ էին այս հա-ւաքական կրկնութիւնները՝ չափահաս եւ մանաւանդ առնալիկ կոկորդիսէի ելած ձայներով, որոնք մեր դասարանին պատե-րը կը թնդացնէին, հաւաքական աշխա-տանքի եւ հաւաքական ջանքերու ոգեշնչ-չող ու երկարականացող միջոցաւ մը ստեղծելով:

Ասկէ յետոյ, երրորդ փուլին, անհրա-ժեշտ էր սրբադրել առողջանական սխա-լները: Գիւտար աշխատանք մըն է ա՛յ՝ իւրաքանչիւր աշակերտի հետ առանձին առանձին կատարուելիք: Պարզ է, որ օտար լեզու մը սորվելու ատեն, իւրա-քանչիւր աշակերտ ենթակալ է իր մայ - րենի լեզուի տիրապետութեան: Ամէն մէկ աշակերտ, իր կոկորդի եւ բերնի կազմուածքով, իր լսողական ու խօսակ-ցական գործարաններու կարողութիւննե-րով, այսինքն լսել ու արտաբերել կարո-ղացած կամ չկարողացած հնչիւններով տուրք կը վճարէ իր մայրենի լեզուին, որու ճիւղնութեան կամ կարծրութեան համաձայն, օտար լեզուի ընկալումը տեղի կ'ունենայ զիւրութեամբ կամ դժ-բարութեամբ: Արդ, մեր խումբը բաղկա-ցած ըլլալով զանազան երկիրներէ եկած անձերէ, պէտք էր պայքարել զանազան լեզուներու կողմէ հայերէնի առջեւ քաշ-ուած պատուարներու դէմ եւ տապալել զանոնք մէկ առ մէկ: Այս փուլին է ա-հա, որ լեզուական աշխատանքի սարքե-րը օգտագործեցինք: Բոլոր մասնակցող-ները ձեռք ձգեցին ընդունելի առողջանու-թիւն մը հայերէնի համար:

Առողջանական սխալներու սրբադրման կը յաջորդէ գիտելիքներու ընդարձակման փուլը, որ վճարական հանգրուան մըն է, ուր նպատակադրուած է կիրարկումի զաշտի ընդլայնումը եւ անցումը՝ իւրա-ցուածէն գէպի ինքնուրոյնը: Ասոր հա-մար հաւաքաբար կը կատարուին կառու-ցողական վարժութիւններ (exercices structureux), որոնց միջոցաւ ցոյց կը տրուին դասին նիւթէն եւ սահմաններէն դուրս բոլոր այն իրադրութիւնները, ուր տուեալ լեզուական կառոյցը կարելի է օգտագործել: Այս վարժութիւնները կը կատարուին տուեալ կառոյցի զանազան բաղկացուցիչ մասերը փոխարինելով ու-րիշներով (substitution): Օրինակ «Տուն մը ունիմ» կառոյցին մէջ «տուն» բառը կրնանք փոխարինել եւ ստանալ՝ «Գիրք մը ունիմ» կամ «Հայր մը ունիմ», «Եա-պիկ մը ունիմ» եւ այլն: Այսպիսով, մէկ կառոյցի օգտագործումով կրնանք անհա-մար նոր իմաստներ յառաջացնել եւ ա-նոնց համապատասխան նախադասութիւն-ները սորվեցնել աշակերտին:

Հաւաքաբար կատարուած այս վարժու-թիւններուն կը յաջորդէ նիւթին թատե-րականացումը: Նիւթին մէջ գործող ան-ձերու թիւով աշակերտները կը բեմակա - նացնեն նիւթը: Նպատակադրուածը փորձ մը ընել է, թէ զոց սորված լեզ-ուական կառոյցները աշակերտը ինչպէ՛ս պիտի դիտնայ օգտագործել անհրաժեշտ պահուն, բնական շարժումներով եւ բնական հնչերանգով: Վենետիկի խումբ-ըս, թատերականացման այս փուլի ըն-թացքին մեծ խանդավառութիւն ցուցա-բերեց: Մասնակիցներէն իւրաքանչիւ-

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅՐ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ՝ ԱՆԵԼԻ

Ձրանայի Հայ Գրողներու Միութիւնը կազմակերպած էր մեծարանքի երեկոյթ մը, նուիրուած բանաստեղծ եւ վիպասան Անելի (տոգթ. Կարօ Յ. Կարապետեան), անոր գրական գործունէութեան քառա-նամեակին առթիւ:

Եւրոպայի Հայ Գրողներու 18-ի իրիկունը, Փարիզի Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնի սրահը լեցուն էր անսովոր բազ-մութեամբ մը, ինչ որ առնուազն տար-բնակ կը թուէր նկատի ունենալով յո-րեկար գրադէտին զաղուծիս գրեթէ ան-ծանօթ ըլլալու հանգամանքը:

Երեկոյթին բացումը կատարելով օր-ուան նախագահ՝ Գիւտ Եպիսկոպոս Նազ-դաշեան, կը յիշէր 15 տարի առաջ իր անդրանիկ հանդիպումը յորեկարին հետ, որու առաջին խօսքը եղած էր՝ «ուշադ-րութիւն բրէք, դասախ պէտք է հայերէն սորվի ի՛ր իսկ փնտռումով, ճանչ-նալու համար ինքզինք՝ մեր մշակոյթին ընդմէջէն»:

Յորեկարին զուակը՝ տոգթ. Վիգէն Կարապետեան, կուտար իր հօր կենսագը-րականը: Ծնած 1922-ին՝ Երուսաղէմ, Տոգթ. Կարօ Կարապետեան, գրչախումբ Անել, նախակրթութիւնը ստացած է տեղւոյն Ս. Թարգմանչաց վարժարանը, զոր 1936-ին աւարտելով մտած է Ֆրէյ-ներու քոլէժը: Կանուխէն կազմուած է իր մէջ գրական կոչումը եւ 12 տարեկանին գրած իր առաջին բանաստեղծութիւնը: 1940-ին մեկնած է Պէյրութ բժշկութեան հետեւելու: Պատերազմի ընթացքին վե-րադարձած է Երուսաղէմ, ուր պաշտօնա-վարած է մինչեւ պատերազմի վախճանը: Անելի բանաստեղծութիւններու առաջին հատորը՝ «Մութ ցաւեր», լոյս տեսած է 1945-ին, Երուսաղէմ, որու յաջորդած են «Տեսիլք Գիտելի» (1949, Պէյրութ), «Պա-րը Յոյսին» (1955, Երուսաղէմ) քերթե-ւածներու հաւաքածոնքը: 1955ին տոգթ. Կարօ Կարապետեան անցած է Միւնխեն - Նահանգներ՝ սրտի իր մասնադիտութիւն-նր կատարելագործելու Պոսթընի Հա-րվարտ համալսարանին մէջ: Այդ տարի-ներուն կը զբաղի գիտական հետազոտու-թիւններով, որոնց արդիւնքը կ'ըլլայ Փէյլա - մէյքըրի դիտար, որ աշխարհի մէջ առաջին անգամ կը գործածուի Պոս-թըն: Ներկայիս կը շարունակէ բժշկական իր ստալարէք Պոսթըն, իբր արտաքին, նաեւ դասախօս Հարվարտ համալսարանին մէջ:

Ոոգին Թաշճեան եւ Միւտոն Վրդ. Գը-վրդեան արտասանեցին քերթուածներ Ա-նելին: Ապա օրուան առաջին զատախո-սը՝ Պատերիկ Կենճեան, որ ի՛ր կախո-սովանութեամբ ա՛յս առթիւ ծանօթացած է յորեկարի գրականութեան, ներկայա-ցուց Անելի «Որդի Մարդոյ» վէպը, նշե-

րին գործած լեզուական սխալները կամ անհամապատասխան ու չափազանցուած շարժումները կը ստղծէին մեծ ողե-ւորութիւն: Յաջող դերակատարումնե-րուն կ'ընկերանային մնացեալ աշակերտ-ներու ինքնաբերական ծափերը, իսկ անյա-ջող ներկայացումներուն՝ պոռթկանքի երբեք չէին անխուսափելի: Կրկնութիւններ, մինչեւ որ ընդունելի ձեւ մը ստանային այդ դերակատարումները: Այսպէս կը շարունակուէր, մինչեւ որ ամենապիւրջին աշակերտն ալ ցոյց տար իր վարպետութիւնը:

Վերջին եւ ամենակարեւոր փուլն է Գի-տելիքներու կենսիկ մէջ փոխադրութեան փուլը (transfert libre), որու ընթացքին կը փնտռուին ու կը գտնուին նման կա-ցութիւններ (situations paralleles), որոնց մէջ կարելի է նոր իւրացուած տա-րերը պատուաստել նախորդ գաղափար-թացքին իւրացուածներուն: Եւ բոլորին օգտագործումով երեւակայնի, գտնել ու օգտագործելով շատ աւելի հարուստ ու ճոխ խօսակցութեան տեսարան մը, քան ձոխ խօսակցութեան տեսարանը: Ինչ որ էր այդ օրուան դարձ՝ առանձին: Այս փուլին, Վենետիկի աշակերտներս Այս փուլին, Վենետիկի աշակերտներս թիւները, քան՝ Եւրոպայի աշակերտներս: Իւրաքանչիւր օտար այս ձեւով եւ այս փուլերէն անցնելով է որ իւրացուեցաւ Վենետիկի մէջ:

(Մնացեալը Յաջորդով)

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔ ՄԱՐՏԻԿ ՏԱԿԱՌԵԱՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԽԱՌԵՆ

ՀԱՆԴԻՍԱԽՈՐ ՕՐ ՍԵՆՋԵՐՈՄԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ ՆԵՐՍ

ՄԱՐՍԷՅԻ. - («Յառաջ») . -

Պահանջները առանցքային են, Սեն - Ժերմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցու թաղական խորհուրդը Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագով, հոգեհանգստեան արարողութեամբ եւ Մատաղօրհնութեամբ տօնախմբեց եկեղեցւոյ շինութեան 56-րդ տարեդարձը եւ անուանակոչութեան 54-րդ տարեդարձը, Կիրակի, Հոկտեմբեր 19-ին արժանաւայել շուքով:

Թաղեցիներու եւ այլ շրջաններէն եկած ազգայիններու հոծ բազմութիւնը իր ներկայութեամբը պատուեց յիշատակը բոլոր անոնց՝ հիմնադիր, շինութեան յանձնարարներ անդամ, հոգեւորական եւ աշխարհական ապաստարիւ, որոնք 60 տարի առաջ իրենց սեփական տուններուն երկրքը չհաստատած զրին վէժը Հայ Եկեղեցւոյ, որպէս խորհրդանիշ իրենց հայկականութեան: Ապացոյցը, եթէ հարկ է, թէ հայ եկեղեցին ազգային եւ ժողովրդապետական նկարագիր ունի եւ ուր գերշխան հեղինակութիւնը ժողովուրդն է:

Թաղականութիւնը, այս առթիւ նաեւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց Մարտիկի նախկին քաղաքապետ Կարոսի Տրֆէտի յիշատակին: Էստոնա Շարլ Ռու Տրֆէտ նամակով շնորհակալութիւն յայտնած է Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցւոյ վարչութեան, իր ազնիւ ուշադրութեան եւ ցուցաբերած յարգանքին ու երախտագիտութեան համար: Արարողութեան Մարտիկի քաղաքապետը ներկայացուց Տիկին Էլիան Գաղանճեան, քաղաքապետական խորհուրդի անդամ:

Օրուան հանդիսաւոր պատարագը մատուց, նախագահեց հանդիսութեանց եւ քարոզեց՝ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդան - եան: Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը՝ Եղիշէ Ասալ Քէչյո. փանդեան եւս իր խօսքը բերաւ: Պատարագը մեկնաբանեց եկեղեցւոյ երգչախումբը:

Յատուր եկեղեցական արարողութեանց եւ մատուցի բաշխումին, անձնաւորու - թիւներն ու ներկայ ժողովուրդը հիւրասիրուեցան եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Սեն - Ժերմի Ս. Սահակ Մեսրոպ Եկեղեցւոյ նախագահը՝ Պերճ Կարապետեան նախ կարգաւ Տիկին Էստոնա Շարլ Ռու Տրֆէտի վերոյիշեալ նամակը, - ապա վեր առաւ Կարթոն Տրֆէտի անձնաւորութիւնը եւ յիշեցուց անոր յարուած Հայերուն: Շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն եւ հակիրճ պատմականը ըրաւ Սեն - Ժերմի թաղին եւ եկեղեցւոյ: 1920-ական թուականներուն հարիւր - յիսուն ընտանիք կայք հաստատած են արդէն կազմակերպել հաւաքական կեանքը: Պերճ Կարապետեան երախտագիտութեամբ վերլիչեց Գրեգորիա Եպիսկոպոս Պալաքեանի գերը Մարտիկի դադութէն ներս, եւ բնորոշեց հայ եկեղեցւոյ առաքելութիւնը որպէս վայր հաւատքի բայց նաեւ վայր՝ հայկական ոգեկանութեան եւ հայ մշակոյթի: Սեն - Ժերմի եկեղեցւոյ նախագահը զրուատիքը ըրաւ իր շրջանի Կապոյտ Սահակ մասնաճիւղին, որ տիրական ներկայութիւն մըն է: Գիտակից, ազնիւ եւ անձնուէր տիկիներ, ըստ ան, որոնք կը ծառայեն, անհատախնդիր եւ նուիրումով, հայկականութեան ջանքը վառ պահելու համար:

Այս հանդիսութեան իր համակրանքի խօսքը բերաւ Արշամ Պապայեան, որպէս նախագահ Սրբոյ Թաղմանչաց Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցւոյ եւ որպէս թաղեցի: Շնորհաւորեց թաղականութիւնը իր գեղեցիկ նախաձեռնութեան եւ արձանագրած յաջողութեան համար: Ըստ թէ որքան կարեւոր է ամուր կառչել մեր բարեբերուն, չէնցեւ մեր եկեղեցիները, որովհետեւ անոնք գէնքեր են մեր ինքնութիւնը պաշտպանելու համար:

Տիկին Էլիան Գաղանճեան փոխանցեց քաղաքապետ՝ Ռոպէտ Վիկտուրի համակրական զգացումները:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ու զգալի դիմացիներն տեղ: Ունի պատմական շնորհ, իմաստ: Ունի մաքուր, կենդանի, պատկերաւոր հայերէն լեզուն: Ունի իր ոճը: «Որդի Մարգոյ» վէպին մէջ փրկուած է 1930 - 45-ական թուականներու Հայ Երուսաղէմը:

Հուսիկ՝ խօսք կ'առնէր յորելարը եւ շնորհակալութիւններ յայտնելէ. ետք եւրեկոյթը կազմակերպողներուն եւ գեղարուեստական բաժնին մասնակցողներուն, կը հաստատէր. - «Սփիւռքի հայ գրականութեան երբ կը նայինք, կարելի չէ իրատեսօրէն յոռետես չլլալ: Թէ իրեւ թիւի յոռետեսութիւնը թոյլատրելի չէ ինծի, սակայն գրականութեան տեսակէտէն, փափաքեալ մտածումէն աւելի՝ իրատեսութիւնն է որ մեզ կը պարտադրէ հեռու մնալ «Վայրամի հոգեբանութենէ»: Ուրեմն՝ կը խօսիմ իրա - տեսութեամբ»: Ապա անդրադառնալէ ետք իրանի եւ Լիբանանի մեր գաղութներու ազգային կեանքի ներկայ պատկերին, տոգթ. Կարապետեան Սփիւռքը կը նկատէր Ամերիկան, Քանադան, Ֆրանսան, Անգլիան եւ եւրոպական այլ երկիրներ: Իր խօսքը մասնաւորելով Ամերիկայի կը նշէր թէ հոն ներկայիս «Կ'ըսեն թէ Հայերու թիւը կը հասնի մօտաւորապէս մէկ միլիոն հոգիի: «Հոգի» բառի, սակայն իրականին անձ կամ թիւ պէտք է ըսել, քանի որ տեղացիներուն՝ եւ, ինչո՞ւ չէ, ներգաղթողներուն մէջ դժբախտաբար շատ անձեր կան, որոնք, ազգային տեղակայութեամբը պատուեց յիշատակը բոսակետով, հոգիէ պարպուած են եւ միայն թիւ կը նշանակեն»: Յիշելէ ետք հայ թերթերու դժուարութիւնները, ընթերցողներուն պակասը, յորելարը կը հարցնէր. - «Ուրեմն ինչո՞ւ, եւ վառն ինչի՞, Սփիւռքի մէջ ապրող հայ գրագէտը զրէ, երբ գիտէ թէ իր գրեթէր պիտի չսպառնի, եւ առ առաւել, ափ մը մարդիկ պիտի կարգան միայն: Քանի մը յամառ հայ գրողները կան, ու պիտի մնան, բայց գրողներու մեծ մասը, հեռագէտէ, կամ պիտի հրաժարի գրելէ, եւ կամ օտար լեզուով պիտի գրէ»: Հուսիկ՝ անդրադառնալով Սփիւռքի հայ կեանքի անկազմակերպ վիճակին, հայ լեզուի նահանջին եւ այլ հարցերու, յորելարը կ'եզրափակէր. - «Այսօրուան հանդէսը, անսպասելի մէջ, կոչումիս եւ յամառութեան ջուր տուող երեւոյթ մըն է, եթէ չսփով մը կը գրգռէ անսփառութիւնս, զիս կը մղէ նաեւ ամբողջութեամբ յոռետեսութեան չյանձնուելու, այն յոյսով մանաւանդ, թէ արեւմտահայերէնը, որ կատարելագործուած լեզու մըն է, պիտի ունենայ իր վերագործիչները Սփիւռքի մէջ, եւ իմ ժողովուրդս պիտի սորովի հայերէն գիրք կարդալ, քաջաբերել հեղինակը, տարածել գիրքը»:

Հանդիսութիւնը վերջ կը գտնէր քոթթէլով մը:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵԽՈՆԵԱՆ

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ, ԲԱՑԱՅԱՅՏ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ

Լորէք Բախարի գեկուցումին մասին աւելի կարճ պիտի անդրադառնամ: Անոր միտ բանին, մէկ նախադասութեամբ, հետեւեալն է. Սփիւռքը միայն տարբեր է: Կան զանազան գաղութներէ եկող, զանազան պայմաններով դաստիարակուած Հայեր, կան ալրեր ու կիներ: Անհրաժեշտ է այդ տարբերութիւնները նկատի առնել: Սփիւռքի անմիատարրութեան դրոյթին հետ, Լ. Նասար կը պաշտպանէ նաեւ զգալիօրէն իդալաշտ դրոյթներ, որոնք ինքին՝ չափազանց հետաքրքրական են, բայց որոնց նշանակութիւնը ներկայ համագիրին մէջ՝ կը խոստովանիմ որ շատ լաւ չհասկցայ:

Ձանց կ'առնեմ հոս վիճարկողներու ներկայութիւններն ու քննադատութիւնները: Միակ գրպուկ խօսքը վիճարկողներու միջամտութիւններուն մէջ՝ կու-

գայ խաչիկ Թէօֆօլեանին, որ խնդրական կը դարձնէ Կ. Գորթեանի կեցածքը, այսինքն՝ այն մէկը որ Հայերէն կը սպասէ Արեւմուտքի թափանցումէն աւելի բան մը՝ նոյնացումը Արեւմուտքին հետ, մոռնալով - կ'ըսէ Թէօֆօլեան - հայ մը տաւորականութեան «փոփոխութիւն» աւանդութիւնը: Նկատողութիւնը գիպուկ է, բայց վատահ չեմ ընաւ որ բուն խմատով՝ հակաճառութիւն մըն է Կ. Գորթեանի ըսածներուն նկատմամբ:

×

- 3 -

Սկզբնական գեկուցումներուն եւ «վիճարկող»ներու գեկուցումներուն կը հետեւի, ինչպէս ըսի, երկար վիճարկութիւն մը, որ կը տեսէ հատորին մէջ՝ մօտ հարիւր էջ: Այդ վիճարկութիւնը կը դառնայ որոշ թեմաներու շուրջ, որոնք ինչպէս նախատեսելի էր՝ որեւէ կապ չունին սկզբնական գեկուցումներուն հետ: Պատահածը հետեւեալն է. գեկուցարարներու քաղաքաբաններն ու պահանջները կը մտնեն մեկնաբանական անխոստափելի հոյովոյթի մը մէջ, հակաճառութիւններն ուղիով: Հակաճառութիւններն ըստականութիւնը ինքնին հետաքրքրական չէ, բայց ինչպէս ամէն վիճարկութեան մէջ՝ անոնք կը ծառայեն նոյն գաղափարներու վերականգնու-

թեան ու նոր բանաձեւումին: Թեմաներ, որոնց շուրջ կը դառնայ վիճարկութիւն, երեք տեսակի են, եւ միայն երեք. մտաւորականին պատասխանատուութիւնը, մտաւորականին օգտակարութիւնը եւ մտաւորականին էութիւնը: Թէ ինչո՞ւ «մտաւորական»ն ու «մտաւորականութիւն»ը մտասեւեռում դարձած են վիճարկողներուն մօտ, այդ՝ իրենց պէտք է հարցնել: Իրողութիւն է սա - կայն, թէ փոխանակ սկզբնական գեկուցումներուն մէջ արժարծուած հարցերուն մասին խօսելու, վիճարկողները կը ըզրազին մտաւորականի պատասխանատուութեամբ, օգտակարութեամբ եւ էութեամբ: Այս «թեմա»ներուն ամէն մէկը իր ծիրին մէջ կը բերէ սկզբնական խնդրականութիւնը, ու հաշիւ կը պահանջէ անկէ:

(Շար. 5)

ԿԱՐԴԱՅԷՔ « Յ Ա Ռ Ա Զ » Ը ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՀՊԳԵՆԱՆԳԻՍ

Պ. Հայկ Տէր - Սարգիսեան, Օր. Օր. Փեփրոնիա Է. Լինա Տէր - Սարգիսեան (Պէյրութ), Տէր Է. Տիկին Գեղամ Տէր - Սարգիսեան Է. զաւակները՝ Անոյշ Է. Ա. զատ, Տէր Է. Տիկին Ժան - Փիէթ Պարսամեան Է. զաւակները՝ Վահէ Է. Բաֆ-Փի կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Նոյեմբեր 2-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մը կըրտիչ Եկեղեցին, իրենց կնոջ, մօր Է. մեծ - մօր՝

ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՏԵՐ - ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ (Ծննալ՝ Վալմիլայեան, Ատանաքի) յիշատակին։ Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱԽԱՋԱՆԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԵ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ. - Պ. Հրանդ Մարգարեան 300 Փրանք։ ԷՔՍ - Ան - ՓՐՈՎԱՆՍ. - Տիկին Սիմա Հատարեան 200 Ֆ.։

ՀԱՄԵՐՓ

Կազմակերպութեամբ՝ Ս. Խաչ Դպրեվանքի Գոյութիւնը Տեւականացնելու Եւ Համագործակցութեան Միութեան Կիրակի, Նոյեմբեր 2, ժամը՝ 15.30-ին Մարտիլի Մայր Եկեղեցւոյ Ա. Զորաչեան սրահին մէջ։ Մասնակցութեամբ՝ ՍՏԵՓԱՆ ԱԳԱՆԻ (սանթուր) Է. Գ. Պաղտատարեան Միօրեայ դպրոցի ժողովրդական նուագախումբին։ Տոմսակներու համար հեռաձայնել. - 91 - 77 - 84 - 70

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ
ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄԵՆԻ
ԶԵՆՆԱՐԿԸ
ՀՈՎԱՆԱԽՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
ԵՐԵՎԱՆԻ ՅԱՐԱՆՈՒՆԻԹԵԱՆՑ
ՊԵՏԵՐՈՒՆ
ՁԱՇ - ԵՐԵՎԱՆԻ
SOFITEL - LYON
Զորեմբաքի, Հոկտեմբեր 29
ժամը՝ 20-ին
Տեղերը ապահովելու համար հեռա-
ձայնել. -
Մալմեան վրդ.ի
78 - 60 - 52 - 03

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱԷՐ, ԹՈՒՌԻՑԻ, ՏՈՍՍ ԿԱՍ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՍԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱԶԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)	FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)
«ՅԱՌԱՋ» — HARATCH 83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS	
LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE	ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՀԱՔԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻԷ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

IMPORTANTE SOCIETE RECHERCHE
Couple pour gardiennage bureaux et entrepôts.
Appartement fourni sur place.
Souhaitez personnes pré-retraite
— Ecrire avec C.V. + photos
SA. NAVAL
à l'attention de Jean Nazarian
B. P. 137
Z. I. La Palun
13722 Marignane Cedex

Ս. ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱՆՈՐԿԷ
Կիրակի, Նոյեմբեր 2-ին, Ամենայն Սրբոց Տօնին առթիւ կը կատարուի հոգեհանգիստ Ս. Պօղոս-Պետրոս Եկեղեցւոյ վախճանեալ հոգեւոր հովիւներուն, հանգուցեալ հոգաբարձուներուն, բարեբարներուն, սարկաւաղներուն, դպրոց դասու դպիրներուն, տիկնանց խնամակալութեան անդամուհիներուն Է. Ս. Եկեղեցւոյ բոլոր սատարողներուն հոգիններուն համար։

ՑԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Տէսինի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պո-գուլեան ընտանիքին Տիկին Աննա Պո-գուլեանի մահուան առթիւ Է. կը նուիրէ 300 Ֆ. Մշակոյթի Տան (Տէսինի) փոխան ծաղկեպսակի, Տէր Է. Տիկին Տիգրան Պալմարեան 200 Ֆ. կը նուիրեն Տէսինի Կապոյտ Խաչի դպրոցին Պր. Պետրոս վարդեպետեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

Ա Յ Ց՝
ՀԱՅ ՄՏԱԽՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՆԵՆ
Զրանսահայ Գործներու Ընկերակցութիւնը, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի Է. Նոյեմբեր 1, Շաբաթ օր, յարգանքի Է. ողբերգական խմբական այց մը կուտայ Պաննէօ Փարիզիէն զերեզմանատունը, Հայ Մտաւորականներու Դաժարանին։ Ներկայիս երեսուներեք դէմքեր կը հանգ-չին այնտեղ։ Այս առթիւ, սիրով կը հրաւիրուին, աղ-բացեալներու ընտանեկան պարագաները, գրողներ, արուեստագէտներ Է. հասարակութիւնը անխորհրդաբար։ Ծաղիկի զետեղումէն վերջ, շիրմօրհնէք Է. յարգանքի արտայայտութիւններ համայն անհետացող հայ մտաւորական-ներու յիշատակին։ Հաւաքուի՛ ժամը 15.30-ին, Սիմբիլի-տը Պաննէօ Փարիզիէնի գլխաւոր մուտքին (Ալլըմի Մաքս Տորմուա)։ Կը խնդրուի ճշգրտապէս ըլլալ։ Երթեկուծքիւն. - Փորթ ա՛Օրլէանէն առնել թիւ 128 պիւսը Է. իջնել՝ Սիմբիլիէն Փարիզիէն կայանը։

Այլի Տիկին Էլիզ Տարօնեան, Տէր Է. Տիկին Վազգէն Տարօնեան Է. զաւակը Սիլվէն, Պ. Արամ Տարօնեան, Տէր Է. Տիկին Արամ Տարօնեան զաւակներն ու թոռները, Տէր Է. Տիկին Հրաչ Տարօնեան Է. զաւակները, Տէր Է. Տիկին Պերճ Եղսայեան Է. զաւակները, Օր. Գոհար Եղսայեան, Է. ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, եղբոր, հօրեղբոր Է. աղ-գականին՝
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 25-ին։ Ըստ ողբացեալին փառաքին թաղումը կատարուեցաւ ընտանեկան մտերիմ շրջ-ջանակին մէջ Է. մարմինը ամփոփուեցաւ Փանթէն - Փարիզիէն զերեզմանատունը։
X
Այլի Տիկին Էլիզ Տարօնեան Է. զաւակ-ները իրենց ամուսնոյն Է. հօր յիշատակին հետեւեալ նուէրները կ'ընեն. - 3000 Ֆ. ARC (Association pour la Recherche sur le Cancer), 1000 Փրանք Կա-պոյտ Խաչին, 1000 Փրանք Միւլ-թարեաններու ֆոնտին (Սիֆաւ), 1000 Փրանք Ռատիօ - Ազգ-ին, (ստանալ «Յա-ռաջ»էն) Է. 5000 Ֆ. «Յառաջ»ին։
X
Տէր Է. Տիկին Արամ Տարօնեան, զա-ւակներն ու փեսան իրենց եղբոր, տաղբոր Է. հօրեղբոր յիշատակին 500-ական Ֆ. կը նուիրեն հետեւեալ հաստատութեանց. - Փարիզի Ս. Յովհ. - Մկրտիչ Եկեղեցի, Սամուէլ - Մուրատեան վարժարան, Դրպ-րոցատէր Տիկնանց վարժարան, Ռատիօ - Ազգ., Կարմիր Խաչ, Կապոյտ Խաչ, Աղ-քատարնամ, Սիֆաւ (Միւլթարեան ֆոնտ), «Աշխարհ» (ստանալ «Յառաջ»էն) Է. «Յառաջ»։

ՄԱՐՍԷԼԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻ
Կիրակի, Նոյեմբեր 2, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ, կը կատարուի հանգիստ-ւոր պատարագ Է. պաշտօնական հոգե-հանգիստ, մեղմէ անդարձ բաժնուած սի-րելիներու Է. ի մասնաւորի, բարերար՝
ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ
ինչպէս նաեւ Եկեղեցւոյ հանգուցեալ հիմնադիր, բարերար Է. հաւատացեալ - ներու յիշատակին։ Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ Է. կը քարոզէ Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝ ՄԱԿԱՐ ԽԶԿՐ. ՔՇՆՅ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ Սկիզբ ժամերկութեան ժամը 8.30-ին։ Պատարագ ժամը 10-ին։

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԱ
Այֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վար-չութիւնը տարբեր առիթներով շնորհա-կարութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Պր. Աւետիսեանէ (Փարիզ) 100 Ֆ., Տիկին Մարիամ Գա-լաճեանէ 500 Ֆ.։ Իսկ Տէր Է. Տիկին Յա-կոր Նոտարեանէ 500 Ֆ. փոխան ծաղկե-պսակի Ռուսեակ Թովմասեանի մահ-ւան առթիւ։
X
Սէն - Ժեռօմի Ս. Սահակ - Ս. Մեա-րոյ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստա-ցած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, փոխան ծաղկեպսակի. - Մարի Անտոն-եանի (ծննալ՝ Ժամկոչեան) մահուան առ-թիւ. - Այլի Տիկին Երանուհի Տէր - Կա-րապետեան Է. զաւակները 300 Ֆ., Տէր Է. Տիկին Տիգրան Մուշեղեան 200 Ֆ., Շարի Սարգիսեան, Տէր Է. Տիկին Ռու-բէն Ասարլըզեան, Պր. Փօլ Գասպարեան, Տէր Է. Տիկին Գր. Գալիթեան, Տէր Է. Տիկին Սարգիս Թուրմաճեան, Տէր Է. Տիկին Գրիգոր Թէքեան, Տէր Է. Տիկին Ժօրժ Գասպարեան, Մաթոսեան ընտանիք, Տոքթ. Նահապետեան, Նէվիլ-հիլլեան ընտանիք 100-ական Ֆ., Այլի Տիկին Պալանդեան 100 Ֆ. Դպրոցին, Տէր Է. Տիկին Յովհաննէս Յուսիկեան 50 Է. 50 Ֆ. դպրոցին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահապղ	350 (415,10)
Հոգեհանգիստ	250 (296,50)
Շնորհակալիք	250 (296,50)
Հարսնիք, նշանուոք	300 (355,80)
Մուսուկ	300 (355,80)

Բոլոր աղբերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷՎԷԱ. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. գումա-րը)։ Այս գինները կը վերաբերին մէկ ան-գամ հրատարակելի աղբերու, մինչ-չեւ մէկ քառորդ սինակ (25 տող) մահազոյնու պարագային Է. 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։ Առևտրական Է. այլ ծանուցումնե-րու համար, զիմել թերթին վար-չութեան։

Տիկին Շնորհիկ Օտարաչեան Է. զա-ւակը՝ Օր. Ժանէթ Օտարաչեան (Պոլիս), Այլի Տիկին Վահէ Պալթայեան, Տէր Է. Տիկին Քրիսթիան Պուէյ, Օր. Թամար Պալթայեան, ինչպէս նաեւ Քնարեան, Էտարեան, Ար-րահմեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց եղբոր, մօրեղբոր, տաղբոր Է. հօրեղբոր՝
ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՊԱԼԹԱՅԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Ռուրաթ, Հոկ-տեմբեր 24-ին, 62 տարեկանին։ Յուշարկաւորութիւնը կը կատարուի, Զորեքշաբթի, Հոկտեմբեր 29-ին, ժամը 10.30-ին, Այֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադր-ւի Իվիլի - Փարիզիէն զերեզմանատունը։ Որեւէ մահապղ զրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Այլի Տիկին Իմաստուհի Ճառաճեան, Պր. Գէորգ Ճառաճեան Է. զաւակները՝ Իզապէլ Է. Կզավիէ, Տէր Է. Տիկին Քլաւ Ճառաճեան, Տէր Է. Տիկին Արսէն Տէրաճեան Է. զաւակները, Է. ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր Է. աղգականին՝
ԶԵՆՈՒ ԶԱՌԱՃԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 24-ին, 82 տարեկանին։ Յուշարկաւորութիւնը կը կատարուի, Հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 30, ժամը 8.30-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխա-դրուի Մոնֆոր - Լամօրիի զերեզմա-նատունը։ Մահապղ չստացողներն Է. խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ
Այս Շաբաթ օր, Նոյեմբեր 1, տօն է Ամենայն Սրբոց՝ Հնոց Է. Նարից, Յայտից Է. Անյայտից։ Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի։
ԿՐԸՆՈՊԼԸ
Շաբաթ, Նոյեմբեր 1-ին, տօն է «Ամե-նոյն Սրմոց հնոց Է. նորոց յայտից Է. անյայտից Կրքնուլի «Նօթըր - Տամ - Տը - Լա - Տէլիլարնո» Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի։ Կը պատարագէ Է. կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ ԽԶԿՐ. ՔՇՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ

Մահապղ	350 (415,10)
Հոգեհանգիստ	250 (296,50)
Շնորհակալիք	250 (296,50)
Հարսնիք, նշանուոք	300 (355,80)
Մուսուկ	300 (355,80)

Բոլոր աղբերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷՎԷԱ. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. գումա-րը)։ Այս գինները կը վերաբերին մէկ ան-գամ հրատարակելի աղբերու, մինչ-չեւ մէկ քառորդ սինակ (25 տող) մահազոյնու պարագային Է. 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։ Առևտրական Է. այլ ծանուցումնե-րու համար, զիմել թերթին վար-չութեան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԱԽԹԱԿ ՔԵՐԹՈՂԻ «ՈՂԲ»Ը
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՄ

Հայկական վաղ միջնադարեան դարակա-
նությունն արժեքաուր երկերէն է 7-րդ
դարու բանաստեղծ Դաւթակ քերթողի
«Ողբը ի մահն Ջեւանշիրի մեծ իշխանին»
պոէմը: Բանասիրութեան մէջ ընդուն-
ուած է այն կարծիքը, թէ պոէմը հայ
աշխարհիկ գրականութեան հին գրաւոր
յուշարձաններէն է եւ կը փաստէ անոր
յուշարձաններէն քաջածանօթ ըլլալը բանաս-
տեղծական արուեստին: Այս պոէմի հե-
ղինակին մասին չափ կցկատուր տեղեկու-
թիւններ կան: Պոէմի հետ միասին այդ
հեղինակութիւնները պահպանուած են եւ
գալիկ աղբիւրի մը մէջ, այն է՝ Մովսէս
Կալանկատուացիի «Պատմութիւն Աղուա-
նից աշխարհի» երկը, որու միջոցով փըր-
կուած ու յետագայ սերունդներուն փո-
խանցուած է Դաւթակ քերթողի «Ողբը
ի մահն Ջեւանշիրի մեծ իշխանին» պոէ-

մէջ: Մեր կապը մնաց անբաւարար, մին-
չե իր վերջին շունչը:

Ձեռն կրնար չիլիւ մեր բարեկամու -
թեան ծնունդ տուող հանգիւյումը: Երբ
տարիներ առաջ Մարտէյ Հաստատուե-
ցանք, երգչախումբը կազմեցինք եւ մեր
առաջին համերգը կուտայինք, շատ բնա-
կանօրէն, հրաւիրադիրներ զրկեցինք Փը-
րանաշայ չորս երաժիշտներու, որպէս
մեր երէց եղբայրները: Հակառակ
իր յարգելի տարիքին եւ չորսերուն
մէջ ամենատարեցը ըլլալուն, Արա
Պարթեւեան էր, որ կուգար մեր
առաջին ելուցին, կտրելով Փարի -
զէն մինչեւ Մարտէյ երկարող երկար
ճամբան: Ահաւասիկ այս հանգիւյումը եւ
այնի մօտեցումը եղաւ հիմնադարը մեր
բարեկամութեան, որմէ յետոյ մեր յա-
նախակի յարարերութիւնները շարունակ-
ուցան ոչ միայն երաժշտական գործու -
նէութեանց առթիւ, այլ նաեւ զանազան
առթիւներով՝ Փարիզ, Լիոն կամ Մար-
սէյ:

Արա Պարթեւեան այնուհետեւ միշտ թեւ
թիկունքով եղաւ մեզի եւ միշտ ընթացք
առաւ մեր փափաքներուն ամէն անգամ
որ պէտք մը գոյացաւ:

Ահա թէ ինչո՞ւ երախտագիտութեամբ
կը յիշենք եւ պիտի յիշենք առ յաւիտ,
հայ երաժշտութեան անձնաւոր նուիրեալը
եւ մեր հարազատ երէց եղբայրը՝ Արա
Պարթեւեանը:

ԽԱՉԻԿ ԵՐԼՄԱՋԵԱՆ

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ, ԲԱՑԱՅԱՅՑ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԱՐԿ. ՆՇԱՆԵԱՆ

Նախ եւ առաջ՝ «պատասխանատուու-
թեան» թեման: Ի՞նչ պէտք է ընէին մտա-
ւորականները, որպէսզի... Դիտար -
կուած նպատակադէտը կը մնայ տա-
րած, բայց յատկապէս կը լսուի «Ի՞նչ
պէտք է ընէին»ը: Իբրեւ օրինակ պիտի
տամ Գ. Քէօսէեանի միջամտութիւնը
(էջ 37 - 38): Գ. Քէօսէեան, իմ հասկը-
ցած չափով, կ'ընէ մօտաւորապէս հե-
տեւեալը. «Ինչ որ էնք՝ այն ենք: Մեր
մտաւորականներն ալ այնքան զատա-
պարտելի են (կ'ակնարկէ կ'ենթադրեմ՝
Պարոյն եւ Պէյրութի մտաւորականներուն,
թերեւ ալ Փարիզի եւ Ամերիկայի ու
Եւրոթաղբի նորէն՝ իր տարեկիցներուն),
քանի որ ձեր ուզածէն տարբեր բան չը-
բին, զիջեն հալածին եւ Ֆրանսերէն,
կը հարկաւոր էր՝ համարկուեցան օտար
միջավայրին մէջ, անոր չափանիշները
որդեգրելու եւ անկէ լսելի դառնալու հա-
մար: Եթէ ձեր պահանջածը աւելի լայն
համարկում մըն է, աւելի խորունկ որ-
դեգրում մը արեւմտեան չափանիշներուն,

մը: Կադանկատուացիի կը պարտինք նաեւ
պոէմի հեղինակին մասին հակիրճ տեղե-
կութիւնները: Ահա այդ վկայութիւնը.
«Այդ ժամանակ Դաւթակ անունով ճար-
տասանին մէկը, որ ծանօթ էր տաղա-
շարական արուեստին, ստեղծագործելու
մէջ վարժ ու յաջողակ, քերթողական բն-
թերքման մէջ յառաջադէմ, մէջտեղ ե-
կաւ: Ասիկա առատ խօսքերու պաճու-
նանքներով ճարտար կերպով կ'երգէ եւ
շատ լաւ կը զովարանէ՝ ունենալով այն-
պիսի լեզու, որու նմանը կ'ունենայ ա-
րագագիր գրողը: Ան շարունակ կուգար
ու երկար ժամանակ կը մնար պայտա-
ր: Իսկ երբ մեծ գործարարի յանկարծաս
սպանութեան առթիւ օրհասական շուկը
սարածուեցաւ արեւելեան երկրի (Աղ-
ուանքի) վրայ, այդ ժամանակ ան սկը-
սաւ երգել ալբերտեան կարգով դատա-
ւորուած այս ողբը՝ բարեհաջողաբար
Ջեւանշիրի վրայ եւ ըսաւ այսպէս»: Ահա
այս անհրաժեշտ ծանօթութեանէն ետք է,
որ պատմիչը ամբողջութեամբ կը մէջ-
երէն այդ ողբը: Հոս կը պարզուի, որ
Դաւթակ քերթող քաջածանօթ եղած է
սպաննուածին եւ ողբը գրած է ականա-
տեսի զրջով: Իշխանը յաճախ իր աղա-
բանքին մէջ հիւրընկալած է ժամանակի
շնորհալի ու ստեղծագործող անուանի
այրերը, որոնցմէ մին ալ Դաւթակ անու-
նով քերթողը եղած է:

Իսկ ո՞վ էր Ջեւանշիր իշխան, զոր
մեծ պատուի արժանացուցած են թէ՛
պատմիչը, թէ՛ բանաստեղծը: Ան Աղ-
ուանքի հզօր իշխաններէն էր, իսկ այդ
եւ յետագայ չրջաններուն նոյնպէս, շատ
սերտ էին կապերը Հայաստանի ու Աղ-
ուանքի միջեւ. Հայաստանի մէջ շատ
չափազորուած էին Աղուանքի ուժեղա-
ցումով: Ահա այս ողբը, բարեկամական
զգացումներէ զատ, կը հետապնդէր
նաեւ քաղաքական նպատակներ: Ասիկա
ոչ թէ սոսկ ողբ մըն է դաւադրաբար ըս-
պաննուած իշխանի մասին, այլեւ ողբ՝
անտէր մնացած երկրի վրայ, ուր Հո-
ները կը կտրատեն ծառերը եւ «նոնրը
կ'արիւնին Հոնաց տապարներէն»: Այս
պոէմը ոչ միայն պատմական, այլեւ
գեղարվեստական մեծ նշանակութիւն ունի
եւ կը հանդիսանայ հայ միջնադարեան
գրականութեան չքեղ գանձերէն մին:
Այս պատճառով է, որ «Սովետական Գը-
րող» հրատարակչականը չքեղ տպագը-
րութեամբ լոյս ընծայած է յիշեալ պոէ-
մը: Գիրքին մէջ տեղ գտած են «Ողբ»ին
քննական բնագիրը, որ պատրաստած է
Վարդ. Առաքելեան, արեւելահայերէն
բնագիրը՝ զոր գրաբարէ աշխարհաբարի
փերածած է Ռազմիկ Դաւոյեան, ինչպէս
նաեւ «Ողբ»ի թարգմանութիւնը ռուսերէն,
անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն,
սպաներէն եւ լեհերէն լեզուներով: Նոյն
լեզուներով արուած է նաեւ փրոֆէսէօր
Լեւոն Մկրտչեանի յառաջաբանը: Հա-
յոց այրուրենի գորգադասուողը բառ
Մատենադարանի ձեռագրերու՝ գրած է
Աստղիկ Գեորգեան: Գիրքը հրատարակ-
ուած է 20 հազար տպաքանակով:

այն ատեն եւ ձեզի հարց կուտամ. արդ-
եօք ժամը պիտի չփախցնէ՞ք մեր գլխա-
ւոր՝ ազգային հարցը լուծելու համար»:
Սխալ չեն կարգար, ա՛յս է գրուածը. -
«D'ont you think that until we change our
concept of the intelligentsia,... we will
have delayed the solutions to our national
problems?»
Ու գարմանալի կերպով՝ այս չափազանց
ուսանդական հարցադրութիւնը լուրջի
կ'առնուի, ու կը պատճառէ զանազան
մեկնաբանութիւններ ու պատասխաններ,
որոնք բոլորն ալ թիւրիմացութիւններ են:
Թիւրիմացութիւնները ցոյց կուտան որ
վիճարանութեան մասնակցողները «ազ-
գային» հարցերէն զերուրեւեակ չեն ա-
զատագրուիլ, հակառակ իրենց բոլոր
ճիգերուն: Լ. Չարխուտեան օրինակ՝
Քէօսէեանի ըսածին մէջ կը տեսնէ մտա-
ւորականի երկդիմութեան հարցը, անոր
կրկնակ պատկանելիութեան խնդիրը
(հա՞յ թէ «արեւմտեան»), ինչ որ դարձ-
եալ ամէնէն դատական, պիտի ըսէի՝ ա-
մէնէն դեհիլի ձեւն է մտաւորականու-
թեան գիւրջն ու դերը ճշգրտողը պա-
հուն, բայց կը թուի ըլլալ մեծամասնու-
թեան գլխաւոր մտահոգութիւնը): Ժ.
Թապիկեան հոն կը տեսնէ Լիւրըշիփի
հարցը: Ընթերցողը կ'անդրադառնայ թէ
որքան տարածած են տակաւին, նոյնիսկ
Զօրեան Հիմնարկի պարագլուխներու
մտքին մէջ, վերլուծական կեցումներն եւ
«ազգային» պատասխանատուութեան մի-
ջեւ սահմանները:

Բայց վիճարանութեան այս խոտոր ըն-
թացքը արդիւնք մը կուտայ նաեւ, քանի
որ շնորհիւ անոր՝ սկզբնական նկատողու-

«AUTO PORTRAIT»

EXPOSITION AU CENTRE CULTUREL
ALEX MANOOGIAN A PARIS

Si «l'autoportrait est bien la philoso-
phie de la peinture» comme le dit Michel
Tournier, les six peintres : ALECIAN,
ARCHAK, BARKEV, BARSOUMIAN,
KAZANDJIAN, ZABOUMIAN, qui ont
exposé au Centre Culturel Alex Manoogian,
du 1er au 10 Octobre, ont pris un
risque en choisissant pour thème «Auto-
portrait», celui de se trouver confronté
à l'essentiel car : L'Autoportrait est plus
que la représentation physique du
peintre; il est le chemin, le tracé, qu'il
prend, qu'il explore dès lors qu'il s'est
investi aussi totalement qu'il est possible
dans sa voie de peintre. C'est pour lui
aller au-delà de ce qu'il sait, de ce qu'il
croit, de ce qu'il pense, de ce qu'il est,
pour atteindre à cette absolue grandeur
du silence qui enseigne et qui seule peut le
révéler, lui révéler, lui donner les moyens
d'accomplir l'œuvre à laquelle tout artiste
vrai s'efforce de tendre dans sa quête du
plus. Et cette œuvre accomplie ou en cours
d'accomplissement ne se résumerait-elle
pas en un mot : «Autoportrait?»

On peut comprendde alors pourquoi
parmi ces peintres du groupe A. G., cer-
tains ont mêlé œuvres figuratives et non
figuratives; en quelque sorte offert au
public, portrait et autoportrait. Donner à
voir en même temps, en un même lieu,
l'image et son dépassement, c'est inciter
l'œil du spectateur à franchir ses limites
habituelles pour pénétrer en des espaces
neufs où s'exprime l'été d'un commence-
ment ou la ferveur d'un accomplisse-
ment.

Expérience intéressante où la sincé-
rité de ces six peintres ne saurait être
mise en doute. On peut cependant regret-
ter que plusieurs œuvres n'aient pas at-
teint une dimension qu'on était en droit
d'attendre. Ce qui nous porterait à penser
que s'il est important pour l'artiste de
plonger au cœur du secret qui l'habite,
il lui faut encore savoir remonter à la
surface avec l'objet de sa connaissance
nouvelle puis l'exprimer dans une forme
qui ne saurait être inférieure à l'idée ou
à la vision. Mais comment le pourrait-il
s'il n'est pas prêt ? Et ce qui gêne dans
cette exposition, il faut bien l'avouer,
c'est le manque de maturité de certains,
au point qu'on peut se demander pourquoi
ils se sont mis ensemble. Serait-ce par
amitié ? Il ne saurait être question en
tout cas d'affinités d'école. Sans doute
l'idée de départ «Autoportrait» joue-t-elle
un rôle; mais la peinture ne saurait s'en
satisfaire. A elle seule l'idée ne suffit pas

թիւնները կը թարգմանուին ու կը սահ-
մանուին, Գործանի պարագային՝ հա-
մըկնադրացումի պահանջով, Թապիկ-
եանի պարագային՝ միջագրեմումի գոր-
ծունէութեան առաջադրանքով:

Համընդհանրացումի դաժափարը յըս-
տակ է, դոնէ երեւութապէս: Բառը չե-
րեցաւ մինչեւ հիմա, բայց յղացքը բա-
ցարուեցաւ: Պէտք է դուրս ելլել հա-
մայնքի, «ծխական» նեղ սահմաններէն
ու գործօն մասնակիցը դառնալ արեւ -
մըտեան վէճերուն: «Մեր» փորձառու-
թիւնը յղացականացնել ու այդ ձեւով՝
սեփականութիւնը դարձնել Արեւմուտ-
քին: Հրամայականի ծիւղի դուրս չելլեր
անշուշտ այս դաժափարը:

Թապիկեանի բոլոր առաջարկները (առ-
կայ լիւրըշիփը հարցադրումի ենթա-
կել, քննելով այն դաժափարաբանական
միթարանութիւնը, զոր կը տարածէ ան
եւ որմէ կ'օգտուի. կամ՝ «քննել հայ
համայնքին ներքին կառոյցը, ընկերա-
յին թէ քաղաքական») կը հետապնդեն
մէկ նպատակ. քանզի միթարանու-
թիւնները, անոնց հակադրել զուտ փոր-
ձառութիւնն ու իրականութիւնը: Քննել,
քննադատել, վերլուծել, քանզի. բո-
լոր այս բառերը կարելի է գետնեղել «մի-
թագրեմում» ընդհանուր վերադիրին
տակ: Զօրեանը կը նկատուի այն վայ-
րը, ուր այս քննական - քննադատական -
վերլուծական գործունէութիւնը կարե-
նայ թերեւս ծաւալիլ ու արժատ նետել,
ուր նոյն մտայնութեամբ ու նոյն գի-
տարկութիւններով աշխատող մարդիկ
կարենան հանդիպիլ իրարու:

(Շար. 6)

ԴԵՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԺԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Օփիսմա (Տիկին Սոնիա Գուժրեանց)
այս տարի, առաջին անգամ ըլլալով, ա-
յահուից Փարիզ - Երեւան - Փարիզ ուղ-
ղակի ութ թռիչք, որոնք յաջողութեամբ
պատկուեցան: Քաջալերուած այս յաջո-
ղութիւնէն, արդէն իսկ կը ձեռնարկէ 1987ի
դարնան եւ ամբան ուղղակի թռիչքներու
յայտագրին պատրաստութեան:

Ճամբորդութեան այս գործակալու-
թիւնը, ծանօթ է «Յաւաջ»ի ընթերցող-
ներուն տարիներէ ի վեր: Հիմնուած,
1969-ին, տարին 15 - 20 խմբական այցե-
լուծիւններ կը կազմակերպէ: Ասոնց
կարգին, Ֆրանսական խումբեր, ճար-
տարապետներու, ճարտարաբանութիւն
(Մաթրա, Ռոն - Փուլէնք), նոտարնե-
րու, հնարանութեան ընկերութեան,
պատճառ եղած են, որ 1973-էն սկսեալ,
Օփիսմա կարենայ յաւելեալ շրջապոյտ-
ներու ալ ձեռնարկել, ինչպէս այդ տա-
րին էտուար Իւթիւճեանի հետ դէպի
Հաղարծին, Հաղբառ, Սանահին, Օձուն:
Ֆրանսացի անձնաւորութիւններու խում-
բերուն շնորհիւ է եւ անոնց փափաքին
հետեւանքով, որ այլ շրջապոյտներ ալ
կարելի եղած է իրադրծել, ինչպէս
Յովհաննապանք, Սաղմոսապանք, Աշ-
տարակ: 1985 - 1986-ին ալ առաջին
անգամ ըլլալով շրջապոյտները եղած են
Նորապետ, Գլաճոր եւ Չանգեղուր: Այս
յաւելեալ պոյտները կարելի եղած է
իրագործել շնորհիւ Ֆրանսացիներու ա-
ռաջարկներուն եւ փափաքիլ է որ նման
գիծումներ շարունակուին կարենալ ճո -
խացնելու համար յայտագրերը:

à remplir une surface. Cette exposition
en témoigne.

Si BARSOUMIAN tente une percée vers
l'essentiel en prenant appui dans le subtil
faisant appel parfois à tant de discrétion
qu'on pourrait craindre pour la forme
à venir si nous étions convaincus qu'une
sensibilité aussi présente ne saurait trahir
celui qui apprend à l'intégrer dans son
travail. BARKEV semble, quant à lui,
installé dans une sécurité, un conformisme
qui sans doute le rassurent mais nous
gênent parce qu'ils n'offrent aucun es-
poir d'ouverture.

Si KAZANDJIAN maîtrise sa forme et
sait nous conduire au cœur d'un univers
poétique qui nous touche, il nous arrête
par contre, quand il nous propose des
œuvres qu'on pourrait qualifier d'essen-
tiellement décoratives. Il y a là une com-
plaisance que le métier peut expliquer
mais non justifier quand on s'est engagé
sur une voie délicate entre toute. Tou-
tefois la dernière œuvre laisse entrevoir
le futur d'un peintre en possession d'une
richesse et d'une force incontestables.

ARCHAK lui, présente une volonté de
ne jamais se laisser aller à la facilité.
Qu'il parcourt les sentiers du figuratif
ou du non-figuratif, l'exigence est là pré-
sente. Mais par-dessus tout il semble avoir
atteint cette dimension intérieure qui
rayonne dans l'œuvre. Il y a cohésion
entre la pensée et l'acte, organisation par-
faite de la forme, jaillissement de la lu-
mière. Tout parle ici en faveur du but
vers lequel tend le peintre.

Pour ALECIAN son honnêteté ne suffit
pas à nous convaincre. Hormis l'émouvant
portrait au pastel qui laisse transparaître
une part du secret, le reste est assez dé-
cevant. Enfin les qualités que l'on ren-
contre dans les deux portraits au fusain de
l'invité suédois ZABOUMIAN, ne peuvent
faire oublier la faiblesse de son portrait
à l'huile -faiblesse que l'on retrouve chez
d'autres peintres du groupe. Et sans
doute faudrait-il que ce groupe sympa-
thique prenne conscience que l'amitié,
dès lors qu'on s'adresse au public, ne
suffit pas à combler les insuffisances de
certains.

Chaque peintre a certes une valeur ap-
propriée à son niveau de maturité, mais
il faut savoir assembler les valeurs qui
s'accordent, surtout quand on choisit un
thème aussi difficile que celui de l'auto-
portrait.

DANIEL DES BROSSES

Այլը Տիկին Սերժ Գարակէօզեան,
Տէր Է. Տիկին Կարօ Թովոյեան
և զաւակները,
և ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով
կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր,
մեծ - հօր՝

ՍԵՐՃ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 26ին,
65 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի,
երկուշաբթի, Նոյեմբեր 3, ժամը 14-ին
Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս Եկեղեցին,
ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլ-
ի գերեզմանատունը, ամփոփուելու հա-
մար ընտանեկան դամբարանը:

Մահագոյ շտապողներէն, կը խնդրուի
ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

ՄԱՐՏԵՑԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՏՕՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՀՆՈՑ ԵՒ ՆՈՐՈՑ

ՆՈՑԵՄԲԵՐ 2

Եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը ծանու-
ցանէ սիրեցեալ ժողովուրդին, թէ Կերա-
կի, Նոյեմբեր 2, եկեղեցւոյ մէջ տեղի
պիտի ունենայ հանդիսաւոր պատարագ
և մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն
եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու,
ծառայող և սատարողներու հոգիներուն
ի հանդիս: Պիտի կատարուի նաեւ մաս-
նաւոր Աղօթք և Մաղթանք արեւաշառ-
թեան՝ եկեղեցւոյ սպորտ բարերարնե-
րուն և սիրեցեալ հարազատներուն հա-
մար:

Պատարագը կը մատուցանէ՝
ՀՄԱՅԵԱՅ ՔՀՆՅ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
և կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կա-
կատարուի Սահակ - Մեսրոպ երգչա-
խումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ զե-
կազար Սաշիկ Երմազեանի:

Սկիզբը ժամերգութեան ժամը 8-00

Պատարագ ժամը՝ 10-00

Քարոզ ժամը՝ 11-15

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Միսքճեան ընտանիքը կը ծանուցանէ որ
հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի՝
ՊԱՐՈՅՐ ՄԻՍՔՃԵԱՆԻ

ԵՒ

ԿԻՐՃԵԱՆ ՈՒ ԶԱՀԻՔԵԱՆ

ընտանիքներու բոլոր ննջեցելոց համար
Շաբաթ, Նոյեմբեր 1, Սէն - Մարթէն
տէրի Քոյրերու Եկեղեցին մէջ:

Սկիզբը ժամերգութեան ժամը՝ 10-ին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. - Ընկ. Ղեւոնդ Թորոսեան
հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու-
տայ, Շաբաթ, Նոյեմբեր 1, ժամը 10-ին
Նոթթ - Տամ տը Լա Տէլիվրանտ Եկեղեցին
տեղւոյն Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կո-
միտէի բոլոր մեռած ընկերներու յիշա -
տակին:

×

Այս առթիւ, ընկ. Ղ. Թորոսեան 100-
ական Փ. կը նուիրէ տեղւոյն Ազգ. Միւ-
թեան, Կապոյտ Սաշին և «Յառաջ»ին:

- ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ -

37-ՐԻ ՏԱՐԻՆ

ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ՓԻՓԷ (ՍԷՆ - ՇԱՄՈՆ)
Նոյեմբեր 1, Շաբաթ, ժամը 10-30-ին:
Կը պատարագէ՝

ՄԱՂՃԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Կը քարոզէ՝

ԼԵՒՈՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Կը հրաւիրուին Վիէնի և շրջակայքի
հայ հաւատացեալները:

ՅՈՒՇԱՅԵՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱՆԻԷՆ Պուա - Գոլմպի
և Արթանթէօյի մասնաճիւղը ընդհանուր
ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերակիցները
Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 3-ին, ժամը՝
20-30-ին:

Centre Culturel
rue Robert Lavergne — Asnières

ՀՆՈՐՀԱԿԱԼԻԲ

Տէր և Տիկին Ֆիլիպ Պօյաճեան,
Տէր և Տիկին Գրիգոր Պօյաճեան,
Տէր և Տիկին Պետար Պանիս և

զաւակը,

Տէր և Տիկին Գրիգոր Ելբովանեան

և զաւակները,

ընդհակառակը կը յայտնեն բոլոր
անոնց որոնք անձամբ, հեռադրով,
մամուլով, փոխան ծաղիկապակի նը-
ւէրներով և յատկապէս Գրիգորիս
քնն. Քէչիկեանի, Շահան Խչկը. քնն. Ս.
Տէտեանի և «Յառաջ»ին, որոնք մաս-
նակցեցան իրենց սուգին և ցաւակ-
ցութիւններ յայտնեցին իրենց զաւակին,
թոռան, եղբոր և եղբոր զաւակին՝

ԷՏԿԱՌ ՊՅԱՂՃԵԱՆԻ

Կսկծալի մահուան առթիւ:

Ի ՅԵՇԱՏԱԿ

Ժիւլիէթ Զպոքճեան, Արամ Պետիկ-
եանի մահուան քառասունքին առթիւ 100
Փրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

Ս. ԵՐԼԱՆԵՍ-ՄԱՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ

Այս Շաբաթ օր, Նոյեմբեր 1, տօն է
Ամենայն Սրբոց՝ Հնոց և Նորից, Յայտից
և Անյայտից:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս -
Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը
10-ին պատարագ կը մատուցուի:

Ս. ՊՕԼՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Կիրակի, Նոյեմբեր 2ին, Ամենայն Սրբոց
Տօնին առթիւ կը կատարուի հո-
գեհանգիստ Ս. Պօղոս-Պետրոս Եկեղեցւոյ
վարձանեալ հոգեւոր հովիւներուն, հան-
գուցեալ հոգաբարձուներուն, բարե-
բարներուն, սարկաւաղներուն, դպրաց
դասու դպիրներուն, տիկնանց խնամակա-
լութեան անդամուհիներուն և Ս. Եկե -
ղեցւոյ բոլոր սատարողներուն հոգիներ-
ուն համար:

ՄԱՐՏԵՑԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Նոյեմբեր 2, Ամենայն Սրբոց
տօնին առթիւ, կը կատարուի հանդիսա-
ւոր պատարագ և պաշտօնական հոգե-
հանգիստ, մեզմէ անդարձ բաժնուած սի-
րելիներու և ի մասնաւորի, բարերար՝
ԳԱԼՈՒՍ ԿԻՒՊԷՆԿԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ Եկեղեցւոյ հանգուցեալ
հիմնադիր, բարերար և հաւատացեալ -
ներու յիշատակին:

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ
և կը քարոզէ Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝
ՄԱԿԱՐ ԽԶԿՐ. ՔՀՆՅ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

Սկիզբը ժամերգութեան ժամը 8-30-ին:
Պատարագ ժամը 10-ին:

U.G.A.B. 80 PARIS

Ն.Բ.Ը.Ս. 80 ՓԱՐԻՉ

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

TROIS SOIREES EXCEPTIONNELLES A L'OCCASION DE SON 80e ANNIVERSAIRE

ԲԱՑԱՌԻԿ 3 ԵՐԵԿՈՅԹ

JEUDI 20 NOVEMBRE

RECEPTION OFFICIELLE
sur invitation

VENDREDI 21 NOVEMBRE

CONCERT DE GALA
Salle Gaveau
à 20 heures 30 précises

avec la participation de :
ANI KAVAFIAN — IDA KAVAFIAN — COSIMA JOUBERT —
SUSANNA MILDONIAN — AIDA MOURADIAN —
ANI PETROSSIAN — RAFFI PETROSSIAN — BERNARD SOUSTROT

JEAN TER-MERGUERIAN

LA CHORALE SAHAK - MESROP
Direction
KHATCHIG YILMAZIAN

L'ORCHESTRE JEUNE PHILHARMONIE
Direction
JEAN-JACQUES WERNER

Œuvres de : Mozart — Debussy — Saint Saëns — Komitas —
Ekmalian — Haroutiunian — Babadjanian — Khatchadourian —
Tjeknavorian

SAMEDI 22 NOVEMBRE

DÎNER — BAL

Dans les Salons de l'Hôtel Intercontinental
Location : UGAB : 11, square Alboni - 75016 Paris - Tél.: 45.20.03.18
Prix des places :

— CONCERT du 21 Novembre
de 80 F à 500 F — Etudiants : 50 F
— DÎNER — BAL du 22 Novembre
1000 F par personne

Dîner Dansant

organisé par

HOMENMEN

UNION SPORTIVE ARMENIENNE DE FRANCE

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

կազմակերպութեամբ՝
Հ. Մ. Մ. Փ Ա Ր Ի Ջ Ի Մ Ա Ս Ն Ա Ճ Ի Ի Ղ Ի Ն

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 10, ժամը 20-00-ին

CAPPADOCE (BAALBEK) ճաշարանի շքեղ սրահին մէջ
67 bis, quai Blanqui — 94140 Alfortville

Réservation :
l'Etoile de Lafayette, GARO
Tél. : 48 - 78 - 88 - 70 Ծախֆերու մասնակցութիւն՝ 200 ֆր.

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 1-ին, տօն է «Ամե-
նայն Սրբոց հնոց և նորոց յայտից և
անյայտից Կրքնալի «Նօթթը - Տամ -
Տը - Լա - Տէլիվրանտ» Եկեղեցւոյ մէջ
պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ և կը քարոզէ՝
ԻՍԱՀԱԿ ԽԶԿՐ. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Ա Յ Ց՝

ՀԱՅ ՄՏԱԻՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՆԻՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցու -
թիւնը, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի
ևս Նոյեմբեր 1, Շաբաթ օր, յարգանքի
և ոգեկոչման խմբական այց մը կուտայ
Պանէօ Փարիզիէնի գերեզմանատունը,
Հայ Մտաւորականներու Դամբարանին:
Ներկայիս երեսուներեք դէմքեր կը հանդ-
չին այնտեղ:

Այս առթիւ, սիրով կը հրաւիրուին, ող-
բացեալներու ընտանեկան պարագաները,
զրոյներ, արուեստագէտներ և հասա -
րակութիւնը անխտիր:

Ծաղիկի զետեղումէն վերջ, շիրմօրհ-
նէք և յարգանքի արտայայտութիւններ
համայն անհետացող հայ մտաւորական-
ներու յիշատակին:

Հաւաքուիլ՝ ժամը 15-30-ին, Սիմբոլիէն
ուր Պանէօ Փարիզիէնի գլխաւոր մուտ-
քին (Ալլընի Մաֆա Տըմուա):

Կը խնդրուի ճշգրտակէ ըլլալ:
Երթեկութիւն. - Փորթ Կոմիտասի
առնել թիւ 128 պիւսը և իջնել՝ Սիմբոլիէն
Փարիզիէն կայանը:

Imprimé sur les Presses du Journal «Maratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵԶԻՆԵՐԸ ԿԵՆՏՐԱԼ ԿԱՌԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԵՏ
ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՅ
ԹԷ ՈՅ

ԿԿԻՆ ԱՍԱԼԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

«Յայտնություններ» ընդդր այս անգամ «Մանուկ» էր եւ նոյն օրը, Արտաքին նախարար Ջորգիյանի մեծ ճիգով հերքեց: Ըստ երեւոյթի, կառավարութեան անգամները այլեւս չեն հանդուրժեր կարգ մը տարածայնութիւններուն, մասնաւոր ինչ կը վերաբերի Սուրիոյ հետ բանակցութիւններու կամ զինավաճառութեան: «Մանուկ» լուրերուն համաձայն, Սուրիոյ եւ Ալժիրի միջոցաւ, Փրանսական կառավարութիւնը ձեռք ձգած է զաղար մը Ալժիրէն խմբակէն, մինչեւ 1987 Փետրուար: Այս զաղարը պարտադրած կ'ըլլայ երկու երկիրներուն զաղարի սպասարկութիւնները եւ Ալժիրէն իրենց ալ ընդունի: Եթէ խոսքը պատահի, կառավարութիւնը հակազդեցութեան կրնայ դիմել եղբ, Հոյսէյանի (լիբանանեան ուժերու նախկին պետ, բարեկամ Սուրիոյ) աջակցութեամբ, լիբանանեան յեղափոխական զինեալ խմբակներու դէմ (ՅԱԼԻ): Այս լուրերուն հաւանական ճշդ-զրոյթութեան կը նպաստէ, անշուշտ, Ներքին նախարար Փաքուտյանի մէկ յայտարարութիւնը ստուտական չարախառնութիւնը՝ Ալ Մաժալ: Արդարեւ, նախարար կ'ըսէ ի մէջ այլոց. — «Մեծ բարեկամացողութիւն կայ Փրանսայի հանդէպ, սուրիացի զեկաւարներուն կողմէ եւ կը խորհիմ որ այլեւս իրական դործակցութիւն մը կայ Փրանսական եւ սուրիական սպասարկութեանց միջեւ: Սուրիացի զեկաւարները շատ ազդուած են այն ամբաստանութիւններէն, որոնք կ'ըսէին իրենց երկրին դէմ եւ կ'ուզէին ապստամբանալ մեզի, որ զորք չունէին Սպարտիկներուն հետ եւ թէ պատրաստ են մեզի օգնելու ամէն ձեւով:

Երեւի այդ «օգնութեան» արդիւնքն է հայտնի մը ձեռքարկութիւնը, Պէյրութ: Նիւլիարթի օր, «Փրանս — Սուար» էր առաւելագոյն տեղեկութիւն տուող այս մասին, այսինքն քիչ մը աւելի քան՝ «Լիպերապիս», բայց քիչ մը պակաս քան՝ «Լիպերապիս» Փոստ: Ուրեմն, Դամասկոս ակումտի վրայ յանձնէր է Փրանսացի զինուորական մարտականքը, որ հայ մըն է եղեր: Հակաֆրանսական ոճրափորձերու վերաբերող առաջին ձեռքարկութիւնն է այս եւ տեղի ունեցած է պարզապէս, որպէսզի Դամասկոս «չօչափելի փառք մը տուած ըլլայ իր բարեկամացողութեան»: «Լիպերապիս» ալ լուրեր կուտար, առանց ճշդելու թէ ձեռքարկութեան անձն է հայ է, այլ հազորդներով միայն թէ Փրանսացի սպաննողը ներկայիս Սամիր Ժաֆայի (լիբանանեան ուժերու պետը) ձեռք կ'ըլլայ: Բայց երկու լուրերու միջեւ հակասութիւնն այն է, որ մինչ «Փրանս — Սուար» կ'ըսէ թէ Դամասկոս յանձնած է ինքնոյ առաքիւյն անձը, «Լիպերապիս» լուրը պետի նշանակէր որ ձեռքարկութեան անձն եթէ Ժաֆայի ձեռքն է, կրնայ օգտագործուիլ Սուրիոյ դէմ (Ժաֆա բարեկամ չէ Սուրիոյ եւ զեռ

ՀԻՄՆԱՐԿԵՐ
ՊՐԻՍԵԼԻ ՄԵՋ ԿԱՌԱՐԱՆԵԼԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Ուրախութեամբ կը յայտնենք, թէ Պէյրութի Հայ Համայնքը, չորհիւ զաւորութիւն անձնուէր եւ բարերար անգամներու բազում տարիներու ընթացքին տարած յարատեւ ջանքերուն, ձեռնարկած է կառուցման հայկ. ճարտարապետութեան ոճով՝ իր սեփական Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյն՝ Պրիսելի կեդրոնական թաղամասի մը մէջ՝ 1 Ա. ռիւֆինարքումն:

Սոյն եկեղեցւոյն հիմնարկէք՝ 16 Հիւնաքարերու Օրհնութիւնն ու Օծումը հանդիսաւորապէս կը կատարուի ձեռամբ Եւրոպայի Հայոց Կաթողիկոսական Պատմա-Իրականութեան Ընդհանուր Տեղակալ՝ Տ. Գրիւս Եպիսկոպոս Նազդաշեանի, Կիրակի օր, 1986, Նոյեմբեր 16-ին, Ժամը ճիշդ 12-ին:

Կը հրաւիրուի մեր Ժողովուրդը, մեծ բազմութեամբ ներկայ գտնուիլ սոյն բացառիկ արարողութեան, եւ իր մասնակցութեամբ խնդակցիլ պեղծահայ զաղութիւն՝ բոլորանուէր կերպով քաջակերելով եւ օծանդակելով անոր յաղթական եւ Աստուածահաճոյ Եկեղեցաշէն այս իրաւորութեամբ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ
ՓՈԽԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱՍՈՑԵՆՈՒԹՅՈՒՆ

«ԿԱՅՐԱԹ» — «ԱՐԱՐԱՏ» ԽԱՂԸ

Երեւանի «Արարատ»ը, Հոկտեմբեր 19-ին, Արմա Աթալի (Ղազարասան) մէջ կը հիւրընկալուէր տեղւոյն «Կայրաթ»ի կողմէ, խորհրդային ակտիւնութեան մըր-ցաշարքի 26-րդ հանգրուանին: Խաղին ներկայ եղած են Տ հազար մարզասէրներ: Երեւանցիները զաւտ իջած են անպայման յաղթելու վճռականութեամբ եւ երկու կողմերը ցուցադրած են «բաց» խաղարկութիւն մը: Զորքորդ վայրկեանին, «Կայրաթ»ի միջնապահներու կազմակերպած մէկ զործողութիւնը աւարտած է «Արարատ»ի բերդի զբաւումով: Երեւանցիները զիմած են համարձակ զործողութիւններու եւ սկսած են տիրապետել զաւտին, սակայն իրենց առաւելութիւնը կարելի չէ եղած արդատաւորել: Սքանչելի խաղարկութիւն մը ցուցադրած է Մարգարեան, քանի մը անգամ ծանր կացութեան մատնելով «Կայրաթ»ի յետապահները: Երկրորդ կիսախաղին, ընդամենը հինգ վայրկեանի ընթացքին զաւտին տէրերը երկու կողմէս նշանակելով վերջ տուած են «Արարատ»ի յոյսերուն, յաղթանակի հասնելու: Այսպէսով, «Արարատ» ընթացիկ մրցաշարքին երկրորդ ծանր պարտութիւնը կրած է, իսկ «Կայրաթ» առաջին անգամ ըլլալով վառաւոր յաղթանակ մը տարած է «Արարատ»ի դէմ (3 - 0):

Հանդիպումէն ետք «Արարատ»ի մարզիչը՝ Արկադի Անդրէասեան, նշած է թէ «խաղին արդիւնքը չի ցուցներ իսկական պատկերը. պէտք է մեղադրել մարզիչները: Իրաւարարին կարգ մը սխալները որոշ դեր խաղացին: Քիչ մըն ալ բախտը ժպտաց զաւտին տէրերուն»:

ԴԻԻԱՆ

վերջերս նորէն յարձակման ենթարկուեցաւ Հոյսէյանի կողմնակիցներուն կողմէ, Սուրիոյ կողմնակիցը): Պարզ է որ ոչինչ պարզ է... Դեռ անդին կայ «Ուաշինկթըն-Փոսթ»ը, զոր չենք տեսած, բայց մամուլի արձագանգներու բաժնին մէջ, «Փրանս-էնթէն» կը յայտնէր թէ երկար զրուցութեամբ մը կը բացատրէ որ այս ամբողջը կատարողը, ի մասնաւորի Սեպտեմբերի Փաքիւրի ոճրափորձերը ԱՍԱԼԱ-ն է:

ՊԵՅՐՈՒԹ
ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐՈՒ
ՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հոկ. 29-ի Օռիան — Լը — Ժուռ օրաթերթը կը հազորդէ որ երկու Հայեր սպաննուած են Երեւանի օր, Հոկ. 28-ին, առեւտրեան Պէյրութ, բայց զրգասպասած ուր ծանօթ չէ տարեկանութեան: Զինեալ տարրեր առաւուտեան 9:30-ին խուժած են զոճարավաճառ Քաթիպոյի խանութը, Համբա եւ տեղն ու տեղը սպաննած տիրուհին՝ Քաթիւն Նիքոլայ Պաքեան (38 տարեկան) եւ վաճառորդ մը՝ Պերճ Մազապոյեան (21 տարեկան), ու փախած: Զի կարծուիր որ զոգութեան հարց ըլլայ, որովհետեւ ապրանքը խանութը չէր գտնուէր:

Օռիանի նոյն թիւը (Բ. Էջ) հակիրճ կերպով կ'արձագանգէ Հ. Յ. Դ. մէկ զեկոյցին, Սարգիս Զէլթեանի սպանութեան լուրին կապակցութեամբ, ուր Դաշնակցութիւնը կը կրկնէ, որ «Հ. Յ. Դ. Յեղափոխական Ծարժում» անունը «փոխառնուած անուն մըն է, զոր կ'օգտագործէ ԱՍԱԼԱ-ն»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵՐԺ ՏԱՍՈ, ի վերջոյ, ընտրուեցաւ նախագահ — ընդհ. տնօրէն «Մարաշ» (Շաբ. Դ. Էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ
ԳԼԽԱԳԻՐ ՈՒՆԻՔ

Նոր հրատարակուող փրանսական քերթ մը կը հեռաւայնեն. կ'ուզեն որ կատարուի ժամուցումին համար հայերէն շարուի, տպուի, իրենց քերթին աւուր: Անուն մը, որ երկու բառէ կը բաղկանայ: Հեռաւայնող անձը կ'ըսէ մասնաւոր կապակցութիւն որ անունը կազմող բառերու առաջին տառերը գլխագիր ըլլան: Յետոյ կ'աւելցնէ. «անշուշտ, եթէ ձեր այբուբենը գլխագիրներ ալ ունի»:

Ի՞նչ ընէիմք. արժանապատուութիւնը վիրաւորուած մարդու գայրոյթով իրեն քարոզ մը կարգայինիմք, քէ մեր Մաշտոցը տակաւին Ե. դարուն հնարելէ ետք հայկ. այբուբենը, մտահոգութիւնն ալ ունեցեր էր զայն գեղագրելու, ու գացեր էր մինչեւ Սամուատ, դիմեր էր Հոսիա-նոսի, անոր օժանդակութեամբ ամենագեղեցիկ ձեւը տալու համար հայկական տառերուն: Անշուշտ գլխագիր ունէիմք. ու միայն աճյ. երկաթագիր, բոլորգիր, նոսրգիր...:

Թէ ոչ, հարցումը վերագրելով հարցը-նողին անգիտութեան, որուն մէջ կրնար արհամարհանքի երանգ մըն ալ խառնուած ըլլալ, պատասխանէիմք այլ հարցումով մը. «տպագրական մեր տատաւանակնե-րուն մէջ ունիմք գլխագիրներու սա, սա, սա տիպերը. արդեօք անոնցմէ ո՞րը կը նախընտրէիմք դուք»:

Այդպէս ալ ըրիմք:

Ու հիմա կը սպասեմք իրենց որոշումին:

ԱՐՓԻ

ՄԱՀ
ՁԱՅՆ — ՀԵՌԱՏԵՍԻԻ ԼՐԱԳՐՈՂ
ՌԱԳԻԿ ԵԱԼԱԹԵԱՆԻ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Հոկտեմբեր 18-ի թիւէն կ'ըմանանք, թէ Երեւանի մէջ իր մահականացուն կնքած է ձայն — հետաքննիչի պետական կոմիտէի փոխ — նախագահ Ռադիկ Արտաւազգի խալաթեան: Մնած էր 1940-ին՝ Երեւան: Աւարտած է համալսարանի լրագրութեան բաժինը եւ պաշտօնավարած զանազան թերթերու մէջ, խմբագրած՝ «Պոլիտիկա-նիկ» թերթը: 1975-ին խալաթեան նշա-նակուած է Հայաստանի ձայն — հետա-տնիչի տեղեկատուութեան բաժնի խմբա-րագրապետ, իսկ 1984 Մայիսէն ի վեր փոխ նախագահ էր պետական կոմիտէի:

Նեցած են զաւտին տէրերուն նկատմամբ: «Սպարտակ»ի հաւույն կողերը նշանա-կած են Յակոբեան, Պոգոսեան եւ Ալա-նեան:

Լեւոնականի «Շիրակ»ը Պաքուի մէջ 1 - 0 արդիւնքով պարտուած է տեղւոյն «Գեանձիկ»էն, խաղին վերջին վայրկեա-նին ի նպաստ մրցակիցներուն նշանակ-ւած փենալթիով:

Տղիւրուի «Մեշախէ»ն իր զաւտին վը-րայ 3 - 0 արդիւնքով պարտութեան մատ-նած է Աւարարկի «Օլիմպիկ»ն:

Հ. Ա.

Մ Ո Ց Ի Ն

Ս Պ Ա Ն Ա Վ Ա Ն Ք Մ Ա Հ Ա Ճ Ո Յ Ք

Քաղաքի այս շրջանին տունները անհանգիստ բան մը ունին իրենց երեւոյթին մէջ: Հողէն ու պատմութենէն սնունդ չեն առներ անհատականութիւն մը կերտելու ու շրջակայքին պարտադրելու համար իրենց ներկայութիւնը: Իրենց ծառային բաղադրամասը նեղ հողաշերտերու վրայ զիրար հրմշտող այս կառույցները տաքաներու տեսակին մրցակցութեան մը մէջ են, հակառակ անոր որ մրցումը նըպատակ չունի ու յաղթականը պարգեւ չի կրնար սկիզբաւ:

Քաղաքին նոր հարուստներուն տուններն են, որոնք հին քաղաքին իրենց ուսուցումը յաջողած են կատարել, բայց, շնչառապա, անարժանք են այս տափառակ դաշտին վրայ, մեծաւորներու ապարանքներուն ու իշխանական պալատներուն ցանկապատերէն քիչ մը առաջ:

Տեղացիին պնդանքով թիւնք, որ իր մարմնին վրայ կը զսպուի գործնական ու ժուժկալ ճերմակ կտաւ տարազի մը տակ, իր պոթիկումը կարծես կը գտնէ այս տուններու ալյաղանութեան ու գարդարանքին մէջ: Զարմանքն իրական, հնդկական «Թաժ» - Մահալը, Պաղատաի պալատները, «Պառհաուս»ի բիւրեղեայ բուրգերն ու խորանարդները եւ, ինչո՞ւ չէ, անգիտակից մէկ ներշնչումով կոթական տաճարները տեղ գտած են հոս իրենց մորթին ներքեւ պատկարայով անհամար ու անասման ննջասենեակներ, արանց եւ կանանց առանձին նստասենեակներ, «մէճիլ»ներ ու կապոյտ լողաբաններ, որոնք գետին տարածքը կը բաժնեն մարդագետիկներու եւ մարմարածածկ բակերու հետ:

Շաֆիրն ու իր եղբայրներուն տունները սպանական ոճով կը շինուին:

Զարտարակաւ համոզած է զիրենք, որ քանի հին օրերու նման արեւի տաքութեամբ թրծուած ցերեկ լայնահաստ պատեր, արմաւենիի կոճղերով, ճիւղերով եւ տերեւներով ծածկուած առաստաղներ, կիրի լուծոյթով ճերմակ ծեփեր կարելի չէ շինել ու գործածել ալլեւ, թերակղզիի բնակիչները իրենց ներշնչումը պէտք է առնեն Սեփիլին ու կըրանատալէն որոնք հինգ դարերու արաբական տիրապետութեան շնորհիւ շաղկապած էին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի գերական մասնաշաղկապներուն...

Բրիչի առաջին հարուստներն ի վեր՝ մօտ երկու տարիներ առաջ, Շաֆիրն ու իր ընտանիքին երեւակայութեան մէջ ամբողջացած տուններու հեռանկարը առած էր արդէն սպանական պալատներու համեմատութիւնն ու շքեղութիւնը: Ամէն առաստաղ գործէն առաջ, ամէն երեկոյ՝ գործէն վերջ, Շաֆիր, երբեմն իր ընտանիքին պարագաներուն ընկերակցուած թեմք, կուգար շինութեան աւելցող աւէն քարի ու գամի վրայ իր երեւակայութիւնը արձակել, մինչեւ որ իւրաքանչիւր մասնիկ, կատարեալ ու պնդուած, բոլորին գուրգուրանքին առարկայ այս համառոտագին մէջ իր պատշաճ տեղը գտնէր:

Մօտ տունէն համբերութիւնը պիտի վարձատրուէր: Ընտանեկան տոկուն յեղափոխութեան վրայ էր: Իր հօրենական օրերու թափառական կեանքը շատոց վերջ գտած էր թէեւ բայց այժի մազով հիւսուած սեւ վրանները վերջը - նակարապէս ձգելէ ետք քաղաքի մերձակայ փայտաշէն տուններէն, բանուորական թաղամասերու վարձու բնակարաններէն ու վերջապէս սեփական համեստ մէկ տունէն ետք այս նոր տունները պիտի հաստատէին զինք ու իր եղբայրները որպէս գործի ու առեւտրական միջավայրին յայտնի անուններէն մէկը:

×

«Սպանական» ոճի քիչ մը առատաձեւն ու «քաթայի» առեւտած գործածութիւնը վերջերս սկսած էր գիտարութիւններ յարուցանել շինութեան աշխատանքը տանող ընկերութեան: Տանիքի կղմիտը ծածկողին ու մայր բակին մարմարեայ սալարքին զետեղումները կ'ուշանային առանց բացատրութեան, առանց պատճառարանութեան՝ մինչեւ որ, օր մը, Շաֆիրն համբերութիւնը տակաւին չըստառած, նստած մը հասաւ շինարարական ընկերութենէն որ «կը ցաւէր տե-

ղեկացնելու» թէ տանիքի կղմիտներու ու բակի մարմարեայ ծածկոյն աշխատանքներէն ստիպուած պիտի ըլլար հրաժարել կարող վարպետներու չգոյութեան պատճառաւ այս երկու մարդերուն մէջ:

Շինութեան յապագումը աղետալի համեմատութիւններու չհասցընելու համար, Շաֆիրն, եղբայրները եւ իրենց երկրաշափը, որ շինութեանց վրայ հակելու ոչ հաճելի գերքին մէջ կը գտնուէր աշխատանքներու սկիզբէն ի վեր, քաղաքին մէջ լուր տարածեցին հազուագիւտ այս վարպետները գտնելու համար:

Երեկոյ մը, երբ գրասենեակները պարպուած էին ու երկրաշափը իր սեղանին վրայ կուտակուած թուղթերուն դէմ իր առօրեայ կռիւը կը մղէր, գուրաի դրան վրայ մեղմ ու ամէկուտ հարուածներ եւ կան պարապ սենեակներու անդորրութիւնը խանգարել:

«Զիւթ» - փչեց ան քիւն տակէն ու ելաւ դիմաւորելու այցելուները, մտովի ինքզինք ալպանելով, որ երեկոյեան այս ժամուն մոռցած էր գրասենեակին դուռը կղպել:

Դրան սեմին երկու հոգի քաղաքավար ժպիտով մը կը սպասէին ներս մտնելու իր հրաւերին: Երբ հրաւերը ուշա՝ ցաւ, անոնցմէ մէկը նախաձեռնութիւնը առաւ ինքզինք ներկայացնելու:

Անունը վարպետ Նաճի է, բարեկամաւ ալ վարպետ Սարգիսն է... լսեցինք որ բակ մը ունիք մարմարով ծածկելիք... կ'ուզենք մենք...

Հրամեցէ՛ք, հրամեցէ՛ք գրասենեակս, հոն աւելի հանգիստ կը խօսինք - միջամրտեց երկրաշափը՝ ալ ձեռք իրենց երկարելով:

Թէեւ ձեռք ինքզինք չէր պարտադրած տակաւին, Նաճիի եւ Սարգիսի հաստ հաղուստները, թաւ պիտերն ու բուրգէ գլխարկները ձեռք գիշերներու հաճելի զգայնութիւնը կը բերէին ալյապէս անկենդան գրասենեակին մէջ:

Ի՞նչ է... արդէն իսկ ձեռք բերած էք - խօսակցութիւնը բացաւ երկրաշափը, ժպիտով մը, ալյապէսներուն երկարելով զոյգ մը անուանաբար:

Հաստ հաղիւթը մեր զիւղի գիշերներուն զգայնութիւնը կուտայ մեզի այս օտարութեան մէջ - ըսաւ Նաճի իր քանակեան արարեղէնի իր երաժշտական ոճով՝ թախծոտ ժպիտ մը դէմքին:

Սխալմամբ ցերեկն ալ ալպապէս չհաղուիք - պատասխանեց երկրաշափը հեղանակաւ խնդրելով մը:

Դուք հայ էք չէ՞ - ըսաւ Նաճի կէս - հաստառական, անուանաբար ըսաւ կան լրջութեամբ քննելէ ետք:

Այո - ըսաւ երկրաշափը - հայ եմ, անշուշտ Լիբանանէն՝ ձեզի պէս:

Մեր բարեկամ վարպետ Սարգիսն ալ հայ է - ըսաւ Նաճի խնդալով:

Սարգիս, տեսական ժպիտ մը դէմքին կը հետեւէր խօսակցութեան՝ առանց մասնակցելու. իր խոշոր ու սեւ աչքերը, մինչեւ ճակատին կէսը իջած գլխարկին տակ կը ձօճէին ալ ու ձախ միշտ հետեւելով խօսքը առնողին:

Ձրդարթայի շրջանէն ըլլալու էք - ըսաւ երկրաշափը - հոն շատ «Սարգիս»ներ ու «Գրիգոր»ներ կան հայ ծագումով իրապէս - հաստառեց ան դէմքին երեւցող մը զարմացական արտայայտութեան վրայ - հաղար տարի առաջ ունէինք հայկական թաղապետութիւն ու պետութիւն, որուն անկումէն վերջ բազմաթիւ Հայեր իջան հարաւ՝ գէպի Լիբանանի բնակիչներ ու հաւանաբար Ձրդարթայի բնութիւնը Հայաստանի նման գտնելով հաստառուեցան հոն:

«Էհ»-ն ու «մեզ»-ներուն համեմատ հոն ալ գիշերէ հոն գամեց հաւանաբար - միջամտեց Նաճի քմեղծադրով մը:

Ձէ՛, լուրջ է այս պատմածս, տղանք մէկերորդ գարուն այս գաղթին՝ հիմակ - ուսն «Սարգիս»ներուն ու «Գրիգոր»ներուն նախահայրերը հոն հաստառուեցան ու նոյնիսկ իջմիծին անունով գիւղ մը հիմնեցին՝ հայկական եկեղեցիով եւայլն, գիտնալու ես, հիմա «Պէշմըզդին» կը կոչուի:

Ամէն պարագայի ուրախ ենք ու պատիւ ունինք թէ Հայերը մեր նախահայրերն են... - ընդմիջեց Նաճի - Աստուած ուզէ բառայնա՞մ ձեր երեսը ձերմակ կը հանեք այս մարմարի գործին մէջ...

Գիտե՞ս Օսմանցիներու առնել ալ Լիբանանի հայ կառավարիչ մը նշանակ - ուսած է՝ կարծեմ Գուլումեան անունով...

Երանի մինչեւ հիմա մնացած ըլլար, թերեւս երկիրը այս վիճակին չէր հասնէր...

Ինչ որ է, հիմա Լիբանանի թղթա-

ծրարը չբանա՞ք. այս մարմարի գործը շատ նորը եւ խրթին բան է. արարական, սպանական զարդարանքներ ամենայն ճշգրտութեամբ...

Երբեք մի՛ վախճա՞ք պարո՞ն, մեզ դո՛ւ ձգեցէ՛ք, հանդարտ ժամանակ տուէ՛ք, մեր «քէյֆ»էն աշխատինք արդիւնքը կը տեսնէք: Ես եւ վարպետ Սարգիսը նոր գործ մը վերջացուցինք թաղապետին պալատին...

Սա թաղապետին պալատին պատմութիւնը շատ լաւ է. մարդ չկայ որ թաղապետին ալիքն իր ամէն ինչ պալատին շինութեան մէջ գեր ունեցած չըլլայ...

Եթէ հրաման տաս վաղը առտու մենք կը սկսինք, քիչ մը արդիւնքը կը տեսնես, վերջը համաձայնութիւն մը կը գրենք թէ՛ դո՛ւ ըլլաս:

Հրամեցէ՛ք, բակը ձեր տրամադրութեան տակ է վաղուքն սկսեալ, տեսնենք ձեր վարպետութիւնը - անմիջապէս երկրաշափը երկրաշափը, վախճալով որ այս հրապարակէ առաջարկը ե՛տ քաջուի քիչ ետք:

Ուրեմն գիշեր բարի - ըսին Նաճի եւ Սարգիս միարեան, դէպի դուռը ուղղուելով:

Գիշեր բարի, վաղը կը տեսնուինք - ըսաւ երկրաշափը ու պատրաստուեցաւ, իր կարգին, գրասենեակը ձգելու:

×

Ըստ զեւանդիտական յայտնի խաղի մը, երկրաշափը քիչ մը ուշ հասաւ յաջորդ առաւուս Շաֆիրին տան աշխատավայրը: Եթէ Շաֆիրն ու նոր վարպետներուն հանդիպումը բարեբեր եղած ըլլար կըրնար հարաբերէն յաջողութեան վարկը խորացնել. եթէ ճակատամարտ տեղի ունեցած ըլլար փոշին ու ջիգերը հանդարտած պէտք է ըլլային մինչ այդ, կարենալ պաղարին լուծում առաջարկելու համար, գործի հազարերորդ այս տագնապին:

Բակի յատակին վրայ Նաճի ու Սարգիս բացառիկ կեդրոնացումով մը կը գծէին մարմարեայ զարդարանքներուն յատակագիծը. խօսող չկար, աշխատանքը երբեմն դադար կ'առնէր թոյլ տալով վարպետներուն որ սկիզբէն խորունկ ու կուշտ չունէր մը առնեն:

Շաֆիր պատի մը շուքին կեցած լուռ բայց ակնեղեւ հիացումով մը կը գիտէր աշխատանքը:

Բարիլոյս, - ըսաւ երկրաշափը մօտեցալով Շաֆիրին, լիբանանցի վարպետներուն մասին գրական բան մը լսելու ակնկալութեամբ:

Բարիլոյս - պատասխանեց Շաֆիր - եթէ ամէն բան լաւ ընթանայ այս ալյապակին ու տանիքի կղմիտներուն հարցը այլեւս կը լուծուի յուսանք:

Կղմիտներու մարդը գտնուեցա՞ւ - հարցուց երկրաշափը ակնեղեւ ուրախութեամբ:

Երեկ գիշեր շինող ընկերութեան տընօրէնք հեռաձայնեց ուրախ լուրը տալու համար. գտած է կղմիտի մասնագէտ թուրք վարպետ մը ու վաղը մեզի կը զըրկէ իր օգնականին հետ...

Հը՞ր...

Թուրքերը վարպետ են այս գործին մէջ. աղուր տանիքներ, գմբէթներ շինած են. դիտե՛՛ք Այա Սոֆիա, Թոփգարի եւայլն, մարդիկը աւանդութիւն ունին...

Լաւ - ըսաւ երկրաշափը - թող գան սկսին, «ինչպիսի» լաւ կ'ըլլայ:

Մէկ քանի օրուան բացակայութենէ ետք, առտուան սովորական ժամուն երկրաշափն ու Շաֆիր իրենց հանդիպումը ունեցան աշխատավայրին վրայ: Նաճի եւ Սարգիս մեղմ ժպիտով «բարիլոյս»է մը ետք իրենց գլուխները կրկին թեքեցին բակի տարածքին տակաւ ուսմանցով մարմարեայ ծաղիկներուն վրայ: Շաֆիր հրամայուած կը դիտէր իր ընդհանրութեան մայր բակին վրայ ծառայող անոց զարդարանքը, որուն մասին իր հիւրերը շատ պիտի խօսէին, հարցնէին, հաւանաբար նոյնը ընդօրինակելու մտադրութեամբ՝ իրենց տուններու սալաշաղկապներուն վրայ:

Համայն այս տանիքի աշխատողներուն վրայ աչք մը նետէ ու կարծիքը տուր. ես վեր չեմ կրնար մաղցիլ բայց հեռուէն շատ հաճելի չեն թուիր ինծի այս կրդմիտները - խնդրեց Շաֆիր քիչ մը մտահոգ երեւոյթով, յետոյ մօտեցաւ Նաճիի ու Սարգիսի՝ ծխախոտի տուփը իրենց երկարելով:

Տարբեր վարկեանի բացակայութենէ մը ետք երկրաշափը տանիքին իջաւ բակ՝ թեւեւ հեւք մը կուրծքին:

Քեզի բան մը ըսեմ, բայց չնեղուի - խօսքը ուղղեց Շաֆիրին քիչ մը խորհրդաւոր ձայնով:

- Հը՛, ինչ է, բացառանք չափի:
- Շնորհիւ վարպետ Մէհմէթի քու տունը փոխանակ Այա Սոֆիայի ու Թոփգարիի նմանելու իսկական մէկ «կէմէֆօլունու» դառնալու վրայ է:
- «Կէմէֆօլունու»ն ուրիշ պալատ մըն է...

Ոչ, ոչ, «կէմէֆօլունու»ները կառավարութեան աչքերէն հեռու, ապօրինի կերպով գիշեր տուն շինուած տուններ են, որոնցմէ հազարներ կարելի է տեսնել Թուրքիոյ քաղաքներու կից: Իզմիրի մօտ տակալ բուրներու լանջերուն վրայ մէկ քանի հարիւր նմոյշ կայ. պէտք է տեսնել ու դուրսընայալ. առաջին տեսնելու տուններուն ալիքով գիծերը գետնէն բարձրացող օդի տաք խաւերուն վերադրեցի, բայց իրիկուան զով օդին ալ պատկերը նոյնը մնաց. ո՛չ մէկ ուղղահայեաց, ո՛չ մէկ հորիզոնական գիծ, զուգահեռականներ, որոնք զիրար մէկ քանի անգամ կը կտրեն, սուր ու բութ անկիւններ...

Թող կենան, անմիջապէս թող կենան. ըսաւ Շաֆիր հաղիւ զսպումը բարկութեամբ մը:

Քիչ մը պաղարին ըլլանք, թող փորձ մը ես ընեն. հազար գիտարութեամբ գտնուեցան. հիմա իրենց կարգ մը պատուէրներ ալ տուի, որպէսզի թեք լաւելով կարենան ուղղութիւնները հակակրօնի տակ պահել. մինչեւ հիմա շարուած կղմիտները հանեցին ու անոցմէ մը ես կը սկսին. Մեհմէթ քիչ մը անգիւղէն կը խօսի, կ'աշխատինք բարեկալէ կացութիւնը:

Երկու օր ետք, տանիքին վրայ վերականգնուած աշխատանքը նոյնքան ողորդական արդիւնք մը կը յանդէր: Առջի օրուան լարուած ուղղութեան թելերը կը մնային տակաւին հիւսուած կղմիտի վարի շարքին վրայ ու անիկ ի վեր ամէն նոր շարքի հետ գիծերը կը սկսէին իրենց ազատութիւնը առնել՝ մեկնելով ամէն ուղղութեամբ:

Կը կարծէի թէ այս կղմիտները միայն մէկ ձեւով իրարու կը հիւսուին, մինչդեռ հոս երեսունից տարբեր տեսակի միացումներ գտած էք - հեղանակաւ խօսքը ուղղեց երկրաշափը Մեհմէթի:
- Ասկէ առաջ նոյն ձեւով շատ տանիք շինած ենք բայց մարդ չառարկեց. նոյն իսկ թաղապետին պալատ...

Այդ պալատի պատմութիւնը քեզի պահէ, այս գլուխ գործոց քակէ, յատակը մաքրէ եւ... ձեռքերդ զալար. ես տնօրէնիդ կը հեռաձայնեմ - վերջացուց երկրաշափը վրդոված:

Տանիքին վրային անցնող օդանալ ժխոր վայրկեան մը դուրս հանեց երկրաշափը այս անհամ փորձառութենէն ու միտքը թաւ օդանալին հետ դէպի միջնադարեան Փամակուսթայի հարիւր տաճարները, որոնց գմբէթներուն ու տանիքներուն տեղ անտեղի ու անպատշաճ միջնադէպները կը ցցուին, գէպի Անիի «Առաքելոց» յիշատուած տաճարը, «Պիլոն»-քի մահամեծ եկեղեցիները, անհամար փանքերու վեհ գմբէթներու քարերով շինուած սեփական քննող զամբարաններ... Օգանաւն ու իր ժխորը կը կտրուէին հորիզոնին վերեւ երբ ան, սթաիլով, ինքզինքն չարք տուաւ թէ մարդ որքան տգէտ ու տխմար պէտք է ըլլայ իր տանիքի շինութիւնը թուրք վարպետի մօտ հիւսուելու... Մեղմօքն կ'ընդ արեւին տակ աշնանային ջինջ օդը ծծելով տանիքին ծալը նստաւ ու հեղանակով սկսաւ դիտել վարը «ծաղիկ» բակին սալաշաղկապը:

×

Ըստ ժամագրութեան, վարպետ Սարգիս գրասենեակի դռնէն ներս մտաւ բարեկալով իր լիբանանեան երաժշտական արարեղէնով:

Վերջնական չափերը առի՞ր, ձեր հաշիւները մաքրելու պէտք է նայինք - ըսաւ երկրաշափը:

Ահաւասիկ - ըսաւ վարպետ Սարգիս, սիմանի տապալակէն փրցուած թուղթի կը տոր մը հանելով զրոյանէն:

Մօ գուն հա՞յ ես - հարցուց երկրաշափը հայերէնով՝ բաղկաթոնին վրայ իր գիրքը ընդունաւ փոխելով:

Ձեզի առաջին մէկ օրէն Նաճիի ըսած հայ եմ բայց պայմանները անանկ բեռնին որ միշտ արարեղէն խօսինք: Խօսելը լաւ սորվեցայ բայց մոռածելը, գրելը ու հաշուելը միայն հայերէնով կրնամ ընել...

Մեղք որ այդքան ժամանակ կորուրցուցինք. - ափսոսաց երկրաշափը - ամէն պարագայի շատ ուրախ եմ գիտնալու, որ քաներորդ դարու հայ ես ո՛չ թէ տանըմեկերորդ դարու...:

ԴԱՆԻԷԼ ԹԻՒՖԷՆՔՅԱՆ

የሀገሪቱ
የሀገሪቱ

ՈՒԱԹՐԹԱՈՒՆԻ Հայ Կեդրոնի սրահին

ՌԻԱԹԻՐԹՍՈՒՆԻ Զայ Կեդրոնի սրահին մէջ, Հոկտեմբեր 5-ին, դասախօսութիւն մը տուած է փրոֆ. Արամ Սաքար, հիմնադիր նախագահ Պրանտայզ համալսարանի: «Հայաստան պէտք չէ ըլլայ լոկոսակետեալ լիշտ մը» նիւթին շուրջ խօսելով դասախօսը անդրադարձած է մեր ազգային պատուաբեր ժառանգութեան, վեր առնելով Հայոց պատմութեան ընդմէջէն՝ Հայոց դրական նպաստը աշխարհի ընդհանրական մշակոյթին: Փրոֆ. Սաքար յատկապէս շեշտած է ազգային լեզուի կարեւոր դերը ազգապահպանման տեսակէտէն. ապա անդրադառնալով 1915-ի ցեղասպանութեան դասին խօսք շեշտած է, թէ «այս աննշանութեանց ցեղասպանութեան առերթեր՝ ամբողջ աշխարհ, յատկապէս արեւմտեան պե-

(Temp. 7)

(Շաբ. Ա. էջ 15)

Տասն Պրեզիդենտական ընկերության, հաստատված Պաշտպանության նախարարության ընդգրկման: Ընտանիքը մեկ մարդու պէս քուլտուրայի, 6 ձայներն ալ կեղծանունով Սերժ Տասնյոյ վրայ, Պետության 6 ներկայացուցիչները ձեռնպահ մնացին: Եթէ Շիրաք կողմնակից էր Տասնյոյ ընտրության, Պաշտպանության նախարարությունը (որ հակադիմադրության է) կը հանդիմանէր հակադիմադրության խորհուրդը մը, որուն նախագահէր Տասն — որդի, կողքին ունենալով վարչապետին մը: Սերժ Տասն ընտրովին դէմ էր նման կարգադրության մը:

Փիլի ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ մեռած է Մարտի 19-ին Փօլ — Տէպիէֆի հիւանդանոցը «սրտային խնդրով»: Դեպքի մը խանգարման հետեւանքով: Ասիկա է որ այնքան անհաւան է, այլ այն պարագան, որ հիւանդը մեռած է «մեծ — ալիքաւորութեամբ», ուր դարձ չունէր, քանի որ Սէպ. 19-ին, թմբակի վրէժով թան մը ենթարկուած էր: Կը թուի որ ենթակային ամբողջ կռնակը ալքած է տաքցնող անկողինէ մը: Երբ ընտանիքը մտահոգուեց է այդ ալիքաւորութենէն, ոչ մէկ տեղեկութիւն տրուեց է եւ հիւանդը 14 օր անխնամ մնացեր է նախքան յատուկ բժշկական օգնութիւնը: Ներկայիս ընտանիքը դատի դիմած է, մինչ հիւանդանոցին անօրէնութիւնը «ցաւալի արկած» մը կը նկատէ եւ կը բողոքէ տաքցնող անկողինը հայթայթողներուն դէմ:

Այլի Տիկին Սերժ Գարակեզեան, Տէր Է. Տիկին Կարօ Թովուզեան եւ զաւակները, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ — հօր:

ՍԵՐՃ ԳԱՐԱԿԵԶԵԱՆԻ մահը, որ պատահեցաւ Հոկտեմբեր 26-ին, 65 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի, երկուշաբթի, Նոյեմբեր 3, ժամը 14-ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը: Մահազոյստացողներէն, կը խնդրուի ներկայիս իրեն ալք մկատել:

IMPORTANTE SOCIETE
RECHERCHE
Couple pour gardiennage bureaux et entrepôts.
Appartement fourni sur place.
Souhaiterions personnes pré-retraite
— Ecrire avec C.V. + photos
SA. NAVIAL
à l'attention de Jean Nazarian
B. P. 137
Z. I. La Palun
13722 Marignane Cedex

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Գրիգոր Տաթևեանի մահուն առթիւ, փոխան ծանկեպակի Սամուէլ — Մուրատեան վարժարանին կը նուիրեն. — Պ. Գրիգոր Վարդան 500 Ֆ., Տէր Է. Տիկին Կարօ Յովսէփեան 200 Ֆ., Պր. Զուլալ Գաղանճեան 200 Ֆ., Պր. Նուպար Նիկողոսեան 300 Ֆ., Պր. Խաչիկ Թէօֆիլեան (Ամերիկա) 300 Ֆ., Արփիկ Միսաքեան 500 Ֆ.:
(Ստանալ «Յաւաջ»-էն):

Imprimé sur les Presses du Journal «Hatch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Մարիլին Էսպարտիանի յիշատակին հօժէնի, Փաթրիկ, Պերճ Է. Օնեկ Ալէսեան 1500 Ֆ. կը նուիրեն «Յաւաջ»-ին:

ՑԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վալանտի կրօնական քննադատութիւնը կ'ողբայ Ազգային Միութեան հիմնադրողներէն Մատթէոս Մազունեանի մահը: Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ, Հոկտեմբեր 27-ին:
Այս առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնուորացեալին ընտանիքին:

Grande Soirée Dansante
Le Samedi 8 Novembre à partir de 21h
au profit de la Maison de la Culture Arménienne de Décines
Dans les salons d'ELITAIR MAXIM'S à l'Aéroport de Satolas
2 grand orchestres :
○ Orchestre ANI
○ Orchestre MICHEL CAYROL avec attraction.
Parking P3 gratuit — Présenter votre ticket parking à la réception du bal pour oblitération.

GRAND DINER DANSANT
au profit de l'Ecole SAINT MESROP d'Alfortville
dans les salons rénovés de l'Hôtel Méridien
81, Bd. Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS
SAMEDI 15 NOVEMBRE à 20h00
La soirée sera animée par le dynamique orchestre arménien
G A I D Z A K S
Réservation : Dr S. Simonian — 43 68 42 04 (après 18 heures)

Ս. ԵՌԿԱՆԱՆԵՍ-ՄԱՐՏԻՉ ՓԱՐԻՉ
Այս Շաբաթ օր, Նոյեմբեր 1, տուն է Ամենայն Սրբոյ Հոգի Եւ Նորից, Յայտից եւ Անյայտից:
Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս — Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

Ս. ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱՆՈՐԿԻԼ
Կիրակի, Նոյեմբեր 2-ին, Ամենայն Սրբոյ Տօնին առթիւ կը կատարուի հոգեհանգիստ Ս. Պօղոս-Պետրոս Եկեղեցւոյ վախճանեալ հոգեւոր հովիւներուն, հանգուցեալ հոգաբարձուներուն, բարեբախտներուն, սարկաւաղներուն, դպրաց դասու դպիրներուն, տիկնանց խնամակալութեան անդամուհիներուն եւ Ս. Եկեղեցւոյ բոլոր սատարողներուն հոգիններուն համար:

ՈՒԻՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
37-րդ ՏԱՐԻՆ
ՆՕԹՐ ՏԱՄ ՏԸ ՓԻՓԷ (ՄԷՆ — ՇԱՄՈՆ)
Նոյեմբեր 1, Շաբաթ, ժամը 10:30-ին:
Կը պատարագէ՛
ՄԱՆԻՔԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
Կը քարոզէ՛
ԼԵՆԻՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
Կը հրաւիրուին Վիէնի եւ շրջակայքի հայ հաւատացեալները:

ՅԻՄԵՆԱՆԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
— ԸՆԿԵՐԱՑՈՒԹԻՒՆԸ —
Կը կազմակերպէ
«ՅՈՒՇԻ ՕՐ» ՄԸ
Նուիրուած՝
1986-ին մահացած իր Պատուոյ Նախագահներուն՝
Հրաչ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ,
Պետրոս ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ,
Եւ անդամին
ԲԻԻԶԱՆԻ — ՎԱՐԴԱՆԱԿԻ
Կը նախագահէ՛
Ս. Ք. ԶԱՆԳՈՒԻ
Բանախօս՝
Լեւոն ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ
Նոյեմբեր 9, Կիրակի, ժամը՝ 16:00
Հ. Բ. Ը. Միութեան
«Ալեք Մանուկեան» Մշակ. Կեդրոնը
118, rue de Courcelles - 75017 Paris
Métro : Courcelles
— Մուտքը ազատ է —

ՅՈՒՇԱՆԵՐ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՅԻ ԱՆԻԷՆ Պուա — Գոլոմպի
Եւ Արժանթինոյի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերակիցները երկուշաբթի, Նոյեմբեր 3-ին, ժամը՝ 20:30-ին:
Centre Culturel
rue Robert Lavergne — Asnières

CENTRE CULTUREL ST. MESROB
10 bis, rue Thouin — Paris 5^e
Dans le cadre de ses conférences mensuelles, le Centre Culturel Saint Mesrob présente
STEPAN AGUERT
qui donnera un
CONCERT DE MUSIQUE SUR SANTOUR
accompagné de commentaires sur cet instrument traditionnel arménien.
Vendredi 7 Novembre à 20h30, dans la salle du Centre Culturel Saint Mesrob, 10 bis, rue Thouin, Paris 5e.
Participation : 30 F.
Buffet froid prévu à partir de 19h.

ՄԱՐՏԵՍԻ ՍՐԱՌՑ ԹԱՐԴԱՆԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՏՕՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՍՐԱՌՑ ՀՆՈՑ ԵՒ ՆՈՐՈՑ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2
Եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը ծանուցանէ սիրեցեալ ժողովուրդին, թէ Կիրակի, Նոյեմբեր 2, եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հանգիստը պատարագ եւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն եկեղեցւոյ հանդուցեալ բարեբախտներ, ծառայող եւ սատարողներու հոգիներուն ի հանդիստ: Պիտի կատարուի նաեւ մասնաւոր Աղօթք եւ Մաղթանք արեւատութեան՝ եկեղեցւոյ ապրող բարեբախտներուն եւ սիրեցեալ հարազատներուն համար:
Պատարագը կը մատուցանէ՛
ՀՄԱՅԵԱԿ ՔԶՆՅ. ՀԱՄԱՐԱԶՈՒՄԵԱՆ
Եւ կը քարոզէ՛
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի Սահակ — Մեսրոպ երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ զեկալար Խաչիկ Երմազեանի:
Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8:00
Պատարագ ժամը՝ 10:00
Քարոզ ժամը՝ 11:15

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
56-րդ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿԱՑԹԸ
Կիրակի, Մարտ 1-ին, Կէսօրէ վերջ
Ժամը 2:30-ին:
Սալ Տը Լա Շիմի

ԱԼԳՈՐՎԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, rue de Madrid — 94140 ALFORTVILLE
reçoit
AïDA AZNAVOUR - GARVARENTZ
à l'occasion de la sortie de son livre
« P E T I T F R E R E »
Vendredi 7 Novembre à 20h45
— Présentation - signature —

Du 25 Octobre au 23 Novembre
GAZOU
L'ŒUVRE GRAPHIQUE
— Aquarelles — Dessins —
— Lithographies — Gravures —
Hôtel de Ville d'Angers —
Hôtel Chemellier
(entrée libre)

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ
Մահազոյ 350 (415,10)
Հոգեհանգիստ 250 (296,50)
Շնորհակալիք 250 (296,50)
Հարսնիք, նշանուիք 300 (355,80)
Ծնունդ 300 (355,80)
Բոլոր ազգերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% ԹԷՎԷԱ. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. դումարը):
Այս գինները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազգերուն, մինչեւ մէկ քառորդ սիւնակ (25 տող) մահազոյներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:
Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, զիմեկ թերթին վարչութեան: